

12
1
5
15

VH 058 62

HIPPOCRA tis Coi medicorum OMNIVM SINE CON-

trouersia principis Aphorismorum sectiones se-
ptem, recenset Græco in latinum sermonem con-
uersæ, & luculentissimæ, iisdemq; breuiss. Com-
mentarijs illustratæ & expositæ: adiectis Annota-
tionibus, in quibus quotquot sunt in Galeni
Commentarijs loci difficiles, ad un-
guem explicantur.

PER ~~WILHELMUM~~

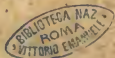
~~WILHELMUM~~ Scholæ medicæ Tubingen-
sis professorem publicum,

93 . 1

Cum Cæs. maiest. & Galliarum re-
gis gratia & priuilegio ad
quinquennium. &

Peruenerit ad Præfatum Johannem de Wite

BASILEAE.

THIPORA

as Court of Honor

ON THE 15th DAY OF

THE 15th DAY OF THE MONTH OF
JANUARY 1881
AT THE COURT OF HONOR
OF THE DISTRICT OF COLUMBIA
IN THE MATTER OF THE
Estate of JAMES M. SMITH
DECEASED

WITNESSES

JOHN M. SMITH

JOHN M. SMITH

1881

JOHN M. SMITH

JOHN M. SMITH

JOHN M. SMITH

JOHN M. SMITH

JOHN M. SMITH

JOHN M. SMITH

AMPLISSIMO EXI-

MIO QVE PATRI AC DOMINO

D. Iohanni Prechto Abbati in Salmersueiler, Domino
suo plurimum obseruando

Medicus S. P. D.

VVM annis abhinc tribus, ant-
plissime pater, uicinos undiq; a-
gros pestilentia depopularetur,
ac tandem Tubingam etiam in-
uaderet; factum est ut non tan-
tum omnium professionum stu-

*Occasio scri-
bendorū cō-
mētariorū.*

dioli, quo ab immani hac luetuti essent, sed & i-
psi professores aliō concesserint, adeoq; schola no-
stra tota dissipata sit. Quapropter & ego propter
copiosam familiam relicta Tubinga, alias sedes,
ubi salubrior esset aera, quærere coactus sum, con-
cepta tamen aliqua spe ut exacta hyeme domum
redire liceret. Verum quum ultra spem nostram
pestilentia contagio serperet, & in integrum ferè
biennium protraheretur, interea temporis me ali-
quot medicinae studiosi secuti sunt, efflagitantes,
ut in hoc otio, quod inuitis nobis dabatur, illis ali-
quod Hippocratis scriptum priuatim enarrarem.
Postulatis quidem eorum, utpote honestis & re-
ctis, lubens parui, praesertim quod & mihi perpe-
tuo hoc in otio languere et hebescere non tantum
molestum erat, sed & parum æquum honestumq;
esse uidebatur. Quum uero inter omnia Hippo-
cratis monumenta nullum, quod iisdem hoc tem-
pore enarrandum proponerem, aphorismorum li-

EPISTOLA

bris magis esse idoneum iudicarem, coepi pro mea tenuitate quam potui diligentissime eosdem explicare, Galeni passim etiam adhibitis Commentarijs. Nec domum redire per pestem, quod contagiones eius longius durarent, licuit. Donec omnes serè absolueremus. Absolutos tandem, quum plerique ut eosdem in communem studiosorum usum publicarem, crebris efflagitationibus urgerent, iterum in manus sumo, ac retexo, ut aliqua saltem ex parte magis exculti & expoliti in manus studiosorum pervenirent, Oporinoque viro erudito & industrio excudendos trado. Atque hæc quidē consilij & instituti nostri ratio fuit, quod scio plerosque, tanquam inutile & superuacaneum, sugillaturos esse, eo quod multorum hodie in hos Hippocratis libros extent prolixij Commentarij, adeo ut meos accedere perinde sit, ac si quis mari aquam affundat. Inter Græcos enim, eos saltem quorum scripta supersunt, Galenus, & post hunc Philotheus, cum laborem non infeliciter susceperunt. Ex tant etiam in hos libros Orbasij commentarij. Ex barbarorum medicorum turba Hugo Senensis, & Iacobus Foroliutensis aphorismos Hippocratis iam pridem interpretati sunt. Præterea nuper Antonius Musa Brasauolus ita prolixos in aphorismos illos Commentarios edidit, ut non uideatur alijs ullum deinceps commentandi locum reliquum fecisse. Quare ut eorundem reprehensionem aliqua ex parte occurramus, atque falsam ex illorum animis de nobis conceptam opinionem euellamus, paulo prolixius instituti ac consilij nostri

Qui aphorismos Hippocratis commentarijs illustrarunt.

N V N C V P A T O R I A.

stri rationem tueamur necesse erit. Et quod ad Galeni quidem Commentarios attinet, fatemur eosdem sanè optimos esse, adeòq; ab omnibus legendos & cognoscendos: tamen quum constet eos interdum succinctiores esse quàm ut omnibus satisfacere queant, aut inuolutores quàm ut à singulis intelligantur, horum ruditati consulere cupientes, nostra quoq; post tãti uiri enarrationes ut accederet explicatio, curauimus, ut eiusdè ope & auxilio Hippocratis germanam passim assequerentur sententiã. In quibus tamen unicè cauimus, ne illa quæ in Commentarijs Galeni essent abunde dicta & exposita, repeteremus. Atq; hinc est quod toties in nostris explicationibus ad Galeni Commentarios ablegemus lectorem. Cæterum ne illos in Galeni Commentarijs aliquid remoraretur, annotationes etiam breues & perspicuas adieciimus, in quibus loca in illis difficilia omnia enarrauimus. Philotheum certe Græcum integrũ nõdũ uidi, ut de illius scripto in præsentia quid censcam disertè exponere haud queam. quantum tamen ex fragmentis ijs quæ Musa suis Commentarijs passim asperxit, iudicare possum, non inutile scriptum puto: quanquam non semper Hippocratis germanum sensum nobis ob oculos ponat, ideoq; fit ut aliquoties in ijs nostris Commentarijs ab eodem dissentiamus. Quare quum nondum, quod sciã, latinitate donatus sit Philotheus, neque etiam undiq; Hippocratis mentem satis expresserit, non erat cur illius scriptum, consiliũ nostrum turbare aut impedire pateremur. Com-

*Galenic
mentarij.*

*Philothei
comētarij.*

*Commenta-
rij qui Ori-
basij nomi-
ne circunfe-
runtur qua-
les.*

*Quo tēpo-
re autor eo-
rū cōmenta-
riorum uixe-
rit.*

mentarios qui Oribasij nomine circunferuntur esse spurios & adulterinos, notius ferè est, quàm ut à me demonstrari debeat. Quis enim credat, Oribasium, quem Galeni studiosissimum fuisse constat, tam absurda & multis modis ab illius placitis abhorrètia, suis Commentarijs inferere uoluisse? Cui & hoc planè adamantinum accedit argumentum, quod istorum Commentariorū autor, quisquis tandem fuerit, Ptolemæi Evergetis temporibus uixerit, quemadmodum metipse in præfatione eius operis palàm testatur, dum inter cætera sic scribit: Ego ipse Commentarios conscripsi monente Ptolemæo Evergete. Si igitur huius Ptolemæi temporibus prædicti Cōmentarij cōscripti sunt, fieri nō potest ut ad Oribasium autorem rectè referantur, utpote quē sub Iuliano claruisse, adeoq; annis plus quàm sexcentis post Ptolemæū Evergetem uixisse, ex historijs clarum sit. Præterea in Cōmentario 39. secūdi libri, Virgilij carmen & Terentij comœdias ægrotantibus legēdas esse hortat, quorum uterq; multis seculis Oribasium præcessit. Terentius enim Ptolemæi Evergetis, Virgilius autem Iulij Cæsaris ætate floruit. Atq; hinc etiam suspicio nascitur, hos Commentarios non à Græco homine, utpote quem nō est uerisimile Latinorum autorum, sed potius Homeri & Aristophanis mentione delectatum fuisse, scriptos esse. Quod miror cur Andernacus, qui primus, quod sciam, hos Commentarios Oribasio adscripsit, nō animaduernerit. Ego quidem hos Commentarios ante annos plus minus triginta, sed parū latinos, tran-

N V N C V P A T O R I A .

transcripti. quos Petrus Bucardus, olim Præceptor noster, quum Ratisbonæ in quadam Iudæorum bibliotheca inuenisset, hoc nomne Iudæi Commentarios appellauit. Quicunque igitur horum Commentariorum autor sit, certe luce meridiana clarius est, Oribasium non esse. Quum uero is etiam in explanandis Hippocratis sententijs miri ficè ineptierit, non erat cur nos ab instituto nostro reuocare potuerit. Quanti faciendæ sint Hugonis & Foroliuiensis in hos Aphorismorum libros enarrationes, omnes uere docti sciunt & intelligunt. Quum enim linguæ eius auctoris quem explicandum susceperunt, rudes planè & ignari fuerint, non est cur illum rectè & candidè enarrare potuerint. Et certe ineptæ ac ridiculæ eorundem multis in locis expositiones, quàm nihil eorum quæ Hippocrates scripsit intellexerint, abunde testantur. Nō debuerunt itaque nos ab instituto cursu reuocare istorum hominum insulsi Commentarij, utpote quos è scholis medicorum, cum illorum affeculis præstat totos eijs & explodi, quàm magno detrimento studiosorum manibus teri. Antonij Musæ Brasauoli Cōmentarij satis quidem prolixi sunt, id quod minime mirum est: quandoquidè unam & eandem rem, magno legentiū tædio, ter repetat. uerum quum non rarò in ijs à germana Hippocratis sententiā illū aberrare, & sibi ipsi etiam interdum pugnantia scribere animaduuerimus, ut in publicum post ipsius nostræ quoque Enarrationes exirent uoluimus, ut scilicet ex ijs ueritatibus amantes sole clarius cerneret, quantū ille mul

Petrus Bucardus.

Hugonis et Foroliuiensis cōmentarij.

Antonij Musæ Brasauoli cōmentarij.

tis in locis de ueritatis tramite deflexerit. Nemo
 autem uelim existimet, me uirum hunc, quem pro
 pter communia studia plurimum amo, magni
 facio, ideo reprehēdisse toties, quod eum oderim,
 aut de eius existimatione aliquid detrahere uolue
 rim: lōge enim absum ab illorum ingenio, qui ex
 aliorum bonorum uirorū reprehentionibus sibi
 nescio quam laudem ac gloriam comparare stu
 dent: sed potius ut monerē parum peritos, ne im
 prouidē singula quæ ille in Commētarijs suis pro
 mit, tanquam Delphica oracula suspiciant, & ad
 mirentur. Quare hoc sibi planē persuadeant o
 mnes uelim, me nullis inuidiæ aut liuoris stimulis,
 sed ueritatis potius amore ac studio, qua nobis ni
 hil antiquius, ut omnes tam sacræ quàm prophe
 næ attestantur literæ, esse debet, impulsus fuisse,
 ut passim Musæ enarrationes improbauerim.
 Et quidem spero, Musam, nostram hanc censurā
 non ægrē laturum: maxime quum etiam ipse sæ
 pius à Leonicensio et Manardo, uiris doctissimis et
 præceptoribus suis, dissentiat. Libera enim esse de
 bent bonorum & doctorum uirorū iudicia. Quū
 itaq; nemo illorum qui post Galenum Hippocra
 tis aphorismos explicare aggressi sunt, mihi omni
 ex parte satisfecerit, meas quoq; de ijs qualescunq;
 has cogitationes in studiosorum commodum ede
 re uolui. Neque puto hunc laborem temere esse à
 me susceptum, quum quamplurimas sententiās
 secus quàm aliq; interpretes fecerint, exposuerim:
 id quod ex collatione studiosi manifestē deprehen
 dent. Quinetiā spero, his meis expositionibus, si
 nullo

nullo alio, hoc saltē nomine quod breues, luculentæ, & perspicuæ sint, apud ueritatis studiosos me gratiam initurum aliquam. Inutiles enim & ociosas disputationes, quibus plerique impense delectantur, omnes rescidi: ea tantum quæ ad germanam Hippocratis sententiam scrutandam conducunt, proferre contentus. Vt autem nostræ explanationes rectius à studiosis assequerentur, Græcas quoq; Hippocratis sententias Commentarijs præmisimus: quas etiam in latinum conuertimus sermonem, multis quidem in locis aliter, & ut cōfido melius, quàm sint à Leonicensio redditæ. In summa, dedimus strenuam operam ut tales essent Cōmentarij nostri, unde aliquid frugis ad studiosos peruenire posset: ad quorum quidem commoditatē omnia mea dirigo studia, directurusq; sum quoad mihi per Dei misericordiam esse superstitioni contigerit. Nec ab hoc instituto patiemur nos

*Respondet
calumnijs
cuiusdam
inuidi.*

auocare leonem illum rugientē, ac fœnum in cornu habentem, naribusq; ad uncis nimium indulgentem: qui me nihil tale de se meritum, per hominum ora, quadam in præfatione traducere uoluit, quasi aliud non agam, quàm quod furto & rapinis me subdole sustentē. Scio quidē illi has calumniatrices uoces inuidiam extorsisse: quæ quantū hūc exagitet, iniqua eius de multis bonis, doctis, atq; de studijs optimè meritis uiris iudicia abunde testantur. Optarem itaq; ut furori illi, quo per interualla agitari uidetur, frenum imponeret. iracundiamq; illam plus quàm caninam reprimere: planeq; sibi per suaderet fieri non posse, ut ex iniusta

EPISTOLA

aliorum reprehensione aliquid laudis sibi compareret, imò hac ratione se magis in multorum bonorum uirorum uenire odiũ. Præstaret igitur, mea quidẽ sententiã, ut toto animo & studio omni in hanc curam incumberet, ut pro collata sibi diuinitus gratia medicinã aliasq; artes strenue iuuaret, cæterosq; qui idem facere pro uirili sua conantur, præ se non contemneret, sed eosdem potius exoscularetur, atq; ut secũ strenue pergant adhortaretur, ut collatis ita mutuis operis barbaries omnis profligaretur, explodereturq;. Quod ad me quidẽ attinet, ueterum & recentium etiam quorundam scriptis me esse adiutũ ingenuẽ fateor, neq; quoad uiuam, fateri desinam. Proinde eorũdem semper in meis uigilijs honorificam feci nominatim mentionẽ, aut saltẽ in præfationib; ipsis eorũ opera me esse adiutum disertẽ testatus sum. In primis autẽ Hippocratis, Galeni, aliorũq; ueterũ testimonijs libenter utor, mea q; omnia, quoad fieri potest, ad ipsorũ dogmata refero. Neq; enim temere noui alicuius placiti, quod pleriq; hodie faciunt, autor ero. Quin eos potius, si qua in parte obscuriores sunt, aut minus recte sensisse uidẽt, candide interpretabor, honestisq; rationib; excusabo. Nõ est uerò cur conuiciator ille se solũ apem, reliquos aut omnes fucos, aut potius fungos, esse credat. Si enim sibi suũ mellificiũ ex ueterũ floribus apis instar cõcinnare licuit, quĩ sit ut alijs hoc ius mellificandi præripiat? An nõ alijs quoq; hac ratione sua parare mellificia licebit? Nisi fortassis, quod cẽseo, hoc sibi certò psuaserit, se solũ in Galeni aliorũq; ueterum

ueterū penetralia esse admissum, reliquos autē omnes ad unū exclusos. Atqui fallit sane plurimū, nimirū *Χλαυτία* sibi imponit. Me quidē sciat non esse tā stupidū, neq; rerū medicarū ita ignarum, ut mihi a suo aut alterius mellificio pēdendū sit. Nō desunt nobis neq; artes, neq; rationes, quibus & nobis nostra parare queamus honeste mellificia, neq; opus est ut fuci instar alienis perpetuò fruamur. Præterea est mihi Galenus atque notus ac illi, utpote quem nunc annis plus undecim perpetuis, non tantum domi & inter priuatos parietes sedulò & diligenter lego, uerum etiam publice quotidie enarro. Quare si in nostris scriptis reperit, quæ consentanea sunt ijs quæ in suis prodidit Commentarijs, non oportebat dicere statim furtum, sed potius doctrinæ aliquam consensionem, atq; adeò ex eodem autore, cuius uterq; studiosus est, illa hausta esse. Quomodo autem de illo male meritus sim, quum de eius conuersionibus & studijs semper honorificè senserim, locutus sim, & scripserim, eoq; nomine quorundā in me magnū odium concitarim, non uideo: nisi illi placeat perpetuò ingratum esse, malumq; pro bono reddere. Potuisssem quidem hactenus, nisi pacis & concordiae amans fuisssem, ex illius Commentarijs loca aliquot proferre, atq; quàm manifestis erroribus essent inuoluta ostendere: at propter cōmūnia studia, & quod parum utiles esse has cōtentiones ac rixas cognoscerem, silentio eadem transire malui, quàm acerbius insectari. Neque etiam mihi graue fuisset, pleraq; illius cauillationes deuorare, modo

EPISTOLA

*ij*s non addidisset atrocía conuicia, quæ sine existimationis & famæ nostræ iactura ferenda diutius non erant. Satis autem sit in præsentia docuisse, quod furtum nobis falso obiecerit: nisi furtum appellet, ueterum, & aliorum etiam interdum, testimonijs uti, et eorundē inuenta suis addere. Quod si facit, ipse suo quidem iudicio fur omnium maximus sit necesse erit. Nam si ex suis Commentarijs ea quæ ex Plinio, Dioscoride, Galeno, Aetio, Paulo, & alijs transcripsit, exemeris, quid rogo reliqui erit? Nunquam tamen in eam rapiar de mentiam, ut in ijs conscribendis eius non unice operam & diligentiam probem. Vt cunq; enim ueterum scriptis tua exornes, ac polias, iudicio tamē opus erit ut illis cōmode & in loco utaris, atq; ne falsa pro ueris arripas, ac singula ridicule tuis inseras. Hæc itaque pro nominis nostri existimatione tuēda & tegenda, obiter dicere nūc uolui. Nā bona quidem spes est, annos furorem illum nōnihil repressuros esse, maximē quum maledicendi studium nulla prorsus sequatur commoditas. Quod si tamen perget male loqui, fortē peius audiet. Ad institutū igitur nostrum reuertentes, hos nostros in Hippocratis aphorismos Commentarios, quos in communem studiosorum usum ea qua potuimus diligentia exarauimus, auspicio nominis tui, Pater Amplissime, publicandos esse ea potissimum de causa duximus, ut ita tibi, qui nuper in excelsum, propter excellentes tuas uirtutes, honorum fastigiū conscendisti, congratulandi mihi daretur occasio. Vt autem tibi cōgratularer, non parum

N V N C Ū P A T O R I A .

parum me impellit spes illa, quam de te cōcepi sanē optimā. In spem siquidē certā uenio, te in hoc honoris gradu constitutum, plurimum tum ecclesiae, tum literarum studijs profuturū. Neque enim puto à fratrib. tuis Basilio et Georgio, uiris doctrina & prudentia claris, quicquā degenerabis, sed eorundem planē naturā referes. Nam ut illi omni officiorū genere eos qui in aliqua eruditionis sunt opinione prosequuntur, ita tu quoq; illorum exēplo non cōmittes, quin pro uirili tua literas & eorundem cultores iuues & ornes, atq; adeo omniū de te expectationi cumulatissime satisfacias. Qua quidem ratione fiet ut non solum tibi laudē sempiternam pares, sed & ecclesiae, pietati, ac publicae tranquillitati, ut quæ sine bonarum artium & doctrinae conseruatione durare non possunt, consulēs. Atq; ut toto animo & studio in hanc curam incumbas, te horum temporū calamitas impellere debet. Cernis enim ut hodie bellorum & turbarū omnia plena sint: quamq; passim exclusis & contemptis Musis, unius Martis furori omnes obtemperent, ita ut ad interitum omnes bonæ literæ spectare uideantur, nisi sint qui illarū strenuē patrociniū suscipiant. Orandus itaq; est Deus, ut tui ordinis hominum in honoris aliqua eminentia constitutorū animos exsuscitet, ad ornandos & fouēdos omnis generis artium cultores, adeoq; ad excitanda & prouehenda literarum & bonarum artium studia. Sunt enim pleriq; illorum ita auaritia laqueis irretiti, ut abiecta omni Reipublicæ cura, suis tantum commodis, quibus tamen exiguo tantum

EPISTOLA

Monasterio
rū exordia.

tantum tempore fruuntur, inseruiant. Parum certe memores, quæ monasteriorum fuere exordia. Nunquid ē scholis ubi disciplinæ omnes bonæ & pietas docebantur, hæc monachorū sodalitia prodierunt? Ibidem enim Abbates, hoc est seniores, ueluti patres, eruditione & pietate ceteros antebant, sibiq; cōcreditos pueros & adolescentes summo studio docebant, & ad luctandum cum Sathana dolis & insidijs instructos reddebant. Quum uero hodie magna pars principū Germaniæ nostræ illiberales admodum se erga studiosos exhibeant, fortunascq; suas in ædificia magnifica, uestitum, luxumq; inutilem profundant, tui certe ordinis homines sui salte officij, nisi extinctas omnes literas, adeoq; religionē & pietatem ipsam uelint, meminisse decet. Quanta enim futura sit profligatis literis barbaries, satis eorum qui literis nullis exculti sunt, restantur mores. Quid enim his ipsis rudius, quid ineptius, quid deniq; magis turbulentū, quid immanius inueniri potest? Ne tantillum quidem à Scythiis, & immanissimo illo Cyclope, quem humanas etiā deuorare carnes nihil pudebat, absunt. Quas turbas nobis superioribus annis dederunt agricolarū, à literis, adeoq; omni humanitate aliena agmina? Quis putas hodie esset Germaniæ nostræ status, si in illorum manibus rerum gubernacula forent? Quare decet omnium monasteriorum Abbates, sua exordia diligenter expendere, ad eaq; respicientes, literas, earūq; cultores adiuuare, tegere, & ornare. Neq; enim ecclesiæ suæ bona in meliorem usum cōferre possunt; quando-

N V N C V P A T O R I A .

quandoquidem hac ratione non modo bonas artes conseruabunt, sed & pietatem, pacem, & concordiam stabiliēt. Hæc autem non eò à me dicuntur, ut te sponte currentem excitem, sed ut alijs etiam animum addam, ut ea in re te quoq; exprimere totum studeant, & nitantur. Reliquū nunc est, ut Amplitudinē tuam exhorter, quo nostrę de te expectationi pulchrē respōdere, bonarumq; artium studia tegere ac tueri constanter pergas. ita enim Deo gratum præstabis officium, efficiesq; ut certatim te docti boniq; uiri in cælum usq; laudibus efferant. Dein ut nostras has uigilias nomini tuo inscriptas, hilari & exporrecta fronte accipias. Quod si feceris, dabo & ego uicissim operam, ut animi mei erga te gratitudinem quā possum diligentissime declarem. Deus optimus maximus te plurimos in annos sospitem & incolumem conseruet. Tubingæ, 14. Calendas Septembris. Anno,

M. D. XLIIII.

M. D. XLIIII.

Ι Π Π Ο Κ Ρ Α Τ Ο Υ Σ

Κ Λ Ο Υ Α Φ Ο Ρ Ι Σ Μ Ο Ι .

HIPPOCRATIS

COI APHORISMI.

ΑΕC quidem legitima est horū libro-
rum inscriptio, ex qua omnibus perspi-
cium sit, hos ipsos ad magnū illum Hip-
pocratē Coum autōrē esse referendos.
Quod etiam phrasis in primis ipsa cui
denter ostēdit, et id ipsum grauiissimus
quoque scriptor Galenus constanter as-
serit. Vt eos qui horum librorum auto-

Aphorif-
morum au-
tor Hippo-
crates.

rem esse negant Hippocratē, cecutire prorsus, et palām insa-
nire necesse sit. Coum autem esse cognominatum Hippocratē à
patria sua, quae lōs dicta est, notius esse censeo, quā ut à me plu-
ribus demonstrari debeat. Ceterū cur hoc opus Aphorismo-
rum liber inscriptus sit, tum intelligemus, ubi primū quid sit Græ-
cis ἀφορισμός exposuerimus. Sunt autem qui aphorismum nihil
aliud sonare Græcis, nisi separatū et distinctū sermonem exi-
stimant: eo quod ἀφ' ἑσῆς ijsdem distinguere, separareq; signifi-
cet. Hac ratione impulsī nonnulli recentiorum medicorum, Ara-
bum placita sequentium, hoc Aphorismorū opus, Diuisorum ser-
monum librum nuncuparunt: quod scilicet quiuis aphorismus
ab ijs quæ ante ipsum, et ab ipso sunt, distinctus et separatus sit.
Verū longius qui ista asserunt, à re: itare absunt, quā ut ab eru-
ditis eorundem sententia amplecti debeat. Non enim esse omnes a-
phorismos in hoc opere ab alijs qui uel antecedunt, uel sequuntur
separatos, tam omnibus notum est, ut demonstratione nulla indi-
geat. Reperiuntur enim nonnunquam duo, interdum etiam tres,
et plures de una et eadem re, idq; ordine quodam tractantes. Sic
in prima statim sectione octo aphorismi continuo ordine ab Hip-
pocrate referuntur, qui de una et eadem re, nempe uictus ratione,

Hippocra-
tes cur Co-
us cogno-
minatus.
ἀφ' ἑσῆς
quid.

▲ agunt.

agunt. Quare aliud Græcis hæc uox ἀφορισμός, quam separatim sermonem significet, necesse est. Quid autem id ipsum sit, per spicuis uerbis Galenus, sect. 1. Aph. comm. 1. ostendit, aphorismum inquam esse sermonem, qui breuissimis uerbis omnes rei proprietates explicat et circumscribit: ἀπὸ βραχυτάτων ἀπαντα εἶναι τὰ τοῦ πράγματος ἰδία καὶ ἐξοχῆσαι. Quod Philotheus quoque affirmat, dicens: ἀφορισμός ἐστὶ λόγος συντομος, καὶ τετελὴ διαδοικὼν ἀναπλήρων. aphorismus est sermo breuis, perfectam sententiam omnibus numeris absoluens. Idem breuiter et scitè dixit, ἀφορισμὸν εἶναι λόγον κατὰ μὲν τὸν ποσὸς αὐτοῦ λιγὴν φράσιν, καὶ κατὰ τὸν πρὸς τὸν αἰσιν αὐτοῦ τὸν οὐκ ἐκτετακέναι: Aphorismum esse sermonem uerborum quidem inopem, sensibus autem locupletem ac diuitem. Vnde palàm fit, aphorismi rationem non in hoc consistere, ut sit sermo ab alijs distinctus et separatus, sed in eo potius, quod breuissimis uerbis rei de qua tractat, proprietates definiat atque circumscribat. Quippe ἀφορισμὸν, idem etiam quod breuiter explicare ac definire, significat. Quapropter hoc Hippocratis monumentum rectissime Aphorismorum liber inscribitur, quia breuissimis uerbis de singulis artis rebus ac theorematibus agit. Et debet quidem aphoristica doctrina, quæ summam sequitur breuitatē, uel hoc uno nomine nobis charissima ac omnibus modis gratissima esse, à nobisq; magnifici, quòd nulla alia doctrina reperiri possit, quæ uitæ nostræ, quàm breuissimam ac quasi momentaneam esse constat, Hippocratis etiam in ipso statim horum aphorismorum initio suffragante testimonio, magis accommoda et consentanea sit. Proinde prudenter fecerint huius artis studiosi, si breuissimas has Hippocratis sententias ad uerbum serè edidicerint, perpetuoq; secum in sinu gestauerint, cum è nullo propemodum alio libello plus fructus et emolumentum decerpere queant. Hinc quum maiores nostri, prudentes sanè uiri, intelligerent maximum in arte esse horum aphorismorum usum, optimo consilio sancierunt, ut nullo non tempore in scholis medicorū publicè, magna cum diligentia enarrarentur. Nunc cum ea quæ ad libri inscriptionem attinent, à nobis sint abundè explicata, ad Hippocratis sententias enarrandas progrediendum erit.

Inscriptio-
nis ratio.

Aphorismi
Hippocratis
semper
in scholis
medicis pu-
blicè enar-
randi.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ

μὲν τμήμα πρῶτον.

HIPPOCRATIS APHORISMORUM sectio prima.

APHORISMVS PRIMVS.

Ὁ βίος βραχύς, ἡ δὲ τέχνη μακρὴ, ὁ δὲ καιρὸς ὀξύς, ἡ δὲ
 πῦρ σφαλερὴ, ἡ δὲ κρίσις χαλεπὴ. Διὸ δὲ οὐ μόνον ἑαυτὸν
 παρέχειν τὰ δίδοντα ποιεῖν τα, ἀλλὰ καὶ τὸν νοσέοντα, καὶ
 οὐ παρέοντα, καὶ τὰ ἔφωτον.

Vita brevis, ars uerò longa : occasio præceps,
 experimentum periculosum, iudicium difficile.
 Oportet autem non solum seipsum præstare ut fa-
 ciat ea quæ conueniunt, sed & ægrum, & assidentes,
 & externa.

DVAS hæc Hippocratis sententia complectitur partes, in
 quarum prima quidem docetur, quod necesse admodum sit
 in arte medica esse aphoristicam, hoc est breuē & compendiosam
 doctrinam, quandoquidem uita ipsa humana brevis sit, ars uerò
 longa. Neque enim uita brevis ad artem longam perdiscendam suf-
 ficere potest, nisi hæc ipsa breuibius sententijs & aphorismis com-
 plexa fuerit. Caterum βίος, τοῦτο ὅτι μὲν χρόνος τῆς ζωῆς ἡμῶν, Phi-
 lotheo interprete, uita, siue tempus uitæ nostræ breue ab Hippo-
 crate dicitur, artis comparatione, quæ quidem longa est. Quan-
 quam simpliciter etiam uita nostra brevis, fugax, ac momentanea
 est. Siquidem uniuersum uitæ nostræ tempus, Dauide in Psalmis te-
 ste, anni sunt septuaginta, uel ad summum octoginta. Quam qui-
 dem de uitæ breuitate Davidis sententiam Eobanus nostræ, longi-
 ore uita dignissimus, ijs uersibus scitissime expressit:

Tam nostri tacitis labuntur cursibus anni,

Quam cito quæ loquimur uerba perire solent.

Viuitur humanos bis septem lustra per annos,

Vix rectè ut ualeas lustra bis octo ferres.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

E' quibus eximios quos uiuimus, omne laborum
Et genus, & miseri fata doloris habent.
Tam citò desinimus, tam fors hæc nostra caduca est,
Tam citò ceu penna præpete uita fugit.

Quæ rectissime etiam ab Horatio dictum est,
Vitæ summa brevis spem nos vetat inchoare longam.

**Ars longa
cur dicta.**

Porrò ars bisariam longa dicitur. Primum quidem, de Galeni sententia, quòd occasio agendorum in ea præceptis admodum sit, hoc est angustissima, & ferè momentanea, atque adeò difficulter comprehensibilis, ut copiosius in Commentarijs idem prosequitur Galenus. Dein ars quoque ipsa longa est, præsertim si eam unius hominis uita metiamur, propter multarum uariarumq; rerum cognitionem, quam hæc ipsa requirit. Nam omnes alias artes sine controuersia medicina ipsa difficultate atque uariarum rerum inuestigatione superat. ~~Medicina~~ quoniam opus est ut elementa, ac temperamenta, atque adeò naturam hominis, omnium quoque partium corporis essentiam, magnitudinem, numerum, situm, connexum, figuram, actionesq; alimentorum præterea facultates, pulsus, urinas, aliq; signa perspecta habeat. Causas denique morborum, symptomatumq; & eorundem differentias idem rimetur necesse est. Postremo ut simplicium medicamentorum uires, quo tot morbis corpus humanum undiquaq; incurfantibus, mederi commodè possit, calleat, oportet. Quid multa? omnium propemodum stirpium, gemmarum, animalium, terrarum, & metallorum exactam habeat notitiam medicus necessum est. Quæ tanta est uarietas ac difficultas earum rerum quas medicum cognoscere oportet, ut uix etiam iuxta orationem ab aliquo complecti queat. Ita ut uerissime initio libri tertij de Differentia pulsuum Galenus scripserit, tantam esse rerum in hac arte obscuritatem ac difficultatem, ut si uel in triplum hæc uita nostra prorogetur, tamen ne tunc quidem exactè nos omnia cognoscere possit. Proinde non temerè Hippocrates dixit Vitam breuè, artem uerò longam esse. Danda igitur opera, ut in perdiscenda arte inutilia omnia recidantur, atque ea tantum quæ ad hanc rectè exercendam utilia & necessaria sunt, consentiant. Id quod hoc loco etiam tacitè Hippocrates per hæc uerba,

**Medicina
multarum re
rum cogni
tionem re
quirit.
Quæ medi
co cognitum
necessaria.**

**In arte me
dica perdi
scenda inu
tilia recide
da.**

ba,

ba, Vita brevis, ars longa, innuere uoluit. Quod in primis testatur Galenus, qui lib. 6. de Simplicibus medi. facul. cap. 1. ita scriptum reliquit: Et sanè protinus Aphorismorum initio ab Hippocrate mihi dictum uidetur, Vita brevis, ars uerò longa, ut tempus non in inutilia impenderemus, uerùm quàm maximo studio festinarem us uiam incedere compendiosissimam, nempe per ea quæ in arte utilissima. Hæc ille. *Occasio*, quæ Græcis *καιρός* dicitur, *Occasio*, est faciendi, aut non faciendi opportunitas. *καιρός* itaque Græcis *καιρός*, omnino plus est quàm tempus, nempe articulus, ipsumquæ momentum ac punctum, quod aiunt, in quo aliquid sit agendum. Sic cum apud Terentium dicitur, In articulo oppressit: non est aliud, quàm *ἐν τῷ καιρῷ*. Non igitur rectè hoc loco antiquus interpres *καιρός* tempus simpliciter conuertit, cum potius interpretanda uox hæc erat occasio, aut cum adiectione tempus opportuum. *Occasio*. Preceptum autem Hippocrates *ἐφ' ὅ*, id est præcipientem, celerem, aut celeriter transeuntem esse ait, ob perpetuum humani corporis fluxum, Galeno teste, quod alterantibus causis tum internis, tum extrinsecus incidentibus, nunquam non obnoxium est. Quum itaque corpus humanum assiduò fluat, et temporis momento transmutetur, idque tum potissimum quum morbo affligitur, qui eo etiam illud reddit imbecillius, quo uehementior est, et quo grauius affligit, eo celerius exigit remedium: danda omnino medico opera erit, ut remedium occasione non negligat, ne subinde quum illo maxime uti cupiat, usui nullus sit relictus locus. Prudentissimè igitur in Epistola ad Cratenum dixit Hippocrates: *τίχρης μὲν γὰρ μάστιγος ἀλλ' ὁρῶντες αὐτὴν οὐκ ἐκτρέφουσιν, ἀλλ' ἐκτρέφουσιν αὐτὴν ἐν τῷ καιρῷ*. Ab omni equidem arte aliena est procrastinatio, potissimum uerò à medicina, in qua dilatio uitæ periculum est. Quapropter occasio ipsa non ineptè *ἐφ' ὅ* etiam, id est acuta dici potest, quòd scilicet ab ea deflectere non sit tutum. Atque hinc est quòd ueteres hanc pinxerint cum nouacula, quam dextræ insertam gerebat, quòd scilicet *ἀνὰ τὸν καιρὸν ἐφ' ὅ*, id est quauis acie acutior esset. Sed præstat hoc loco referre uersiculos elegantissimos, è libro quarto Epigrammatum desumptos, qui Occasionem, quæ medico præsertim summo studio obseruanda erit, sic pingunt, ut ne

Occasio acuta cur dicitur.

Apelles quidem hanc melius exprimere potuerit. Sunt autem eius modi :

Τίς πόθεν ὁ πλάσῃς; σικυνώμιος. εὐνομα δὲ τίς.

Λύσιππος. σὺ ἢ τίς; ἰαυρὸς ὁ πανδαμάτωρ.

Τίνης δ' ἐπ' αἶψα βέβηκας; αἰά τροχάω. τί ἢ παρσόνε
Ποσσὶν ἔχεις διφυαῖς; ἡτῆμι ὑπὸνύμιος.

Χαίρῃ ἢ Διφιστορῇ τί φέρεται; εὐρόν; ἀνδροῦσι δαίγμα,
ὧς ἀκμῆς πάσης ὀφύτορος τελέθω.

Ἡ ἢ ἡρόν τι λατ' ὄψιν; ὑπαντιόσταντι λαβέσθαι

Νῃ δία τ' ἐξήπιθον. πορὸς τί φιλανκρὰ πέλει;

Τὸν γὰρ ἀπαφ' ὧν τοῖσι παραβρέφαντά με ποσσὶν;

Οὗτις ἐθ' ἰμείρων ἀράζεται ἐξήπιθον.

Τοῖον ὁ τεχνίτης με διέπλασεν ἰνικρον ὑμέων

Ξάνι, ἡμὶ δὲ ποροθύροις θῆκε διδασκαλίην.

Quos uersiculos ~~hic~~ ita conuertit, & uicissim latinis uersibus expressit,

Quæ patria artificis? Sicyon. Quo nomine? Nomen

Lyssippo dictum est. Ipse quis es, loqueres?

Ille ego cuncta domans Occasio. Cur age pinnis

Insistis? Voluorq; ac rotor assidue.

Cur gemina in pedibus gestas talaria? Dicam,

Huc illuc uolucrem me leuis aura rapit.

Quid dextra sibi uult inserta nouacula? Signum hoc,

Quod quauis acie sim mage acuta, docet.

Tectis capillitio facies quid nam admonet? Illud,

Quisq; uti me, quoties offeror, arripiat.

Cur autem capitis pars posticaria caluet?

Quem semel elatis præterij pedibus,

Is quanquam uolet inde cito me prendere cursu,

Haud liceat, simulac uertero terga uiro.

Hac itaq; idq; tua me finxit imagine causa,

Hospes, sculptoris ingeniosa manus:

Spectandamq; domus hic prima in fronte locauit,

Scilicet ut cunctos & moneam, & doceam.

Experimentum eorum quæ iuuant periculosum, fallax, lubricum
existit:

existit: id enim uox *σφαλρόν* significat, idq; propter corporis hu-
 mani dignitatem, quemadmodum fufius in Commentarijs Galenus
 docet. Iudicium difficile.) Hoc est, ratio per quam quid facien-
 dum fit iudicatur, difficile. Quod cuius promptum est colligere
 ex tot fectis & opinionibus quæ in arte fuerunt medica, ueluti in
 Commentarijs Galenus latius prosequitur. Idem igitur *λέγεις* hoc
 loco quod *λέγεις λέγει λόγισμός* denotat. Quum itaque duo sint in-
 strumenta, per quæ remedia inueniuntur, ut loco iam citato, &
 libro tertio Ther. meth. capite secundo Galenus testatur, ratio sci-
 licet & experiētia, recte quidem Hippocrates hanc periculosam,
 illam uerò difficilem esse dixit. Oportet autem, &c.) Hæc qui-
 dem altera est huius sententiæ pars, in qua Hippocrates non tan-
 tum à medico ea quæ conueniunt, sed & ab ægris atque ministris
 requirit. Vult enim singula sic esse comparata, ut morbum oppug-
 nare possint. Quare, inquit, oportet non solum *ἑωτὸν*, *ἑωτὸν*
ἑωτὸν, medicum ipsum uniuersa quæ opportuna sunt facere, sed
 & ægrum, qui in omnibus præcipiēti medico obtemperet, nihilq;
 intemperantia sua delinquat. Nisi enim utilibus medici præceptis
 obtemperauerit, ut sua ipsius culpa moriatur æger necesse est.
 Quapropter non temere ab Hippocrate libro primo Epide. sect.
 2. dictum est, *ἡγεναυτοῦ σθαί τῷ νοσήματι τὸν νοσούντα, μετὰ τοῦ*
ἡγενοῦ χροῖ: Aegri est, unā cum medico reluctari morbo. Ceterum
ἑωτὸν est composita uox, ab *ἑ* & *ωτὸν* dictione Ionica, quæ idem
 significat quod *αὐτὸς*. Est enim *ω* diphthongus Ionica, pro *αυ*, ut
 obiter etiam hoc annotemus. Per assistentes intelligit ministros,
 qui ægro adsunt. Quorum etiam interest, ut nihil erroris commit-
 tant, & ministerium ritè exhibeant, quemadmodum Galenus libr.
 primo de Dieb. decretorijs copiosius docet. Præterea externa
 quoque ipsa conuenire, ac culpa uacare oportet. Quid autem per
 externa nobis accipiendum sit, non solum in Commentarijs, sed et
 loco iam citato Galenus explicat, inquiens: Etenim pluuie, toni-
 trua, fulgura, uicinorum tumultus, canum latratus, grassationes la-
 tronum, domus ruina, defluens aqua, fluuius irruēs, incendia iētus,
 atque huius generis uniuersa exterioribus attribuuntur. Porro
 quæ in altera huius sententiæ parte præcipit Hippocrates, ea e-
 tiam

Oportet
autem non
solum.

Seipsum.

ἑωτὸν.

Assistentes.

Externa.

tiam in libro sexto Epide. par. 2. aph. 29 repetit ijs uerbis: *Considerandum quæ ad ægrotantem, quæq; ad æsidentes, & quæ ad exteriora attinent. In quorum uerborum expositione multa ad institutum facientia in nostris Commentarijs studiosi reperient.*

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Non parum sententiæ ambigunt.) Significantius forte, & melius ita interpretes conuertisset: Ex ijs est de quo maxime quæstio existit. Siquidem Græcè est, τῶν ἀπερωτάτων ἐστὶ. Sic quoque non obscura est eius reſtitutionis difficultas.) Infelix eius successus. Græcè enim est, τὸ δυσχερὲς ὄντα αὐτῆς. Cohærere.) Græcè, ὁ κέρει εἶναι, accommodatum, familiare esse. Sufficiat.) ἱκανὸς ἐστὶ, sufficit. Vel dormisse.) Græcè, κοιμηθῆναι πρὸς ἡμέρας αὐτοῦ. bene dormisse, conuertendū erat. Soporem.) somnium, ὕπνον, propter interpretes alios, qui λῶμα soporem interpretantur.

APHORISMVS II.

Ἐν τῇσι παραχῆσι τῇ κοιλίᾳ, καὶ τῇσι ἐμύτοις τοῖσιν αὐτομάτως γινομένοιςιν, ἢν ᾗ οἷα δαὶ λαβαίρειαι, καθαίρονται, συμφορὰ τὴν δὲ δύφορος φέρονσιν. ἢν δὲ μὴ, τοῦ ἀντίου. ἔτω δὲ καὶ γενεαγένει, ἢν ᾗ οἷα δαὶ γίγνεσθαι γίνοιτο, συμφορὰ τὴν καὶ δύφορος ἔχουσιν. ἢν δὲ μὴ, τοῦ ἀντίου. ὡς βλεπεῖται οὖν δαὶ καὶ χόρην, καὶ ὄρην, καὶ ἡλικίην, καὶ νόσους, ἐν τῇσι δαὶ, ἢ οὐ.

In perturbationibus uentris, & uomitionibus sua sponte factis, si talia purgentur qualia purgari oportet, confert, & facile ferunt. Idem & uasorum uacuatio si talis fiat qualis fieri debet, confert, & leuiter ferunt: sin minus, contrà. Habere itaque rationem oportet & regionis, & temporis, & ætatis, & morborum, in quibus oportet, aut non.

Hippocrates in hac sententia, exemplo ab ijs enacuationibus quæ sua sponte, atque adeo natura ipsa fiunt, sumpto monstrat,

erat, quales humores medicum uacuare oporteat. De qualitate enim eorum quæ uacuatur, Galeno etiam in Commentarijs teste, Hippocrati sermo est, & minimè, ut nonnulli censent, de quantitate. Qualitas autem, quæ Græcis ποιότης dicitur, in præsentia nihil aliud significat, nisi differentiam, aut speciem humorum corruptorum, ac corpus instantium. Quare quod in præsentì Commentario Galenus ποιότης, & sequenti ποσότης uocat, id ipsum libro quarto de Tuenda sanitate ἰσχυρὰ καὶ πολλὰς nominat: ubi ut medicus in alui deiectione ποῖος τε τὸ πολλὸς καὶ τὸ ἰσχυρὸς τὸ πολλὸς εἰς τοὺς ἑνὸς, ad redundantis succi copiam, pariter & speciem, respiciat hortatur. Significare autem ποιότης, hoc est qualitatem interdum, idem quod differentiam seu speciem, testantur euidentissimè quæ scribit lib. 2. de Sanitate tuenda, capite decimo, Galenus, de exercitijs sic inquit: ποῖος ἢ ἰσχυρὰ, καὶ γὰρ αὐτὸ καὶ ταῦτ' ἐστὶν ἐν ταῖς ἐννομαῖς, ὅθεν τὸ ἐννομαστὸς ἐστὶν, καὶ ἀποδίδωκεν, &c. Qualitas uerò seu differentia (nam & hæc utroque modo appellare licet) uelocitas tarditasq; motus sunt. Vnde omnibus perspicuum sit, errare eos toto cælo, qui per qualitatem solam humorum caliditatem, frigiditatem, humiditatem, aut siccitatem, atque adeò nudas earundem qualitates esse intelligendas censent. Nam si easdem hoc loco qualitatis nomen significaret, temerè uacuationis mentio fieret, quum qualitas ipsa, si sola fuerit plus æquo aucta & intentata, non uacuationem, sed alterationem requireret. Hinc etiam constat eosdem non rectè accipere purgationis definitionem, quam in Commentarijs affert Galenus, humorum κατὰ ποιότητά ἀποποιήτων, hoc est, qui qualitate molestant, inquit, esse uacuationem. Siquidem per qualitatem humorum, solam caliditatem, frigiditatem, humiditatem, aut siccitatem eorundem intentam intelligunt: quum tamen constet Galenum hoc loco loqui de humoribus, qui aucti immodicè, iustam sibi proportionem sanguini inculpato componendo necessariam, excedunt: quos non alteratione, ut qualitates intentas, sed purgatione potius sanare oportet. Ut certè ποιότης Galeno non sit diuersa à λεπνοχυσία, quæ accidit, eodem lib. 13. The. meth. teste, ubi flaua bile, uel atra, uel pituita, uel serosis humoribus corpus refertum fuerit. Qualitas

Qualitas quid.

Purgationis definitio quomodo intelligenda.

ποιότης non differt à λεπνοχυσία.

itaque humorum in presentiarum non solum calidiores, frigidiores, humidiores, aut sicciore factos, utrum etiam immodice auctos humores significat, quos hoc nomine per purgationem educere oportet: cuius quidem, si sole qualitates intentæ forent, nullus usus futurus esset, utpote quæ alteratione, ut dictum est, sanari, atque ad mediocritatem reduci deberent. Qualitatem uero hoc ipsum quod diximus significare, in primis testatur Galenus, qui lib. quarto Aph. comm. 2. sic scriptum reliquit, *εὖ γὰρ οἷα δεικνύει τὸ πλεονεξέειν ἐν τῷ πυρρῷ καὶ ἐν τῷ ψυχρῷ, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, ὅτι τὰς ἀποτομὰς ἀπὸ τῆς ποσότητος καὶ τῆς ποιότητος.*

Quod enim dicitur, qualia oportet, redundantia eorum quæ qualitate egrotantem infestant, significat. Et qualitatem hoc loco significare humorum corruptionem, quæ nihil aliud est nisi cacochymia, clarissimi docent quæ Galenus libro tertio Prorrhæti com.

18. scribit, inquiens: *ἐπὶ τῇ ἐκκρίσει τῶν ἐν τῷ σώματι τῶν κατὰ τὴν ποσότητα καὶ τὴν ποιότητα. Cum excerni contigerit, quæ deprauata & corrupta sunt, purgatio fit. Quid multa? Hippocrati et Galeno interdum qualitatem denotare cacochymiam, quantitatem uero plenitudinem seu plethorâ, ex multis etiâ alijs Galeni locis fit euidentissimum, eo præsertim qui est lib. 1. Aph. com. 23. ubi ita scribit, ὅτι γὰρ ποσότης καὶ ποιότης τῶν λυπούμενων καὶ ἐν τῷ σώματι καὶ ἐν τῷ αἵματι, οὗτω ἀλλοτριοῦνται καὶ τὴν ποσότητα καὶ τὴν ποιότητα τῶν λυπούμενων ἀντιθέτῃ.* Quemadmodum qualitatem pro humoris ratione qui corpus infestat, uacuari oportet, ita & quantitatem humoris molestantis multitudini congruere decet.

Per hæc enim uerba, qualitatem euacuare oportet, palam significat, se non loqui de caliditate, frigidityte, & similibus qualitatibus, utpote quæ uacuatione non egent, sed de humoribus potius, qui suam proportionem ac mediocritatem excedentes purgationem requirunt, perinde atque ubi ex æquo omnes aucti sunt, euacuationem. Cuius rei testis est Galenus libro secundo Aph. comm. 17. sic scribens, *ἐν τῷ σώματι μὲν ἀλλοτριοῦνται καὶ ἐν τῷ αἵματι, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, ὅτι τὰς ἀποτομὰς ἀπὸ τῆς ποσότητος καὶ τῆς ποιότητος. Etiam si melancholici hæc ἀποτομὰς ἀπὸ τῆς ποσότητος καὶ τῆς ποιότητος.*

Vacuationem simpliciter Hippocrates dicere consuevit, quando humores omnes ex æquo euacuantur: purgationem autem, quando ij qui qualitate molestant. Qualitatem autem significare speciem humoris molestantis, sole clarius monstrat locus Galeni, qui est

in 6. Aph. comm. 11. ubi inquit, οὐ τῷ λεγόμενῳ μόνον λόγῳ αἰμορροΐδης ἰσθται τὰ τοιαῦτα τῶν παθόντων, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ποιότης τῷ λεγόμενῳ: Non solum uacuationis ratione hæmorrhoides sanant eiusmodi mala, uerum etiam qualitas ipsa eius quod uacuatur: hoc est, species etiam humoris qui uacuatur. Quasi diceret Galenus, Hæmorrhoides hæc mala non solum sanant quia uacuant, uerum etiam quia talem humorem uacuat, qualis educi debet, nempe melancholicum, qui malum hoc procreat. Et libro quarto Ther. meth. cap. 6. ubi ex professo de purgatione agit, disertè dicit λεῖσθερσι ἐπὶ πολλῇς χυμῶν μολύβδῳ διόντως παρακαλεῖσθαι: Purgationem in redundantia uitiosorum humorum conuenienter suscipi. Quæ abundè nunc ostensum est, qualitatem in præsentī aphorismo significare speciem humorum redundantium, atq; adeo corruptorum, & corpus infestantium, quorum tantum fieri euacuationem oportet, & non aliorum. Rectè igitur præcipit Hippocrates hoc in aphorismo, qualitatem ac speciem eorum qui uacuantur humorum esse considerandam, ne scilicet probi & inculpati humores pro prauis ac noxijs, magno ægrotantis malo, educantur. Inquit itaque, In perturbationibus uentris, hoc est, Perturbationibus per inferna. Venter enim, qui Hippocrati κοιλία dictio uentris. citur, hic pro aluo capitur. Aliàs uentriculum etiam significat, ut κοιλία. alibi copiosius commemorauimus. Et uomitionibus sua sponte Vomitionibus suis. Quibus uerbis palàm innuit, se non de omnibus perturbationibus alui, & uomitionibus loqui, sed de ijs tantum quæ sua sponte, hoc est citra medici operā fiunt, Galeno lib. quarto Aph. comm. 2. tesle, ab ipsa nimirum expultrice facultate, quæ natura Naturæ. inter dūm, Galeno libro secundo de Sympt. causis, cap. 1. authore, uocatur. Hinc est quòd omnes etiam uacuationes ab eadem factæ, Vacuationes naturales dicantur. Cuius rei testis erit Galenus, qui in libro contra Iulianum, in eum scribit modum: Nos quoties alicui nullo sum les. pto medicamento uomitus accidit, aut multa inferior euacuatio, siue ea per intestina, siue per uterum fiat, huiusmodi omnia natura facta esse dicimus: uel à natura, uel naturaliter. Si talia purgentur qualia purgari oportet, hoc est, humores qui corpora molestant. Confert, & facile ferunt: οὐρανοὶ γὰρ οἱ λεῖπότες.

ἐλαττοῦ σπομενοῦ τῆς λανθουσίας, ait Philotheus. Quibus uerbis pa-
 lam sententiam nostram confirmat, nempe Hippocratem et Gale-
 num hoc loco de cacochymia loqui, quam quidam perperam pra-
 miam humorum qualitatem interpretantur, quum sit potius uitium
 succi, aut uitiosus succus. Neque enim in cacochymia solum exi-
 stit qualitas praua, uerum etiam quantitas, seu humoris redundan-
 tia, ut alibi fusius monstrauimus. Nam quum cacochymia sit unius
 humoris redundancia, ut paulo antè dictum est, praua etiam una
 adsit qualitas necesse est, quum aliàs λανθουσία, et uitiosus succus
 dici comòdè non posset. Omni itaque cacochymia est praua qua-
 litas coniuncta: sed non uice uersa, omni praua qualitate coniun-
 ctæ est humoris redundancia. Siquidem non raro eiusdem sola qua-
 litas intenditur, mediocritate substantiæ manente. Quod confir-
 mat grauissimus author Galenus, qui libro 3. de Temperam. cap.
 quinto scribit, Animal bifariam calidius fieri, uel quòd plus calido-
 rum succorum sit sortitum, uel quòd calidiores eos habeat quàm
 antea. Et eadem ratione bifariam etiam frigidius, uel quòd plures
 illi succreuerint frigidi succi: uel quòd eorum mediocritate non
 mutata, sola qualitas sit intentata. Sin minus, scilicet uitiosi hu-
 mores uacuentur. Contrà accidit, hoc est nocet, et difficile fe-
 ruunt ægrotantes hanc uacuationem, quòd nimirum utilis humor
 deiectione aut uomitione educatur. Hactenus Hippocrates de
 ijs quæ sua sponte, atque adeò à natura ipsa fiunt uacuationibus,
 egit, easq; bonas esse docuit, quas ægrotantes facile ferunt, utpote
 quæ infestantes humores expurgant. Contrà prauas, quas difficile
 ferunt, utpote quæ non id quod infestat, sed aliud quippiam uacu-
 ant. Nunc de euacuatione quam medicus molitur uerba factu-
 rus, hortatur ut eadem sit eorum quæ corpus nostrum molestant.
 Nam quum medicus in artis operibus ea quæ à natura fiunt studi-
 ose imitari debeat, hoc quidem unice curabit, ut in singulis morbis
 tales uacuet humores, quales quum in ijs quæ sponte fiunt uacua-
 tionibus excernuntur, prodesse constat. Inquit igitur, Sic et uas-
 forum uacuat, quum ille λωιαγγεῖλον uocat, si talis fiat, qualis fie-
 ri debet, confert, et leuiter ferunt. Per uasorum autem uacuatio-
 nem, omnem euacuationem, Galeno in Commentarijs teste, Hip-
 pocrates

Cacochy-
mia.Lib. 2. Pa-
radox. ca-
pite 2.Sin minus,
etc.Vacuatio
qualis esse
debeat.

pocrates intelligit: sic ab euentu illam nominans, quod nimirum in singulis uacuationibus inania fieri uasa accidat. Quare hoc loco generatim de omni uacuatione loquitur, quod libro quarto Aphorif. comm. 2. Galenus palam etiam confirmat. Sin minus, contra. Quorum quidem uerborum is est sensus, quem paulo ante expressimus. Ceterum in fine aphorismi Hippocrates precipit, in uacuationibus ipsis rationem esse habendam regionis, temporis, etatis, & morborum: idq; duplici ratione. Primum, ut per hæc ipsa humores qui retrocesserunt, & non æqua portione per uniuersum sunt diffusi corpus, dignoscamus, quemadmodum Galenus copiose in Commentarijs docet. Secundo, ut sciamus quando nobis sit euacuandum, aut minus. Siquidem in frigidis tum regionibus, tum temporibus, minimè uacuare oportet, nisi id ipsum ingens necessitas postulet: quod tum corpus antea satis frigidum, magis refrigerabitur. Quare si omnino uacuandum erit, parèe id ipsum faciamus oportet. Sic etiam in calidis locis & temporibus tutò uacuare nobis haud licet, quod scilicet tum natura ipsa exusta, æstuq; dissoluta, euacuatione magis dissoluetur. Similiter sentiendum de etatibus & morbis, quod in ijs etiam omnibus uacuare haud liceat, ut fusius capite uigesimo nostri Compendij seu Isagoges diximus. Præterea particulam hanc, In quibus oportet, aut non: Galenus abundè in Commentarijs explicat, ut nostra expositione non sit opus.

Habere itaque ratio-
nem, &c.

In quibus
conueniat,
&c.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Hippocrates siquidem euacuationem.) Conuertendum erat, omnem euacuationem. Græcè enim est, ὅ γὰρ ἐν ποσότητι ἀπαρῶν ἔσθωσι. Si igitur pituita redundet.) Ex hoc loco satis liquet, quod suprà etiam monuimus, in cacochymia humorem non solum in qualitate, ut uerba in scholis nostris usitata usurpemus, uerum etiam in quantitate peccare. Nam quum promiscue ijs duabus uocibus πλεονέκτης & ὑπερβολὴς utatur Galenus, aperte significat nihil referre, siue abundare, siue infestare pituitam dicamus, quum primum sine secundo accidere haud queat. Siquidem quantitate humoris culpata existente, nequit esse inculcata eius-

dem qualitas. Si non regurgitauerint.) ἐκδωρ μὴ ἀμπώτῃς
 ἀμπώτῃς. ἐστὶν: Si nō intrō redierint. Est enim ἀμπώτῃς proprie, quādo post
 exundationem aqua ad mare reuertitur ac reciprocando subsidit.
 Quare idem significat quod ἀνέπωσις, quōd scilicet tum mare a-
 quam rebibere uideatur. Galenus ad humores transtulit, qui reci-
 procando ad interiora corporis recedunt.

APHORISMVS III.

Ἐν τοῖσι γυμνασικοῖσι αἱ ἐπ' ἄκρον δυνεΐαι σφαλι-
 ραί, ἢ γν' ἔξ' ὀνυχότῳ ἰδῶσιν. οὐ γὰρ δυνάανται μένειν γν'
 ἔξ' αὐτῶν, οὐτε ἀπριμείειν. ἐπεὶ ὃ οὐκ ἀπριμείουσι, οὐκ ἐπ'
 δυνάαντου ὑπὲρ τὸ βέλτιον ὑπερδιδόναι. λέγειται οὖν ἐπ'
 τὸ χεῖρον. πυτίων οὖν εἵνεκα τῶν δυνεΐων λύειν συμφορὰς
 μὴ βρασείως, ἵνα πάλιν ἀρχῶν ἀναθρεΐσθ' ἰσχύει τὸ σῶ-
 μα. μηδὲ τὰς συμπτώσεις δὴ τὸ ἔλαττον ἀγῆν. σφαλδρὸν γάρ.
 ἀλλ' ὁκρίναι αὐτὴ φύσις ἢ τὸ μέλλοντ' ἰσομελύνει, δὴ ὅσον
 ἄγειν. ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ λεγόμεναι αἱ δὴ τὸ ἔλαττον ἀγού-
 σαι, σφαλδραί. καὶ πάλιν αἱ ἀναθρεΐσθ' αἱ γν' ἔξ' ὀνυχό-
 τῳ ἰοῦσαι, σφαλδραί.

Athletarum summæ firmæ corporis constituti-
 ones periculosa, si ad extremum progressæ fue-
 rint. neque enim eodem in statu consistere pos-
 sunt, neque interquiescere. Quum uerò non quie-
 scunt, iam in melius proficere haud possunt. re-
 stat igitur ut in deterius uergant. His itaque de
 causis firmam constitutionem sine mora soluere
 prodest, ut rursus corpus refici incipiat. Neque
 uerò extenuationes ad summum progredi oportet,
 periculosum enim: sed prout fuerit natura e-
 ius qui perferet, eousque progrediendum. Pari
 modo euacuationes ad summum progressæ, peri-
 culosa. Et uicissim refectiões summæ, periculosa.

Supr-

Superiore sententia Hippocrates monstrauit, quales humores
 S in medicum uacuare conueniat. Nunc uero de quantitate seu ple-
 nitudine illi sermo est: neque enim hoc loco, ut precedenti etiam
 dictum est Commentario, ποσότης aliud quam το πλῆθος signifi-
 cat. Athletarum autē exemplo docet, immodicā plenitudinē esse pe-
 riculosam, atque adeo sine mora soluendam. Ceterum in firma
 athletarum constitutione soluenda idem monet Hippocrates, ne
 utamur extrema extenuatione. idipsum enim periculo haud ua-
 cat. Ad extremum dietionis immodicas tum uacuationes, tum refe-
 ctiones damnat. Porro quum inquit, οὐ τοῖσι γυμναστικοῖσι, a-
 nimaduertendum erit per γυμναστικούς non eos qui quomodolibet
 exercentur, sed eos potius quorum hoc studiū est, ut atletico robo-
 re contra aduersarios exercendo sese muniant, esse intelligendos.
 Quod in Commentarijs Galenus apertē docet, et in lib. ad Thra-
 sybulum, ubi presentem sententiam citās, in eum scribit modum:
 Λοῦναι γὰρ οἱ χρὴ γυμναστικὰ σώματα λύσθαι νυκτὶ, οὐ τὰ τῶν ὀρε-
 σσῶν γυμναστικῶν, οἷον ἢ τοὶ σκαπτήντων, ἢ ἐρισσόντων, ἢ ἀμύντων,
 ἢ τι τῶν ἄλλων, ὅσα κατὰ φύσιν ἀνθρώποις ὄφρα πρᾶττοντων, ἀλλ'
 οἷς αὐτὸ τοῦτ' ἐστὶν ἀγώνισμα τὸ γυμνασθῆναι κατὰ ἀθλητικὴν τῶν
 ἀντιπάλων ἰσχυρὴν παροῦσιν: Per gymnastica uocata corpora
 nunc te intelligere oportet, non illa quæ quomodolibet exercen-
 tur, ut sunt fodientium, remigantium, metentium, aut quippiam
 aliud ex naturalibus hominum operibus facientium, sed illa qui-
 bus hoc ipsum studium est, ut atletica ui sese contra aduersarios
 in lucta exercent. Philotheus etiam γυμναστικός hoc loco ἀθλητικός
 interpretatur. Ex ijs igitur perspicuum est γυμναστικοῖσι idem
 hoc loco significare quod ἀθλητικοῖσι. Hinc est quod nos conuer-
 timus, Athletarum. Siquidem horum unicum hoc est uitæ institu-
 tum, ut luctando alios uincant atque deiciant. Quare cibis multis
 plurimumq; nutrientibus, corporis robur atq; molem sibi parare
 student. Quod dum summo studio faciunt, tantam humorum co-
 piam coaceruant, ut periculum sit ne præ illa rumpantur uasa,
 aut calor natiuus extinguatur, quemadmodum Galenus copiosius
 in libello de Firma affectione docet. Vt ea de causa rectissime di-
 ctum sit ab Hippocrate, summæ firmas athletarum constitutiones
 esse

Quantitas
quid.

γυμνασ-
τικοὶ qui.

summè fir esse periculosus. Summè autem firmam constitutiones diximus, ma consti- que Hippocrati $\alpha\iota\ \eta\ \alpha\gamma\alpha\theta\alpha\ \sigma\upsilon\gamma\gamma\alpha\mu\alpha\iota$ uocantur. sic enim $\sigma\upsilon\gamma\gamma\alpha\mu\alpha\iota$ rationes. interpretatur Cicero, ut $\lambda\alpha\chi\epsilon\gamma\gamma\alpha\mu\alpha\iota$ infirmam constitutione, seu af-

$\sigma\upsilon\gamma\gamma\alpha\mu\alpha\iota$ ffectionem. Galenus etiam in libro ad Thrasymbulum inquit, $\sigma\upsilon\gamma\gamma\alpha\mu\alpha\iota$ $\mu\epsilon\theta\omega\iota\ \delta\epsilon\gamma\gamma\alpha\mu\alpha\iota\ \epsilon\sigma\tau\iota\mu\alpha\iota$, $\eta\ \sigma\upsilon\ \epsilon\gamma\chi\epsilon\tau\alpha\ \epsilon\gamma\gamma\alpha\mu\alpha\iota$: Euxia nihil aliud est, quam

$\epsilon\gamma\gamma\alpha\mu\alpha\iota$ firma seu bene constituta affectio. $\eta\ \eta\ \epsilon\gamma\gamma\alpha\mu\alpha\iota$, $\delta\iota\alpha\lambda\epsilon\gamma\gamma\alpha\mu\alpha\iota\ \mu\epsilon\theta\omega\iota\ \epsilon\sigma\tau\iota$: Hexis est affectio stabilis et perpetua. In eo libello quem inscrip-

$\sigma\upsilon\gamma\gamma\alpha\mu\alpha\iota$ sit Exhortationem ad bonas artes Galenus, $\epsilon\gamma\gamma\alpha\mu\alpha\iota\ \epsilon\mu\mu\alpha\theta\eta\tau\alpha\ \epsilon\gamma\gamma\alpha\mu\alpha\iota$ $\delta\iota\alpha\lambda\epsilon\gamma\gamma\alpha\mu\alpha\iota$ ait. Caterum quum duplex sit firma affe-

duplex. ctio, una salubris et naturalis, altera cū adiectione Athletica, nō simpliciter uocatam firmam constitutionem seu affectiouem periculosa esse tradit Hippocrates, sed eam potius quæ est $\alpha\delta\lambda\iota\alpha\mu\alpha\iota$, $\eta\ \tau\omega\mu\ \gamma\upsilon\mu\alpha\sigma\tau\iota\kappa\omega\mu\alpha\iota$. Inter firmas autem athletarum affectiones eas maximè tanquam periculosas damnat, quæ ad extremum progre-

diuntur, hoc est in quibus uasa ipsa humoribus sic expleta sunt, ut plus citra uitæ discrimen capere haud possint. Quare non ab re dixit Hippocrates, athleticam firmam constitutione in eodem statu consistere non posse, nec inter quiescere, sed necessariò in deterius uergerè. Causam abundè in Commentarijs Galenus exponit. Proinde quod ad bonam ualeitudinem attinet, palàm est, nullū

Athletarū genus mi- ferrius quàm athletarum. Ita ut Galenus no- ster in libello paulo antè citato scitissimè dixerit, Athletas uocatos esse quasi $\alpha\delta\lambda\iota\alpha\mu\alpha\iota$, id est miseros. Quo quidè in loco multis in athle- tas inuehitur. Quum igitur athletæ tantam sibi studio molis cor-

poris contraxerint humorum copiam, ut ex ijs aut uenarum ruptionem, aut innati caloris, qui ob immodicam plenitudinem perspiratu caret, extinctionem incidere eos uecessè sit, prudentissimè Hippocrates confestim, antequam scilicet prædicta pericula inci-

Confestim. dant, illorum firmam affectionem esse soluendam hortatur, cau- sa ipsa adiecta, ut niuium corpus rursus refici incipiat. Soluitur autem per euacuatione, uenæ potissimum sectionem. Sed ut mo- dum etiam in uacuatione obseruet medicus, hanc ipsam ad summū

Vacuatio- nis modus. progredi uetat, quod immodica uacuatio non sit minus immodera- ta expletionem periculosa. Vacuationem autem ipsam $\epsilon\gamma\gamma\alpha\mu\alpha\iota$ uocat, hoc est extenuationem, concidentiam, contractionem ue,

ἀπὸ τοῦ συμπίπτειν, quod Latinis est concidere, & contrahere. aut
idem quod συνεξάνειν, id est, considerare. Nam uacuatio corporis
molem concidere, ac considerare facit. Interpres σύμπτωσις satis
obscure cōpressionem conuertit. Significantius dixisset molis con-
tractionem, aut extenuationem, ut nos. Vsus est in hac significa-
tione uoce συμπίπτειν Hippocrates, etiam lib. 6. Epid. par. 3. A-
phorif. 3. & 4. In extenuanda itaq; corporis athletarum mole na-
tura, id est facultas eius qui uacuationem perferre debet, conside-
randa erit. Hic enim minus, ille magis perfert uacuationes. Atq;
hinc est quod Galenus quoq; in libro de Curandi ratione per uen-
æ sectionem, inter præcipuos euacuationis plenitudinis scopos
non solum quantitatem & qualitatem, sed & uirium robur, atque
infirmi-
tatem connumeret. Quod etiam crebro in libris quos de
Medendi ratione inscripsit, facit. Sed cum hoc loco dicat Hip-
pocrates, in extenuando corpore non esse ulterius progrediendum
quàm uires ferre possint, mirabitur quispiam, qui fiat ut Galenus
non raro usque ad animi defectum uacuet? Quod certè dum facit,
parum ad uires ipsas respicere uidetur. Hic Antonius Musa Bra-
sauolus in suis quos in Hippocratis Aphorismos conscripsit Com-
mentarijs, respondet, Galenum animi deliquium nō includere, sed
excludere. Quæ quidem ad præsentem interrogationem respon-
sio quàm sit à Galeni sententia aliena, notius est ferè, quàm quòd
à me demonstrari debeat. Quū enim Galenus docet uacuationem
usq; ad animi deliquium fieri debere, de ea quidem loquitur quæ
animi deliquium affert. Id quod uno aut altero loco ostendisse suf-
ficiat. In lib. 9. The. methodi, de curatione synochi agens, ita scri-
ptum reliquit. ἀφαιρῶ τοίνυν αὐτοῦ τερνύοντι ἐκπερίθλις, ὡς λειπο-
θυμίας ἐπιγενέσθαι, μέγιστόν τι βέβηκεν τοῦτο πυρετῶν συνόψαι,
ἐν ἰσχυρῇ ἀνωάμει. Ausero itaq; ab homine eousq; de industria san-
guinem, quoad animo linqueretur, maximum planè, ubi ualentes
uires sunt, continuæ febris remedium. Ex quibus Galeni uerbis ma-
festissimum sit, eum animi deliquium non excludere, ait enim, ὡς
λειποθυμίας ἐπιγενέσθαι, ut animi defectus succederet. Si autè suc-
cessit, quomodo exclusa fuerit, nō uideo. Præterea in libello de Cu-
randi ratione per uenæ sectionem, in ardentissimis febribus μέ-

Natura.

Quare Gale-
nus usque ad
animi deli-
quium uac-
cuet.

Ant. Musa
sententia.

ἄχρι λειποθυμίας, ad animi deliquium usque, confertim uacuandum esse hortatur. Hæc uerba autem *μέχρι* uel *ἄχρι λειποθυμίας*, non excludere animi deliquiū, quæ paulo post ibidem sequuntur, satis conuincunt. Sunt autem eiusmodi. Noui ex ijs quosdam necessario *ἐπὶ τῇ λειποθυμίᾳ*, ex animi deliquio, refrigeratos. Si ex animi deliquio fuerunt refrigerati, igitur id ipsum inciderunt. Si uero inciderunt in deliquium animi, quomodo fuit exclusum? Quare omnibus nunc esse perspicuum censeo, Galenum in prædictis uacuationibus minime animi defectum, ut nonnulli putant, excludere.

Vt cumq; autem uacuacionem eam quæ animi deliquium adfert in ardentissimis febribus, maximis inflammationibus, & uehementissimis doloribus, Comment. 13, primæ sectionis Aphorismo Galenus in uacuacionibus, admittat, tamen id ipsum non facit nisi uiribus ualentibus & uires baud integris. Proinde in loco paulo suprâ citato inquit, *ἐν ισχυρᾷ σώματι*. Et in libro de Curatione per uenæ sectionem, *ἐπισκεψάμενοι τὴν ῥῆσιν τῆς σωμάτων*, uirium robore inspecto. Non est igitur cur quispiam Galenum uires negligere existimet, dū uacuandum docet, donec animus deficiat. Hoc ipsum enim non permittit, nisi sic ualeant uires, ut ex animi deliquio emergere denuo queant. Sed ad alterius huius sententiæ partis enarrationem ueniamus, in qua ait: Pari modo uacuaciones ad summum peruenientes periculosæ.

Pari modo uacuaciones, Quibus utique uerbis non repetit id quod antea commemoratum est, ut nonnullis perperam uidetur. Siquidem in præcedentibus priuatim, in soluenda firma athletarum affectio ne non esse ad summum progrediendum docuit. ideoq; *συμπύκνωσις* uoce, quam contractionem, & molis corporeæ subsidentiam significare diximus: quod *συμπύκνισις* idem quod *συνίσις*, *καθίστασθαι*, *καὶ προσέλλεσθαι*. Græcis denotetur: usus est. In præsentiarum uero generatim omnes immodicas uacuaciones periculosas, atque adeo fugiendas esse monstrat. Vt sit sensus. Quemadmodum in extenuanda per euacuaciones athletarum mole, non est ad summum progrediendum: ita quoque in omni alia uacuacione unice cauendum erit, ne sit immodica, uiresq; eius qui uacuacionem sustinet, superet. Vt autem omnis modum excedens uacuatio est periculosa, sic uicissim etiam omnis resectio immodica periculo non uacat.

Quocirca

Quocirca non recte hunc Hippocratis locum enarrant interpretes quidam, qui illum de ijs tantum loqui refectionibus contendunt, quæ post immodicas uacuationes adhibentur, quum in uniuersum omnem immodicam refectionem, quocumq; in corpore fiat, periculosam esse pronunciet: quod in sine Commentariorum Galenus etiam fufius ostendit.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Qui enim simpliciter.) απλως . simpliciter hoc loco idem significat quod χωρίς της προσθήκης, citra adiectionem, Galeno in libello περί της ενεσίας autore. Hi enim apparatus sunt.) Hoc est, ad uniuersi corporis nutritionem paratos et præsto esse copiosos humores est necesse. Id enim παρασπενή uox, qua hic Galenus utitur, manifeste significat. Et sequentia hæc eiusdem uerba, και ουχ οιατι χωρίς αυτων ετοιμας παρασπενασμινου, eis εγνωσθαι τοις διεντες μεσσηρα τα σώματα. Sed et uires.) Græce est, αλλά και η φύσις, τοῦτ' ἐστι η διύαμις; Sed et naturam, hoc est uires. Natura enim aliquando idem quod facultas aut uis significat, Galeno libro 2. de Sympt. caus. cap. 1. teste. Ad exemplum retri buere.) Rectius, referre. Græce enim est, εἰ μὴν ἀνταποδώσειμι μέλλοι τις τῷ παραδείγματι τὸν λόγον. Ad exemplum, scilicet athletarum, ne sermo mutilus sit. Refectiones enim immodicas et summæ esse periculosas, exemplo nobis est firma athletarum constitutio. Et hanc quidem partem esse ad athletas referendam, Galenus paulo supra ijs ostendit uerbis: Quæ de firmæ athletarum constitutione dicta fuerit, medicis ueluti exemplum sunt sermonis postea subiungendi. Inquit enim sic: Et uacuationes ad summum progressæ, periculosa. Et rursus: Refectiones quæ extremæ fuerint, periculosa. Vt horum uerborum is sit sensus: Summas euacuationes et refectiones esse periculosas, exemplum athletarum supra positum abunde docet, utpote quos ultra nutrire non licet, neq; tamen etiā summæ extenuare. Hoc solum putabis.) Græce, καὶ αὐτὸ τοῦτο μόνον, per hoc ipsum solum, etc. Verum si quis ita sermonem acceperit, altera doctrinæ pars.) De summa expletione, περί της ἀρεῆς πληρώσεως, manifeste, φανερῶς. Quæ uerba interpretes par-

Galenus lo-
cus difficilis
explicatus. tim non recte conuertit, partim omisit. His autem uerbis Galenus
quorundam falsam interpretationem notat, qui Hippocratem de
ijs tantū refectionibus quæ post immodicas euacuationes adhiben-
tur, loqui arbitrantur. Hac enim ratione extremam expletionem
seu refectionem Hippocrates non semper cauendam esse suaderet,
sed ab immodica solum uacuatione. Quocirca si ita interpretabū-
tur Hippocratis uerba, altera doctrinæ pars de uitanda in uniuersum
summa expletionem, manifeste omitteatur, & exemplum de fir-
ma at hletarum affectione frustra allatum erit, utpote quam non alia
ratione damnauerit, quàm quod athletæ cibis & potionibus,
non obstante quod uires robustas habeant, supra modum se exple-
ant. Ut hinc manifestum sit, eum non de ea tantum refectione loqui
quæ post euacuationes ipsas, natura iam facta imbecilli, admoue-
tur, uerum etiam ea quæ ualida adhuc existente uirtute fit. Hec co-
piofius explicare placuit, quòd locus hic Galeni paulo obscurior
sit, quàm ut ab omnibus intelligi possit.

APHORISMVS IIII.

Αἱ λεπτὰ καὶ ἀκεχεῖς δύνανται, καὶ γὰρ τοῖσι μακροῖσι
αἰεὶ πάθεισι, καὶ γὰρ τοῖσι ὀφείοις, οὐ μὴ ἀπολέχεται, σφαλι-
ραὶ. καὶ πάλιν αἱ δὲ τὸ ἔλαττον λεπτότερα ἀπεγχεῖται δια-
ταί, χαλεπαὶ. καὶ γὰρ αἱ πληρώσεις αἱ δὲ τὸ ἔλαττον ἀπε-
γχεῖται, χαλεπαὶ.

Viçius tenuis & accuratus, in diuturnis sanè
morbis semper: in acutis uero, ubi nō cōpetit, peri-
culosus. Et rursus summè tenuis uicçius, periculis
plenus. nam & extremæ expletiones. graues sunt.

Viçius agro-
tantium qua
druplex.

Hoc in Aphorismo de ægrotantium uicçu agitur, quod pa-
lām Hippocratis uerba, & in Commentarijs etiam Gale-
nus monstrat. Viçius uero quo ægri utuntur, est quadruplex: nem-
pe tenuis simpliciter, tenuis exquisite, tenuissimus, & extremè te-
nuissimus. Tenuis, Galeno in Commentarijs teste, est, qui per pau-
ca, aut ea quæ parum nutriūt, edulia fit: cuiusmodi est pisanæ suc-
cus, mulsæ, & sorbitio ex alica. Hic uires quidem comminuit, eate-
nus.

nus tamē ut nō exoluatur. Exquisitē tenuis est, ubi ptisanæ succus
 exigua sumitur quantitate. Tenuissimus simpliciter, & citra
 adiectionem, qui per mulsam aquam fit. Extrēmē tenuissimus, qui
 per solam inediam ad iudicationem usque progreditur. Omnis au-
 tem tenuis uictus comminuere uires solet. Proinde cum necesse sit
 in diuturnis morbis ut uires seruentur, rectissime ab Hippocrate
 dictum est, tenuem & accuratum uictum in ijs esse periculosum,
 quod scilicet uires ipsas demoliatur, quas præstat tum integras, ut
 morbi diuturnitati pares esse queant, seruare. Ceterū morbus diu-
 turnus est, omnis qui quadragesimum transcendit diem. Acutus
 uero triplex existit. Simpliciter uel exquisitē, Hippocrate 2. aph.
 23. autore, qui ad decimum quartum diem protenditur. Acutus nō
 exquisitē, qui ad uigesimum usque progreditur. Acutus ex mutatio-
 ne, qui in quadraginta diebus iudicatur, Hippocrate lib. 1. Prog.
 aphorif. 28. autore. Plerique interpretum hunc acutum ex deci-
 dentia uocant. Rectius ex mutatione, seu degeneratione, in μετα-
 τίσινος, quod nimirū per imperfectas iudicationes ab una specie
 in aliam mutatur, ut si pleuritis transit in suppurationem. Dictus
 est autem morbus acutus, quod motus eius uelox sit, & subito illi
 pericula adueniant. Porro in acutis morbis uictus tenuis interdum
 competit, interdum minus. Competit quidem in acutis simplici-
 ter. non competit in acutis, ex decidentia, quod ad quadragesimū
 usque protrahantur diem. Quare non ab re dixit Hippocrates in
 acutis τὰ λεπτά, hoc est morbis: siquidem τὰ λεπτά ille, Philotheo etiā
 & Galeno testibus, τὸ νόσημα uocat, οὐ μὴ ἐπιτέλλεται: id est, Phi-
 lotheo interprete, ἐφ' ᾧ μὴ ἀφίηται, in quib. non competit, uictum
 tenuem esse periculosum, utpote eum qui uires admodum demo-
 liatur, et cū quo æger ad quadragesimū diem perdurare haud pos-
 sit. In eadem autem significatione usus est uerbo ἐπιτέλλεται Ari-
 stoteles libro primo Ethic. cap. 3. inquit, ἐφ' ὅσον τὸν πράγμα-
 τος φῶς ἐπιτέλλεται, quoad natura rei patitur. Præterea summē
 tenuem uictum, hoc est omnimodam inediam periculosam esse ait,
 quod non nisi uiribus existentibus ualidis rectē adhiberi possit, &
 quod nimirū omne, ut sect. 2. aphorif. 51. ait Hippocrates, sit natu-
 ræ aduersum & inimicum. Hippocrates id ipsum à contrario pro-
 bat.

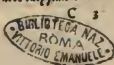
Exquisitē te-
 nuis.
 Tenuissio-
 mus.
 Extrēmē tes-
 nuisimus.

Diuturnus
 morbus.
 Acutus.
 Simpliciter.
 Non exqui-
 sitē.
 Ex mutatio-
 ne.

Morbus cur-
 acutus diu-
 nus.

τὰ λεπτά Hip-
 pocrati quod
 significet.
 ἐπιτέλλεται

Summē tes-
 nuis uictus
 cur pericu-
 losus.

bat. nam & extrema, inquit, expletiones graues sunt. Quasi diceret, ut summa expletiones molestae atq; difficiles sunt, sic etiam summa inedia.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

De qualibet immodica.) Graece est, *περὶ πλεονος ὑπερβολή*; de qua libet in uniuersum immodica, &c. Modicum.) Graece *τιμιότης*, quod mediocre existit. Maximus uigor.) Graece est simpliciter, *ἰσχυρὸν*. Abundat itaq; dictio maximus. Natura.) *διωκτικὸς*, facultate. Ptisana succo.) De ptisana plura diximus in
 Ptisana. Annotationibus nostris in librum quartum Galeni de Tuenda
 Ptisana inter gra. nitate. In praesentia uero sciendum, ptisanam integram seu non co-
 Cremor ptisanae. latam esse eam, quae hordeum et succum simul mixta continet. Suc-
 cus uero cremorue ptisanae est, ubi quispiam ipsam à decoctione
 colauerit, & cremorem separauerit. In summa, est ius decoctae ptisanae. Testis eius rei est Galenus libro primo de Vict. acut. morb. Comm. 26. Alica.) De alica, quae *χρόνιδες* Graecis dicitur, uide quae annotauimus loco paulo ante citato.

APHORISMVS V.

(Εν τῇσι λεπταῖσι διαίτησιν ἀμαρτάνουσιν οἱ νοσήοντες, διὸ μᾶλλον βλαπθόνται. παῦ γὰρ τὸ ἀμαρτεῖν μαῖον αὐτῶν γίνεται, μέγα γίνεται μᾶλλον ὅν τῇσι λεπταῖσι, ἢ ὅν τῇσι ἐλπίγον ἀδροτέρησι διαίτησιν. ὅσα τοῦτο καὶ τοῖσι ἐνυγαιίνουσι σφαλδραῖ αἱ πάντες λεπταὶ καὶ καθεστηκυῖαι, καὶ ἀκρεβέδαι δαίτηται, οὗ τὰ ἀμαρτανόμιστα χαλεπώτερον φέρονται. ὅσα τοῦτο οὐδ' αἱ λεπταὶ καὶ ἀκρεβέδαι δαίτηται σφαλδραῖ; ὅν τὰ πλεῖστα. ἢ μικρόν ἀδροτέρων.)

In tenui uictu aegri delinquunt, quo fit ut maiore afficiantur detrimento. Omnis enim error qui committitur, maior fit in tenui, quam paulo pleniore uictu. Propterea etiam hi qui sani sunt, periculosus existit admodum tenuis, status, & accuratus uictus, quod nimirum errores subinde grauius ferunt.

rūt. Quapropter tenuis & accuratus uictus, maxima ex parte periculosior est, eo qui paulo plenior.

IN hoc aphorismo, qui à paucis nostræ ætatis medicis recte intelligitur, Hippocrates errata quæ tum in tenui, tum in pleniore uictu committuntur, inter sese comparat: deteriusq; esse docet, ubi quis se à tenuiore uictu ad pleniorē intempestiue transferat, quàm si è pleniore in tenuiorem commutatio fieret. Id quod etiã asserit libro secundo de Uictu acut. morborum, aphoris. 40. ubi sic scriptum reliquit: Quidam per morbi acuti initia eodem quo laborare cœperunt die comederunt, alij postero die: alij quiduis, alij cicconem sorpserunt. Sane hæc omnia deteriora sunt quàm si altero modo quis uictum institueret. Sed quæ tunc temporis peccata fiunt, ea multo minus lædunt, quàm si primis duobus uel tribus diebus uasa integrè inanauerit, mox quarto uel quinto uictum eiusmodi instituat. Respicit itaq; hoc loco Hippocrates ad suæ tempestatis tum ægros, tum medicos, qui circa uictus rationem deliquerunt, quod intempestiue in ediam imperarent, aut rursus intempestiue nutrent. Nam ubi morbi ratione detrudere oporteret, ibi adijcere cogebantur: utpote qui intempestiue detraxerant. Sic certe Thessalij asini ac Diatriarij, quorum in Ther. methodo meminit Galenus, primis diebus corpora fame siccabant: postea aduentante iam uigore, in quo ad tenuitatem declinare oportuit, ad uictum pleniorē propter uirtutis imbecillitatem transire cogebantur. Quum igitur in uictu instituendo bifariam erretur, & quod intempestiue inedia præcipiatur, & quia intempestiue nutritur æger: prior tamen error damnum longe maius pariet. Siquidem constat eo tenuius uictitandum, quo magis uersus uigorem peruenitur. Quod sequentibus in aphorismis palam docebit Hippocrates. Quare recte inquit, in tenui uictu ægri delinquant, quod scilicet tenuem uictum sibi intempestiue deligunt: proinde magis læduntur, dum ad cibos redire coguntur. Grauißimus enim is error est, eo maxime quod circa uigorem, in quo, ut infra aphoris. 8. ait Hippocrates, uictus debet esse tenuissimus, ad cibos redeunt. Testis eius rei est Galenus, qui libro primo ad Glauconem ita scribit:

tellegeris, sibi ipsi pugnantiā scripsisse Hippocrate fatetur oportet. Libro enim secundo Viſtus acut. aphorif. 37. ſubtractioni magis ſtudentum eſſe quā adiectioni, euidenter teſtatur iſs uerbis: Ciboꝝ adiectioni multo minus intendēdum, ſubtrahere uero penitus ſæpenuero expedit. Quinetiam Galenus in explicatione eiꝝ ſententiæ inter cætera ſic ſcribit: Quod plus eſt, exuperatq; noxas nonnunquam inemendabiles facit. Contra quod minus eſt, facile emendatur. Nam cum primū dilabi uires ſenſeris, cibi exiguum offerens, ægrum reſtitues. Quod uerum eſſe, abunde monſtrat ſqualens ille qui Theſſalioꝝ inſcitia eò deductus erat, ut uix oculos attolleret, cuius meminit Galenus lib. 10. Ther. methodi. Hūc tamen Galenus non dubitauit detractiōe cibi eò imbecillitatis deducere, ut uelut lignum iaceret, ac uix impellentem ſentiret: quod ſcilicet certus foret, poſſe ſe cum libuiſet, paruo negotio, noxam omnem tollere. Præterea idem Galenus libro ſecundo Viſtus acut. Comment. 49. inquit: Qui ob dolorem, uel morbi acumen parum ualentem obtinent facultatem, uacuatione interdum magis quā expletiōe indigent. Imò qui cibum hiſ exhibet, maximum adfert detrimentum. Et paulo poſt, læſionem quæ ex tenui uiſtu fit, neq; adeò uelocem eſſe, neq; ita euidentem, ſicuti quæ ex cibo, ait. Et quod noxæ etiam e pleniori uiſtu eueniant, teſtantur ea quæ libro primo de Viſtu acut. aphorif. 33. ſcribit Hippocrates: Si lateris dolor, inquit, aſiduus eſt, neque procedit ſputum, ſed lentum et crudum eſt, ni quis dolorem uel alui ſubductione, uel ſecta uena ſoluerit, ptiſanam autem dederit, præcipitem aget in mortem. Hæc ille. Quod uero de ptiſana dicit, nemo dubitarit de alijs quoq; edulijs, quæ ptiſana grauiora ſunt, intelligenda eſſe. Noxas igitur letales, minus commoda nutritio efficit. Sic certe Philonis filiam, cū benefico morbo laboraret, quod intēpeſtiuè cœnauerat, 3. Epid. libro, periſſe tradit Hippocrates. Cum igitur tot, tantaq; imminant, ſi quando in grauiore morbo pleniori uiſtu, quā par erat, utamur, pericula: conſultè admodum fecerimus, ubi quod adamiſſim conueniat, coniectare non licet, ſi ad tenuem uiſtum declinemus: quòd ſcilicet eiꝝ noxæ facile emendari queant. Non eſt itaq; ut iſs aures accomodemus, qui ſemper eſſe tutius ad tenuem incli-

Errores in tenui uictu com-
missi peiores.

nare uictum falso docent. Ceterum ut ad aphorismi explanatio-
nem redeamus, errores qui in tenui uictu committuntur, esse peio-
res ac grauiores, sanorum exemplo confirmat Hippocrates. Hi e-
nim si tenui, statim constituto uie, et accurato uictu uti consueuerunt,
et errorem committunt, grauius hunc ferunt, quam si pleniore
uictu usi fuissent. Id quod experientia ipsa quotidiana comprobatur.
Quocirca in fine sententiæ recte in hunc modum colligit Hippo-
crates: Tenuis igitur et accuratus uictus, maxima ex parte pericu-
losior est eo, qui paulo plenior esse solet. Quod scilicet errores
qui in tenuiori uictu committuntur, ut dictum est, grauius ledant, si
ue ægrotantes siue sani in hoc uictus genere deliquerint. Proinde
quicumque tenui uictu uti uolunt, hos diligenter cauere oportet, ne
in eo errent, quod errata eos qui tenuius cibantur, siue sani siue æ-

Maxima ex
parte.

Cur tenuis ui-
ctus periculo-
sus.

gri fuerint, grauius ledant, quam eos qui plenius. Nec temere ad-
iectum est *ἡ τὰ πολλὰ τὰ μέλαινα*, maxima ex parte. ijs enim uerbis eorū sen-
tentiam improbat, qui tenuem uictum perpetuo esse periculosum
iudicant, cum constet eundem nonnunquam, ut supra commemo-
ratum est, ex usu esse, atque adeo periculo uacare. Maxima itaque ex
parte est periculosus, non quidem propter se, sed potius propter
eos qui illo utuntur, quos constat in eo ut plurimum delinquere, et
subinde errata grauius ferre. Et hanc quidem esse uerborum Hippo-
cratis genuinam sententiam, abunde docet Galenus in Commenta-
rijs, dum ita scribit: *Victum tenuem Hippocrates ait esse periculo-
sum, quoniam errores grauius ferunt, non quia propter uictus te-
nuitatem cogantur delinquere.*

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS
Galen.

Magna ex parte duo peccant.) Expungenda dictio duo, et le-
gendum simpliciter: magna ex parte peccant, quo fit ut magis, etc.
Græcè enim legitur, *τὰ πολλὰ ἀμαρτάνουσιν οἱ νοσήοντες, διὸ μά-
λον, &c.* Quod in tenui uictu bifariam ægri delinquentes.)
Græcè est, *οἱ ἀπὸ τῶν ταῖς λεπταῖς διαίταις τὰ πολλὰ ἀμαρτάνου-
σιν οἱ νοσήοντες, διὸ μάλλον βλάπτονται.* Sic enim meliora exempla
ria habent. Hoc est, quod utique in tenui uictu ut plurimum ægri
delinquant, atque ideo magis leduntur. Adhuc autem delinquit.)

Græcè,

Græcè, ὅτι αἱ ἀμαρτάνουσι, διόλου, ὅτι λέει ἐπὶ ἀσθενείᾳ τῇ διανοήματι, ὡς αὐτὴ ἐν ταῖς ἐνδοκίμοις ἀποκρινεῖται: Quod autem delinquant, manifestum est, quoniam vires habent imbecilles, ut quæ antea alimēti inopia laborauerint. Maximum affert periculum.) Græcè, σφαλερώτερον τοῦτο λαβίσταται, maius affert, &c. Debilitatur.) ἀσθενὴς γέγονε, debilis facta est. Quid multa? Galenus errorem in tenui uictu commissum, maius afferre periculum asserit duplici de causa. Primum, quod natura à tali uictu debilis facta est, quare iuxta uigorem morbi pleniore uictu, maximo ægrotantis malo, ut antea commemoratum est, uti coguntur. Secundo, quod tali uictu uti antea non consueuerint. Quanta autem subita consuetudinis mutatio mala asserat, Hippocrates in frā, sect. 2. aph. 51. docebit.

Error in tenui uictu commissus bifariam periculum.

APHORISMVS VI.

Ἐς δὲ ἕλατα νοσήματα αἱ ἕλαται θοράπαι ἐς ἀκρίβειαν λεγέσθαι.

Summis morbis summæ exquisitè curationes optimæ sunt.

A Summis quandoque præsidij, & non semper à minoribus inchoandam esse curationem, hoc in aphorismo testatur Hippocrates. Hi enim qui leuiter ægrotant, leuiter curandi: grauioribus autem ac maximis morbis, grauiiores & summæ curationes adhibere conuenit. Quod etiam esse faciendum, monet Galenus lib. quinto Ther. meth. ubi sic scriptum reliquit. Minime igitur, sicuti medicorum nonnulli censent, à paruis incipiendum auxilijs est, nec sicut illi dicunt sentiendum, illa scilicet prius esse tentanda. mox si nihil profeceris, aggredienda maiora. Nam in morbis, in quibus periculum non impendet, uera ea opinio est. At ubi moriendum ægro prorsus est, si phthor semel exceptus sit, alienissimū à ratione est, à minoribus inchoasse. Sicuti enim reliqua omnia ab Hippocrate tradita, ita illa quoque sententia rectè dicta est, Nempe ad ultimos morbos ultima prorsus remedia maxime ualere. Hæc ille. Caterum summos morbos, Galeno etiam in Commentarijs autore, Hippocrates appellat maximos, quales sunt peracuti, de quibus in sequentis aphorismi explicatione dicemus. Sum-

A summis præsidij quandoque auspicanda curatio.

“
“
“
“
“
“
“
“
“

Summi morbi.

Summae curationes. mas autem exquisitè curationes uocat, non solum præsidia maxima, sed & uictum tenuissimum: id quod diserte in Commentarijs Galenus & Philotheus docent. Vnde omnibus perspicuum fit, Hippocratem nō semper pleniorē præferre uictus rationem, ut pleriq; perperam ex præcedenti sententia colligere uoluerunt. Si quidem hoc loco summam exquisitè uictus rationem, hoc est, Philotheo interprete, ἀσπίαν, omnimodam inediam, probat. Quid multa? In summis morbis summa adhibenda, & acceleranda remedia erunt, ne scilicet morte præueniantur ægri priusquā is utendi occasionem arripiamus.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Summos.) μέγιστα, maximos. Exquisitissimam curationē.) Græcè est, τὴν θεραπεύειν ὅλῳ ἐν αὐτῷ ἀνεπιστάτῳ εἶναι, exquisitissimam uniuersam curationem. Uictum pariter.) Græcè ἀλενέει, uidelicet.

APHORISMVS VII.

Ὁκου μὴ οὐδὲν ἀάρετον τὸ νόσημα, αὐτίκα τοὺς ἐλάτους νόθους ἔχει, καὶ τῇ ἐλάτῳσι λεπτοτάτῃ διαίτῃ χρείσθαι ἀνάγκη. Ὁκου δὲ μὴ, ἀλλ' ἐνδύχεται ἀδύο τοῖς διαίται, τοσοῦτον ὑποκαταβαίνειν, ὅσον αὐτὸν νοῦσιν & μαλθακωτέρι τῶν ἐλάτῳσι.

Vbi utique morbus peracutus est, statim summus labores obtinet, & summè tenuissimo uictu uti necesse est. Vbi uero non, sed pleniorē uictū adhibere licet, tantum à tenui uictu declinandum, quanto morbus ipse summis leuior fuerit.

Peracutus morbus duplex. **Exquisite peracutus.** IN peracutis morbis extremè tenuissimo uictu utendum esse, docet hoc in loco Hippocrates. Eiusq; rei causam affert, quod statim summos obtineant labores, atq; adeò celeriter consistant. Pro pleniorē autem huius aphorismi intelligentia, sciendum initio, peracutum morbum esse duplicem. Exquisitè peracutum, qui ultra quartum non producit. Hunc recentiores medici, barbaram sestantes medicinam, perperacutum uocare solent, Non exquisitè peracutum

peracutum, cuius uigor in septimo futurus est. Peracutus itaque morbus statim summos, hoc est maximos labores obtinet. Labores autem, Galeno lib. octauo The. meth. teste, appellat omnia quae hominem offendunt, praesertim, ut in Commentarijs docet, accessiones & symptomata. Quocirca extreme tenuissimo uictu uti necesse est, quod nimirum is uictus morbis iam consistentibus sit necessarius, ut fufius in Commentarijs monstrat Galenus. Victus itaque quo morbus acutior est, celeriusq; ad uigorem properat, eo tenuior esse debet. Morbo enim in suo uigore consistente, praestat naturam permittere ut uacet circa morbi concoctionem, & non ad cibos conficiendos auocare. Proinde ubi morbus peracutus est, atq; adeo celeriter consistit, tenuissimo uictu utendum est, modo id liceat per uires, & etatem agrotantis. Vires enim, si ualidae sint, cibi abstinentiam, tenuissimamue uictum permittunt. Aetas autem si consistit, eiusmodi uictus rationem sustinet. Sin puerilis, largiorem efflagitat: quonia ob corporis mollitudinem, substantia uiriū resoluuntur, ideoq; magis refici debet. Ceterum ubi non necesse est, scilicet uti tenuissimo uictu, sed pleniorē adhibere licet: id quod fit, ubi longius septimo totius morbi uigor erit: tantum *ἰσχυρὰ* *ἐκείναι*, declinandum à tenuissimo uictu, quanto utiq; morbus *μαλακωτέρῃ τῶν ἰσχυρῶν ἤ*: hoc est, Galeno interprete, *ἀπολέπειται τῆς ἀμυῆς*, à summo uigore abest. *ἰσχυρὰ* uero hic non significare nisi uigores morborum, in quibus accessiones & symptomata ipsa maxima sunt, lib. etiam 3. The. meth. et libro primo & secundo de Diebus decretorijs idem testatur Galenus. Sensus igitur est: Si morbus minus sit acutus, seriusq; ad uigorem perueniat, tanto liberalior cibus exhibendus est, quanto tardius uigorem morbus est adepturus. Quod Galenus etiam docet lib. primo ad Glauconem, hunc Hippocratis locum quasi explicans, cum inquit: Quibus morbi uigor non longius septimo futurus est, & uires ualidae sunt, aetasq; consentit, exquisitus omuino, & tenuis uictus instituendus est. In quibus uero longius septimo morbi uigor erit, aut uirtus imbecilla est, per initia quidē liberalius, instante uero uigore parcius, uigente aut morbo tenuissimē cibare oportet. Siqui dem in principio minores sunt labores, minusq; occupata est natura.

Non exquisitus peracutus.

Labores.

In uigore morbi cur tenuissimo uiuendum.

Quando plenior uictus adhibendus.

ἰσχυρὰ quid.

tura, quamobrem minori incommoto à coquendo morbo, ad cibū
conficiendum auocari pōtest. Contr. accidit in uigore, ubi sym-
ptomata maximē urgent. Porro cum plenus uictus sit is qui auget
Plex. uires, sciendum *ἡ ἀσθενεία διὰ τῆς* Hippocratem hoc loco appel-
Aus. lasse, Galeno in Commentarijs teste, *τὰ νῦν ἡσθερὰ λεγόμενα*, hac ip-
sa, tenuissima nimirū uictus ratione, minus tenuem. Comparatio-
ne itaque ad tenuissimum uictum, pleniorē dixit. Quod monere
placuit ea de causā, ne quispiam Hippocratem hic simpliciter lo-
qui de pleno uictu, qui sanus, in quibus uires uel conseruare, uel au-
gere studemus, maxime conuenit, existimaret.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Peracutus Statim autem est intelligendum.) His uerbis Galenus peracu-
morbis du- tum morbum esse duplicem innuit. Vnum, qui circa primos quatu-
plex. or dies in uigore consililit, & is quidem exquisitē peracutus dici-
tur. Alterum, qui paulo ulterius, hoc est in septimo, iudicatur. Hic
non exquisitē acutus nominatur. Docuit in lib. de Victu acut.)
Libro nimirum 2. aph. 32. Alibi est à nobis.) Libro scilicet 11.
Ther. meth. Quod si quis.) Expungenda dictio quis, ueluti re-
dundans, quod paulo pōst sequatur Quispiam. Febres quæ à mor-
bis acutis sunt inseparabiles.) Græcè est, *οἱ πυρετοὶ τῶν ἀκρίτοις*
rū continuæ. *τῶν ὀξείων νοσημάτων*, Febres acutorum morborum sunt insepara-
biles. Quibus uerbis nihil aliud significat Galenus, quàm id quod
infra libro secundo Comment. 19. scribit inquit, *οἱ πυρετοὶ τῶν*
ἀκρίτων συνεχεῖς εἰσὶν οὗ τοῖς ὀξείοις νοσήμασι. Et libro 7. Comment.
1. dum ait, *ὀξείων νοσημάτων οἱ πυρετοὶ τὸν πάντα εἰσὶν συνεχεῖς*, Acu-
torum morborum febres omnino sunt continuæ. Inseparabiles ita-
que sunt, non quod nullus sit morbus acutus qui citra illas esse
queat: quando constet aliquos esse morbos acutos, ut etiam infra
libro quinto Comment. 30. testatur Galenus, qui sine febre sunt:
sed quod semper sint continuæ, ac nunquam intermittentes, nisi
morbis ipse intermittat. Quamdiu enim ille durat, tamdiu etiam
febris adest. Quocirca continuæ sint necesse est. neque enim ulli-
us intermittētis febris accessio, tanto tempore, hoc est quatuor
aut septem diebus, durare potest. Ab extremis recedit.) Re-
ctum

Alius, ab extremis abest. Græcè enim est, ἀπολείπεται.

APHORISMVS VIII.

Ὅσῳ τῷ δὲ ἀκμάζει τὸ νοῦσθημα, τότῃ τῇ λεπτότητι διαίτης ἀνταγκάζειν χρὴ εἶδαι.

Quando morbus in suo uigore fuerit, tunc uictu tenuissimo uti oportet.

Hæc sententia generalis est: quapropter à præcedenti, quæ particularis existit, merito separanda uenit. Siquidem nunc generatim qualis esse debeat in uigore omnium morborum uictus, docet, cum in præcedenti de peracutis tantum illi sermo fuerit. In quouis itaque uigore, quem quidem declinatio excipit, uictum esse oportet tenuissimum: hoc est, Galeno in præcedenti commentario testis, omnimodam inediam, uel melicratum, uel ptisanæ succum. Tenuissimum igitur esse debere uictum intelligit, non quo ad alia morbi tempora, quemadmodum nonnulli censent, sed quo ad propriam naturam atque formam. Præterea in omnibus quidem morbis, dum consistunt ac in uigore sunt, uictum esse tenuissimum conuenit, modo uirtus ipsa ualida fuerit, et usque ipsa non impedierit, ut præcedenti etiam expositum est sententia.

In uigore
qualis esse de
beat uictus.

ANNOTATIONES IN GALENI
Commentarios.

Per uerba nuper dicta.) Græcè est νῦν, ideoque rectius pro nuper, nunc dicemus. Sic enim ostendimus et in tractatione de Crisibus.) Græca sic habent, οὕτω γὰρ ἡμῖν ἐπιδέδεικται λαβεῖν τὴν περὶ λεπτῶν πραγμάτων διαίτην ἐκείνην διαλέγουσι τὰ νοσήματα τοῦ λόγου παντὸς ἀννομένου ἐφ' ὧν ὅλως ἐγχερῶν μιν διαίτην τὴν λεπτὰν θεία. ταῦτα δ' ἐστὶν οὐδὲς τὸν ἀκμὴν ἐκδέχεται παραμυθία. Sic enim à nobis ostensum est et in tractatione de iudicijs, de ijs nimirum morbis uniuerso sermone facto, in quibus omnino et uictus ratio, Deplo-
nem, et curationem adhibemus: tales uero sunt, in quibus uigorem nō curandi,
declinatio excipit. Quibus uerbis Galenus innuit, uictu tenuissi- neque uictus
mo utendum quidem in uigore morborum, non quidem omnium, ratione, ne
sed eorum tantum in quibus uigorem declinatio sequitur. Nam quæ alius præ
quorum uigorem mors excipit, in his, inquit, τῷ προγνωστικῷ μὲν
sidiis.

ἐκ τῆς τέχνης προσλαμβάνει μόνον, parte artis quæ futura prædicit sola utimur. Quocirca in ijs morbis quorum uigorem mors sequitur, medicus neq; uictu, neq; alijs præsidijs ægrum curare molia-
 tur, ne euentus rerum suo adscribatur errori. Et hoc est quod infrâ
 » libro secundo Comment. 29. ait: Deploratos non oportet curare,
 » sed magis desistere, ac morbi finem prædicere.

APHORISMVS IX.

Συντεκμαίρεσθαι δὲ χρὴ καὶ τὸν νοσούντα εἰ ἔφαρκεσει
 τῇ διαίτῃ πρὸς τὴν ἀκμὴν τοῦ νόσου, καὶ πρότερον ἐκείνῳ
 ἀπαυδῖναι πρότερον, καὶ οὐκ ἔφαρκεσει τῇ διαίτῃ, ἢ νόσος
 πρότερον ἀπαυδῖναι, καὶ ἀμβλυνεῖται.

Conijcere autem oportet, num æger possit cum uictu quem præscripsisti, ad uigorē usq; morbi perdurare: & nunquid ille prius deficiat, nec cum illo uictu durare queat: aut morbus antea deficiat, & retundatur.

Duo esse à quibus potissimum cibandi consilia petenda erunt, morbi summus uigor, & ægrotantis uires, de priore quidem indicatione, quæ à tempore morbi sumitur, in eo qui hunc antecedit aphorismo egit: de altera uero quæ à uiribus ægri petitur, hoc loco agit: neq; id certè temere. Virium enim gratia, non morbi, cibum exhibemus. Siquidē morbus, quā morbus est, aspiduam inedia m efflagitat. Quare si quid cibi adhibetur, non alia de causa, nisi ut uires conseruentur, adhibetur. Si enim inedia perdurare usq; ad morbi uigorem æger posset, nihil prorsus ciborum daremus. Proinde hæc sententia, ut in Commentarijs etiam monet Galenus, declinatiōis, cuius suprâ, aphorismo scilicet septimo, meminuit, quantitatem disertè exponit. Rectissime igitur Hippocrates συντεκμαίρεσθαι χρὴ καὶ τὸν νοσούντα, simul scilicet cum morbi uigore, & ægrotantem conijcere oportet: ut nimirum certo scianus, num ille cum eo uictu quem instituimus, citra uirium lapsum perdurare possit. Quum enim ad uigorem usque morbi hæc uictus ratione perdurare potest, uictus minimè mutandus erit. Sin illum deficere antè uigorem in hoc uictus genere metus est, aliquid pro-

pro uirium ratione adijciendum, ut ad uigorem commodè pertinere queat. Quòd si igitur ista ratione uiribus adhuc satis ad morbi demolitionem ualidis ad uigorē perduxerimus, necesse erit morbum retundi ac hebescere, quod tum scilicet declinationem morbi sequi oporteat. Nemo autem, Galeno li. 3. de Iudicijs cap. 5. teste, ui morbi in declinationib. perijt. Neq; enim contingit, ut simulatque morbificæ causæ iam concoctæ sunt, ac natura superauerit, æger moriatur. Vbi enim natura superior euasit & debellauit, ac restitit uehementiori morbi conatui, et quæ infestabant deuicerit, hoc enim est ipsa cōstio, fieri non potest ut deinceps succumbat.

Nemo ui morbi in declinatione mortuus.

Cōstio morbi quid.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Casus aliquis.) σύμπτωμα. Perpetuò enim in ijs Commentarijs Galeni interpret casus uoce, pro symptomate usus est. Quod semel in hoc loco nos monuisse satis sit. Esset autè hic sermo pars totius offerendi alimentis rationis.) Græcè est, μέρος ὃ αὐτὸ ἐν τῷ συντοῦ ὁ λόγος, τοῦ περὶ διαίτης παντός: Fuit autem hic sermo pars uniuerse uictus rationis.

APHORISMVS X.

Οὐκ ὅσοισι μὲν οὐκ αὐτίκα ἡ ἀκμὴ, αὐτίκα λεπτοῦς διακταῖ. ὁπόσοισι δὲ ἐς ὑπόρου ἡ ἀκμὴ, ἐς ἐκείνη, καὶ πρὸ ἐκείνης μικρόν, ἀφαιρέσιον. ἐμπροσθεν ἢ πωτέρας διακταῖ, ὥς ἂν ἐφαρκεσὶν ὁ νοσέων.

Quibus igitur statim uigor est, hos statim tenuiter cibare oportet. Quibus autem postea uigor futurus est, ijs & in ipso uigore, & paulo antè subtrahendum est. Priore uero tempore plenius cibandum, ut æger durare queat.

Quamquam hæc sententia idem ferè quod præcedens, quæ ordine septima existit, docere uidetur, tamen aliqua ratione ab eadem differt: quod nimirum sit magis uniuersalis. Siquidem prior de peracutis tantum loquitur, hæc uero simpliciter de omnibus morbis: quod Galenus etiam in Commentarijs monuit, &

Quomodo præfens sententia differt à septima.

E Philotheus

Philothem ijs uerbis, ἐπὶ τοῦ οὐδὲ λαθελικὸς λόγος περὶ πάντων νοσημάτων ἀποφαινόμενος. οὐ μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν ὑπερξείων νοσημάτων, ἀλλὰ οὐδὲ τῇ ἀκμῇ αἰεί λανθάνει διαίταυν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν χρενίων.

Sermo hic uniuersalis est, de omnib. morbis pronūcians. Nō solū enim in peracutis uel acutis morbis, dum uigent, tenuiter cibare oportet, sed & in diuturnis. Verborum itaque Hippocratis is sensus est: Quibus statim, hoc est non multo post primam inuasionē uigor est, hos statim etiam tenuiter cibare conuenit. Tenuiter autem, inquit Hippocrates, & non tenuissimē, ut & hinc palām fieret, hanc sententiam esse priore magis uniuersalem. In quib. uero non confestim, sed posterius uigor futurus est, ijs ἐς ἐκείνη, in illo:

οὐ ταύτη. Philotheus enim interpretatur οὐ ταύτη δὲ τῇ ἀκμῇ. & πρὸ ἐκείνου μικρόν, id est paulo ante illum, καὶ μικρόν πρὸ αὐτῆς, τὸν ἔστι πρὸ αὐτῆς, ἢ τριῶν ἡμερῶν, ait Philotheus, cibis subtrahendus est, ut scilicet natura coctioni noxiarum humorum uacare possit. ἐμπροσθεν, hoc est οὐ τῷ πρόσθεν χρόνῳ, sic enim Philotheus exponit, priore uero tempore. πωρτίσας, hoc est, eodem interprete, ἀπορτίσας, plenius, uberius uē cibandum, ut æger ad summum usq; uigorem perdurare queat. Et ijs uerbis Hippocrates omnes alios morbos qui peracuti & acuti non sunt intelligit, iuxta quorum uigorem, utcuq; antea plenius cibare licuit, tenuis certē uictus adhiberi debet.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Nihil est in ijs Commentarijs annotatione dignum, nisi quod ἀσβολῶ. interpres εἰσβολῶν dictionem conuerterit accessionem, quæ tamen Græcis dicitur παραφυσίς, ut in ea quæ sequitur sententia copiosius monstrabimus. Quare in hunc modum Galeni uerba rectius interpretabuntur: Quibus statim uigor futurus est, hoc est nō multo post primā inuasionem. His enim uerbis Galenus morbos peracutos & acutos innuere uoluit, utpote quorū uigor statim à prima inuasionē futurus est.

APHORISMVS XI.

Ἐν τοῖσι παροξυσμοῖσιν ὑποκίχεται γὰρ, ὃ πρὸς θάνατον γὰρ

καὶ Βλαδίμη. καὶ ὁρᾷ καὶ πρὸς ὁδὸν παραφυῶντος, ὅτι τοῖσι
παραφυομένοισι ὑποσιμῶσαι χρὴ.

In acceffionibus à cibo abstinere oportet: siqui
dem cibum dare nocet. Et si qui per circuitus accef-
siones obtinent morbi, in ipsis acceffionibus cibū
fugere oportet.

IN hac sentētia docet Hippocrates, quomodo particulatim me-
dicum cibum conuenienti modo offerre oporteat, in ipsis acces-
sionibus à cibis esse abstinendum præcipiens: quod nimirum natu-
ram, quæ circa morbi materiam tum est occupata, cibis oblati di-
strahat, atq; adeo humores morbum efficientes adaugeat. Quid
uero per acceffionem, quæ Hippocrati & alijs Græcis παραφυο-
μός dicitur, sit intelligendum, docet Galenus in sequentis Apho-
rismi Cōmentario, ubi sic scriptum reliquit: Per acceffionem nūc
te oportet intelligere deterius tempus totius circuitus, quod est à
prima inuassione usq; ad uigorem. Vnde omnibus perspicuum fit,
hoc in loco per acceffionem non esse nisi principium, augmentum
& uigorem accipienda. Quare remissio, quæ Græcè ἀνσις, & in-
tegritas, quæ διάλειμμα uocatur, sub acceffionis nomine minimè
complectuntur, ut fufius in libro de Temporibus morborum Gale-
nus ostendit. Est autem ἀνσις, remissio, omne id tempus quod ac-
ceffionem sequitur. Hoc alio nomine in sequenti Commentario, et
libro primo de Iudicijs cap. 3. παραμὴ nominatur. Διάλειμμα
aut, quod alij intermiffionem, alij integritatem interpretatur, Ga-
leno loco iam citato autore, est, ἐπειδὴν εἰς ἀπυρεσίαν ὁ παροξυσμός
πάντα, quando in quietem, & ut ita dicā, in febricitationem ac-
ceffio ipsa desinit. Vnde palam etiam fit, acceffionem interdū pro
quatuor morbi temporibus particularibus accipi. In qua tamen si-
gnificatione, in præsentī sententiā, ut dictum est, ab Hippocrate
non usurpatur. His ita expositis, ad Hippocratem reuertamur,
qui initio huius sententiæ præcipit, in omni acceffione abstinendū
esse à cibo. Siquidē ὑποσιμῶσαι idem significat, Philotheo inter-
prete, quod μὴ τρέφειν. ὑποσιμῶσαι enim Græcis est ἀναδύσκειν,
hoc est recuso, respicio, fugio, ut sit sensus: in acceffione, id est mor-

In acceffio-
nibus cur à
cibis abstinē-
dum.

Accessio
quid?
παραφυο-
μός.
“
“

Remissio.

ἀνσις.

διάλειμμα,
Intermissio.

ὑποσιμῶ-
σαι.

bi principio, augmento & uigore, cibum fugere oportet. Cibum enim *μαρτυροῦναι*, offerre apponerēue detrimento est, propter causam supra expositam. Et hunc uerborum Hippocratis sensum esse legitimum, testatur Galenus, qui in libro de Morborum temporib.

ita scribit: Hippocrates in accessionibus abstinentum esse præci-
piens docet, ut id solum tempus, quod ipse accessionem uocat, ob-
seruamus. Nūquam enim in hoc nutrimus, uerum in omni reliquo
tempore remissionis. Interdum in alia eius parte. Siquidem ex sim-
plici interim declinatione, interim ex declinatione & interuallo
constat. Hæc ille. Quocirca in continentibus ac continuis febr-

Declinatio.

bis, de quibus in prima huius aphorismi parte agit, non nisi in de-
clinatione, quæ *μαρτυροῦναι, μαρτυρεῖν, λοιπὸν αἰσθῆναι* dicitur Græcis, nutri-
re oportet. In altera huius sententiæ parte, de febribus intermittē-

Circuitus.

tibus, quæ per certos circuitus redeunt, loquitur. Est autem circui-
tus, *περίοδος* Græci appellant, ut in sequenti Commentario anno-
tauit Galenus, similis ad idem reditus: hoc est, uniuersum spacium
à primo insultu unius accessionis, usq; ad insultum alterius. Inquit
igitur Hippocrates: Et si qui per circuitus accessiones obtinent
morbi, in ipsis accessionibus, id est quatuor temporibus particula-

Accessio.

ribus, aliter enim hic quàm paulo antè accessio accipitur, in ipsis
accessionibus cibum fugere oportet. Quare in intermittentibus fe-

Obiectio.

bribus non nutrire oportet, nisi ubi ad integritatem æger redie-
rit, & à febre liber fuerit. Verum hic nobis quispiam Galeni auto-
ritatem opponet, qui libro decimo Ther. methodi è proluxa qua-
dam ac uenusta admodum de iuvene febre correpto historia, ægro-
tantes in ipsa accessione, imò in accessionis inuasionem posse nutri-

Quæstio nū-

quid in acces-

sione cibari

debet?

ri monstrat. Proinde quum quæritur, nunquid in accessionibus ci-
bare liceat, diligenter de febribus ipsis erit distinguendum, ut eo-
dem in libro Galenus ostendit. Nam quum accenditur febris pro-
pter mordentem acrimoniam excalescenti attenuatq; à sole, & in-

edia, & laboribus humoris, maximum eius remedium est humidū
nutrimentum. Sicuti è diuerso, ubi ob plenitudinem, uel obstructio-
nem, uel phlegmonem, uel, ut semel dicam, humoris alicuius putre-
dinem febris est orta, maximo malo est cibus. Atque hos quidē nec
in declinatione febris, citra noxam, nutrias, nedum ipsa accessione

inuadente. Illos uero omni certè tempore, sed potissimum per declinationem. Quapropter quum Hippocrates præcipit hoc in loco in ipsis accessionibus esse à cibo abstinendum, si per ægrotantis uires & corporis naturam liceat, intelligendum erit. Neq; enim à temporibus tantum morbi cibandi consilia petenda sunt, sed et ab ægrotantis uiribus, ut supra commemoratum est, & in Commē tarijs à Galeno annotatum.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

In uno quoq; Vnoquoq; dictio una est, in Græco enim codice est *ἐκαστω*. Ex summo.) Legendum, e futuro. Græcè enim est, *ἐκ τῆς μελλούσης*. In libro de Visu acutorum.) Quarto nemurum, Aphorismo 34. Reliqua rectè se habent, & annotatione nulla indigent.

APHORISMVS XII.

Τοὺς δὲ παροξυσμούς, καὶ τὰς καταστάσεις ἀνελύσουσι αἱ νοῦσοι, καὶ αἱ ὥραι τοῦ ἐπεὶ, καὶ αἱ τῶν προδρόμων πρὸς ἀλλήλας ὑποδύσεις, ἢν τε καὶ ἡμῶν, ὡς τε παρ' ἡμῶν, ὡς τε καὶ ὅσα πλείονος χρόνον γίνωνται. ἀπὲρ καὶ τοῖσι μὲν ὑποφαινόμενισιν, οἷον γὰρ πλυνεπικρίσι πῦλον, ἢν αὐτίκα ἐπιφαίνεται ἀρχιμῆλου, βραχυίει, ἢν δ' ὕσδρον ὑποφαίνεται, μυκίει, καὶ οὐρα, καὶ ὑποχωρήματα, καὶ ἰσθμίδον, καὶ δὺς κρεῖτα καὶ δὺς κρεῖτα, καὶ βραχέα καὶ μακρὰ τὰ νοσήματα, ὑποφαινόμενα ἀνελύει.

Accessiones uerò, & constitutiones morbi, & anni tempora, & circuituum inter se incrementa, siue quotidie, siue alternis diebus, siue per maiora fiant interualla, indicabunt. Sed & ex ijs quæ superueniunt, indicia accipiuntur: uerbi gratia, si in morbo laterali incipiente statim sputum appareat, morbum breuem fore ostendit: sin postea appareat, longum. Quinetiam urinæ, alui excrementa, & sudores ubi superuenerint, aut iudicatu difficiles,

ac magnitudinē eiusdem diligenter consideremus, ut multis in Com-
mentarijs Galenus, & libro primo de Iudicijs cap. 3. & 4. ubi ex
profecto hæc Hippocratis uerba enarrat, prosequitur. Hoc loco
sciēdum erit, pleraq; exemplaria, ubi nos, secuti Galenum, legimus
ἐπιπλοῖς, habere ἀντανόσεις. Quam quidem lectionem nec
ipsi improbamus, quum ἀντανόσεις nihil aliud sit, nisi uicifitu-
do, seu alternatio, mutatio, ex alio in aliud, & quædam ueluti ua-
rietas, ut sit sensus: Circuituum seu accessionū quæ in ijs accidunt,
uicifitudinem ac uarietatem esse considerandam, quod ex ijs num
morbus breuis aut diuturnus futurus sit, cognoscere liceat. Sed et
ex ijs quæ superueniūt de accessione & constitutione, indicia su-
muntur. Quam quidem partem ut rectius assequamur, prius quid
ille per ἐπιπλοῖς intellexerit, exponemus. ἐπιπλοῖς itaq; Galeno
libro primo de Iudicijs cap. 5. teste, uocat Hippocrates
symptomata, quæ non simul cū morbo inuadunt & incipiunt, sed
subinde apparent ac superueniūt. Quod pleuritidis exemplo, quo
& ipse Hippocrates hoc loco utitur, planum faciemus. Cum pleu-
ritide seu morbo laterali unā inuadunt acuta febris, dolor lateris
pungenti similis, tussis, & spirandi difficultas, symptomata. Super-
ueniunt autem reliqua omnia, quorum quædam huic morbo pro-
pria, quædam uero communia reliquis etiam morbis sunt. De com-
munibus hic nihil dicemus, quæ tamen Galenus loco iam citato ex
secundo Prog. libro producit. Inter propria autem spūtum recen-
setur. quod si statim incipiente morbo apparuerit, hoc est, Philo-
theo interprete, ἐν τρεῖς ἡμέραις, intra tres dies: morbum bre-
uem futurum esse ostendit. Sin postea, τὸν τέταρτον καὶ πέντε ἡμέρας
τὸν ἑβδόμην, circa decimumquartum diem, ait Philotheus, lon-
gum fore morbum significat. Quinetiam urinæ, ut libro secun-
do Prog. Aphorif. 26. & sequentibus copiose Hippocrates, et lib.
primo de Iudicijs, cap. 12. Galenus docent, morbi constitutionem
monstrant. Sic alui excrementa, de quibus 2. Prog. Aphorif. 13. & Alui excre-
menta. seq. entibus Hippocrates, libro autem primo de Iudicijs, cap. 11.
Galenus, agunt: & sudores, de quibus 1. Prog. Aphorif. 29. ubi Sudores.
superuenerint, indicatu faciles aut difficiles, breues aut diuturnos
ferre morbos ostendunt. quemadmodum hæc omnia, quorum hic
cantum

ἀντανόσεις quidē

ἐπιπλοῖς
ra quæ?

Spūtu pleu-
riticorum.

Vrinæ.

tantum capita attingit, fufius in Prognosticis, ut dictum est, & in Commentarijs suis, copiosissimè uero in libro 1. de Iudicijs, ubi ex professo hanc Hippocratis sententiam enarrat, Galenus prosequitur.

ANNOTATIONES IN GALE

ni Commentarios.

Accessionum successuum reciprocationes.) Græcè legitur, ἀνταποδώσεις τῶν παροξυσμῶν, uicissitudines accessionum. Libro primo de Crisibus.) Cap. 45. & 6. scilicet. Per capita.) Hoc est paucis, & summam: id enim ἀνὰ κεφαλᾷ, καὶ οὐ κεφαλᾷ, Græcis significat. Similes proportionales.) Legendum simpliciter proportionales, & expūgenda dictio similes. Græcè enim est, αὐτὰί τε αἱ νόσοι, καὶ τὰς τῶν παροξυσμῶν ἀνάλογας ἀκλῶσουσιν, si quoque morbi, etiam accessionum proportionales ostendent, &c.

Incendentes.) λευσώδεις, ardentes. Typhodes.) τυφώδεις. Febres τυφώδεις, Galeno libro septimo Aphorif. Comment. 43. & in libro aduersus Lycum teste, alio nomine ἐλώδεις, hoc est humide uocantur. Sunt autem humide febres, in quibus à prima statim die egri sudant, sudoreq; ipso aut parum, aut nihil iuuantur. Cito terminabit.) ταχυχρόνως, uelocis iudicij. Non expectata secūda accessione.) Græcè, οὐδὲν ἐστὶ τῆς ἀνταποδόσεως ἀκλῶντες, non indigentes præterea uicissitudine. Iuxta angina.) Cynanche. Græcè enim est κυνάγχη. Discriminat uero hoc loco Galenus de sententia quorundam Synanchen à Cynâche, quæ tertia est angina species, ab Hippocrate libro tertio Prognost. Aphorif. 20. commemorata. Hæc accidit, Galeno ibidē in Comment. teste, quando ægrotantes uehementer strangulantur, ac dolore afficiuntur, nec inflammatio, aut erysipelas apparet, aut in ceruice, aut faucibus. Verum paulo post istam de C. & S. differentiam deridet. De quare in Compendio etiam nostro diximus. Aestate quartanæ.) θέρμῃ τεταρταῖοι, æstiuæ quartanæ. Industria uite.) Græcè est ἐπιτηδεύματα, instituta, seu genera uite, id est artes quas quique exerceat: uerbi gratia equitatio, piscatio, uenerea, balnea, deambulationes, nauigationes, uenationes, & ijs similia, in quibus aliquid corpore operamur. Testis Galenus libro tertio de Sympt. causis, cap.

cap. 1. Plerique interpretum studia, genera uitæ interpretantur.

Per accessionem autem te oportet intelligere.) Adjicienda dictio, nunc: Græcè enim est, παραφυσμός δὲ ἀνοίρει σινὺν χρεῖ. Siquidem accessio hoc loco, ut in Commentarijs nostris comprehensum est, deterius tantum tempus totius circuitus significat: hoc est principium, augmentum et uigorem, exclusa declinatione. Aliàs accessio pro quatuor morbi particularibus temporibus accipitur. Cuius rei testis est Galenus, qui libro 2. de Differ. feb. cap. ultimo ita scribit: Atq; eodem rursus modo principium, augmentum, uigor, declinatio sit accessionis, &c. Similem anticipauerit proportionem.) Expungenda dictio similem. Græca enim sic habet, προλαμβάνει τὴν ἀναλογίαν, anteuertit proportionem, atq; ita anteuertendo, &c. Contraria autem accessio, quæ scilicet parua faciat incrementa omnium eorum quæ diximus, quantum ad hoc attinet, longius distare futurum morbi uigorem ostendit.) Græcè est, ὃ δ' οὐκ ἐντίος παραφυσμός, ὁ μικρὸς ἀνυλόνετι, προσθήκας ποιοῦν μικροῦ ἐκείνου τῶν εἰρημίων, ὅσον ἐπὶ τούτῳ, τὴν ἀκμὴν ἐπιθεῖται πορρωτέρω γινώσκειν. Contraria uero accessio, exigua uidelicet incrementa uniuscuiusque prædictorum suscipiens, quantum in ea est, tardiozem futurum morbi uigorem monstrabit. Vnicuiusque prædictorum, nempe anticipationis, ut ita dicam, longitudinis, et uehementiæ accessionis. Cum primo exquisitè morborum principio.) Quod scilicet omni latitudine caret. cum duobus alijs, quæ latitudinem obtinent. De quibus libro primo de iudicijs cap. 7. Galenus copiose tractat. Sed in eadē tractatione.) Libro nimirum primo cap. 15. Morbum inchoantem breuiat.) Expungenda uox inchoantem. Siquidem Græca sic habet, ὁποῦν πλεονεκτηκοῖσι πῶς ἐλαττωθῆναι, ἢ ἐπιφάνηται ἀρχομένου μέρ, βραχυῶν. Veluti in pleuriticis, si statim inchoatē quidē morbo spūtum appareat, breuiorem esse ostendit. Quem ægroτὺ ego in primo libro de Crisibus.) Capite nimirum 18. Decreuerunt.) Græcè est συνώλεσαν, minores factæ sunt. Ne scilicet quis iudicet eas esse febres intelligat. Hoc enim accidit in omnibus.) Græcè est, συμβαίνει γὰρ ἐπὶ τῶν φλεγμονῶν ἀπασιῶν. Siquidem in omnibus inflammationibus accidit, &c. Iliā citrà dolorem extēta.)

Hypochondrium quid? Græcè, ἡ τῆς ὑποχόνδριου σὺντασις ἀνώδυνος, Aut hypochondrij dolore uacans extensio. Est enim hypochondrij uox retinenda, quod nullam Latinam habeamus, qua partem hanc corporis proprie exprimamus. Nam et si Cornelius Celsus, et nonnulli inter-
Præcordia. pretes hunc secuti, ὑποχόνδρια præcordia conuertunt: tamen Plinius libro undecimo cap. 37. φρονας etiam hac uoce appellare, quod scilicet cordi prætendantur, non est ueritus. Quare cum ambigua sit uox præcordiorum, præstat Græca uti. Porro hypochondria sunt partes suprâ umbilicum utrinque ad latera spurij costis subiectæ. Sic dictæ, quod ὑπὸ τοῖς χόνδροις, sub cartilaginibus sitæ sint. Perperam itaq; hoc loco interpres ὑποχόνδρια conuertit
Ilia quæ? Ilia, quæ Græcis peculiari uoce λαγόνες dicuntur, suntq; partes ad os ilium positæ. Hallucinationes.) Græcè, μαρμαρυγαί, splendores. In primo libro Epidemiarum.) Sectione 2. constitutione secunda. Vrina optima, &c.) 2. Prognost. 26. Rursus cū dicit.) 2. Prognost. 13. In hunc modum scribit. 2. Prog. 43. Sic ergo inquit.) 2. Epid. sect. 2. Quo tempore.) Græcè est, ὡς ἂν αὐτὸ χρεῖον, quocunq; tempore. In libro de Crisibus.) Primo scilicet, cap. 7. et 14. Ilia.) Hypochondria, ut suprâ monuimus. In libro de Crisibus.) Primo nimirum, capite undecimo et duodecimo.

APHORISMVS XIII.

Γέροντες δύσφορώτατα νησίω φέρουσι, δούτορον οἱ βαθευσκώτορ, ἥκιστα μείζονα, πάντων δὲ μέγιστα παιδία, ἑντέων δὲ αὐτέων ἢ αὐτὴν αὐτὰ ἑωντῶν πλεονόμοτε-
 ρα ἔοντα.

Senes facillimè ieiunium tolerant, secundo loco qui constantem ætatem agūt, nullatenus adole-
 scentes, omnium uero minimè pueruli, præsertim illi qui inter ipsos fuerint alacriores.

Aetates quot numero. Differentiam ætatū aliquid conferre ad uictus rationem pro-
 be constituendā, hoc in Aphorismo Hippocrates mōstrat. Quum uero alij aliter de ætibus loquantur, nos, de Galeni sententia, in sex has ipsas digeremus differentias. Prima quidem harum pueri-

pueritia existit, quæ confestim ab eo tempore quo infans maternū Pueritia.
egreditur uterum incipit, & durat usq; ad annum decimumquin-
tum. Altera ætatis differentia pubertatis dicitur, & Galeno libro Pubertatis.
tertio Aphorif. Comment. 27. & libro 5. Aphorif. Com. 7. teste,
initium capit anno decimoquinto, & ad decimumoctauum exten-
ditur. Tertia ætas uocatur Adolēcentia, incipit anno decimo- Adolēcentia.
ctauo, Galeno lib. 5. Aphor. Comment. 9. autore, duratq; ad uice-
simumquintum. Eam Hippocrates sub pubertate complectitur, et
interdum etiam Galenus, ut lib. 5. Aphor. Comment. 7. Quarta iu- Iuuentus.
uentus, uigor, florens seu uigens ætas, & consistendi tempus ap- Vigor. Flo-
pellatur. Orditur anno uigesimoquinto, et ad trigesimumquintum rens ætas.
extenditur. Quinta ætas Græce λαιστοτητα, Ciceroni in dialo Consistendi
go de Senectute, constans & media, inter iuuentutem nimirum et tempus.
senectutem, nominatur. Interpretes aliquot minus rectè consisten- λαιστοτι-
di ætatem uocant. hoc enim nomine, ut dictum est, iuuentus appel- κηα.
latur. Constans ætas Græcis etiam παραμαστοτινὴ & παραμυ, Consians.
hoc est declinans uocatur, ut libro tertio Aphor. Comment. 30. Media.
& lib. 5. de Tuenda ualet. ca. ult. testatur Galenus. Sic autem nomi- παραμυ-
nata est, quod in ea uires decrescere incipiunt. Appellatur quoq; στινὴ.
isdem αὐδεια, id est uirilis ætas. Incipit anno trigesimoquinto, et Declinans.
finitur quadragesimonono. Sexta ætatis differentia senectus appel- αὐδεια.
latur. Huius autem, Galeno libro 5. de Tuenda ualetud. teste, tres Virilis.
sunt partes. Prima est eorum qui νεμωγέστες, hoc est uiridi sene- Senectus.
ctæ præditi, dicuntur: quod nimirum adhuc ciuilia obire negotia Senectutis
queant. Eius initium est anno quinquagesimo, et durat ad sexagesi- tres partes.
mū. Secunda est eorum, qui ciuilia munia propter uiriū imbecil- νεμωγέστε-
litatē obire haud ualent. Hæc incipit anno sexagesimo, & proten- τες.
ditur in septuagesimum. Tertia, in qua est extrema uirium imbelli-
tas. Orditur anno septuagesimo, & durat usq; ad uitæ finem, qui
magna ex parte anno 80. imminet, ut sacra etiam testatur scri-
ptura Psalmo 90. Cæterum in præsentia Hippocrates per senes, Per senes
quos γέροντας uocat, intelligit eos qui in prima parte senectutis, quid intelli-
Galeno etiam in Commentarijs teste, constituti sunt. Hi quidem sa- gat Hippo-
cillimè ieiunium ferunt, quod scilicet frigidiore sint, & cibos mi- crates.
nus conficere, iam labefactata nonnihil uirtute, possint. Contrā

Constantem
etatem agen-
tes frigidio-
res iuueni-
bus.

qui in altera & extrema parte sunt senectutis constituti, hi famem tolerare non possunt, sed crebro, paucis tamen cibis, sunt reficendi. Secundo loco famem facile ferunt, qui constantem iam etatem agunt: hoc est, Philotheo interprete, οἱ οὐ μακρὰν τυχούσας, qui in declinatione existunt. Hi utiq; cū à uigore recedant, corpus haud similiter calidum, Galeno libro tertio Aphorif. Comment. 30. teste, ut antea, obtinent. Quapropter iuuenibus sunt frigidiiores, atq; adeò paucioribus etiam alimentis indigent, famemq; post senes ceteris etatibus facilius ferunt. Frigidiores autem esse uirilem seu constantem etatem agētes, docet etiam Hippocrates, qui lib.

1. de Victus ratione ita scriptum reliquit: Vir ubi iam corpus eius constiterit, frigidus & siccus est, quod nimirū caloris excessus impetusque non amplius præpolleat, corpusq; quiescens augeri desinat, ac frigidius factum sit. Siccitas etiā prioris etatis inest. Quinte etiam Galenus loco paulo antè citato corpus in constante etate, non similiter ut in iuuentute, calidum esse tradit, quòd plus in ea

ἡκιστα.

Adolescentes
famem ferre
non possunt.

Pueruli omnium
minime.

ἡκιστα.

Puerorū sub-
stantia omni-
um facillime
digeritur.

προθυμία.
προθυμότε-
ροι.

Alacriores
pueros mi-
nus ferre ie-
iunium.

atque bilis generetur. Porro nullatenus, id enim ἡκιστα significat hoc loco, adolescentes famem ferre possunt, quod scilicet calor corporisq; eorum in assiduo sint incremento. Qui enim crescunt, ut sequenti aphorismo testatur Hippocrates, plurimum habent calidi innati. Omnium minime pueruli famem tolerant, ἀλλὰ τὸ οὐδὲν φρόντεται ἔχει τὸ σῶμα, ait Philotheus, καὶ διὰ τὸ πλεονεκτήειν ἐμ- φρόντου θερμῶς, quod corpus perspiratu facile obtineant, & quod calor innatus ijs plurimus sit. Adde causam tertiam, quod nondum iustam incrementi perfectionem consecuti sunt. Puerorum autem substantia omnium facillimè digeritur ac dissipatur, Galeno in fine libri noni Ther. meth. teste: propterea quod est omnium humilissima. Quare inedia alijsq; uacuantib; præsidijs haud eget, quā habeat ex seipsa unde naturaliter uacuetur. Inter pueros autem minus ieiunium ferunt qui sunt προθυμότεροι, alacriores, animosiores. Siquidem προθυμία Græcis propriè alacritatem significat. προθυμότεροι itaq; illis dicuntur, qui ad actiones alacres & prompti sunt. Minus inquam ieiunium ferunt, qui inter pueros sunt alacriores, quia ceteris sunt calidiores. Promptitudinem autem & alacritatem ad actiones, caliditatis copiosioris esse signum, Gale-

nus capite uigefimonono et trigefimotertia Artis medicae partem testatur.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Qui etatem consistentem.) Græcè est, οἱ καθ' ἑσθ' ἡλικίᾳ, qui etatem constantem agunt. Sic passim hoc loco pro consistentes, substituendum constans. Nam ita Cicero hanc etatem, quæ inter iuuenes ac senes media est, ut diximus, uocare solet. Inter hanc etatem et adolescentiam altera quædam est.) Intelligit iuuentutem, quæ inter adolescentiam et constantem etates, ut ex Commentarijs nostris palam fit, media existit. Consistens etatem.

APHORISMVS XIII.

Τὰ αὐξανόμενα πλείστον ἔχει τὸ ἐμφυτον θερμόν, πλείους οὐδὲν δὲ αὐτοῦ τροφῆς. εἰ δὲ μὴ, τὸ σῶμα ἀναλίσκεται. γίνονται δὲ ὀλίγον τὸ θερμόν, ὅτ' αὐτὸ ἄρα ὀλίγων ὑπεκκινυμάτων δέονται. ὑπο πολλῶν γὰρ ἀκρὸς ἐκινύεται. ὅτ' αὐτὸ πύρρον καὶ οἱ πύρροι τοῖσι γόρυσιν οὐχ ὁμοίως ὀφείδω, ὑπερὸν γὰρ τὸ σῶμα.

Quæ crescunt corpora, plurimum caloris innati obtinent, itaque plurimo alimento indigent, alio quæ corpus absumitur. Senibus uero parum caloris inest, propterea paucis alimentis indigent: siquidē a multis extinguitur. Hac etiam de causa febres non æquē acutæ senibus accidunt: corpus enim eorum frigidum est.

Hæc sententia præcedentis causam exponit, cur scilicet senes ieiunium facile, contra uero pueri et adolescentes nullatenus, tolerant. Quæ crescunt augentur uero corpora, inquit Hippocrates, plurimum innati caloris habent. Per αὐξανόμενα uero αὐξανόμενα intelligit corpora, præsertim puerorum, adolescentium ac iuuenum, quod scilicet in assiduo adhuc sint incremento. Plurimum autem habere caloris innati hæc corpora omnia, reliquarum præsertim etatum respectu, Galenus etiam infra Comment. 15. ostendit, ubi

» sic scriptum reliquit: Neq; enim aliud quicquam animal ab initio
 » form.uit, sicuti neq; rursus adauxit, aut usq; ad mortem enutriuit,
 » quam calor innatus. Hic igitur omnium operum actionum naturalium
 causa est. Hæc ille. Proinde Hippocrates rectissime e corporum
 incremento innati caloris copiam colligit. Ceterum cum hæc uox

Calidum. θερμὸν, calidum, ut libro primo de Temper. & hoc loco in Com-
 mentarijs fusiùs docet Galenus, æquiuoca seu ambigua sit, bisari-
 amq; accipiat, sciendū, hic ab Hippocrate non ad qualitatem, sed

Calor innatus. ad substantiam, eam referri, ita ut per calidum innatum, substantia
 caloris innati, & minime qualitas ueniat intelligenda. Quid uero
 sit calor innatus Hippocrati, ostendit Galenus libro 3. de Simpl.

» medi. facul. cap. 8. inquit: Cognoscere oportet, Hippocratem
 » innatum dixisse calorem, quem in quoq; animalium & natuum
 » spiritum nominamus. Verum nihil prohibet, sanguineam substan-
 » tiam, simulq; æream, unā cum spiritu calidum inaudire innatum.

Quæ uero sit caloris natui substantia, Galenus in Commenta-
 rijs etiam copiose explicat. Quum itaq; quæ augentur corpora
 Quæ augentur corpora, cur plurimo alimento egent. calorem innatum plurimum habeant, consequitur etiam quod plu-
 rimo alimento indigeant: quod nisi subministratum fuerit, necesse
 est corpora illa absumi. Quod quidem de corporibus puerorum,
 quorum substantia calida & humida est, atq; adeo de ea plurimū
 digeritur ac dissipatur, ut dictū est in præcedentis aphorismi enar-
 ratione, maxime uerum fuerit. Quocirca paulo antè monuimus,
 per αἰσχυρότητα, puerorum præsertim corpora inaudienda esse.
 Proinde cum puerorum corpora ad discutiendum sint natura pro-
 na & calida, nihil mirum, calorem, non supposito alimento, eadē

Senes facile absumere. Sunt igitur ad tolerandam famem minus idonea. Con-
 tolerare ieiunium. trā senes facile tolerāt ieiunium: parum enim ijs natui caloris in-
 nium. est, adeoq; paucis alimentis (id enim uox ὀλίγη αἰμα Hippocra-
 ὀλίγη αἰμα ti, Galeno in Commentarijs teste, qui τροφή significare tradit,
 τὰ hoc loco denotat) indigent. Quare si quispiam illis copiosum ali-
 mentum suppeditet, nihil aliud efficiet, nisi quod eorundem calo-
 rem extinguet. Quod similitudine pereleganti Galenus in Com-
 mentarijs comprobat. Ceterum cum senibus parum caloris inna-
 tū obnoxii. ti insit, hocq; nomine illi corpus frigidum obtineant, sit ut etiam

non perinde atque iuuenes acutis febribus corripiantur.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

In Commentarijs de Temperaturis.) Libro secundo cap. 3.
In iuuentæ uigore.) ἀμείψοντες, Græcè est. Habent enim hi
quidem.) ἔχουσι γὰρ οἱ μὲν ὀρμίνετον τὸ θερμὸν, οἱ δὲ πλείον· Ha-
bent enim illi, florentes scilicet, calorem acutiorē : hi uero, pue-
ri nimirum, abundantiorē. Temperati.) Melius temperata
conuerteretur. Siquidem Græcè est, κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν
λεηραμόνας. Cum melius sit dicere, &c.) Græca sic habent,
ἀμεινον γὰρ τὸ μᾶλλον τὸ καὶ ἤττον, καὶ σφοδρότερον, καὶ ἀμυδρο-
τότερον, καὶ παχὺ ὅσα τοιαῦτα τοῖς ποιότησι ἀναφέρειν ὀνόματα.
Melius enim magis & minus, uehementius ac debilius, omniaq; ijs
familia uocabula qualitatibus accommodare. Existimationem.)
ἐπιληψιν, opinionem, uel rectius suspensionem. Qui nedum plus,
neq; &c. Græcè est, οἱ τινες οὐχ ὅπως πολλῶν, ἀλλ' οὐδὲ τῷ ποσῶ
σθῆναι ἔχουσιν, qui nedum plus, sed neq; priori obtinent æqua-
lem. Et qui caloris, &c.) Græcè legitur, καὶ δὲ καὶ αἱ αἱ ὅλου
τοῦ σώματος ἡμῶν ἀπόρροιαι ἔπονται, κακωνώδεις μὲν καὶ λιγνύ-
δεις, καὶ ξηραὶ, καὶ ὀρμίνεται τῷ ἐπικτήτῳ θερμῷ. Sed & effluxus
qui è toto corpore fiunt, caloris quidem aduenticij sunt sumei,
&c. Alteram.) Scilicet suauem, quidem plurimā habent pue-
ri: alteram, tristē uidelicet, &c. Obtinentur.) ἐπιμαρτυρεῖται,
uincitur, superatur. Humida siquidem est maximè, &c.) Græ-
cè est, ἡ μὲν γὰρ ὑγρὰ κατὰ τὸ ἐμφυτον θερμὸν μάλιστα, ἐξ ὑγροῦ
γὰρ ἡ γένεσις ἡμῶν. ἡ δὲ ξηρὰ, κατὰ τὸ ἐπικτήτον. Humida enim est
maximè innati caloris, scilicet substantia, quoniam ex humido no-
stra est generatio. Sicca uero, acquisiticij. Quantum iste.) Ca-
lida aquosa scilicet, & acra, substantiæ. Idcirco plurimum ab
ipsis, &c.) Græcè legitur, διὰ τὸ τοῦτο πλείστον ἀπορρῶν αὐτῶν ἀ-
ναγκαῖον ἐστὶ, πλείους τε αἰτᾶται τροφῆς: Idcirco plurimum ab ip-
sis defluere est necessarium, plurimoq; egent alimento. Quod
paucis fomentis, &c.) Quod abundat. Græcè enim est, διὰ τοῦτ'
ἄρα φειδόμελι γὰρ ὑπερκαυμάτων αἰετοῦται. Ignem.) Calidum.
Græcè enim est τὸ θερμὸν. Totis simul.) ἀθρόαις, confertis.

Scri-

Scriptos à me Commentarios.) Adijciendum, hosce. siquidem Græcè est, ἡ δὲ γυναιμμοσύνη τῶν ὑπὸ ἐμοῦ ὑπομνημάτων. Liber autē Galeni aduersus Lycū est in tomo septimo Latine editionis.

APHORISMVS XV.

Αἱ κεφαλῆαι χειμῶν & καὶ ἡρ & θερμόταται φύσει, καὶ ὑπὸν μακρότατοι. ἐν ταύτησι οὐκ ᾗσιν ὥρησι καὶ τὰ πνεύματα πλείω δύνανται. καὶ γὰρ τὸ ἐμφυτὸν θερμὸν πλείον ἔχουσι, τροφῆς οὐκ πλείον & δύνανται. σημεῖον αἱ ἡλικίαι, καὶ οἱ ἀθληταί.

Ventres hyeme & vere natura calidissimi sunt, somnīq; longissimi. Quocirca ijs temporibus alimenta copiosiora dari debent. Siquidem innatum calorem copiosorem habent, pluribus igitur alimentis egent. Argumento sunt ætates, & athletæ.

Purimum habere momenti ad rectam uictus rationem instituendam anni tempora, hac sententia Hippocrates disertè monstrat. Nam cum aliqua temporum uentres efficiant calidiores, fit ut ijsdem temporibus alimenta copiosiora sint danda. Aliqua uero frigidiores, hinc in illis minus ciborum exhibendum. Quare inquit, uentres hyeme & vere natura, hoc est, Galeno interprete, calore natiuo, calidissimi sunt. Per uentrem uero, quem *κοιλίαν* uocat, Hippocrates, Philotheo quoq; teste, non tantum τὸν στομάχον, hoc est cibi receptaculum, uentriculum propriè appellatum, intelligit: uerumetiā uniuersam cavitatem, in qua intestina, & alia instrumenta coctioni ministrantia continentur. Non autē temere ab Hippocrate adiectum est φύσει, natura. quum enim duplex sit calor, unus natiuus atq; adeò familiaris corpori, alter aduentitiuus & squallidus, hi sanè non simpliciter calidissimi sunt, sed calore natiuo, ut commemoratum est. Proinde paucissimum hunc æstate obtinent, abundant uero aduentitio. Vnde hoc tempore marcescit potius, quàm nutritur corpus. Contrà accidit hyeme & uere, quia tum calor natiuus cibi appetentiam intendens, atq; concoctiones efficiens, est plurimus. somni quoq; propter longiores noctes longissimi sunt: quare etiam propter plura alimenta, quæ ijs tem-

Natura.

Venter.

κοιλία.

Color natiuus æstate paucus, hyeme cōtra plurimus.

temporibus assumuntur, & duabus iam dictis de causis probe con-
ficiuntur, corpus magis quàm æstate nutritur: quæ admodum co-
piosissimè in Commentarijs à Galeno demonstratum est. Somnus
uero concoctiones iuuat, quod per eum calor naturalis interiora
petat. Hinc ab Hippocrate scitissimè ac breuissimè dictum est, τὸ
αἷμα ἐν ὕπνῳ εἶναι μᾶλλον φέρεται, Sanguis per somnum intrò ma-
gis repit. Ceterum hyeme uentres calidissimi sunt, propter ambi-
entis frigiditatē, quæ corporis meatus constringit ac dēsat. Calor
autem natiuus non inueniēs exitum diffari prohibetur: quare in-
trò delatus, rursus ad exteriora progreditur, & multiplici specie
motus calefactus multiplicatur, ac seipso calidior fit. Initio ueris
calidissimos esse uentres, constat eadem ratione, quoniam frigus tū
pollet. In medio uero eiusdem, quod ea temporis pars optimè sit
temperata. Porro quod iam dictis temporibus, in quib. natiuus ca-
lor est copiosior, plurimum alimenti sit necessarium, argumento
esse ait Hippocrates etates, & athletas. Siquidem pueri quia calo-
rem natiuum plurimum obtinent, idcirco pluribus etiam alimētis
egent, eademq; conficiunt. Athletæ uero, quia crebris exercitijs,
quibus operam dant, natiuum calorem auctiorem reddunt, ideoq;
multis utuntur alimentis.

Somnus co-
ctionē iuuat.

6. Epi. Pa.
5. Aph. 19.

Cur uentres
hyeme cali-
dissimi.

Quare uere
calidissimi.

Pueri.
Athletæ.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Pro argumento ponitur.) Græcè, ἀξιόλογον τελευτεῖν ἰστίον,
effatu dignum argumentum est. In hoc ipso affectu.) Græcè, ἐν
τῷ αὐτῷ πάθει, in hoc ipso uitio, malouē. Et aerea humiditas.)
Græca exemplaria hic uariant. Aldinum legit, ὀππῶδης ὑγρότης, se-
rosa humiditas. Alia habent αἰρώδης, aerea. Nonnulla τὸ σπέρματός
δης, seminalis. Sic legisse antiquum interpretem constat, qui con-
uertit, spermatis humectatio. Vtūq; autem legatur, planū est, ter-
tium corpus quod primæ nostræ naturæ substantiam complet, es-
se semen, quod, ut tradit Galenus li. 1. de semine, per uasa ad uterū
pertingenti trahit ad se sanguinem & spiritū, ut merito hæc tria
esse dixerit Galenus, ex quib. substantia nostra cōstet. Potest uero se-
men appellari humiditas ὀππῶδης, quod scilicet substantia serosum
ac liquidum sit. αἰρώδης uero, quia, ut in Commentario Galeni

Tertium cor-
pus quod pri-
mæ nostræ
naturæ sub-
stantiam cō-
plet, esse se-
men.

G præ-

precedente est commemoratum, plurimum aeris calidi & humidii
 in se continet. Atqui si parum defluit.) *Locus hic Galeni sub-*
ni subobscuro obscurus esse uidetur. Respondet autem cuidā obiectioni tacitæ, cui
us exploratur. ius quis occasione ex ijs quæ paulo antè dicta sunt, sumere posset.
Obiectio. Nam cum hyeme propter circumstantem extrinsecus frigiditatem
 corporis meatus constringi ac cohiberi contingat, atq; adeò hoc
 nomine ut parum defluat ac discutiat necesse sit, plurimum ali-
 mētum hoc tempore dari non oportet. Siquidem nutritio est, eius
 quod euacuatur expletio. Nutritionem autem defluentis substan-
 tiæ esse expletionem, Galenus etiam libro primo de Semine testa-
 tur. Atq; hæc quidem est obiectio, qua quis aduersus Hippocratis
 sententiam uti posset. Causæ uero inquisitio.) Hic ad obiectionem
 factā respondere, causamq; explicare incipit, cur scilicet hye-
 me, non obstante quod ab ambiente frigido meatus corporis ob-
 turentur, plura quàm æstate alimenta sint danda. Neq; enim adeò
 Hippocrate, &c.) Græcè, οὐ γὰρ διὰ ἰπποκράτη μόνω μάχεται τὸ
 προβληνόν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἄνασι. Non enim Hippocra-
 ti tantum pugnat quod obiectum est, uerum etiam alijs omnibus.
προβληνόν Siquidem προβληνόν interdum idem significat quod prætendo
 aliquid, & obijcio. Hinc προβληνόν, quod propugnandi gra-
προβληνόν tia opponitur, & obijcitur. Sensus itaq; uerborū Galeni est: Nō es-
se se plura hyeme dāda alimenta, non tantū cū ijs quæ tradit Hippo-
 crates, uerum etiā cū aliorū omniū præceptis pugnat. Ea quæ fit
 per sensui occulta, &c.) Græcè, τὴν διὰ τὸν ἀδηλωρ αἰσθησέαι δια-
 πνοὴν πορῶν, διαπνελὲν itaq; interpres diffilationem conuertit, quā
διαπνελὲν reliqui transpirationem interpretantur. Est autem διαπνοὴ, Gale-
 no ca. 7. lib. de Sympt. diffcr. teste, aeris per uniuersum corpus in-
 troitus & exitus. Tu uero animaduerte, &c.) Hic planè quod
Obiectionis solutio. obiectum est diluit Galenus, rationemq; cur hyeme plura sint dan-
 da alimenta, soli Hippocrati, eiusq; sectatoribus esse ὑπορεῖν, hoc
 est obuiam, alijs autem esse ἄπορεν, id est perplexam, explicatūq;
 difficilem ait. Nam cum calor natiuus efficiat occultam transpira-
 tionem, διαπνελὲν Græci uocant, ut comprehensum est: hicq; hye-
 me plurimum sit: consequitur, etiam hoc tempore occultam transpi-
 rationem fieri, & eam quidem sufficientem. Si autem per latetem transpi-

transpirationem animalium corpora hyeme diffillantur, necesse etiam est ut tum alimenta dentur, eaq; plurima. Nam nisi abundans calor naturalis habeat, quo fruatur, alimentum, primus ipse, ait Galenus in Commentarijs, ab ambiente frigore superabitur. Cum ipso uero, et concoctio ciborum debilitabitur, &c. Cibi appetentiam.) Natiuus calor intendit appetentiam, contra non naturalis calor eandem deijcit ac impedit, ut testatur etiam Galenus libro primo de Sympt. causis cap. 7. Ut uero appetentiam naturalem calor natiuus efficit, sic frigiditas non naturalem appetentiam excitat, ut Galenus loco iam citato copiosius docet. Diocles inquit sudores.) Eius dogmatis Diocles meminit etiam Galenus ca. ultimo libri de Sympt. differ. Voluit autem prorsus Diocles, sudores esse præter naturam ea de causa: quia cum calor natiuus est ualidus, omnia quæ ad corpus pertinent, recte administrantur. Omnibus autem ijs recte administratis, et alimento à natura superato, nunquam sensibilis humor, qualis sudor est, per cutem excernitur. Quanto enim fortior, ut testatur in Commentarijs Galenus, natiuus calor fuerit, tanto magis transpiratio effugit sensum.

Dogma Dioclis, sudores esse præter naturam.

Extenuatur.) Græcè, λιπέσσωται, extenuate sunt. Optimi.) Græcè, χρηστοῦ, boni. Toto animalis corpore.) Græcè, ἐν παντὶ τῷ τοῦ ζώου μέρει, in quavis animantis parte. Vnumquodq; animal, &c.) Græcè, πᾶν μὲν σαρκετώδες ἕκαστον ἐκ τοῦ γίνεται, unumquodq; multo seipso carnosius fit. Vel aliud.) Adijciendum, tale. Græcè enim est, ἥ τι τοιοῦτον ἔσθω ἐν τούτῳ νόσημα ἐγγίγνεται. Qualitate.) Græcè, ἐκ τῆς τοῦ περιέχοντος θερμότητος, ex ambientis caliditate.

APHORISMVS XVI.

Αἱ ὑγραὶ διατεταμέναι ᾤσι περὶ τὸν πυρετὸν συμφορῶνσι, μάλιστα δὲ παισὶν, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖσιμ οὕτως ἐπισφραγισμένοις διατεταμέναις.

Vicius humidus omnibus febricitantibus prodest, præsertim uero pueris, & alijs qui hoc genere uicius uti consueuerunt.

HAstlenus Hippocrates de Viſtus ratione quæ agrotis debetur, uerba fecit: nunc uero de uiſtu, qui tam agrotis quàm ſanis conuenit, agit. Quum autem præcedente ſententia de quantitate uiſtus ſanorum iuxta tempora anni diſſeruiſſet, in præſenti de qualitate uiſtus cum agrorum, tum ſanorum tractat. primumq; qualis febricitantium, atq; adeò eorum qui præter naturam affecti ſunt, uiſtus eſſe debeat, docet. Deinde qualis puerorum, aliorumq; qui ſecundum naturam ſe habent. inquit: Viſtus humidus omnibus febricitantibus conſert, quod ſcilicet eiſmodi affectus calidus & ſiccus ſit. Per humidum autem uiſtum, eum potiſſimum Hippocrates intelligit, qui potentia humidus eſt: quanquam ſi ſimul etiã aſtu humidus ac liquidus eſt, plus prodeſt. Quapropter is uiſtus non ea ſolum ratione quia humectat prodeſt, ſed etiam quia ſacillime concoquitur. Nam ſi quod concoquitur, primum liquari, dein de diſtribui in corpus debet, agrotus uero cibum ſacillime concoctionis deſiderat: ſacillime autem liquatur, concoquitur, & diſtribuitur quod humidum eſt, eiſmodi uiſtum omnibus febricitantibus eſſe utilem neceſſe eſt. Verum quæret hic quiſpiam, cum febris ſit affectus non ſolum ſiccus, ſed & calidus, qui fiat ut Hippocrates febricitantibus humidum ſolum, & non ſimul etiam frigidum uiſtum conuenire dixerit. Reſponдемus: Hippocratem, qui antiquæ breuitatis ſtudioſiſſimus fuit, atq; adeò mire *βραχύλογος*, unius contrarij mentionem facientem, alterum, utpote omnibus notum, ſubaudiri uoluiſſe. Nemo enim eſt tam ſtupidus, quin ſtatim ex ipſo nomine febris, quam *πύρετος* Græci uocant, intelligat, hanc ipſam frigidum uiſtum exigere. Vt enim Latinis febris à ſeruendo, id eſt. ta Græcis à *πυρός*, id eſt ab igne, *πύρετος* dicta eſt. Cæterum uariãt *πύρετος*. hoc loco Græci codices. Alij enim habent, *αὶ ἢ γὰρ δὲ δὶακτετα τοῖς τοῖς, &c.* Quam quidem lectionem nos ſecuti ſumus. Alij legunt, *αὶ ἢ γὰρ δὲ δὶακτετα τοῖς τοῖς πυρεταῖς νοσοῖς, &c.* Sed parum reſert utram lectionem magis probes, quod humidus uiſtus omnibus febricitantibus, quatenus febricitant, ex ipſa contrariorum indicatione, conueniat. Et uniuerſa etiam uiſtus ratio potentia humida febricitantibus conſert. Quid multa? cum febris omnis præter naturam ſit, ideo uiſtus rationem humidam frigidamq; , utpote ſibi

contra

contrariam, exigit. Vt autem ea quæ præter naturam sunt, contra Quæ secun-
 riam, ita ea quæ secundum naturam sunt, similem uictus ratione po-
 stulant: id quod ætatis & consuetudinis exemplo monstrat Hippo-
 crates dicens, humidum uictum præsertim pueris, & qui eo uti as-
 sueuerunt, conferre. Porro quum ætas sit ex ijs quæ natura nobis
 insunt, & id quod naturaliter se habet custodire, Galeno etiã no-
 stro libro octauo Ther. method. teste, oporteat, consequitur hanc
 ipsam similem sibi dictum postulare. Quocirca cum pueri sint na-
 tura humidi, ut alibi est à nobis demonstratum, ut ijsdem etiã con-
 ferat humidus uictus necesse est. Siquidem similia similibus conser-
 uentur. Eodem autem modo, & eam quæ à consuetudine præbe-
 tur indicationem, quo eam quæ ab ætate datur, Hippocrates acce-
 pit. Nam & ætas quum ex ijs sit quæ natura nobis insunt, ut com-
 prehensum est, similem sibi uictum exigit: & quæ à consuetudine
 sumitur indicatio, sic sumpta est, sicut ea quæ ab ætate. Quippe
 seruare hanc iubet, perinde ac proprium ætatis temperamentum.
 Est enim consuetudo, ut testatur libro secundo de Temperament. Consuetudo
 cap. 5. Galenus, acquisititia natura. Quod de ætate & consuetu-
 dine dictum est, id etiam de naturali temperamento, anni tempore,
 & regione, quod in Commentarijs etiam monet Galenus, intelli-
 gendum erit. acquisititia natura.

Pueris humi-
 di uictum cō-
 ferre.

Consuetudo.

Consuetudo
 acquisititia
 natura.

ANNOTATIONES IN COMMEN-
 tarios Galeni.

Sanorum.) Græcè, ὑγιεινῶν, quare conuertendum potius salu-
 brium, quàm sanorum. Est autem salubre, Galeno ca. 2. Artis medi-
 cæ teste, τὸ ἐπιδιεικτικὸν σώμα τῆς ὑγίης, ἢ τὸ ποιητικὸν, ἢ αὐτὸ
 λαπτικὸν τῆς αὐτῆς αἰτίας, ἢ τὸ ἀλλωτικὸν συμπίπτει: corpus quod
 sanitatem suscipere aptum est, & causa quæ eandem efficere &
 conseruare, & signum quod hanc ipsam indicare potest. Hoc cer-
 te loco pro causa efficiente & conseruante sanitatem, sumitur, ut
 sit sensus: Deinde docet Hippocrates, quod indicationes uictuum
 salubrium ab ijs quæ præter naturam sunt, petere oporteat contra-
 rias: ab ijs quæ secundum naturam sunt, similes. Quocirca perspi-
 cuum sit, hic ὑγιεινῶν non significare sanorum: neq; enim qui præ
 ter naturam se habent, quorum hoc loco mentionem facit Galenus,

Salubre.

Sensus.

sanorum uictum, qui similis esse debet, sed contrarium potius postulans, qui salubris, eo quod sanitatem efficiat, et non sanus dicitur. Ita etiam uictus eorum qui naturaliter se habent, salubris appellatur, eo quod sanitatem conseruet. Rectissime igitur Galenus, utrumq; uictum, nempe contrarium & similem, salubrem nominauit: quod hic conseruare, ut comprehensum est, ille uero efficere sanitatem possit. Hinc etiam constat, quod id quod præter naturam se habet, atq; a leō ægrotum est, salubre dici queat, minime autem sanum. sunt enim sanum & ægrotum inter se contraria. Morbi.) Græcè, τὰ πάθη, mala. Differt enim pathema à morbo, quod is sit ex numero permanentium & constantium; pathema uero in ipso fieri essentiam suam possideat, quemadmodum copiosissime Galenus libro secundo Ther. methodi, & cap. 1. libri de Sympt. differentijs monstrat. Nos quoq; in nostris in Galeni de Tuenda sanitate libros Annotationibus, plura hac de differentia diximus.

Dispositio
non signifi-
cat idē quod
affectus.

Dispositione.) Græcè, διάθεσις, affectu. parum enim Latina uox est in hac significatione dispositio. interpres enim perpetuo pro affectu utitur. Quod hic semel monuisse, satis sit. Ad ambos affectus.) Græcè, εἰς ἀμφὶ τὰ πάθη, ad utraq; mala, seu pathemata. Verum si quid per uerba.) Græcè, εἰ τι μὴ ρητὸς αἰνόμεται, si quid palam, seu ad uerbum non est dictum, expressum uē.

Quæcunq; probari merentur.) ὅσα μὲν ἀμειψόμενα, quæcunque reprehensione uacant. Sic paulo post, ubi interpres conuertit improbanda, Græcè est μιμησόμενα, id est reprehendenda, uel reprehensione digna.

APHORISMVS XVII.

Καὶ οἷσι μὲν ἅπασι ἢ οἷσι καὶ πλείω, ἢ ἐλάττω, καὶ λιγυρὰ καὶ
ροῦ. ὁσίων δὲ τι καὶ ὅσον ἔδει, καὶ τῇ αἰσθῇ, καὶ τῇ χώρῃ, καὶ
τῇ ἡλικίᾳ.

Et quib. semel aut bis offerendū sit, & plura ne, an pauciora, particulatim animaduertendū. Dādū uero aliquid cōsuetudini, tēpori, regionī, et ætati.

Q Valis debeat esse eorum quæ ægrotantibus offeruntur modus, hoc in Aphorismo Hippocrates monstrat. Neq; enim
satis est

satis est scire quod huic plus uel minus sit dandum, aut quod illi hu-
 mediantem uel exiccante uictu sit utendum: sed necesse est cognosca-
 mus, nūquid semel, aut saepius qualibet die uel nocte, plura uel pau-
 ciora particulatim sint exhibenda. Siquidem debent hae duae uo-
 ces, plura uel pauciora, cum ijs duab. semel, & bis copulari. Quā-
 do uero plura uel pauciora saepius, aut raro, uel semel cibum offer-
 re particulatim conueniat, à morbo & uiribus aegrotantis discen-
 dum erit, quemadmodum id ipsum in Commentarijs Galenus co-
 piose ostendit. Præterea modus cibi offerendi sumitur etiam à cō-
 suetudine aegrotantis, tempore anni, regione, & ætate: post quidē
 iam dictus usus, quæ à morbo & uiribus aegrotantis petuntur indi-
 cationes, quæ quidem primæ & maximæ sunt. Hinc est quod Hip-
 pocrates dixerit, dandum esse aliquid anni tempori, ætati, & simi-
 libus: ut nimirum diserte innueret, uniuersam uictus rationem non
 ab his tantum esse petendam, sed potissimum à morbo & uiribus.
 Quomodo autem ab ijs quatuor posterioribus modus offerendi ci-
 bi metiendus sit, abunde in Commentarijs Galenus explicat, ita ut
 necesse non sit nostram accedere. Quod uero ad consuetudinem
 attinet, de ea quidem diligentissime & copiosissime scribit Hippo-
 crates libro secūdo de Victu acut. morb. Aphorismo 22. & sequē-
 tibus multis.

Modus cibi
 sumendi quia
 bus metiatur
 rebus.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Necessarium.) Græce est, ἀναγκαῖον, maximè necessariū.

Sive omnino.) Græce εἴς ὅλως, semel, in uniuersum. Totam
 simul, &c.) Græce, εἰς ἅπασας ἀθρόον πολλῶς, semel confertā copi-
 am. Est itaq; alimentum ἀθρόον, quod repente uniuersum datur.

Alimentum
 conferium.
 εἰς ἅπασας.

Contemperamentum.) Græce, τῆς ἐπικρασίας. Est autem ἐπι-
 κρασίας, Galeno libro nono Ther. meth. cap. 10. autore, uitiosus suc-
 ci curatio, quæ quidem fit dū paulatim uitiosus humor uacuatur,
 & bonus uicissim sensim ac paulatim apponitur. Hinc ἐπικρασία
 καὶ medicamenta ijsdem dicuntur, quæ humorum acrimoniā tem-
 perant, aut humores uitiosos retundunt, ut alibi quoq; docuimus.
 ἐπικρασία
 καὶ medicα-
 mentα.

Humores autem naturales se modice habuerint.) Græce, συμ-
 μετρία δὲ τῶν ὑγιανόντων χυμῶν, commoderatio uero eorum
 humorum

humorum quæ naturaliter se habent, fuerit. Concoquere.) Græcè, *ῥιγὰ ἐμὴ*, superare. Neq; multi alimenti, &c.) Græcè, *πολλοὺς τῆς τροφῆς ἡμῶν λυσιπὸς παρὶ χέρτων*, neq; multas alimenti occasiones præstiterint. Ut quibus non multa fiat euacuatio.) Eorum uidelicet quæ secundum naturam in corpore continentur. Nam hyeme, ut dictum est suprâ Commentario 15. non ita multū defluit ac diffat ut æstatis tempore, in qua non modo superuacua & excrementa, uerum etiam ea quæ secundum naturam in corpore continentur, æqualiter uacuantur.

APHORISMVS XVIII.

Θέρει & κατὰ φθινόπωρον στία δύσφορά τινες φέρουσιν.
χειμῶν & ἤρῃ, ἤρῃ & ἀδύτορον.

Cibos æstate & autūno difficillime ferunt: hyeme facillime: uere secundo loco.

Hippocrates
non usus
ταυτολογίᾳ.

Non est usus hoc loco ταυτολογίᾳ Hippocrates, ut nonnulli falso existimant. neq; enim hic aphorismus idem est cū decimo quinto, cuius initium est: Ventres hyeme & uerè, &c. Siquidem illic de sanis locutus est, hic autem de egrotis. Nam quum in præcedente aphorismo docuerit, in uictus ratione egrotorum dandum esse aliquid tempori: hoc loco qua ratione id ipsum sit intelligendum monstrat, æstate & autumno, qui æstatem mox sequitur: inquit, egrotos difficillimè ferre cibos, quod ijs temporibus calor innatus, cuius officium est coquere & conficere cibos, exiguus sit. Æstate quidem, quod calor ambiens natiuum calorem discuti-
ant.

Æstate &
autumno cur
ægrī difficil
limè cibos fe
rant.

at. Autumno uero, propter eius in æqualitatem, et quia caloris natiui imbecillitas æstate contracta adhuc durat. Quapropter ijs temporibus parum cibi, & sæpius dādum est. Contrā hyeme, quia calor innatus plurimus est, ideo tum cibos facillime ferunt. Dandū itaq; hoc tempore rarò, & plurimum cibi. Verno tempore calor natiuus non ita imbecillus est ut in æstate, nec ita robustus ut in hyeme. Proinde nec facillime nec difficillime tum egrotantes cibos ferunt, sed facile. Quod Hippocrates hac uoce ἀδύτορον innuere uoluit: quasi diceret, uere non facillimè perinde atq; hyeme, neq; difficillime ut æstate cibos ferunt, sed medio modo, seu secun-

ἀδύτορον.

do loco post hyemem : hoc est, facilius quam in æstate aut autumno, quod scilicet uer ipsum sit temperatum.

APHORISMVS XIX.

Τοῖσι γὰρ τῆσι πρὸς νόσους παροξυσμοῖσι μὴ δὲ διδόναι, μὴδ' ἀναγκάζειν, ἀλλ' ἀφαιρῆν τῶν πρὸς νόσους πρὸς τῶν λεγόντων.

His qui per circuitus accessiones habent, nihil dare, neq; ut quicquam assumant cogere, sed adiectioni ante iudicationem subtrahere oportet.

IN hac postrema de uictus ratione sententia, Hippocrates modū Modus usus
usus ciborū, hoc est quomodo particulatim offerre cibum agro ciborum.
tantib. oporteat, ex ipsis accessionibus esse discendū mōstrat, inquit
ens: His qui accessiones habent per circuitus, hoc est, Galeno inter Per circuitus
prete, τῶν μόνων, ordinatim, nihil dare oportet: quod scilicet tū tus.
natura tota sit in concoquendo morbo. Quare ad cibos conficiendos non est auocanda, sed permittendum planē est, ut concoctioni morbi uacare, nullo prorsus obstante possit. Cæterum quum dicit, qui accessiones per circuitū obtinent, diserte significat quod hæc sententia non sit prorsus eadem cum undecima, cuius initium est, In accessionibus abstinere oportet. ibidem enim simpliciter de omni accessione loquitur, hic uero de ea tantum quæ certo quodam ordine fit. Et hic iterum per accessionem, ut suprà Aphorismo duodecimo, deterius circuitus ipsius tempus, id est principium, augmentum, & uigorem, intelligit. His enim temporibus, propter causam iam expositam, nihil est dandum. Neq; etiam ut aliquid tū ægrotantes assumant, sunt cogendi. Si enim quicquam dederis, τῶ νοσοποῦν ἀτίς προσθήκης, ἀτίς γινόμενος αὐξήσει τοῦ νοσήματος, ait Philotheus. id est, causa morbum efficiēti aliquid adijcies, atq; adeo morbum ipsum augebis. Proinde adiectionibus potius ante iudicationes erit subtrahendum. Per adiectiones, quas ille προσθήκας προσθήκας
is uocat, non aliud intelligens, nisi cibos qui offeruntur, quorum quantitati ante accessionem esse subtrahendum mouet. Siquidem iudicationem hoc loco significare accessionē, Galenus in Commē. Iudicatio.
tarijs, & Philotheus ijs uerbis ostendit. λέγειν οὐτὰυθα ἰπποκράτης. λέγειν.

της λέγει μεταχρόμιος τὸν παρ' ἑνὸς μόνου. Neque id quidem temere fecit Hippocrates. magna namq; ex parte, Galeno libro primo de Diebus decretorijs teste, in acceſſionibus iudicationes accidunt. Quid uerò proprie hæc uox *λεῖσις* medicis denotet, ſect. 2. Aphorismo 13. docebimus.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Principia earum oportet obſeruare.) φυλακτέον ἐστὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν, initia earum ſunt cauenda. φυλακτέον enim uerbale eſt à tertia perſona præteriti paſſiui τοι φυλάκται, cuius præſens φυλάττωμαι, quod ſignificat deuito & caueo. Quare contendit hoc loco Galenus, principia acceſſionum eſſe cauenda, ne ſcilicet ijs iā factis, aut paulo poſt futuris, cibum ægrotanti offeramus. Non igitur ſatis bene interpres φυλακτέον conuertit obſeruare, ambigua eius diſtinctionis ſignificationem non admodum perfectam habens.

APHORISMVS XX.

Τὰ λεγόμενα, καὶ τὰ κεκρυμμένα ἀρτίως, μὴ λινέειν, μὴ δὲ νεώτεροποιεῖν, μήτε φαρμακείησι, μήτ' ἄλλοις μὲν οὖσι, ἀλλ' ἑαυτῷ.

Quæ iudicantur, & iudicata ſunt integrè, non mouere, neque nouare uel medicamentis, uel alijs irritamentis, ſed ſinere oportet.

Quando in morborū iudiciis natura opitulandum.

Hæſtenus Hippocrates breuitate ſumma qua potuit, quæ me dico in uictus ratione obſeruanda ſunt, docuit. Nunc aliò ſeſe transferens, quando in morborū iudicijs natura ſit ſuccurrendum atq; opitulandum, & quando minus, oſtendit. Non opitulandum autem, quando natura ipſa ualida eſt, atq; adeò iam iudicat, aut paulo antè iudicauit perfectè morbum. Totum enim tum nature permittendum erit, neq; quicquam à medico agendum, niſi ut uictum conuenientem, quemadmodum in ijs quæ præcedunt ſententijs expoſitum eſt, inſtituat. Hinc eſt quod Hippocrates dicat: quæ adhuc iudicantur, aut iam, ἀρτίως, τοῦτις τὸν ἀνελκεπῶς, ἡδὲ αἰτοσιπῶς, Galeno & Philotheo teſtibus, id eſt integrè & perfectè iudicata ſunt, non mouere, neq; nouare oportet, uel medicamē-
tis

tis purgantibus (quippe *ταρμακεία*, Galeno & Philotheo testibus, *φαρμακεία*, idem quod *λαϊά*, Hippocrati passim significat) uel alijs incitamentis, sed sinere oportet. Non mouendi itaq; humores quos natura magno conatu expellere studet, ne scilicet natura actionem turbemus, atq; adco per uiam minus conuenientem humores noxios uacuemus. Neq; etiam postquam natura integrè iudicauit morbum, eius actionem uel medicamentis purgantibus, uel alijs irritamentis, hoc est praesidij quibus noxium humorem educimus, ut est uena sectio, uomitio, clysteres, urinam & sudorem elicictia, nouare conuenit. Nam quorsum attineret, post integras & perfectas naturae uacuationes, alias institueret? Neq; etiam ulla ratione committendum, ut corpus iam propter eam quae praecessit uacuationem abunde imbecillū, medicus persequente aliamue reddat imbecillius. Quocirca quum omnia à natura ipsa rectè fiunt, aut facta sunt, nihil medico agendum erit, sed uniuersa illi permittenda. Verū non temere adiecit Hippocrates *αἴτιως*, hoc est cumulatè, perfectè, integre, atq; sufficictè. Quippe nisi praecesserit perfecta iudicatio, nihil impedit quin ea quae relicta sunt ab imperfecta iudicatione, educere medicus possit: imò cessare non debet, quoniam ea quae relicta sunt uacuet. Nā quae relinquuntur post iudicationē, ut infra ait, recidiū faciunt. Vbi igitur imperfecta iudicatio fuerit, hoc est, Galeno lib. 2. Aph. 12. Imperfecta iudicatio primo de Dieb. iudicatorijs autore, ubi à morbo quippiam relictū fuerit, ab ipso medico subinde uacuandum erit.

ANNOTATIONES IN GALENI COMMENTARIOS.

Quando totum sit permittendum, &c.) Græcè, πότε μὲν ἐπιτρέπειν ἐστὶ τὴ φύσιν τὸ πᾶν αὐτῇ πρὸς τὸν νοσήοντα διακράτῃσθαι, quando natura permittendum sit ut ipsa uniuersa circa agrotantem faciat. Apud antiquos.) Græcè, παρὰ τοῖς ἀλλοῖς παλαιῖς, apud alios ueteres. An quae scilicet per omnia bene sit.) Græcè, ἢ ἀνεκνέτι καθ' ὅλον πάντα καθ' ὅσον γίνεταί, καὶ μὴδ' εἰς αἰσθμὸς ἐλλείπεται τῶν λεγτικῶν. Nū scilicet in quā omnia probe fiūt, & nullus numerus deficit decretorius. Per euacuationem inferiorem.) Legendum simpliciter, euacuationē. Quippe Græcè est, πρῶτον μὲν γὰρ αἱεῖν, ἢ κατὰ λένωσιν τῆς κατὰ ἀπόστημα,

Bisariam iudicantur morbi. Bisariam enim morbi iudicantur, nempe excretionem, aut abscessum. Excretionem autem, seu euacuationem, quibus iudicatur morbi, sunt uariæ. Vel enim uomitu, uel alui fluxione, uel sudoribus, uel urinis, uel sanguinis e naribus profluvio, uel hæmorrhoidibus, uel mensium promanatione finiuntur. Quapropter interpres non sine magno errore, ad inferiores tantum excretionem retulit, quod de omnibus iam dictis Galenus protulit. Humor uoxius.) Addendum, et redundans. Græcè enim legitur, ἢ κατὰ τὸν λυποῦντα, καὶ πλεονάζοντα χυμὸν. Tertio loco quæ recto fit tramite.) Græcè, καὶ τρίτον ἢ κατὰ ἴξιν, τῆς μὲν κατὰ ἴξιν δὲ αὐτὸς ὁνομάζει, τὸ κατὰ εὐθυμίαν. Tertio loco quæ κατὰ ἴξιν, hoc est recto tramite, quàm quæ non recto tramite procedit. κατὰ ἴξιν uero ipse nominat, quod è directo procedit. Vsum etiam huius phrasim, quam peculiariter præceteris Græcis usurpat Hippocrates, in multis alijs locis explicat Galenus, præcipue autem libro secundo de Curandi ratione ad Glaucōnem, et de Curandi ratione per uenæ sectionem, et in fine libri tertij de Iudicijs, ubi id iudiciū quod κατὰ ἴξιν fit, ei quod diuersa ratione accidit, præfert, et in Commentarijs sequentis aphorismi.

APHORISMVS XXI.

Ἄλλε ἄγειν, ὅσον αὐτὴν μάλα πρὸς τὴν φύσιν, ταύτην ἄγειν, ἥτις τῶν συμφορόντων χαλεπώτερη.

Quæ educenda sunt, eò duci per conferentia loca debent, quò maxime tendit natura.

Quid medico faciendū, ubi noxia nō integre à natura expelluntur. Præcedente sententia docuit Hippocrates, ea quæ iudicantur, aut iudicata sunt integrè, non esse mouenda à medico. Nunc uero quid medico sit faciendum, ubi noxia non integre à natura expelluntur, exponit: uacuanda nimirum esse ea quæ adhuc in corpore sunt noxia, monens, non tamen per quemuis locum, sed eum qui uacuationi confert, quò maxime natura ipsa tendit. Quibus uerbis Hippocrates medicum hortatur initio, ut diligenter naturam ipsam, cuius quidē minister est, ut ait Galenus cap. 87. Artis medicæ, in expellendis humoribus noxijs imitetur, ut quæ ferè semper per commoda et idonea loca, eosdem uacuet. Debet igitur

tur & ipse quæcunq; sunt in corpore noxia, non nisi per conferentia loca educere. Non autem temerè adiectum est, Per conferentia loca. His enim uerbis Hippocrates uult, ut medicus naturam in ijs quæ rectè ab ipsa fiunt, imitetur, quemadmodum copiosius Galen. libro primo Epid. sect. 2. constit. 3. Comment. 4. docet. Quæ uero sint loca uacuationi conferentia, monstrat in Commentarijs Galenus, & ca. 94. Artis medicæ. Deinde hortatur, ut naturæ humorem noxium expellere conantis, motum animaduertat. Nam si idoneus fuerit, ei struendo uiam adminiculari oportet. Sin minus conueniens & idoneus, ut si ad partem aliquam principatum in corpore obtinentem humores noxios detruserit: hunc quidem motum prohibere, atq; humores noxios transferre & reuellere. Quod alibi, nempe libro 6. Epid. Par. 2. Aphoris. 17. breuissime ijs etiã uerbis innuere uoluit: Ea, inquit, quæ quò non expedit repunt, reuellere oportet. Sin quò decet, ijs uiam struere, ut singula eò repant, conuenit. In cuius sententiæ enarratione studiosi multa ad institutum facientia, in nostris Commentarijs reperient.

Loca uacuationi conferentia.

ANNOTATIONES IN GALENI COMMENTARIOS.

Quæ nam unquam.) Græcè, τίνα αὐτὸν ποτ' ἐστὶν ἂν αἰὲν ἔσται, quæ nam illa sunt quæ ducere oportet? Neg. iudicentur.) Græcè, οὐκ ἐστὶν λεγόμενα, neq; iudicantur. Humoris motum.) Græcè, τὸ πᾶν τοῦ τοῦ χυμοῦ, humoris inclinationem. Cutis uniuersa.) Quod cap. 4. libri de Morborum causis, Galenus ijs uerbis etiã docet: Quum cutis ipsa nullius actionis, sed usus duntaxat gratia sit creata, non ab re ijs quæ functiones perficiunt, facta est inbecillior. Est enim ueluti operculum quoddam ac natium animalis tegumentum, quippe quæ non coctionem, non cibi distributionem per corpus, non sanguinis generationem, non pulsus, non respirationem, non motum uoluntarium animanti præbet, & ut summum dicam, nullo penitus munere fungitur. Præterea cum sit omnium partium extrema, haudquaquam absurdum uideri debet, quod uniuersi corporis suscipiat excrementa. Recto tramite.) Græcè, κατὰ τὴν ὁδὸν, è directo. Quod metipse interpretatur, κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ νοσήσαντος, è directo partis male affectæ. Damnum.) Græcè, βλάβη.

βλάβη. cē, βλάβη, noxā. Quā morbus qui indicatur.) Græcē, τῆς τοῦ κεννομόνου νοσήματος ἀγίας, quā morbi qui indicatur dignitas exposulet. Vbi hepar humores infestant.) Quando autem iccore male affecto humores per uentrem, & quando per renes et uescicam sint educendi, docet Galenus libro secundo ad Glauconē cap. 7. & libro 7. Ther. meth. cap. ultimo. Et libro 13. cap. 9. ad quæ loca perlustranda lectorem ablegamus. Adminiculari.) Græcē est, ὑποκρίτειν τι ἅμα, ἢ αὐτοδυνεῖν, ei ministrare, simulq; operari conuenit. Quod Hippocrates etiam faciendum suadet libro sexto Epid. Part. 2. Aphorif. 3. ubi ita scriptum reliquit: Ἀλλὲν ἕν ὃν οὐκ ἐκτενέειν, ἀλλ' ἐκτενέειν, & similiter operari.

APHORISMVS XXII.

Πείποντα φάρμακόν εἶναι, καὶ λείπειν, μὴ ὡμὰ, μὴ δ' ὑπὸ ἀφ' ἡντίμου, ἢ μὴ ὀργᾶ. τὰ δὲ πλεῖστα οὐκ ὀργᾶ.

Concocta purgante medicamento uacuare, atq; ea quæ non sunt cruda mouere oportet: neq; in principijs morborum, nisi humores turgēant. Magna uero ex parte non turgent.

Vacuationis per purgantia medica-
mentis tempus
conuenientissimum.
Superiore sententia per quem locum noxijs humores sint uacuandi, Hippocrates generatim monstrauit. Nunc speciatim de ea uacuatione quæ per purgantia fit medicamēta agit, docetq; quo maxime tempore huius præsidij usus esse conuenientissimus possit: tum scilicet, ubi ea quæ cruda sunt, concocta fuerint. Cauendum etiam monet, ne in morborum principijs, nisi turgēant humores, medicamenta purgantia propinemus. Pro pleniore autem huius sententiæ intelligentiā, quum hic concoctorum et crudorum, ueluti contrariorum, mentio fiat, initio quid sit concoctio, nobis dicendum erit. Eo enim abunde perspecto, facile quæ cruda sunt intelligemus. Est igitur concoctio nihil aliud, nisi alteratio quæ ab innato corporis calore fit. Ea autem duplex, Galeno libro primo Epid. sectione secunda, constitutione tertia autore, existit. Vna eorum quæ secundum naturam se habent, ut est concoctio naturalis. quæ in uentriculo cibis commutatur, aut in uisceribus & uasis qui inibi

inibi generatur humor, unde pars quævis nutritur. Hanc Gale-
 nus libro de Sympt. differ. & libro secundo de Naturalibus facult.
 definit esse, ciborum seu alimentorum in propriam ac conuenien-
 tem eius quod nutritur qualitatem alterationē. Hæc proprie Græ-
 cis *μήλις* nominatur. Porro quæ in ista alimenti concoctione alte-
 ratione citra sanguinem subsisterūt, nec exactā elaborationem
 sunt adeptæ, Hippocrati & Galeno *κράσι*, hoc est cruda nominan-
 tur. Sic cruda definit Galenus libro quarto de Tuend. san. cap. 4.
 ubi ex professo crudorum curationem pertrahit. Sunt autem om-
 nes illi humores, qui citra sanguinem subsistūt, perfectiāq; elabo-
 rationem non attingunt, frigidi & crassi, quod loco iam citato, et
 lib. 1. de Aliment. facul. cap. de Tritico, Galenus manifestē osten-
 dit, succum crassum & frigidum propriè crudū nominari scribēs.
 Quum itaq; crudi humores crassi & frigidi sint, rectē Hippocra-
 tes statuit, eos non nisi ubi fuerint costī, medicamēto purgante ut
 cuandos, aut quomodolibet, nempe per urinam, sudorem, exerci-
 tia, balnea, & id genus alia præsidia esse mouendos. *Λυρίει* itaque
 uerbum generationis omnia iam dicta auxilia excludit, quippe singu-
 la aliqua ratione corpus commouent. Huius uero rei rationem ex-
 ponit Galenus libro quarto de Tuend. san. cap. 5. ubi ita scribit.
 Deiectio in ijs qui crudis humoribus in primis uenis abundant,
 cruciatus circa umbilicum & mordicationes creat, animiq; deli-
 quia, cum eo quod nec notatu quippiam dignum educit: quando
 crudi omnes humores pigri, atq; ad motum inepti, propter crassi-
 tudinem frigiditatemq; sint. Quo fit ut etiam omnis angustas uias
 obstruant, per quas id quod medicamentum deiecit, ferri ad aluum
 debeat: itaq; nec ipsi educuntur, & alij sunt impedimento. Id
 quod sanè Hippocrates illo oraculo præcauit, quo breuissimè præ-
 cipit: Concocta purgante medicamento tentanda esse, non cruda.
 Eadem de causa, nec exercitare, nec omnino mouere, sed nec lau-
 re expedit eos qui in primis uenis crudorum copiam habent. Si-
 quidem omnes id genus motus, succos illos in totum corpus agūt.
 Seruandi igitur hi sunt in omni quiete, dandaq; ipsis, cibus, potio,
 medicamenta; sunt, singula eius generis quæ attenuent, dissēct,
 & conficiant succorum crassitudinem, idq; citra manifestum calo-
 rem.

mēlis.

Cruda quæ i

Humor cru-
dus.

Crudi humo-
res cur non
mouendi.

rem. Nam qui excalefacti uehementius succi sunt, hi in omnem cor-
poris partem feruntur. Hæc ille. Hanc quidem concoctionem,
de qua nunc loquimur, soli crudi ac pituitosi humores, ut pote qui
infra sanguinem subsistunt, & minime biliosi, exigunt, quæ qui-
dem quiete, somno, boni succi cibis, molli frictione, temperato bal-
neo perficitur, Galeni in loco paulo ante productio testimonio.

Cocctioe iuu-
uantia quæ i

Cocctio à cal-
lore natiuo.

Calorem ex-
ternum con-
coquere, quo
modo intelli-
gendum.

Obiectio.

Hæc enim omnia quatenus innatum calorem roborant, concoctio-
nem iuuant, non autem efficiunt. Nam ut ex definitione concoctio-
nis, quam supra posuimus, liquet, concoctio à solo fit calore nati-
uo. Quod etiam abunde testantur ea quæ scribit Galenus libro 5.
de Simpl. medicam. facul. cap. 5. ubi naturales alterationes seu con-
coctiones ab innato fieri calore, ab externo autem iuuari, discretè
trahit, utiturq; uerbo *ἐπικουρεῖται*, quod auxiliatur significat. Sic
in fine libri de Constitutione artis medicæ, quietem, calefactionē
moderatam, boni succi ciborum mediocrē esum, & uini modera-
tē calidi potionem *ἀγαθὴ ἐστὶν ψυψή*, ad concoctionem inuitare, quod
scilicet calorem natiuum augeant, ac eidem robur addant, tradit.
Quapropter externorū quidē adminiculo natiuus calor foueri &
augeri potest, sicq; cum etiam augent ac fouent scirapia quædā, &
alia medicamenta mediocriter calida: sed calor natiuus est qui su-
binde concoquit. Ex ijs omnib. perspicuum fit, quid sentiat Gale-
nus, quum libro 5. Aphoris. Comment. 22. calorem externū con-
coquere scribit. Nam eius loci interpretatio ex libro 5. Simplicii
petenda erit, ubi iuuari concoctionem à calido externo asserit.
Concoquit igitur calor externus, non quidem quod concoctionē
efficiat: ea enim solius caloris natiui, ut diximus, actio est: sed quia
calorem natiuum, qui coctionem efficit, foueat, augeat, iuuat.
Sed instabit hic quispiam, atq; Galeni nobis locum qui est in libro
primo Epid. sect. 2. const. 3. Comment. 41. obtrudet, ubi supradic-
ta omnia auxilia coctionem efficere, aperte ijs uerbis monstrat.
*ἰσχυρὸν δ' ἐστὶν πεπασμένον ἐργάζεσθαι τὰ συμμέτρως θερμαίνοντα παύ-
τα, τοῦτο μὲν ἐσθίσματα, τοῦτο δὲ κατανάλματα, καὶ κατανάλω-
ματα, καὶ θερμὸς δὲ μέγας, καὶ λουτρόν, ἐν τοῦτα τοῦ γένους εἰσὶν.*
Manifestum quod concoctiones efficiant omnia quæ mediocriter
calefaciunt, tum cibi, tum fomenta, & cataplasmata. Frictio item

medio-

mediocris, ac balneum eius etiam generis est. Cui ita respondemus. Quando de ijs quæ aliquid efficiunt sermo est, diligenter discernendum erit, Galeno etiam ipso libro primo de Simpl. medicam. facult. cap. 2. & 3. monitore, utrum per se & propria facultate, an ex accidente id ipsum efficiant. Quum itaque prædicta concoctionem efficere Galenus asserat, intelligendum erit ex accidente, hoc est secundo, & aliquo alio, calore nimirum nativo, quem hæc ipsa fouent & augent, interueniente. Calor autem per se & primario coctionem efficit. Simile est quod Hippocrates de aquæ frigide perfusione in distensionis curatione scribit libro 5. Aphor. 21. Hæc enim ex accidente, reuocando scilicet calorem, calor autem per se distensionem sanat. Caterum altera concoctio partim naturalis, partim præter naturam existit. Ab innato enim, ut prior, fit calore, non tamen ab eo qui plane uincit: quod scilicet non ex materia quæ prorsus benigna sit, & animanti familiaris fuit, neque tamen etiam omnino aliena. Hæc nihil aliud est, nisi humoris morbum efficientis alteratio. Quare cocta hac ratione dicuntur, quæcunque à natura ipsa euicta sunt. Cruda uero, quæ non sunt euicta. Cuius rei testis est Galenus, qui libro 1. Epid. sectione secunda, constit. 3. Comment. 4. 2. ita scriptum reliquit: Quemadmodum natura morificas causas superante concoctiones fiunt, ita non superante, contraria. Et iterum libro secundo de Victu acuto. Comment. 4. 4. ubi ait concoctionem esse, cum natura causis fortior fuerit, permutaueritque eas suo robore. Ibidem etiam disertè docet, cocta esse, quæ à natura ipsa sint deuicta: cruda contra, quæ minime. Hac quidem ratione excrementa, catharrum, coryzan, fluentes ex ijs ichores, & humiditates quæ in lippitudine emanant, aut crudas aut coctas esse dicimus. Ad hunc modum & bilem crudam, uel coctam esse pronunciamus, ut loco citato Galenus fusius monstrat, ubi quoque crudam bilem flauam admodum esse, & acrem, & male olentem: coctam autem pallidiorem, & minime male olentem scribit. Quæcunque igitur hoc modo cruda sunt, neque medicamentis purgantibus uacuanda, neque quomodolibet mouenda esse, præcipit Hippocrates, sed expectandam concoctionem: quod tum naturam ipsam habeamus euacuationi adminiculantem. Quippe ip-

Responsio.

Alicuius concoctio partim naturalis, partim præter naturam.

Cocta quæ à natura euicta.

cc

Bilis cruda qualis. Cocta.

sa post concoctiones, ut in Commentarijs, & libro quarto Aphorif. Comment. 22. testatur Galenus, humores discernit, & postea euacuat. Hinc non temere, sed prudenter admodum libro quarto
 » Vici. acut. Aphorif. 19. sic scriptū reliquit Hippocrates: Quicun-
 » que statim inter morbi initia phlegmone obsessas partes medica-
 » mento solvere conantur, ij à parte intensa inflammataq; nihil au-
 » ferunt: affectus enim quod cruclius sit, non cedit. Quæ uero morbo
 » resistere possunt, & sana sunt, absumunt. Porro ex iam dictis faci-

An bilis ut lis est ad eam quæstionem responsio, num scilicet bilis ut commodè
commodè ua- uacuetur, cōcoctionē exigat nec ne? Nam cū ea quæ à natura non
cuctur, cōco- sunt euicta, medicamentis purgantibus minime uacuanda sint, bi-
tionem exi- lis autem interdum, ut iam demonstrauimus, sit eiusmodi, consequi-
gū. tur, & hanc ipsam exigere concoctionem. Non est autem euicta à
Bilis non eu- natura quando excandescit, acris est, & hominem exurit, quapro-
pterea à natura pter tum expectanda est eius concoctio, dandaq; serapia, & alia
qualis. medicamenta quæ eius calorem ac feruorem restringunt atq; conco-
 quant, hoc est alterent. Siquidem hac ratione cocta, & ueluti
 subacta, ac edomita, naturæq; obsequens reddita bilis, absque mole-
 stia, minoriq; negotio ad conuenientia euacuationis loca à pur-
 gante medicamento trahetur. Ea de causa ante purgationem zula-
 pia diluculo propinanda esse ieiunis, donec in urinis decens appa-
 ruerit concoctio, hoc est donec à natura superata fuerit bilis, A-

Bilis nō eget fluarius etiam in libro suo de Compos. medic. hortatur. Non au-
crassitie ut e- tem ut crassitiem adipiscatur, quemadmodum Auicenna, & hunc
ducatur. sequentes iuniores medici, non sine magno errore arbitrati sunt.
 Quem quidem errorem abunde satis libro secundo nostrorum Pa-
 radoxorum cap. 11. & cap. 20. Compendij nostri confutauimus.

Crassitiem Non requirit igitur flaua bilis ut crassior fiat, quum crassitiem at-
attractioni tractioni medicamenti purgantis & pulsioni naturæ obistere eui-
medicamen- dentissimum sit. Quod ea etiam quæ per sudores & urinam ua-
ti purgantis cuantur, satis monstrant: quippe quæ ea per angustos meatus ferri
obstistere. necesse sit, non possunt nisi attenuata fuerint, per has uias educi.
Obiectio. Quod si uero quippiam instabit, nobisq; Aristotelem obtrudet,

Responsio. qui libro quarto Meteor. cap. 2. scribit ea quæ concoquuntur cras-
 siora euadere, aridioraq; reddi: respondeo, uerū quidem esse. siqui-
 dem

dem omnia quæ à calido patiuntur, euaporante nimirum humido, aliquo modo crassescere. Non tamen ea de causa statim inferendum est, tenuitatem uacuationi obsistere, atque ex usu esse crassitiem: uerum id potius, ad expeditam uacuationem requiri concoctionem, quæ nimirum crassitiem quampiam nequit effugere. quæ tamen eiusmodi erit, ut uacuationi ipsi non obsistat. Nam nisi sic colligas, cogaris fateri, nec pituitam, nec atram bilem coctas, & euictas iam à natura, uacuationi idoneas esse: quod scilicet per concoctionem crassiores euaserint. Pari ratione omnia excrementa cocta ad euacuationem esse ineptiora quam cruda, si aliter colligas, fatearis necesse est: quod quam sit absurdum, nemo est qui non intelligat. Atque hæc de concoctis & crudis nunc dixisse satis sit. Ceterum uetat etiam in præscripta sententia Hippocrates, ne in principijs morborum per purgantia medicamenta, aut quomodolibet aliter noxia uacuemus: quod scilicet tum omnia adhuc cruda sint, quando exquisita concoctio, Galeno libro tertio de iudicijs cap. 5. teste, uigoris tempore fiat. Hinc est quod natura etiam ipsa nunquam in morbi principio, dum crudi adhuc sunt humores, ullam uacuationem instituat. Huius igitur quum medicus minister sit, non debet & ipse in principio morbi dum adhuc omnia cruda sunt, purgantibus medicamentis uti, quia hæc ipsa medicamentis non obediunt, grauique ea de causa symptomata excitantur. Nisi humores noxij turgeant: tum enim in principio etiam morbi nondum coctis humoribus medicamento uti purgante licebit, ne scilicet humores parum stabiles, & ab una parte ad aliam sine ordine moti, ad principem aliquam partem decumbant. Siquidem turgere, uel ut Hippocratis uerbo utamur, *οἰσιν*, Galeno libro octauo de Compositione medic. *λατὴν νεύς* cap. 3. teste, nihil aliud est, quam motum ad excretionem impelli, qui nondum firmam aliquam inclinationem ac stationem ad unam partem habet. Vel clarius, quemadmodum in libello cui titulum fecit, Quos purgere oporteat, cap. 5 interpretatur, turgere humores dicuntur, quum motu impetuosiore ac concitatore correpti à partibus in partes defluunt, statimque initio morbi hominem dolore afficiunt, irritantes, quiescereque nulla ratione permittentes. De huius uerbi significatione in Com

In principijs morborum non purgandum.

Humoribus turgentibus in principio etiam purgare licet.

Turgere quid est? *οἰσιν*

τὰ πλεῖστα.

An mitiori-
bus purgatio-
nibus inter ie-
nitia morbi
uti liceat.

mentarijs, & libro quarto Aphorif. Comment. 10. Galenus fufius agit: Magna autem ex parte (id enim τὰ πλεῖστα Græcis fignificat) humores non turgent. Quibus uerbis difertè innuit, raro accidere ut humores mobiles ab una parte ad aliam transfuant, fed plerunq; effe in parte aliqua firmos ac fixos: ideoq; non effe in principijs morborum purgandum, nifi rariffimè, hoc eft quando humores turgent. Non eft autem purgandum inter morborum initia, modo humores haud turgeāt, ueq; ualidis, neq; mitioribus (mi- noratiua hodie facientes medicinam uocant) medicamentis pur- gantibus: quòd Hippocrates, hos ne mouendos quidem effe, quam diu crudi fuerint, præcipiat. Quocirca mirifice errare noſtri tem- poris medicos conſtat, qui etſi ualidiora in principijs morborum medicamenta oderunt, purgationem tamen aliquam admittunt quæ mitis admodum fit, ac minores faciat humores noxios: qua de caufa etiam minoratiuam appellant, ut copioſe libro ſecundo no- ſtrorum Paradox. cap. 5. & libro ſecundo Apologiæ aduerſus Mō- tuum, conſutatione dialexeos oſtendimus & demonſtrauiſimus. Nonnulla quoq; ea de re in ſequentibus ſectionibus dicemus.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Ab animalibus.) Addendum, concubitus appetentibus. Græ- cè enim eſt, ἀπὸ τῶν ἐργόντων ζώων, &c. Titillantiæ.) Græcè, γαργαλιſμὸς, titillata, paſſiue. Faſtidientes.) Expungenda penitus hæc dictio. quippe Græcè eſt tantum, λυσιώτης λὸν γαργα- λιſτοντες. Singula uero medicamenta, &c.) Vt copioſe docet Galenus libro tertio de Simpl. medicam. facul. cap. 24. Et libro 1. de Naturalibus facul. Et in libello de Purgantium medicamento- rum facultate.

APHORISMVS XXIII.

Τὰ χωρὶόντα μὴ ἔφ' ἡλπίδι τε καὶ ἐρειδου, ἀλλ' ὡς αὐ-
χωρεῖν οἷα δέῃ, καὶ φόρῃ δὺ φόρως. καὶ ὅκου δέῃ μίχρῃ λειπο-
θυμίας ἄγειν, καὶ τοῦ το ποιεῖν, ἢ ὡς ἀρκέσει ὁ νοσῶν.

Quæ euacuantur non ſunt æſtimanda copia,
ſed eo quòd talia uacuantur, qualia uacuari oportet.

tet, & æger facile fert. Atque ubi ad animi defecti-
nem usq; educendum est, hoc quidem faciendum,
si æger durare possit.

Reprehendit hoc loco Hippocrates stultam vulgi & impe-
ritorum medicorum opinionem, qui in euacuationibus co-
piam duntaxat eorum quæ uacuantur expendunt, parum de alijs
soliciti. Sic hausto medicamento purgâte, hoc tantum optant ple-
rique omnes, ut crebro excernant. Hincq; adeo fit, ut nullum medi-
camentum datum ullam apud eos mereatur laudem, nisi quod im-
mensam copiam eduxerit. Vult itaq; Hippocrates, ut in uacuatio-
nib. ipsis medicus non multitudinē consideret, sed hæc potius duo,
nunquid talia uacuentur qualia uacuari decet, & nunquid æger
uacuationē hanc ipsam facile toleret. Generalis itaq; hæc est Hip-
pocratis sententia, atq; ad omnes corporis uacuationes referenda.
Quare interpretes hanc uocem χαρῆς ὅτι perperam ad deiectioni-
ones alui tantum contraxerunt, quum hæc ipsa uox omnia quæ e
corpore procedunt uacuantur uic, denotet. Est enim χαρῆς Græcis
procedo, progredior. Quinetiam Hippocratem hic non tantum
de alui deiectionibus loqui, e Galeni Commentarijs palam fit, qui
manifestiss. uerbis hanc ipsam ad uenæ sectionem transfert. Cæ-
terum ubi ad animi usque defectum uacuandum erit, id quod inter-
dum necessitas ipsa exigit, ut diximus in Commentarijs tertij huius
Sectionis aphorismi: faciendum hoc quidem, si æger durare possit:
hoc est, ubi uires satis ualidæ fuerint. Et loquitur de ea animi defe-
ctione hoc loco Hippocrates, quæ uacuationis ratione accidit, ut
Galenus in Commentarijs etiam annotauit. In quibus multa alia
ad huius loci pleniorē intelligentiam studiosi reperient, quæ
nos consulto præteriuimus. Animi autem defectio, quam λεπθολυ-
μία uocat Hippocrates, alio nomine ἐκλύσις, id est exolutio, Ga-
leno libro primo de Curandi ratione ad Glaucōnem teste, dicitur.
Eius hæc sunt uerba. περὶ τῆς λεπθολυμίας καὶ ἐκλύσεως. ἐὼς ἂν
γὰρ οἱ ἰατροὶ λαβῇ εὐδὸς πρᾶγματος ἀμφω ταῦτα τὰ ὀνόματα φέρειν.
αὐτὸ μὲν οὖν τὸ πρᾶγμα ἐστὶν. Sunt enim pro una eademq; re
ambo hæc nomina a medicis usitata. quippe ipsares una est.

Imperiti ma-
dici in uacua-
tionib. copia
am duntaxat
expendunt.

τὰ χαρῆς ὅτι
τῶν.

Quando ad
animi usque
defectionem
uacuandum.

Animi defe-
ctio.
Exolutio.

Sicuti enim qualitatem eligimus.) Græcè, *ὡς καὶ τὰν ποιότητα κατὰ τὸν λυποῦντα χρόνον εὐθὺς διακρίνεται τὴν ποσότητα τῷ πλήθει τοῦ λυποῦντος αἵματος*. Sicuti enim qualitatē pro humoris ratione qui infestat, *καταξι* oportet: ita uidelicet & quantitatem humoris molestantis multitudini congruere decet. Ex quo loco omnibus palam fit, qualitatem interdum idem quod speciem humoris, suam in sanguine proportionem excedentis significare, ut fufius supra dictum est, sect. nimirum prima, Aphorismo primo. Quantitatis uero nullum habemus, &c.) Græcè, *ποσότητος δὲ εὐθὺς τοιοῦτον ἔχομεν εἰπεῖν γνώρισμα, quantitatē uero nullum tale asserre possumus indicium. Aliquod ex ijs quæ natura constant.*) Græcè, *ἐκ τῶν ἀπὸ τῶν ἰατρικῶν φύσιν ἐκείνων*, quod si aliquid eorum quæ naturaliter se habent excernatur. Significationes.) Græcè, *γνωρίσματα*, indicia, notas. Et primum usq; ad quam, &c.) Græcè, *ὡς πρῶτον γὰρ τὸ μὴ χρὴ ποιεῖν λυποῦμαι*, & primum ad quam usq; animi defectionem. Citra necessitatem.) Græcè, *πρὸ τοῦ ἀπορτῆς*, antequā conuenit, scilicet ab euacuando desistere. Accumbentibus ipsis secamus uenam.) Preceptum diligenter in ijs qui facile animo deficiunt, aut nunquam antea uenæ sectione usi sunt, obseruandum. Hac enim ratione, ne temere animi defectionē incurrant, probè cauebimus. In adurentibus.) Græcè, *ἀναισθητάτων*, ardentissimis. De quare plura libro nono Ther. meth. Et in eo quem de Curandi ratione per sanguinis missionē scripsit Galenus libro. Sanitati sunt restituti.) Adijciendum, perfecte: quippe Græcè est, *ἐν πάσῃ το τιλῶς*.

APHORISMVS XXIII.

Εν πῶσι μὲν οἱ παῖδες ὀλιγάκις, καὶ γὰρ ἀρχῇσι τῆς φαρμακείας χρεῖσθαι. καὶ τὸ πρῶτον ἐν κοινῇ πάντας ποιεῖν.

In acutis morbis rarò, & inter initia medicamentis purgantibus utendum est: idq; prius diligenti adhibito iudicio faciendum.

Præce-

Precedente aphorismo de omnibus uacuationibus egit: nūc de uña tantum, ea scilicet quæ per purgantia fit medicamentata agit: docetq; quando ea in acutis morbis commodè uti liceat, dicens, In acutis morbis raro medicamentis purgantibus utendum. Vbi initio animaduertendū crit, *morbos* uocem aliter usurpare Hippocratem, quàm Galenum. Siquidem Hippocrates & alij Græci omnes, Galeno libro primo Epid. de Constit. 1. Comment. 23. teste, quæcunq; præter naturam in corporibus nostris generantur, pathemata uocant. Quum autem morbos ex genere eorum quæ præter naturam sunt, esse constet, factum est ut per *morbos* hoc loco morbos intellexerit. Et quidem *morbos* appellationem de morbo dixisse ueteres, libro secundo Ther. meth. cap. 3. testatur Galenus. Quod etiam Philotheus confirmat dicens, *morbos dicitur liataynoria* νόσος τὸ νόσημα λέγεται. Galenus uero, ut ex ijs palàm fit quæ cap. 1. libri de Symp. differ. & libro secundo Ther. method. scribit, pathos nominat alterationem quæ adhuc fit. Quare de illius sententia à morbo, qui est affectus in subiecto corpore permanens, distat, quemadmodū alibi copiosissimè demonstrauimus. Caterū rarò utendum esse purgationibus in acutis morbis præcipit, hoc est nunquam nisi turgeant humores: quod rarò, ut dictum est suprà Aphor. 22. accidere solet. Non esse aut purgandum in acutis morbis nisi turgeant humores, ut hoc loco copiose doceamus, res ipsa exigere uidetur. Longè enim ab Hippocratis præscripto aberrāt, qui hodie faciunt medicinam, dum in acutis febribus, alijsq; eius generis morbis, crebrò purgatoria propinant medicamenta: quū aperitis uerbis hic dicat, non nisi raro, id est quando materia turget, in acutis morbis esse purgandum. Et libro quarto Viſt. acut. 38. non tantum uetat ne inter initia febrium, aliorumq; acutorum morborum purgemus, sed omniem etiam dimotionem pertimescit, dum inquit: Quod si urinæ ab initio tenues fuerint, purgandum non est: at si uideatur, hoc est si aluius nil sponte deiiciat, clysterem iniicies. Corpus item quieti permittere, ungere, & equaliter cooperire. In libello etiam de Medic. purgant. cap. 4. idem Hippocrates seruere præcipit, ne in magnis, adeoq; acutis febribus, purgatoria medicamenta ingeramus. Quinetiam Galenus libro primo de Curandis

morbos.

In acutis morbis non purgandum, nisi turgeant humores.

Error medicorum nostri seculi.

Quare in acutis morbis, nisi turgent humores, purgare non liceat.

randi ratione ad Glauconem, ubi ex professo tertianæ febris exquisita curationem tractat, parum purgantia medicamenta probat. Sed grauiſſimorum ſcriptorum Hippocratis & Galeni teſtimonijs, quorum tamen ſola nobis autoritas ſufficere poſſet, rationes aliquot, quibus in acutis morbis non niſi raro eſſe purgandū docebimus, ſubiiciemus. Principio itaq; non licet in acutis morbis, niſi turgent humores, purgare, propter noxas & incommoda quæ purgationes ipſas ſequuntur: quorum hoc non poſtremum eſt, quod ſi dimouere tentes, quum crudi adhuc ſint humores, nihil auxilij à natura expectes: ipſa enim non niſi poſt concoctionem ſecernit, & impetum ad excretionem facit, ut abunde ſuprà in explicatione Aphoriſ. 22. eſt expoſitum. Alterum, quod maximum & præcipuum eſt, hac ratione iudicationes cæteraq; naturæ auxilia impediuntur ac tolluntur. Impediri autem hoc modo iudicationes, teſtatur ſanè Hippocrates, qui libro quarto Viſt. acut. 39.

- ” ſic inquit: Si purgatiſſimis medicamentis aluum citaueris, urina non
 ” concoquetur, febrisq; citratum ſudorem, tū iudicationem in longum tempus protrahetur. Quare cum medicus nondum ſciat ad quam partem ſeſe motus naturæ uertat, nō debet in acutis morbis temere purgationes propinare, ne hac ratione operi naturæ ſit impedimento. Tertium incommodum eſt, quod purgationes, cum omnes ſint facultate calidæ, morbis acutis febrilibusq;, quæ potius refrigerari & humectari deſiderant, parum conueniant. Præterea quid magis noxiū excogitari poteſt, quàm febres omnes deiectione perſanare uelle? cum experientia compertū ſit naturam, quam in ijs quæ ab ea reſtè fiunt, medicus imitari debet, raras admodum febres uentris deiectione ſoluere. Quippe longiores aut per concoctionem, aut per abſceſſum finit. Sanatio quæ per co-

4. Aphor. tionē, urinis perſicitur. Hinc eſt quod Hippocrates alibi ita ſcriptum reliquerit: Quib. ſpes eſt abſceſſum ad articulos futurū, liberat ab abſceſſu urina multa, craſſa & alba facta. Acutæ autem febres natura excretionem finire ſolet, quæ ſanè multiplex eſt. Plurimæ quidem, Galeni libro tertio de iudicijs, cap. 3. teſtimonio, ſudoribus, & ſanguinis è naribus fluore ſanantur: nonnullæ quoq; uomitionibus. Paucæ admodum ſunt, in quibus uentris deiectionem

nem natura morbum iudicatura procurat. Quocirca Galeno, ut comprehensum est, parum placent in curanda tertiana febre uacuationes, quæ purgante fiunt medicamento. Quin potius mollibus clysteribus aluum uacuanam esse hortatur. Quum itaq; raro natura in febribus & acutis alijs morbis, uentris deiectionem efficiat, raro etiam hanc ipsam purgantibus medicamentis medicus procuret, magisq; interea ad quam sese partem uertat natura, cognoscere studeat. Quod ubi cognouerit, non aliud illi curæ sit, quam parare uias, & fluxile corpus efficere, quemadmodum Hippocrates libro sexto Epid. part. 2. Aphorif. 17. monet, inquit: Ea quæ non quò expedit repunt, reuellere oportet. Sin quò decet, tum ijs uiam struere, ut singula eò repant, conuenit. Quod uno exemplo demonstrasse satis sit. In febre pestilentiali naturæ motus uniuersus ad cutem est, quæ propter hunc medicus per ea quæ sudorẽ eliciunt adiuuabit. unice aut cauebit, ne per aluum uacuet, quod is motus naturæ instituto ex diametro pugnet, utpote quæ uenenatos humores non per aluum, sed cutem potius excernere studet. Galenus in fine Commentariorum huius sententiæ, cur raro inter initia in morbis acutis sit purgandum, tres affert rationes: quarum Prima est, quod raro molescentes humores ab initio turgeant. Altera, quod etiam si turgent humores, tamen æger ad purgationem non satis aptus est. Tertia, quod morbus nobis nullâ, ut cõmode ipsum ægrum præparemus, occasionem relinquat. Sed queret hic à nobis quispiam, quid igitur in acutis morbis faciendum si aluus adstricta sit, nunquid tum purgantibus medicamentis uti licebit? Respondeo. minime, sed adstrictam aluum mollissimis clysteribus, quales sunt quæ ex oleo & melle parantur, mollire conuenit. Valentioribus autem tum clysteribus tum medicamentis neutiquam utendũ, quòd scilicet ante coctionem dimouere succos, ut dictum est, noxiũ existat: & quia non dum satis conslet, quò natura sese uertet. Et si paulo largius deijcere expediat, ut quum per aluum putrida excrementa natura quotidie purgare tentat: tum ea quæ in uentri culo & primis uenis sunt coaceruata, per ea quæ in censum ciborum potius quàm medicamentorũ ueniunt, detergi ac deijci conuenit. Ea autem apud Galenum aliosq; ueteres, quos quasi duces

Medicus naturæ motum cognoscere studeat.

Motus naturæ in pestilentiali febre ad cutem est.

Quid aluo adstricta in morbis acutis faciendũ.

Veteres imi-
tandi.

cœlitis nobis demissos, non tantum in methodo, uerum etiam in au-
xiliorum materia, imitari oportet, pituita & mulsa sunt, quæ bi-
liosius excremētis, & mediocri pituita tum uentriculum, tum pri-
mæ uenæ expurgare ualent. Quod si ualentius remedium deside-
ræ, oxymeli sat fuerit, ut copiosius Galenus libro octauo Ther.
meth. docet. Licebit etiam re ipsa exigente, castiam fistularem, &
mannam uocatam, usitatissima nostra ætate medicamenta, exhibe-
re. Rhabarbarum tamen, ut infra demonstrabimus, minime dādum
erit. Atq; hætenus, non esse in acutis morbis purgandum, nisi hu-
mores turgeant, demonstrauiimus. Quod si enim turgent, inter ini-
tia statim purgantib. medicamentis utendum, nec ulla ratione cū-
standum. Quod infra etiam testatur Hippocrates, inquit: Medi-

In acutis
morbis pur-
gandi ratio.

4. Ap. 10.

» dare enim in talibus malum est. Inter initia itaq; priusquam robur
corporis dissoluatur, aut febris calor augeatur, aut in aliquam par-
tem principem qui per corpus sine ordine uagantur humores de-
cumbant, purgandum, idq; ut ait in Commentarijs Galenus, μετὰ
πολλῆς ἐνδεχίας καὶ ἀπορίωντος, cum multa cautione observa-
tione uē, ac consideratione, num scilicet uires ualide sint, & cor-
pora fluxilia, faciendum. Si enim uirtus ualida, ait Philotheus, cor-
poraq; fluida fuerint, purgandum. Sin contrā, purgatione abstinē-
dum erit. Et hoc per uocē ἀρετὴν ἐκτείναντας, Hippocrates intel-
ligere uoluit, quam Galenus uarie interpretatur in Commētarijs.
Philotheus aut̃ προμελετήσαντας καὶ ἰσχυρὸν ἔχοντας, hoc est præ-
meditantes & excutiētes. Est enim σύνεσις, excutio et examino.

προεστὴν
νήσαντας.

σύνεσις.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Contingit purgare utiliter.) Græcè, ἐγχαρὲς ποτὶ καθάρσιν
ποῖσθαι συμβήσκειν, contingit nonnunquam purgare utiliter.

Siue enim per hoc uerbum diligentem, &c.) Græcè, ἔτι γὰρ
προελεσμένους ἐπιμελῶς, ἔτι προσωπασσινάσας τὸν ἀρρώστου,
ἔτι τὴν σὺνδεχμονίαν ἐνέχουσαν ἀναμείνας, ἔτι καὶ τινὰ τοῦτωρ,
ἔτι καὶ πάντα σκευάνας τοῦ νοσήσαντος, τὴν σὺνδεχμονίαν αὐτοῦ τὴν ἀπὸ
τῆς τοιαύτης καθάρσεως σὺνδεκνυται σαφῶς. Siue enim diligenter
antes considerans, siue ægrotum prius præparans, siue quatenus
fieri

fieri

fieri licet rectum iudicium expectans, siue horum aliquid, siue omnia hoc uocabulum significet, metum eius circa huiusmodi purgationes manifeste indicat. Vti purgante medicamento.) Græcè, *κακῶς φαρμακῶσαι*, perperam uti purgante medicamento.

Contrarijs.) Græcè, *ἐναντιώταται*, maxime contrarijs. Ex purgantibus medicamentis detrimentum.) Post hæc uerba, *quam* in latina conuersione desiderantur, hæc scilicet, *ἔστι δὲ ἡ ὠφέλεια μείζων, τοῦ ἀνὴρος τῆς καὶ πᾶς ὁ βλάπτων καὶ λυπῶν ἐκκινῶ θη χυμῶς*. Est uero utilitas maior, si absq; molestia uniuersus humor qui nocet ex infestat uacuetur. Illa.) Græcè, *ὑποχένδρεια*. De quo errato interpretis suprâ dictū est, nempe Aphorismo 12.

Humores in principijs.) Græcè, *ἐν ἀρχῇ τοῦς λυσιμῶτας χυμῶς*, humores molescentes ab initio, &c.

APHORISMVS XXV.

Ἡ οἷα δὲ καθάριστα, καθάρονται, ευφρόρει τὴ καὶ ὑπόφρων φέρουσι. τὰ δ' ἑναντία, δυσχρόως.

Si talia purgantur qualia purgari oportet, confortantur, & facile ferunt. Sin contrâ accidat, difficulter.

Hæc sententia suprâ est abunde à nobis explicata, ideoq; ubi-
ore expositione non eget.

Ι Π Π Ο Κ Ρ Α Τ Ο Υ Σ

ΑΦΟΡΙΣΜΩΝ ΤΜΗΜΑ

ΠΡΩΤΟΥ.

HIPPOCRATIS APHORIS-

morum sectio secunda.

APHORISMVS PRIMVS.

Ἐν ὅνυχματι ὑπνὸ πόνον πτεῖει, θανάσιμον. ἢ δὲ ὑπνὸ ὠφίλην, ἢ θανάσιμον.

In quocunq; morbo somnus laborem affert, letale est. Si uero iuuat, letale non est.

V V M in altera ista aphorismorū sectione Hippocrati cōplura signa, quib. bonū aut malum, salutē aut interitū egrotantiū prædicere liceat, medico recēdere consiliū sit, initio à somno ipso auspiciatur, ac quādo ex eo prædici possit, nunquid mor-

Somnum in
declinatione
conferre.

mōros quid.

Somnus quo
modo iuuet.

bus salubris aut exitialis futurus sit, docet, inquiens: In quocunq; morbi genere somnus *πένος ποίηται*, laborē affert, *λέδιτ' ἔτι*, mortale est signū: idq; si in declinatione accidat, in qua aliās plurimū conferre solet, ueluti in Commēt. suis copiosius explicat Galenus. Nā tum caloris uatiui imbecillitatē, causas morbū efficientes superare haud potentis, significat. Porro hoc loco sciendū erit, *πένος* idē significare quod *βλάβη*, hoc est noxā, quod Galenus etiā apertē in Comment. testatur. Quod non temere monemus. habet enim hæc uox alim quoq; apud Hippocratē significationes. Quippe interdū idē quod exercitiū denotat, ueluti lib. 6. Epi. part. 5. Aph. ultimo, ubi ait: *πένος στήθων ἡ γήθησθαι*, exercitia cibos præcedāt. Nō nūq; dolorē significat, ut infrā Aph. 4. 6. *ἀλλὰ πένος αἵματι γινόμενον*, duob. dolorib. simul ortis. Quod si uero somnus iuuerit, minime tale erit, sui scilicet ratione. Quatenus enim ad ipsum attinet somnū, bonū quidē portendit: noxios enim humores probe concoqui significat: non tamē necessariō tū salubris futurus est morbus. Nā si cōplura alia signa mortis adierint, nihilominus agri exitium sequetur. Quare si proderit somnus, bonū quidem signū erit: at minime certā salutē portēdet, nisi etiā cetera signa salubria fuerint.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Si uero iuuerit.) Adijciendum, somnus. Græcē enim legitur, *ἢ ὃ ὕπνος ὀφείλει*, &c. Altera communis, quæ in principijs, &c.) Græcē, *τῆς μὲν κοίτης, ὅταν ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῶν παροξυσμῶν, ἢ ἐπισημασίας ὀνομάζουσιν, οἱ λεγόμενοι κοιμηῶσι*, altera communis, quādo in principijs accessionum, quas Græci *ἐπισημασίας* uocant, egroti dormierint. Initium uero accessionis esse *ἐπισημασίας*, testantur ea quæ scribit Galenus in libro de Morborum temporibus, inquiens, *ἡ δὲ ἀεὶ ἐισβολὴ τοῦ παροξυσμοῦ, τὸν αὐτοῦ ἐκείνου παροξυσμοῦ*

πρῶτον χρόνον ἀπαιτῶ, τὸν δὲ αὐτὸν τοῦτον ἐπισημασίῳ εἰσέβασιμ
 ὀνομάζω. Inuasionem accessionis uoco nunc, tempus exquisitè pri
 mum, latitudine carens. idem uero hoc Græci ἐπισημασίῳ nomi
 nare consueuerunt. Sed plures.) Græcè, ἀλλὰ πολλὰ παλείους
 γίνονται διαμούνοντες ἀπειροί, sed longè plures fiunt crudi perma
 nentes. Ob hanc scilicet causam, egrotis uigilias, etc.) διὰ In accessio
 ταῦτά τοι διὰ παρακλινόμεθα τοῖς λυμένουσιν ἐγκρηγοῦναι τίνοι. nominiis
 καὶ τα, τίλῃ ἀπὸ τῆς ἐγκρηγοῦσις ἐπὶ τὰ ἐκτός φερὰν τοῦ πνεύ, non dormien
 ματος καὶ τοῦ αἵματος, καὶ τῆς οὐ αὐτοῖς θερμασίας ἀντιτάττοντες, dum.
 ὡς μέγιστον ἵματι κατὰ τὰς ἐπισημασίας ἐπιγενομένου πρὸς τὸ
 βάθος αὐτῶν φορᾷ. ob hanc igitur causam egrotis ut uigilent tunc
 præcipimus, illam quæ à uigilia fit spiritus, sanguinis, & caloris
 qui in eis ad exteriora motionem, tanquam maximum auxilium, il
 li quæ fit in accessionū initijs eorundem ad interiora motioni op
 ponentes. Quosdam somnus grauiissimus.) Græcè, οἷος δὲ
 ἀρχὴ λυμῶντος οὐ τῷ ὕπνῳ γίγται. nonnullis uero in somno initi
 um commutatis accidit. Quidam uero ex ipsis.) Expungendæ
 hæ duæ dictiones, ex ipsis. siquidem Græca sic habent, τινὲς δὲ
 λυαὶ λυαὶ αὐτοῖς τοῖς ὕπνους, etc. Affectibus.) Græcè, παθήμα
 τι, malis. de quibus supra diximus. Ipse enim Hippocrates uult,
 etc.) Libro nimirum sexto Epid. part. 4. Aphor. 12. ubi ita scri
 ptum reliquit. ἐμφανέως ἐγκρηγοῦς θερμότητος τὰ ἔσω, τὰ ἔσω δὲ
 ψυχρότης. καὶ θύσθωσαν τὰντία, uigilans circa exteriora manifestè
 calidior est, circa uero interiora frigidior. dormiens contrā.

Quantum ad talem affectum attinet.) Græcè, ὅσον ἐκὶ τούτῳ τῷ
 πάλῳ, quantum ad hoc malum attinet. In libris quos Epidemia,
 etc.) Libro uidelicet tertio. Graui oppressi somno.) Gre
 cè, λυμῶντες.

APHORISMVS II.

Ὅταν παραφροσῶν ὕπνῳ παίων, ἀγαθόν.

Vbi somnus delirium sedauerit, bonum.

Q Vum præcedenti aphorismo generatim dixerit Hippo - Somnus deli
 crates, somnum qui in morbis iuuat, bonum portendere, rium sedans
 hoc loco eius quod antea dixit, ueluti exemplum subiungit, inquit. bonū porten
 dit.

Delirium. *παρὰ φρεσίν*
 ens: Vbi somnus delirium sedauerit, bonum. Quippe calorem natium morbosificis euicisse causas, atq; adeo vires esse ualidas significat. Deliriū autem, quod Hippocrati *παρὰ φρεσίν* dicitur, nihil aliud est nisi errans & deprauatus imaginationis motus. Nam qui ad hunc modum laborant, quæ concipiunt, singula deprauatè atq; aliter quàm pro suæ naturæ modo habeant, apprehendunt. Quod Theophili medici exemplo cap. 4. libri de Differentijs sympt. Galenus luculenter admodum ostendit. Solius uero delirij *ὡς φιλοσοφικός*, ait Philotheus, id est breuitatis studiosius, meminit, tanquam mali periculosioris grauiorisq; sub eodem reliqua etiam completi uolens, dolorem nimirum, febrem, inflammationē, & id genus alia: quæ si sedauerit, bonum erit.

APHORISMVS III.

Υπνός, ἀγρυπνία, ἀμφότερα πῦ μετρίῳ μᾶλλον γινόμενα, καὶ καλὰ.

Somnus, uigilia, utraq; si immoderata existunt, malum.

Immoderata omnia naturalia inimica.
Somnus immoderatus unde.
Somnus naturalis ex euaporatione alimenti.
Nimia immoderata uero omnia naturæ esse prorsus aduersa et inimica, somni ac uigiliarum exemplo monstrat Hippocrates, inquit: Somnus, uigilia, utraq; si modum exceßerint, malum. Malum quidem signum, & causa mala. Quippe *ὡς καὶ* refert *σημαίνει, ὡς ἀντίθετον*. Somnus enim immoderatus signum malum existit, eo quod primum sensorium, hoc est cerebrum ipsum nimis quàm conueniat refrigeratum & humectatum esse significat. Somnus uero naturalis, atq; adeo moderatus, fit ex euaporatione alimentum. Siquidem uapor suauis & utilis ex nutrimento exhalans, cerebrum ascendit, & ab eodem refrigeratus, inq; humorē coactus defluit in cerebro, & meatus sensuum & neruorum motiuorum obstruit. Quoniam itaq; somnus moderatus ac naturalis propter suauem halitus cerebrum petentes fiat, qui frigidityte cerebri incrassati & defluentes illud rigant & humectant, accidit ut in eo sensoria placide quiescant. Contrà in comate propter lentos crassos ac frigidos humores, animus & mens uolente opprimitur. Quapropter merito Hippocrati ut malum signum dānatur som-

nus immoderatus, utpote qui libro sexto Epidem. part. 6. Aphor. 3. scriptum reliquerit: Labor, cibus, potus, somnus, uenus, omnia mediocria sunt. Causa etiam mala existit somnus immoderatus, eo quod uaporosa excrementa effluuia cohibens in corpore coaceruat, neq; ut discutiantur permittit. Corpus præterea, Hippocrate libro secundo de Vict. acut. Aphorif. ult. teste, dissoluit, capitisq; grauitatem parit. Proinde errare eos toto cælo constat, qui somnum semper bonum esse asserunt. Cæterum sunt etiam immoderate uigiliæ malum signum. siccitatem enim multā portendunt. Mala quoq; causa, quia, Hippocrate ubi supra autore, eruditatem pariunt, atq; adeo cibi et potus coctionem impediunt. Circa hanc sententiam Galenus libro 3. de male affect. locis cap. 4. ibidemq; et somni et uigiliæ causas inquirat.

Vigiliæ immodicæ.

ANNOTATIONES IN GALENI
Commentarios.

Somnolentia et graues dispositiones.) Græcè, τὰς λυπαρὰς αἰτίας διὰ τὸν ὄντον, comatosos soporososq; affectus. Somnus grauis.) Græcè, νύμνος, sopor: sic enim magna ex parte interpretes Latini uocant. Ad euitandā uero confusionem, optimū est retinere Græcam uocem coma. Primo sensitium, hoc est cerebro.) Græcè, τὸν πρῶτον αἰσθητικόν, τὸν ἐν τῷ ἐνκεφάλῳ. Est autem Græcis αἰσθητικόν, et latinis sensitium, Aristotele in libro de Somno et uigilia cap. 1. autore, id quod sentit, aut sensu præditum est. Primum igitur sensitium Galenus cerebrum interpretatur, idq; propter Aristotelem, qui in libro de Somno et uigilia ca. 2. cor ipsum sensus et motus principium esse statuit. Quare ut diceret somnum fieri corde quiescente et cessante, coactus est: quum tamē constet omnibus, cordis motum propter caloris ad interiora reuocationē, per somnum esse uehementiorem ac ualidiorem, quā in uigilibus. Nequaquā igitur in somno quiescit cor, neq; eius tum functio cessat, ut Aristoteles censuit, sed ualidius mouetur. Non esse autem cor primum sensitium, uel hinc abunde patet, quod omnium sententia nerui sint instrumenta, per quæ ad omnes corporis partes sensus et motus deferuntur. Nervos uero nasci ex cerebro, testatur inspectio ipsa. Proinde temere faciūt recentiores quidā, quod nullius

λύμνα.

αἰσθητικόν.
Sensitium.
Primum sensitium, cerebrum.
Aristotelis
erratum.

Cor non esse
primum sensitium.

nullius momenti argutius hoc Aristotelis erratum tueri conantur : quum tam sit euidens, ut nulla sophistica huic mederi possit. perinde atq; hoc quod in eodem libro & alibi etiam asserit, cor esse uenarum principium. Retineamus itaq; in scholis medicis uera & sincera dogmata, parum curantes quid Aristoteles & alij de ijs senserint. Somnum semper fieri cum modo.) Græcè, τὸν ὕπνον διὰ τοῦτο οἶσται ἐνίοι σύμμετρον γίνεσθαι, nonnulli somnū semper esse mediocrem existimant.

APHORISMVS IIII.

Οὐ πλῆσμονή, ὁ λιμός, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν ἀγαθόν, ὅ, τι αὐτῷ μᾶλλον τῆς φύσεως ἤ.

Non satietas, non fames, neq; aliud quicquam bonum est, quod naturam excefferit.

Quemadmodū precedenti sententia, somni & uigiliarum, ita nunc satietatis & famis exēplo, omnia immoderata esse noxia ostendit. Satietas autē, quæ πλῆσμονή Hippocrati & Galeno dicitur, est, quando plus cibi quā naturæ corporis cohue- nit, Galeno infrā Cōment. 17. autore, ingeritur. Alij autores Græci pro cuiusq; rei satietate hac uoce utuntur. Cæterum satietatem facere morbum, atq; ad cō nocere, infrā etiam testatur Hippocrates dum ait: Vbi plus cibi præter naturam ingestum fuerit, morbū facit. Qui igitur sanitatis studio tenetur, is accurata diligentia satietatem nullo non tempore uitabit. Quod etiam alibi monuit Hippocrates, ubi ita scriptum reliquit: Sanitatis studium est, non satia- ri cibis, & impigrum esse ad labores : ἀσκησις ἐγγίεν ἀνεγείν τροφῆς, ἀσκήν πονεῖν. Ut autem satietas noxam affert, ita & fames,

Diutius tole- que illi opponitur. Nam diutius tolerare famem, uentriculum ma- rare fa- lis replet humoribus. Quod manifestē testatur Galenus libro ter- tio de Naturalibus facult. ita scribens: Quippe uentriculus si me- uentriculum- lius paratiusq; nutrimentum habet, externum non postulat. Sin- malis replet- aliquando postulat, nec eius copia est, excrementis impletur. Nō- bumoribus. tantum uero satietas & fames noxam afferrunt, sed & omnia alia
Aph. 51. quæ naturam excedunt, & immoderata sunt. Quod infrā ijs uer-
bis palam innuit: Plurimum ac repente uacuare, aut explere, cale-
facere

facere aut refrigerare, siue quouis alio modo corpus mouere, periculolum. Quoniam omne nimium nature inimicum, utpote quæ mediocritate defleat et conseruetur.

APHORISMVS V.

Λόγποι αὐτόματα φασίσι νόσους.

Lassitudines sponte natæ morbos prenūciant.

Quid lassitudines sponte euenientes, quas *λόγποι αὐτόματες* Hippocrates nominat, præ se ferant, hoc in loco monstrat. Spōte autem natas lassitudines appellat sensationes molestas, quæ Sponte natæ citra motum accidunt. Quare differunt ab ijs quæ simpliciter et Lassitudines. citra ullam adiectionem lassitudines dicuntur. Quippe hæ immo Lassitudines dicas exercitationes excipiunt, atq; sanorum symptomata sunt. simpliciter. Quæ uero sine ijs consistunt, morbosa sunt symptomata. Ita ut cō modissime ab Hippocrate dictum sit, lassitudines spontæ natæ *φασίσι νοσῶσι, τὸντέστι διανοῦσι*, Philotheo interprete, hoc est nūciāt morbos. Sunt autem utriusq; lassitudinis tres species, *ἐκκρίσις, τελεόλις, καὶ φλεγμονώδης*, ulceroſa, tensiua, et phlegmonosa. De quibus copiosissime tractat Galenus in ijs libris quos de Tuenda sanitate inscripsit. De ijs quidem quæ ob immodicas exercitationes accidunt, in tertio. De ijs uero quæ sponte nascūtur, in quarto. Et libro secundo de Sympt. causis cap. 7. Ad quos nunc lectorum able gamus, ut inde è quibus causis oriantur, et quæ ratione subinde emendari queant, cognoscat.

APHORISMVS VI.

Οἱ πόσι πονέοντες πὺ σώματι, τὰ πολλὰ τῶν πόνων οὐκ αἰδέονται, πούτέοισιν ἡ γνώμη νοσεί.

Quicumq; parte aliqua corporis dolent, & dolorem omnino non sentiunt, ijs mens ægrotat.

Pro pleniore huius aphorismi intelligentia, sciendum *πόνον*. Dolor. *πὺ* dolorem bisariam apud Hippocratem accipi. Primò pro affectu *vos*. qui efficit dolorem. Quo in significato libro sexto Epid. part. 1. Aphor. 7. sumitur, ubi ait: In Crauone uetusti dolores frigidi, non uero calidi. Quam sententiam Galenus etiam in Commentarijs citat. Secundò pro molesto, tristi, laboriosoq; sensu accipitur, qui

- in separatione ac diuisione uniti corporis, Galeno libro primo de Sympt. causis cap. 5. autore, consistit. In præsentia itaq; per *wo-
Dolentes. νέοντες*, id est dolentes, intelligere oportet eos qui affectu aliquo do-
lorem excitante inestantur, eoq; uehemēti. Cuius rei testis est Ga-
lenus libro septimo de placitis Hippocratis & Platonis, ubi inter
» cætera sententiam hanc Hippocrat. explicans ita scribit: Hic do-
» lentes nominat eos qui aliqua in parte offensi sunt ita uehemēter,
ut nisi delirio premerentur, dolerent. Per *πόνους* uero, hoc est do-
» Dolores. lores, sensus molestos, tristes sive accipiendi sunt. Quod ex ijs quæ
idem Galenus loco iam citato scribit, euidentissimū fit. A nonnul-
» lis, ait, quemadmodum ab Hippocrate, ubi inquit, quicunq; par-
» te aliqua corporis dolent, & dolorem omnino non sentiunt, ijs
» sensus. mens ægrotat: sensus solus interdum dolor appellatur. Sensus igitur
uerborum Hippocratis is erit: Qui affectum excitantem dolo-
rem aliquam in parte corporis obtinent, & dolorem qui ab eo na-
» scitur affectu omnino non sentiunt, his mens ægrotat. τὰ πολλὰ
» enim αὐτοὶ τοῦ ἐπιπῆσαι, hoc est omnino, hoc loco, Philotheo teste, su-
mitur. Mens autem quæ Hippocrati γνῶμην dicitur, hic idem quod
» Mens. γνῶμη, Galeno in Commentarijs autore, hoc est ratio significat.
» Ratio. Sic dicta, quod ratiocinetur, aliud ex alio eliciens, cōponatq; ac di-
uidat. Aegrotare uero & lædi mentem ex eo patet, quod æger ma-
nentem adhuc affectum non sentit, quanquam affectus doloris ex-
pers non sit.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

- Dispositiones.) Græcè, διὰ τῶν ἐν αἰσὶ ὁδυνώμενων, affectus in
» Dux doloris quibus dolore afficimur. Sunt autem dux doloris cause. Vna inæ-
» caus. qualis intemperies, quæ confertim alterat. Altera cōtinui solutio.
» Quod Hippocrates ijs uerbis confirmat: Dum alteratur & cor-
rumpitur natura, dolores fiunt. Quam quidem sententiam ad con-
firmationem duplicis cause doloris citat Galenus cap. 4. libri de
Inæquali intemperie, & libro primo de Symp. causis cap. 5. Dux
» uero causæ esse doloris, quemadmodum nunc ostensum est, Gale-
nus libro secundo de Locis male affectis cap. 1. & lib. quarto cap.
8. & cap. 80. Artis medicæ, & libro secundo de Victu acut. Com-
ment.

ment. 1. & 12. & 13 lib. Ther. meth. monstrat. Quæ loca ideo in-
dicauimus, ut studiosi ueritatis intelligerēt, falso Arabem Auicen-
nam Fen. 2. primi Canonis doct. & Summa 2. cap. 19. erroris ar-
guere Galenum nostrum, quasi doloris unicam tatum esse causam
cenſuerit, continui nimirum solutionem. Quam frigidis enim ra-
tionibus hunc circūuenire nixus sit, facile ex locis à nobis nunc ci-
tatis palam omnib. fiet. Fractionem.) Græcè θλάσμα, collisionē. θλάσμα.
Est autem collisio, teste cap. ult. de Morb. causis Galeno, ubi ca-
ro, uel osium aliquod molle, ut sunt puerorum, sub irruente ex-
trinfecus aliquo uiolento, ualido & duro corpore colliditur, faci-
esq; externa integra permanet, & in profundo sunt multæ ac exi-
guæ diuisiones. Rupturam.) Græcè, ρήγμα. Est uero ρήγμα, ru-
ptio, Galeno libro 3. 4. & sexto Ther. meth. cap. 1. & libri de
Diff. morb. cap. 8. autore, carnosæ partis citra uulnerationem di-
uisio. Mentem siue animum.) Græcè, νόον ἢ διάνοια, siue
mētē, siue rationē. Nam ita διάνοια Cicero etiā interpretatur.

APHORISMVS VII.

Τὰ γὰρ πολλὰ χρόνῳ λεπυνόμενα σώματα, νωθεῖς ἐπα-
ντρέφειν δεῖ. τὰ δὲ γὰρ ὀλίγῳ, ὀλίγως.

Quæ longiore temporis spacio extenuata sunt
corpora, lente reficere oportet. Quæ uero breui,
celeriter.

CORPUS nostrum è tribus constat, nempe spiritibus, humori-
bus, & solidis. Quod breuissime Hippocrates libro sexto
Epid. part. 8. Aphorif. 8. ijs significare uerbis uoluit: Corpus no-
strum constituunt continentia, contenta, & impetum facientia.
Per continentia quidem solida, per contenta humores, per impe-
tum facientia spiritus intelligens: quemadmodum in nostris Com-
mentarijs, ubi citatam sententiam explicauimus, copiose monstra-
uimus. In corporibus itaq; quæ longo tempore sunt extenuata (id
enim uox λεπυνόμενα significat) omnia hæc tria absumpta sunt.
Quippe spiritus & humores depascuntur, carnes tabescūt, aliæq;
partes per quas in animantibus concoctio, distributio, sanguifica-
tio, & nutritio perficitur, graciles redduntur. Lente igitur hæc ip-

Corpus no-
strum è trib.
constat.

λεπυνόμε-
να.

Lente.

si reficere oportet, hoc est, Galeno in Commentarijs interprete, longiore tempore, & tenuiter. Verba eius ita habent, *ὅν χρόνον πλεονεχέοντι καὶ λεπτεῖς, ὅτι οὐδὲν ὠνέμασι καθεστώς*. Longiore uero tempore sunt reficienda, eo quod longo tempore sint extenuata. Tenuiter, quia partes imbecillae propter extenuationem haud possunt simul magnam alimentorum copiam conficere. Si uero breui tempore corpora fuerint extenuata, fieri haud potuit ut solide eorundem partes sint absumptae, sed spiritus & humores duntaxat: quapropter haec corpora *ὀλίγως*, hoc est, Galeno interprete, *ὀλίγα ταχέως καὶ ἀσθενῶς*, id est celeriter & plenius reficienda sunt. Celeriter, quia celeriter sint extenuata: plenius uero, quia solida corporis partes robustae adhuc sint, ac alimentorum pleniorcm copiam conficere & concoquere possint.

ANNOTATIONES IN GALENI

ii Commentarios.

Galeni codex Græcus emendatus. Pauco tempore.) Rectius, breui tempore. Græcè, *ὅν ὀλίγον χρόνον*. Ac plenius.) Recte quidem. legendum enim erit *ἀσθενῶς*, & minime *ἀκρωῶς*, ut habet Aldinus codex. Quippe *ἀσθενῶς*, id est plenius uberius uē, opponitur *τῷ λεπτεῖς*, hoc est tenuiter. Paulo enim antè dixit, tarde & tenuiter esse reficiendum: hic uerò, celeriter & plenius.

APHORISMVS VIII

Ἡν ἔκ νόσου προφῶν λαμβάνων τις μὴ ἰχύν, σημαίνει ὅτι πλείονι τροφῇ τὸ σῶμα χρεῖται. ἢν δὲ προφῶν μὴ λαμβάνοντ' οὐ τοῦτο γίγνηται, καὶ ἐκ δυνάμει οὐ κατὰ φύσιν δίδεται.

Si quispiam à morbo capiens cibum non corroboratur, corpus copiosiore uti alimento significat. Sin cibum non capiente hoc accadat, quod uacuatione egeat sciendum est.

IN hac sententia causam exponit Hippocrates, cur ij qui à morbo cibum appetunt & comedunt, haud corroborentur: & quare nonnulli prorsus non appetant, uiresq; minius recuperare queant. Si à morbo, *ἐκ νόσου*, quemadmodum *ἐκ νόσου* κεῖται, à iuuentute, inquit, cibum capiens. Capere autem cibum, quod Hippocrati dicētur

tur λαμβάνειν τροφήν, Galeno in Commentarijs interprete, est appetere, & largiorem cibum capere. Contrā non capere, est neque appetere, neq; largius cibum capere. Non corroboratur, ισχύει. Est autem ισχύειν, vires restaurare, & quod vi morbi amissum est recuperare: id quod fit, ubi corpus à morbo rursus nutritur. Vt sit sensus: Si quis à morbo cibum appetens, & abunde comedēs, vires non recuperat, quod copiosiore utatur cibo, quem facultates naturales imbecilles neq; in succum conuertere, neq; in sanguinem mutare possunt, significat. Quum autem in succum non conuertitur cibum, neq; subinde in sanguinem, fit ut neq; ex eo corporis partes alantur, atque adeo nihil mirum corpus hac lege non corroborari. Loquitur autē hoc in loco de appetentiā naturali, quam quidem propter partium quæ in morbo facta est inanitionem esse ualidam uelle est. De qua copiosissime Galenus libro 1. de Sympt. causis cap. 7. tractat. Vtūq; uero appetentiā tum ualidam esse cōtingat, tamen inanitio ipsa coctionis instrumenta imbecilliora reddidit, quā ut copiam ciborum paulo maiorem conficere queant. His autem non concoctis, fieri non potest ut corpus reficiatur. Quocirca eos qui ex morbo iam conualescūt, summo pere cauere oportet, ne ad satietatem usque comedant: quippe copiosior cibus in uentriculo corruptus, & non satis recte concoctus, recidiuam parit. Cæterum si corpus non corroboretur neq; appetentibus neq; comedentibus his qui ex morbo conualescunt, signum est corpus eorundem uitiosis esse refertum humoribus, atq; adeo egere uacuatione. Quare nisi hos ipsos uacuaueris, ut corpus robur suū recipiat fieri non potest.

Ex morbo conualescentes ad satietatem haud cōmedant.

ANNOTATIONES IN GALENI
Commentarios.

Qui sine appetitu.) Græcè, τοὺς ἀπὸρ ἐπείτοις, qui non appetunt. Vbi uero unus aliquis ex ipsis superabundat, purgatoriū illi dat medicamentū.) Ex quo quidē loco iterū liquet, quod qualitas in definitione purgationis, de qua diximus in explicatione Aphorismi secundi sectionis primæ, differentiam humoris reducantis ac molestantis significat. Fecimus.) Græcè, ποιήσας, faciemus.

Qualitas idē interdum significat, quod species.

APHORISMVS IX.

Τὰ μὴ καθαρά τῶν σώματων, ὅσῳ αὐτῶν θείηται, μᾶλλον βλάπτει.

Impura corpora quo magis nutriueris, eo magis lædes.

Consuetus or
do aphorismorum
cur im
mutatus.

HAec sententia prioris ueluti rationem quandam affert: ideoq; nos consuetum hoc loco ordinē immutare uoluimus. Nam quod antea dixerit, eos qui nihil appetentes non corroborantur, indigere uacuatione: posset alicui uideri mirum, cur in defectu uirium Hippocrates uacuationi locum esse uelit, cum potius cibi adiectione uires reficiendæ sint. Necesse itaq; fuit eius consilij rationem statim subiungere, hanc nimirum. Quū constet illorū corpora esse *λενιχόμενα*, id est impura, & uitiosis referta humoribus, non egent ea quæ per cibos fit refectio, sed potius uacuatione. Impura enim corpora quo magis reficies, eo magis lædes. Quippe alimentum quod offertur, corrumpitur, humorumq; uitiosorum quantitatem auget. Cauendum igitur unice erit, ne corporibus uitiosis humoribus refertis copiosum demus alimentum, quod nimirum corruptio ipsa exigat temperamentum, *ἐνίκρασις* uocat Galenus: quod fit, ut loco iam citato monstrauimus, quando sensim bonus apponitur humor, malo paulatim uacuato. Præterea quum cacochymia abundantia sit, ut ex eius definitione constat, quā alibi posuimus, & minime defectus, perspicuum hinc omnibus est, hanc ipsam non copiosum, sed parū alimenti, & per uires seu paulatim datū exigere. In hoc loco Galeni explicatio sese nūre torquet Musæ, sed temere admodum. Neq; enim corruptionem multos exigere cibos Galenus statuit, sed defectum. Quare Hippocrati in hoc aphorismo, impura corpora non esse admodum nutrienda præcipi enti, nihil aduersatur Galenus.

ἐνίκρασις.

Musæ nota
tur.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Corpori malos humores habenti.) Græcè, τῇ προνοηχούσῃ
κατὰ τὸ σῶμα λενιχόμενα, ὥστ' ἀνταρθεῖν μὲν αὐτῷ ποσότητά,
οὐκ ἰς qui in corpore sunt uitiosis humoribus, ita ut ipsorum qui
deme

dem quantitas augeatur. Paulo antè dictis, &c.) Græcè, τὸ μὴ πρότερον ἐμπροσθεν εἰρημονοῦν σύμφωνα τοῖς ἀνταμινομένοις ἐκ τῶν νοσημάτων συμβαίνει, τὸ μὴ διύκταται λαμβάνειν τρέφειν. paulo antè dictum, reualescentibus ē morbis symptoma accidit, non posse videlicet cibum capere.

APHORISMVS X.

Τὰ σώματα χρὴ, ὅπου αὖ τις βούλεται καθαίρειν, δύσκολα ποιεῖν.

Corpora ubi quispiam purgare uult, fluida faciat oportet.

QUum Hippocrates supra, corpus malis humoribus refertū habentes, euacuatione quæ per purgantia fit medicamentata, egere dixerit: hoc loco, ne quispiam temere & improvide purgationem instituat, atq; adeò ægrotanti hac ratione damnum inferat, quomodo corpora ipsa ad purgationem sint præparanda docet, inquit: Corpora ubi quispiam medicamento purgante uacuare (id enim Hippocrati est καθαίρειν) uoluerit, &c. fluida, uel ad fluxum idonea faciat oportet: id quod bisariam accidere solet. primò cunctis meatibus reſeratis, dein humoribus craſſis incisis et extenuatis. Quas quidem duas rationes corpora fluida faciendi, Hippocrates libro sexto Epid. part. 5. Aphorif. 28. breuiſſime ijs uerbis innuere uoluit: Si uolueris, inquit, ut is qui elleborū bibit, celerius purgetur, ut lauet, aut comedat præcipe. Lauet, ut ſcilicet meatus corporis laxiores reddantur, & humores balnei calore ſuntantur. Comedat cibos, nimirum extenuantes & incidentes craſſos & tenaces humores. Quinetiā Philotheus corpora fluida fieri ait extenuatione materiæ, & emollitione locorum. Oportet igitur, inquit idem, ea quæ continent humores laxare, rareſcereq; & meatus recludere, oraq; uasorum dilatare. Contentos autem in corpore craſſos & tenaces humores, incidere atque extenuare. Plenius hanc ſententiam Hippocratis enarrat Gælenus in libro cui titulum ſecit, Quos purgare oportet.

Non temere
purgandum.

καθαίρειν.
δύσκολα.

Tormina. Nihil est in hoc Commentario quod explicatione nostra egeat, præterquam ubi torminum mentio fit. Tormina enim hoc loco nõ significat *δυσεντέριαι*, in qua quidẽ significatione usurpatur uox à Cornelio Cello libro quarto cap. 15. ubi ita scriptum reliquit: Proxima his inter intestinorum mala tormina esse consueverunt, *δυσεντέριαι* Græcè uocatur: sed dolores circa umbilicum intestina torquentes. Quippe Græcè est in Galeni Commentarijs *μετὰ ὀρόφου*. *ὀρόφου* *ὀρέφου* autem idipsum significare quod diximus, testatur idẽ Cornelius Celsus libro 2. cap. 6. dicens: Vbi circa umbilicum intestina torquentur, *ὀρέφου* Græci nominant.

APHORISMVS XI.

Πότον πληροῦσθαι ποτῶν, ἢ στίου.

Potu quàm cibo refici, facilius est.

Quoniam non rarò accadat ut celeri refectioe nobis opus sit, ideo hoc in Aphorismo quæ sit materia per quam citissime egentes adiectione reficere liceat, mōstrat: facilius esse in quibz refici (id enim *πληροῦσθαι* hoc loco significat) potu, quàm cibo. Quare committendū non est ut *πληροῦσθαι* per uerbum impleri, ut nonnulli interpretes fecerunt, interpretemur: ne scilicet maleuolis & imperitis quibusdam Hippocratem calumniandi ansam præbeamus, quasi his uerbis innuere uoluisset, facilius esse bibere quàm comedere, quod nemo non nouit. Significat itaq; hoc in loco *πληροῦσθαι ποτῶν*, idem quod refici & instaurari id quod amissum est, per potum. Quo in significatu hoc uerbum alij etiam usurparunt. Siquidem Demosthenes *πληροῦ τὸν ναῦν, ὡς πληροῦσθαι τὰς ναῦς*, pro eo dixit quod est supplementum classi præbere: id quod nos Germanicè dicimus, Ersetzen was abgangen ist. **Ce**

Potus. terum per potum hic intelligendū uenit aliene utum omne ὑγρὸν,

Cibus. humidum. & per *στίον*, id est cibum, solidum, quod *στερεόν* Græci uocant. Id quod confirmat alia Hippocratis sententia, quæ est in libello eius *περὶ τροφῆς*, de Alimento inscripto, ubi ita scriptum reliquit, *ἡρόσσι ταχίστην τροφήσιν ἀέριται, ὑγρὸν ἢ μακρὸν αἰσιν ἀλλή-*

ἡ δὲ αὐτοῦ αἰσθητικὴ δύναμις ἐστὶ ταχύτερος, διὸ ὁσφοθέτωρ, ἐκ δὲ τοῦ
 αἵματος ὑπερβολικῶς αἰσθάνεται, τὸ πρὸν τρεφῆναι. Quicunq; celeri-
 ma indigent adiectione, ijs liquidum remedium ad recuperandas
 vires optimum est. Vbi vero adhuc celeriore egent, per odores re-
 fiuntur. Quibuscunq; vero tardiore opus est adiectione, solidio
 re alimento. Porro citius solido reficit humidum alimentum: quia
 quicquid humidum est, ut facilius alteratur, ita quoq; promptius
 subinde distribuitur. Solidum contra neq; facile alteratur & con-
 coquitur, neq; etiam prompte distribuitur. Necesse enim est ut id
 quod solidum existit, in uterulo primum in succum abeat, ante-
 quam in sanguinem conuertatur, ac subinde nutriat. Sensus itaque
 uerborum Hippocratis is erit: Facilius est corpus nostrum refici
 re liquida, quam solida.

Cur humidū
 alimentū so-
 lido citius re-
 ficiat.

Sensus.

ANNOTATIONES IN COMMEN-
 tarios Galeni.

Scriptum autem est, ab ipso, &c.) Græcè, γέγραπται δὲ ἐκ τῆς αὐ-
 τῷ περὶ τροφῆς αἰσθῆς. Scriptum uero & in ipso de Alimēto libro in
 hunc modum. Nam si non ita nutriunt.) Non recte interpre-
 hic negationem, quæ in Aldino codice deest, adiecit. Ibidem e-
 nim sic legitur, εἰ γὰρ ὁμοίως ταῦτα τοῖς σφόδρῶς τρέφει, καὶ οὐ
 νικτῆσαι τῷ τάχει. Sensus igitur uerborū Galeni is est. Non de quo-
 uis potu hic loquitur Hippocrates, sed de eo qui ut nutriat natu-
 ra aptus est. Hic uero si nutrit, quemadmodū solidiora, hoc est ea-
 quæ solidum, & quod diu durat nutrimentum de se præbent, supe-
 rabit tamen celeritate: hoc est, citius nutriet quàm solidum alimen-
 tum. Sicuti aquæ similem formam habent, ita etiam uim.) Quæ
 quidem Galeni uerba non sic accipienda erūt, quasi in uniuersum
 uina aquosa aquæ similia sint: quid enim eo ipso absurdius dici quæ
 possent? quum constet aquam plurima in se habere uitia, quibus ui-
 na aquosa planè aduersantur, ut libro septimo Therap. method.
 testatur metipse Galenus ijs uerbis. At uero memoratorum ui-
 norum intelligit aquosa. uirtutes comprehensis iam aquæ uitij
 aduersam quodammodo naturam habent, quum nec inflent hypo-
 chondria, imò si inflata sint subsidere faciant: nec inibi moram tra-
 hant, propter caloris mediocritatem. Adde quod quum distribu-

Sensus uerbo
 rum Galeni.

Quomodo ui-
 na aquosa a-
 quæ similia
 sint.

tionis vias aperiant, et pariter impellant, ac nutrimentum sursum
 agant, ad celeritatem deductionis in corpus conducūt. Sunt præte
 rea boni succi, et ad temperanda concoquendaq; ea quæ in uentri
 culo et uenis sunt, idonea. Hec ille. Idem facit libro tertio Viſt.
 acut. Comment. 8. ubi sic scriptum reliquit: Aquosum uinum est al
 bum colore, substantia tenue, nullam earum quæ cæteris uinis in
 sunt habens qualitatem, neq; austeram, neq; adstringentem, neque
 dulcem, neq; acrem, neq; odorem. Nempe uino huic omnium soli,
 ut cum aquæ, tum uini mala effugiat, est datum. Quocirca prædi
 cta Galeni in Commentarijs uerba, per alia eiusdem loca sunt inter
 pretanda, in quibus expresse, quomodo aquosum uinum aquæ simi
 le sit, docet. In libro enim tertio Viſt. acut. Comment. 1. scribit: A-
 quosum uinum quod aquæ maxime in omnibus simile existit, tenui
 tate scilicet, colore, odoris carentia, et non manifesta calefactio-
 ne. Et statim ibidem Comment. 3. ait: Aquosum uinum appellant
 homines, quod aquæ tum calore tum substantia simile est. Perſpi-
 cuum siquidem ut aqua, splendidum et purum, et substantia tenue
 uidetur. Protinus autem et facultate aquæ simile existit, neq; im-
 becillum caput feriens, neq; infirmos neruos, quando ne quidem
 manifeste calefacit. Nam ut idem libro duodecimo Ther. method.
 scribit, nullum ex albo uinorum genere calidum reperitur. quod
 dictum quo pacto sit intelligendum, libro tertio Viſt. acut. morb.
 Comment. 3. ostendit, inquiens: Vinum album et austerum mini-
 me calidum inter uina existit. Quia nisi ita intelligas, pugnantia
 sibi scripſiſſe Galenum necesse est fatearis. Quippe libro quarto
 Viſt. acut. Comment. 100. scribit, omne uinum habitum corporis
 calefacere. Hinc omnibus perspicuum fit, errare miris modis in ex-
 plicatione huius Commentarij Antonium Musam Brasauolum, dñs
 aſerit uinū aliquod humano corpori et eius calori collatum, frigi-
 dum dici poſſe. Nam si frigidum uinum dicitur, hoc ei non colla-
 tione corporis nostri accidit, sed alterius uini calidioris. Sic certè
 uina aquosa frigida appellantur, non quod habitum corporis refrā-
 gerent, sed quod ad cætera uina collata minus sint calida. Quapro-
 pter Comment. 6. lib. 3. Viſt. acut. ait. Ex uinis albis nullum ualen-
 ter calefacere potest. Hinc est quod Galenus in libro de Cibis boni
 et mali

Et mali succi, uinum aquosum calidis exhiberi posse naturis doceat. Febrientibus etiam eiusmodi uinum concedit idem Galenus libro tertio Viſt. acut. Comment. 4. idq; nulla alia de causa, quam quod inter alia uini genera minus calefaciat. Præterea ex ijs quæ iam diximus palam etiam fit, iterum falli turpiter Musam Brasæ uolum, eo quod uinū esse frigidius aqua cōtendat, quādo hoc ipso nihil dici absurdius potuisset. Nec etiam eius ratio de acerbis sapore procedit, quando constat acerbis, Galeno libro quarto de Simp. medic. facult. cap. 6. teste, esse terrena et crassarum partium, atq; adeo ad profunda non penetrare, sed in superficie hæere: quod primo statim contactu, eodem Gal. libro 3. Simpl. cap. 16. autore, superficiem condensent. Illa autem quæ paulum adstringunt, et plurimum in se continent essentiæ tenuis, tum calidæ, hæc quidem altius penetrant. Quæ quidem ratione fit, ut uinum aquosum aqua magis humectet: non tamen concedendum quod hac ipsa magis refrigeret, quum uinorum nullum prorsus genus corpus nostrum refrigerare, ut comprehensum est, possit. Quid multa: ad id ut aliquid altius penetret, requiritur essentiæ tepida et calida, ut è loco Galeni, quem citauimus, palam fit. quæ certè in ijs quæ aqua ipsa sunt frigidiora, reperire nō licet. Ut concidere hoc nomine planè friuolam, ne dicam ineptam, Musæ rationem necesse sit. Vrinam cient.) Rationem eius rei tradit Galenus lib. septimo Ther. met. in eum scribens modum: Vina aquosa instrumentorum uires adaugent, et expellendis excrementis uiam faciunt. Eoq; fit ut etiam talia uina, præter cætera, urinas moueant, quando et ipsa totum corpus celeriter transeunt, et impetu cursus sui excrementa secū expellunt. Celeriter certe transeunt, tum quia tenuia et tepida sunt, tum quia adstringunt. Tenuitate enim et tepiditate præpè mobilia sunt, adstrictio autem ipsa magis impellit. Cæterum hic Brasæ uolus Brasæ uolus temere huic Galeni sententiæ, Hippocratis ex libro 3. Viſt. acut. morb. Aphorismum octauum opponit, quasi ibidem dicat, uinum uinosum omni alio uino ad uesicam facilius transire: cū tamen is non omni alio uino, ut falso Copus conuertit, sed altero tantum, dicat. Verba enim eius sic habent. *is dē libōσι μᾶλλον πότερος ἐστὶν τοῦ ἐτέρου, γὰρ κτες* nimirum. Nam hæc uocem refer-

Antonii Musæ aliud erratum.

Acerba non penetrare ad profunda.

Vinum aquosum aqua magis humectat.

Vina aquosa instrumentorum uires adaugent.

Brasæ uolus Galenum nō recte reprehendit.

Copi erratum.

re ἐπίφω, ex contextu & Galeni Comment. arijs abūde liquet. Dulci itaq; uino facilius ad uescam transire aquosum Hippocrates Interpretis asserit. Minime nutriunt.) Græcè ἡκιστὰ ἀπὸ τριφύλων, minimū lapsus. nutriunt: & non minime, sicut conuertit interpres. Minime enim Minime. idem quod non significat. Minimum uero, opponitur ei quod dici Minimum. mus plurimum. Sensus igitur uerborum Galeni est, uinum aquosum inter cætera uina minimum nutrire: plurimum uero, crassum ἡκιστὰ & rubeum. ἡκιστὰ uero dictionem non esse interpretandam per negationem minime, multis in locis Galenus testatur. nempe libro secundo Victus acut. morb. Comment. 19. ubi ἡκιστὰ idem quod ἐλάχιστὰ, hoc est minimum significare scribit. Et libro tertio uict. acut. Commēt. 63. multo clarius eius uocis significationem docet, inquiens. ἡκιστὰ σημαίνει τὸ ἐλάχιστον, ὡς οὐχ ὡς εἰναι παρὰ τὸ οὐδαιμῶς. ἡκιστὰ idem quod minimū significat, & non, ut quidā aiūt, nullatenus. Præterea quarto libro eiusdem uoluminis Comment. 89. disertè scribit, τὸ ἡκιστὰ τὸναντίον σημαίνει τῷ μέλεισθαι, minimum contrarium huic uocabulo Plurimum denotat. Quare nunc omnibus perspicuum esse censeo, non conuertendum hoc loco fuisse minime, sed minimum. Quod ni faciamus, fatendum etiam nobis erit, uinum aquosum non nutrire: quod ex diametro pugnabit cū eo quod libro 3. de Aliment. facult. scribit Galenus, in capite de uino, ubi expresse asserit, uinum omnium confessione esse ex eorū numero quæ nostrum corpus alunt. Quinetiam ibidem præsentem

- » maxime explicare uidetur locū, dū inquit: Vinis crassis minus alūt
- » candida simul crassāq; & acerbā. ἀπαύτων δὲ ἡκιστα, omnium uero
- » minimū alunt cādida, & tenuia, aquis quodāmodo similia. Et in libro de Boni & mali succi cibis ait: Ex uinis quæcūq; aquosa sunt,
- » & substantia tenuia, urinam mouēt, ὡς οὐ γινώσκουσιν παρὲς τὸ σώματι τροφήν, & paucissimum corpori nutrimentum præbent. Ἐ
- » quib. uerbis nulli non perspicuū sit, Galenū non omnimodā uinis aquosis adimere nutritionē, quod tamē interpres sua cōuersione, nō sine magno errore, fecit. Implere.) Græcè πληρῶν, rescicere.

APHORISMVS XII.

Τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα ἐν τῇσι νόσσοις μετὰ κρίσιν, ὑποσφοδρὰς ποιεῖται ἔσθην.

Que

Quæ in morbis relinquuntur à iudicatione, recidiuas facere consueuerunt.

QUUM præcedentib. aphorismis Hippocrates eos qui à morbo cibum haud capiunt, egere uacuatione, & quo pacto illorum iubeat corpora ad uacuationē ipsam præparanda sint, docuerit: nunc causam cur illi ipsi uacuari di sint, exponit. Nā illa quæ à iudicatione facta relinquuntur in morbis, nisi in tempore uacuetur, recidiuas facere solent. Per ea uero quæ relinquuntur, ἐγκαταλιπαρόμενα uocat Hippocrates, reliquias prauorum humorum, Galeno in Commentarijs teste, intelligit, quas necessarium est subinde putrefactis succendere febres, ut loco iam citato fusius docet Galenus. Quid autem sit iudicatio, in sequentis aphorismi Commentarijs monstrabimus. Id ipsum etiam cap. 43. nostri Compendij diximus. Hippocrati uero hoc loco sermo est de ea iudicatione, quæ non integre uindicat à morbo, Græcisq; ἐλλειπής, id est deficiens, Galeno libro primo de Iudicijs ca. 1. autore, dicitur. Vel de ea postquam quidpiam ex morbo relinquitur, quæ Galeno libro primo de diebus iudicatorijs ἐτελής, hoc est imperfecta uocatur. Hæc, Imperfecta. eodem autore, si recidiuam facit, ἑπισφής, id est infida nominatur. Infida. Eiusmodi sanè iudicationes ὑποσφωφών, hoc est, ut Cornelius Celsus libro 3. cap. 4. interpretatur, recidiuam seu reuersionem, faciunt: idq; ideo, quod tum uel ipsa materia ad expulsionē fuit minus idonea: uel ipsa natura imbecilla admodum per morbum effecta, uniuersos humores noxios expellere non potuit. Neceffe itaq; est ijs de causis fieri recidiuam, nisi medicus ea quæ à natura imbecilla relictæ sunt expurget. Repetitur hæc sententia ab Hippocrate lib. 6. Epid. part. 2. Aphorif. 9. ijs uerbis, τὰ ἐγκαταλιπαρόμενα μετακρίσις, ὑποσφωφεία.

Cur relictæ post iudicationem uacuetur.

Iudicatio.

Deficiens.

Imperfecta.

Infida.

ὑποσφωφεία.

Recidiuæ causæ.

APHORISMVS XIII.

Οκρόσις ἢ κρίσις γίνεται, τυτέοισι μὴ νύξ δύσφορ· ἢ πῦρ τοῦ παροξυσμοῦ. ἢ δὲ ἐπιούσῃ, δύσφορῳ τῶν, ὡς ἐπὶ τῷ πολυ.

Quibus iudicatio instar, ijs nox quæ accessio-

nem præcedit difficilis est. Quæ uero subsequitur, magna ex parte facilior existit.

PRæcedenti aphorismo quid ea quæ post iudicationem relinquuntur in corpore nostro, efficiant, Hippocrates docuit. Nunc qua ratione paulo post futura, aut iam facta cognoscatur iudicatio, monstrat: ut scilicet medicus certo sciat, reciduum ab ijs quæ ad iudicationem relicta sunt, factam esse. Est autem iudicatio, Galeno in Commentarijs teste, subita & præceps in morbo mutatio, in melius uel deterius. Iudicationem uero præcedunt, delirium, spirandi difficultas, caligo oculorum, splendores ob oculos uersantes, lachrymæ inuoluntariæ, temporum grauitas, ceruicis et capitis dolor, anticipatio, longitudo & uehementia accessions, comata, dolor stomachi, aurium sonitus, tremor, labrum inferius agitatū, æstus & sitis uehemens, nox item absque ratione molesta. Quod hoc loco Hippocrates confirmat dicens: Quibus iudicium instat, ijs nox quæ ante accessionem est, difficilis esse solet. Siue uero nox, siue dies, id tempus quod præcedit iudicationem, fuerit, semper egros ante accessionem in qua fit iudicatio, perturbari & uexari necesse est.

Notis cur potissimum Hippocrates meminerit. Notis uero potissimum mentionem fecit Hippocrates, quod in ea molestias illas magis quam die sentiamus. Quippe interdum sensus omnes uigilant, & ad alia quædam naturæ opera distrahuntur. quare tum etsi turbatio illa fit, tamen eam minus sentimus. Eadem ratione accidit, ut etiam alias quasque corporis molestias die minus quam nocte sentiamus. Ceterum nox quæ iudicationem sequitur, leuior existit: quod scilicet iam natura ipsa à superuacuis, & corpore ipsum molestantibus humoribus, exonerata sit, atque adeo comode nunc homo quiescere possit. Non autem ab re adiecit Hippocrates, magna ex parte: quoniam id ipsum haud accidit, nisi ubi optima & perfecta præcesserit iudicatio, id quod plurimum fieri solet. Refertur hæc sententia etiam libro sexto Epidem. part. secunda, Aphor. undecimo.

APHORISMVS XIII.

Εν τῇσι τῇ κριλίνσιν ῥύσεσιν αὐ μεταβιβαί τῷ ἰσχυρο-
ρυσμοί.

ἐν μοτέρῳ ἀφελήουσιν, ἢ μὴ οὐ τὰ πονηρὰ μεταβάλλῃ.

In profluuijs uentris mutationes excrementorum iuuant, nisi in praua commutentur.

QUum in superioribus Aphorismis Hippocrates iudicationis, quæ duplex est (una enim per excretionem, altera uero per abscessum sit) meminerit, primum hic quibus indicijs cognosci possit, num ea quæ sit per alui profluuium, bona & perfecta sit, docet, inquit: In uentris ^{πύσσει} profluuijs, excretionibus ^{ἢ ἀπὸ τῆς φύσεως} ut à natura ipsa factis ^{ἢ ἀπὸ τῆς φύσεως} quæ enim ^{ἢ ἀπὸ τῆς φύσεως} p̄oris hoc loco, Philotheo etiam teste, aliud significat, nisi ^{ἢ ἀπὸ τῆς φύσεως} id est excretionē sponte factam) mutationes excrementorum iuuant, quia, ut ait in Commentarijs Galenus, corpus exquisitius expurgant. Per mutationes uero excrementorum quæ iuuant, Galeno in Commentarijs teste, intelligendæ sunt quæ multas species formasue humorum uacuant, siue id ipsum uno, siue diuersis accidat temporibus. Verbi gratia, si simul unaq; uice excrementa ipsa plures formas ac species obtinuerint, quæ subinde tamen mutantur, neq; diu perseuerant, iuuant sanè, quia corpus à pluribus humorum speciebus expurgant. Sic ubi diuersis temporibus excrementorum mutatio contingit, ita nimirum ut si prius pallida uel flaua excreta sunt, deinceps uero pituitosa excernantur, quæ tamen subinde in melius commutantur, tunc itidem iuuant: quod scilicet corpus à flaua bile & pituita tã exquisitè expurgarunt, ut nihil in eo prædictorum humorum qui profluuium excitarunt, sit relictum. Quod si uerò excrementa ipsa diu eandem formam obtinuerint, minimeq; mutata fuerint, nihil iuuant, imò malum potius portendunt, quoniam corpus non prorsus expurgant. Ceterum mutationes in ijs quæ sponte fiunt alui deiectionibus iuuant, nisi in praua commutentur: hoc est, nisi in gra aut liuentia fuerint, aut colliquationis & putredinis signa adsint: tunc enim exitium potius quàm salutem significant. Quod libro secundo Prognost. Aphorif. uigesimo secundo etiam testatur Hippocrates, ubi sic scriptum reliquit: Omniũ maxime letiferũ est excrementum, nigrum, pingue, liuens, aut quod peioris est odoris, quàm pro consuetudine. Infra quoq; nempè sectione quarta Aphorif.

g̃ṽs.

Mutationes
excremento-
rum.

Excrementa
alui quando
in praua cõ-
mutentur.

phoris. 21. probat in purgationib. excrementa quæ uarios et plures colores referunt, modo non sint praua.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

In Commentarijs Galeni nihil est quod annotatione indigeat, quàm ubi inter initia legitur, Quæ multis formis uariatur: ibi clarius dixisset interpres, quæ multas humorum formas uacuant, uel educunt. Græcè enim est, πολλὰς ἰδίας ἐκκινῶνται χυμῶν. Quocirca consueta inscriptione hic nihil opus fuit. Ad sequentis itaq; aphorismi enarrationem ueniamus. *Ἐν τῷ στόματι ἐκφυγνάντα*

APHORISMVS XV.

Ὄρου φάρυγγος, ἢ φύματα ἐν τῷ στόματι φύνται, πρὸς ἐκκρίσιος σκίπτειν δὲ χρὴ. ἢ γὰρ χολῶδεις ἔωσι, τὸ σῶμα ξυλιννοσέει. ἢ δὲ ὁμοίαι τοῖς ὑγιαίνουσι γίνωνται, ἀσφαλὲς τὸ σῶμα τρέφει.

Vbi fauces ægrotant, aut tubercula in corpore nascuntur, excretiones considerare oportet. Quippe si biliosa fuerint, corpus unà ægrotat. Sin sanis similes fiant, corpus alere tutum est.

PRæcedēti aphorismo quo pacto perfecta iudicatio, quæ per alui sit excretionem, sit dignoscenda, docuit. Nunc quæ ratione altera quæ per abscessum sit, cognosci possit, monstrare conatur, dicens Vbi fauces. φάρυγξ enim hoc loco fauces significat, *Fauces.* hoc est internam oris quæ gulæ et gutturi præiacet amplitudinem, Galeno in Commentarijs teste, qui ibidem hac dictione famini in genere utitur, πολλὰς δὲ ἔτι φάρυγξ inquit. In eo nāq; genere semper pro faucibus usurpatur, ut in masculino pro gutturo, quemadmodum in nostris Annotationib. in tertium de Tuenda sanitate librum copiosius demonstraui. *νοσῶν.* νοσέει, ægrotant, in festantur: idem enim quod οὐχ ἔστιν significat, propterea scilicet quod humores à capite defluentes excipiant. Siquidem, magna ex parte, caput humores redundantes ad fauces transmittit, malumq; efficit quod Græcis βράγχος, Latinis raucitas dicitur. Neque enim *Raucitas* quid. raucitas aliud est, quàm destillatio quæ ad fauces defluit, Galeno libro

libro 3. de Sympt. causis cap. 11. teste. Aut tubercula in corpore nascuntur. Hic annotandum erit, tubercula, quæ φύματα Hippocrati & alijs Græcis medicis nominantur, duo significare. Primum enim uox tuberculorū generatim pro omnibus præter naturam ē quacūq; corporis parte erumpentibus tumorib. accipitur. Cuius rei testis est Galenus libro sexto Epid. part. 1. Comment. 12. ubi ita scriptum reliquit: Homines ab ijs quæ in terra nascūtur, tubercula uocarunt tumores præter naturam, qui omnino sine causa aliqua externa sunt, & in exteriores corporis partes impelluntur. In ea quidem significatione usus est hac uoce Paulus Aegineta libro quarto cap. 22. Secundò speciatim tubercula sumuntur pro inflammationibus glandularum, quæ statim augentur & suppurantur. Quæ in significatione usurpatur à Galeno libro secundo de Curandiratione ad Glauconem capite primo. Et à Philotheo ipso, qui ait, φύματα λέλειπεν ἰπποκράτης ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν φυσικῶν πυρρῶν τῆ γῆ, ἀλλὰ τὸ ταχέως φύσθαι, λέλειπεν αὐτὰν εἶναι, λέλειπεν αὐτὰν εἶναι. Tubercula nominat Hippocrates, metaphora sumpta ab ijs quæ in terra nascuntur, quoniam celeriter nascūtur, augentur, & suppurantur. Tubercula uero hoc in loco generatim accipit Hippocrates pro omnibus præter naturam ē corpore erumpentibus & pullulantibus tumoribus. Hæc fiunt, ubi natura ipsa uitiosos humores, quos neq; per uomitū, neq; per alium expellere potuit, ad cutem detrudit. Nam quum hi crassiores sint quàm ut per insensibiles meatus expelli queant, ibidem tumores excitant, qui à tuberculis terræ, quorum similitudinem referunt, tubercula latinis nominantur. Faucibus itaq; afflatis, aut tuberculis in corpore natis indicū excretiones diligenter inspicere ac considerare oportet. Nam si biliosa fuerint, totum corpus unā ægrotat. Quippe tum non modo ad cutem hære, sed & intus prauos adhuc esse humores, quos nondū ad cutem reposuit, manifestè significant. Quocirca quū uniuersum adhuc corpus uitiosis sit refertum humoribus, purgationi tum potius quàm nutritioni insistentiū. Siquidem, ut suprā ab Hippocrate est dictum, impura corpora quo magis nutries, eo magis lædes. Sin excretiones ipsæ sanis similes fuerint, tunc significat naturam iam robustam admodum, uniuersos humores prauos ad

φύματα
Tubercula.

cc
cc
cc

Tubercula
unde nascantur.

Tubercula
cur dicta.
Excretiones
cur inspiciendæ.

2. Apho. 9.

N cutem

Non alui ex-
cretiones ma-
la totius cor-
poris signifi-
care possunt.

cutem, ueluti receptaculum excrementorum reposuisse, nihilq; in-
tus reliquisse quod subinde morbum parere possit. Tutò igitur tū
corpus, utpote excrementis et uitiosis humoribus uacuum, nutrie-
mus, et localia tantum uocata medicamenta adhibebimus. Sed hic
fortè nonnulli hærebunt, quæretes, qui fiat ut alui excretiones, de
quib. hoc loco Hippocrates loquitur, in malis totius corporis sint
considerandæ, quum tamen Galenus libro primo de Iudicijs cap.
7. de uentris malis testari easdem scribat. Respondendum, uerum
quidem esse quod alui excrementa potissimum de uentris constitutio-
ne testentur, ut multis in locis Galenus docet: idq; si ipse solus
male affectus est. Quum uero sæpe accidat, ut aliud in hunc mate-
riæ decumbant (non solum enim iecur sua ipsius excrementa
saniemq; et humores præter naturam demittit in uentrem, sed eti-
am totius corporis, quandoquidem uenter per id omnibus corpo-
ris partibus copulatur, ac per illud recipit excrementa earundem,
quæ uniuersum corpus expurgant) fit ut etiam totius affectu alui
excrementa indicent, quemadmodum fusi Galenus libro secun-
do Prognost. Comment. 13. ostendit.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Inuicem ex aduerso ponens.) Græcè, ἀλλήλοις ἀντιθεῖς, inui-
cem opponens. Extra trahit.) Græcè, ἔξωθεῖν, expellit. An ad-
huc etiam corpus.) Addendum, uniuersum. Græcè enim est, ἐν
ἐστὶν ἐν τῇ ἑαυτοῦ τοῦ σώματος χυμῶν πορίσεια.
Quoniam tubercula sanguine calefacto.) Græcè, διότι καὶ τὰ
φύματα θερμαίνοντος αἵματος ἐπὶ τοῦ πυκροῦ χυμοῦ γίγ-
νεται πύρρην, eo quod tubercula sanguine à bilioso humore calefa-
cto fieri solent. Quæ quidem Galeni uerba de tuberculis quæ in a-
cumen tendunt, atq; in altum tolluntur, intelligenda sunt. Quippe
hæc, ut testatur Galenus libro sexto Aphorif. Cōment. 9. à calidio-
re humore, uel ut hic ait, à sanguine bilioso generantur. Quæ uero
humilia sunt tubercula, eodem ibidem teste, à frigidiore humore fi-
unt. Totum corpus bonos habere humores.) Græcè, ὅταν αἵμαρ
οὐδέποτε τὰ ἅλα σώμα, uniuersum corpus sanum esse in-
dicatur.

APHORISMVS XVI.

ὅκνον λιμός, ὃ δὲ πένιαν.

Vbi fames, minime laborare oportet.

PRO assequenda præsentis Hippocratis sententia, notandum initio erit, famē, quæ λιμός Græcis dicitur, apud Hippocratem bifariam accipi. Primò quidem pro extrema esuritione, quæ propter ciborum penuriam accidit. Quæ in significatione accipitur libro secundo Epid. sect. 4. & libro sexto Epid. part. 4. Aphorif. 9. ab Hippocrate, in ea quidem quæ à Galeno in Commentarijs citatur sententia. Secundò pro defectu indigentiaue cibi, aut inedia, quæ consilio ac uoluntate, aut iussu, nulla cogente rerum penuria, suscipitur. Eo in significato in præsentis Aphorismo & alijs quibusdam locis à Galeno in Commentarijs productis accipitur. Verbum autē πένιαν, hoc est laborare, de uehementi motu, quæ exercitium, Galeno libro secundo de Tuenda sanitate teste, nominamus, intelligi debet, ut totius Aphorismi is sit sensus: Nunquam in inedia exercitio utendum esse, quod scilicet ita uires supra modum deiciantur, corpusq; plus iusto exiccetur. Quod tamen nõ ita est accipiendū, quasi ante exercitia corpus cibis sit reficiendū, id ipsum enim illi aduersaretur quod alibi scribit, labores cibos antecedant: sed quod uno & eodem tempore corpus non sit & inedia, & exercitijs, Prodiçi illius exemplo, cuius libro sexto Epid. part. 3. Aphorif. 24. meminit Hippocrates, excrucandū. Alijs temporibus ubi omnimoda ciborum abstinentia non utimur, exercitandū quidem, sed ante cibos. Et hunc habere sensum uerba Hippocratis, satis ea quæ in Cōmentarijs scribit Galenus ostendunt, hæc præsertim, τοῖς μὴ μάλα βροτοῖς ἐσθίειν, qui nõ comedent. & ἐταρ κείων τροφῆς γίνονται, ubi cibo non utantur. quæ sanè non de eo qui præcesit cibo, sed de eo potius qui futurus est, loquuntur. Ita ut illos exercitio uti hoc loco prohibeat Hippocrates, qui ab exercitijs cibum non sunt sumpturi, sed inedia potius usuri. Est & hic Hippocratis Aphorismus, quod in Commentarijs etiam suis monuit Galenus, ad ægros & ad sanos referendus, ita ut neq; sanis, ne quæ ægris simul inedia & exercitijs uti liceat.

Fames bifariam accipitur.

πένιαν.

Sensus.

6. Epidem.

part. 5.

Aphor. ult.

In oppido Aeno.) Adijciendum, ijs: & legendum, In oppido
 ἐν Αἰνῷ. Aeno ijs qui ob famem, &c. Defectum.) Græcè ἐν δεινῷ, indi-
 ἀπορίας. gentiā. Penuriam.) Græcè, ἀπορίας, egestatem. Ex electio
 κατὰ προαί- ne.) Græcè, κατὰ προαίρεσιν, consilio, uoluntate, de industria.
 ρισιν. Cum ait.) Scilicet 7. Aphorif. 60. In Prognosticis.) Nē-
 pe 1. Prog. 11. Qui non sunt reficiendi cibo.) Græcè, τοῖς
 μὴ μέλλονσι εἰσθίειν. His qui non comedent, aut cibum sumpturi
 sunt. Ipse dicebat.) Scilicet 6. Epid. part. 5. Aphorif. ultimo.

Vbiq; uero Hippocrates.) Nam ut Galenus libro nono The-
 rap. meth. cap. 10. ait, has facultates seruare nihil planè aliud est
 facultates quam uitam seruare. Gubernantes autem animal facultates tres
 gubernantes sunt specie, ut ibidem Galenus demonstrat, nēpe naturalis, uitalis,
 animal tres. & animalis. Has Plato animas uocat. Reuera tamen una est facul-
 tas, seu anima, quæ propter diuersa officia, tria sortitur nomina.

APHORISMVS XVII.

Ὅκα αὖ προφῇ πλείω πῦρ ἀφύσιν εἰσέλθῃ, ὥσπερ νόσον περ
 εἰς Αἰλῶνι δὲ ἢ ἡνσις.

Vbi plus cibi præter naturam ingestū est, mor-
 bum id facit. Ostendit hoc ipsum sanatio.

Plus cibi
 quàm natu-
 ra cōueniat
 nō ingeren-
 dum.
 6. Epidem.
 particu. 4.
 Apho. 20.

Hoc in Aphorismo Hippocrates de cibi mēsurā tractat, mo-
 netq; diligenter, ne plus cibi quàm natura cōueniat, inge-
 ramus, modo aliqua nos cura tuendæ sanitatis tangat, quam hac ra-
 tione maxime conseruabimus. Hinc alibi ita scriptum reliquit, ἀ-
 σκευῆς ὑγιείνης, ἀκέρειν προφῆς, ἀσυνήκων, Sanitatis studium in eo
 situm est, ut nō satiēmur cibis, atq; impigri simus ad laborē. Quod
 autem suprā generatim est dictum ab Hippocrate, nihil quod natu-
 ræ modum excedit esse bonum: hoc in præsentia de una tantū spe-
 cie, nempe satietate, pronunciat, dicens: Vbi plus cibi præter natu-
 ram ingestum est, morbum id efficit. Præter naturam autem in-
 geri plus cibi, trifariam, ut in Cōmentarijs etiā suis monuit Gale-
 nus, intelligi potest. Primò, ut παρὰ φύσιν idem quod μετὰ φύσιν
 ὑπερβαλλόντως, ualde & exuperanter significet. Quæ quidem in-
 ter-

interpretatio non admodum Galeno probatur. Altera est, ut scilicet præter naturam referatur ad qualitatem, hoc est cibi differentiam, aut speciem, quemadmodum in Annotationibus latius dicemus, ut quod differētia seu specio nimirum genus cibi præter naturam, minimeq; corpori familiare ac alienum planè morbum faciat. Quæ etiam expositio non ualde es. Galeno arridet. Tertia expositio est, ut cibus ingestus, præter naturam corpus gubernantem, dicatur parere morbum. Et hæc quidem optima est ac germana interpretatio. Quippe quandoq; tantum cibi est ingestum, ut ab eo natura grauetur, sit ut concoqui ab ea non possit, atq; adeo necessariò subinde generet morbum, ut copiose à Galeno in Commentarijs est demonstratum. Porro cibū plus iusto esse ingestum, etiā sanatio ipsa, quæ nimirum ad noxiorum humorum sequitur euacuationem, ostendit. Nam plenitudine per euacuationem sublata, egroti sanantur. Quapropter quā adhibita uacuatione egrotus sanetur, argumento est morbum ex cibi multitudine fuisse ortum. Quæ quum omnia copiose à Galeno in Commentarijs sint explicata, non est cur à nobis longius persequantur.

Sanatio cibū plus iusto esse ingestum ostendit.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS GALENI.

Repletio.) Græcè, πληροσμός, conuertendum itaq; erat interpreti satietas, ut antea fecit. Ad aliquid dicitur.) Græcè, πρὸς τι μὲν οὖν, cum aliquo confertur. Nam τὰ πρὸς τι à Cicerone dictū πρὸς τι. tur, quæ cum aliquo conferuntur. Amplam capacitatem.) Græcè, ἀρχαίαια. Hoc alibi sic efferre uoluit, Abundantiam esse duplicem, unam ad uasa, alteram ad facultatem seu uirtutem. Sanguifica illi proportionalis.) Græcè, ἡ αἵματος αὐτοῦ αἱματικὴ ἀνάλογον τῇ περιούσῳ ὑετὶ τῷ γαστέρῳ, facultas sanguifica proportionē quadam ei quæ in uentriculo cibum concoquit. Modicus.) Græcè, ὀυμμετρος, mediocris. Istius multiplicem.) Hæc interpreti uerba nullum planè sensum præ se ferunt. Conuertendum itaq; sic fuisset: Aliquando uero isto multo copiosorem. Græca enim ita habent, πρὸς δὲ τὸν τοῦτον πολλαπλάσιον, &c. Tertiū alimentum.) Siquidem alimentum, Hippocrate in libro πρὸς τρεῖς teste, trifariam dicitur. Quippe primo alimentum uocatur, πρὸς

Satietas duplex.

Interpres notatur.

Alimentum trifariam ca

1. quod nutriturum est. Quare hac ratione, quod adhuc in uentriculo atq; uenis est, alimentum nominatur. Si enim probe concoctum fuerit, nutriet. Secundò alimentum est id quod ueluti alimentum est, nondum tamen alit. Hoc modo quod apponitur uel agglutinatur, alimentum dicitur. Tertiò alimentum propriissime est quod iam nutrit, et corpori adiungitur, et assimilatur. De quo hoc loco Galenus loquitur. Qualitatem præter naturam, Qualitas hoc loco iterum pro specie aut differentia cibi, ut in Commentarijs etiam nostris monuimus, accipitur. Id quod uerba quæ mox sequuntur, euidentissimè monstrat. Galenus enim ita inquit: Siquidem nutritur unaqueq; pars *ἡ σῶμα αὐτῷ τροφῆς*, ex alimento quod ad ipsum accommodatum est. Quod non animaduertens hoc loco Musa, sese miris modis torquet, num cibus sua qualitate tantum nocere queat dubitans. Inter alia uero multa sic scribit: Cibi ratione suæ qualitatis non oberunt, sed solum quantitatis ratione, tamen qualitate connexa. Ideo Hippocratis mens non est, per cibum præter naturam illud intelligere qui qualitate peccet, sed qui plus sumitur. Hæc Brasauolus. In ijs quidem uerbis mihi non probatur, quod ait cibos ratione suæ qualitatis non obesse. Quippe si hoc uerum est, quare Hippocrates ait libro sexto Epid. part. 5. Aphorif. 24. ualidos et uehementes cibos calido uentriculo præditos turbare. Et quid est cur idem Hippocrates libro primo Aphorif. 16. doceat, humidum uictum febricitantibus et pueris conuenire? Certè si cibi qualitatis suæ ratione neq; obessent, neq; prodesse, nihil unquam tale dixisset Hippocrates. Rectius itaq; Musa sic dicere potuisset: Cibus alienum quidem malum esse, non tamen posse facere morbum, nisi satis iuxta eius fuerit quantitas. Ad eum modum etiam Galenus in suis est locutus Commentarijs. Alteri.) Addendum particulæ. Græcè enim est, *ἐν τῷ αἰσθητῷ*. Nam cum medicamenta.) Intelligit ea quæ frigidityte sua interimunt, quæ quidē non toto genere humanæ naturæ aduersantur, atq; letalia sunt, sed duntaxat quantitate, ut libro tertio de Temper. cap. 3. Et libro tertio de Simpl. med. facult. cap. 17. et 18. Galenus copiose et doctè demonstrat. Quocirca medicamenta illa quæ quidē deleteria sunt, et letalia, hoc est sunt e genere letalium: sed non toto genere, id est semper letalia.

Qualitas
pro differen
tia.

Musa se te
mere hoc lo
co torfit.

Medicamen
ta non toto
genere leta
lia.

letaliam sunt. Siquidem minima quantitate sumpta, mortem minime inferunt. Exustionem.) Græcè, ὑγναυσις. Ea autem, Galeno libro secundo de Compo. medicam. secundum locos, cap. 1. autore, est exustio à sole facta circa caput permanens. Adijciendum itaq; ad exustionem, Solis uox, ut alibi quoq; annotauimus. Ex genere enim causerum, &c.) Adde dum, una. Græcè enim legitur, ἐκ γὰρ τοῦ γόνους ἐστὶ μία τῶν ἐργαζομένων αἰτιῶν τὰς νόσους, ex genere enim causerum est una maxime, quæ morbos committendi uim habent. Intelligit autem excessum. Plus modico.) πολλοῦ ὑπερβολὰ λόγῳ, plus iusto. Sed & rei natura simul indicat.) Habet enim plenitudo peculiaris signa, uasorum scilicet distensionem, ruborem, & tumorem corporis, pulsuum magnitudinē, grauitatem, aliq; multa quæ in libro de Plenitudine inscripto Galenus commemorat, per quæ cognoscitur. Hæc q; à rei natura, non euentu ipso sumuntur. Herophilus in tritēporea significatiōe.) Græcè, οὐ τὰ τελεχέων ἡρώου μόνον σημείωσι, in ea quæ à tribus temporib; sumitur significatione. Hic Galeni locus difficilis admodum est, atque à paucis intelligitur. Hinc est quod Musa etiā in suis prolixissimis Commentarijs, in quibus omnia ter & ad nauseam usq; repetit, ne uerbum quidem de eo annotauerit. Quare ut illi lucem aliquam adferamus, initio notandum erit, σημείωσις Herophilo idem quod διαγνωσις, hoc est dignotionem, signum, indicium, notam, quibus affectus dignoscitur & indicatur, significare. Eius uero affectus qui plenitudo nominatur, usus est dignotiōe à triplici desumpta tēpore: nēpe una à præterito, altera à præsentī, tertia à futuro. Prima quæ à præterito sumpta erat, uitam uniuersam ociosam, excrementorūq; detentionem cōplectebatur. Altera à præsentī sumpta, repletionem, ulcerosum affectum, pigritiam ad motum, uniuersi corporis grauitatem, uenarum tumorem, partium tensionem, actionum imbecillitatem, aliq; huiusmodi comprehendebat. Tertia, quæ à futuro sumitur, euacuationem. Quippe hoc modo laborantes uacuati, egregie iuuantur. Hanc postremam Galenus hic ἀπὸ τῆς ἐνδύσεως μαρτυρεῖται, ab euentu testimonium uocat, idq; Herophilum in sua significatione, quam à tribus temporib; sumpsit, complexum esse ait. Quare interpres hoc loco non recte hanc dictio-

ὑγναυσις.

Plenitudinis signa.

Galeni locum
difficilis ea
narratur.
Musa.

σημείωσις.

Dignotio à
triplici tem-
pore desump-
ta.Interpres
lepsum.

dictio-

dictionem ἡν τινα, per quam conuertit, cum non ἰασις, sed μαρτυρία referat. ut sit sensus: Quod etiam testimonium Herophilus in ea quæ à tribus temporibus sumitur significatione comprehendit, uel usurpauit. id ipsum enim παρέλαβεν uerbum, quo hic usus est Galenus, denotat. De tritemporea uero ista dignotione plura in libro de Plenitudine Galenus habet. (Observationem.) Quia sufficit unica hæc existimatio, nec opus est ut obseruemus num in iisdem eodem modo sæpius contingat: quod faciunt Empirici. Si quidem ratio experientiæ iuncta facile uerum inuenit. Purgationem autem quando praua affecti qualitate.) Hæc interpretatio nobis non probatur, quod scilicet purgationem esse humorum qui praua qualitate affecti sunt, iuuat. Nō rarò autem accidit, ut praua qualitate afficiantur humores citra eorundem redundantiam, manente nimirum mediocritate substantiæ, ut sectione prima Comment. 2. dictum est. quare tum illis non purgatio, sed alteratio conuenit. Quum igitur Græca sic habeant, λυθαρσις δὲ ὅταν οἱ μοχθοῖσι λατὴ ποίηται λεγόνται, rectius ita conuertisset interpretes, purgationem uero ubi humores qualitate molesti uacuuntur. Vbi quidem qualitas speciem seu differentiam humoris molestantis significat, quasi diceret, Purgatio est quando humor molestans uacuatur. Hinc est quod Galenus infra, Comment. nimirum 8. huius sectionis, ita scriptum reliquerit. ὅταν εἰς τὴν ἐξ αὐτῶν πολλοῦ ἀσθενείῃ, λυθάρτιον ἐνείνῃ δίδωσι φάρμακον, quando unus ē humoribus redundat, purgatorium illi dat medicamentum. Tibiarum.) εφ' ἑσθὺρ, maleolorum. Sūt uero maleoli, clauiculae extremæ tibiæ, quæ Græcis κνήμιν dicitur: suræq; quæ iisdem περόνη uocatur, processuum partes. Quare non recte interpretes eas partes tibiae nominauit. Transpirationis.) Græcè, διαπνοῆς. Hæc, Galeno cap. 7. libri de Sympt. differ. teste, est aeris secundum totū corpus introitus & exitus. Quæ tamen antea latuerat.) Abundat Tamē uox. Græcè enim est, ἡ πρὸ τῶν λαμβάνουσα, Optima.) Græcè, χρεῖστα, bona. Paulatim.) Græcè, ἐπιδραχὶ, exigua. Est enim sensus: Si exigua fiat uini corruptio, ubi id quod superfluum est fuerit euacuatum, &c. Et ἐπιδραχὶ hoc loco significare exiguam, satis ex dictione illi opposita quæ præcessit μεγάλη, quæ magnam denotat,

Observatio
Empirico-
rum.

Interpres no-
tatur.

Qualitas.

Maleoli.

Interpretis
lapsus.
διαπνοῆς.

ἐπιδραχὶ.

notat, manifestum est. Eam quæ ad naturæ contrarium euersio- nem.) Græcè, τὴν εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἰκτερολήν, eam quæ ad id ἰκτερολήν, quod præter naturam est degenerationem, mutationemue.

APHORISMVS XVIII.

Τὰ μὲν τριφόντων ἀθρόως καὶ ταχέως, ταχέως καὶ αἱ δὲ ὡς ῥέουσιν γίνονται.

Eorum quæ confertim & celeriter alunt, excre- tiones quoque celeres fiunt.

IN hoc Aphorismo Hippocrates ciborum nobis naturam dili- Ciborum na-
tura diligen-
genter esse considerandam monet, ut scilicet quis illorum cito, ter confide-
randa.
& quis tarde nutriat atque reficiat, sciamus. Quem ut rectius asse- τριφόντα.
quamur, notandum initio erit, per τριφόντα, id est ea quæ alunt, om- ἀθρόως τρι-
φον.
nis generis alimenta quæ in uentriculo, uenis, & uniuerso corpo-
re concoquuntur, esse intelligenda. ἀθρόως autem, hoc est confertim,
uniuersim, assatimue alere dicuntur, quæ postquam nutrire cœ-
perunt, breui tempore totum de se corpori alimentum præbent, i-
ta nimirum ut id ipsum breui tempore per uniuersum distribuatur
corpus. Quapropter ἀθρόως hoc loco planè opponitur ei quod
λατὰ ἀπαρχὴν Græcis dicitur, idemque quod ἐξαίφνης, repente signifi-
cat. Confertim itaque nutrit, quod non sensim & paulatim ubi Cōfertim nu-
trire.
nutrire incipit, sed repente breuique tempore suum de se corpori u-
niuersum alimentum, siue id ipsum multum uel paucum fuerit, præ-
bet. ταχέως, id est celeriter alit, quod statim simulatque assum- τάχως τρι-
φον.
ptum est nutrit, ut in Commentarijs etiam suis Galenus monstrat.
Porro per excretionem, quas Hippocrates διαχωρίσας uocat, nō Excretiōes.
solum eas quæ per aluum & urinam fiunt, uerumetiam eas quæ e
toto corpore ueniunt, intelligit: ut is planè uerborum Hippocratis
sit sensus. Quæ breui tempore, & statim postquam assumpta sunt Sensus.
nutriunt, ea etiā ueloces excretionem efficiunt. Quæ quidem Hip-
pocratis sententia ueritati consona erit, ubi distinctiones à Gale- Distinctiōes
huic Apho-
rismo adhi-
benda.
no in Commentarijs expositæ, adhibita fuerint. Quarum prima
est, ut cibi acrimonia & lentore uacent. Altera, ut ea quæ inter se
conferuntur alimenta, substantia sint similia. Tertia, ut hominibus
eodem modo affectis exhibeantur.

- Vniuersim maxime.) Græcè, ἀποστάρμα. Tardius.) Græcè, ἀσπιδότατα, tardissime. Cochleæ.) Quis Græci λεγόμενοι, Latini limaces appellant. Dura est ijs caro, Galeno libro tertio de Aliment. facult. teste, eoq; ad concoquendum pertinax. Eadem tamen si conficiatur, ualentiss. nutrit. Verticilli.) Græcè, σπινθηροδον. Spondylus piscis. Spondylum inter marinos pisces commemorat Plinius libro 32. cap. 11. Eius etiam meminit Macrobius, & Seneca. Squillæ.) Græcè, ἀνγιδότες, sed perperam. Nam quum αἰγίς locustam, animal quidem terrestre, quo in deserto diuus IOANNES uescebatur, si gnificet, hic uero de piscib. Galeno sermo sit, mendosum esse Græcum codicem necessesse est. Quare legendum ἀνγιδότις. Errori autem mendatus. ansam dedit unius literæ transpositio. Est autem αἰγίς piscis ex latigis. numero eorum qui molli testa teguntur, Galeno libro tertio de Aliment. facult. autore, latinisq; dicitur Squilla: hodie à Romanis, Paulo Iouio cap. 40. de Romanis piscibus teste, Cammerugia, & Per nocia uocatur. Locustæ.) Græcè, (αἰγιδότις. Eius effigiem tradit Carabi. Paulus Iouius loco iam citato. Cammari.) Græcè, ἀσπιδότατα. Sic dicti sunt quasi gemmati, multis impleti lacrymis: uel non stillantes, Leones. sed affatim fluentes. Plinius Leones hos pisces appellat, quod paruorum leonum effigiem referant. Ceterum prædicta tria genera piscium molli testa conclusa, tardiss. & paulatim alunt, quod dura carne constent, atq; adeo concoctu pertinaces sint. Casei duri.) Qui, ut testatur libro tertio Alimento. Galenus, neq; ad concoctionem, neq; ad distributionē in corpus idonei sunt. Carnes salitæ.) Græcè, τταρυχευμένα. Sic nominantur Græcis, quæ sale condita & assiccata sunt, aut inueterata. Pro utrisque hoc loco accipi uox ipsa potest, quia tam eorum quæ sale condita sunt, quam inueteratorum carnes duræ, siccæ, & neruossæ sunt, ideoq; ad concoquendū pertinaces. Indiciū autem tibi sit uelocis, etc.) Græcè, σπινθηροδον. ἢ ἐν τῷ τρέφειν ἢ ἐν τῷ ἀποστάρματι, indicium uero tibi sit id quod assumptum est iam nutrire. In pulsibus fortitudo ac Vehemens magnitudo.) Græcè, οὐ μὲν τοῖς οὐρυμαῖς ἢ τοῖς σπινθηροδον. ἢ τοῖς τρέφειν, uehementia & magnitudo. Est autem uehemens pulsus, qui ualid-

valide tangenti manu ferit. Magnus, qui in triplici dimensione
 auctus est. Percurrens.) Græcè, διερχόμενος, differens. Exiguū.)
 Græcè, ἐλαχίστον, minimum. Fusca.) Græcè, λίπος, fulvus. Neq;
 enim alius color vini per λίπος accipiendus est, quàm is qui Latini
 fulvus appellatur, ut fusi in nostris Annotationib. in quintum
 Galeni de Tuend. sanit. librū editis m̄strauimus. Errat itaq; inter
 pres, qui fusca conuertit, sicut alij quidā qui rubea. Celeriter.)
 Græcè, τρέχων, celerissime. Anticipant.) αἰετὸς ἐθαύειν, quia fe-
 stinant. De prisana & alica alibi a nobis abunde est dictum. Se-
 cundum modum quo parantur.) Græcè, κατὰ τὸ ποσὸν τῆς κατα-
 ρίας, secundum speciem, differentiamū preparationis. Neq; enim
 κατὰ τὸ ποσὸν aliud significat, nisi κατὰ ποσότητα, hoc est κατὰ
 τὸν διαφερόν ἢ ἰσότην. In Commentarijs de Facult. naturalibus.)
 Libro nimirum tertio. Proprium alimentum.) Græcè, οἰκίον
 χυμὸν, naturæ suæ accommodatum succum. Ex toto corpore
 euacuatione.) Scilicet per transpirationem ipsam. Difficulus
 absumitur.) δυσχερὲς ἀλῶν, difficulus discuitur, aut euanesceit.
 Quippe ἀναλίσκει idem quod euanesco, aut pereō significat, ut
 δυσχερὲς ἀλῶν idem sit quod δυσχερὲς ἀπόρτες. Sēsus itaq; est uerborū
 Hippocratis: Quæ difficulus alterantur, ea quoq; difficulus eua-
 nescunt. Hoc est, quæ difficile concoquuntur, hæc simulatq; conco-
 cta fuerint, stabilem & firmam naturam habent, nec facile transpi-
 rant. Argumento sunt carnes suille. Subductio.) Græcè, ὑποχύ-
 ρναις. Esse commune.) Adijciendum, ambobus: Græca enim ha-
 bent, λεῖτον & ἀμφοῖν.

Interpretis
 erration.

δυσχερὲς ἀλῶ-
 νες.
 ἀναλίσκει.
 Sensus.

APHORISMVS XIX.

Τὸν ὀξέων νοσημάτων οὐ πάντων ἀσφαλὲς αἰ πρὸς
 γρηθύσιον, οὐτε τῆς ὑγίαιης, ὅτε τὸ θανάτου.

Acutorum morborum non omnino tutæ sunt
 prædictiones, neq; salutis, neq; mortis.

Monet hoc in Aphorif. Hippocrates, ne in acutis morbis te-
 mere prædicamus, quod in ijs neq; salutis, neq; mortis satis
 tutæ ac certæ sint prædictiones, ob subitas quæ in ijs contingūt mu-
 tationes, humorū morbos acutos efficientium naturam sequentes,

In acutis
 morbis non
 temere præ-
 dicendum.

Acutis mor-
bus quist
οὐ παύσινται
προκαγέσθαι
οἷς.
 et quia humor molestans ex alijs in alias partes transfuit. Acutis autem morbus est, qui cito iudicatur, ac confestim magnitudine obtinet. Eius sunt variae species ac differentiae, quas supra sectione prima Commēt. 4. exposuimus. In acutis itaq; morbis, inquit Hippocrates, οὐ πάμπαν, non omnino, hoc est non semper, quippe Galenus οὐκ ἐν ταῖς παύταις interpretatur: ἀσφαλές, id est tutae aut certae sunt προκαγέσθαι, praedictiones. est enim προκαγέσθαι, teste Philotheo, idem Graecis quod προῖπναι, aut salutis aut mortis. Nō omnino igitur certae sunt, quia fallunt, quanquam raro: quod scilicet non statim à principio quicquam certi in omnib. habemus, sed tunc primum, cum certiores notae elucescunt. Nec quicquam prohibet, ubi haec eluxerint, decipi aliquando medicum, ob subitos sanè motus quibus acuti morbi agitantur. Quapropter huic qui tuto praedicere de aegris acuto laborantibus morbo uolet, obseruandum in primis erit, ne quid temere pronunciet: hoc est antequam euident aliquod signum elucescat: neq; statim inter morbi initia iudiciū ferre de morbi exitu audeat. Contra in diuturnis morbis non adeò irritari solet quae corpus gubernat natura, neque adeò mobilis est causa morbifica. Quocirca in ijs praedictiones longè tutiores sunt.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Nullum obsedere locum.) Graecè, οὐδὲνα τόπον ἐγκαταλαμβάνειν, qui nullam sedem occuparunt. Et omnino in acutis morbis.) Quo pacto is Galeni locus sit intelligendus, diximus supra sect. 1. Apho. 7. Agglutinati.) Graecè, σφραγισμένους, infarcti. Magis praeduris tumoribus, &c.) Graecè, ὥστε καὶ σφραγισμένους αὐτῶν μάλιστα, ἢ φλεγμονώδεις εἶναι ταῖς διαθέσεσι, ita quod eorum affectus magis praeduros tumores quam inflammationes emulantur. Siquidem à frigida crassa et lenta materia fiunt, et minime calida, tenui, facileq; mobili, ut phlegmone. Per compassionem.) Graecè, κατὰ συμπάθειαν, per consensum. Per consensum patitur, Gale-
Per consen-
sum pati.
 no libro primo de male affect. loc. cap. sexto auctore, quod ab altero patitur. Sensus itaque uerborum Galeni est. Pauci sunt ex morbis diuturnis, qui per consensum, atque adeò circa locum male affe-

le affectum fiant, sed materia ferè semper alicui est parti impacta: ideoq; per se, & non per consensum male afficitur. In quibus omnes.) Græca hoc loco non rectè se habere uidentur. Legendum ita. Græca em̃. que erit, *ὅν οἱς ἐμπίμους ἀπ' αὐτοῦ τῶν φλεβῶν, non ἀπ' αὐτοῦ.* Et paulo post, *ἑμὸν ἐχούσαι σηπομένους, non ἐχούσων.* Ex multis.) Græci, *ἐπὶ πάντων,* ex omnibus. Ex uno loco transfertur ad alium.) Hoc est, interprete Philotheo, *ἐπὶ μολύβδω λευγῶν εἰς ἄντρα, ἢ ἐπὶ ἀκύνεω εἰς κύνεα,* à partibus obtinentib. principatū ad ignobiles, et ab ignobilibus ad principes. Quare non mirum, falli interdum etiam bonos medicos. Nam dum arbitratur humores in principe aliqua parte herentes mortem allaturos, mox in aliam partē cutis morbis ignobilem translati, egrum à periculo immunē reddunt. Vt si quis falli. peripneumonia exitiali laborans, repente facto ad crura abscessu liberatur. Et cōtrā accidit ut humores in parte aliqua ignobili herentes nihil mali inferre uideatur, sed cū festim in ipsa indicatione ad principē aliquā partem delati, mortē inferūt. Tātus motus ij temerè euenientes possunt efficere in corporib. nostris mutationes.

APHORISMVS XX.

Ὅσοισι νεοῖσι τοῦσι αἱ λευγαὶ ὑγρὰ εἰσι, τοῦτοι σὺν ἀπρηγρὰς τοῦσι ξηραίνονται. ὅσοισι δὲ νέουσι τοῦσι αἱ λευγαὶ ξηρὰ εἰσι, τοῦτοι σὺν πρὸς ἐντόροις γινομένοις ὑγραινονται.

Quibus adhuc iuuenibus aluus humida est, ijs senescentibus siccatur. Quibus uero adhuc iuuenibus sicca est aluus, ijs senescentibus humectatur.

Quod in presenti Aphorismo Hippocrates docet, est ex eo quod in hoc numero quæ magna ex parte accidunt: nempe, ut ijs Aphorismo quibus per iuuentutem aluus humida est, atq; adeò probe excernit, docetur, magis in senectute excitetur, egrèq; excernat. Et contrā quibus per iuuentutem ex uigore ætatis aluus est humida, ijs senescentibus humectetur, & facile excernat. Neq; enim humida aluus alia est hoc Aluus humida. loco Hippocrati, quàm quæ facile ac liquida excernit. Sicuti sicca, quæ egrè, & non nisi arida excernit. Causas eius mutationis, Sicca. cuius hic meminit Hippocrates, abunde in Commentarijs expli-

cat Galenus, ut non sit opus nostra enarratione. Porro hæc deiectionum commutatio, cuius in hac sententia fit mentio, accidit, si in utraque ætate eadem uictus ratio, quod in Commentarijs etiam Vfus huius suis mouet Galenus, obseruata fuerit. Vfus huius quidem Aphorismi est, ut quibus cibis aut medicamentis in ijs ætatibus ad citandam aluum nobis utendum sit, sciamus.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

- Hunc scribens aphorismum.) Qui scilicet ordine in hac secunda sectione est quinquagesimustertius. Commutant.) Græcè, ἀπαλλάττειν. Rectius cōuertisset interpres, degūt: quod ἀπαλλάττειν, Phaurino teste, idem interdum Græcis quod διατρίβειν, hanc sensus. Διατρίβειν, id est degere, uita fungi, uitā producere: ut sit sensus, iuuenes quorum aluus humida est, melius degere & uitam producere, quam eos quibus est sicca. Alexandrinorum uictus.) Qualis fuerit is uictus, clarius libro secundo ad Glauconem cap. 15. exponit Galenus, ubi sic inter cætera scriptum reliquit: In Alexandria plurimi elephantiasi ob uictus rationem laborant, uescuntur enim pulte, lenticula, cochleis, multisq; salitis: nonnulli uero ex ipsis carne asinina, & id genus alijs crassam & atrā bilem generantibus.
- Zythum. Zythum.) Eius meminit Dioscorides libro 2. cap. 78. Genus est potionis ex hordeo in hunc modum confectæ. Hordeum aqua madesit, quousq; in liquorem uino similem resoluitur. Inebriat ut uinum, & acre gustu est, quonia n ex putrilagine acescente constat. Hinc est quod Galenus libro sexto de Simplic. medicamēt. facult. prauī succi potum esse scribat. Græci nunc hoc genere potionis uti coguntur, quod inaniss. Targarum imperatoris edicto omnes uites succisse sint. Vocatur eorū lingua, ut annotauit Ruelius, phocadij. Paria agentur.) Græcè, ομοίως τὰ φάρμακα, eodem modo fiant, adhibeantur uic. Ex ijs quæ queruntur.) Græcè, τὰ ἐκ τῶν κεραιῶν. Sic autem habet Aldinus codex, quem interpretes secutus est. Alij habent, τὰ ἐκ τῶν κεραιῶν, eorum quæ explanari oportet. Quæ quidē lectio, mea sententiā, melior est, & Galeni instituto magis quadrat. De potentijs naturalibus.) Libro scilicet tertio. De causis symptomatum.) Libro tertio cap. 6. Plus quāto

quàm modo.) Græcè, ὑγρότερα τοῦ συμμέτρου γίνεται ἡ ποσὶς, plus iusto humidior fit aliis. In ipsa.) Græcè, ἡ αὐτῇ, per ipsam. Aut quia.) Abundat aut dictio. Græcè enim est, πολέονα τῆς ἐλὺ λυμάνου ἢ εὐς δέεται τὸ ὕπαρ. Vt citius deiciatur.) Græcè, ἵστί δὲ ἐπὶ θέρει ἐπὶ τῷ διαχρῆσει ἰούσης αὐτῆς. contingit autem quandoq; quia cibus citius deiciatur. Plura igitur appetimus.) Idem capite 62. Artis medicæ docet Galenus, inquit: Frigidus natura ventriculus ad appetendum quidem plurimum uiget, ad concoquendum autem minime. Causam uero cur frigus ad excitandum conferat famem, Galenus libro primo de Sympt. causis cap. 7. nullam aliam esse tradit, quàm quia uacua reddit corpora, ac ipsorum tunicas cogens, constringensq; famem inducit. In hoc enim uis appetendi.) Quod Galenus copiosissime loco iam citato docet, ubi præcipuam cras uentriculi actionem esse cibi appetentiâ demonstrat. Tantū augeri cōtingit in ore, &c.) Codex Aldinus hoc loco deprauatus est. legit enim ita, τὸν ἐν τῷ στόματι τῆς νοσίας ὑγρότητα συμβαίνει γίνεσθαι ἐς τοσοῦτον. cum potius sic legendum sit, ὑγρότητα συμβαίνει αἰσθῆσθαι ἐς τοσοῦτον. Quam lectionem Leoniceus rectè in sua conuersione est secutus. Vt appetitus deficiat.) Nam omnis immodica intemperies, ut paulo post ait, actiones exoluit. Libro quoq; tertio de Sympt. causis cap. 1. scribit, omnem intemperiem, ubi uehemens fuerit, uires deicere. Merito igitur nimia frigiditas appetentiam in senibus deiecit, quoniam per hanc ipsam uis oris uentriculi sensifica sopitur, ac ferè prostermitur. Quum igitur suctionis sensus pereat, quid mirum si appetendi functio aboleatur? Eorum quæ distribuuntur.) Græcè, τῶν προσπορευομένων οὖς πρὸς τὸν ἀνδρα, eorū quæ assumuntur ad distributionem. Quod si exquisite.) Addenda negatio, & legendum, quod si non exquisite. Græcè enim est, ἢ οὐκ ἀνεχθῆναι ἢ ἡμεῖς. Et certe sic esse legendum, quæ sequuntur manifestè ostendunt. Nam statim subiicitur: ut quæ neutram habebit exquisite intemperiem, neq; eam quæ est secundum siccitatem, neq; secundum caliditatem. Propter partium caliditatem.) Quod clariss. libro primo de Sympt. causis cap. 7. idem Galenus monstrat, inquit: Calor famem inter potissimas continentesq; causas, quibus fames impeditur, ca-

Frigus excitat famem.

Aldinus codex Græcus deprauatus.

Nimia frigiditas in senibus appetentiam deiecit.

Interpretis erratum.

lor

- „lor numeratur. Quippe qui solida corpora laxando dissoluit, atq;
 „ad attractionis functionem reddit imbeciliora. Sed mirabitur for-
 Obiectio. sitan hoc loco quispiam, quisiat ut nunc Galenus scribat calorem
 deicere appetentiam, quum tamen sect. 1. Aphorismorum Com-
 ment. 15. diuersum doceat, nempe calorem appetentiam intende-
 Responsio. re? Cui quidem ita respondendum erit, hæc duo Galeni loca inter
 se non pugnare, quod scilicet hoc in Commentario de nimio et non
 naturali calore loquatur, alibi uero de naturali, qui appetentiae
 omnium quæ aliarum naturalium actionum causa existit. Vel
 paulo plus modico calidiore.) Abundat uox modico. Græcè enim
 est, ἡ ἰσχύς ἡ ἀρχὴ τῆς θερμότητος. Sed mox.) Græcè, ὁσίτορ,
 sed deinceps.

APHORISMVS XXI.

Λιμὸν θώρηξις λύει.

Famem uini meracioris potio tollit.

- QU Va ratione fames uehemens, et quæ sedari cibus haud po-
 test, curanda sit, hoc in Aphorismo Hippocrates docet.
 Fames. Per famem itaq; minime naturalem, quæ nihil aliud est nisi fusio-
 Canina appe- tentia. nis sensus, sed eam quæ præter naturam est, et Canina dicitur, ut
 copiosius in Commentarijs suis Galenus docet, intelligere oportet.
 Nec eam quidem omnem, et à quauis causa excitatam: sed il-
 lam duntaxat, quæ à frigidityte, quæ uel est nuda intemperies, uel
 cum acidi humoris fluxione consistit, oriri solet. Acidus autem is
 humor aut est pituita, uel atra bilis, quæ os uentriculi occupat.
 Quippe hæc ipsa non naturalem, ut quidam Auicennæ erroneã
 Atrabilis ca- sententiam secuti putant, sed non naturalem, ac caninam efficit,
 ninam, non ut alibi est à nobis fusius demonstratum. Porro non temere dictum
 naturæ ap- petentiam est, non omnem immodicam famem caninam uel appetentiam, intel-
 ficit. ligendam hoc loco esse: quia, ut testatur Galenus lib. 1. de Sympt.
 Non natura- causis cap. 7. canina fames etiã accidit propter plurimã per unẽ-
 lis famis cū uersum corpus inanitionẽ, quæ uel immodici caloris uim, uel retẽ
 ea quæ est na- tris imbecillitatẽ sequitur. De ea autẽ hic nõ loquitur Hippocra-
 uoralis simi- tes. Ceterũ habet nõ naturalis fames ex acidis orta humorib. quã
 liendo. dam similitudinẽ cū ea quæ est naturalis, Frigidi enim humores,
 ut lo-

ut loco iam citato Galenus ostendit, rosionem quandā, quæ suffo-
 ni respondet, inducunt. *Θωρήξ* uox, quæ hoc loco usus est Hippo- *Θωρήξ*
 crates, Philotheo teste, ἀκρατοποσίαν, id est uini meracioris potio-
 nem significat. Quod Phauorinus etiam confirmat inquit, *Θωρήξ*
ἔστι τὸν πάλιν ἐστὶν οἰνοποσία καὶ ἀκρατοποσία. Thorexis
 apud ueteres uini potio, & uini meracioris potio est. Sic autem di-
 cta est, quod thoracem armare & calefacere uideatur. *Θωρήσσω* e- *Θωρήσσω*
 nim Græcis est armo et inebrio. testis Phauorinus, qui ita scribit.
Θωρήσσειν λέγουσι τὸ μεθύειν, ἀλλὰ τὸ θυμολίπειν τὸ στήθος, ἢ θώρακα
πληρῶσαι. Thoresen Græci dicunt inebriare, propterea quod ui-
 num pectus calefaciat, aut thoracem impleat. Idem etiam tradit
 Thorexin uini meracioris potionem dici, *ἀλλὰ τὸ μάχικον τῶν με-*
θύοντων, quod uino ebrijs insit bellandi & rixandi cupiditas. Vi-
 num igitur meracius, eo quod calefaciat, famem caninam uē appe-
 tentiam tollit, quemadmodum fufius in Commentarijs Gale-
 nus docet.

ANNOTATIONES IN GALE-
 ni Commentarios.

In libro de natura hominis.) Secundo scilicet, Aphorif. 3. In
 desinenter.) Græcè, ἀπαύσιον. Quæ calorem subrubrum ha-
 bent.) Græcè, ὅσοι γὰρ λιπρὸς τὸν χρῆμα, quæ calore fulua sunt. De *λιπρὸς*
 quo calore supra quoq; , Comment. nimirum 18. diximus. Nihil
 austerum aut acre.) Græcè, ἀνδρὶν αὐτῶν καὶ ὁ ὅτι πυρρὸν, nihil auste-
 rum aut acerbum. Quare magno errore interpres acre pro acer-
 bo conuertit. Sedatur.) Græcè, παύνεται, placatur, mitigatur.
 uē. Pro uniuersali faciunt specialem.) Quippe canina appe-
 tentia magis est uniuersalis quàm bulimos, eo quod à pluribus fit
 causis: bulimos autem ab una duntaxat, nempe externo frigore,
 initium sumit. Ac magis particularem.) Redundat magis par-
 ticula. Græcè enim est simpliciter, *καὶ ἡ ἀνά μέρους*. A fame in-
 choauit.) Græcè, ἀρχαίμενος πρὸς ἀνά πείνους, incipiens quidem à
 fame. Principio enim uentriculus appetit, propter causam supra
 expositam, postea tamen factus imbecillior nihil appetit. Nam à
 frigiditate tandem senticudi facultas, atque adeò appetentia abo-
 litur. Bulimos itaque fit, quum os uentriculi & penuria ob cibi fa-

Interpretis
 ingens lae-
 psus.
 Canina appe-
 tentia magis
 uniuersalis
 quàm buli-
 mos.

Bulimi cau-

defectum, et imbecillitate, propter uehementem intemperiem frigidam, laborat.

APHORISMVS XXII.

Από πλησμονῆς ὁκῶσα αὐτὸ νόσημα τὰ γήνητα, λένωσις ἴηται. καὶ ὁκῶσα ἄρ' ἐκ γινώσκουσ, πλησμονή. καὶ τῶν ἄλλων ἡ ὑπεναυτίωσις.

Quicunque morbi ex satietate fiunt, euacuatione sanantur. Et quicunque ex uacuatione oriuntur, satietate: Eodemque modo alia contrarijs curantur.

Contraria cō-
trarijs curan-
tur.

πλησμονή.

Satietas.

Interpretis
error.

Vacuatio.

λένωσις.

Satietaſis et uacuatiōis exemplo Hippocrates hoc in Aphorismo docet, contraria contrarijs curari. Vt enim ſatietaſis uacuatiōe, et rursus uacuatiō ſatietaſis: ita ſingula alia contrarijs curatur. Pro pleniore uero huius ſententię explicatione ſciendū, 17. huius ſectiōis, et ſuprà Aphorismo quarto monuimus. Quare Leoniceius non recte hanc uocem repletiōē conuertit, quod generalior eiſ ſit ſignificatio, quā ut ad ſatietaſem, quę illius ſpecies eſt, contrahi commodē queat. Vacuatiō autem, quę Hippocrati ſimpliciter λένωσις dicitur, eſt, quando omnes ex æquo humores uacuuntur, Galeno ſuprà, Comment. nimirum 17. huius ſectiōis, teſte. Morbos itaq; qui ex ſatietaſe fiunt, curat uacuatiō. Et non temere adiectum eſt ab Hippocrate, γήνηται, neq; enim eos qui iam facti ſunt morbos curat uacuatiō, ſed eos dūtaxat qui adhuc ſiunt, ut in Commentarijs etiam ſuis Galenus ſuſius monſtrat.

πλησμονή.

Latinis eſt

reſectio.

Quicunque uero morbi ab euacuatione ſiunt, hos reſectio curat. Cōmodius enim hoc ſecūdo loco πλεσμονή uox pro reſectiōe, quā ſatietaſe interpretabitur. Ne imperitus quiſpiam ſatietaſem intelli- gat eam, quę plus quā ſit uacuatum reponit. Reſectio igitur, quia adijcit ea quę deſciunt, morbos ex uacuatiōe natos ſanat. Pari

Contrarium

quid?

αὐτιμεί-

μνον.

ratione omnia alia ſuis curantur contrarijs. Contrarium uero hic generatiū, et per abuſiōem pro omni eo accipiendū, quod alteri opponitur, ut ſit idem cum eo quod Ariſtoteſi cap. 10. libri de Prædicament. αὐτιμείμνονος, id eſt oppoſitum uocatur. Hac quidē

ratione contraria erunt quę in uno eodemq; genere plurimum in-

ter

ter se dissident. Sicq; definitur à Galeno nostro libro primo & un
decimo Ther. methodi, & ab Aristotele cap. 7. libri de Prædica-
mentis. Oportet ergo in unoquoq; genere quod mediocre est intel
ligere: & sic infinitam quādam contrariarum rerū multitudinem, genere me-
diocre intel-
ligendum.
quæ maioris minorisq; ratione inter se dissideant, ex eo inuenies:
atq; ita non modo in qualitate, uerumetiam in quantitate contra-
rietatem reperire licebit. Intelliges igitur clarius uulgarissimum
hoc de quo agimus in Scholis medicorum axioma, si oppositorum
opposita sibi inuicem remedia esse dicis, ut pluribus Galenus lib.
11. Ther. meth. docet.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Non si quid factum est, &c.) Græcè, οὐκ ἐστὶ γινόμενον ὑπὸ
πλησμονῆς, οὐδέ οὐκ ἐστὶ οὐκ αὐτῆς ἐστὶ μὲν τοῦτο ἰσχυρὰ κέ-
νωσης, ἀλλ' ὅσα κατὰ τὸν αὐτὸν γίνεται χρόνον ἐπιχειροῦμεν ἰασθαι
κονώσεως χρόνος. Non iam factum ex satietate morbum, neq; ipsa
non existente amplius si quid remanserit curabit uacuatione: sed ea
tantum quæ eo quo fiunt tēpore curare moliūtur, uacuatione in-
digent. Quibus sanè uerbis Galenus manifeste innuere uoluit, non Morbi qui
eos morbos qui iam facti sunt, sed eos potius qui adhuc sūt, cura-
adhuc fiunt,
ri uacuatione. Quippe τὸ γινόμενον, Phauorino teste, idem quod uacuatione
ἐν ὁρῶν μόνον εἰς τέλος, hoc est absolutum et perfectum significat. curantur, nō
Quocirca in recenti Galeni editione latina, non rectè Iulius Mar-
ianus Rota hunc locum ita emendauit: Neq; si quid nondum factū τὸ γινόμε-
est à repletionē, &c. Siquidem hæc uerba non aliud præ se ferūt, non.
quàm ut uacuatione id quod factum à satietate est curet, & non id-
Martianus
ipsum quod adhuc sit: contra manifestam ueritatem, & apertam Rota locum
Galeni sententiam. Rectius itaq; Leonicensius ita conuertit, Non Galeni nō re-
si quid factum est ex satietate, &c. Atqui hic fortassis nobis quis-
sit emendauit.
piam obtrudet, Galenum diserte in hoc commentario morbi sien-
Obiectio.
tis facere mentionem: igitur perperam nōs fecisse, quod alibi ē nu-
mero morborum illum exploserimus. Cui ita responsum esse uolo,
Responso.
Galenum quidem hoc loco morbi qui adhuc sit mentionem facere,
in facias ire haud possumus: non tamen nisi Hippocratis uerbis, οὐδὲ
ex νοσήματα γίνεται, ut id ipsum faceret coactum esse. Nam cum in
morbis

Duo in mor- morbis qui sunt in generatione duo sint considerata: unum quod
bis qui sunt adhuc fit, & alterum quod factum est. Id quod adhuc fit, de Galeni
in generatio sententia, non morbus, sed pathos dicitur. quippe omnis altera-
ne consideran- tio & motus qui adhuc fit, illi pathos nominatur, ut constat ex ijs
da.

Morbus Quod iam factum est, hoc certe morbum appellat: quod ui-
quid Gale- mirum sit affectus, qui in re perpeffa, alteratione iam quiescente,

no. permanet, actionemq; subinde laedit. Quum igitur morbus sit affe-
ctus, atq; adeo ex subsistentium & permanentium numero, conse-
quitur, id quod adhuc fit, non recte morbum, de Galeni sententia,
posse appellari, sed potius pathos. Sic enim id quod adhuc fit, ap-
pellat cap. 9. libri de Curandi ratione per sang. missionem, quum
ita scribit, τὸν κατὰ τὴν γὰρ αἵματι οἱ σκεπτοὶ τῆς φλεβοτομίας οὐ τοὺς
λαβάνοντες τὰ ῥήματα, ἀλλὰ τὸν ὑποκείμενον τοῦ γὰρ
νοσήσαντος πάθος. Contra enim omnino sanguinis mittendi scopi pri-
mum in se plenitudinem non complectuntur, sed fientis mali pathe-
matisue suspicionem. Non erit itaq; morbus fientis, quemadmodum
copiosius in nostris Annotationib. in primum & quartum Gale-

Nulla causa leni de Tuenda sanitate libros editis demonstrauimus. Ceterum ni
contingens in si statuimus fientem morbum non recte & proprie dici morbum,
morbis. morbi esse causam continentem coniunctamue fateamur, quod ta-

men Galeno maxime aduersabitur, necesse est. Nam plenitudo sa-
tietisue morbi fientis est causa continens, quod plenitudine prae-
sente fit morbus, eaq; sublata morbus fientis tollitur. Minime tamē
eius qui iam factus est, causa continens erit plenitudo, quod ea su-
blata is adhuc manet. Hinc initio statim commentariorum Gale-
nus inquit: Non iam factum ex plenitudine morbi curabit uacua-
tio. neq; enim à sua causa sic pēdet, ut sine ea esse non possit. Quo
circa Galenus libro secundo de Natura humana, Comment. 1. re-
cte dixit: Verum est morbos aliquos propter plenitudinem fieri,
at uerum non est plenitudinem esse causam coniunctam. Antea,
scilicet Aphorismo 17. huius sectionis. Sicuti in morbis.) Grie-
ce, ὅτι ἐπὶ γὰρ τῶν νόσων αὐτῶν ἂν γὰρ γινώσκοντες αὐτοὺς ἐπισυνέχοντες
ὁ λαβὼν τὸ πάθος γὰρ λαμβάνει τὸν ἐξ αὐτοῦ νόσον ἐπὶ τοῖς συμπτωμά-
ται. Quare de morbis ipsis iam factis deinceps considerabimus,

quem-

quemadmodum etiam de Symptomatis quæ eos necessario consequuntur. Qui adhuc fiunt.) Adijciendum, morbis. Græcè enim est, *ὡς ἐν τῷ ἐν τῷ νοσήματι ὁ δόξας ἐστὶ νοσήματι*. Destruuntur.) Græcè, *ὡς ἐν τῷ ἐν τῷ νοσήματι*, simul destruuntur. Repletionem.) Græcè, *ὡς ἐν τῷ ἐν τῷ νοσήματι*, satietatem. An fortes euacuationes.) Græcè, *ὡς ἐν τῷ ἐν τῷ νοσήματι*, &c. de hoc quod uchemētes euacuationes. Vbi enim causa non adest.) Et is locus Galeni manifestissime conuincit aduersarios, in morbis non esse causam coniunctam. Si enim abesse potest causa morbifica permānente adhuc morbo, non erit continens seu coniūcta. Idipsum enim definitioni eius aduersatur. Præterea ex hoc loco etiā perspicuū sit, morbum non sic dici affectum, seu esse cōsistentium numero, quasi necesse sit illum perpetuū siue causa efficiēte in corpore herere: sed quod possit ea etiā cō corpore sublata adhuc manere. Quæ singula copiosius in Annotationib. nostris suprā citatis demonstrauimus, ut hic prolixiori sermone non sit opus. Curatio factorum.) Nam ut pluribus libro secundo Ther. meth. Galenus docet, eorum quæ uerè & primū curantur, hoc est affectuum in corpore qui sunt uerè subsistentes ac permanentes, contraria sunt remedia. Quid autem sit propriè curare & prospicere, diximus ex Galeni lib. 4. Ther. method. in nostris in 4. de Tuend. sanit. librum. Quæ inest corpori dispositio.) Græcè, *τὸ ἐν τῷ σώματι*, quæ inest corpori causa. Mixtum iam est.) Addendum, quodammodo. Græcè enim est *μικτὸν πῶς ἐστὶ*. Utimur.) Græcè, *ὡς ἐν τῷ σώματι*, medici utuntur. Præsentis dispositionis.) Expungenda ueniunt, quod in Græcis non sit, quod uerbis illis respondeat.

In morbis
nulla causa
coniuncta.

Quomodo
morbus ex
subsistentium
numero.

Affectus cu-
rantur.

APHORISMVS XXIII

Τὰ ὀξεία τῶν νοσημάτων ἐπὶ τῷ ἡμέτεροι.

Acuti morbi intra quatuordecim dies iudicantur.

IN hac sententia, quis sit acutorum morborum finis, Hippocrates tradit, eosdem intra quartumdecimū diem iudicari dicēs. Per acutē & h. ro hic intelligit, qui simpliciter ita nominantur.

Acutorum
morborum fi-
nis.

Acui morbi
impliciter.

Quippe ij intra quatuordecim dies indicantur & finiunt, ita ut nullum eorum ulterius progredi contingat: quanquam ex illis plures sint qui ante quartumdecimum diem terminentur. Rationem uero huius sententiæ, & alia multa quæ ad hanc ipsam plenius intelligendam necessaria sunt, copiose admodum Galenus in suis Commentarijs exponit, ita ut nostra explicatione nihil opus esse uideam. Obscuriores tamen locos in Galeni Commentario occurrentes, quod in alijs etiã fecimus, in nostris Annotationibus, quæ statim subiiciemus, diligenter enarrabimus.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS GALENI.

Celerimè.) Græcè, *διὰ ταχέως*, celeriter. Vniuersim.) *ἀδρῶς* *ἀδρῶς*, repente. Nam ut supra, nempe Aphor. 13. dictum est, hæc uox *ἀδρῶς* opponitur ei quod Græcis dicitur *νατὶ βραχὺ*, hoc est paulatim. Subitè.) Græcè, *ὁρῶντες*, celeriter irreperentes. Primo Epidemiarum.) Sectione tertia. Inuasit.) Græcè, *ἐν μὲν ἡμέρῃ* *αὐτῇ* *ὅτε*, si modo quos inuasit exuperent. Restrèdum enim ad uires: ut hinc omnib. perspectum sit, non rectè legi in quibusdam codicibus Inuasit. In libris de Iudicatorijs diebus.) Scilicet primo, ubi inter cætera diem septimum regi, sexum uero tyranno assimilans, ita scribit: Hic enim clementior, tanquã bonus aliquis princeps, ijs quos iudicat uel supplicij partem adimit, uel illustrat uictoriam. Ille contra uel perniciem illius quem iudicandũ suscepit gaudet, uel salute dolet, quæritq; ubi animum expleat, & male ægrum tractet, tum longa punitione exerceat. In quibus, si quis debeat, &c.) Græcè, *ἐν οἷς ἀφειδμένον γινώσκοντες τὸν μέλλοντα παρακολουθεσθαι, οἷς ἰσχυρότερος διὰ βραχέως ἐργαζέσθαι*, in quibus putamus exercitatuẽ esse illum qui ea assequi debet, quæ, &c. Veluti imperfecte.) Græcè, *ὁμοῦ ἡμίρροποι*, ueluti semirepentes, metaphoricus. Sumpta est autem metaphora à bilance, quæ neq; recta est, neq; omnino propendit, sed quasi anceps & dubia consistit. Sic quoq; iudicationes quæ imperfectæ sunt, semirepentes rectè dicuntur, propter quidem motum naturæ minus uehementem, quæ noxios humores e corpore integrè profligare haud potuit. Eorũ numero.) Adijciendum, dictum. Græcè enim legitur, *ἐκ τῶν*

ἰστὺς ἡμέρας. In libris Prognosticis.) Libro nimirū 1. Aphor. 28.

Terminus quidam.) Addendum, alius. Græcè enim est, ὅρος ἀλ-
λὸς ἰσθμὸς. Seruati sunt in processu, &c.) Græcè, τῶν ἐφ' ἡ-
τὴν ἀποστείμην ἡμέρων ἀχρὶ τῆς μὲν ἐφύλαχθαι, aliquem eorū diē
decretariorum qui deinceps usq; ad quadragesimū sequuntur, eui-
tarunt: non seruati sunt, ut interpret conuertit. φυλάττω enim
est deuito, contrariæ significationis cum suo actiuo. Sed ea de re
paulo post plura. Ex decidētia.) Græcè, ἐκ μεταπτώσεως, ex de-
generatione, uel transmutatione: quādo scilicet per iudicationes
imperfectas ab una specie in aliam mutantur. Quod pulchre docet

Interpretis
erratum.

φυλάττω.

Morbi acuti
ex degenera-
tione.

Galenus libro primo Prognost. Comment. uigesimooctauo, dum
in eum scribit modum. Acuti ex mutatione fiunt, quoties inter ini-
tia acutè egrotent, tum autem quartodecimo die, aut etiam ante,
non integre iudicentur, sed quædam reliquæ morbi supersunt, ut
ad quadragesimū usq; diē extendantur. Mutatio uero per im-
perfectas iudicationes acutorum morborum fit non solum in hos,
sed etiam alios diuturnos. Hæc ille. Idem etiam Galenus libro se-
cundo de Diebus indicatorijs, triplex genus acutorum morborum
facit. Vnum exquisitè aut simpliciter acutum, qui usq; ad decimū
quartum porrigitur. Aliū non exquisitè acutum, qui uigesimū us-
que durat. Tertium ex transmutatione acutum, qui ad quadrage-
simū usq; diē extrahitur. Ex quibus omnib. perspicuū fit, mor-
bum acutum ex transmutatione appellari eum, qui quadragesimū
attingit diē, eunq; decretorium obtinet. Quare paulo ante mo-
nuimus, ἐφύλαχθαι interpretandū esse euitarunt: quod Galenus in-
nuere uoluerit eos morbos acutos, qui quarto decimo die imperfe-
ctè fuerint iudicati, & subiinde reliquos dies decretorios qui usq;
ad quadragesimū sunt euitarunt: hoc est in nullo eorum iudicati
fuerint, sed ad quadragesimū usq; perueniūt, acutos ex transmu-
tatione uocari. In Prognostico.) Libro primo, Aphorif. 28.

Triplex ge-
nus acutorū
morborum.

Acutus ex
transmutatio-
ne.

Vt nonnulli existimarunt.) Vt autor eorū in Aphorifinis Hip-
pocratis commentariorum qui Oribasij nomine circumferuntur.
Neq; enim hos Commentarios esse Oribasij, hinc potissimum collī-
gi potest, quod non sit uerisimile, Oribasij, quem studiosissimum
Galenī suorumq; præceptorum obseruantem fuisse constat, sic pas-

Commentarij
in Aphorif.
mos Hippo-
cratis, qui O-
ribasij nomi-
ne circumfe-
runtur, spirari.

sim

Græcus co-
dex emacula-
tus.

sim non tantum à Galeno, sed & alijs medicis ferè omnibus dissen-
tire, et tam absurdas ac monstrosas fingere uoluisse explicationes.
Possem & eius rei alia complura non obscura firmaq; argumenta
adferre, quæ tamen lubens nuuc prætereo. Neq; enim quatuordecim
sunt.) Quod copiosius etiam docet libro secundo de Diebus
iudicatorijs in fine ferè Galenus, ut ex sequentibus patebit. Sed cū
intercidentibus.) Græcus hoc in loco codex est deprauatus, qui le-
git *ἐν μεταποσέως*, cum scribendum sit potius *ἐν μεταποσέως*.
Quod manifestum sit omnibus librum Galeni secundum de iudica-
torijs diebus, & commentarium primum libri tertij Prognost. le-
gentibus. Ibidem enim dies intercidentes *μεταποσέως* sua lin-
gua nominat, uocisq; *μεταποσέως* meminit. Genuinam uero
hanc Galeni lectionem haud dubie sciolus quidā immutare uoluit,
occasione hinc sumpta, quod paulo supra *ἐν μεταποσέως* acuto-
rum morborum Galenum fecisse mentionem animaduertit, simi-
liter hoc quoq; loco scribendum esse putauit. Cæterū ut ea quæ in
hoc Commentario, & sequenti traduntur Aphorismo, rectius asse-
quatur, sciendum erit, intercidentes dies esse, qui inter indices &
interciden-
tes dies. iudicatorios uocatos dies intercidunt, & in quos non nisi erratis
quibusdam interuenientibus iudicationes transferuntur. Quippe
in ijs non naturæ motu ac impulsu, sed morbi magis malitia, aut ex
traneo aliquo impellente iudicationes fiunt. Hinc est quod à non-
nullis prouocatorij appellentur, quod scilicet in ijs natura nō sua
prouocato-
rij dies. sponte, sed prouocata, pugnam contra noxios humores adoriatur
& instituat. Qui uero sint indices & iudicatorij dies, sequenti A-
phorismo dicemus. Cum intercidentibus plures, absq; illis uero
pauciores.) Quia dies iudicatorij ueri usq; ad quadagesimum
diei sex tantum erunt, non quatuordecim, nempe septimus, deci-
mus, quartus, uigesimus, uigesimus septimus, trigessimus quartus, &
quadagesimus. Totidem quoq; indices erunt, nimirum 4. 11. 17.
24. 31. et 37. Quod si itaq; per quaterniones progrediamur, duo
decim duntaxat dies indices & iudicatorij erunt. Quod si cum ijs
intercidentes quoq; numeraueris, nempe tertium, 5. 6. 8. 9. 10. 13.
13. 21. 30. longe plures quàm quatuordecim esse comperies. Qua-
re merito Galenus hoc loco, & in fine libri secundij de Diebus iu-
dicatorijs,

tur: Qui ad decimumseptimum (sic enim legendum, non decimum
 quartum, ut habent latina exemplaria, quippe Græce est $\iota\sigma'$) aut uñ
 gesimum exquisitè acuti morbi progressi sunt, ij planè inceperunt
 ueluti submersi, et è profundo ueniētes, $\epsilon\upsilon\alpha\theta\epsilon\gamma\chi\iota\alpha$, lento motu gra-
 uiq;: deinde alij in primo quaternione, alij in secundo exquisitè a-
 cutorum motum recipientes ad 17. & 20. progressi sunt. Quan-
 quam & ij intra decimumquartum finiantur. nam in dierum qua-
 ternione uehementiam incipientes, deinde decimo septimo finiti,
 decimumquartum eorum diem non progressi sunt. Quinto die
 continui. Continui uox redundat. in Græcis enim non est: quia-
 propter expungenda crit. Ex ijs uero qui motus habent. Hinc
 à recentiorib. uocati sunt morbi tropici, hoc est conuersiui, quod
 se modo ad uehementiam, modo ad remissionem conuertiant. Mul-
 ti extenduntur usq; ad, &c. Græcè, $\epsilon\kappa\tau\epsilon\iota\upsilon\epsilon\tau\alpha\iota\ \tau\omicron\lambda\lambda\alpha\ \pi\acute{\rho}\omicron\varsigma\ \tau\iota\upsilon\alpha$
 $\tau\acute{\omega}\nu\ \epsilon\zeta\tau\epsilon\tau\epsilon\omega\mu\alpha\tau\omicron\sigma\delta\epsilon\sigma\mu\acute{\iota}\omega\mu\iota$, multi protenduntur ad aliquem extra hos
 præfinitos, scilicet quatuordecim dies. Sine aliqua significatio-
 ne. Græcè, $\alpha\sigma\acute{\iota}\mu\omega\varsigma$, ignauiter, imbecille. idem enim quod $\alpha\gamma\gamma\epsilon\lambda\omega\varsigma$
 significat. Qui duas septimanas. Adijciendum, integras, Græ-
 ce enim est, $\lambda\iota\ \omicron\lambda\omega\mu\tau\omicron\iota\upsilon\mu\ \lambda\upsilon\omicron\iota\upsilon\mu\ \epsilon\beta\delta\omicron\mu\acute{\alpha}\delta\omicron\iota\upsilon\mu$.

Morbi tropi-
 ci.

$\alpha\sigma\acute{\iota}\mu\omega\varsigma$.

APHORISMVS XXIIII.

$\tau\omicron\upsilon\varsigma\ \epsilon\pi\tau\alpha\ \eta\ \pi\epsilon\tau\omega\epsilon\tau\eta\ \epsilon\pi\acute{\iota}\delta\ \eta\lambda\theta\epsilon$, $\epsilon\tau\acute{\omicron}\rho\eta\varsigma\ \epsilon\beta\delta\omicron\mu\acute{\alpha}\delta\omicron\iota\upsilon\mu\ \eta\ \delta\gamma\lambda\omicron\upsilon\alpha\ \alpha\rho\chi\eta$. θεωρετὴ δὲ ἡ ἐνδελικαὶ τῆ. αὐτὴ γὰρ ὄβι πετὰρ
 τῆ τῆς ἐτῶρς ἐβδολομαδῶ. θεωρετὴ δὲ πολὺν ἢ ἐπὶ α καὶ
 δελικατῆ, αὐτὴ γὰρ ὄβι τετὰρ τῆ μὲν ἀπὸ τῆς πεσσαρισκα
 δελικατῆς, ἐβδολομῆ δὲ ἀπὸ τῆς ἐνδελικατῆς.

Quartus dies septenorum est index. Octauus
 alterius septimanæ principium existit. Est uero &
 undecimus contemplabilis: ipse enim quartus est
 alterius septimanæ. Contēplabilis rursus decimus
 septimus: quippe quartus est à quartodecimo, se-
 ptimus uero ab undecimo.

Tres septi-
 manæ ut nu-
 meranda.

Q^{ue} sit ratio septimanarum, quæ per quaternarios digestæ
 sunt, dierum præterea indicum & indicatoriorum hoc
 aphorismo Hippocrates exponit. Tres enim cum hic septimanas
 esse

esse innuat, duæ quidem priores à se inuicē diducuntur, & separantur. Alterius enim septimanæ initium esse diem octauū ait. Tertia uero secūda septimanæ copulatur, atq; adeo postrema secūda septimanæ dies tertiæ quoq; initium existit. Quare nō est integra ut priores duæ, ut copiosius Galenus libro 3. Prognost. Cōment. 1. docet. Primam itaq; septimanam quartus dies in duo æqua partitur, ostēditq; quid in septimo futurum sit. Quare cum die quarto indicia de ijs quæ in septimo, qui est primæ septimanæ postremus dies, futura sunt, sumantur, recte hoc in loco Hippocrates dixit, quartum diem septimi esse *ἐνιδυαυ*, id est indicem. Secūdam septimanam, quæ ut prima est integra, cuiusq; initium dies octauus existit, unde *Undecimus* in duo æqua diuidit, & quid in decimoquarto futurum sit monstrat. Ipse enim quartus est alterius septimanæ, ideoq; contemplabilis. In eo nāq; qualis sit futurus dies proximus iudicatorius, contemplari licet. Quocirca ita se habet ad postremum secundæ septimanæ diem, qui est 14. ut quartus ad ultimam primæ septimanæ. Tertia septimana sex tantum dies integros à prioris septimana diebus diductos ac separatim continet, ut ex tabella quam paulo post subiiciemus, manifeste patebit. Quare nō est per se integra, sed secundæ planē copulāda erit: idq; nisi faciamus per quaterniones, ut priores, haud digeretur. Quod manifestissime hic docet Hippocrates, inquiens, Contemplabilis rursus decimus septimus, quippe quartus est à decimoquarto. Nam quum ait 17. diem esse quartū à quartodecimo, palam fit omnibus, postremum secūda septimanæ diem esse tertiæ septimanæ principium: eaq; ratione per quaterniones, ut priores duas, procedere. Ceterū nullā uigesimali diei mentionem fecit hoc loco Hippocrates, quod scilicet hunc ipsum decimūseptimū iuxta rationem iam dictam indicet, quum sit tertiæ septimanæ septimus dies. Ut enim in prima septimana quartus est index septimi, & in altera undecimus decimi quarti: ita decimūseptimus, qui est quartus à decimoquarto, erit index uigesimali, qui est tertiæ septimanæ ultimus dies. Hac etiā ratione ceteri indices & decretorij dies usq; ad centesimū colligi possūt, ut ex sequenti tabella planū erit: quā ut intellectu esset facilius, paulo aliter q̄ in Cōpēdio nostro fecimus, digerere uoluimus, hoc scilicet modo.

Quartus dies septimi index.

Undecimus dies.

Circa uigesimali diei non meminerit.

TABELLA DIERVM IVDICATORIO.
rum, quaterionum, & septimanarum par-
titionem complectens.

Indices.		Indices.		Indices.		Indices.	
Decretorijs.	Decretorijs.	Decretorijs.	Decretorijs.	Decretorijs.	Decretorijs.	Decretorijs.	Decretorijs.
4.	7.	11.	14.	17.	20.	23.	26.
24.	27.	31.	34.	37.	40.	43.	46.
44.	47.	51.	54.	57.	60.	63.	66.
64.	67.	71.	74.	77.	80.	83.	86.
84.	87.	91.	94.	97.	100.	103.	106.
Dies.		Dies.		Dies.		Dies.	
4.	7.	11.	14.	17.	20.	23.	26.
24.	27.	31.	34.	37.	40.	43.	46.
44.	47.	51.	54.	57.	60.	63.	66.
64.	67.	71.	74.	77.	80.	83.	86.
84.	87.	91.	94.	97.	100.	103.	106.
Quarta.		Quarta.		Quarta.		Quarta.	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.
25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.
SEPTIMANAE TRASS.							
Prim.		Secund.		Tertia.		Quarta.	
111,	111.	111,	111.	111,	111.	111,	111.
4.	5.	8.	9.	12.	13.	16.	17.
7.	8.	11.	12.	15.	16.	19.	20.
10.	11.	14.	15.	18.	19.	22.	23.
13.	14.	17.	18.	21.	22.	25.	26.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Ratio dierũ
decretorio-
rũ à lunari
cursu.
Mensis me-
dius & cri-
ticus.

In Prognost.) Libro uidelicet tertio, Aphoris. quarto. In li-
bro de Diebus decretorijs.) Tertio nimirum, in quo eius rei ratio
nem è lunari cursu reddere conatur, cuius hæc quidem summa est.
Lunæ totum percurrit zodiacum diebus uicenis septenis & trien-
te, hoc est tertia unius diei parte, quæ horis octo constat. Quod
quidem spacium, mensis medius, & criticus à nonnullis uocatur.

Hoc

Hoc in se complectitur quatuor septimanas: quarum tamen nulla integros septem dies habet, sed unicuique quatuor desunt horæ, hoc est sextans diei. Quare singulæ senos dies cum horis uiginti continent. Vltimus igitur dies quartanæ septimanæ in uigesimum septimum diem mensis incidet, in quo quidem iudicatio erit, et non 28. Ita tres septimanæ pariunt dies uiginti cum horis duodecim, nec uigesimum primum attingunt. Erit igitur iudicatio in uigesimo, qui tertiæ septimanæ postremus est, ut ex præcedentis tabellæ inspectione clarum fiet. His accedit longa Hippocratis, et aliorum ueterum experientia, quæ certo est deprehensum ac comprobatum, uigesimum multos iudicasse, et minime uigesimum primum. Quam quidem experientiâ in iudicatorijs inueniendis diebus longe pluris facit Galenus, quàm eam rationem quæ est lunæ motu sumitur. In Prognosticis.) Libro tertio, Aphorif. 1. Dixi autem.) Græcè, λέγω δέ, dico.

Sextans diei.

Vigesimus dies iudicatorum.

APHORISMVS XXV.

Οἱ θρινοὶ τεταρταῖοι τὰ πολλὰ γίνονται βραχέες. οἱ δὲ φθινοπωρινοὶ μακροὶ. καὶ μάλιστα οἱ πρὸς τὸν χειμῶνα σιναῖοντες.

Aestiuæ quartanæ magna ex parte breues sunt, autumnales uero longæ, præsertim quæ hyemem attingunt.

Hippocrates hoc loco quartanæ, et longissimæ febris exemplo monstrat, æstiuos morbos magna ex parte esse breuiore, contrà autumnales longos, hyemem attingentes longissimos. Quartanæ autem, alijsq; morbi æstate accedentes ideo breues sunt, quod tum redundantes humores ambientis calore per uniuersum corpus fusi, meatibusq; corporis patefactis, promptè discutiuntur. Autumnales uero longiores, primum quod autumno sint peculiare: dein quia propter æstatē quæ præcessit facultates factæ sint imbecillæ: et quia per uniuersum corpus tum humores superuacui non ferantur, nec attenuati, meatibus corporis occludi incipientibus, euaporent. Longissimi qui hyemē attingūt, quod humores tum minus sint attenuati, et crassiores, frigoreq; meatus

Æstiuus morbi magna ex parte breuiore.

Autumnales morbi cur longiores. Hyemem attingentes longissimi.

Magna ex parte. corporis occludantur, nec humores noxij discutiantur. Non tamen autem ab Hippocrate adiectum est, magna ex parte. Quippe accidit interdum, ut æstius quartana sit autumnali diuturnior, quia scilicet à uehementiori causa orta sit, humorq; ex quo nascitur copiosior. Tamen si omnia omnibus paribus paria respondeant: ut, uerbi gratia, si utraq; febris sit ab æquè multa causa excitata, nec aliqua in ijs ratione uel ab ægrotate aut medico peccatum sit: tum semper æstius quartana autumnalib. breuiores sunt, citiusq; finiunt. Quare si hanc Hippocratis sententiam in uniuersum ueritati consonam esse uelimus, necesse est ut febres, quarum inter se collatio fit, similes sint.

ANNOTATIONES IN GALENI
Commentarios.

Humores inutiles.) Græce, *τοιαῦτα χυμοί*, humores superuari. Vnà cum ipsis euacuatis.) Græce, *ἀμα τοῖς λυποῦσι χυμοῖς ὑπερβολοῦς*, unà cum ipsis noxijs humoribus uacuatis. Reliqua re se habent, neq; ulla explicatione egent.

APHORISMVS XXVI.

Πυρετὸν ὡδὶ ἀσσωμῶ βέλτιον γινέσθαι, ἢ ἀσσωμὸν ἐπὶ πυρετῶ.

Febrem in conuulsione fieri melius est, quàm conuulsionem in febre.

Melius ut conuulsio febrẽ præcedat, quàm ut febrẽ sequatur.

IN hac sententia Hippocrates docet, melius esse ut conuulsio febrem præcedat, quàm ut sequatur. Si enim præcedit febrẽ conuulsio, ex plenitudine ortam esse necesse est: quapropter per euacuationem, Galeno sectione quinta Aphorismorum Commēt. 1. te ste, facile curatur. Febris itaq; superueniēs frigidos humores nervosas partes opplentes & conuulsionem efficientes, calefacit, extenuat, & discutit, atq; adeò conuulsionem sanat. Si uero conuulsio febrem sequitur, ex inanitione nascitur, maximumq; minatur ægrotanti malum. Quod Hippocrates initio quintæ sectionis Aphorismorũ testatur, ubi disertè conuulsionem ex inanitione esse letalem innuit. Quare quũ duplex sit cõuulsio ea quæ primogeni duplex. um est pathos, quemadmodũ li. 3. de Male affectis loc. ca. 5. et lib.

2. de Sympt. causis cap. 2. et sect. 6. Aph. Cōment. 39. Gal. docet: una ex plenitudine, quæ qdem, ut testatur in suis Cōmēt. Galenus, repente inuadit: altera ex inanitione, quæ paulatim accidit: constat, eam quæ ex plenitudine nata est, febre superueniente, utpote quæ partim cōcoq̃t, partim etiā dissipat humores noxios, sanari. eam uero quæ febres sequitur, utpote ex uacuatione nimia ortā, esse planē exitiosam. Quid uero sit conuulsio, alibi, nempe in Cōpendio, & libro primo de Sanandis corporis malis diximus. Cæterum non temere dictum est, conuulsio quæ primogenium est pathos: quia est alia conuulsio quæ per consensum fit, de qua hic nō loquitur Hippocrate s. Hæc uero qualis sit, ac quomodo excitetur, libro primo de Sanandis malis totius corporis cap. 30. monstrauimus. Repetitur hæc sententia ab Hippocrate infra sect. 4. Aphoris. 57. ijs uerbis: Qui à conuulsione tenetur, is febre superueniente liberatur. Notandum uero hoc loco erit, non ab re dictū esse ab Hippocrate βίατιον γυνέσθαι τὴν πύρετον. Quippe ijs uerbis non docet, in conuulsione febrem esse à medico excitandam: quis enim tam sine mente fuerit, ut malum malo curare uelit: præsertim cum alia expeditior ac minus periculosa subsit curandi ratio, nempe per uacuationem: sed potius duo inter se mala comparans, utrū alteri sit præferendum monstrat: melius esse febrem fieri in conuulsione inquit, quàm in febre cōuulsionē. Laudat itaq; si sua sponte fiat febris in conuulsione. non quidem quod per se bona sit, sed quod melior sit ea quæ conuulsionem sequitur. Errant igitur toto cælo, qui in conuulsione à plenitudine nata febrem supra modum calidis medicamentis excitandam esse contendunt: quod scilicet res sit plena periculi, & quod eius rei nullum neq; apud Hippocratem, neq; apud Galenum extet exemplum. Quippe calida admodum medicamenta, quibus excitare febrem contendunt, non modo spirituum, sed & iecoris ac cordis inflammationem parere possunt. Vnde metus est ne ex putrida, hæctica fiat febris. Præterea non inquit Hippocrates, excitandam aut efficiendam esse à medico febrem, ut comprehensum est: sed si fiat à natura, melius esse ut post conuulsionem quàm antè inuadat. Atqui nobis hic quispiam Cornelium Celsum obtrudet, qui libro tertio cap. 9. febrem non so-

Conuulsio
per consen-
sum.

Malū malo
minime cū-
randum.

Febris in cō-
uulsione non
excitanda à
medico.

Obiectio.
lum,

- lum accendere, sed & augere docet. Verba eius hæc sunt: Est circū
 specti quoq; hominis, & nouare interdum & augere morbum, &
 accendere febres. Cui ita respondemus: Cornelium quidem hoc di-

Responsio. sed ex aliorum potius quam sua sententia. Nam & sibi hanc
 Cor Celsi lo curandi rationem non satis tutam uideri, uerba eiusdem abunde o-
 cu explicat stendūt. ait enim, Fortassis illa febris lenta fiet curationi opportu-
 tur. nior. Quum itaq; suspecta sit, & periculo non uacet hæc curatio
 conuulsionis per febris concitationem facta, præstat ea uti quæ ni-
 hil habet periculi.

ANNOTATIONES IN GALE-
 ni Commentarios.

In sequentibus dicet.) Græcè, οὗ τοῖς ἐξ ἑῶν ἀφορισμοῖς ὁρεῖ, in se-
 quentibus aphorismis dicet. Libro scilicet 6. Aphor. 39. Ex quib.
 Nervorū nu etiam nutriuntur.) Quod in libro de Atra bile etiam asserit, ubi ui-
 trimentum scosum lentumq; & ad excernendum contumax esse nutrimentū,
 quale. unde nerui aluntur. Eiusq; rei nullam aliam asserit rationem, quam
 quod unaquæque particula proprio suæ substantiæ humore ala-
 tur. Et penè insanabile.) Hinc est quod libro septimo Ther. me-
 thod. Galenus ita scriptum reliquerit: Quod senium in sanis est,
 Consummata siccitas insa id sicca intemperies est in ægris. Itaq; etiam insanabilis est, si pror-
 nabilis. sus est consummata. Et paulo post ibidem ait: Sicca intemperies ubi
 solida ipsa corpora occuparunt, nunquā perfectè sanabuntur, nec
 in eum statum qui antè morbum fuit, reuertentur. Acuties.) Græ-
 cè οὐτωρία, uehementia.

APHORISMVS XXVII.

Τοῖσι μὴ ἢ λόγῳ λευγίζουσιν, οὐ δὲ πειθόμεν, εἰ δὲ φε-
 βῆσαι λίαν τὰ μοχθηρὰ γινόμενα παρὰ λόγον. τὰ γὰρ πολ-
 λαὶ τῶν πιστέων ὅσον ἀβέβαια, καὶ ὁ πάντων διαμείνῃ,
 εἰ δὲ χρονίζῃ εἰωθῇ.

His quæ non ex ratione leuant, confidere non
 oportet: neq; admodum formidare mala, quæ præ-
 ter rationem accidunt. Plurima enim horum in sta-
 bilia & infirma sunt, nec perseverare & diutius du-
 rare consueverunt.

Hæc

HAc sententia Hippocrates breuissime complexus est, quod à Galeno in libris de Iudicijs copiosiss. est demonstratum, nē pe non esse fidendum ijs quæ præter rationem leuant. Præter rationem uero leuāt, quæ id ipsum citra aliquam uel sponte uel arte factam uacuationem, aut nullis antea coctionis signis uisis efficiunt. Quæcunq; enim sine signis ijs leuant, recidiam minatur. Quod confirmant ea quæ libro tertio de Iudicijs cap. 2. scribit Galenus inquit: Sola igitur subita ad sanitatem mutatio iudicium simpliciter appellatur. Et omnino fit cum quibusdam subitis excretionibus, aut effatu dignis abscessibus. Quæcunq; enim aliter quieuerint, malignius reuertuntur. Ut autem non est temere confidendum ijs quæ præter rationem leuant, ueluti si in morbo uehementiori neque uomitu, neq; sudore, alui deiectione, sanguinis è naribus profluuii, aut id genus alijs uacuationibus non præcedentibus, neque concoctionis signis apparentibus, repente melius se habeat ager: ita nec admodum formidanda sunt mala, uerbi gratia, difficilis respiratio, delirium, uehemens febris, rigor, & id genus alia quæ libro primo de Iudicijs ca. 14. & loco paulo ante citato, & sect. prima Aphorif. Comment. 12. à Galeno recensentur, si præter rationem accidunt: id quod fit, ubi prius concoctionis signa apparuerunt. Nam ista omnia futuram morbi iudicationem ostendunt. Quapropter, ut recte Hippocrates inquit, stabilia non sunt, nec diu durare solent, sed facta iudicatione desinunt. Quod Hippocrates supra etiam ijs uerbis innuere uoluit: Quibuscunq; iudicatio fit, ijs nox ante acceffionem grauis est. Quæ uero subsequitur, magna ex parte leuior existit. Proinde non temere libro tertio de Iudicijs cap. 2. Galenus inquit: Decet medicum generosum neq; turbari cū hac mala uiderit, neq; futurum euentum ignorare. Et libro primo eiusdem commentationis cap. 3. ubi eam quā nunc enarramus Hippocratis sententiam citans, ita scriptū reliquit: Considerandū quæ nam signa semper mala sint, & quæ continuo bona, & quæ nam in totius morbi temporibus permutentur, quum aliquando bona fiant, aliquando mala: & nonnunquam fida, nonnunquam uero infida. Etenim hoc ab Hippocrate dictum est admiratione dignum, quod ijs quæ non ex ratione leuant, haud confidendum est, neq;

His quæ præter rationem leuant, nō esse fidendū.

Mala præter rationē accidentia, non admodū formidanda.

2. f. pb. 13.

» pertimescenda admodum esse mala quæ præter rationem accidunt.
» Quod nisi quis cognoverit, neq; etiam manifeste præcognoscere
» potest: sed aliquando instante indicatione nihil à vulgari quopiã
» differre videbitur, simulq; perturbabitur ac compauescet de futu-
» ris. Nonnunquam uero existimans liberatum esse à morbo ægrotã
» tem, atq; ei victus libertatem permittens, magni alicuius mali oc-
» casionem afferet. Hæc ille. Quæ quidem Galeni uerba ideo citare
» uolui, quod præsentis aphorismi usum planè exponant. Plurima
» tamen exempla quibus hæc sententia Hippocratis confirmari po-
» test, suppeditabunt primus et tertius Epidemiæ libri.

APHORISMVS XXVIII.

Τῶν πυρετόσωντων μή παντ' ἄσπισιν ὑπὸ πάλαιος τὸ ὄψα
μὲν, καὶ μετέν γινώσκουσι τὸ σῶμα, ἢ καὶ σωτὴρ κείνη· μὲν
λαμπτὴν λόγον, μοχλοῦν. τὸ μὲν γὰρ μῆκος ὅσπου σημαί
νει, τὸ δὲ ἀδιγείαν.

Corpus eorum qui non omnino leuiter febricitant, perſtare, & nihil cōminui, aut magis quàm ratio poſtulat extenuari, malum. Alterum enim diuturnitatem morbi, alterum imbecillitatē ſignificat.

DVo potissimum esse quæ ijs qui non omnino leuiter febri-
citant, accidere solent, hoc loco Hippocrates docet. Vel e-
nim eorundem corpus in eodẽ permanet statu, & nihil minuitur,
collabiturue: uel plus quam ratio posulat extenuatur. Vtrunque
autem malum esse ait, eo quod alterum morbi diuturnitatem, alte-

Si non leui- rum uero uirium imbecillitatem significet. Ceterum non temere
ter febrici- dictum est ab Hippocrate, eorum qui non omnino leuiter febrici-
tant. Quippe si quis leuiter admodum febricitat, praesertim in fri-
gida acris constitutione, corpus eiusdem minime collabitur, et ex-
tenuatur. Si uero uehementissima correptus fuerit febre, acuta sit
oportet, ideoque decimum quartum diem transgredi haud poterit.
Nō est igitur quod morbi longitudine significare queat. Quapro-
pter haec uerba, αὐτὰντ' ἀπαρτὶς ἐπιπρωχίως, distinctionis gratia
adiecta sunt, ut per haec media quaedam febris inter mitem admo-
dum ac uehementem significaretur, excluderetur uero leuis omni

no, & admodum uehemens. In febre itaq; exigua in eodem perma-
nere statu, neq; collabi & minui corpus, malum est: quod hoc ip-
sum nulla alia de causa accidat, nisi ob cutis densitatē, humoresq;
crassos & glutinosos, atq; adeo difficulter solubiles, ut necesse sit
morbum diuturnum fore. Si uero magis quam ratio postulat, cor-
pus in prædicta febre extenuatur, malum quoq; erit, quod uirium
imbecillitatem, quæ magna ex parte cutis raritatem & humoris
tenuitatē consequitur, significet. Exemplum huius rei affert Hip-
pocrates sect. 5. Aphoris 53. ubi sic scriptum reliquit: *Quæcunq;*
utero gerentes à febribus corripuntur, & uehementer extenuan-
tur sine occasione manifesta, difficulter pariūt, & cum periculo,
aut abortum facientes periclitantur. Et sciendum hoc loco erit,
σωτήριος uerbum *καταχρηστικῶς* sumi, pro *ληψύτως*, atte-
nuari, minui ac collabi. Proprie enim idem quod tabesceri, colli-
uari, in summa *μακρόν* significat, quod de extrema corporis
macie, quam Græci *μακροσύνη* uocant, dicitur.

In febre exi-
gua in eodē
statu perma-
nere corpus,
malum.

“
“
“

σωτήρι-
ος.

μακροσύ-
νη.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentariis.

Ex repletionē.) Græcè, *διὰ πλῆθος*, ob plenitudinem. Re-
pletionem.) Græcè iterum *πλῆθος*, plenitudinem. Quibus fini-
bus indicetur.) Græcè, *τίσι λήνεται σκοποῖς*. Sed quia doctrine
modus, &c. Omissum est & hic. Quippe Græcè legitur, *ἐπὶ τῷ*
ἀφορισμῷ. πόρ ἐστὶ τὸ τῆς διδασκαλίας εἶδος ἐν ταύτῃ. Sed qd & hoc
loco doctrine, &c. Qui in itinere cæperint.) Legendū cæperūt.
Græcè enim est, *καθ' ὁδὸν πορεύμενοι ἀρχαμένον τοῦ ἀνθρώπου πορεύε-*
σθαι. Sicuti ex eo.) Græcè, *ἐπὶ αὐτῶν γὰρ ὡς περὶ τὸ σῶμα λήν-
εται κατὰ λόγον.* Nā sicuti cū ijs corpus ex ratione extenuatur.
Asignantes pro causa.) Græcè *αἰτιώμενοι*, pro causa asignantes.

APHORISMVS XXIX.

Ἀρχομένῳ τῷ νόσῳ, καὶ πλὴν ἐκινῶν, λήν. ἀκμαίου
σῶρ δὲ, ἡσυχίῳ ἔχειν βέλτιόν ἐστι.

Quum morbi incipiunt, si quid mouendum ui-
detur, moue. Quū uero consistunt, & uigent, quie-
scere melius est.

D E remediis ac praesidiis applicandis temporibus. hoc in Aphorismo Hippocrates agit, hortaturque medicum ut incipientibus morbis moueat, si quid mouendum uideatur: in uigore autem quiescat. Non est tamen quod à morbi tempore ipsum quisspiam putet Hippocratem, ut auxilia ac remedia interdiciat. Nouerat enim morborum initijs facultatem ualentem esse, proptereaque remediis applicationi non obstare, sed in morborum uehementia & uigore iam flaccescentem, remediis agitatione non sustinere. Quocirca non ratione temporis, sed urium, auxiliorum adhibitionem denegat. Porro per morbi principium hic intelligendum uenit uniuersale, & proprium quod coctionis signis definitur, atque adeo latitu linem obtinet, ut scilicet in eo sanguinem mittere, & clystere uti possimus: interim si res posulet, etiam purgare, quemadmodum in libro de Vniuersalib. morbi temporibus, & libro primo de Iudicijs ca. 6. ubi praesentem citat sententiam, abunde testatur. Quod mouendum esse duximus, ne imperitus quisspiam primae accessionis impetum, principium morbi esse putaret.

Mouere. Hippocrati & alijs ueteribus. Mouere praeterea uerbum ad humores referendum, qui uene sectione, purgatione, et medicamentis alijs mouentur, ac irritantur. Non autem temere ab Hippocrate dictum est, Si quid mouendum uidetur, moue. Quippe non semper expedit inter initia morborum principia medicamentis purgantibus mouere humores, sed tum solum quum turgent: hoc est motu impetuosiore ac concitatiore correpti, à parte corporis in partem defluunt: quod tamen raro accidit. Hinc est quod supra sect. 1. Aphoris. 24. dixerit: In acutis morbis raro, & inter initia purgantibus medicamentis utendum est. Quum uero non turgent, sed aliqua in parte fixi haerent, in principio mouendi non sunt, eo quod tum adhuc crudi sint, atque adeo ad expulsionem inepti. quod supra etiam faciedione esse ijs uerbis Hippocrates monuit: Concocta purgantibus medicamentis uti uacuat, & ea quae cruda sunt mouere oportet. Quae diximus confirmat Philotheus, qui in explicatione huius sententiae ita scriptum reliquit. *ὅτι αἱ λέξεις τοιαῦται εἰσὶν, ὅτι συνίεται τὰν ὀργῶν ἢ ὑλῶν, καὶ τὸ τὴν συνώσει χρόν. τὸντο γὰρ εἰσὶν, ἢ τὸ δυνάμει. ἢ οὐδὲ μὴ ὀργῶν, καὶ ὑλῶν.* His plane uerbis docet, eos tantum initio morborum esse

uacuandos

1. Aphor. 22.

macuados humores, qui turgent: stabiles autem, et in loco fixos, minime, ut copiose à nobis in explicatione aphorismi 22. sectionis primæ est dictum. Iam itaq; omnibus esse perspicuum censemus, non parum nostri temporis medicos errare, qui ad confirmandam suam ineptam planè de imminuente purgatione sententiã præsentii Hippocratis Aphorismo utuntur. Neq; enim semper mouèdos, et minores efficiendos humores noxios docet Hippocrates, quod illi faciunt: sed tum solum cum turgent, quemadmodum copiose à nobis libro secundo Paradox. cap. 5. monstratum est. Ceterum in principio illorũ etiam duntaxat morborũ, in quib. spes est agros conualituros, remedijs utendum erit. In uigore uero eorundem, ut omnium aliorum, quiescendum ab omnibus præsidijs erit, ut in Commentarijs suis fusiùs Galenus docet.

Error nostri temporis medicorum de purgatione, ut uocant, minorante. Non in omnibus morbis utendum remedijs. In uigore morborum quiescendũ.

ANNOTATIONES IN GALENI
Commentarios.

Quæ si nuper dicto.) Græcè, προειρημένον, prædicto, id dicto.

De ijs dictionem attulit uniuersalem.) Græcè, πῶς γὰρ τοῦ τῶν ἑρκεῖ τὸ πᾶντα, de ijs enim hanc dictionem Omnia protulit.

Casus omnes.) Græcè, πάντα τὰ συμπτώματα, omnia symptomata. Nō omnino.) Græcè, οὐκ ἐξ ἀπαυτος ἐν ταῖς ἀναιμαῖς ἐὼς ἰσχυροτέρα, non semper in uigore est uehementior. Quia in ijs qui seruantur, ut in Commentarijs ait Galenus, affectus ex quibus symptomata procreantur in uigore sunt meliores, utpote concoctis iam humoribus noxijs, et per iudicationem expellendis orti. Contrariè in principijs sunt deteriores, quod scilicet humores adhuc crudi sint. In quibus etiam Hippocrates.) Græcè, ἐφ' ὧν λαὸν συμβουλεύει νῦν ὁ ἰπποκράτης, in quibus etiam nunc Hippocrates, etc.

Affectus quæ morbus nominatur, non semper in uigore uehementior existit.

Deploratos non oportet curare.) Græcè est, οὐ χρὴ λειπερὰ νόσους ἐγχεῖν, uictis à morbis non oportet manus adhibere. uel victis à morbis non oportet aggredi, seu attingere. Eius rei Galenus libro undecimo Therap. method. cap. 9. optimã reddit rationem, hanc scilicet. In quo enim desperata omnino, inquit, salus est, imprudentis consilij fuerit apud vulgum infamare præsidia quæ multis fuere salutis. Et morbi finem.) Græcè, προσδοκῶντες ὅτι οὐ μὲν ἐστὶ τελευτῶσα τὸ νόσημα, prænũciantes tantũ quomodo mor-

Deploratos non oportet curare.

Non utendū
imminuente
purgatione
inter initia
morbi semp.

bus finiatur. Nonnunquā uero & purgatio.) His uerbis Galenus diserte innuit, non semper inter morbi initia utendum esse purgationibus, sed nonnunquam solummodo, tum nimirum quando humores turgent. Quo minorem iam factam materiam.) Neq; ex hoc Galeni loco, etsi maxime conantur, suam de imminuente purgatione sententiam recentiores medici tueri possunt. Quippe minorem fieri circa principia materiam Galenus quidem fatetur, & fatemur etiam ipsi, sed non semper: imò tum solum, ut iam sepe diximus, ubi humores turgent, & temere nulloq; oridine per corpus errant, ne scilicet in aliquam partem principem decumbant. Sin in aliqua parte fixi & firmati fuerint, nullo prorsus auxilio, multo minus purgante medicamento, antequam concocti sint, mouendi erunt, quemadmodum libro secundo Paradox. cap. 5. & comment. 22. sectionis primæ monstrauimus. Libro de crisi-) Ter-
tio scilicet, cap. 5. Vis animalis.) Nempe motrix, fatigata est, u-
tali & naturali ualidis. Nisi enim ualida essent, concoctionem hu-
morum noxiorum fieri impossibile esset. Id quod de ijs morbis intelli-
gendum erit, à quibus ægri liberantur.

APHORISMVS XXX.

Ὅσοι δὲ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ τέλη πάντα ἀδυνατοῦντα. πε-
ρὶ δὲ τὰς ἀκμὰς, ἰσχυρότατα.

Omnia, cum incipiunt & finiunt morbi, leuif-
sima sunt: in uigore autem, uehementissima.

In uigore
morbi à præ-
sidiorum usu
cur abstinere
dū n.

Hic Aphorismus præcedentis rationem exponit. Causam e-
nim cur in uigore morbi à præsidiorum usu sit abstinendū,
edocet: accessiones, uigilias, dolores, inquietudinē, sitim, et id genus
alia symptomata omnia initio & fine morborū, inquit, leuiora
esse, et minus infestare, in uigore uero uehementiora. Quapropter
cū in uigore symptomata omnia sint uehementissima, atq; natura iā
totā in hoc sit ut concoquat noxios humores, non est cur eam alijs
præsidijs fatigemus, atq; à suo instituto auocemus. Ut autem prior
sententia Hippocratis de generalibus morbi temporibus, & mini-
me particularibus est intelligenda, sic etiam præsens.

Anno-

Casus omnes.) Græcè, τὰ συνήθηματα πάντα, Symptomata omnia, ut iam sepe admonuimus. Fastidium.) Græcè, ἀσθεν, inquietudinē. Et si enim ἀσθεν Græcis etiam fastidiū ē sarietate ciborū ortum significat, tamen hoc in loco idem quod δυσφορία denotat. Quocirca rectius quis molestiam, inquietudinemue interpretabitur. Hinc ἀσθενος apud Galenum libro secundo Viſt. acut. Comment. uigesimosecundo dicuntur ij, qui se grauiter molesteq; habent, quiq; implacidi, inquietiq; sunt, dum in lecto decumbunt, & sese subinde permutant. Sic ἀσθεν significare δυσφορίαν, testatur Galenus libro tertio Viſt. acut. Comment. 16. Et libro quarto Cōment. 42. ἀσθενες febres idem appellat, in quibus egri ἀσθενεσται, hoc est grauitè affliguntur, atq; moleste habent. Sequenti deniq; eiusdem libri Commentario, ἀσθεν esse δυσφορίαν, id est molestiam & inquietudinem scribit.

APHORISMVS XXXI.

Τῷ δὲ ἀρρωστῷ οὐσιτίοντι μὲν ἔνδον ὑπὸ διδόναι τὸ σῶμα, μὲν ὅσον.

Si cui à morbo cibum bene capienti corpus nequaquam augetur, malum.

Idem hoc in Aphorismo quod paulo supra, nempe octauo huius sectionis Aphorismo, docet Hippocrates, malum esse inquit si cui à morbo cibum capit, corpus nō augetur. Nam duo significat, nimirum uel hunc plus ingerere ciborum quam facultas adhuc ex morbo imbecillior possit conficere: uel malorum humorum tantam esse in uentriculo reliquoq; corpore copiam, ut quicquid ingestum fuerit, unā statim corrumpatur. Ceterum ἀρρωστῶν significare morbum, testatur Galenus libro secundo Therapeut. methodi, ubi illos qui ægrotāt, Græcè non solum νοσούντας, sed etiam ἀρρωστῶντας appellari scribit. Εὐσιτίαν autem cibum, eūq; haud exiguum capere, Græcis medicis denotat. Hinc οὐσιτία, Philotheo teste, idem est quod πολλὰ τρεφί, copiosus cibus. Εὐσιτίαν uero uerbum, quod hoc loco crescere & augeri significat, non solum

- solum ad molem corporis, sed etiā ad uires eiusdem referri debet, quas perinde atque molem ex plurimo assumpto cibo crescere conuenit.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Supra scripti sunt.) Aphorismo uidelicet octauo. Pro uerbo.) Græcè, ἐν τῇ τῆς νῦν ἐπιμελείᾳ λέγειται, pro nūc dicta dictū ē.

Casu.) Passim pro casu conuertendum erit symptoma. Affectus.) Græcè, πάθημα. Quare reddendum erat pathema, uitium, aut malum. Differre enim affectum à pathemate, supra quoq; monuimus, & alibi abunde monstrauimus, ut nihil opus sit nunc id ipsum copiosius ostendere.

Affectus &
pathema dif-
ferunt.

APHORISMVS XXXII.

Ὡς τὰ πολλὰ πάντες οἱ φαύλως ἔχοντες κατ' ἀρχὰς μὲν δύσιται ὡτὸν, καὶ μάλιστα ἐπιδιδόντων, πρὸς τὸ τέλει πάλιν ἀσιτέουσιν. οἱ δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀσιτεῖ ὡτὸν ἰχυρῶς, ὕστερον δὲ δύσιτέοντων. Βέλτιον ἀπαλωσθαι.

Magna ex parte omnes qui male se habent in initio cibum capientes, nec quicquam proficientes, in fine rursus non appetent, neque cibum capient. Qui uero principio uehementer à cibo abhorrent, postea autem probè appetiunt, & capiunt cibum, ij melius degunt.

Hic Aphorismus, Galeno etiam in Commentarijs teste, ex eorum est numero qui ad conualescentes è morbo pertinent. Quod abunde liquet è dictione ἐπιδιδόντας, quam non solum Hippocrates, sed & alij quidam de ijs qui è morbo conualescunt, esse re consueuerunt. Neq; enim egrotantibus uel uires, uel corporis molem augeri, u' à ratione possibile est. Quare ut de ijs tātum qui conualescunt è morbo intelligatur, necesse est. Non autem ab re dictum est, magna ex parte. Quippe hoc non semper, sed ut plurimum contingit, ut omnes qui bene appetunt, cibumq; capiunt inter initia, & nihil subinde proficiunt, sed imbecilles manent, in fine

ἐπιδιδόν-
τας.

Magna ex
parte.

fine

sine rursus neque appetant, neque comedant: idq; propter prauorum humorū reliquias, quæ ea quæ assumuntur corrumpunt. Hinc progressu temporis tanta prauorum humorum copia generatur, ut actiones uentriculi, in primisq; appetentia ipsa, pereant. Quare rectè adiectum etiam ab Hippocrate est, qui male se habent. nā ijs uerbis diserte significare uoluit, se loqui de ijs qui iam è morbo conualescunt, propter tamen prauorum humorū reliquias non rectè se habent. Hi itaq; & si initio sint *ὕσσι τέττες*, hoc est, ut interpretatur Galenus, *οριζόμενοι*, ἢ *τροπὴν λαμβάνοντες* (nam hoc loco idem significat, quod appetentes, uel cibum capientes) tamen deinceps iterum neq; appetunt, neq; comedunt. Quod autem *τροπὴν λαμβάνειν* id quod iam diximus significet, suprà in explicatione Aphoris. octauī huius sectionis est ostensum. Porro qui contrā inter initia plurimum à cibo abhorrent, deinceps autem bene appetunt ac comedunt, ijs melius degunt. Siquidē *ἀπαλλάττειν* Græcis est *διατρίβειν* καὶ *διαγρύνειν*, ut dictum est in explicatione Aphoris mī 20. huius sectionis. Vel *ἀπαλλάττειν* potest interpretari euadunt, ut fecit Gaza. Nam *ἀπαλλάττειν* idem etiam quod *πύθειν* καὶ *λύτρουειν*, hoc est seruari et liberari significat. ut sit sensus: ij melius euadūt, liberātur uē à morbo quā priores: idq; ideo, quod principio parum appetant, nec plus q̄ uires ferre et cōficere queant, ingerant. Hinc accidit ut uires quotidie auctæ morbi reliquias prorsus dissipent, ijsq; dissipatis & absumptis iterum probe appetant ac comedāt. Melius itaq; quā priores à morbo liberātur.

ὕσσι τέττες.

ἀπαλλάττειν.
των.

Sensu.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

tarios Galeni.

Qua causa hunc subit affectum.) Græcè, *διὰ τὴν αἰτίαν τοῦτο πάσχει*, qua causa hoc patiuntur. Ad eò ut parū assumant cibi.) Græcè, *ὅς παντ' ἀπασιν ὀλίγον λαμβάνειν*, ut parum omnino capiant. Permutari.) Græcè, *ἀπαλλάττειν*, euadere uel liberari, ut paulo anti est dictum. Hoc uero ideo euenit.) Græcè, *συμβαίνει δὲ τοῦτο εἰ τοιναυτίον περιέσσης τῆς φύσεως ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ λιπὸν μὲν αὐτὸν δὲ αἰτίας διὰ τὸντο τὴν αἰτίαν τῆς ἀπεσιτίας διαβίον.* Accidit uero hoc, si contrā natura tempore illo quo parū cibi capiebant, affectum qui inappetentiæ causa erat, concoxerit.

S Aphoris.

Εν πάσῃ νόσῳ ἔστι πρῶτον τὸ διαλύειν, καὶ ἐν ἑ-
κατέρῃ τῶν πρὸς φάρμακων, ἀγαθόν. τὸ δὲ φανερὸν, κακόν.

In quouis morbo rationem ipsam constare ac
ualere, recteque se habere ad cibos sibi oblatos, bo-
num: contrā uero se habere, malum.

Rationē uo-
lere, & fir-
mam esse bo-
num.

HAEC Hippocratis sententia ad eam artis partem pertinet,
quæ futura prædicere solet. Prædictiones autem hoc loco à
cerebro ac uentre sumit Hippocrates, inquit bonum esse in om-
ni morbo rationem, quam *διάνοιαν* uocat, ut supra in enarratio-
ne Aphorismi sexti huius sectionis commemorauimus, ualere, &
constantem firmamque esse. Quippe hoc ipsum probe esse affectum
cerebrum, omnesque nervosque parte; significat. Præterea bonum e-
tiam esse ait quouis in morbo, si æger bene se habeat erga cibos qui
sibi offeruntur: hoc est, Galeno interprete, si *ῥηξίς* *διαιτῶν*, id est
πρὸς φάρμακων, appetens ciborum fuerit. Neque enim *πρὸς φάρμακων* apud Hippocratem
aliud quam cibum, aut cibi adhibitionem significat. Non debent
itaque hæc Hippocratis uerba ad ipsa medicamenta quæ egrotan-
tibus offeruntur detorqueri, quod de cibis tantū hic loquitur Hip-
pocrates, ut dictum est, & in Commentarijs luculenter adinodum
Galenus ijs uerbis, *πρὸς τὰς τῶν στήθων φαρμάκων*, ostendit. Qui-
bus accedit, quod de sanitate naturalium nominatarum partium,
aut earundem imbecillitate non liceat pronunciare, ex eo quod à
medicamentorum sumptione non adhorrent: quod non raro ab ijs
etiam abhorreant, qui eas partes saluberrimas ac optime constitu-
tas habeant. Bonum itaque Hippocrates esse inquit, permanere, &
non aboleri appetentiam: quod ea quæ in uentre sunt, nempe cor,
iecur, uentriculum, sana & robusta esse significat. Contrā si ratio
ipsa & appetētia abolita & turbata fuerint, malum: hæc enim ce-
rebrī & inferioris uentris imbecillitatem præ se ferunt.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Quantum in ipso est tale aliquid.) Græcè, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ τὸ αἶ-
ν, quatenus in seipso tale est. In Prognosticis.) Nempe libro se-
cundo

cundo Aphorif. 56. Inquiens.) Libro ſcilicet 1. Prognof. Aphorif. uigeſimo octauo. Ad illa quæ offeruntur.) Græcè, τὰς τὰς τῶν σιτισίων προσφοράς, ad ciborum oblationes. De ijs enim tantū, ut paulo ante monſtrauimus, Hippocrates hoc loco loquitur.

APHORISMVS XXXIII.

Εν τῇσι νόσοις ἡ νόσος λινοδιένεστιν, οἷς αὐ οἰκείη τὸ φύσις, καὶ τὸ ἐξίς, καὶ τὸ ἡλικίας, καὶ τὸ ὄρους ἢ νοῦς ἢ μᾶλλον, ἢ οἷς αὐ μὴ οἰκείη κατὰ τὸ πυντέωρ.

In morbis minus periclitantur, quorum naturæ, aut habitus, aut ætatis, aut tempori magis cognatus est morbus, quàm quib. nulli horum cognatus est.

ET hæc ſententia, ut prior, ad præſagiendi artem pertinet. nā qui morbi plus periculi habeant, & qui minus, breuiſſimè docet. Minus autem periculi obtinent morbi, qui naturæ eius qui egrotat, aut habitui, aut ætati, aut tempori magis cognati ſunt. Cōtra periculoſiores, qui nulli prædictorū cognati ſunt. Nam ſi pars aliqua natura calidior morbo calido egrotat, exigua breuiſue tēporis refrigeratione eget: ſicut quæ frigidior, calefactione. Ad eūdem modum in humidis quoque & ſiccis ſe habet. Siquidem breuiſ est in eiufmodi in id quod præter naturā eſt lapſus, & rursus in id quod ſecūdum naturā reſtitus. Sin contrario morbo pars egrotat, longi tēporis refrigeratione, calefactione, humectatione, aut deſiccatione eget. Quippe eatenus redeat ad naturā corū quodq; neceſſe eſt, quatenus a natura receſſit, ac ueluti quadā uia retrò ſeratur, quæ in diuerſum agat ei quæ facta eſt in ipſo tranſmutationi. Lōgi-or aut in huiufmodi in id quod præter naturam eſt lapſus, igitur longior etiam in id quod ſecundum naturam reſtitus. Magis itaq; morbi naturæ noſtræ non cognati ſunt periculoſi. Cæterum hæc uox Natura uarie apud Hippocratem & Galenū accipitur. Interdum enim pro facultate, ut libro ſecundo de Sympt. cauſis cap. 1. & libro tertio de Simplic. medicament. facult. cap. 13. ubi medicamenta ſenſu ſimplicit, natura eſſe compoſita ſcribit. Nonnunquā pro calido natiuo ſumitur, ut primo Aphorif. 15. uentres hyeme & uere natura calidiſſimi ſunt. Aliquando pro *idæa*, hoc eſt forma

Qui morbi
minus perio-
culi habent,
& qui plus.

Natura uari-
e accipit-
ur.

corporis, ut è Galeni Commentarijs palam fiet. Hic idem quod substantia seu temperatura, quæ ex quatuor constat elementis, significat. Quæ quidem in significatione usurpatur etiam ab Hippocrate in libro de Natura humana, & à Galeno libro tertio de Tēpera. cap. 4. Porro quod de natura corporis dictum est, id etiam de habitu eiusdem intelligendum erit, ut scilicet cognati habitui corporis morbi minus sint periculosiores. Quid autē sit habitus corporis, qui Græcè *ἔξῃς* dicitur, diserte docet Gal. lib. 4. Viñt. acut. Comment. uigesimosecundo, ubi ita scriptū reliquit, *τὸν μὲν γὰρ ἔξῃς ἐπὶ τὸν τοῦ σώματος σύστασιν φέροντες λεγόμεν, ὅταν ὁ μὲν τις ἢ μελαγχρὺς, ὁ δὲ σπληνρὺς*. Habitum quidem ad corporis consistentiam referentes dicimus, quum hic quidem mollis, ille uero durus fuerit. Habitum autem corporis significare mollem & teneram, aut densam solidamq; carnem, testantur etiam ea quæ scribit Galenus libro primo de Curandi ratione ad Glaucōnem, inquit: Ad eundem modum & corporis habitus contemplandi sunt. Nam qui densa solidaq; sunt carne, haud facile iniurijs patent. Qui uero mollem, & alge modo teneram, prompteq; diffluentem hanc habent, in grauem noxam facile ruunt. Sic sanè ubi morbi inuadunt ætati non congruentes, periculo haud uacāt, quod scilicet non nisi à maxima & uehementissima causa excitentur. Hinc est quod 1. Aphorif. 14. dixerit Hippocrates: Febres senib. haud similiter acutæ accidunt, frigidum enim eorum est corpus. Quod si itaque interdum eiusmodi febribus corripuntur, Galeno etiam ibidem in Comment. teste, exitiose erunt. Pari ratione morbi temporibus haud accommodati, periculosi sint oportet. Qui uero sint morbi singulis anni temporib. cognati, ostendet sect. 3. Aphor. 20. & sequentibus aliquot Hippocrates.

Habitus
quid?

Morbi ætati
nō cōgruen-
tes.

Morbi tem-
poribus haud
accommodati.

ANNOTATIONES IN GALE- ni Commentarios.

Audiendum apud ipsum.) Omissa est dictio nunc. Græcè enim est, *ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ νῦν ἔσθῃ αὐτοῦς*, audienda nunc apud ipsum, etc.

Quorum propriæ corporis, &c.) Græcè, *οἷς αὐτοῖς οἰκεία τῆς πρώτης τοῦ σώματος ἰσχύος, ἢ τῆς νῦν διὰ τὸν ἡλικίαν, ἢ τὸν ἔξῃς, ἢ τὸν ὄραν προσγεγενημένης ἢ νέου ἢ μέλλου*. quorū primæ corporis

corporis temperaturæ, et ei quæ nunc ratione ætatis, aut habitus, aut tēporis accidit, magis cognatus fuerit. Cuius autores opinantur.) Græcè, ἡ πολυδύνητος οὐκ ἐπιταύ τῶν γράψαντων ἀνδρῶν αὐτῶν. opinantibus, ut dictum est, uiris qui hæc scripserunt. Cohibere non possit.) Græcè, οὐ κατισχύει, cohibere non potuit. Pernicio sissima.) Græcè, ὀλεθριότατος, perniciosior. Tanquam signū.) Quippe causam non fuisse uehementem, aut potentem. Neque illud quod raucedines.) Infrā scilicet Aphoris. 40. In primo Epidemion.) Scilicet sect. 1. Constitut. 1. Ad phthisim.) Græcè, ἐν τῷ φθινώδεις. Hinc qui ad tabem habiles sunt, ueteribus medicis φθινώδεις dicti sunt. Hi autem thoracem habent angustum ac constrictionem eo usque, ut scapulus retro iustar alarum prominentes obtineant. Quapropter iisdem etiam πρὸς πυώδεις, quasi alati appellentur. Qui angustū pectus habent.) Græcè, στενωπώδεις, angustum thoracē habent. Discrimen enim est inter pectus et thoracem, ueluti inter totum et partem. Thorax enim totum hoc est spaciū quod à costis utrinque circumscribitur, ut alibi diximus. Pectus autē, quod anteriore corporis parte in medio est costarū, sicut alibi copiose diximus.

APHORISMVS XXXV.

Εν πάσῃσι τῇσι νόσῃσι τὸ πρὸς τὸν ὀμφαλὸν καὶ τὸ ἥτορον πᾶσι ἔχειν βέλτιόν ἐστι. τὸ δὲ σφόδρα λεπτόν καὶ ἐκτετακός, μοχθηρόν. ἐπισφαλές ἢ τὸ τοιοῦτον, ἢ πρὸς τὰς κατώτερας.

In omnibus morbis partes quæ ad umbilicum & inum uentrem sunt, crassiores esse melius est. Plurimum uerò extenuari & contabescere, prauū. Ad purgationes etiam quæ per inferna fiunt, hoc idem tutum non est.

Hanc Hippocratis sententiam ad eam medicinæ partem spectare quæ σημειωτική dicitur, et de signis agit, omnibus est manifestum. Nam de signis quæ à partibus ad umbilicum et inum uentrem sitis sumuntur, quas in omnibus morbis præstat esse crassiores, quàm uehemēter extenuatas et tabidas, tractat. Quippe qui

Partes ad umbilicū, et inum uentrē sitas in morbis præstat esse crassiores.

Abdominis
musculi.

illas partes crassas atq; adeo robustas habent, ijs etia calor natiuus ualidior, concoctioq; ipsa melior existit. Contra qui easdem plurimum extenuatas obtinent, ijs calor natiuus imbecillus est, neque etiam illi bene concoquunt, neq; bonum generant sanguinem. A' crassicie itaq; incumbentium musculorum abdominis, qui sunt partium subiectarum propugnaculum et munimentum, calor natiuus augeatur, eoq; aucto cibi facilius concoquuntur. Quapropter ut concoctio probe fiat, bonum est abdominis musculos esse crassos, ut subiecte illis partes calefacte ciborum et sanguinis confectionem rectius obeant. Hi uero tenues admodum et graciles ubi fuerint, purgationes per inferna minus recte procedent. Sunt enim predicti abdominis musculi excretionis, fecum potissimum et urinae, Galeno libro quarto et quinto de Vsu part. corpo. human. teste, instrumenta. ideoq; si crassiores et robusti fuerint, purgationibus infernis melius seruiunt: sin extenuati et debiles, minus. De abdominis autem musculis, qui octo numero sunt, Galenus locis iam citatis copiose scribit.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

ἐπὶ τῇ ἐν
ῶν.

Abdomen.

Ad epigastrium.) ἐπὶ τῇ ἐν ῶν, quod Latinis abdomen dicitur, Galeno libro sexto Therap. method. ca. 4. teste, est totum hoc quod ex cute, membrana, neruis tenuitatibus, et musculis uentrem inferiorem ambientibus conflatum est. Græcis ita uocatum, quasi supra uentrem positum. Arabibus mirach appellatur, ut alibi demonstrauimus. Illi optimum.) Hypochondria, ut supra, sectione nimirum 1. Aphorif. 12. diximus. Quædam tenuiora.) Rectius tenuiores, quia referenda hæc omnia ad partes quæ ad abdomen sunt. Sic itaq; rectius conuertes: Sed ex ijs quædam sunt tenuiores, quædam crassiores, de quibus nunc sermonem habet. quæcumq; quidem crassiores sunt, eas meliores esse inquit: quæcumque uero tenuiores, ualas. Inuuantur.) ὑπερέταται, inuuantur. Superiores enim, hoc est per uomitum.) Galenus hoc loco diserte asserit, partes illas quæ ad abdomen et inum uentrem sunt, esse debere in uomitu crassas et robustas, idq; cum omnib. sit manifestum, ideo Hippocratem inferioris tantum purgationis mentionem fecisse. Extenuate

nuata enim si fuerint partes abdominis, ut ex ijs quæ diximus pa-
 tet, nequit esse robustus uentriculus. Eo uero imbecillo existente,
 uomitus recte fieri non potest: quandoquidem, ut testatur Galenus
 libro tertio de Sympt. causis cap. secundo, in uomitu omnes ventri-
 culi partes id quod excruciat exprimere tentant. Quod sanè nun-
 quam nisi robustæ fuerint consequentur. Hinc est quod Corn. Cel-
 sus libro primo cap. 3. rectissime sic scriptum reliquerit: Vomitus
 inutilis est gracilibus, & imbecillum stomachum habentibus. Hæc
 paulo copiosius diximus, quod Musa sese in hoc loco enarrando mi-
 rificè torserit: nec tamen quid de eo sit sentiendum, constanter as-
 serere uoluerit. In hypochondria.) Expungenda hæc uerba, et
 e contextu abijcienda prorsus, id est ilia, quod diuersa sint ab hy-
 pochondrijs, ut loco supra citato annotauimus. Imum uentrē.)
 Græcè ἡ τρεῖς. Est pars uentris, Galeno in Commentarijs autore, ἡ τρεῖς.
 quæ ab umbilico incipit, & ad pubem usq; porrigitur. Dicitur al-
 io nomine Græcis ἐντογάστριον. Testis eius rei est Iulius Pollux, ἐντογάστριον
 qui libro secundo cap. 38. ita scribit. τὸ μὲν τοι ὑπὸ τὸν ἑμπαλον
 πᾶν ἀχρεὶ τῶν ἐντὲρ ἀδελφὰ τελεχάσται, ἡ τρεῖς τε καὶ ἐντογάστριον. Or-
 mne quod sub umbilico usque ad pilos qui super pudenda sunt, imus
 uenter & hypogastrium nominatur. De quo nos alibi etiam plu-
 ra commentati sumus. Diligenter autem hæ partes corporis qua-
 rum hic meminit Galenus, distinguendæ sunt, ne, quod multis con-
 tingit, in harū descriptione turpiter erremus. Antonius Musa Bra-
 sauolus in explicatione huius sententiæ, perperam uentrem Arabi-
 bus mirach appellari tradit, non distinguens uentrem ab epigastrio
 seu abdomine. Dein uentrem in duas secās partes, eam quæ supra
 umbilicum est, falso ἐντογάστριον uocat. Neque enim, ut ex ijs quæ
 paulo antè diximus patet, epigastrium dictum est quasi supra um-
 bilicum, sed quia supra uentrem situm sit. Postremo minus rectè ἡ
 τρεῖς sumen & abdomen dici asserit, Mundinum & Alexandrū Be-
 nedictū secutus, quum Latinis abdomen sit id quod Græcis ἐντογά-
 στριον appellatur. Sumen etiam eadem corporis pars, Plinio libro
 undecimo cap. 37. teste, uocatur. Quæ non ideo commemorauimus,
 ut de fama Musæ aliquid detraheremus, quem ob communia
 studia plurimū amamus: sed ne illius autoritas imperitis hac in par-
 te

Partes quæ
 ad abdomen
 sunt et imum
 uentrem, ro-
 bustas &
 crassas in uo-
 mitu esse o-
 portet.

Musa.

ἡ τρεῖς.

ἐντογάστριον
 μ.

Muse errat.
 14.

Epigastrio.

Abdomen.

Sumen.

te imponeret. Ita ut in hæc tria totum epigastrium.) Græcè, *ὡς εἰς τρία ταῦτα διακρίσθαι τὸ σῶμα.* Recte igitur Leonice-
 nus à Musæ iniuria defenditur. τὸ σῶμα ad ἐργασίαν, id est abdomē retulit. Quippe Galenus
 initio statim suorum commentariorum de abdominis partibus est
 locutus, quæ tandem in fine eorundem uominatim exprimere uo-
 luit, esseq; dixit hypochondria, musculi enim abdominis obliqui à
 spurijis costis descendunt, & ad easdem ascendunt, transuersi quo-
 que uertebras quæ in lumbis sunt attingunt: umbilicum & imum
 uentrem. Musculi enim abdominis recti ab imo pectore mucrona-
 tæ cartilagine per medium totius uentris exporrecti, ad pubis os
 destruntur. Quocirca Musæ hoc loco non recte Leonice-
 ni conuersionem arrodit, ac epigastrium hypochondrij esse partem, &
 non hypochondrium epigastrij contendit. Quod dum sine ra-
 tione facit, absurdissimam etiam confingere cogitur lectionem,
 hæc scilicet, *ὡς εἰς τρία ταῦτα διακρίσθαι τὸ σῶμα ὑποχόνδριον,*
εἰς τὸ ἐργασίαν, τὰ πρὸς ἔμφαλον, καὶ τὸ ἔσπον. Quis enim est
 anatomes saltem mediocriter peritus, qui nesciat hypochondria es-
 se tantum partes sub costis utrinq; ad latera sitas: quare ut umbili-
 cum & imum uentrem sub se complectantur, fieri haud potest.
 Quamquam paulo post Musæ hanc lectionem deferere, et nostram
 adeoq; ueram amplecti uidetur. Ceterum quum ubiq; eius Commē-
 tarij in Aphorismos Hippocratis extant, multorumq; manibus te-
 rantur, ad tam absurdam Galeni enarrationem studiosorum, quos
 iuuare cupimus, gratia conuiuere non potuimus. Nec puto agre-
 feret Musæ, quod hic, & alibi etiam non raro, ab eo dissentia-
 mus: cum ipse multis in locis Leonice-
 ni et Manardi præceptorum
 nominibus haud parcat, atq; ab ijs constanter dissentiat.

APHORISMVS XXXVI.

Οἱ ὑγιανόντες ἔχοντες τὰ σώματα, ὃν πῶσι φαρμακί-
 σι καθαρομένοι ἐκλύονται ταχέως, καὶ οἱ πονηρῇ τροφῇ
 χερόμενοι.

Qui sano sunt corpore, per medicamenta pur-
 gati celeriter exoluuntur, atq; etiā qui prauo utun-
 tur cibo,

Horatius

Hortatur hoc loco Hippocrates medicos, ne temere eos quos non oportet purgent. Duorum uero hic potissimum commemorat quos purgare non conuenit, sanorum scilicet, & eorum qui prauo utuntur cibo. Ceterum quum duplex sit sanitas, Galeno li. 1. de Tuend. sanit. ca. 5. teste, una quæ medijs est tēpera menti, nec ulli uitio, quod saltem sensu percipiatur, obnoxia. et absolutissima, quod scilicet hac ipsa præditi functiones suas obeant perfectissime, dicitur: & altera intemperata, uitioq; exposita, quod tamē nondum eō est progressum ut functiones lædat: hic de ea quæ absolutissima est, loqui Hippocratem putandum est. Siquidem corpora absolute sana quum nulli sint obnoxia uitio, superuacuis ac uitiosis humorib. uacant. Quapropter medicamentis purgantibus, quale est ueratrū, scammonia, & id genus alia, uacuata, statim exolantur, hoc est animi defectum incidunt. Nam medicamentum purgans, non inueniens sibi cognatum uitiosum et redundantem humorem quē trahat & uacuet, primum spiritus dissipat, dein humida discutit, postremum solida tabefacit. Quum itaq; singula ex quibus corpus humanum constituitur, medicamentum purgans demoliat, necesse est ut confestim propter summā imbecillitatē defectus animi consequatur. Præterea non sunt purgandi qui prauo cibo utuntur, quod illi etiam celeriter exoluantur. Nam medicamentum uitiosos humores a prauis cibis natos attrahens, per sensiles corporis partes agit. Quare quum acres sint, & mordaces, fit ut transitu suo prædictis partibus molesti admodū sint, atq; animi defectum plurimū pungentes inferant. Sed dicit hic aliquis, si illi qui prauo cibo utuntur, non purgandi sunt, quia igitur alia ratione curandi erūt? Respondeo: quā diu utuntur prauo cibo, non possunt, etiamsi maxime anniteris, curari. quippe corruptela nō curatur nisi per *ἐκκρίσις*, ut dictum est supra sect. 1. Comment. 17. Epicrasis autem, quæ nihil aliud est nisi uitiosi humoris curatio, fit quum paulatim uitiosus humor uacuatur, et bonus uicissim, Galeno libro nono Ther. metho. teste, apponitur. Quomodo aut uicissim bonus humor apponetur: si pergas uti prauo cibo, non uideo. Quocirca uitiosis humorib. in corpore acruatis, Galenus libro sexto de Tuend. ualeat, cap. 6. ex interuallis alium esse per ea

Duo hominū genera nō leuiter purganda.
Sanitas est duplex.
Absolutissima.
Intemperata.
Sani cur non purgandi.

Exolui.

Præu cibo utentes citius non purgandi.

Obiectio.

Responsio.

Corruptela quomodo curanda.
ἐκκρίσις.

T quæ

te imponeret. Ita ut in hac tria totum epigastrium.) Græcè, *ὡς εἰς τρία ταῦτα διακεῖσθαι τὸ σῶμα*. Recte igitur Leonicensus, à Musæ iniuria defenditur. τὸ σῶμα ad ἐργασίαν, id est abdomē retulit. Quippe Galenus initio statim suorum commentariorum de abdominis partibus est locutus, quas tandem in fine eorundem nominatim exprimere voluit, esseq; dixit hypochondria. musculi enim abdominis obliqui à spuris costis descendunt, & ad easdem ascendunt, transuersi quoque uertebrae quæ in lumbis sunt attingunt: umbilicum & inum uentrem. Musculi enim abdominis recti ab imo pectore mucronatæ cartilagine per medium totius uentris exporrecti, ad pubis ossa deferuntur. Quocirca Musæ hoc loco non recte Leoniceni conuersionem arrodit, ac epigastrium hypochondrij esse partem, & non hypochondrium epigastrij contendit. Quod dum sine ratione facit, absurdissimam etiam confingere cogitur lectionem, hæc scilicet, *ὡς εἰς τρία ταῦτα διακεῖσθαι τὸ σῶμα ὑποχόνδριον, εἰς τὸ ἐργασίαν, τὰ πρὸς ἐμφύλον, καὶ τὸ ἕτερον*. Quis enim est anatomes saltem mediocriter peritus, qui nesciat hypochondria esse tantum partes sub costis utring; ad latera sitas? quare ut umbilicum & inum uentrem sub se complectantur, fieri haud potest. Quamquam paulo post Musæ hanc lectionem deserere, et nostram adeoq; ueram amplecti uidetur. Cæterum quum ubiq; eius Commentarij in Aphorismos Hippocratis extent, multorumq; manibus terrantur, ad tam absurdam Galeni enarrationem studiosorum, quos iuuare cupimus, gratia conuiuere non potuimus. Nec puto egrefferet Musæ, quod hic, & alibi etiam non raro, ab eo dissentiamus: cum ipse multis in locis Leoniceni et Manardi præceptorum nominibus haud parcat, atq; ab ijs constanter dissentiat.

APHORISMVS XXXVI.

Οἱ ὑγιεινὸς ἔχοντες τὰ σώματα, ὃν πῆσι φαρμακίῃσι λαθευόμενοι ἐκλύονται ταχέως, καὶ οἱ πονηρῇ προφῇ χερόμενοι.

Qui sano sunt corpore, per medicamenta purgati celeriter exoluuntur, atq; etiā qui prauo utuntur cibo,

Hortatus

Hortatur hoc loco Hippocrates medicos, ne temere eos quos non oportet purgent. Duorum uero hic potissimum commeminit quos purgare non conuenit, sanorum scilicet, et eorum qui prauo utuntur cibo. Ceterum quum duplex sit sanitas, Galeno li. 1. de Tuend. sanit. ca. 5. teste, una quæ medijs est tēpera menti, nec ulli uitio, quod saltem sensu percipiatur, obnoxia. et ab solutissima, quod scilicet hac ipsa præditi functiones suas obeant perfectissime, dicitur: et altera intemperata, uitioq; exposita, quod tamē nondum eō est progressum ut functiones lædat: hic de ea quæ absolutissima est, loqui Hippocratem putandum est. Si quidem corpora absolute sana quum nulli sint obnoxia uitio, superua cuis ac uitiosis humorib. uacant. Quapropter medicamentis purgantibus, quale est ueratrū, scammonia, et id genus alia, uacuata, statim exoluantur, hoc est animi defectum incidunt. Nam medica mentum purgans, non inueniens sibi cognatum uitiosum et redun dantem humorem quē trahat et uacuet, primum spiritus dissipat, dein humida discutit, postremum solida tabefacit. Quum itaq; sin gula ex quibus corpus humanum constituitur, medicamentum pur gans demoliat, necesse est ut confestim propter summā imbecilli tatē defectus animi consequatur. Præterea non sunt purgandi qui prauo cibo utuntur, quod illi etiam celcritè exoluantur. Nam me dicamentum uitiosos humores à prauis cibis attrahens, per sensiles corporis partes agit. Quare quum acres sint, et morda ces, sit ut transitu suo prædictis partibus molesti admodū sint, atq; animi defectum plurimū pungentes inferant. Sed dicit hic aliquis, si illi qui prauo cibo utūt, non purgandi sunt, quia igitur alia ra tione curandi erūt? Respondeo: quā diu utuntur prauo cibo, non possunt, etiamsi maxime anniteris, curari. quippe corruptela nō curatur nisi per τὸν πρῶτον, ut dictum est supra sect. 1. Comment. 17. Epicrasis autem, quæ nihil aliud est nisi uitiosi humoris cura tio, sit quum paulatim uitiosus humor uacuatur, et bonus uicissim, Galeno libro nono Ther. metho. teste, apponitur. Quomodo aut uicissim bonus humor apponetur: si pergas uti prauo cibo, non ui deo. Quocirca uitiosos humorib. in corpore acruatis, Galenus li bro sexto de Tuend. ualet, cap. 6. ex intervallis alium esse per ea

T que

Duo hominū genera nō te mere purgā da.
Sanitas est duplex.
Absolutissī ma.
Intēperata.
Sani cur non purgandi.

Exolui.

Præu cibo uientes cur non purgan di.

Obiectio.

Responso.

Corruptela quomodo cu randa.

ἐν ἀνέγκρισ.

Muse inter-
pretatio im-
probatur.

quæ modicè purgant subducendam, & cibus boni succi utendum, rectissimè præcipit. Musa hoc loco absurdam uerborum Hippocratis expositionem commentus est, hanc scilicet: Qui sani sunt, præsertim si prauo utantur cibo, per medicamenta euacuati, cito exoluntur. Quasi uero absolute sani esse queant, qui prauo utuntur cibo. Quocirca mirari subit, cur scribat sanos reperiri qui inculpatos humores habeant, & prauo nihilominus cibo utantur, quod is cibus in bonum nutrimentum conuertatur: quum tamen fieri haud possit ut cibus qui natura prauus est, hoc est prauam in se qualitatem habet, aut succum uitiosum generat, in bonum uertatur alimentum. Quinetiā metipse prauos esse cibos definit, qui humores prauos generat. Quod si itaque prauos generant humores, quomodo illi qui ijs utuntur, inculpatos humores habere possint non uideo. Accedit quod Galenus in Commentarijs, cibos uitiosos sanguinem uitiosum gignere palam asserat. Clarū itaque est, eos qui prauo utuntur cibo, sanos esse non posse.

• ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Interpretis
Lipsius.

Alimentum
triplex.

In euacuationibus.) Græcè, οὗ τὰς εὐακουίας, in purgationibus. Nō itaque sine errore, generis nomine pro specie usus est interpretis. Siue autem illud quod exterius assumitur, &c.) Græcè, εἴτε διὰ τὸν ἐξωτὸν εἰσφορὸς μὲν τρεῖς τῷ σώματι, εἴτε τὸν οὐκ ἐν τῷ σώματι μὲν εἰρηκε μὲν εἰρηκε, siue uero quod foris corpori ingeritur alimentum, siue quod in eo continetur uitiosum dixit, &c. Est autem alimentum quod in corpore continetur triplex, de Hippocratis sententia: quod nutrit, quod ueluti nutrimentum, et quod nutriturum est, ut diximus in enarratione Aphorismi 17. huius sectionis. Quoniam cibi uitiosi.) Græcè, ἐπεὶ οὗτοι οὐκ εἰσὶν ἀνὰ τὸν σῶμα, quoniam etiam cibi uitiosi, &c. Sic ergo uitiosi.) Græcè, οὗτοι οὐκ εἰσὶν ἀνὰ τὸν σῶμα, sic igitur etiam prauī dicuntur, relatione ad sanguinem qui ex eis generabitur facta, τὸν αἷμα ἀποφῶς γονόμενος ἐν τῷ σώματι καὶ μὴ ἐξ ἑαυτοῦ αἵμα.

APHORISMVS XXXVII

Οἱ ἐν τῷ σώματι ἔχοντες φαρμακὸν οὐδὲν ὀφείλουσι.
Qui

Qui corpore sunt commoderato, hos purgare periculosum est.

Idem hoc in Aphorismo, quod in eo qui hunc præcessit, Hippocrates docet: à priori tamen in eo distat, quod à magis sit generalis. Prius enim unius tantum meminit symptomatis, quod in tēpesti- uam atq; adeò sanorum sequitur purgationē, nempe exolutionis. Nunc uero multorum aliorum, quæ in Commentarijs à Galeno re- censentur: idq; per hanc uocem ἐγγώδης, quam nos periculosum, Philotheū secuti, qui idē quod χαλεπὸν significare tradit, interpre- tati sumus, innuere uoluit. Inquit igitur, οὐ τὰ συμπτώματα χαλὰ, id est q; corpore sunt cōmoderato, aut symmetri. id enim, Philotheo teste, idem quod σὺμμετρον significat: hos purgare periculosum est. Vt autem duplex est sanitas, sic etiam duplex symmetria, Gale- no libro primo de Tuend. sanit. cap. 3. autore: una optima, exqui- sita, & absoluta: altera quæ ab huius perfectione paulum deficit, non tamen eatenus ut animali sit grauis. Loquitur autem Hippo- crates de prima, quæ cum superuacuis prauisq; humoribus uacet, purgationibus molestanda habenda erit. Nam cum purgatio non sit nisi uitiosorum humorum euacuatio, ideo medicamentum purgans non inueniens in corpore symmetro & commoderato humorem quem attrahat uitiosum, partes corporis colliquat & absumit. Quare rectissime dixit Hippocrates, periculosum esse si hæc cor- pora purgentur.

Quo pri-
sens aphorif-
mus à præce-
dente diffi-
rat.

ἐγγώδης.

id.

Symmetria
duplex.

Corpus sym-
metrum non
purgandū.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

In hoc autem generaliore uocabulo.) Græcè, οὐ τὰ δὲ σὺμμετρα, ἢ ἐγγώδης, in hac generaliore dictione. Proprium.) Græcè, ἐγγώδης, suæ naturæ accommodatum, familiarem, conuenientem uero humorem. Medicamenta uero purgantia humores attrahere natu- ræ suæ accommodatos & familiares, multis in locis aduersus Asele- piadem Galenus demonstrat, libro nimirum secundo de Elementis, libro de Simpl. medic. facult. 3. cap. 24. & in libello de Purgan- tium medicament. facultatibus. Natura uero hoc loco idem ualeat quod substantia & temperatura, quæ ex primis confata est elemē- tis. Quippe medicamenta purgantia, Galeno libro 3. de Simpl. me-

Medicamen-
ta purgantia
familiaria sibi
bonores
trahunt.

Natura.

Purgantia
medicamenta
similitudine
totius essen-
tiæ trahunt.

Similitudo
totius substā-
tiæ quæst

Quare Gale-
nus similitu-
dinē substā-
tijs tribuat.

Familiarita-
te qualitat-
is trahere.

Cognatio a
limēti cū eo
quod alitur.

dicament. facult. cap. 16. autore, ὁμοιότητι τῆς ἐλκυστικῆς, simili-
tudine totius essentiae substantiae uel humores trahunt. Quædam e-
nim similitudo, ut idem libro tertio iam citati operis, cap. 24. ait,
utrisq; substantijs inest, et eius uidelicet quod purgat, et eius quod
purgatur. Si igitur quod purgatur pituita est, quod trahit pituita
sum sit, oportet. Similitudine itaq; totius substantiæ, id est mixtio-
nis quæ ex quatuor Elementis constat, medicamenta purgantia tra-
hunt. Sic quod scammonia purgat bilem, non accidit nisi ob ean-
dem proportionem elementorum bilem constituentium, ad eā quæ
scammonia coagmentatur. Nec mirum uideri debet, quod Gale-
nus similitudinem, substantijs tribuat, quum Aristoteles cap. 8. sua-
rum Categoriarum ita scriptum reliquerit. ὁμοίᾳ δὲ ἢ αἰσχροῖα λα-
τὰ μόνον τὰς ποικίλτας λεγίται. ὁμοίᾳ γὰρ ἔτιον ἰτέον οὐκ ἐστὶ
λατὶ ἄλλο, ἢ καθὼς ποικίλ ἐστιν. Similia dissimiliaq; per solas qualita-
tes dicuntur. Simile enim alterū alteri nulla alia ratione est, quā
ea quæ quæle est. Quippe quū Galenus scribit, tractationem fieri sub-
stantiarū similitudine, nihil aliud uult, quā quod hoc ipsum fiat
similitudine qualitatū quæ substantijs insunt. Nam ex mixtione
elementorum utraq; substantia qualitatem alteri familiarem cōse-
quitur, ratione cuius propriissime loquēdo similes dicuntur. Hinc
est quod Galenus libro 5. Simp. cap. 16. medicamenta οἰκονόμῃς
ποικίλτας, qualitatis familiaritate trahere humores dicat: id quod
nihil est aliud, ipsomet ibidē interprete, quā totius essentiae, id
est mixtionis, quæ ex quatuor elemētis cōstat, similitudine trahere.
Quare idem est dicere, medicamenta purgantia trahunt humo-
res qualitatis familiaritate, et similitudine essentiae. Siquidē simi-
litudō hęc quæ elementorum commixtionem sequitur, nō est alia
nisi qualitatū quæ insunt illis substantijs cognatio et familiari-
tas. Talis etiam societas et cognatio est inter alimentum ipsum, et
hoc quod nutritur. Quod Galenus multis in locis, potissimum ue-
ro libro primo de Naturalibus facult. ostendit, ubi sic scriptum re-
liquit. Fieri non potest ut assimilentur mutanturq; inter se ulla, ni-
si societatem aliquam cognitionemq; in qualitatib. obtineant. Li-
bro autem tertio de Temperamentis cap. 2. ait: Oportet toti nutri-
entis substantiæ cum tota nutriti natura communio aliqua similitu-
doq;

δοξ. sit. Vnde iterum palam sit, idem esse dicere, similitudine substantiæ qualitatis cognitione agere. Quod si uero alicui ista ex qui sita loquendi forma minus placebit, dicere poterit, ueteres tum me dicos tum philosophos cōfūse & indistincte similiū appellationē usurpare consueuisse, & non raro substantiis, uerbi gratia oculum oculo, & Theonem Dionī, similes esse dixisse, quod Galenus li. 1. *καὶ ἰνὰ τῶν Comment. 4. latius ostendit.*

APHORISMVS XXXVIII.

Τὸ σμικρὸν χεῖρον ἐπὶ πλείονα καὶ σιτιώτερον ἢ τὸ βέλ-
 ζιον πολὺν ἀνδρες ἔστωι δὲ, μέλλον ἀειρετιώτερον.

Paulo deterior potus & cibus, suauior autem ijs qui meliores quidem sunt, in suauiores tamen, magis expetendus.

HAEc sententia ad eam medicinae partem spectat, quæ Græcis *διαίτητικὴ* dicitur. Sic autem illis nominatur pars medicinae quæ morbis per uictus rationē medetur. Docet autem hoc in loco Hippocrates, quod medico interdum liceat ut egrotanti paulo deteriore cibum et potum exhibeat, idq; duplici ratione, ut in Commentarijs suis notat Galenus, partim ut egro qui hoc cibo & potu delectatur, gratificetur: partim etiam, quod illi uti ijs ipsis utile sit. Quippe uenterculus ea quæ cum uoluptate assumuntur, auidius amplectitur, faciliusq; concoquit. Quapropter quicquid in hoc cibo aut potu prauū est, tū emendatur, atq; ab eo quod bonum est separatur, & subinde per aluum excernitur. Vt hac ratione merito Hippocrates dicat, paulo deteriore cibum aut potum, suauiorē autē ijs qui meliores sunt, tamē in suauiores, esse magis expetendū, eligendū, aut preferendū: nā hæc omnia nox *αἰσθη- τέρως* significat. Non autem temere est ab Hippocrate dictum, paulo deterior: quia si ualde prauus sit cibus aut potus, egrotanti nullaratione gratificandum erit. Quippe tum prauitas illa emendari haud potest, ideoq; usum istorum prauorum ciborum & potuū magna consequitur noxa. Hinc rectissime à Philotheo est dictum, *ἀλλὰ χαρὶς ἔσθαι τοῖς λυγρομένοις, οὐ οἷς μὴ ἀποδοῦναι μεγάλην βλάβην.* egrotantibus in ijs gratificandum, ad quæ nulla magna sequitur

Hippocr. noxa. Quod enim in Epidemiā libro sexto part. 4. Aphoris. 7.
 tes. ijs uerbis docuit Hippocrates: Ea in quibus ægro gratificandū est,
 non admodum lædant.

ANNOTATIONES IN GALE-
 ni Commentarios.

Amplexatur.) Græcè ἀπλάττωσθαι. Vt enim cibus probe con-
 coquatur, necesse est ut uentriculus hunc rectè cōprehendat, &
 Reſte quādo à uentri- complectatur. Rectè autem comprehendit, quando inter ipsum &
 culo comple complexum, ut cap. quinto libri de Sympt. diffren. Galenus testa-
 tur, interim fluctuationes, interim inflationes sequuntur. Quocir-
 ca rectius in cōtextu legetur, Proinde uel nauſea, uel inflationes,
 uel fluctuationes subsequuntur. Neque enim hæc omnia simul, ut
 loco iam citato Galenus fusius docet, debilem uentriculi comple-
 xum sequuntur, sed interim hoc, interim aliud. Quinetiam Græca
 sic habent, ὥς ἵτοι ναυτίας ἐπιφέρει, ἢ πνευματώσεις, ἢ λαβύλωνας.

Quod in pluribus igitur cibus.) Hæc interpretis uerba nullo
 constant sensu, eiusq; conuersionis obscuræ occasionem dederunt
 Græca, quæ sic habent. ὅπου οὐκ ἐπὶ τῶν πολλῶν πλεονεχίμων ὄντων
 γίνονται ἔτι καὶ μικρὰ χέραι, ἐπὶ τῶν ἡδύως λαμβάνοντων οὐ μόνον
 οὐκ ἐπὶ χέραι, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ καὶ βέλτιον γίνονται. Hæc sanè perinde
 atq; latina, omni prorsus sensu carent. Theodorus, aut Laurentia-
 nus ita locum hunc Galeni conuertit: Itaq; sæpenumero accidit, u-
 bi paulo deterior cibus ingeritur, sed iucundus, & cuius subit desi-
 derium esitandi, ut non maneat insuper deterior, sed interdum me-
 lior euadit. Quæ quidem interpretatio nihil absurditatis habet, ta-
 men Græcis non per omnia respondet. Quā igitur græca, quæ pa-
 rum rectè se habent, interpretibus errandi ansam præbuerint, in
 hunc erunt modum emendanda, ἀπεχωρέω δὲ ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν, ὥς
 ἵτοι ναυτίας ἐπιφέρει, ἢ πνευματώσεις, ἢ λαβύλωνας. ὅπου οὐκ ἐπὶ
 τῶν πολλῶν πλεονεχίμων ὄντων γίνονται. ἔτι καὶ δὲ ἢ μικρὰ χέραι,
 ἐπὶ τῶν ἡδύως λαμβάνοντων οὐ μόνον οὐκ ἐπὶ χέραι, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ καὶ
 βέλτιον γίνονται. Refugere autē consuevit ea quæ iniucūda & insua-
 uia sunt, utpote quæ uel nauſeas, uel inflationes, uel fluctuationes
 pariant: quod quidem in plurimis, etiam ijs qui boni sunt succi ci-
 bis,

Galenī locū in Græco cō-
 dice restitu-
 tis.

bis, accidit. Quando uero paulo fuerit deterior, tunc in ijs qui libenter hunc assumunt, non modo non etiam deterior, sed quoadq; melior redditur. Vt planè uerborum Galeni is sit sensus: Plurimos quidem etià boni succi cibos deprauari contingit, propterea quod uentriculo insuauis et parum grati sunt, atq; adeò ab eodem non complectuntur. Contrà qui paulo deteriores sunt, in ijs qui eos libenter et cum uoluptate capiunt, non manent deteriores, sed interdum meliores redduntur. Hæc copiosius dicere uoluimus, ut lucem aliquam Galeni loco adferremus.

APHORISMVS XXXIX.

Οἱ πρεσβύτεροι τῶν νεώτερων τὰ μὲν πολλὰ νοσήσουσι νόσον. ὁκτώσα δ' αὖ αὐτέοισι χρόνια νοσήματ' ἔχοντες, τὰ πολλὰ σωαποδύνασκει.

Seniores magna ex parte minus quàm iuuenes ægrotant. Quicunq; uero morbi ijs accidunt diuturni, magna ex parte ipsis commoriuntur.

Admiratione dignum esse uidetur, quod hoc in loco Hippocrates scribit, seniores iuuenib. magna ex parte minus ægrotare, quàm constet contrà uarijs morbis affligi senes, imò senectutem ipsam morbum esse. Quinetiam metipse Hippocrates lib. primo πρὸς διαίτην, senes morbißimos esse scribit. Sed præstat eius adscribere uerba, quæ sic habent. τῶν ἡλικιῶν ὑγιανέτατοι οἱ παλαιότεροι, ἀσθενέτατοι οἱ νεώτεροι, νεοτέτατοι οἱ προσβύτατοι, καὶ οἱ ἐγγύστες, inter ætates sani maxime sunt pueri, secundo loco iuuenes, morboßissimi qui maxime senes, et ijs proximi sunt. Quare diligenter hæc Hippocratis sententia est expendenda, in qua maxime ad suam respexit etatē, qua quidem senes continentissime uiclitabant, nec perinde atq; iuuenes in uicliis ratione peccabant. Duas itaq; inter se ætates confert Hippocrates, senectutem nimirum et iuuentutē, docetq; seniores magna ex parte minus ægrotare quàm iuuenes, quod scilicet senes longo rerum usu prudentiores facti, à multis prauisq; cibis, unde superuacua complura generantur, abstinēt; ideoq; ut iuuenibus ipsis, qui parum prudentes et temerarij, ciborum, eorumq; omnium fere immensam copiam ingerunt, hiucq; adeò

Sensu.

Obiectio.

Responsio.

deò cruditates cõciliant, minus egrotent accidere solet. Quid mul-
 Cur iuuenes ta: iuuenes ob incontinentiam, non ætatis imbecillitatem, senibus
 senibus magis egrotant. Quippe sunt robustissimi, idcoq; parum de mor-
 gis egrotet. bis solliciti, operam dant libidinibus, uulnerantur, saluunt, clamant
 uehementius, & in summa, quocunq; animi impetus rapit, eò du-
 cuntur, incontinentissimeq; uiuunt. Proinde quum temeritas, ut in
 libello de senectute inquit Cicero, sit florentis ætatis, prudentia se-
 nectutis, sit ut iuuenes facilius quàm senes in morbos incidant.
 Quod animaduertens etiam Cicero, ita in libello iam citato scrip-
 ptum reliquit: Facilius in morbos incidunt adolèscèntes, grauius
 egrotant, tristius curàtur. Non autem sine causa Hippocrates ad-
 iecit, magna ex parte. Quia reperiuntur etiam inter senes qui in
 uictus ratione delinquant, ac incontinentes sunt, atque adeò ma-
 gis quàm iuuenes, utpote quibus sunt multo imbecilliores, egro-
 tant. Quos certe leues rectissima appellatione Cicero, loco iam ci-
 tato, nominauit iniqui: Vt petulantia & libido magis est adole-
 scentum, sed non proborum: sic ista senilis stultitia, quæ deliratio
 appellari solet, senum leuium est, non omnium. Ceterùm per senio-
 res, qui Hippocrati hoc loco *ἡλικιωτάτοι* dicuntur, eos maxime in-
 telligere uidetur, qui in prima senectutis parte sunt constituti.
 Quinquà hoc nō est perpetuū: sic enim etiā eos qui extremā par-
 tem senectutis agūt, sect. 3. Aphor. ultimo uocat. Porro si qui mor-
 bi diuturni per incontinentiam aliq; de causa senibus accidunt,
 tunc magna ex parte ijs commoriuntur, id est insanabiles tota uita
 durant: idq; propter uirium imbecillitatem, quæ frigidos morbos,
 quibus senes, utpote ijs similes, laborant, concoquere non ualent.
 Non temere autem dixit diuturni, quia illi ipsi frigidi sunt, atque
 adeò senibus, ut iam dictum est, maxime familiares. Quod Celsus
 etiam libro 2. cap. 1. confirmat, qui inter cetera sic inquit: Lon-
 gis morbis senectus patet.

ANNOTATIONES IN COMMEN-
 tarios Galeni.

Siquidẽ uis est imbecillis, quæ neq; morbos, &c.) Græcè, ἡλικί-
 ας ἢ ἀνέως ἀσθενήσας, ἢς κατὰ τὴν ἡλικίαν ἢ ἀνέως παθούσας τὰς νό-
 σους. Quippe & uis imbecillis, ita ut morbos facili concoquere
 nequeat.

nequeat. Omnes morbi diuturni frigidi.) Quod etiā Hippocrates libro sexto Epid. part. 1. Aphorif. 7. docet ijs uerbis: In Crano ne antiqui dolores frigidi, noui uero calidi. Omnes siquidem similibus.) Græcè, τοῖς γὰρ αἰετοῖς νοσήματα, siquidem naturæ suæ accommodatis morbis, &c.

APHORISMVS XL.

Βραχὺ καὶ λῶνθα τοῖς σφόδρα πεσέουσιν οὐ πάλιν τοῦ.

Raucitates & grauedines senibus admodum non concoquuntur.

IN hoc Aphorismo Hippocrates exemplum affert, quo postreman præcedētis sententiæ partem confirmat. Nam cum antea dixisset, morbos diuturnos, si quando senes inuaserint, illis commo-
ri, nunc raucitatis & grauedinis exemplo uerum esse demonstrat: quæ duo mala in ualde senibus coctionem non admittunt, propter nimirum caloris inopiam, & uirium imbecillitatem. Coctionem autem hoc loco pro alteratione humoris morbum efficientis accipere oportet, quæ in significatione aliâs etiam crebro usurpatur à medicis. Βραχὺς autem, quæ Corn. Celsi libro secundo cap. primo. & Plinio libro uigesimo ca. sexto, multisq; alijs locis raucitas uocatur, fit, quando humor à capite ad fauces destillat. Latinis etiâ Rauis dicitur. Vnde prouerbij speciem habet quod dicunt, Vsq; ad rauim. Et Plautus ait, Expurgabo hercle omnia ad rauim. cam rauim. λῶνθα uero, quæ grauedo Latinis appellatur, fit, ubi ad nâres delabitur humor. Testis eius rei est Galenus libro tertio de Sympt. causis, cap. 11. λυτὰ πρὸς αὐτὸν, ut et id obiter dicamus, eodem loco Galeno autore, est, quâdo ad os destillat humor, uel ad palatum, ut libro secundo Prognost. Comment. 49. ait. Non est itaque catarrhus cômune uocabulum, ut Brasauolus censet, ad omnes humorum defluxus. Cæterum non pugnant Aetij & Pauli descriptiones, cum ijs quas nunc ex Galeno produximus. Nam quâ Aetius libro octauo cap. 53. scribit, catarrhum esse, si ad uiam seu columnellam delatus fuerit humor, idem quod Galenus docet. est enim uia oris pars. Sic quum Paulus libro tertio cap. 28. inquit, ca-

Raucitas & grauedo eorum in senibus non concoquuntur. Concoctio.

Βραχὺς. Raucitas. Raucitas. Vsq; ad rauim. λῶνθα.

λυτὰ πρὸς αὐτὸν.

Musa.

Aetij & Pauli locus enarratur.

tarrhum esse, ubi ad fauces & palatum humor decūbit, nihil à Galeno uariat. quippe fauces oris particulam esse, omnibus constat. Quemadmodum etiam ubi scribit, rauicitatem esse si ad guttur & asperam arteriam defluxerit humor: facilis enim à faucibus ad loca iam dicta defluxus fit humoris, quum fauces gutturi præiaceāt. Quæ hic commemorare uolui, ne inter Galenum et præfatos duos autores esse dissensionem, quod ad uoces iam commemoratas attinet, imperiti existimarent.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Gibbi, recuruationes, obliquationes.) Græcè, *λυγρώσεις, λοφώσεις, σκολιώσεις*. Quare ut harum uocū germana significatio te neatur, animaduertendū erit, quod *λύγρωσις* est dorsi in posteriorem exterioremue partem, Galeno libro 3. de Articulis, Commēt. 2. autore, distortio. alioq; nomine Græcis *λύγρωσις* dicitur, latinis uero gibbus & gibbositas. *Λοφώσις* malum est priori contrariū: fit enim ubi in anteriorem partem distortio cōtingit, ita ut in dorso cauitas fiat, in pectore autem tumor. Interpres recuruationem uocauit. Alij repanditatem, & gibbum ad anteriora nominant. *σκολιώσις*. *Σκολιώσις* est, ubi in latus uel dextrum uel sinistrum distortio fit. Interpres obliquationē appellauit. Alij obliquitatem, obstipitatē, et tortuositatē uocant. Philotheus breuissimè harū uocū significationē ijs expressit uerbis. *ἡ ράχῃς ἐξίσταται ἐπὶ τὰ ὀπίσω, καὶ λαλεῖται κύρσις, ἢ ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν, καὶ ὀνομάζεται λοφώσις. ἢ ἐπὶ τὰ πλάγια, καὶ καλεῖται σκολιώσις*. Quæ quidem uerba cum plana sint, interpretatione non egent.

APHORISMVS XLI.

Οἱ ἐκλυόμενοι πολλὰκις καὶ ἰχυρῶς, αὐτοὶ φανερῶς πᾶσι φασὶν, ὅτι ἀπὸ πίνης τελευτῶσι.

Qui crebro & uehementer, citra manifestā causam exoluntur, ij celeriter moriuntur.

HAec Hippocratis sententia ad præfagiēdi artem pertinet. docet enim quando in exolutione ægrotantes mori contingat. Spectat etiam aliqua ratione ad eam artis partem quæ à mor-

bo præseruat. Nam si medicus crebro aliquem exolui uiderit, per uictus rationem, aliq; præsidia cauet, ne subinde de repente moriatur. Inquit igitur Hippocrates, qui exoluiuntur, hoc est animi defectionem patiuntur: neq; enim differunt ἐκλυσις καὶ ληροθυμία, id est exolutio et animi defectio, Galeno libro primo de Curandi ratione ad Glaucōnem teste, qui pro una eademq; re ambo hæc nomina à medicis usurpari scribit. Crebro et uehementer, id quod non temere adiectum est. Si enim debilis fuerit exolutio, raroq; acciderit, mortem nequaquã adfert. Sine manifesta causa: sunt enim multe cause exolutionis euidentēs et manifestæ, quod Galenus loco iam citato, et libro quinto de Male affect. locis cap. primo, ubi presentem Hippocratis citā sententiam, ordine recenset: et quibus si exolutio nata sit, non erit letalis. Sin citra aliquam illarum acciderit, repentinū affert interitū, quod nimirū propter uitalis facultatis imbecillitatem contingat, ut in Commē. latius Gal. ostendit.

ἐκλυσις.
ληροθυμία.

Causa manifestæ exolutionis.

ANNOTATIONES IN GAL-
eni Commentarios.

Vnā quidem primam.) Dicendum erat, et primam. Græcè enim est, ἡ πρώτη καὶ πρώτη. Vteri affectus.) Græcè, ὁ ὀδονοῖς ὀδονοῖς παθήματα, quæ uteri malis infestabatur. Intelligit uero potissimum uteri præsecationem, quæ Græcis πνεῦμα ὀδονοῖς dicitur. Quibus omnibus.) Græcè, τοῖς τοιοῦτοις μοῖ, his ipsis qui dem. Virtus animalis.) Sic quidem habet Aldinus codex, qui legit τῆς ψυχικῆς ζωῆς, sed perperam. legendum enim erit ζωτικῆς, id est uitalis. Neq; enim ob animalis, sed potius uitalis, cuius cor sedes existit, imbecillitatem exolutiones et animi defectiones fiunt. Hinc Theodorus etiam hoc loco uitalis conuertit. Quā quidem lectionē Philotheus quoq; cōfirmat, qui in explicatiōe huius sententiæ ita scriptum reliquit, ἐκ τῆς ζωτικῆς, ἀπὸ τῆς ζωτικῆς τῆς ζωτικῆς τῆς ζωτικῆς, De repente moriūtur, propterea quod uitale robur in his admodū imbecille est. Quineriā sequētia Galeni uerba manifeste ostēdūt de uitali ipsum loqui facultate.

Græcus Aldinus codex repurgatus à mendis.

APHORISMVS XLII

Λύειν ἀπὸ πλεονεξίας καὶ ἀσθενείας, ἀδυναμία δὲ οὐ γινώσκου.

Apoplexiam uehementem curare est impossibi-
le, leuem uero non facile.

Monstrat hoc in Aphorismo Hippocrates, quæ nã apople-
xia curari, quæ minus possit. Id quod nulla alia de causa
facit, quàm ut medicum deterreat, ne temerè salutem, ubi nulla
porus est, promittat. Quid autem sit apoplexia, alibi diximus, &
copiose admodum lib. 1. de Sanandis malis corporis, cap. 26. ubi
Medicus scilicet
lucē temere
baud promit-
tet.
uniuersam etiam eius curandi rationem diligenter & ordine tradi-
dimus. Num aut̃ uehemens aut leuis sit, ex noxæ uehementia quā
spirationi infert, deprehenditur: quemadmodum Galenus lib. 10. ter-
tio de male Affect. loc. cap. 7. & 10. & in Commentarijs huius sen-
tentiae abunde docet. Caterū ubi nos reddidimus curare, in Græco
λέειν, est λέειν, idem enim est quod θάλασσειν. Fieri itaq; non potest, ut
Cur uehemēs uehemens apoplexia curetur, propter ablationem respirationis,
apoplexia sine qua nemo uiuere potest. Leuis uero, in qua ordinem aliquem
curari non seruat spiratio ipsa, non facile, sed omnibus magna diligentia adhi-
bitis præsidij.

ANNOTATIONES IN COMMEN-
tarijs Galeni.

Totum corpus sensu priuatur.) Adijciendum, repente. Græcè
enim est, ὁλόκληρον αὐτὸ ἀσθενεῖ τὸ πᾶν ἀνιόντων ζήνωνται. Solutus re-
stat anhelitus.) Græcè, ὡς τὸ τῆς ἀνάνου, sola restat respiratio.

Interpretis Quippe anhelitus, spiritus est tantum emissio. Galenus autem de
lapsus. uniuersa respiratione, quæ ex inspiratione & expiratione cōstat,
loquitur. Sic paulo post legendum erit, quæ si & ipsa, etc. Qui
neq; intentum, &c.) Græcè, ὅσοι χαλεπὴ μὲν οὐστροφία ἔχουσιν, αὐ-
τὸν ἐκ τῆς ἀνάνου, ὅσοι δὲ διαλείπουσιν ἔχουσιν τὴν ἀνάνου.
qui neq; uehementem, neq; uolentam, inaequalem tamen & inor-

inaequalis re-
spiratio. qualis autem respiratio est, ubi in una uel pluribus differentijs est
Differentia respiratiōis. Differentias autem respirationis recenset Hip-
pocrates libro sexto Epidemiā part. 2. Aphor. quinto. In cuius
sententiae enarratione multa quæ ad institutum faciunt, reperient

Interpretis in nostris Commentarijs studiosi. Cito curatur.) Græcè, ταχὺ
error. αὐτὸν αὐτὸν ταχὺ, forsitan ipsam curabis. Interpres legit ταχὺς,
sed

sed male: neq; enim celeriter, utcunq; accidat, curari potest. Magna autem ex parte.) Sic libro tertio de Male affect. loc. cap. 10. inquit: Quippe mori contingit apoplexia laborantes, ob id quod spirare non possunt. Attollunt.) Græcè, *διὰ τὸ ἐλλοττες*, dilatāt. De quibus musculus plura habet Galenus in libro de Causis respirationis, & li. octauo de Ana. administ. & lib. septimo de Vsu part. Quod autem hoc loco docet, idem etiam libro tertio de Male affect. loc. cap. 7. tradit inueniens: In apoplexia quamuis nulla accedente actione quæ a consilio prodeat, tamen sola spiratio quæ musculorum thoracem mouentium munus est, saluatur. Anhelitus plurimus est necessarius.) Græcè, *ἡ περισσὴ τῶν ἀναπνεύσεων ἡ χρεία κατὰ τὰντα*, eo quod in ijs plurima respiratione opus est.

Quemadmodum & in alijs, &c.) Græcè, *ὡς περὶ καὶ τῶν ἀλλοῶν ὅν πορτῶ ἀσθενῶν τὴν ἀνταμὴν ἔχοντων*, quemadmodum & alio iui in ijs qui per febrem uires habent imbecilles. In summam effatu dignam, &c.) Græcè, *ἰατροὺς εἰς ἐν ἀξιόλογον κερφάλαιον τὴν ἐξ ἀπαιτῶν ἀνίστασαν ἀφροίσοντες*, seipsos in unam effatu dignam summam ex omnibus actionem colligentes.

APHORISMVS XLIII.

Τῶν ἀπαγχονίων καὶ καταλυσίων, μηδέπω δὲ πθινοτάτων, οὐκ ἀναφύεσσι, οἷσι αὖ ἀφροὺς ἢ ποδὶ τὸ σῶμα.

Qui strangulantur & moriuntur, nondum tamen: rui sunt, non redeunt ad uitam, quib. spuma circa os fuerit.

Hic Aphorismus ad prædicēdi artem spectat: siquidē docet, quādo ij qui strangulātur, & iam quasi morituri sunt, nondum tamen mortui, ad uitam redeunt, & quando minus. Accidit enim interdum ut aliqui ex suspendio detrahantur, quare tum præstat scire quando illi ipsi ad uitam redeant, aut minus. Per ἀπαγχονίους itaque eos qui laqueo, quem Græci *ἀχρόν* uocant, aut manu iniectione, quæ instar laquei sunt, strangulantur & suffocantur, intelligit Hippocrates. Per *καταλυσίους* autē, Philotheo teste, *μειλλοτας ἀποθνήσκοντες*, hoc est eos qui iā morituri sunt, aut mori debent. Nisi per *καταλυσίους* aliquis seorsim accipere uelit

πεσυνδωτος, et eos qui obtorto collo præfocantur, die maius trophæum,
 καταλύν. ut Germanicè dicitur. Est enim καταλύν, pessundo. Prior tamen in
 terpretatio melior, magisq; germana uidetur. Qui itaque strangu-
 lantur, et iam morituri sunt, aut mori debet ob strangulationem,
 nec tamen adhuc mortui sunt, non redeunt ad uitam: sic enim Cor.
 ἀναφίγει. Celsus libro secundo cap. 7. hæc Hippocratis uerba, ὅτι ἀναφίγει-
 σιν, est interpretatus, dicens: Neq; is ad uitam redit, qui ex suspen-
 dio spumante ore detractus est: si spumant ore. Leoniceus obscure
 admodum dixit, referuntur, ad græcissimum respiciens. Quippe ἀ-
 ναφίγει. Græcis idem est quod εἰς τοῦ νεκροῦ φέρεται, diciturq; de fu-
 nere quod retrò, non ad tumulum fertur. Ratio autem cur ij qui spu-
 mant non redeant ad uitam, nulla alia est, quam quod pulmonis ui-
 olentiam significat, ut copiosissime in Commentarijs Galenus expli-
 cat. Cæterum quod traditur in hac sententia Hippocratis, ex eorū
 numero est quæ raro accidunt.

ANNOTATIONES IN GALE-
 ni Commentarios.

Spumæ ge-
 neratio.
 Interpretis
 uerbis lap-
 sus.

Omnis spumæ generatio.) Idem docet lib. 2. Prognost. Com-
 ment. 47. Galenus, inquit: Spuma consistit in mari quidem ex
 uiolento uentorū afflatu, in multis et exiguas partes attrita aqua.
 In ijs uero quæ elixantur, præ copia caliditatis. Interpret tamen
 inepte reddidit In polentis, quum in Græco sit ἐφ' ὀλίγον. De spu-
 mæ quoque generatione plura infra habet, nempe secti. 7. Com-
 ment. 30. Quum uero tenacè, etc.) Ita etiam lib. 2. Prognō-
 Comment. 47. scribit, inquit: At uero commune in utrisq; cense-
 tur, gigni bullulas multas et exiguas. Solutum autem difficles, po-
 tissimum quando ambo concurrunt, tum aër nebulosus ac turbulē-
 tus, tum etiam humor quodammodo crassus et glutinosus. Qui-
 pe tenuis humor, qualis exquisita aqua habetur, quoties aërem cō-
 prehendit purum, non diutius continet, sed statim rescissis bullu-
 lis, in propriam remeare sedem permittit: et ob eam rem spuma in
 mari celeriter soluitur. Crassus uero et glutinosus humor, quoties
 turbulentam et nebulosam substantiam intra se clausit, pluri-
 mum detinet tēporis, eo quod nec illa sursum uersus festinet, quæ ad
 modum purus aër, et quia ipse difficulter rescinditur. Ut enim gi-
 gnuntur

gnuntur bullulle, ex humida substantia includente intra se aërem: pari modo solvuntur, propterea quod humida substantia rescindatur. Facile igitur rescinditur, quoties spiritus tenuis sursum uersus fertur, nō rescinditur uero, quoties neq; tenuis sucrit, neq; sursum uersus fertur. Talis autem est aër nebulosus, ut qui nec conuolet in sublime, neq; tenuis, sed perquam humidus sit, ita ut ferre queat humorem sibi circum extensum. Hæc ille, quæ ordine recensere uoluimus, quod presenti commentario magnam afferant lucem.

Vnde factam spumæ substantiam.) Græce, τοῦ γεννομένου τῷ ἐν τῷ ἀφροῦ, factæ spumæ substantiam. Ex uentre.) Græcè, ἐν τῷ κοιλίᾳ, ex uentriculo. Hic enim κοιλία partem eam quæ est ciborum receptaculum, et stomachus nonnullis dicitur, significat. Quod quidem discrimen diligenter est in Galeni libris considerandum, ut alibi, nempe in nostris in primū librum Galeni de Tuend. ualet. annotationibus, monuimus. Citra quos casus, &c.) Rectius, citra quæ symptomata quicquam efferrī ex uentriculo est impossibile. Ex uentre.) ex uentriculo, ut prius. In libro de respiratione.) Græcè, ἐν τῷ περὶ χρέας ἀναπνοῆς γράμματι, in libro de Vsu respirationis. Nam illic ostēdit, quod ij qui suffocantur, per expirationem & euacuationem eius quod est ueluti fuligo sanguinis, sanantur. Pauilla enim & fumus ac fuligo, omnisq; huiusmodi uisæ materiæ superfluitas, nihilo minus quàm aqua ipsa ignē extinguere consuevit. Necessarium igitur est motum habere, ut euacuetur fuliginosum quod a sanguinis uisione redundat. Signū itaq; est.) Alijciendum, hoc. Græcè enim est, ὁ λήθριος οὐκ ἐν τῷ τὸ συμβαίνει στίβῳ. Hoc fieri.) Omissum est, ei. quippe Græcè legitur, μέλιστα δ' εἰς αὐτῷ γίνεσθαι τοῦτο. Nonnulli tamē raro, &c.) Græcè, ἰσὺ γὰρ μὲν ἐν τῷ σπασμῷ τῶν ἀπὸ πνεύματος ἀπώγειαν ἀφροῦ φερόντος, &c. Nonnulli tamen eorum qui strangulati sunt, raro ad uitam redierunt, spuma circa os apparente. Sed contrariū rarissimè accidat. Per alterum Aphorismum.) Nempe uicesimum huius sectionis. In sequentibus.) Aphorismo uide licet 53. presentis sectionis. Commutant.) Rectius, degunt: ut in explicatione eius sententiæ dicemus.

Οἱ παχέες σφόδρα κατὰ φύσιν, ταχυθάνοντες γίνονται μᾶλλον τῶν ἰσχνῶν.

Qui natura admodum obesi sunt, celerius moriuntur quam qui graciles.

Obesi cur citius moriuntur.

κατὰ φύσιν.

VT nusquam non, ita etiam hoc in loco Hippocrates mediocritatem laudat, immoderantiam uero uituperat. De certa tamen hic mediocritate, cōmodatione uē, habitus nimirum corporis loquitur, quam eiusdem immoderantie præsert. Et cum immoderantia illa duplex sit, uel enim obesum est corpus, aut gracile, quod à mediocritate recedit: præsstat esse gracilem, quam obesum. Quippe natura obesi, quos hic παχέες σφόδρα, id est admodum crassos uocat, citius moriuntur quam graciles: quod scilicet in corporibus obesorum natuius calor imbecillus sit, ut copiosius in Commentarijs suis Galenus docet. Non autem temere adiectū est κατὰ φύσιν, quod nos naturā interpretati sumus, Philotheus autē ἐκ γενεῆς, hoc est simulatq; in lucem editi sumus, aut ab in-
eunte etate, à puero. Nam si quispiā natura mediocris, uictu subinde paulo plenior, atq; otio, et ignauia factus est crassior, is nō citius gracili moritur: quod scilicet uenas et arterias latas habeat, atq; adeo calorem natuium minime imbecillum, et extinctioni obnoxium. Quod fusius in Commentarijs prosequitur Galenus, et lib. 2. de Tempe. ca. 5. ubi in eum scribit modum: Quibuscunq; latiores uenæ sunt, hi calidiores natura sunt. Quibus angustiores, contra magis frigidi. Caloris nanq; opus est, has dilatare, et extendere. Ita rationabiliter in idem fere recidit uenarum angustia cum habitu pingui et crassiore, habitus gracilis cum uenarum laxitate. Quod si quis simul pinguis crassusq; est, ac uenas laxas habet, is consuetudinis alicuius occasione, non natura, pinguis est reditus. Sicut è diuerso, si quis angustas uenas obtrinet, et gracilis est, nec hunc talem esse natura necesse est. Hec ille. Vt autem ad Hippocratem redeamus, laudat ille in hoc Aphorismo corpus mediocri habitu præditū, utpote optime temperatum, ac longeuū. Contrā uituperat alia quæ à mediocritate recedunt, et aut obesa,

aut

aut gracilia sunt. In hoc autem excessu melius esse docet gracilem quam obesum esse, quod gracilioribus plus sit caloris innati, quam obesis.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Eene carnosum.) Græcè, *εὐσαρκος*. Quid uero significet uox *εὐσαρκος*, Galenus disertè in Commentarijs ostendit, *σύμμετρος*, id est commodratum interpretans. Et lib. 1. de Tempe. cap. 5. et lib. 2. cap. 5. *εὐσαρκος*, πᾶσι *σύμμετρος* esse tradit, hoc est omnino commodratum, nec gracile, nec obesum. Nec aliter *εὐσαρκος* corpus interpretatur lib. 1. de Tuend. sani. c. 5. Cor. Celsus lib. 2. cap. 1. eiusmodi corpus uocat quadratum. Corpus, inquit, habilißimum quadratum est, neq; gracile, neq; obesum. Quadratum autem metaphoricè dixit, metaphora nimirum a quadris sumpta lapidibus, qui sibi pulchrè quidem quouis in loco quadrant. Hinc omnibus palàm fit, interpretem hoc loco non recte reddisse *εὐσαρκος* bene carnosum. Qui enim bene carnosus est, is propriè Græcis *πολλὸς σαρκής*, Galeno lib. 2. de Tempe. cap. 5. teste, dicitur, aliòq; nomine corpulentus Linacro appellatur. Sic Cicero, Bene longam orationem dixit. Et alibi, Antonius habet inermes bene multos. Pari ratione bene carnosus erit, qui multas obtinet carnes, atq; adeò ab eo qui *εὐσαρκος*, et mediocri habitu corporis est, diuersus. Atq; ob id paucum omnino sang.) Quod lib. 2. de Tempe. cap. 5. testatur, ubi ita scribit: Qui angustus uenas habet, exigui sunt sanguinis, nec longam inediam ferunt: quibus latæ, ijs copia sanguinis est, et citra noxam cibo abstinēt.

εὐσαρκος
quid.

Quadratum
corpus.

Interpretis
erratum.

Bene carnosus.

APHORISMVS XLV.

Τῶν ἐπιληπτικῶν τοῖσι νόοις ἡ ἀπαλλαγὴ αἰ μεταβολὰς καὶ μελέσια τῆς ἡλικίης, καὶ τῶν χαριῶν, καὶ τῶν βίωυ ποιεῖ οὖσι.

Pueros qui comitiali morbo laborant, mutationes potissimū ætatis, locorum, & uictus liberant.

Hoc in Aphorismo mōstrat Hippocrates, pueros qui comitiali morbo laborant, triplici potissimum ratione liberari,

X mutation-

mutatione nimirū ætatis, locorū, et uicis rationis. Vbi principio
 Interpretū animaduertendum, interpretes uon sine magno errore τοῖς νέ-
 error. οῖς reddidisse iuuenes, quum tamen νῆς hoc loco idem quod νῆες
 νῆος. πορ, hoc est minor natus, seu puer significet. Id quod in primis testā-
 tur ea quæ libro sexto Epid. part. 1. Aphorif. 4. scribit Hippocra-
 tes dicens, αἱ νηπίου ἐπιληψίαι ἀμα ὅτε ἐσθρῶσι μεταβάλλει τοῦ
 οἰοῦντος ἄλλαι, puerorū morbi comitiales unā cum pubertate muta-
 tiones habent & alias. Quod uero νηπία pueros, ut nos interpre-
 νηπία. tati sumus, significent, in Commentarijs suis super hanc Hippo-
 cratis sententiam ex Zeuxide & Herophilo Galenus abunde ostē-
 dit. Præterea de pueris, & minime iuuenibus loqui hic Hippocra-
 tem, alia eiusdem sententia, quæ infrā sectione 5. Aphorif. septimo
 est, non tantum testatur, sed plane conuincit, quæ sic habet: Qui-
 bus, ait, morbi comitiales ante pubertatem accidunt, commutatio-
 nem accipiunt: quibus autem anno uigesimo quinto, magna ex par-
 te ijs commoriuntur. Quis uero est qui nesciat, iuuentutem an-
 no uigesimo quinto incipere, & usque ad 35 durare? Quare fieri
 Inuentutis ἡ
 pu. nequit, ut per νῆς hic accipiamus iuuenes, quod Hippocrate met
 ipso teste, si illi morbo comitali corripantur, nulla ratione libe-
 rentur, sed insanabiles tota uita durent. His accedit, quod etiā Phi-
 lotheus hic νῆων interpretetur παιδίων, inquit, μεταβάλλει μεναι
 γὰρ αἱ τῶν νῆων, ὅτε τῶν παιδίων ἡλικία. Pueros itaque liberant
 prædictæ tres mutationes, quod per hæc uerba ἀπαλλαγὴν ποιοῦ-
 σιν, innuere uoluit Hippocrates: est enim ἀπαλλάττω interdum
 ἀπαλλάττω. idem quod λύσθαι, λέγειν, id est liberare, ut suprā in enarra-
 tione Aphorismi 32. huius sectionis diximus. Mutatio quidem pri-
 ma, ætatis puerilis in iuuentutem, quæ calida & sicca est, atque a-
 deo morbo comitali, utpote frigido & humido, maxime aduersa.
 Mutationes
 ætatis. Locorū. Altera loci, quum scilicet in calidiorem & sicciorem regionem
 Viçus. transferuntur. Tertia uicis rationis: neq; enim βίης hic aliud, Phi-
 βίος. lotheo teste, quam διαίταν denotat: quæ nimirum calidiorem &
 sicciorem habitum corporis efficiunt. Liberant igitur omnes hæ
 mutationes pueros a morbo comitali, è pituita orto, quod nimirū
 ad contrarium transferant, ut in Commentarijs suis copiosius Ga-
 lenus docet.

tarios Galeni. -

Frigidus autē & crassus est humor.) Loquitur autē hic Galenus de morbo comitiali, qui est primogeniū cerebri pathema. Quod monendum esse duximus propter imperitos, qui à nulla alia causa excitari hoc ipsum malū existimare possent, cum tamen constet alias esse huius mali species, ubi nimirum per consensum, ore uentriculi male affecto, oritur. Aut quādo à parte aliqua corporis, ueluti quædam frigida aura, egro etiam hoc ipsum sentiente, ad cerebrum usque ascendit. De quibus omnibus fusius libro primo de Sanandis malis corporis cap. 29. scripsimus. Adolescentium.) Græcè *νιανισμῶς*, iuuenium. Quocirca interpres non sine errore duas inter se distinctas ætates confudit. Multo ad melius perducit.) Græcè, *ὅστις ἢ μεταβολῇ πόνου ἐπὶ τὸ βέλτερον ἄγεται*. Proinde ipsa mutatio omnino ad melius transfert.

Interpretis
erratum.

APHORISMVS XLVI.

Δύο πόνου ἅμα γινόμενων μὴ κατὰ τὸ αὐτὸν τόπον, ὁ σφοδρότερος ἀμαυροῖ τὸν ἑτερον.

Si gemini dolores simul, non tamen in eodem loco fiant, qui uehementior est, alterum obscurat.

L Atenter hoc in Aphorismo Hippocrates duorum dolorum exemplo innuit, ei malo quod magis urget, ac egrotantem plus alio molestat, esse succurrendū, minore tamen non penitus neglecto. Etsi enim maior dolor minorem, utpote uehementiorem, uidetur obscurare, non est tamen propterea contemnendus: sed eo qui uehementior est sedato, ad minorem etiā respiciendum erit. Sed quod ad uerborum Hippocratis explicationem attinet, sciendum *πόνος* hoc loco nihil aliud nisi *πῶς ὁδυνηται*, hoc est dolores significare. *πόνοι*.

Quod ideo monendum esse duximus, ne imperitis uox ipsa *πόνοι*, quæ multa, ut in expositione primi Aphorismi huius sectionis diximus, significat, imponeret. Quū uero dolor bisariam apud Hippocratem accipitur, nempe pro affectu qui cum dolore fit, & molesto sensu, ut diximus in enarratione sexti Aphorismi huius sectionis: hic certe pro sensu tristi & molesto usurpatur. Quum itaque

Bi malo
quod magis
urget, primo
succurrendū.

Dolor.

Δύο. inquit *Δύο πόνους*, *Δύο* indeclinabiliter accipitur:quemadmodū et i
ἀμα γινόμε- *αι*n apud Homerum quum ait, *τῶν δύο μοι γόνοι*. Non autem teme-
νω. re ab Hippocrate primum adiectum est, si dolores gemini simul si-
 ant, hoc est eodem tempore infestent. Diuersis enim temporib. ubi
 acciderint, unus alterum haud obscurat. Neque etiam ab re dixit,
Loci. *μὴ λατῆ τὸν αὐτὸν τόπον*, nō in eodem loco, id est parte corporis is.
τόποι. *τόποι* enim, id est locos Græci medici partes corporis appellant:
 Quod discrete Galenus libro primo de Male affectis locis cap. pri-
 mo testatur, inquiens: Non solum recentiores medici, sed ueterum
 quoq; non pauci, corporis particulas locos nominare consueue-
 runt. Si enim in una aliqua parte gemini dolores fuerint, tūc unus
 alterum non obscurat, sed simul potius loci afflictionem, in Com-
 mentarijs etiam suis teste Galeno, augent. Quum autem dicimus
In eodem lo- *co.* In eodem loco, non exquisitē locum intelligimus latitudine caren-
 tem: hac enim ratione fieri haud posset, ut in eodem loco gemini es-
 sent dolores. Quare locos *οὐ πλατέι*, ut ait Galenus, hoc est, ut ha-
 bent latitudinem, intelligere oportet. Vel *οὐ πλατέι* idem est quod
Interpretis *error.* crassius, et non admodum exquisitē. quæ ratione accipiuntur, si la-
 titudinem aliquam habere putantur. Nunc uero perspicuum sit o-
 mnibus, interpretem non rectē in sua conuersione negationem *μὴ*
ἀμαυρεῖ. præterisse, dicentē, Simul eūdem locum infestantibus. Ceterū cir-
Obscurat. cum spectē admodū Hippocrates loquutus est quū dixit *ἀμαυρεῖ*, id
 est obscurat. Neq; enim uehementior dolor miniorē sedat sanatiue,
 sed tantum obscurat: hoc est, efficit ut minus sentiat, eo quod uis
 sensifica tota ad uehementiorem distrahatur.

ANNOTATIONES IN GALE-
 ni Commentarios.

Dico autem latē, circa membrum, manus ueluti, &c.) Græcē,
λέγω δ' οὐ πλατέα, περὶ μέλιον μέγιστον ἢ περὶ βραχίονα. Dico
 autem in latitudine, circa partē maiore, ueluti uel circa brachiū,
 &c. Quibus uerbis Galenus explicat, quid per hæc uerba *οὐ πλα-*
τέι intelligi uelit, de quibus paulo ante satis a nobis dictum est.

APHORISMVS XLVII.

Περὶ τῆς γλυκυσίας τοῦ πόνου οἱ πύνοι ἐπὶ πυρετοῖς συμ-
βαίνουσι μέλλον, ἢ γρηγορώς.

Dolores & febres accidunt magis quum pus conficitur, quàm iam confectio.

A Deam artis partem quæ futura prædicit, hic Aphorismus pertinet. Quippe docet quòd in tumoribus præter naturam, ubi dolores & febres exoritur, medicus terreri non debeat: nõ enim alia de causa nisi quòd pus conficitur, accidit: sed illi potius esse prædicendum, futurum ut iam confectio pure utraq; mala sint æsitura. Quare autem dolores et febres quum pus conficitur, excitentur, Galenus in suis Commentarijs abunde ostendit, & nos paulo pòst in nostris Annotationibus copiosius monstrabimus. Vnum hic admonuisse sufficiat, antiquum interpretem magno errore hæc uerba Hippocratis. *τὸ ἐν τῷ πυώδεις τὸ πύον*, sic reddidisse, circa saniei generationem: quod inter pus & sanie magnum sit discrimen, diuersisq; apud Græcos uocibus appellètur, nempe pus *πύον*, sanies uero *ἰχῶρ*. Quod autem *ἰχῶρ* Latinis sanies dicatur, libro quinto capite uigesimosexto Celsus disertè docet. Præterea *ἰχῶρ*, Galeno libro quarto Viſſ. acut. Commentario primò teste, tenuis est humiditas, non solum sanguinis, sed etiam aliorum omnium humorum, ut copiose à nobis est dictum lib. sexto Epid. part. secunda Comment. 25. Galenus quoq; lib. 3. Ther. meth. tenuis excrementum quod est in ulceribus, *ἰχῶρ* uocat. Humor denique tenuis qui è lignis ardentib. exundat, *ἰχῶρ* dicitur. Pus uero substantia crassum est, atq; adeò à sanie, quæ ut iam ostèsum est, tenuis quidem existit, diuersum. Meminit huius sententiæ Hippocratis in multis locis suorum monumentorum Galenus, potissimum uero libro primo de Iudicijs, cap. decimosexto. Et in libello de Vniuersalibus morbi temporibus, ab initio statim, ad quæ sanè loca studiose recurrendum erit.

Quare dolores et febres quum pus conficitur, excitantur.

Antiqui in interpreti error.

Sanies. *ἰχῶρ*.

Pus.

ANNOTATIONES IN GALENI Commentarios.

Pus ex sanguine ortum habet, &c.) Vt hic Galeni locus rectius intelligatur, animaduertendum erit in corporibus animantiũ, Galieno lib. 5. de Simpli. medica. facul. cap. 5. teste, triplicem esse alterationem. Vnam exquisitè secundum naturam, quum uidelicet in

Tres alterationes in corporibus animantium.

uentriculo cibis concoquitur: aut in uisceribus & uasis qui ibi generatur succus, unde rursum unaqueque pars nutriatur. Altera planè præter naturam, quæ in omnibus fit putrescentibus. atque hæc quodammodo sibi inuicem contrariæ sunt. Tertia, ex utraque mixta & media est, partim primæ & eius quæ secundum naturam est quidquam obuiens: partim aliquid eius quæ huic contraria est, & præter naturam. Siquidem alterationi secundum naturam duo hæc insunt, ut & ex familiari animantis materia fiat alteratio, & ab innato calore exquisitè superetur. Ei uero quæ præter naturam est, & ab aliena caliditate mutatio accidit, & ad nihil utile. At media earum quæ scilicet suppurationes comitatur, ab innato fit quidem calore, sed non plane uincente: neque enim ex materia peragitur quæ prorsum benigna sit, neque tamen ex omnino aliena. Hætenus Galenus. Hæc si cum præsentī loco contuleris, nullo negotio omnia intelliges. Cum putrefactione fit olida.) Græcè, *ὡς τὸ σπυγδαῖος ἀποτίλειται ἀσπιδίου*, cum putredine efficitur grauis odoris. Optima.) Græcè, *χρῆσις*, bona. Secundū naturam.) Græcè, *ὡς τὸς ἐμφύτου θερμότητος*, neque ab innato calore. Extenta particula.) Propterea quod calor materiam fundat, unde etiam spiritus generatur, atque ob hæc ambo particula ipsa magis quàm antea distenditur, etiam si nihil influit. Febres uero sequuntur principio.) scilicet innati caloris, hoc est corde, concaléfacto. Et habent etiam quædam exemplaria pro *τὸς ἀρχῆς τὸς καρδίας*.

Febres ut in
suppuratio
ne accendantur.

Ex quâdam ueluti ebullitione.) Nam antequam pus sit, sanguinem qui in pus mutandus est, ebullire necesse est. In ebullitione autem à parte in qua fit suppuratio, uapor putridus per adiacentes arterias ad cor defertur, qui hoc ipsum calefacit, eoquæ præter naturam iam calefacto, calior per arterias & uenas in totum spargitur corpus. Quod uerū esse etiam testatur Galenus, qui lib. 2. de Differ. feb. cap. 11. ita scriptū reliquit: Statim, inquit, inflammationes febres accendunt, quando uidelicet propter magnitudinē, uel uicinītatē eorum calor ad cor usque peruenit. Vtpote consumpta materia.) Hinc est quod Galenus in libro de Temporib. totius morbi dicat: Si fluor in pus mutatus fuerit, aut discussus, minus rem tumorem & tensionem reddit. Quippe materia iam attenuata

ta est, & multum spirituum exhalauit. Putrida deniq; concocta sunt, ideoq; necesse est tum dolores & fibres sedari.

APHORISMVS XLVIII.

Εν πάσι κινήσει τοῦ σώματος, ὁπόταν ἀρχῇ τὸ πόνος, τὸ διακινῶν αὐτὸν εὐδὲς ἀνοσίου.

In omni corporis motu, quum fatigari cœperit, quies confestim lassitudinis remedium est.

A Deam medicinæ partem hæc Hippocratis sententia spectat, quæ mala corporis curat. Siquidem generalissimū illud in curandi ratione præceptum, cuius supra, in Aphorismo sci licet 22. huius sectionis meminit, Contraria contrariorum sunt remedia, motus & quietis exemplo nobis inculcat. Vt enim omnia alia suis cōtrarijs sanantur, sic etiam fatigatio quam ex ualido motu contraximus, quiete. Neq; enim ex quolibet motu fatigatio con-
 citatur, sed ex eo tantum qui uehementior est, atque adeo, Galeno lib. 2. de Tuend. san. cap. 2. autore, exercitatio existit. Verbum autem πόνος, ut etiam in suis Commentarijs docet Galenus, non tantum *ναμνν*, hoc est fatigari, sed & *ἀλγῆν*, id est dolere significat. Quocirca sic etiam interpretari hæc Hippocratis sententia potest: In omni corporis motu cum dolere cœperit, quies doloris remedium est. Quippe *ἀνοσιον* utrunq; significat, & lassitudinis & doloris remedium. nam *κένος* & lassitudinem, & molestiam doloremūe denotat. Hincq; *ἀνοσια* Græcis sunt remedia, quæ lassitudines & dolores leuant. Quies itaq; & lassitudini & dolori ex motu cōtractis medetur, quod in ea iures reficiatur ac reparatur.

APHORISMVS XLIX.

Οἱ εἰθισμένους τοῦ σώματος πόνους φέρειν, καὶ ὅστις ἀ-
 δυνέειν, ἢ γέροντες, τῶν ἀσυνήθων ἰσχυρῶν π. καὶ νέων
 ἥσσον φέρουσι.

Qui assueuerūt solita exercitia ferre, & si inuali-
 di sunt aut senes, facilius ferunt quàm qui nō sunt
 assueti, quamuis robusti & iuuenes.

Consuetu-

Consuetudo
exercitiōrū.

Cōsuetudo al
tera natura.

Partes cor
poris exerci
tatur sunt ro
bustiores.

Consuetudinem nō parum momenti habere in exercitijs o
beundis, hoc loco Hippocrates monstrat. Quum enim con
suetudo ipsa procliuuit, quædam ac facilitas sit, eodem modo sem
per agendi aut patien di usu comparata, unice cauendū erit, ne te
mere quod insolitum est & iniucundum exercitium, tū sanos tum
ægros subire cogamus. Vt enim natura, sic etiam consuetudo ipsa,
quæ ut uulgo fertur, altera natura est, non facile mutanda erit.
Quinctian Galenus noster in libro secundo de Musculorum mo
tu scribit, in idem recidere ubiq; consuetudinem cū natura, adeoq;
pulchrè dictum esse, quod consuetudo sit natura acq̃isitiua. Et li
bro secundo de Tuenda sanit. ca. 6. inquit: Consuetudo ascititiā
acq̃isitiuāq; naturā in corporibus gignit. Si igitur in cæteris
omnibus rebus consuetudinis ratio habenda erit, in exercitijs, quæ
hoc loco ut alijs etiam sæpe Hippocrates *mōrēs* appellat, haud ne
gligenda uenit. Atque hinc est quod Hippocrates hic non simpli
citer dicat, qui consueuerūt ferre exercitia: sed addit, solita. Quia
utcunque aliquis exercitijs assuetus fuerit, insolita tamen ubi sub
ierit, ea ferre sine magno incommodo non poterit. Quod Galenus
etiam libro quinto iam citati operis cap. 3. ostendit dicens: Quin
etiam consuetudo maximā uendicat partem ad exercitationis spe
ciem deligendam. Nā quæ consueta sunt, ut minime lassantia, quos
exercent, etiā delectant: sicuti ē diuerso quæ insueta sunt, tū displi
cēt, tū uero lassāt. Pari ratione accidit, ut ij q̃ quomodolibet assue
uerūt uti exercitijs, etiā si sunt imbecilles, minusq; iuriū habuerint
quā cæteri qui illis uti non assueuerunt, facilius ea ferant. Et se
nes etiam qui uti assueuerunt, exercitia facilius ea ferunt quā iuue
nes qui in ocio degere assueuerunt. Sic uerbi gratia, senex qui so
de re assueuit, minori id facit molestia & incommodo, quā iuuenis
qui non consueuit. Hinc Cornelius etiam Celsus libro primo c. p.
tertio ita scriptum reliquit: Omnem laborem facilius uel puer uel
senex, quā insuetus homo, sustinet. Eius aut rei nulla alia est cau
sa, nisi quod partes corporis exercitatae sunt robustiores. Quod
clarius Galenus libro secundo de Tuenda san. cap. secūdo, ijs mon
strat uerbis: Quouiam, inquit, uehemētior motus exercitatio est,
necesse quidem est tria ab ea perfici in corpore exercitando, instru
men-

mentorū scilicet duritiem ex mutuo ipsorum attritu, genuini ca-
loris augmentum, & spiritus citatiorem motum. Sequi uero hæc
reliqua omnia priuatim commoda, quæ corpus exercitijs accepta
refert. Ex instrumentorum utique duritie, tum ut minus ex labo-
re afficiantur, tum ad actiones robur, &c. Porro interpres, ut obi-
ter moneam, hic non recte conuertit, si fuerint imbecilles et senes:
quippe Græcè est ἡ γῆρσις, uel senes, ut nos interpretati sumus.
Primum enim Hippocrates de ijs loquitur, qui natura & ab ineun-
te ætate inualidi sunt: dein de ijs qui per ætatē tales fiunt. ut illorū
uerborum is sit sensus, quem paulo antea expressimus.

Interpretis
lapsus.

ANNOTATIONES IN COMMEN-
tarios Galeni.

Alius alij labor consuetus.) Græcè, ἄλλος ἄλλου συνήθους πο-
ρος εἶναι, aliud alij exercitium consuetū est. Manus certa lege mo-
uere.) Græcè, χειρονομίᾳ. quod Phauorino teste, proprie est τὸ χειρονομῆν.
νομαῖον δὲ χειρὶν, manibus gesticulari. Hinc χειρονομία, manuum mo-
tus & gesticulatio. Cuius quidem meminit Galenus li. 5. de Tuend. χειρόνομος.
uale. Et χειρόνομος histrio, gestu & manuum motu subsultans.

APHORISMVS L.

Τὰ ἐκ πολλοῦ χρόνου συνήθεια, καὶ χεῖρω, τῶν ἀσυνήθων
ποσὸν γῆχλαῖν εἶναι. αἱ οὖν καὶ τὰ συνήθεια μεταβάλλειν.

Quæ longo tempore assueta sunt, etiamsi dete-
riora sunt, minus ijs quæ insueta sunt, molestare
consueuerūt. Cōuenit igitur ad insueta permutari.

DVo in hac Hippocratis sententia traduntur. Primum qui-
dem, quod antea speciatim, exemplo ab exercitijs sumpto,
de consuetudine docuit, hic generatim ad omnia alia transfert, ea
quæ longo tempore consueua sunt, non obstante quod sint deterio-
ra, minus ijs quæ insueta sunt, molestare dicens. Nec ab re adiecit
Hippocrates, quæ longo tempore assueta sunt: quippe fieri po-
test ut is qui breui tempore re aliqua uti cōsueuit, ab ea infestetur.
Neque enim in naturam transeunt, nisi quibus longo uti tempore
assueuimus. Proinde recte Galenus libro secundo Prognost. Com-
ment.

Longo tem-
pore assueta.

ment. undecimo sic scriptum reliquit: Quod consuetum est, bonū:
 in consuetum uero, malum. Nam quæ longo tempore assueta sunt,
 Et si deteriora sint natura insuetis, tamen minus nocere solent.
 Quod de cibo & potu libro secundo Vict. acut. morb. Aphor. 34.
 Hippocrates uerum esse ijs docet uerbis: Cibus quibus uti consue-
 uerunt, facile ferunt, tametsi natura haudquaquam boni fuerint:
 Similiter & potiones. Contrariè grauius ferunt cibos quibus uti nō
 assueuerunt, etiā si mali non sunt. Consimili modo & potus. Quod

Consuetudo,
 est altera sit
 natura, mutā-
 da tamē.
 Obiectio.

Responsio.

autem de cibis & potionibus nunc dixit Hippocrates, id ad om-
 nia alia quibus longo tempore uti assueuimus, transferendum erit,
 quemadmodum copiosius etiam in Commentarijs suis Galenus do-
 cet. Altera huius Aphorismi pars Hippocratis cohortationem
 habet, in qua quidem diligēter monet, ut de consuetudine immutā-
 da cogitemus. Quod cur faciat, mirum alicui forte uidebitur, præ-
 sertim quum antea diserte dixerit, cōsueta etiā si deteriora sunt,
 insuetis quæ bona existūt, minus nocere. Proinde hic idem
 pugnare sibi ipsi ex dianetro Hippocratem putabit. Verū scien-
 dum, Hippocratem hoc loco respicere ad sortem humanam, quæ

Cur unius
 forme con-
 suetudo sit
 periculosa.

inopinatis rerum casibus, fortunis, & euentibus subiicitur, atque
 adeo efficit ne perpetuò ijsdem rebus uti possimus. Quapropter
 quum facillime in ea quæ nobis insueta sunt, in ista instabilitate re-
 rum humanarum, incidamus, ut omnis unius formæ consuetudo sit
 periculosa, necessarium est, quandoquidem si repente insuetis uti
 cogamur, plurimum offendamur. Quod in primis Celsus confir-
 mat, qui libro primo cap. 3. in eum scribit modum: Nimis ociosa

uita utilis non est, quia potest incidere laboris necessitas. Neque e-
 nim ex nimio labore subitum ocium, neque ex nimio ocio subitus
 labor sine graui noxa est. Hæc ille. Huc itaque respiciens Hip-
 ocrates rectissime consulit, consuetudinē esse mutandam. Sed in de-

Mutatio con-
 suetudinis nō
 fit repentina.

ferendis assuetis unice cauendum erit, ne mutatio ipsa sit repenti-
 na. Ab ijs enim quib. assueuimus, paulatim esse trāseundum, sequen-
 ti Aphorismo docebit Hippocrates. In cuius quidem explicatio-
 ne multa quæ ad hanc rem pertinent testimonia producemus. Ce-
 terum hoc in loco animaduertendum erit, consuetudinis mutatio-
 nem non in omni ætate, sed iuuentute maxime fieri debere. Cuius

Quæ in ætate
 consuetudi-

quidem

quidem rei testis est Galenus libro quinto de Tuend. sanit. cap. 7. ^{nis mutatio} ita scribens. Iuuenibus ea mutare quæ nocent tentandum est, etiã si fieri debeat. ^{à pueris his maxime insueverint.} Possunt enim eorum vires mode- ^{rate factâ mutatione sustinere, sperariq; potest in reliquo uitæ tẽ-} pore fructũ aliquẽ eos ex meliore cõsuetudine percepturos. At se- ^{nex, si posset longo tempore sensim malam consuetudinem muta-} re, propterea quod quo tempore meliore frueretur, habiturus non ^{esset, frustra laborem insumeret: non aliter quàm si quis artem di-} scere quampiam oſtogenarius inciperet.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Illotionibus.) Græcè, ἀλυσίαι. Obtineãtur.) Græcè, ὑπαρκοί
 10. superentur, uincantur. Ipsi tamen quadammodo.) Hanc
 sententiam paulo clarius effert Galenus libro tertio de Temp. ca.
 quinto. ubi inter cætera sic scribit: Ea quæ nutriunt, ipsa quoque ^{in corpore hominis aliquid faciunt, sed nec sensibile, nec euident:}
 diuturna tamen eorum exhibitio magnopere alterat, mutatq; cor- ^{pora.} Disponit.) Græcè, διατίθωσι, afficiunt. Facilius.) Græcè,
 εὐρίσκειν, quod Galenus paulo copiosius et apertius monstrat lib. 1.
 de Naturalibus facult. in hunc scribens modum. Non fieri potest ^{ut mutantur inter se ulla, nisi societatem aliquam cognationemq;}
 in qualitatibus habeant. Siquidem ut flauum rubeum fiat, et ru- ^{brũ flauũ, una et simplici alteratione est opus. Ut uero album ni-}
 grum reddatur, uel nigrum album, omnes quæ in medio sunt horũ ^{alterationes requiruntur. Iam quod molliſſimum est, nõ potest u-}
 nõ statim impetu durum fieri: nec quod durissimum, ilico molliſi- ^{imum. Sic caro ex sanguine nõ magno negotio fit. Si enim eatenus}
 nature opera crassescat, ut constantẽ substantiam habeat, nec eti- ^{am sit fluidus, prima et recens concreta caro iam existit. At uero}
 ut sanguis os fiat, longo huic tempore, multo etiam opere et muta- ^{tione est opus. Quod autem pani, et multo magis lactucæ et be-}
 læ, et similibus, quo sanguis ex ijs fiat, per multa alteratio requira- ^{tur, satis id quoq; patere arbitror. Hactenus Galeni uerba recen-}
 suimus, è quibus omnibus palam fit, unumquodque celerius à simi- ^{libus alterari. Eorum autem quæ inter se omnino contraria et}

disimilia sunt, unum in alterum mutari non potest. Id quod Galenus libro 3. de Temper. cap. 4. aquæ & ignis exemplo monstrat, ubi diserte scribit aquam non posse mutari in ignem, neq; ignem in aquam. Huc accedit Aristoteles, qui libro secundo de Ortu & interitu cap. 4. scribit in eum modum: Quæ symbolum inter se habent, horum celeris est migratio: quæ uero non, tarda. Symbolum autem hoc loco idem quod ὁμοίωμα, id est similitudo, significat.

Quibus corpus adhæret..) Græcè, οἷς ὁμλεῖ τὸ σῶμα, quibus cum uersatur consuetudinem uic habet corpus. Adhæsum.) Græcè, ἐμλίαν, consuetudinem, conuersationem. Dabimus.) Græcè, δὲ δῶκεμον, dedimus. Vnica tantum consuetudo.) Græcè, ἕως μορῆς αἰς, unius formæ ac speciei consuetudo. Multum offendamus.) Græcè, μεγάλως βλάπτωμεν, uehementer offendamur.

APHORISMVS LI.

Τὸ λεῖπρόν τε πολὺ καὶ ὁρᾶται ἀπὸ τοῦ πληροῦς, ἢ τοῦ ὀρεῖται, ἢ τοῦ ψύχει, ἢ ἄλλως ὁκνοῦσι τὸ σῶμα λειπεῖν, σφαλρόν. καὶ πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον. τὸ δὲ λεῖπρόν τε ὀλίγον, ἄσφαλές, καὶ ἄλλως ὡς τις ὁρᾷ τὸ ὀρεῖται, ἢ τὸ ὀρεῖται μεταβαίνει.

Plurimum & repente uacuare, aut explere, aut calefacere, aut refrigerare, aut aliter quomodo cūque corpus mouere, periculosum. Et omne nimium naturæ inimicum est. Quod uero paulatim fit, tutum, præsertim ubi quis ab altero ad alterum progreditur.

Quum in extrema præcedentis Aphorismi parte ab Hippocrate præceptum sit, ut ad insueta fiat permutatio, ideo ne quis in ea non recte obeunda tentandaq; aberret temere, qualis esse debeat, nempe non repentina, hoc in loco docet. Quippe natura ipsa subditam mutationem, quæ de extremo in extremum absq; medio fit, tolerare sine noxa haud potest. Hinc est quod dicat Hippocrates, esse periculosum plurimum & repente uacuare. Vacuare autem, quod Hippocrati est κενεῖν, proprie de ea uacuatione dicitur, ut in Comment. 17. Galeni huius sectionis est commemoratum, quia omnes ex æquo humores uacuantur, Plurimum uero κα-

euare, est, plus quam uires tolerare queant educere. In omni enim uacuatione, ait Galenus sectione prima Apho. Comment. 3. uires egrotantis attendere oportet, & donec tolerat & nondum laborat, tentandū est humorem exuperantem educere. Quum uero dissoluantur, etiam si restant superuacua, cauere eorum uacuationem oportet. Non est igitur multum & repente uacuandum, nisi id ipsum ut faciamus ingens nos urgeat necessitas: quod tribus potissimum modis accidere solet, Galeno sect. 1. Apho. Comment. 23. teste, nempe in maximis inflammationibus, in ardentissimis febribus, & uehementissimis doloribus. In ijs enim ad animi usque deflectionem uacuamus, quæ certe, nisi multum & repente uacuemus, haud accidit. Ut uero multum & repente uacuare non licet sine magna noxa, sic etiā explere. Quod certe summæ ac firmæ athletarum constitutiones, quarum sect. 1. Apho. 3. meminit Hippocrates, abunde testantur. Multam enim & repentinam expletionem uel suffocatio, uel uasorum ruptio comitatur. Quare Hippocrates loco iam citato rectissime dixit, uacuationes quæ ad summum progrediuntur, sunt periculosæ. Et uicissim, refectioes summæ periculo haud uacant. Non licet præterea sine magno incommodo repente ac multum calefacere, uel refrigerare: quia hoc ipsum stuporem inducit, caloremque natiuum extinguit: illud uero humores exurit, & febres accendit. Pari ratione non conuenit, quomodocunque aliter corpus plurimum & repente mouere, uel exercitijs, uel balneis, uel medicamentis urinam aut sudorem elicientibus. Et ut uno omnia uerbo complecteretur Hippocrates, inquit: Omne nimium naturæ est aduersum & inimicum. Nonnulli tamen codices hoc loco legunt, *ἀντί τῆς φύσεως*, propterea quod omne, &c. ut hæc uerba ueluti rationem præcedentium explicent. Ut autem omne nimium est naturæ inimicum, ita contra quod paulatim fit, tutum existit, & periculo uacat, præsertim (*ἄλλως* enim Galeno etiam in Commentarijs teste, idem quod *μάλιστα* hoc in loco significat) si quis ab altero ad alterum, hoc est ab eo cui assueuit ad insolitum, progreditur. Nam ut lib. 6. Epide. par. 3. Apho. 21. Hippocrates ait, repentinæ mutationes cauendæ sunt. Et lib. 2. Viſt. acut. morb. Apho. 18, inquit, Repentinæ mutationes noxā imbecillitatemque

Plurimum uacuare.

Quando multum & repente uacuandum.

Multæ et repentinæ expletionis noxa.

ἀλλως.

„ pariunt. Et iterum: Mutatio ipsa quidem non parum conducit, at-
 „ qui recte transferenda uenit. Debet itaq; omnis mutatio paulatim
 „ & sensim fieri, quod in cibo & potu potissimum loco iam citato
 „ Apho. 21. uerū esse declarat ijs uerbis: Quod uitio sus, inquit, tum
 „ cibis, tum potus semper sibi similis ad sanitatem tutior sit, quam
 „ si quis subito ad meliorem se transferat, facile intelligitur: quippe
 „ tum his qui bis die comedunt, tum ijs qui semel, noxam imbecillita-
 „ temq; pariunt repentinæ mutationes. Quocirca prudentissimè
 „ nunc dixit Hippocrates, id quod paulatim fit, tum præsertim esse
 „ tutum, quum ab altero ad alterum, ab assuetis nimirum ad insueta,
 „ fit progressus. Duo itaq; ut tandem finē faciamus, sunt, quæ in e-
 „ narrata nunc à nobis sententiā Hippocrates docet. Vnum & pri-
 „ mum, quod omne nimium sit naturæ inimicum. Alterum, quod na-
 „ tura subitas mutationes non ferat. Et citatur hæc sententiā à Gale-
 „ no in libello cui titulum indidit, Exhortatio ad bonas artes.

Summa.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Plurimum aut repente.) Græcè, κατὰ πλεον καὶ ἐξαπίνης, pluri-
 mum & repente. Est enim natura in elementorum, &c.) Græ-
 cè, ἐστὶ γὰρ ἡ φύσις ἐν συμμετρίας τῶν στοιχείων ἔχουσα τὴν ὁμοίαν.
 Naturæ enim essentia in elementorum commoderatione consistit.

Quare non absq; ratione, &c.) Abundat hic dictio Vnā, neq;
 enim legendum Vnā substantiam, sed simpliciter Substantiam ani-
 malis dissoluit. Græca enim sic habent, εἰκότως οὐ τὸ πλεον πᾶν, οἷον
 ἀνθρώπων τὴν συμμετρίαν, διαλυτικὸν ἐστὶ τῆς τοῦ ζώου συστά-
 σεως. Merito itaq; omne nimium, ut quod cōmoderationem demoli-
 tur, animantis concretionem dissoluit. Quod uero paulatim, ut
 inquit, &c.) Hanc sententiam non satis perspicue reddidit inter-
 pres. Græca enim sic habent, τὸ δὲ καταμικρὸν φασὶ πλεονεῖν ἢ κί-
 νουεν ἀναλυνόντι, καὶ τὰλλα ὅσα τοῖς ἐξ ἑστῆς ἀσφαλές, ἀλλὰ οἷον γὰρ
 νόμιμον, καὶ μάλα σὺ ἔταρ ἐξ ἐτέρου τινὸς ἐν ἑβῇ τῇ μεταβολῇ εἰς
 ἕτερον ποίωμεθα. sic enim legendum, licet Aldinus codex habeat
 τούτους pro τούτοις, et ἄλλως pro ἄλλωσι. Paulatim uero, in-
 quit, explere scilicet, aut uacuare, et quæcunq; alia subinde dixit,
 sunt ei, cum alijs, tum maxime quum ab altero aliquo cui assueui

Interpretis
cōuersio no-
tatur.

Aldinus co-
dex emenda-
tus.

mus, ad alterum progredimur. Quibus sanè uerbis Galenus cau-
samur, Hippocrates dixerit τὸ δὲ κατ' ὀλίγον ἀσφαλές, exponit.

APHORISMVS LII.

Πάντα κατὰ λόγον ποιεῖν, καὶ μὴ γινόμενων τῶν ἀσφα-
λῶν. μὴ μεταβάλλειν ἐφ' ἑτέρου, μένοντες τὸ δόξαντες.
ὁ ἄλλος.

Si ei qui omnia ratione facit, non succedat con-
gruenter rationi, non est ad aliud progrediendum,
dum manet quod principio uisum est.

HOC Hippocratis præceptum ijs qui medicinam faciunt, al-
ta mente reponendum erit, ne scilicet temere, & cum mini-
me oporteat, mutationi remedium studeant. Monet enim Hippo-
crates, quum omnia ratione inuenta sunt, non tamen statim conspi-
cia utilitas aliqua comparet, ne ad aliud præsidium, utcumque id-
ipsum ægrotantes à nobis exigant ac postulent, progrediamur, dū
manet quod initio uisum est. Nam fieri nō potest, ut semper breui
tempore suam actionem medicamentum adhibitum perficiat. Ne-
que etiam morbus ipse semper ita exiguus est, ut uno præsidio uin-
ci ac pelli queat. Quo itaque plene superetur, præsidia eiusdem sa-
cultatis ut sæpius reiterentur necesse est. Quod pereleganti simi-
litudine gutta & saxi Galenus in Commentarijs monet, de qua in
Annotationib. paulo post dicemus. Ceterum ut omnia fiant ratio-
ne, non est certe cuiusuis medici, sed eius tantum qui ea peritia re-
rum quas medicum cognoscere decet, præditus est. Is enim solus
quid morbus, quid ægri temperatura, quid ætas, uires, anni tempo-
ra, locus, consuetudo, partium situs, et earūdem sensus acumen at-
que hebetudo exigunt, recta ratione inuenire potest. De quibus o-
mnib. Galenus in libris quos de Curandi ratione inscripsit, copio-
se & exquisitè scripsit. Hic itaq; qui omnia ratione facit, ubi adhi-
bitis præidijs non successerit statim congruenter rationi, non cō-
mittet ut ad aliud, hoc est facultate diuersum medicamentum, per-
seuerante eo quod ab initio uisum est, hoc est si is sit morbus quem
esse à principio putauit, nec aliud interueniat symptoma quod il-
lum à priori consilio ac instituto recedere cogat, se transferat. Nā
perfectum

Nihil temere
mutandum.

perspectum habet, & si nunc nulla apparet utilitas, sequitur tamen paulo post, ubi nimirum praesidia actionem suam per fecerint, morbusq; qui egrè medelis cedit, victus fuerit. Hinc est quod Galenus libro secundo de Componend. medic. secundum locos, sic scri-
 „ ptum reliquerit. Artis curandi coniectura in affectuum dignotio-
 „ ne maxime consistit. Qui ubi inuenti fuerint, curationem non con-
 „ iecturaliter, verum scientificè indicant, nec non hinc cognoscitur
 „ quàm egrè nonnulli affectus remedijs cedant: in quibus rationabi-
 „ liser ijs utimur quæ indicatio suggerit, licet per initia nihil profi-
 „ cere uideantur. Atq; hoc est quod in Aphorismis dixit Hippocra-
 „ tes hunc in modum: Si ei qui omnia ratione facit, &c. Interdum e-
 „ nim adeò uehementer uaporosus spiritus, & multò magis etià hu-
 „ mor uiscosus ac crassus angustis impingitur meatibus, ut longiore
 „ tempore ad curationem opus sit. Hæc Galenus, quæ ordine recen-
 „ sere uoluimus non alia de causa, nisi quod ad præsentem Hippo-
 „ cratis sententiam, quam etiam ad uerbum referunt, recte intelligen-
 „ dam plurimum conducant.

ANNOTATIONES IN GALE-
 ni Commentarios.

Non parua est opus scientiæ.) Græcè, ὁ σμικρὸς ἐπιστήμης ἐργον ἔστι. Rectius igitur ita conuertetur, non exigua scientiæ mu-
 nus est. Siquidem Cicero etiam passim ἐργον munus & officium in-
 „ terpretatur. Hinc ἀποδοῦναι τὸ αὐτοῦ ἐργον, Græcis est fungi suo
 „ munere, & exequi munus suum. Non permutari.) Græcè, μὴ
 „ μεταβαίνειν, non recedere. Ex ijs.) Hæc uerba in contextu abi-
 „ dant. Græcè enim est, εἰ καὶ μολὶσιν φαίνονται σαφὲς ἡ ὠφελεία τοῖς
 „ οὕτω γινόμενοις ἐπαμοῦν, quamuis nondum conspicua utilitas hoc
 „ modo adhibita praesidia secuta esse uideatur. Quemadmodum e-
 „ nim in gutta.) Eleganti hoc simili aliis etiam crebro usus est Ga-
 „ lenus, libro nimirum de Temperament. 3. cap. 5. ubi inter cate-
 „ ra sic scribit: Omnino ubi duo corpora inter se commissa aliqua
 „ multo tempore pugnāt certantq; de alterando, utrumq; eorum tū
 „ agere, tum pati est necesse. Fortasse autem & si non multo tempo-
 „ re id fiat, attamen agit etiam id quod uincitur, in id quod uincit: ue-
 „ rum ita exiguum, ut sensum effugiat, Neque enim si acutissimo ser-
 „ ro

ἐργον.
 ἀποδοῦναι
 τὸ αὐτοῦ ἐργον.
 2^ο.

Quicquid in
 alterū agit,
 hoc etiam ab
 eodem pati-
 tur.

dum iuuenes sunt aluos humidus habent, in senectute peius degerere, quod nimirum ijs tum exiccetur, atq; ita etiam manifeste iuuat aluum humidum semper sicca esse meliorem: tamē nihilominus Masae quum se satis diu torssisset, tandem inferre uoluit, melius esse transire in siccas q̄ humidus: quod causa minus male sint quæ siccam q̄ quæ humidam aluum efficiant. eoq; postremum progreditur, ut aliū esse huius Aphorismi sensum, quam eius qui huius sectionis uisum est, dicere non uereatur: quū tamē id ipsum asserere, et Hippocrati & Galeno, ut antea monuimus, aduersetur, quib. talis sensus ne per somnū quidem in mentem uenit. Perperam quoq; Leoniceus hic conuertit Exiccant: quum in Græco sit πασιῶν ἐκκρίνεται, exiccantur: ut nos reddidimus.

APHORISMVS LIIII.

Μεγέθει δὲ σώματι ὁ γυναικῶν μὲν ἐλευθέρου, καὶ οὐ κακῆς δὲ ἐγγυρᾶσαι δὲ, ἀνδρῶν δὲ, καὶ χῆρον τῷ εὐλαστόντων.

Proceritas corporis iuuentæ quidem liberalis est, nec indecens: senectuti uero inutilis, peiorq; breuitate.

HAec sententia ad præsagiendi pertinet artē. docet enim corporis proceritatem, quæ in iuuentute quidē decens ac pulchra est, in senectā fore inutilem, quod scilicet gibbositatis occasio nem præbeat. Animaduertendum autem, *uiz* ibos hoc loco non sumi proprie pro magnitudine, sed improprie pro longitudine: uel, ut nos conuertimus, pro corporis proceritate: id quod Galenus in Commentarijs suis etiā monuit, & confirmat hoc idem Celsus libro secundo cap. primo, ubi præsentem Hippocratis sententiam ijs expressit uerbis. Longa statura, ut in iuuenta decora est, sic matura senectute conficitur. Vnde etiam palam fit, liberale hoc *Librale.* loco idem significare quod decorum & pulchrū. Decora enim est corporis proceritas iuuentuti, propter rectitudinem. Quamdiu enim iuuenes sunt hac corporis constitutione præditi, tam diu recti incedūt. Senectuti uero inutilis ac indecora, quoniam tum ista mole grauati senes incuruantur ac gibbosi redduntur, quod breuiori
bus

bus ne antiquam accidere solet. Ut rectiss. dictum sit ab Hippocrate, proceritatem senectutis peiorem esse breuitate.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Si igitur magnitudinem corporis.) Magnum enim corpus pro-
prie id est, quod auctum est non tantum longitudine, sed etiam pro-
funditate & latitudine, atq; adeò respectu istarum dimensionum com-
modum existit, quod non in una tantum, sed in omnibus trib.
æqualiter increuerit. Quocirca nihilo deterior est in senectute ma-
gnitudo, quam breuitas ipsa.

Magnum
corpus.

Ι Π Π Ο Κ Ρ Α Τ Ο Υ Σ

ΑΦΟΡΙΣΜΩΝ ΤΜΗΜΑ

τρίτον.

HIPPOCRATIS APHORIS-
morum sectio tertia.

ANNOTATIONES IN PRÆ-
fationem Galeni.

P V S.) ἔργον, munus rectius, ut priore sectione
etiam annotauimus. Lyci in æqualitatem.) Græ-
cè, ἐν ὡμαλίᾳ, inconstantiam. Quinti præce-
ptoris.) Quintum autem male interpretatum
esse Aphorismorum hanc de anni temporibus se-
ctionem tertiam, Galenus quoque in Præfatione

ἔργον.

Quintus in
terpres apho-
rismorum Hip-
pocratis.

libri primi Epidemiarum copiosius demonstrat. Aseruit enim pa-
lam Quintus, ea quæ de anni temporibus ab Hippocrate scripta
sunt, nulla habita causæ ratione, sola esse perspecta experientia:
quasi uero eorundem omnium non possit reddi exquisitè ratio, &
ipse Hippocrates non fuerit princeps eius medicinæ quæ rationa-
lis uocatur. Ad observationem.) Græcè, τήρησις. Observatio
autem, Galeno in lib. de subfiguratione empirica teste, nihil aliud

Observatio.

Observato-
res.

est Empiricis, nisi tota rei euidentis experientia. Quare obseruationis nomen cum cognitione et memoria confuderunt, quando quidem proprium rei euidentis intuitum, et cognitionem, et experientiam ex multis intuitionibus comparatam sic uocauerint. Hinc quum quicquid Empirici obseruant, aut ab alijs experientia obseruatum memoriæ proditum est, credant, factum, ut *τηρητικοί*, quasi obseruatores dicti sint.

APHORISMVS PRIMVS.

Αἱ μεταβολαὶ τῶν ἀρρώγων μελίσσιν πικρὺς ἰνὸς ἡματα, καὶ ὅν τῆς ἐν ὥρῃ πρὸς αὐτὴν μετὰ λαγαῖ ἢ φύξις, ἢ δά λυσις, καὶ τ' ἄλλα ἢ τὸ λόγον οὐτοῖς.

Mutationes temporum maximè pariunt morbos, & in ipsis temporib. magnæ mutationes aut frigoris, aut æstus, aliæq; congruenter rationi eodem modo.

Mutationes
temporum.

Mutationes
temporū pa-
riunt mor-
bos.

Non omnes
homines in
mutationib.
temporū æ-
grotant.

DVo hac in sententia Hippocrates docet. primum quidem, quod anni temporum mutationes pariant morbos. secundò, quod mutationes magnæ quæ in ipsis particularibus anni temporibus accidunt, procreant morbos. Per mutationes autem temporum, Galeno in Commentarijs teste, intelliguntur αἱ κατὰ τὸν ἀρρώγων ἀλλοιώσεις, alterationes temperamentorū. Si enim hæc ipsa tempora suas temperaturæ nō seruauerint, haud dubie morbos procreabunt. Non autem ab re dixit mutationes, neq; enim unius temporis dūtaxat mutatio facile morbum parit, nisi magna admodum fuerit. Temporū itaque anni omnium, uel plurium mutationes, maxime procreant morbos. Quippe horum mutationes aërē etiam quem asiduò iuspiramus, atque adeò corpora quoq; nostra alterant, humoresq; uarios in illis generant, idq; in ijs potissimè corporibus quæ sunt ad patiendum apta et idonea. Neq; enim omnes homines in eiusmodi temporum mutationibus ægrotant, sed aliqui tantum, quorum uimirum corpora ad hunc morbum sunt idonea. Sic certe pestilentia locum aliquem infestante, non singulos eius loci homines, sed aliquos duntaxat inuadit, quemadmodū id ipsum copiosius Galenus lib. 1. de Diff. feb. cap. 4. ostendit. Atque

que hæc quidem pro primæ partis explicatione sufficiant. Altera Vnius inter-
huius Aphorismi pars docet, quod non solum mutationes diuerso dū temporis
rum anni temporum sibi succedentium pariunt morbos, sed etiam mutatio mor-
bū, modo magnæ fuerint. Hinc ait, magnæ mutationes aut frigo
ris, aut æstus in ipsis temporibus, uerbi gratia hyeme, uel æstate,
uel autūno, pariunt morbos. Aliāq; eodē modo congruenter ratio
ni p̄rere solēt morbos, ut est mutatio humiditatis, uel siccitatis, uē
torū copia aut defectus. Quod uero hæc omnia morbos procrea-
re queāt, in sequentib. Aphorismis particulatim ostendit. Quum
enim is Aphorismus sit generalis admodum, ideo necesse fuit ut
exemplis aliquot subinde ab Hippocrate illustraretur, in quibus
quos quæuis mutatio p̄rere morbos possit, disertē & ordine ex-
plicaret.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Hyeme in uer cōmutata.) Græcē est, μετακλινομαι. quare cō-
modius interpres, hyeme in uer migrante, aut transeunte, dixisset.
Est enim μετακλινω interdu idem quod migro, transeo, uel pla- μετακλινω
ne διαδέχομαι, hoc est succedo, ut hoc in loco. Hinc paulō ante di-
xit Galenus, quibusdam uideri quod μετακλινω idem quod διαδε-
χαι denotent. Quære suprā etiam hæc uerba, καθ' ἃς εἰς ἀλλήλους
μετακλινουσι, rectius cōuertisset, quibus inuicem succedunt, quā
commutantur. Quod est initium æstatis.) Græcē ἐπεί ἐστιν ἀρ-
χόμενον θέρον, quod est incipiente æstate. Nam migrare, uel ut in
terpres conuertit, desinere uer in æstatem, nihil aliud est, quā in-
cipere æstatem. Nam nonnunquam tempora, &c.) Græcē, με-
τακλινομένων γὰρ ἐνίοτε εἰς ἀλλήλους τῶν ὁρίων, ὥσπερ ἐνία σωματι-
στα νοσήματα. Nam succedentibus nonnunquam sibi temporibus,
sicuti quidam morbi consistunt, &c. Si uero unius temporis,
&c.) Græcē, ἢ ἡ μίας ὁρίων ἀλλοίωσις μόνος ἐργάζεται μενίσειν.
Vnius autem solius temporis alteratio efficit quidem morbos ali-
quos, &c. Ventorum, aut horum defectus.) Rectē sic Leonice-
nus conuertit. Græcē enim est, ὅτι πνεύματων ἢ αἰῶν, πνεύμα αὐτῶν πνεύμα-
tem Hippocrati idem quod uentus significat. Quantum uero uā-
leant uenti in morborum procreatione, Hippocrates abunde satis

in libello de Aere, aquis, & locis exposuit, & paulò post in hac sectione monstrabit.

APHORISMVS II.

Τῶν φύσεων αἱ μὲν πρὸς θερος, αἱ δὲ πρὸς χειμῶνα εὖ ἢ κακῶς πρὸσῴναισι.

Naturarum hæc quidem æstate, illæ uero hyeme bene aut male afficiuntur.

Hoc in Aphorismo Hippocrates docet, aliquas esse hominū naturas quæ æstate, aliquas quæ hyeme bene aut male afficiantur. Quod quum experientia sit comprobatum, hic eius rei rationem tantum ut perscrutemur necesse est. Naturam autem hoc loco nihil aliud significare nisi *κράσις* & temperaturam quæ ex quatuor elementis cōstat, Galenus in Commentarijs suis testatur, & Philotheus palam asserit. Æstate uero bene afficiuntur naturæ frigidae & humidae, quod scilicet harum excessus et immoderatio æstatis caliditate & siccitate corrigatur ac temperetur. Contrā male tum afficiuntur calidæ & siccæ naturæ, quoniam propter si-
mitem æstatis temperaturam auctæ, immoderantiam quandam incidunt. Quod quidem uerum est, ubi æstis suam seruat naturam, hoc est calida & sicca fuerit. Hyeme bene afficiuntur calidæ & siccæ naturæ, quod per utraq; oppositionem hyemis emendetur excessus, & ad symmetriam fiat reditus. Male autem afficiuntur frigidae & humidae, propterea quod à simili hyemis temperatura earundem excessus augeatur. Quod tum ueritatem obtinebit, ubi suam naturā seruauerit hyems. Ceterū uerbum *πρὸσῴναισι*, quod nos affecti sunt interpretati sumus, etiā idem hoc loco quod Aptiores sunt, significare potest. ut sit sensus: alias naturas esse aptiores ad hyemem, alias ad æstatem tolerandas. Duorum autem tantum temporum Hippocrates, uere & autumno præteritis, meminit idcirco, quod uer ipsum saluberrimum, ut in inf. apho. 9. testatur, & commodatum sit, atq; adeò omni naturæ accommodatū. Autumnus uero, propter suam inæqualitatem, maximè morbis obnoxius, Galeno etiam ipso lib. 1. de Tempe. cap. 4. teste. Quare Musæ sententiam, ut pote erroneam, hoc loco probare non possumus, qui autumni tempus perinde atq; ueris placidum esse, nec ullam excellen-

Natura.

Quæ natu-
ræ æstate
bene affici-
untur.

Quæ natu-
ræ hyeme be-
ne afficiun-
tur.
πρὸσῴναισι.

Duorū tan-
tū temporū
cur memi-
nit Hippo-
crates.
Musæ erro-
nea sententia.

tem qualitatem habere scribit. Quasi uero Hippocrates temerè in fr. 4 Apho. 9. dixerit: autumnno morbi acutissimi accidunt, atque maxima ex parte letales: & ut placidus sit, per eius inæqualitatē, ut diximus, fieri non potest. Præterea non uideo quo modo nullam excellentem qualitatem obtineat, quum illum excessum siccū esse constet, quod Galenus etiam loco iam citato confirmat.

ANNOTATIONES IN GALENI
Commentarios.

Secundum principalissimum, &c.) Græcè, κατὰ τὸ κυριώτατον ἢ καὶ πρῶτον σημαίνοντι, iuxta maxime proprium et primum, &c. In præcedentibus.) Scilicet sectione secunda Comment. 34. In libris de Temperaturis.) Primo nimirum, cap. 6. & 8. Secundum qualitatem, &c.) Græcè, τέσσαρες μὲν κατὰ μίαν ἐπικρατοῦσαν ποιότητα, quatuor quidem secundū unam qualitatem excedentem. Perfectissimæ.) Græcè, τελειότατα aduer-

Interpretis
lapsus.

bialiter. nomina enim neutri generis non raro apud Græcos pro aduerbijs usurpantur. Conuertēdum igitur fuit perfectissime, uel, ut Theodorus fecit, in plenum: ut scilicet is sit uerborū Galeni sensus. Huiusmodi naturæ in prædictis temporibus optine & pessime quidem afficiuntur perfectissime, id est iuxta utramque qualitatem, atq; adeo, ut dixit Theodorus, in plenum. Mediocriter autē afficiuntur naturæ, quæ κατ' ὀλιγον, hoc est secundum alterutram qualitatem à temporib. uel iuuantur, uel offenduntur. Sic enim Galeni uerba interpretanda ueniunt, et minime sicut Leoniceus fecit, quouis modo ex temporibus, &c. Musæ inepte admodum locum hunc Galeni id est interpretatus: Perfectissima naturæ, id est quæ in sua perfectione sunt, in qua esse possūt. Neq; enim in Græco est τέλειότατοι, sed τελειότατα. Non posse autē legi perfectissima, sequēs dictio Huiusmodi abunde docet, quæ ad dictionē naturæ refertur: ut necessario sit legendū, Huiusmodi naturæ perfectissime afficiuntur, &c. Quinctiam aduerbium μετρίως satis etiam mōstrat, τελειότατα esse scribendum, ut omnia etiam Græca exemplaria habent. Omnibus itaque perspicuum est, Musæ explicationem absurditate non carere.

Musæ nota
tur interpre
tatio.

Aphorif-

Τὰν νόσων ἄλλαι πρὸς ἄλλας εἰς ἢ λακῶς περιφύνασι. καὶ ἡλικίαι ἑνὲς πρὸς ὥρας καὶ χῶρας, καὶ διαίτας.

Morborum alij ad alia tempora magis aut minus procliuēs sunt. Eodem modo & ætates ad tempora, loca, & uictus rationes magis aut minus aptæ sunt.

Idem nunc de morbis & ætatib. docet Hippocrates, quod præcedenti Aphorismo de Naturis: nempe morbos & ætates magis aut minus esse procliuēs & habiles ad tempora, loca, & uictus rationes. Sic enim ut uerba hæc Hippocratis, εἰς ἢ λακῶς περιφύνασι, interpretaremur, nobis cōmodius esse uisum est, quā φύνασι Græcis in bonis facilitatem & habilitatē, in malis procliuitatem significet. Morbi itaq; ad alia tempora magis, ad alia minus procliuēs sunt. Ad sibi quidē similia magis apti & procliuēs, quod in ijs generentur ac conseruentur, ut biliosi ad ætatem, pituitosi ad hyemem. Ad contraria uero minus propensi sunt, quod in ijs non nisi maximis à causis generentur, & quia in ijs tanquam sibi contrarijs soluantur ac dissipentur. Sic quidem pituitosi morbi ad æstatē minus sunt propensi, & biliosi ad hyemem. Pari ratione alij morbi ad alias regiones magis aut minus apti sunt. Ad similes quidem apti, quod in ijs generentur & conseruētur: ad contrarias minus, quia in illis demoliuntur. Sic sanē calidi morbi ad calidas regiones propensi sunt, ad frigidās minus. Musa censet contrariam etiam interpretationem iam dictis posse accommodari, nempe quod morbi frigidi in calida regione bene afficiuntur, quia in ea sanentur. Sed hæc certē interpretatio non tantum dura est, uerum etiam naturæ uerbi περιφύνασι, & Galeno aduersatur. Præterea morbi alij ad alias uictus rationes magis aut minus sunt apti. Ad similes, quod per eas procreentur ac conseruētur, apti: ad contrarias uero, quia per has demoliuntur, inepti. Non prohibemus autē, ut quis περιφύνασι uerbum interpretetur pro afficiuntur. nam tum uerborum Hippocratis idem sensus erit: ut scilicet morbi alij in alijs temporibus, locis, & uictus rationibus bene aut male afficiantur. Quod de morbis

Musa inter-
pretatio imo
probatur.

περιφύνασι.

bis dictum est, hoc etiam de ætatibus uere dici potest. Sunt enim hæc ad tempora alia magis aut minus aptæ. Ad similia quidem tempora inaptæ, contrā ad contraria aptiores sunt. Nam ut in Commentarijs etiā suis testatur Galenus, calidæ ætates ut frigidis temporibus melius degūt, magisq; sanæ sunt: in calidioribus autem frigide. Sic iuuenes rectius in frigidis, senes contrā in calidis temporibus ualent. Quod de locis etiam uerè dixeris. Viçtus denique rationes similes ætates male afficiunt, ut calidior iuuenes, frigidior senes. Contrariæ uero bene, ut frigidior iuuenes, contrā seniores calidior. Idq; uerum erit de ætatibus non temperatis, nam temperatæ, ut Galenus etiam in Commentarijs testatur, similibus temporibus, locis, & uictus rationibus bene afficiuntur. Atqui hic nobis quispiam obtrudet puerilem ætatem, quæ cum sit per excessum humida, & nequaquam temperata, similem tamen & minime contrariam uictus rationem requirit, Hippocrate etiā ipso teste, qui in sectione prima sic scriptum reliquit. Viçtus humidus omnibus febricitantibus prodest, maxime uero pueris. Cui ita respondendum erit, pueris quidē conferre uictus rationem similem, atq; adeo humidam, non obstant quod plus humiditatis habeant quā salubris habitus postulat, quia si eos siccaueris, ne subinde crescant prohibueris, quum in alio temperamento corpora increescere nequeant. Quod disertè Galenus etiam Comment. 7. in librū Hippocratis de Viçtu salubri testatur, ubi inter cætera sic scriptum reliquit. τὸ μέντοι σῶμα τῶν παιδῶν εἰς ἰσχυρὸν ὡς πρὸς ὑγίανειν ἐξῆν ἔχει τὸ νερὸν, ὥμως οὐ χρὴ ξηραίνειν ἀνασφύραζόν τὸ πᾶν περὶ σφοδρῶς. Præterea libro primo de Tuenda sauit. cap. 6. idem Galenus ita scribit. Puellis humida conuenit uictus ratio, ut qui cæteris ætatibus temperamento siut humidior, & quibus ea ætas non morbus, sed secundum naturā sit, ideoq; ijs maxime est utile, quod planè simillimum. Cæterum florenti ætati, seu iuuentuti, quoniam plus iusto calidior est & siccior, contrarijs, ut Galenus quoque loco iam citato docet, uictus rationibus uti confert: quemadmodum etiam ei quæ declinans uomitur, & senectus humectare enim & calefacere senum corporis solidas partes decet, ut copiosius Galenus libro quinto de Tuenda sauit. monstrat. Quod multa posterioribus tribus ætatibus non con-

Ætates.

Obiectio.

1. Aphor. 16.

Responsio.

Pueris cuius
modi uictus
ratio confes
rat.

uenit planè similis uictus ratio, ne scilicet intemperies earum, quæ adhuc intra sanitatis limites hæret, per planè similia aucta, in morbosam abeat.

ANNOTATIONES IN GALE

ni Commentarios.

Exordinato quodam interpretandi, &c.) Græcè, ἀτακτέ-
 πορ ἔργων συνουσία μετὰ δὲ τῶν ἀφορισμῶν τοῦτο τὸ ἰατρικὸν αὐτοῦ.
 inordinatius mihi hunc aphorismum Hippocrates elocutus esse ui-
 detur. Vt ad generationem.) Hic inserēda uenit dictio Quidem,
 quam interpretes statim post uocabulum Tempora posuit. Græca e-
 nim ita habent, ὅσοι μὲν εὖ καὶ πρὸς αἶσιν, ὥς μὲν πρὸς γὰρ
 πρὸς αἰ ὁμοίαι. Morbi igitur ad tempora magis proclines sunt, qua-
 tenuus ad generationem attinet similes quidem. Illius Aphorismi.)
 Qui est sectionis secundæ Aphorismus 34. Nam calidiores.)
 scilicet morbi & ætates, ad frigidiores, scilicet uictus rationes.
 Græcè enim est, πρὸς τὰς ψυχρὰς, uidelicet αἰσίν. Vel cōuer-
 tendum erat ad frigidiora, ut referret quod paulo antè præcessit.
 nempe uictus genera, quemadmodum infra fecit, ita conuer-
 tens: contrarij quidem ad contraria, scilicet uictus genera.
 Quippe in Græcis est, καὶ μὲν ἐναντία πρὸς τὰς ἐναντίας, nimi-
 rum αἰσίν.

APHORISMVS IIII.

Εν τῇσιν αἰσίν, ὅταν ᾗ αὐτὸ ἡρόδης ὅτι μὲν θάλλος,
 ὅτι δὲ ψυχρὸν γένεται, φθινόπωρον δὲ τὰ νοσήματα πλεον-
 δεύειν χρὴ.

Per tempora quando eodem die modo quidem
 æstus, modo frigus fit, autumnales morbos expe-
 ctare oportet.

HÆC sententia ad eam artis partē quæ prædicat futura, per-
 tinet. Quippe autumnales morbos futuros esse docet, quā-
 do in temporibus anni eodem die modo calor, modo frigus fuerit.
 Accidit namq; interdum, ut in aurora & sole oriente frigus infe-
 rit, autumnales morbos expectabis. Sūt autem autumnales morbi,
 qui

qui inæquales sunt & inconstantes, maliq; iudicij. Nam ut infra ait Hippocrates, inconstantibus temporibus inconstantes & mali iudicij morbi fiunt. ut unum esse inæqualem in altera oppositione, in explicatione Aphorismi secundi huius sectionis est dictum, & in ipsum libro primo de Temperament. ca. 4. disertè Galenus testatur. Quum itaq; calor dilatet ac laxet corporis nostri meatus, frigus subinde consiringat, calor iterum dilatet, necesse ob crebras istas mutationes varie corpus ipsum affici, et fieri morbos etiã inæquales & inconstantis iudicij, si in aliquo anni tẽpore crebro eodem die nunc æstus nunc frigus fuerit, ut paulo post in enarratione Aphorismi octavi latius dicemus.

Aph. 8.

Antiquitus inæqualis.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Cum ratione sit hoc.) Græcè, *διότι*, merito hoc fit. Neque enim appellationes.) Hanc sententiam ad uerbum repetit Galenus libro secundo de Crisibus cap. quarto. Vbi etiam præsentem Hippocratis Aphorismum citat. Ad eum itaque locum lectorem aplegamus.

APHORISMVS V.

Νότοι βαρύνοντες, ἀγλυώδεις, λευκαίκοι, νωδροί, ὡς λυτικοί, ὁκῶται ὅτως διωασδύν, τοιαῦτα γὰρ τῆσιν ἀρρώσιν σιμ πύχισιν. ἢ γὰρ βόρφοι, βῆχον, φάρυγγον, λοιμὰ σκληροῖ, δυσουρίαι, φεικώδεις, ὀδυνοὶ πλὺν ῥέων, σιθίων. ὁκῶται ὅτως διωασδύν, τοιαῦτα γὰρ τῆσιν ἀρρώσιν σιμ πύχισιν. ὡς λυτικοί, ὁκῶται ὅτως διωασδύν, τοιαῦτα γὰρ τῆσιν ἀρρώσιν σιμ πύχισιν.

Austri auditum hebetant, caliginem obducunt, capitis grauitatem efficiunt, pigros reddunt, & languidos. Vbi ita præualuerit tempestas, huiuscemodi in morbis patiuntur. Sin aquilonia fuerit constitutio, tussis, faucium asperitates, alui duræ, difficultates urinæ, horrores, laterum & pectoris dolores fiunt. Quando hæc tempestas præualuerit, talia in morbis expectare oportet.

Ad 1. Quod

- Q**uod suprà generatim dixit, uentorum mutationes magnā habere momentum in procreandis morbis, alijsq; corporis malis, id ipsum nunc speciatim austri & aquilonis exemplo docet atq; confirmat. **Auster.** Auster autem uentus Latinis nulla alia de causa sic nominatus uidetur, quā ab hauriendis aquis. est enim humidus admodum. Hinc est quod Græci etiā illum ab humiditate, quæ ipsis *νῆψις* dicitur, *νῆψον* appellauerint. Quā itaque auster sit natura calidus & humidus, ac magna ex parte pluuias & tempestates adferat, nihil mirum, quod auditum hebetet, ut qui sua humiditate *τὰ τῶν αἰσθησίων ἔργα ἀναρροῦνται*, quemadmodum Philotheus ait: hoc est, sensuum instrumenta impleat & obtundat. Fieri quoq; haud potest ut per aerem, qui auditus medium est, soni rectē percipiantur, nisi purus ac minime caliginosus fuerit. Quod de auditu dixit Hippocrates, id quoque de reliquis sensibus intelligendum uenit. Vt enim humiditas eos hebetat & obtundit, sic contrā siccitas robustiores reddit. Hinc est quod Galen. cap. decimosexto artis medicæ, sensuum acrimoniam & perspicuitatem siccioris cerebri esse indicium scribat. Ceterum uox *ἀλυσίδης* bisariam interpretari potest. Primum ut ad austros ipsos referamus, qui caliginem aeris efficiunt. Nemo enim est qui nesciat, ijs flantib; aerem fieri turbulentum, crassum, caliginosum, & tenebrosum. Secūdo, ut ad oculos ipsos potius referamus hanc uocem, qui flantibus austris caliginosi reddūtur, minusq; acutē uidēt. Vt enim reliqua omnia sensuum instrumenta, ut paulo antē est à nobis commemoratum, non satis probē suo funguntur munere: sic etiam oculi ipsi ab austro caliginem quandā contrahunt. Atq; hæc interpretatio priori melior existit, quod in primis testatur Galenus libro 1. Epid. Cōment. 8. ubi sic scriptum reliquit. Vt hæc caput aggrauāt, pigros & languidos reddunt, ad ea quæ ab austro efficiuntur in corporibus nostris planē referūt: ita etiā censendum est, caliginosum esse dictum, ut scilicet indicet ea quæ ab illo in nobis coaceruetur, nō aeris caliginem. Capitis etiam grauitatē austri efficere solent, propterea quod hoc ipsum nimia humiditate compleant. Pigros reddunt, quod cerebrum humectent, eoq; humectato nerui quoq; multa humiditate expleantur, ut necesse sit subinde in omnibus motibus uoluntatis

uoluntarijs pigriliam sequi, quemadmodum in Commentarijs fu-
sus Galenus docet. Languidos reddunt: sic enim uocem *Λαγιδος*
nos interpretari, Celsum secuti, malumus, quam dissolutes. Is e-
nim libro secundo cap. primo ita hanc Hippocratis sententiā red-
didit. Auster aures hebetat, sensus tardat, capitis dolores mouet,
totum corpus efficit hebes, humidum, languidū. Languidos autem
ideo reddunt, quod corporis partes omnes, neruos potissimum,
relaxent. Non autem temere post hęc subiecit Hippocrates, quan-
do tempestas ita praeualuerit, huiuscemodi scilicet symptomata pa-
tiuntur. Nam per hoc uerbū *Λαγιδος*, manifeste significat se lo-
qui de austris longo tempore perdurantibus. Cuius rei testis est Ga-
lenus lib. 1. Epid. tempestate 1. Comment. 1. qui scribit Hippocra-
tem per id uerbū diserte innuere, se loqui de uehementib. austris,
et longo tempore perdurantibus. Nisi enim uehementēs essent, et
longo tēpore durarēt, ceteris uētis praeualere ac dominari haud
possent. Quare nihil impedit, quin interim alius etiam uentus spi-
ret, modo auster uentis omnibus alijs crebrius flet, uehementiorq;
sit, atq; adeo praeualeat. Sunt tamen quaedam exemplaria quae non
sunt, sed *βρως* habēt. Et tū is sensus erit: Si iste, uidelicet auster prae-
ualuerit, &c. Atq; hęc de austrina constitutione dixisse satis sit.
Alter a huius sententię pars aquiloniam nobis proponit constitu-
tionē. inquit enim Hippocrates: Sin aquilonia fuerit constitutio,
tempestasue, *βροτος* enim refert τὸ νατὰ τὸν ἀπὸ βορρῆς, hoc est si aquilo uē-
tus, qui natura frigidus et siccus est, ceteris uehementior et cre-
brior uentis fuerit, primum tusses fiunt, quod scilicet tum frigidus
inspiretur aer, qui asperam arteriam aliq; instrumenta inspiratio-
ni seruientia, Galeno libro secundo de Sympt. causis cap. 6. teste, le-
dit. Porro hoc loco Musa non recte interpretatur Hippocratem,
eo quod illū asserat loqui nō de tussi quae ex intemperie fit frigida,
sed potius de ea quae fit propter destillantes ē capite in thoracem hu-
mores. Nā constat illa non fieri, nisi austrina constitutio praeesse-
rit. Hippocrates autem hoc in Aphorismo simpliciter et absolute
quid aquilonia constitutio malorū patriat, docet, non respiciens ad
eas quae praecedunt aut sequuntur aeris constitutiones, ut in sequen-
tibus aliquot aphorismis, nempe 11, 12, 13. et 14. faciet. Accedit

Languidos
reddit.

Λαγιδος mei.

“

“

Si praeualue-
rint.

Λαγιδος ep.

Aquilo prae-
rit.

Tusses.

Musa inter-
pretatio im-
probatur.

quod in tussi, quæ nascitur ex intemperie frigida, Galeno loco paulo ante citato teste, nihil expuatur: in ea uero quæ ex compressione fit humiditatum quæ in capite sunt, plurimum. Quare cum simpliciter quid malorū pariat aquilo, hoc loco Hippocrates exponat, de tussi quæ ex frigida intemperie fit, loqui tantū putemus, ut in qua etiam nihil prorsus expuatur. Faucium autem asperitates aquilo facit nō alia de causa, nisi quod aer inspiratus faucibus, utpote loco qui præiacet gulæ & gutturi, primum occurrens eas inæqualiter desiccatur, atque adeo exasperatur. Neque enim *παχυειν* Galenus libro 4. Simpli. cap. sexto aliter interpretatur, quā *αἰσχυρὸς* *ἐκπεριεῖται*. Proinde quemadmodum ab acerbo sapore, qui frigidus & siccus est, lingua contrahitur, sicatur, & exasperatur: ita etiam ab aquilone, cui idem est, ut diximus, temperamentum, *φαύρυς*, fauces. Notandum autem, Hippocratem simpliciter dicere *φαύρυς*, quare aliquid subaudiendum erit, nempe, ut Galenus etiam in Commentarijs testatur, *καὶ ἐκχύεται*, hoc est patiuntur. Quod etiam ē Celsus satis liquet, qui lib. secundo cap. 1. locum hunc Hippocratis ita conuertit: Ex tempestatibus aquilo tussim mouet, fauces exasperat. Ceterum *φαύρυς* hic significare fauces, Galenus abunde in Commentarijs docet, qui hac uoce in sceminino usus genere dixit, *τὸ παχύνεται τὰς φαύρυς*, & iterum, *καὶ φαύρυς*. In sceminino autem genere usurpatam hanc uocem significare fauces, alibi demonstrauimus. Mirum itaque cur Musa cōtra Galeni & Celsi sententiam fauces hic guttur potius, quā fauces significare temere contenderit. Cur uero aquilo aluum durum, hoc est dura excernentem, efficiat, Galenus in Commentarijs suis exposuit. Celsus maluit conuertere, uentrem adstringit: nec inepte, quandoquidem qui dura excernunt, magna etiam ex parte, uentre sunt adstricti. Quare urinæ difficultatem pariat aquilonia constitutio, Galenus in Commentarijs docet. Aquilonem autem horrorem extitare, sic enim *παχύνεται* conuertit Celsus, cum sit admodū frigidus, non est mirum. *ἐκπεριεῖται* itaque refert *τὸ λυγρὸν* quæ si *ἐκπεριεῖται*, hoc est horrida existit aquilonia constitutio. Qui autem sit horror, copiosè monstrat libro decimo Therap. method. cap. 4. Et libro secundo de Sympt. causis cap. 7. Galenus. Laterū & thoracis dolores quā-

re fiant aquilone flante, in Commentarijs quoq; suis Galenus indicavit, ut non sit opus nos referre. Pars autē quæ à Græcis οἰστρον, à Latinis uero pectus dicitur, pro toto, Galeno etiam teste, thorace hoc loco usurpatur: qui in se complectitur, quicquid utring; à costis circumscribitur. Quando itaq; aquilonia tempestas præualuerit, hoc est aquilo uehementior & crebrior cæteris uentis fuerit, talia in morbis, non quidem fientibus, ut censet Musa, symptomata, sed iam factis expectare oportet. Fientes enim morbos non sequuntur symptomata, quod non sint affectus, id est ex numero eorum quæ per se permanent & consistunt, neq; ledant actiones. Si actiones non ledunt, igitur nec eos consequuntur symptomata, quæ sunt functionum noxæ, ut alibi copiosius demonstrauimus.

Thorax.

Musa notatur.

Affectus.

ANNOTATIONES IN GALENI
Commentarios.

Causam autē adscribēs ob quā, etc.) Musa in hoc explicādo loco se mirifice torquet, nec tamen uerborū Galeni sensum satis assequitur. Quare ut hunc planius enarremus, primū sciendū, Græcē sic legi, τὴν δ' αἰτίαν προσγράφει, causam autē hæc adscribens, hoc est ijs uerbis, quando iste præualuerit, etc. Quibus utiq; uerbis Galenus innuere uult, Hippocratem per hæc uerba reddidisse causam eius quod fit, hoc est cur auditus hebetetur, caliginosi oculi fiant: horum enim omnium nulla alia est causa, nisi quia austrina constitutio præualuit. Quocirca non est quod Galenus uelit Hippocratem, ut Musa putat, causam adscripsisse, propter quam ubi auster præualuerit, talia in morbis symptomata patiantur: sed potius eius quod fit, hoc est cur auditus hebetetur, etc. Vult itaque Galenus, Hippocratem primum declarasse ac manifestasse id quod fit, quod scilicet auditus hebetetur, oculi caliginosi fiant, caput grauetur, etc. Dein eius rei causam, quod nimirum auster cæteris uentis præualeat. Proinde sic rectius, mea quidem sententia, Galeni uerba legerentur, τὴν δ' αἰτίαν ταῦτα προσγράφει, causam autem significauit hæc adscribens. uel ita, τὴν δ' αἰτίαν αὐτοῦ προσγράφει, causam uero eius quod fit adscripsit, ijs scilicet uerbis, ubi hæc tempestas præualuerit, etc. ut αὐτοῦ referat τοῦ γινώσκοντος, & προσγράφει præcedenti uerbo ὁ δὲ λέγων respondeat. Nunc itaq; palam

Musa Galeni locum non satis intellexit.

lām fit hæc uerba, Ob quam, in contextu posita, esse prorsus expungenda. Dissolutū.) Græcè, ἀαδαλαμνός, languidum, ut in explicatione huius sententiæ diximus. Inquit inferius.) Aphorismo uidelicet 17. huius sectionis. Paulo post.) Aphorismo nimirum 22. Est enim exanguis.) Adijciendum, et frigida. Græcè enim sic legitur, ἄραιος τε γὰρ τὸ σώμα καὶ ψυχρὰ. Consentaneæ uidelicet aeris, (et c.) Græcè, οὗ ἀπὸ τῆς τοῦ περιέχοντος ἀκολουθεῖ κρείσσει, quod propter ambientis eueniat temperaturam, frigidam nimirum, quæ horrore ut concutiantur homines efficit.

APHORISMVS VI.

Οκότερον θερος γίνονται ἢ τοῖς ὁμοιοῦν, ἰσθῶτας ἐν τοῖσι πυρετοῖσι πολλοὺς προσδίδεται χρεῖ.

Quando æstas fit similis ueri, sudores in febribus copiosos expectare oportet.

QUum Hippocrates, quid malorum auster et aquilo uenti præuolentes pariant, præcedenti exposuerit Aphorismo, nunc quid temporum anni mutationes consequatur, docet. Atque pertinet hæc Hippocratis sententia ad præsagientiæ artem, ut omnes ferè huius sectionis aliæ, quippe quæ ratione febres in ea æstate quæ ueri similis est, finiuntur, indicat. Fit autem æstas ueri similis, Galeuo in Commentarijs teste, quum συνμεικτὸν τῇ κρείσσει, temperatura cōmoderata fuerit. Est enim uer, si per se æstimetur, temperatum, ut idem Galenus noster lib. 1. de Tempe. cap. 4. copiose et disertè monstrat. Quod etiam uos multis ca. 9. nostri Commentarij demonstrauimus. Non est autem mirum, quod multi ac copiosi sudores in febribus fiant, ubi æstas fit ueri similis, hoc est temperata fuerit. Nam tunc moderata suo calore, perinde atque in uere accidere solet, Galeno iussu Commentu. 20. teste, humiditates corporis ad cutem trahit, non autem per modum uaporis discutit. quare merito uniuersa humilitas in febrium iudicijs excreta, sudores efficit. Non autem in febrium tantum indicationibus, uerum etiam aliorum morborum qui sudore finiuntur, Galeno in Commentarijs quoque teste, qui ait, ἐν τοῖς τῶν πυρετῶν κρείσσει, sudores assatim excretos expectare in ista æstate oportet. Febrium uero tantum me-

Æstas quæ
ueri similis.
Ver tempera-
raturum.
In æstate tē-
perata cur
multi sudo-
res in febri-
bus.

minit

minit Hippocrates, quod scilicet sudores, ut testatur Galenus lib. 3. de Crisib. cap. 3. omnibus febribus, præcipue autem ardentibus, tantum meo proprij sint.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Quod aliqua humiditas.) Addendum est, superuacua. Græcè enim est, οὐτ' ἐν τῷ περιέχοντι τὰ ὑγρὰ καὶ τὰ θερμὰ οὐ τῷ σὺν αὐτῇ, neq; absq; hoc quod aliqua superuacua humiditas in corpore contineatur. Et sanè necessariò additur superuacua, quod nullo non tempore humiditates bonæ, atq; ad corporis alimoniam necessariæ in corpore contineantur. Horum uero alterum.) scilicet calor ambientis, est in æstate: alterum uero, humiditas nimis superuacua in corpore, hyeme. autumno uero neutrum, quia non calor ambientis in eo esse potest, quum in calore et frigore sit inæqualis: neque humiditas, quia per excessum siccus est.

Vere autem utrunq;.) Ex hoc loco imperiti quidam colligunt, uer esse calidum et humidum, atq; adeò sibi pugnare ac contradicere Galenum asserunt, ut qui paulo ante uer esse temperatum dixerit, nunc uero calidum et humidum, eo quod dicat utrunq;, calidum uidelicet et humidum, esse in uere. Quod si igitur, inquit, calidum et humidum est uer, ut sit temperatum fieri uon potest.

Quippe, ut metipse Galenus lib. 1. de Tempe. cap. 4. testatur, omnium aëris temperamentorum pessimum existit, id quod calidum et humidum est. Atqui si recte Galeni uerba expendere uoluissent, longe aliud quàm ipsi finxerunt hunc ipsum sensisse, haud dubie animaduertissent. Neq; enim quod illi putant, hoc loco Galenus asserit, uer esse calidum et humidum: sed inquit, αὐτὸν δὲ τῷ ὕδατι, ambo autem in uere sunt. Refert autem hæc dictio Ambo, ea de quibus antea sermonem habuit. Non sunt autem alia nisi calor ambientis, et redundans seu superuacua in corpore humiditas. Ambo igitur, calor scilicet aëris, et redundantes humores corporis, in uere sunt. Calorem uero aëris esse in uere, palàm testatur Galenus, qui Cōment. 20. huius sectionis ita scriptum reliquit: κατὰ τὸ ἐν τῷ περιέχοντι θέρμανσις χύματι δὲ χύματι ἐστὶν ἡ ἀσθένεια τοῦ αἵματος, uerno tempore ambientis calor fundens humores,

Obiectio.

Obiectionis
dissolutio.

Ver non est
calidū et hu-
midum.

- ad cutem educit. Porro humiditatem superuacuum ueris tempore in corpore esse propter hyemem antecedentem, quæ eandem coaceruauit: non mirum est: quippe constat hyemem esse humidā. Verum aduersus ea quæ nunc diximus, ita subinde instabunt. Galenus palam asserit, ut tu quoque fateris, ambientem uerno tempore esse calidum: calidum uero excessum, Galeno libro primo de Temperamen. ca. 4. autore, significat. igitur effugere nō poteris, quin uer haud esse temperatum concedas. Quibus uicissim sic respondeamus. Quum calidum sit uox *ὑπερθερμὸς*, multaquæ significet, cauendū unice erit ne nobis homonymia imponat. Quod faciemus, si diligenter de eius significationibus, quæ quidem ut iam dictum est, uariæ sunt, distinxerimus. Nam calidum, Galeno libro tertio de Simplic. medic. facult. cap. 11. autore, id subinde appellamus, quod est mediocriter temperatum: sicut balneum quod est eiusmodi, ac portionem. Sic etiam uocamus id quod à temperato non multum deficit. Adhæc quoque quicquid calidius est, ita nominamus. Quum itaque calidum uer à Galeno appellatur, calidum in prima eius significatione usurpatur, idemque quod temperatum significat. Aut si ad Galeno dicamur. hinc ueris respexeris, qui parū ad caliditatem declinat, nihil prohibet quin in altera significatione calidum usurpasse dicas. Nam ita nihilominus uer temperatum erit, quandoquidem declinatio hæc excessus nomine non ceuseatur, quum *ὀλιγοκρατίας* et mediocritatis latitudinem uōdum excedat, ut copiose libro primo de Tueda sanitate cap. quarto ostendit. Tamen quum ita loquimur, exquisita nominum appellatione non utimur. Si enim exquisitè loqueremur, quemadmodum etiam Galenus libro tertio Simpl. cap. 11. testatur, quod symmetrum est, non calidum, sed temperatū nūcuparemus. Quod uero ab illius recederet modo, si ad calidius quidem immoderatione sua accederet, tum plus, tum minus calidum. Sed ut tandem rem in pauca contrahamus, quum uer sit temperatum, ubi per se, sicut debet, aestimetur, atque adeo in hoc ipso sit aeris calor moderatus, fit ut nunc simpliciter temperatum, nunc etiam calidum dicatur, perinde atque balneum aquæ dulcis. Totā igitur simul humiditas, &c.) Græcè, *ἡδρότης οὖν ἐν τοῖς τῶν νοσούντων ἀνθρώπων τοῖς ὑγροῖς ἀναρτῶνται*. Vniuersa igitur humiditas

miditas in morborum iudicijs confertim expulsa, etc.

APHORISMVS VII.

Εν τοῖσι ἀνχομοῖσι πυρετοὶ ὀξείδω γίνονται, καὶ ἢ μὲν ὠδὴ πλείων ἢ ἢ τὸ πικρὸν ἐν οἷῳ, ἢ κατὰ σαρρὶ ἐποὶ θεν, ὥς ἐπικρυλὺ καὶ τὰ νοσήματα τοιαῦτα ἀεὶ πρὸς ὀξείδω.

Per siccitates febres acutæ fiunt. Et si quidem annus magna ex parte talis fuerit, qualem fecit cōstitutionem, morbos quoque tales, magna ex parte, expectare oportet.

AD prædicendi artem hæc sententia pertinet, in qua Hippocrates docet, quod tales magna ex parte morbi generentur, qualis temporis aut totius anni fuerit cōstitutio. Inquit enim, in siccitatibus, ut conuertit Celsus libro secundo ca. primo, uel, ut nos interpretati sumus, per siccitates, quos ἀνχομοὺς uocauit Hippocrates, fiunt febres acutæ. Per siccitates uero intelligere oportet tēpora plus iusto sicciora, quod ex Philotheo ipso satis liquet, qui hæc ipsum ἀνχομοὺς significare, in hunc modum scribens, tradit. ἀνχομοὺς καλεῖται ποικίλως τὸν ξηρότητα, τὸν πῶρα τοῦ μετέωρου.

Quod Galenus etiam confirmat, qui libro primo Epide. constit. 1. Comment. quarto sic scriptum reliquit. τὸν ξηρότητα τοῦ προσήκοτος κατὰ σαρρὶ, ἀνχομοὺς ὀνόμασι μὲν οὐ παρὶν σιωπῆς. εἰ δὲ παρὶν γὰρ οὐ τὸν ἀπλῶς ξηρότητα, ἀλλὰ τὸν ἄνεως ξηρὰν ὀνομάζειν εὐτως. His enim uerbis diserte significat, Hippocratē præter aliorum morem, constitutionem plus iusto sicciorē nominasse ἀνχομοὺς, cum cæteri sic appellare consueuerint eam quæ summe sicca est, non quæ simpliciter siccior. Per acutas autem febres, quæ cito desinunt, et grauius habent symptomata, accipiendæ. Hæc uero in siccitibus temporibus ideo fiunt, quia siccitas humores efficit biliosos, qui subinde febres pariunt acutas. Atque hæc pro intelligenda prima huius Aphorismi parte sufficere censemus. Ad alteram itaque accedamus, in qua ait: Quod si uero uniuersus annus magnus ex parte talis, hoc est siccus fuerit, qualem fecit constitutionem, et les etiam magna ex parte morbos expectare oportet. Quibus uer

Siccitates.

ἀνχομοὺς

Acuta fe-
bres.

bis innuit Hippocrates, anni constitutionib. respondere morbos, ut si anni constitutio sicca fuerit, siccos ac biliosos, atque adeo acutos morbos fieri necesse sit. Contr. si humida sit anni constitutio, humidos etiam pituitosos & longos morbos pariet. Non autem temere dictum est ab Hippocrate, si annus magna ex parte talis fuerit: quia uix fieri potest ut uniuersus annus siccus sit, ita ut non aliquando etiam pluuie interueniant. sufficit itaq; ut magna ex parte talis sit: hoc est, ut siccitas humiditati praeualeat. Ita non ab re etiam dixit, tales magna ex parte morbos expectare oportet. Solent enim & alia morborum genera praeter haec quae constitutioni praesalienti conueniunt, ingruere: at rarius. Quare magna ex parte morbi qui accidunt, constitutioni anni respondent. Repetitur haec altera aphorismi pars in libro Hippocratis de Humorib. ijs uerbis, ἢ μὲν ἐπὶ πολλοῦ τοῦ ἐτος τοιοῦτο εἶναι, οἷον τὸν λεπτὰς σερὶ ἐποίησι, ἐπὶ πολλοῦ, καὶ τὰ νοσήματα τοιοῦτα.

Magna ex
parte.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Paulo post.) Nempe Aphorismo decimoquinto huius sectionis. Constitutionum anni.) Adjiciendum, quod in totum dixerim. Graece enim est, τῶν δὲ λεπτὰς σερὶ τοῦ οὐρανίου, τὸ μὲν δὲ πολλοῖς ἀνθρώποις, &c. His adiungens.) Scilicet 16. aphorismum huius sectionis tertiae. Cetera sunt clara.

APHORISMVS VIII.

Εν τοῖσι λεθεῖσι ὡς καὶ τοῖσι, ἢ ὡραῖως τὰ ὡραῖα ἀφ' ἡδίστωσι, ὡσαυδὲ καὶ ἀνερκεῖς αἱ νοῦσι γίνονται. ὃ δὲ τοῖσι ἀκαταστατοῖσι, ἀκατάστατοι καὶ ἀνερκεῖς.

In moderatis temporibus, quā tempestiua fiunt tempestiue, morbi stabiles & boni iudicij accidunt. In immoderatis autem, instabiles, & mali iudicij.

DOcet hoc in loco Hippocrates, quibus anni temporib. morbi stabiles & boni iudicij fiant, & quibus item instabiles & mali iudicij. In moderatis enim temporibus, quas ipse λεθεῖς τας uocat, si quaeuis tempestiue & conuenienti tempore fiant, stabiles & synccri morbi oriuntur. Καθεστῶτας uero κατὰ, Galeno in Com-

λεθεῖς τας
κατοι.

in Commentarijs teste, Hippocrates appellat tempora, quæ ordi-
ne quodam suam seruant temperaturam. Seruant autem suam tem-
peraturam, quum in qualitatibus suis non admodum excedunt, ue-
luti ubi autumnus non fuerit ualde siccus, sed, ut Hippocrates ait,
aquæ etiam descendit: hyems non admodum frigida, neque ualde
sicca, sed mediocritatem seruet. Quare hæc tempora latine com-
modissime moderata dicuntur, ut meritò antiqui interpretis con-
uersio, qui reddidit, in moderatis temporibus, reliquis sit præfe-
renda. Est enim Græcis *μαθίονες* interdum, idem quod mode-
ror. Hæc etiam interpretatio aptissime cum ijs quæ Galenus in
suis Commentarijs ex libello Hippocratis de Aëre aquis & locis
affert, quadrare uidetur. Caterum *εἰσαῖα* hoc loco Hippocrates uo-
cat tempestiua, id est quæ opportune & suo tempore fiunt, ut sit
sensus: Si in moderatis temporib. omnia, siderū scilicet ortus et oc-
casus, pluuia, serenitas, & uenti, opportune ac suo tempore fiant,
morbi *εὐνοῖες*, hoc est stabiles, quieti, cōstantes uē, & *εὐνοῖες*,
id est faciles & synceri futuri sunt. Quasi diceret, morbi qui in ijs
temporibus accidunt, non erunt inæquales & uarij, ut sunt autum-
nales, sed constantes, synceri & puri. Non ineptè etiam quis inter-
pretabitur *εὐνοῖες*, boni iudicij. nam ut Phauorinus testatur, *εὐ-*
νομῆς Græcis *σωθῆς* *μαθῶν* *ἐξ* *ἀρρώστιας* *ἐννοῖας*, consueti more
dicitur qui à morbo leuatus est. Eiusq; rei rationem subiungit in-
quiens, *λέγεται ὅτι ἀπὸ τοῦ εὐνοῖας*, sic autem dicitur propterea
quod sit bene iudicatus. Nemo enim à morbo liberatur, nisi bona
iudicatio præcesserit. Significat uero *εὐνοῖες*, eodē autore, etiam
τὸ εὐνοῖες *καὶ* *καθαρὸν*, *καὶ* *σαφές*, id est facile, syncerum & mani-
festum. Ita ut Musa hoc loco non recte cōtendat *εὐνοῖες* *ταρῶν* (sic
enim aliqui codices Hippocratis habent, pro *εὐνοῖες*) haud signi-
ficare facillimum. Quamquam uero parum referre uidetur, *εὐνο-*
ῖες synceros, faciles, aut boni iudicij interpretemur: sunt enim
synceri omnes morbi, etiam boni iudicij: tamen, mea sententia, re-
ctius hic legeretur *εὐνοῖες*, id est boni iudicij, quod alijs etiam in
locis Hippocrates huic distinctioni *ἀνοῖες*, cuius in hoc quoque
Aphorismo mentio fit, *ἐλπίες* opponit, ut in prima sectione A-
phorif. 12. ubi inquit, *καὶ* *ἐννοῖες* *καὶ* *ἀνοῖες*. Non est autem

Quando et
pora seruit
sua natura.

Moderata
tempora.

μαθίονες.

εἰσαῖα.

εὐνοῖες.

εὐνοῖες.

εὐνοῖες.

Musa.

mirum, in temporibus moderatis, constantes & boni iudicij mor-
bos fieri: quippe tum natura et facultas robustæ sunt, facileq; mor-
bi stabilis causas demoliuntur. Porro in temporibus immoderatis,
sic enim vox ἀναταστάτοις interpretari debet, quod ἀνατάστασις
Græcis sit seditio, in qua quidem nihil moderatum existit, sed o-
mnia turbata, morbi instabiles, inquieti, turbarumq; pleni, & ἀν-
αταστάτοις, hoc est mali iudicij: sic enim Galenus interpretatur dicens,
Μυσα. ἀνταστάτοις, τὰ ἐπὶ τὴν ἀναταστάσιν. Musa tamen contra Caleni mentē
ἀνταστάτοις difficiles interpretatur, non animaduertens ἀντὶ planē
opponi τῷ εἶ, & morbos dici ἀνταστάτοις, quod cum periculosis &
grauibus symptomatis iudicentur, ut latius in Commentarijs suis, et
infra sect. 4. Cōmen. uigesimali nono docet Galenus. Quinetiā Pha-
uorinus diserte ἀντὶ significare idem quod λανθῶς scribit. Quum i-
taque ἀναταστάτοις λανθῶς sint tempora immoderata, suæq; tempe-
raturas non seruantia, atq; adeò talia in quibus nihil ordine & op-
portune fit, nihil mirum morbos etiam in ijs accidentis esse insta-
biles & mali iudicij. Repetitur hic & phorismus ad uerbū ferē lib.
2. Epid. sect. 1. ab Hippocrate, qui ait, οὐ τοῖς λανθῶς τοῖς λανθῶς
ἀνταστάτοις τὰ ἐπὶ τὴν ἀναταστάσιν, ἐν ταῖς ἀνταστάσιν τοῖς ἀν-
ταστάτοις, ἐν δὲ τοῖς ἀνταστάτοις τοῖς ἀνταστάτοις καὶ ἀνταστάτοις. Sic
enim legendus hic Hippocratis locus erit, qui in omnibus Græcis
exemplaribus, & eo potissimum quod ex Frobeniana officina pro-
diit, mire deprauatus est.

Exemplar
Hippocratis
Frobenianū
mire depra-
uatum.

ANNOTATIONES IN GALE-
NI COMMENTARIOS.

In libro de aqua, aere, &c.) Hic locus qui in præsentiarum à
Galeno citatur, nusquam in Græco Hippocratis codice excuso re-
peritur, ita ut facile quispiam hic Galenum nostrum de memorie
lapsu in simulare posset, nisi constaret cum libellum græcum qui ho-
die sub titulo de Aere aquis & locis circūfertur, in multis locis es-
se mutilum & decurtatum, quod tamen à paucis, quod sciam, ad-
huc est animaduersum. Esse autem hunc locum cuius hic meminit
Galenus, in libello Hippocratis perscriptum, ex Latina antiqui
interpretis conuersione abunde liquet, qui cum quidem ijs red-
didit uerbis: Si enim ortus et occasus stellarum prout debet fuerit,

Libellus græ-
cus Hippo-
cratis de ae-
re aquis et lo-
cis non est in-
teger.

didit uerbis: Si enim ortus et occasus stellarum prout debet fuerit,

Et in autumno aqua multa, in hyeme uero paucæ, neque serena ne-
 que frigida plus opportuno: uere quoque et æstate aqua con-
 temperantia, annum sanum atque saluberrimum necesse est esse. Quæ
 sauc interpretis uerba per omnia respondent uerbis Hippocratis
 à Galeno in Commentarijs productis. Quapropter, ut libellum gra-
 cum Hippocratis in omnibus excusis codicibus, quandoquidem in
 nullo eorum reperiatur, esse decurtatum fateamur oportet. Quæ
 autem in hoc libello desiderantur, ea perperam ab imperito quo-
 dam librario adiecta sunt libro alteri Hippocratis, quæ ille de Vul-
 neribus capitis inscripsit, in quo hic Aphorismus ad uerbum ita
 habetur. *πρὸς δ' ἐπὶ τῶν ὁσίων αὐτῆς συνθυμειμένος διαγινώσκῃ, ὁ κοῖον
 τι μέλλει εἶσιθαι τὸ ἔτος, εἴτε νοσῶν, εἴτε ὑγιανὼν. ἢ μὲν γὰρ ἡ ἀτὶ
 λήγον γίνονται τὰ σμῆμα ἐπὶ τοῖς ἁσπρεῖσι διούοντι τε καὶ παρτέλλουσιν,
 εὐν, εὐντι τῷ μετοπώρῳ ὁ δατα γούπτα, ἡ δὲ ὁ χεῖ μὲν μετ' αἰετ, ἡ δὲ μὲν
 τε λίλυ συνδου, αἴτε ὑπὸ φέλλαν τὸν ἡαυρὸν τῷ ψυχῇ εὐντι τῷ ἡε
 ὁ δατα γούπτα ὁρᾶν, ἡ δὲ εὐν τῷ θέρε, εὐντι τὸ ἔτος ὑγιανόνταρ εἰ-
 κὸς εἶναι.* De temporibus uero anni utique quis mentem adhibens,
 sanus ne an morbosus futurus sit, ita dignoscatur. Quippe si ritè et
 conuenienter signa hæc per ortus et occasus siderum fiant, siquæ in
 autumno pluat, et hyemis mediocris fuerit, neque admodum sicca,
 neque frigida præter modum, si denique uere et æstate pluat tem-
 pestiue, sic annus par est sanissimus fore. Vbi animaduertendum erit,
 nos συνδου contra omnium ferè interpretum sententiam, qui sere-
 na interpretati sunt, conuertisse sicca: quod scilicet hoc loco sere-
 nam hyemem significare non possit. Experientia enim ipsa unà cū
 ratione docet, serenos hyemis dies turbidis esse multo frigidiores.
 Quapropter quum idem sit dicere hyemem non esse ualde serenā,
 et non impense frigere, ideo si συνδου dictionem serenam inter-
 pretemur, frustra ab Hippocrate adiectum erit, neque frigida præ-
 ter modum. Neque etiam συνδου tepidā significat hoc loco, ut Theo-
 dorus est interpretatus, hyemem: quod apud nullum probatum,
 quod sciam, autorem ullum extet testimonium, συνδου tepidū signifi-
 care. Accedit, quod si συνδου tepida interpretabimur, frustra Hip-
 pocratem subiecisse, neque frigore id quod opportunum est excedēs,
 fateamur necesse est. Nam si frigore quod opportunum erit, haud
 excesserit,

συνδου ὅδ
 significet.
 Hippocratis
 locus difficilis
 enarra-
 tus.

συνδου non
 significat tes-
 pidum.

expresserit, hoc est, si suam ac naturalem frigiditatem hyemis retinuerit, non poterit esse mediocriter tepida. Aut contrā, ubi mediocriter tepida fuerit, frigida esse haud potest, quod tamen eius naturæ maximè aduersatur. Proinde εὐδίας hic potius, ut nos interpretati sumus, sicca denotat: quandoquidē Hippocrates nihil aliud uelit, quàm quod hyemis debeat esse mediocriter humida et frigida. id eoq; ait, neq; ualde sicca: quod ipsum naturæ eius, quæ humida est, repugnet: neque frigore, id quod opportunum est excedens, id est, retinere debet suam frigiditatem, eamq; non excedere. Præterea εὐδίας significare sicca, ex ijs quæ præcedunt et sequuntur etiam colligi potest. Quippe uult Hippocrates, nulla prorsus anni tempora, atque adeò ne ætatem quidem ipsam, et autumnum, pluuijs carere, tantum abest ut hyemem mediocrem, naturamq; suam seruantem, admodum siccam esse concedat. Postremū εὐδίας siccam denotare hyemem, Phauorinus quoq; ipse confirmat, qui ita scriptum reliquit. εὐδίας κυρίως ἢ αἰρος ἀεροχία, eudias proprie est aeris siccitas. Hunc locum copiosius tractare libuit, quod a nullo, quod sciam, sit recte enarratus. Neq; ualde serena.) Græcè, καὶ μὴτε λίαν εὐδίας. Conuertendū itaq; sicca, propter causas iam expostas. Neq; frigore excedens.) Addendum, id quod opportunum est. Græcè enim est, ὅτι ὑπερβάλλων τὸν καὶ ὀρθῶ ψύχει. Præterea hyems mediocris, hoc est, suam naturam seruans, per excessum quidem frigida est, attamen eius frigiditas non est tanta ut id quod opportunum est, id est conuenientem suæ naturæ modum excedat, quemadmodū paulo ante etiam diximus. Ductū.) Græcè, ἀπαντα γὰρ ὅσα μὴ φυλάττει κατὰ τὴν τοῦ καθίστατος ἔτος ἀγωγὴν, omnia enim quæ non seruant aliquaratione moderati anni constitutionem. Neq; enim ἀγωγὴ apud Hippocratem aliud significat quàm κατὰ ἔτη, Galeno teste, qui lib. 1. Epide. consti. 1. Comment. 1. ita scriptum reliquit. ἀγωγὴ ἢ ἀνακινεῖ τὸν κατὰ ἔτη ὡς ἑμᾶσι τοῦ περιέχοντος, agogen quidem ambientis non minuit constitutionem.

APHORISMVS IX.

Ἐν φθινοπώρῳ ὁφύταται αἱ νοῦσοι, καὶ θανάτωδισαται
 καὶ ἐπὶ πᾶσι, ἢ ὅτε ὑγιανέτω, καὶ ἁπλῶς θανάτωδισαι.
 Π

Perautumnus morbi acutissimi & exitiosissimi omnino accidunt. Verautem saluberrimum, & minime morbis exitiosis obnoxium.

IN hoc Aphorismo duo inter se confert tempora Hippocrates, nempe uer & autumnus, hocq; esse saluberrimum, & minime exitiosum: illum uero in saluberrimum, ut qui maxime letales & acutissimos pariat morbos, idq; propter suam in calore & frigore inaequalitatem, ut Galenus in Commentarijs suis explicat. Quippe in autumnus mane frigus uiget, circa meridiem magnus aestus, qui rursus ad occidentem solem mutatur in frigus. Quare plurimum hoc loco a uero deuiat Antonius Musa, qui autumnus qualitates esse scribit frigiditatem & siccitatem. Neque enim, ut iam commemoratum est, & copiosius a Galeno libro primo de Temperamentis, cap. quarto, & libro primo Epid. constit. 1. Commen. 1. docetur, autumnus simpliciter loquendo frigidus est, sed planè inaequalis. Praeualet quidem in autumnus frigidum calido, quia bis frigus uiget, semel autem tantum calor: nihilominus tamen inaequalis est, quod scilicet in eo non solum frigiditas perpetuo, imò etiam interdum calor superet ac dominetur. Proinde quum frigidum & siccum facit Musa autumnum, miris se modis torquet in inquirèda causa cur autumnus sit insalubris, eoq; tandè progreditur ut pugnantia dicere nihil metuat, nunc frigidum, nunc inaequalem esse autumnum asserens. Quod quidem palam deprehendunt, qui illius Commentarios euoluere uoluerint. neq; enim ad uium singula illius hoc loco errata excutere nobis placuit. Ceterum insalubrem esse autumnum Hippocrates asserit, quod in eo fiant acutissimi morbi, hoc est, Galeno

Autumnus cur insalubris.

Musa Leptus in autumni temperatus

Acutissimi morbi.

Musa inter pretatio im probatur.

2. Aphor. 25.

præcise de acutis penes breuitatem, falsus erit Aphorismus is: Aestiuæ quartanæ breues, autumnales longæ. Quasi uero Hippocrates in eo Aphorismo simpliciter omnes febres autumnales esse longas pronunciauerit, et non adiecerit, Magna ex parte. Præterea in Aphorismo quem nunc enarramus, non simpliciter ait, per autumnum acutissimi morbi accidunt, sed cum adiectione acutissimi et exitiales. Quapropter fieri quidem potest ut per autumnum etiã fiant longiores febres, at minime exitiosæ. Quid multa? in eo Aphorismo quem producit Musa, Hippocrates febres inter se confert, cæterisque paribus existentibus, cuiusque generis febres atque morbos æstate esse breuiiores quàm autumnò asserit. Haud tamen inficiat it, quin acutæ, atque adeò breues etiam febres ac morbi autumnò fieri queant. Acutos autem fieri morbos in autumnò, infra quoque, nempe Aphorismo uigesimo secundo huius sectionis, ubi ex professo qui in eo accidunt morbi tradit, palam ostendit, dum ait, Autumnò anginæ, ilei, et furores fiunt. Non autem acutissimi tantum morbi in autumnò fiunt, uerum etiã omnino exitiosissimi, idque collatione ad reliqua tempora quæ minus exitiales asserunt mor-

Exitiosissimi morbi in autumno curantur.

1. bos. Exitiosos autem fieri morbos contingit, primò propter eius in æqualitatem, quæ multorum prauorum humorum causa existit.
2. Deinde quod tẽpus æstiuũ, quod præcessit, humores ueluti assauit.
3. Tertio, quod per æstiuũ uires sint redditæ imbecilliores. Et quarto,
4. quod humores uitiosi iterum petere ob ambientis frigiditatẽ, quæ matutino tempore ac uesperis uiget, profundum corporis incipiunt.
5. Quintò, quod hoc tempore propter fructuũ ferẽ omnium copiam, prauorum humorum multitudo procreetur. Aliqua tamen exemplaria non legunt το ἐπιβαρυν, id est omnino, sed οὐκ ἐπιβαρυν, quod est magna ex parte: ut sit sensus, magna ex parte morbos autumnò ortos esse acutissimos et exitiosos. Porro ut autumnus propter suam in æqualitatẽ est insalubris, ita uer propterea quod sit temperatum, ut in Commentarijs suis Galenus testatur, saluberrimum existit. In præfatione præterea libri primi Epidemiarum, uer esse οὐκ ἐπιβαρυν, id est maxime temperatum, Galenus etiam affirmat. Et in Commentario primo eiusdem libri, in medio esse hyemis et æstatis, hoc est neque frigidum neque humidum, neque calidum neque siccum

Ver saluberrimum, quia temperatum.

siccum

sicum esse asserit, igitur in utraq; oppositione temperaturum. *Quæ* Musæ erra-
 quidem testimonia ut produceremus, Brasauolus nos coëgit, qui tum, uer esse
 in huius sententiæ enarratione non ueritus est dicere, uer simplici- temperaturam
 ter non esse temperaturum, quia scilicet calidum & humidum sit. negantur.
 Quod cur fecerit, satis mirari non possum, præsertim cum constet
 Galenum nostrum lib. 1. de Tempe. ca. 4. discretè asserere, uer
 simpliciter, hoc est suapte natura æstimatum, non ex alterius com-
 paratione, esse temperaturum: quod neq; sicut in hyeme plus ualet in
 eo frigidum quàm calidum, neq; sicut in æstate minus. Ad eundem
 modum siccitatis humiditatisq; æquabilitatem in eo spectes. Neq;
 scilicet in eo sicut in æstate præuulente sicco, neq; sicut in hyeme
 exuperante humido. Præterea quo modo calidum & humidum,
 simulq; temperaturum, ad corpora nostra collatum, quia illa parum
 alteret, dici queat, non uideo. Si enim calidum & humidum est, ta-
 le non alia ratione erit, nisi quatenus corporibus nostris collatū,
 ea calefacit & humectat. Si igitur calefacit & humectat, igitur
 temperaturum esse haud potest. Quippe calidum & humidū, ut an-
 tea est demonstratum, excessus sunt nomina. Accedit quod si cali-
 dum & humidum esse uer concedamus, non erit certe, quod tamē
 hic palam affirmat Hippocrates, saluberrimum. Nam inter omnia
 aeris temperamenta, Galeno nostro lib. 1. de Tempe. cap. 4. teste,
 calidum & humidum pessimum existit, uitaq; humanæ maxime
 aduersatur. Quare ridiculum est quod i Musæ hic asserit, caliditatē
 & humiditatem ueris, esse qualitates nostræ uitæ maxime propin-
 quas, quia uita in caliditate & humiditate consistat. Quasi uero
 externæ caliditatis & humiditatis eadem sit actio quæ internæ,
 quum constet à calido & humido innatis corpus nostrum conser-
 uari, ab externis autem dissipari & corrumpi. Caterum Hippo-
 crates uer etiam esse minime mortiferum, aut morbis exitiosis ob-
 noxium ait: idq; necessariò est adiectum, ne scilicet sic uer esse salu-
 berrimum quispiam putaret, ut uulli prorsus morbi in eo fierent.
 Morbos enim in uere fieri paulo post, in Aphorismo nimirum 20.
 manifeste docebit Hippocrates. Vtque autem in uere accidere
 morbos contingat, tamen omnes eiusmodi erunt, ut periculo ua-
 sent, Quocirca nihil prohibet, quin uer dicatur saluberrimum,

Caliditas &
 humiditas
 aeris nō sunt
 qualitates ui-
 tæ nostræ
 propinquæ.

Ver morbis
 exitiosis mi-
 nime est ob-
 noxium.

Cur uerno
tempore ueni
tui incidenda.

non obstante quod morbos suos habeat, quandoquidē minime sint exitiosi, sed potius ut ita dicam salubres, quum per eos corpus nostrum a uitiosis expurgetur humoribus, ut in explicatione iam citatae sententiae copiosius dicemus. Verum hic ab aliquo queri posset, si uer saluberrimum est, cur igitur uerno tempore sanguinē esse mittendum, non solum Hippocrates, uerumetiam Galenus multis in locis suadent? Certe non alia ratione, quā quod metuant ne corpus plenū, humoribusq; multis refertum hoc tempore, tanquā minus salubri, morbos incidat. Respondeo, fieri quidem posse ut in hyeme mediocri et seruante suam naturam, omnia in corpore animantis bene administrantur, atque adeo plus sanguinis boni generetur. Tamen quum uer quod subsequitur sit temperatum, non aufertur is sanguis, quod metus sit ne in uere morbos pariat: sed ne aestatis subsequenter calor illum extendens, ac diffundens, et quodammodo effluere faciens, multorum morborum causa existat, quemadmodum Galenus sect. prima Aphorif. Comment. 15. testatur ita scribens: Antē aestatis initium circa ultimam ueris partem homines et sibi et iumentis sanguinem detrahunt: quoniam ad memoriam reuocant, quibus capiuntur morbis, quando repente calor aestiuus superuenerit. Hic enim plus sanguinem extendit, atq; diffundit, et quodammodo effluere facit, adeo ut qui haecenus mediocris fuerat, non possit amplius in uenis contineri, sed uel dissipat ipsas, uel exedat. Et quando impetum fecerit ad aliquam corporis partem alijs imbecilliores, uel in ipsa inflammationem, uel erysipelas, uel aliquod aliud eiusmodi morbi genus efficiat. Nam multo plures ac grauiore morbi, quibus plenitudo dedit occasio- nem, ex humorum fiunt fusione.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Vt quod bonam habet temperaturam.) Græcè, *ὅς αὖ ὀψιμα-
τορ ὄν*, ut quod temperatum existat. Quandoquidem uer tempe-
ricum habet.) Græcè, *ἐν αὐτῷ τὸ μὲν ἱσχυρὸν καὶ ἰσχυρὸν ἐστὶ, τῷ δὲ φθινο-
πώρῳ*. Siquidem uer temperatum est, autumno aut, &c. Deinde
aestiuum subsequitur tempus.) Græcè, *ἔτα δὲ ἀκατέχεται τὸν ὀψι-
ματὸν ὄν*. Significantius itaque dixisset interpres, Deinde aestiuo
succe-

Succedit tempori, scilicet autumnus. Qui nullo uictu utuntur.) Græcè, τοῖς δὲ οὐκ ἐσθῆς ἀναταμνομένοις, qui prauo utuntur uictu.

Ex superabundanti.) Græcè ἐξ ἐπιμέτρων legitur, sed falso. Scribendum enim erat ἐξ ἐπιμέτρου, id est tanquam auctarium accedūt. Est enim ἐπιμέτρου Græcis nihil aliud quam auctariū, quod iuste mensuræ adijcitur, ut alibi etiam diximus. Fructus.) Adijciendum, molliores, quippe Græcè ἐστὶ τὸ λεπτὸν καὶ τὸ μαλακόν. Sunt enim ὁσά γε, omnes herbacei & mollioris corticis fructus, quales sunt mora, pruna, cerasa, ficus, & id genus alij. His contrarij fructus, ἀκρόαυα Græcis uocantur, ut in Annotationibus nostris in tertium librū Galeni de Tuend. san. conscriptis etiā mōstrauimus.

Græcum Galeni codex emendatus. ἐπιμέτρον. ὁσά γε. ἀκρόαυα.

APHORISMVS X.

Τὸ φθινόπωρον τοῖς φθίνουσι λατύν.
Autumnus tabidis malus.

D Annat hoc loco Hippocrates autumnum ea de causa, quod tabidis ac extrema consumptis macie perniciosus sit. Neque enim φθίνοντας alios appellat Hippocrates, Galeno & Philotheo autoribus, quàm τοὺς ἐκαστοῦ σωτηριονυμένους, ἡ δὲ εἰς ἐκκρόταιν ὠσθίμην, hoc est, eos qui quomodocunq; tabesunt, & quibus pulmo exulceratur. Verbum autem σωτηριονοῦ bifariam accipitur apud Græcos medicos. Proprie pro eo quod ἐστὶ μακρόθεν, id est extrema macie consumi & tabescere. Improperie autem pro λεπτόν, hoc est attenuari & comminui, ut supra quoque à nobis dictum est, nempe sect. secunda Aphorif. uigesimo octauo. Recte igitur Leoniceus φθίνοντας tabidos uocauit, quandoquidem Cicero & Celsus libro tertio cap. uigesimo secundo tabis uocē generatim etiam pro omni corporis macie usurpauerint. Quod uero autumnus tabidis malus sit, nulla alia de causa accidit, quàm quod gra-ciles & ex quacunque occasione extenuati, à causis exterioribus facillime ledantur, quod scilicet carnibus omniq; pinguitudine profus destituti, nullum omnino propugnaculum habeant, quod illos ab iniuria externarum causarum uindictet. Quum uero autū-nus sit inæqualis ac uarijs, nihil mirum si tabidi in eo plus obesit & carne munitis offendantur, Quod magis accidere solet, ubi pro

φθίνοντες.

σωτήριον. οθου.

Autumnus tabidis cur malus.

pter pulmonis exulcerationem tabidi sunt. Quippe autumnus frigus in profundum subiens, pulmonem potissimum, aliasq; principes partes lædit ac infestat. Siquidem frigidum, ut ait Hippocrates, ulceribus mordax est. Atqui non solum frigidityte sua, quæ calorem, ut supra dictum est, superat: sed & siccitate tabidis, utpote antea satis exiccatis, molestus est. Quamquam ijs qui exulceratione pulmonis tabidi fiunt, ulcerum ratione, siccitas nō aduersatur, sed potius inuuet. Hinc est quod Galenus libro quinto Therap. metho. cap. duodecimo, Tabiarum aerem, eo quod siccus sit, magnopere pulmonis exulcerationib. comp.tere scribat. Repetitur hæc sententia ab Hippocrate libro sexto Epidemior. part. septima, Aphorif. decimotertio.

ANNOTATIONES IN GALENI
Commentarios.

Virum uero illos solum nominet tabidos.) Græcè est, *φθινώτας*. Idem aut scribit lib. 1. Epid. Constat. 2. Comment. 13. Galenus dicens, *φθινώτας λέγει φθινώτας*: hoc est tabidos quos dicat Hippocrates, parum constat. Nam eos quorum corpus quomocunque extenuatur & tabescit, sic nominare consuevit, nedum eos quibus ob pulmonis exulcerationem marcescit. Tabefactos.) Græcè, *συντηκόμενους*, improprie usurpata uoce, pro omnib. ex quacunque occasione extenuatis.

APHORISMVS XI.

Περὶ δὲ τῶν ὥριων ἢ μὴ ὀχλαμῶν αὐχμηρὸς καὶ βόρρος γίνονται, τὸ δὲ ἕκαστον ἐπιμετρεῖται καὶ νότον, καὶ ἀνατολὴν καὶ δύσιν, καὶ ἀπὸ τῆς ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ, καὶ ἀπὸ τῆς ἀπὸ τοῦ στόματος γίνονται, καὶ ἀπὸ τῆς ἀπὸ τοῦ ὤτους γίνονται, καὶ ἀπὸ τῆς ἀπὸ τοῦ ὤτους γίνονται, καὶ ἀπὸ τῆς ἀπὸ τοῦ ὤτους γίνονται.

Inter anni tempora si hyems plus iusto siccior & frigidior fuerit, uer autem pluuium & austrinum, febres acutas fieri æstate necesse est, & lippitudines, & difficultates intestinorum, præsertim mulieribus, & uiris natura humidis,

Supra

Supra ex Hippocratis in libro de Aere aquis & locis sententia didicimus, quod is esset annus moderatus & salubris, in quo singula eiusdem tempora suam retinerent temperaturam. Nunc ex eodem nobis discendum erit, quæ tempora ab ista commoderatione deficiunt & recedunt, quidque tum malorum hominibus afferant. Nam cum antea generatim dixisset, mutationes temporum parere morbos, iam particulatim id ipsum in mutationibus quæ per plura anni tempora fiunt, ostendere conatur. Orditur autem ab ijs quæ non multum à sua naturali temperatura recedunt, hyeme nimirum sicca & aquilonia, & uere pluuioſa & austrino. Quod autem initio ait, *ἂν πρὶν ἂν τὰ αὐτῶν*, bisariam interpretari potest. Primum quidem, ut hæc uerba sint ueluti inscriptio quædam eorum quæ sequuntur, atque tum subaudiendū erit *ἁπλοῦς*, ut sit sensus, De temporum mutatione. Secundò, ut prædicta uerba ad ea quæ sequuntur referantur, ut idem ualeant quod inter anni tempora, ut nos interpretati sumus, uel ex temporibus anni, si hyems fuerit *αὐχυνέας*, hoc est plus infro siccior, non tamen extremè. Id enim proprie hanc uocem significare, ex Galeno in enarratione septimi aphoris. huius sectionis ostendimus: et *βέβαιος*, id est aquilonia, hoc est paulo quam suæ naturæ conueniat frigidior. Quippe borea seu aquilone spirante maxime friget aer, pluuit interea uel nungat, uel serenum sit cælum, quod experientia ipsa est comprobatum. Quare hæc hyemis tempestas, quam nunc ob oculos ponit Hippocrates, planè naturali hyemis temperaturæ, cuius in libro de Aere aquis & locis meminit, opponitur. Siquidem uult ibidem Hippocrates, ut hyems moderata non sit ualde sicca, neque etiam supra id quod opportunum est frigida. Ut hinc etiā omnibus perspicuum fiat, hæc uerba, *αἴτε ἂν ἴδωσιν*, Neque ualde sicca, interpretanda esse. Atque hæc de hyeme. Verò uero *ἰσομερές*, hoc est assidue pluuioſum fuerit. Ut enim sic interpretemur, nos primū cogit Phalarinus, qui ait, *ἰσομερές αἰετῶν ἐπὶ πολλοῖς ἔμβροτοισιν*. epomēbria dicitur, ubi alij alijs sine intermissione imbres succedunt. Dein etiam res ipsa, quod necesse sit hanc ueris constitutionem pugnare cum naturali, quam Hippocrates in libro de Aere aquis & locis ait esse, ut uer habeat tempestiuas pluuias. Quum uero hoc lo-

i. Aphoris. huius scilicet.

αὐχυνέας.

βέβαιος.

ἰσομερές.

co producat, meminerit ueris quod aſiduo eſt pluuiū, ut modera-
to ueri aduerſetur oportet. Et auſtrinum, hoc eſt calidum. Hinc eſt
quod Philot. uer *ἰπποκράτης νότα νότιον*, interpretetur *ὑγρὸν καὶ θερ-
μὸν*, humidum & calidū. Neceſſe aut erat ut Hippocrates uocem
ἰπποκράτης adijceret, quod auſtrina conſtitutio nō ſemper ſit pluui-
ſed interdum etiam ſicca. Quod confirmat Hippocrates, qui lib.
primo Epidem. Conſtitut. 1. Aphoriſ. 8. diſertetalem conſtitutio-
nem deſcribit inſiciens: Conſtitutio hæc auſtrina & ſicca quum eſ-
ſet, &c. Ex ijs etiam ſatis liquet, hæc mutationes eſſe exiguas, quod
Galenus quoque in ſuis Commētarijs monet. Quippe hyems quæ
natura frigida eſſe debet, in humiditate tantum à naturali tempe-
ramēto prorsus receſſit. Ver autem quod mediocriter natura eſt
calidum, ut ſupra abunde monſtrauiſus, itidem per humiditatem
à naturali temperamento declinauit. Conſtat enim, auſtrum non
admodum eſſe calidum, ſed potius tepidum, atque adeo à tempera-
to calore, qualis eſt ueris, non multum deficere. Quare non eſt ut
hic Hippocratem de ualde calido uere loqui, ut Muſa cenſet, pute-
mus. Prædictis itaque conſtitutionibus anni exiſtentibus, neceſſe
eſt in æſtate, modo ſcilicet ſuam ſeruet hæc ipſa naturam fieri fe-
bres acutæ, lippitudines, & dyſſenterias. Quorum quidem morbo-
rum cauſas cum in Commentarijs ſuis abunde explicet Galenus,
non eſt cur eas hic repetamus, ne præter neceſſitatem prolixiores
ſimus. Quæ ad uocum explicationem attinent, ex Compendio nō
ſtro petenda ueniunt.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Sunt qui initio Commentariorum aliqua deeſſe cenſeant, quæ
quum non admodum utilia ſint, & in maxima Græcorum & Latī-
norum codicum parte deſiderentur, cōſultò præteriuimus. Stran-
gulatio.) Græcè *πνιγος*, æſtus. Neque enim hæc uox Græcis, Phauro-
rino teſte, aliud ſignificat quàm *ναύμα*. In ea ſignificatione uſurpa-
uit etiam Hippocrates lib. 3. Epide. conſti. 3. Apho. 6. inſiciens,
θεῖρος αἰθέριον, θερμὸν, πνιγὴ καὶ μέλας, æſtus ſerena, calida, magni æ-
ſtus. Non conſtantibus.) Græcè, *μὴ συνώτρικτος*, non adſtriſtis,
εὐνοῖς τικτός. ſeu fluxilibus. Eſt enim *συνώτρικτός*, ſolidus, compactus, non fluxi-
lis,

lis. participium à uerbo *πυκνίζωμι*, quod cogo, coëo, & concreasco *συνισθῆμι*.
Græcis significat. Sic Hippocrates 2. Progn. Aph. 13. *Διαχυόμενα συνισθῆμις* nominat deiectionem compactam, solidam, & non
fluxilem. Non inflammari.) Hippocratis exemplaria habent, Hippocra-
μη οὐ πλεονάζειν, id est non humectari. Alia legunt *συνωρνεύουσι*, sed tis locus ema-
minus recte. Meliores uero codices habent, *ὡς φλυασι*, quod, Pha culatus.
norino teste, apud Hippocratem denotat *ὕγραίνισθαι*, ù *μυθεῖν*. Est
autem *μυθεῖν* *Græcis*, humecto & putresco. Conuertendum igitur pro inflammari, humectari & putrescere. *μυθεῖν*.
Vulgari.) *Græcè*, *ἐπιθῆμι*, populariter grassari. Hinc *ἐπιθήμιον νόσημα*, Gale-
no lib. 1. Vict. acut. Commēt. 9. autore, est morbus qui certo quo- *ἐπιθήμιον νόσημα*.
dam tempore aliquo in loco abundat, aut multos inuadit. Atqui
in secundo Epidemion.) sectione scilicet prima. In ipso tempo-
re.) *Græcè*, *κατ' αὐτὴν ὥραν*, in eodem tempore. Verba eius ini-
bi hæc sunt.) Omissæ sunt ab interprete dictiones aliquæ, hæc nimi-
rum, *ἀνθρώποις θείναι οὐ κρατῶν*, erant in Cranone carbunculi,
pluebat, &c. Aqua ruente per totum.) *Græcè*, *ὅλατι λαβῶν*, *Largus imber*.
Largo imbri. Largo uero imber, ut auctor est Galenus lib. 1. Epide-
consti. 2. comment. 4. nihil aliud est, nisi repentinus, uehemens, et
breuis. Per totū.) *Græcè*, *ἀι ὅλον*, asidue. Austro magis.) *ἀι ὅλον*.
scilicet flante. Et hoc loco falso Musa Galenum de memoriæ lapsu
accusat. Hippocratem enim austri meminisse tam apertum est, ut
demonstratione non egeat: ait enim, *ἐγγίνονται ἡ μέλλου νύξω*. Ut
ipse inquiet.) scilicet Apho. 16. huius sectionis. Adhuc autem
magis in his quæ calidissima sunt.) *Græcè*, *ἐπὶ ἡ μέλλον αὐτῶν αἰ*
θερμότητες, iam uero his ipsis calores magis, scilicet morbos com-
mittunt. Dispositionibus.) Hæc uox abundat, quum *Græcè* sit,
ἐπὶ τῶν ἰσχυρῶν τε καὶ ἀμέτρων ὡς οὐ κρατῶν. Anticipat.) *Græ-*
cè, *σβῆναι*, festinat. Afficerentur.) *Græcè*, *ἀντιθεῖν μὲν αὐ το*
τὰ σώματα τοιούτων, corpora quidem talimodo uexari possibile
esset, &c. Nam quando *αὐ* particula subiunctiuo uel optatiuo adij-
citur, tunc potentiam denotat. Adcreset.) *Græcè*, *συσθῆσθαι*,
coaceruabitur. Sicciores constitutiones.) *Græcè*, *αἱ ξηρότεραι*
τῶν κατὰ φύσιν, sicciores constitutiones. Ait.) scilicet Apho.
15. huius sectionis. Rectis stantibus.) *Græcè*, *ἐρθοστῆσθαι*. Mu-

Muse inier
pretatio inc
pta.

ὁρθοστά-
δην.

eis.

Sensus.

Interpretis
crasium.

Btesia.

sa hanc dictionem mauult interpretari è directo, uel ex opposito, sed satis ineptè. Leonicieni interpretatio obscurior est quam ut ab omnibus queat intelligi. Quare ut studiosi huius uocis ueram et legitimam significationem teneant, necesse est nos Galeni uerba ex lib. 1. Epide. consli. 1. Comment. 10. proferre, quæ quid apud Hippocratem hæc uox significet, planè explicat. ὁρτί, inquit, ὁρθοστάδην ὡς αὐτῶν ἐν χειρὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι ἐστὶ φέρει αἰτίας αὐτῶν πρὸς ὁρμονὴν καὶ πρὸς τὰς τὰ σωθῆναι, καὶ μὴ λυτα-
ναγασθῆναι ὡς αὐτῶν γίνεσθαι, καθὼς ἐστὶ ἐν τοῖς σφοδρτέροις νοσήματι. Orthostaden homines ab ipsis affligi & molestari, est cau-
sus citra molestiam obambulantes ac solita munera obcuntes susti-
nere, neque ut in grauioribus morbis coactos decumbere. Quare
rectius uerba Galeni in præsentis Aphorismi Commentario sic in-
terpretabuntur: Nocebit quidem adhuc obambulantibus homini-
bus propter tussis. ita enim uerba eis βήχας reddenda ueniūt, quod
eis: interdum idem quod propter significet. Vt sit hæc uerborum
Galeni sententia. Hyems aquilonia & sicca offendet homines leui-
ter, ita ut adhuc obambulare, & solita munera obire queant.
Hyems frigida ac sicca.) Græcè, ὁ χειμὼν ἰκνῶντος ψυχρότερος καὶ ξη-
ρός, hyems admodum frigida & sicca. Ipse uero dixerat.) libro
uidelicet 6. Epide. par. 8. Aph. 7. Sed ex qualibus, &c.) Græcè,
ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξ ὧν eis οἷα εἶναι αἱ μεταβολαὶ ποσότητος καὶ ποιότητος,
sed & hoc quod considerare oporteat, ex qualibus in quales per-
mutationes fiant. Exiccatum itaq; corpus.) Hoc loco uniuersam
Galeni sententiam turbauit interpres. Græca siquidem ita ha-
bent, ποσότητος καὶ ποιότητος οὖν τὸ σῶμα κατὰ τὸν χειμῶνα, &c. Præ-
exiccatur itaq; corpus per hyemē, etc. reliqua enim recte se habēt.
Ducetur corpus constitutionē.) Post hæc uerba inferenda quæ-
dam ueniunt, quæ interpres per incuriam omisit, τὸ δὲ ἔμπροσθεν
ὑποαρχούσης αὐτῷ τῆς ψυχῆς, sicca nimirum quæ ei prius inerat.
Strangulationem.) Græcè, πνίγος, æstum igitur conuertendum, ut
antea meminimus. Etesijs.) ἐτήσιοι uenti sunt aquilonēs, sic di-
cti ab anno, quasi annui, quod statis et certis anni tēporib. spirēt:
uel, ut alijs placet, κατὰ τὸ ἐτήσιον, id est à uerē, quod scilicet nun-
quam dum illorum imminet tempus mutetur. Hinc est quod Pli-
nius

niius lib. 2. cap. 4. 7. dixerit, nullos uentorum magis statos esse Etesias. Incipiunt spirare ab ortu canis matutino diebus quadraginta, uel de sententia aliorum sexaginta. Sic Aristoteles libro secundo Meteorol. cap. 5. scribit, Etesias post solstitium & canicula exortum spirare, idq; interdū, noctu uero desistere, quando nimirum sidus sub terra est. Aquilones autem qui canicula ortū præcedūt, Græcis *πρόδρομοι*, quasi præcursores dicuntur. Quod testatur etiam Plinius loco paulo antè citato in eum scribens modum: Canicula exortum diebus ferè octo aquilones antecedunt, quos pro dromos appellant. Post biduū uero exortus constantius perflant. idem, Aquilones diebus quadraginta, quos Etesias uocant. Hinc recte Galenus libro tertio Epidem. sect. 3. Comment. 6. scribit, Pro dromos & Etesias dirimere canis exortum. Difficultates uero intestinorum.) Adijciendum, ut ipse dixit. interpres enim in conuersione sua præterijt hæc uerba, *ὡς αὐτὸς εἶπκε*. Non ex aliqua obseruatione.) Sicut Lycum, & huius præceptorem Quintum fecisse constat: qui nulla habita ratione causæ, hæc omnia de anni temporibus sola experientia esse perspecta ac cognita tradiderunt, ut supra in præfatione etiā dictum est. Similiter.) Græcè, *ἡ ἀνάγκη*, necessario.

APHORISMVS XII.

Ἡρ δὲ νόστιος ὁ χειμὼν καὶ ἐπιμύθη ἡρόντου, τὸ δὲ ἐὰρ αὐχμηρὸν καὶ βόρειον, αἰ μὲν γυναικὲς ἥσι οἱ τῶν περὶ τὸ ἦρ, ἐκ παλῆς πεφασίαι ἐκλετρώσκειν. αἰ δ' αὖ τέκωνσιν, ἀκρατία καὶ νοσώδεια τὰ παιδία τίετονσιν, ὡς πῇ ἢ παρ' αὐτῆς ἀπολλύνται, ἢ λεπτὰ καὶ νοσώδεια γίνονται. τοῖσι δὲ ἄλλοις δυσγνότηρια καὶ ὀφθαλμῖαι ξηραὶ γίνονται. τοῖσι δὲ πρὶς ἐντόροις λιπατέροις σωτόμως ἀπολλύνται.

Si uero hyems austrina & admodum pluuiâ fuerit, uer autem siccum & aquilonium, mulieres quibus partus uere imminet, ex quacunq; occasione abortiūt. Quæ uero pepererint, imbecilles & morbosos infantes edent, ita ut aut statim pereant,

aut inualidi & morboſi uiuant. Cæteris uero difficultates inteſtinatorum, & lippitudines ſiccæ accidunt. Senſioribus autem fluxiones, breui interimentes.

IN hoc Aphoriſmo Hippocrates aliaſ duas temperaturæ ſeu conſtitutiones temporum non naturales, prioribus duabus oppoſitaſ, refert, quarum quidem prima hæc eſt. Si hyems auſtrina, hoc eſt, calida, et ualde pluuiæ (id enim eſt ἐννοεῖται, ut ſupra dictū eſt) fuerit. Eſſe aut hæc conſtitutionem præter naturā, clarū ſit ex Hippocratiſ loco, quē præcedēti Aphoriſmo ex lib. de Aere aquis & locis produxiſmus. In eo enim palām aſſerit, hyemē mediocrē debere eſſe mediocriter frigidā & humidā. ait enim, Hyems frigore id quod opportunū eſt non excedat: hoc eſt, ſit quidē frigida hyems, at non ſupra modum ſibi conuenientem. Si itaque frigida eſſe debet hyems moderata, igitur auſtrina ſeu calida eſſe nequit. Præterea ibidem inquit Hippocrates, Hyems moderata ſit, nō ualde ſicca, ſed mediocriter humida. Si mediocriter humida erit, ut non ſit ualde pluuiæ neceſſe eſt. Cæterum quod in quibuſdam codicib. græcis poſt uerba iam explicata inſertum eſt, ſcilicet τὸν δὲ χειμῶνα expungendū ē contextu. **Manardoſ.**

1 Commentariorum diſerte dicit, hanc temperaturam eſſe duabus in præcedenti Aphoriſmo expoſitiſ planē contrariam. Si itaque planē contraria eſt, igitur ſatis erit ut dicamus, ſi hyems auſtrina, & ualde pluuiæ fuerit. Altera hæc eſt. In expoſitione Aphoriſmi ſequentiſ de eiſdem agens temperaturiſ, nihil huic hyemī ultra auſtrinam & admodum pluuiam addit. Tertia. Galenus libro primo Epidem. Conſtit. 1. Comment. 1. citans hanc ſententiā, δὲ χειμῶνα omittit dicēſ, ἐννοεῖται ἐννοεῖται τὸν δὲ χειμῶνα. Quāquam latinuſ interpres præter Græci codiciſ fidem adiecerit, ſerenaq;. Quare hæc ipſa dictio ē contextu, tanquam ſpuria, tollenda erit. Quarta. In libro de Aere aquis & lociſ, ubi hæc ſententiā repetitur, uox δὲ χειμῶνα in emendationib. codicib. omiſſa eſt. Quod palām

palam fit ex antiquo interprete, qui hunc locū ita cōuertit: Quod si contra hyems austrina, nimisq; pluuiosa fuerit, &c. Quocirca in Aldino codice, ubi perperam hæc dictio addita est, expungenda erit. Nec eam recte Manardo Musa opponit. Quinta. Aristoteles lib. primo Problem. 9. causam eorum quæ in hoc Aphorismo ab Hippocrate traduntur perquirens, non aliud hyemi epitheton apponit, quàm quod hanc ait esse pluuiam & austrinam. Sexta. Celsus libro secundo cap. 1. hunc Hippocratis aphorismū ita ad uerbum est interpretatus: Si uero austri, pluuiæq; hyemem occupauerint, uer autem frigidum & siccum est, graude quidem femina, &c. ubi iterum uocis *σύνδιος* nulla fit mentio. Haslenus breuiter rationes commemorauimus, propter quas hæc dictionem *σύνδιος* è contextu esse amouendam, tanquam supposititiā, iudicamus. Atqui instabit hic fortè quispiam, hancq; uocē *σύνδιος* minime supposititiā esse acriter contendet, quandoquidem ea etiam alijs in locis coniuncta cum *νέτιος* uoce usus sit Hippocrates, libro nimirū 2. Epidem. section. 3. Aphorif. 1. ubi sic scriptum reliquit. *ἡς τῶν χειμῶνος πρὸς ἡλίου τρεπὸς ἐλπίου τὰς βερινὰς ἄλλομεν, ἐξηγεία δὲ ὁ χαμῶν σύνδιος καὶ νέτιος*, &c. circa solstitium frē æstium Perinthum uenimus, facta est autem hyems sicca & austrina. Sic enim conuertendum, & non Serena, ut supra demonstraui. Cui ita respondeu dum crit: nos quidem non negare, quin alibi Hippocrates has duas uoces *σύνδιος* καὶ *νέτιος* copulauerit, tamen fieri non posse, ut hoc loco *σύνδιος* commode cum *νέτιος* καὶ *ἐπομβρὸς* uocib. coniungatur, nisi tranquillam significet, adhuc constanter asserimus. Id quod ordine, singulis interpretū, qui in ea dictione interpretanda uarij fuerunt, conuersiones excutientes, monstrabimus. Trifariam autem hanc uocē *σύνδιος* interpretati sunt, quippe Leoniceus serena, Theodorus tepida, antiquus interpres tranquilla conuertit. Leoniceui uero interpretationem esse minus huic loco congruam, notius est quàm ut à me demonstrari debeat. Neque enim fieri potest, ut hyems quæ est *ἐπομβρὸς*, hoc est asidua & sine omni intercapedine pluuiā, sit etiam serena. quum constet tempius serenum non esse aliud, nisi quod nubibus nebulisq; caret, atq; adeo pluuio contrarium exisist. Accedit, quod Hippocrati & Ga-

Aldinus co-
dex Galeni
emendatus.

Obiectio.

Responsio.

Leoniceui cō-
uersio impro-
batur.
Serenū tem-
pus.

Theodori in leno screnum non *σύναιος*, sed *αἰθέριος* potius dicatur. Theodori cō-
 uersio uersionem, qui tepida est iuterpretatus, ferri non posse, à nobis su-
 perflua.

prā in explicatione Comment. Galeni ostendi huius sectionis abun-
 de est dictum. Siquidem nullus est probatus & idoneus autor, qui
σύναιος uoce in ea sit usus significatione. Præterea si *σύναιος* uox te-
 pidam significaret hyemem, temere ab Hippocrate adiecta esset,
 quod satis fuisse illum dixisse uideretur. Quippe austrina constitutio,
 ut antea etiam commemorauimus, quum nō impense caleat, aut fri-

Tepidum. geat, tepida uere sit necesse est. Tepidum enim Latini uocāt, quod
 nec impense calet, uel friget Sed mirabitur hic quispiā, qui factū

Quid Theo- sit, ut Theodorus, uir utriusq; linguae peritissimus, in hac uoce *σύν-
 doro errandi* *αιος* interpretāda falsus fuerit? Respondeo, nulla alia de causa, quā
 occasio- quod illum Galeni locus, qui est in huius Aphorismi Commen-
 præbuerit. tarijs mire deprauatus, sefellere, ut paulo post in Annotationib. no-
 stris copiose docebimus. Quocirca & si intellexerit destitutum
 esse aliorum autorum exemplo, tamē Galeni sibi sufficere putauit
 auctoritatem, ut nūrum non sit in eum errorem tantum incidisse ui-
 rum. Nunc itaque neutram interpretationem uel Leonicieni, uel
 Theodori, doctissimorum sanē hominum, constare posse, abūde in-
 dicauimus. Reliqua est igitur tertia, antiqui nimirum interpretis,

Antiqui in- interpretis con- conuersio, qui *σύναιος* tranquilla interpretari uoluit. Quam ego
 uersio hoc lo- quidem, tanquam cæteris meliorem ac tolerabiliorem, contra Ma-
 co cæteris est nardi eruditissimi uiri libro primo Epistol. secunda, & libro no-
 tolerabilior. no epist. 1. sententiam, præferendam censeo: idq; ea potissimum de
 causa, quod crebro etiam in ea significatione ab alijs autoribus *σύν-
 αιος* uox sit usurpata. Quod ē Phauorino omnium maxime colli-
 gi potest, qui ita scriptum reliquit, *σύναιος* *ἢ αἰθέριος*, ἢ τὸν αἰθέρα
ἡσυχία, ἢ ἀσπexία, ἢ αἰθέρα, aeris est tranquillitas, aut siccitas, aut se-
 renitas. Quibus utique uerbis uniuersas huius dictionis significa-
 tiones expressit. Quum uero in posterioribus duabus hoc loco ac-
 cipi nequeat: ex diametro enim cum pluuio siccum & serenū pu-
 gnant: necesse est ut in altera usurpetur. Neq; obstat quod Manar-
 dū querit ac obrudit, Si hyems, inquit, austrina est quomo-
 iedtionibus. do tranquilla? Nam quo pacto fiat ut tranquilla & austrina sit hy-
 ems, Galenus libro tertio Epidem. sect. 3. Comment. 1. exemplo to-
 tius

tius anni, quem eiusmodi fuisse Hippocrates ait, luculenter osten-
 dit ita scribens. Sed ut tranquillus potest simulq; austrinus uniuersus
 annus dici, ita accipiamus. Ad memoriam reuocemus, multas
 nos uidisse tempestates tranquillitate præditas, & uentis carêtes,
 non tamen eodem inter se modo, uerum hanc lenem mollemue
 & humidam, illam siccam & gelidam. Atque hæc omnino est fere
 na. Lenis autem seu mollis nebulosam et turbidam constitutionem
 parit, austrinamq; & nonnunquam nubium plenam. Contrariam
 uero huic, aquilonia, & ubi prorsus nullus in aere apparet motus,
 sed exquisitè sit, quam uocant, tranquillitas, efficit. Haud enim ali-
 us uidetur aeris esse status, ac maris. nam ut illic semper est fluxus
 in alto uel maior uel minor, qui interim ob paruitatem non appa-
 r et, nisi angustus eū excipiat locus: ita in aere quoque omnimoda
 immobilitas ac quies haud uidetur unquã esse, tamen interdum uos
 quia motus est exiguus latet, ac nubes per eas tranquillitates con-
 spicimus, quæ frequenter nobis stare uidentur, cum reuera agiten-
 tur. Hæc ille. Quñ itaq; Galeus monstrauerit ijs uerbis, fieri pos-
 se ut totus annus sit austrius et trāquillus, nemo subinde miretur,
 cur unum aliquod eiusdem tempus, uerbi gratia hyems, huiusmo-
 di esse queat. Neque quempiam turbet quod Manardus libro nono
 epistol. 2. aduersus Leonicenum præceptorem acriter disputans
 obijcit, nempe in hoc Galeni loco à nobis prolato nō legi *ὁ ὅλος*,
 sed *ἡ ἀεὶ ὁλοὴ νύκτις*. Nam quanquam non legatur *ὁ ὅλος*, tamen
 Galenus alia utitur uoce, scilicet *ἡ πᾶσις*, quæ ut ex Phaurino iā de-
 monstrauimus, idem quod *ὁ ὅλος* *ἡ ἀεὶ ὁλοὴ* significat. Galeni e-
 nim uerba sic habent, *ἡ πᾶσις ἡ ἀεὶ ὁλοὴ νύκτις*. Quare de in-
 dustria uocem hanc quæ in Galeni est cōtextu præterisse uidetur
 Manardus. Non obstat etiam quod idem ait ueram tranquillitatē,
 quæ ut autor est Aristoteles sect. 25. Problem. quarto, nihil aliud
 est nisi quies aeris, cū austrina constitutione stare non posse, quod
 scilicet in ea aer moueatur. Nā ut paulo autē è Galeno didicimus,
 aer nunquam non mouetur, atque adeò de Manardi sententia nulla
 prorsus erit uera trāquillitas. Necesse igitur est ut Aristoteles &
 Galenus aliam intelligant tranquillitatē, eam nimirū in qua nobis
 apparet stare ac quiescere aer. Hæc quidem, ut antea Galenus do-
 cuit,

Vera trāquil-
 litas.

De qua tran-
 quillitate A-
 rist. et Ga. lo-
 cuti fuerint.

cuit, cum austro cōsistere potest. Et hāc esse Aristotelis sententiā, ex eius uerbis abūle liquet. nō enim de uera, sed de uenti tranquillitate ipsum loqui testantur. Porro posse consistere, imō fuisse non raro constitutionem austrinam, pluuiam, & simul tranquillā, seu uētis carentē, Hippocrates loco suprā citato testatur, ubi ita scriptum reliquit. *ἔτος νότιον, ἐπεμψερ, ἀπνοία διὰ τέλει*, annus austrinus, pluuius, tranquillus, uētisue carens asiduū erat. Et rursus ibidem Apho. 3. ait, *χειμὼν νότιος, ὕγρὸς, μαλακός*, hyems austrina, humida, lenis mollisue. Quod uero *νότος μαλακός*, hoc est auster lenis, nō sit alius quām qui ἀντισθεντος ἔχει τὸν δυνάμιον ἐν τῇ πρὸς ἡμῶν, λέγει δὲ τὰ νύκτα, motum in acre & nubibus insensilem obtinet, Galenus ibidem in Commentarijs indicauit. Item aphorif. quinto eiusdem libri Hippocrates ita scribit, *ἢ νότιον, ἀπνοῦν, ὕδατα πολλὰ διὰ τέλει*, uer austrinum erat, tranquillum, & asiduū pluuium. Proinde omnibus perspicuum esse censeo, Ma nardum non recte aduersus Leonicenum contendisse, quod cum austris pluuijs non solum uera tranquillitas stare haud possit, sed nec ἀπνοία, quā diuersum Galenus & Hippocrates elament. Hec autem à me prolixius sunt dicta, ut etiam ij haberent quo suam tuerentur sententiā, qui mordicus retinere hic uocem *ἰδιος* conantur. Quāquam, ut antea sum testatus, mea sententiā, hęc dictio prorsus est cōtextu tollenda & abradenda. Brasauolus uolens ef fugere ambiguitates suprā commemoratas, ita praesentem Hippocratis Aphorismum legit, *ἢ ἡ νότιος ὁ χειμὼν καὶ ἐπεμψερ, ἢ ἰδιος*. Atq; cur ita legat, rationē hanc esse ait, quod in omnibus exemplaribus quę ille unquam legit, *ἰδιος* scriptum sit, et in Galeni etiam Commentarijs hęc uox reperiatur. Deniq; hunc esse adiicit huius Aphorismi intellectum. Si hyems australis & pluuiosa fuerit, uel australis & serena, quia frequenter austro flante pluit, eo etiā flante quādoq; serenum est. Hęc Musa. Quasi uero satis sit ad serenitatem non pluere, & non potius serenum cælum ab omnibus dicatur, quod nebulis ac nubibus, multoq; magis imbribus caret. Sic certe Phauorinus *ἀνθρίων*, id est serenitatem esse tradit, *ὁταν ἀνθρίων ὁ αἰὲρ ἦ*, quando aēr nubibus caruerit. Quum itaq; talis serenitas cum austro stare non queat (suprā enim ex Cōmentario

Auster lenis.

Musa explicatio impropria.

Serenū cælum.
ἀνθρία.

rio 1. lib. 3. Epide. sect. 3. Galeni abunde patuit, quod lenis etiam
 auster nubes ac nebulas efficiat) planum sit, Musæ lectionem esse
 absurdam admodum: nec opus fuisse ut probaret testimonio Hip-
 pocratis, austrum sine pluuijs spirare posse, sed potius sine nebu-
 lis et nubibus. Perridiculum etiam est, quod serenum idem quod
 tranquillum significare, et cum aquoso et pluuioso consistere pos-
 se asserat Musa. Nam tantum abest ab imbris ac pluuijs sereni-
 tas, ut poetæ alijq; autores serenum pro sicco posuerint. quod Si
 pontinus etiam in suis Cornucopijs annotauit. In ea tamen hic si-
 gnificatione accipi non potest, quod scilicet ad cōstitutionem sic-
 cam hi morbi quos hic recenset Hippocrates, sequi nō possent. Et
 quod Galenus in Commentarijs scribat, contrario modo se habere
 anc temperaturā prioribus duabus, quarū altera sicca et aqui-
 blonia erat, ut necesse sit hanc de qua hic agit esse pluuiā et austru-
 nam. Quocirca quum nec Musa post Leoniceum et Manardum
 recte hanc Hippocratis sententiā enarrarit, quando constat *ἡ ἀσθενία*
 uocem, quæ assiduas et intercapedine carentes pluuias signi-
 ficet, *ἰδιώτης* dictionem secum ferre non posse, cōmodius est ut eam
 prorsus abijciamus, aut tranquilla interpretemur. In enarrāda hac
 prima parte longiores fuimus, quod nemo, quod sciamus, illam re-
 cte exposuerit. Altera pars sic se habet. Si uer siccum et aqui-
 lonium, hoc est frigidum fuerit, mulieres quibus uerno tempore,
 (*πρὸς τὸ ἔαρ* dixit, ut *πρὸς τὸ παρὸν*, id est in præsenti, ita ut Theo-
 dorus hoc loco nō recte conuerterit iuxta uer) partus imminet, ex
 quacunq; occasione abortiunt. Causam copiose in Commentarijs
 suis exposuit Galenus. Animaduertendū autem hoc loco erit, uer-
 bum *ἐκ τῆς αἰτίας* proprie ab Hippocrate esse usurpatum, quod
 tamen Musæ non uidetur. Nihil enim aliud dicere uoluit Hip-
 ocrates, quā quod hæ mulieres quibus in uere partus imminet, le-
 gitimum eius tempus nō expectent, sed paulo ante illud abortiant.
 Quod sequentia etiā uerba confirmant. subijcit enim statim, Quæ
 uero pepererint, hoc est, ad legitimum usq; tempus in utero gesta-
 uerint, imbecillos (neq; enim *ἀνερτίς*, Phauorino teste, aliud est
 quā *ἀσθενής*) et morbosos infantes pariunt, ita ut aut statim pe-
 reant, aut *λεπτοί* hoc est inualidi (*λεπτοί* enim, Phauorino autore,

Serenū nō i-
 de quod trā-
 quillum si-
 gnificare, ut
 Musa cēset.

πρὸς τὸ ἔαρ.
 Theodori
 cōuersio non
 probatur.
ἐκ τῆς αἰτίας
 κεῖν.

ἀνερτίς.
λεπτοί.

Ecce inter-

Musa.

Varie le-
ctiones in
Hippocra-
te.

interdum idem est quod *debeis*) & morboſi ſubinde uiuant. Et ſciendum, hæc uerba ſup̄ ierta nō eſſe reſerenda ad ſequentia tem-
pora, quemadmodum Muſa putat. fieri enim poteſt, ut noxa quam
contraxerunt in utero, ſpacio temporis emēdetur: ſed ad id potius
tempus, quod ſtatim natum iam infantem excipit. Hoc itaq; tempo-
re inualidi et morboſi uiuant. Non tamen it inſicius Hippocrates,
ſi illud tempus ſuperuixerint, quin recta uiſtus ratione, alijsq; com-
modis præſidijs uitium in utero contractum corrigi queat. Cete-
ris uero dysenteris, &c. Hic uariant Græci Hippocratis codi-
ces. Alij enim habent, τοιοι δὲ ἀλλοιοι βρεττοιοι, alij uero, τοιοι ἢ
πυρεττοιοι. & hanc lectionem ſequitur Philotheus, necnon anti-
quus interpres, qui conuertit iunioribus. Fragmentum libri de Ae-
re aquis & locis legit, τοιοι ἢ λοιποιοι. Sunt autem omnes hæc le-
ctiones bonæ, & nihil inter ſe diſtant, ſed tantū Hippocratis men-
tem explanatiorem reddunt, quidq; ille per τοιοι δὲ λοιποιοι intelle-
xerit exponunt. Vult enim Hippocrates docere, quæ genera malo-
rum in prædictis conſtitutionibus ceteros homines affligere ſo-
lent. Quare iunioribus hominibus dysenterias & ſiccas lippitu-
dines accidere ait, pituitosis dysenteris, bilioſis autem lippitu-
dines ſiccas. ſenioribus autem fluxiones breui tempore interimen-
tes. Cauſas omnium Galenus in commentarijs aſſert, ita ut non ſit
opus eas hoc loco reſerre.

ANNOTATIONES IN COMMEN-
tarijs Galeni.

Rarum.
Locus Gale-
ni emenda-
tu.

Se habet temperatura.) Adijciendum, hæc: quippe correſtiores
codices hoc loco habent. ἡδὲ ἢ κρᾶσις. In illo.) Græcè, ἐνὶ ἐκεί-
νῳ, in i is, ſcilicet temporibus. Ad uer.) Græcè, πρὸς τὸ αἶψ, in
uere, ut antea eſt à nobis monſtratum, rectius conuertetur. La-
xa.) Græcè, ἄραια, rara. Rarum uerò, Galeno lib. 2. de Tuend. uale.
autore, eſt, quod magnos per totum obtinet meatus. Hyeme ſere-
na.) Græcè, ὑγρὰ γὰρ τὰ σώματα καὶ μαλακὰ καὶ ἄραια γιγνέται
κατὰ τὸν ἰσθμὸν χαμῶνα, ἐκδιώκει εἰς τὸ βῆθος αὐτῶν διαδιώκει
τὸν ἐν τῷ περιέχοντι ψύγῃ. Quod eſt: Humida enim ac mollia &
rara facta hyeme ſerena corpora, facile ad intimas ſui partes am-
bientis frigiditatem admittunt. Quibus quidem uerbis quid a ue-
ritate

ritate ipsa longius abesse possit, non uideo. Nā hyemem serenā corpora potius dura, sicca & densa, quam mollia, humida, & rara reddere, notius est quā ut demonstratione egeat. Quare quū Leoniceus rei absurditatē animaduertisset, ita locū hūc Galeni legere maluit. ὕψι μὲν τὰ σκουατὰ &c. γερνότερα ἢ τὰ σκουατὰ χεῖμα
 ra pndius, &c. Quem subinde sic est interpretatus: Corpora si- Leoniceus in
 quidem humida, mollia et laxa facta, hyeme serena ad intimas sui terpretatio
 partes aeris ambientis frigiditatem facile admittunt. Quasi uero explosa.
 Hippocrates & Galenus hic hyemem faciant serenā, atq; adeò frigidam, ut scilicet in ea frigus ad intimas partes penetrare queat, et non potius calidam & humidā. Fieri etiā nō potest, ut hyems quæ calida est & humida, sit serena, imò potius erit frigida & sicca. Denique absurdum admodum est, ut in una eademq; hyeme corpora humida, mollia & rara fiant, simulq; intime illorum partes refrigerentur. Et Galenus quidem ipse non hyeme refrigerari intimas corporis partes, sed uere potius, quod frigidum & siccum esse statuit Hippocrates, asserit. Absurditatem itaque unam euitare cupiens uir bonus Leoniceus, aliam maiorem incidit. Quocirca quū Theodorus satis perspectum haberet, ἡ Ἀσιος hoc loco serenitatem Tbeodori
 significare non posse, tepidam nullo probati auctoris, quod sciam, conuersio im
 exēplo, cōuertere maluit. Nā eam etiā significationem Galeni sententiæ optimè quadrare, & nihil aduersari animaduertit. Verum ut suprā satis copiose demonstrauius, hæc uox ἡ Ἀσιος in contextu Hippocratis, nisi illum quem constat fuisse βραχυλόγον, facere uelimus ταυτέλογον λέει βραχυλόγον, in ea significatione accipi non potest: igitur nec etiam in Galeni Commentarijs. Proinde locum Galeni esse deprauatum necesse est: quem restitues, si pro ἡ Ἀσιος legas νότιον. Nam haud dubie ita in melioribus Galeni codicibus primò scriptum fuit. Cui accedit, quod hæc lectio Hippocratis menti sit consentanea, utpote qui hac quoque sit dictione usus dicens, ὁ νότιος χειμῶν. Denique facilis est à νότιος in ἡ Ἀσιος lapsus. Locus itaq; præsens Galeni ita conuertendus erit: Corpora siquidem humida, ac mollia, & rara facta hyeme austrina, &c. Græcè enim esse debet, ἢ τὰ νότιον χειμῶνα. Ambientis frigiditatē.) Galenus hoc loco, ut Aristoteles etiam libro primo Proble. 9. uni-

ῥηται. nam propter lentorem inter exeundum in intestinis retenta
 & immorans, semperq; ipsa propter qualitatem abradens, intesti-
 norum difficultatem efficit. Hæc uero delata.) Græcè, φόβομέ-
 νη δὲ αὐτὴν ἄλλοτε πρὸς ἄλλαν τόπον, hæc uero delata aliàs ad alium
 locū. Expungenda itaque ē contextu hæc uerba, ab uno loco. Sic
 cas pituitas.) Græcè, ὀφθαλμίας ξηρὰς, siccas lippitudines. Ita
 quod repēte interimit.) Græcè, ὥστε ἐξαίρως ἀπόλλυσθαι, ita ut re-
 pente interimi. Stupidos fieri.) Græcè παρασπῶγας, resolutos.

Velociter terminantur.) Græcè, ταχέαν τὴν κρίσιν ποιοῦν-
 ται, celeriter iudicantur. Ita quod repente.) Vt suprà, ita ut re-
 pente intereant.

APHORISMVS XIII.

Ἡ δὲ τὸ δῆρ' αὐχμηρὸν καὶ βόρειον γήινται, τὸ δὲ φθι-
 νόπωρον ἑπομβρὸν καὶ νότιον, κεφαλαιαλγία δὲ τῶν χειμῶ-
 να γίνονται, καὶ βῆχες, καὶ βρογχίαι, καὶ ὀφρυzaί, γνῶσισι
 καὶ φθίσιδου.

Si æstas sicca & aquilonia fuerit, autumnus ue-
 ro pluuius admodum & austrinus, dolores capitis
 hyeme fiunt, & tussēs, raucitates, atq; grauedines:
 nonnullis etiam tabes accidit.

IN duobus qui hunc præcedūt aphorismis, Hippocrates de hye-
 mis & ueris constitutionibus egit: nunc itaq; de sequentiū duo-
 rum temporum, æstatis scilicet atque autumnī, temperaturis à mo-
 deratione declinantibus sermonem habet, inquit: Si æstas sicca
 & aquilonia, hoc est frigida fuerit, atque adeò à sua naturali tem-
 peratura quæ calida est declinauerit, autumnus uero ualde pluuius
 et austrinus. Non autem temere dixit Hippocrates ἑπομβρὸν, id est ^{ἐπομβρὸν.}
 ualde pluuius: nisi enim frequentes in eo pluuiæ fiant, à commo-
 deratione sua non recessisse uidetur. quādoquidem, ut suprà in apho-
 rismi octauī enarratione ex libro Hippocratis de Aere aquis &
 locis ostensum est, in commoderato autumnō pluuiæ etiam fieri so-
 bent, sed mediocres. Talibus igitur existentibus æstate & autum-
 no, per hyemem capitis dolores accidunt. Quapropter mala quæ
 prædictæ tempestates pariunt, nō in ipsis uitiosis temporibus, sed

erit aliquis propter illam (scilicet intemperiem) à prædictis mor-
bis diuersus intemperiei proprius. In præsentī.) Græcè, τοῖς
τῆς νῦν παρακειμένοις, de præsentī uero, ὧν. Conuersionem.)
Græcè, τροπῆς, mutationem. Si uero æstus pluuioſa, &c. In
Aldino codice perperam ita scripum est, ἢ τὸ θέρους αἰχμηρὸν
καὶ βροχίον γίνονται, &c. Quippe in libro Hippocratis de Aere a-
quis et locis, unde hæc citata est sententia, ita legitur, ἢ τὸ θέρους
παρομβρὸν γίνονται, καὶ νότιον, καὶ τὸ μετ' ὥσπερ ἐκαστὸς, καὶ μὴ
ἀνάγκη νοτιὸν εἶναι. Ibidem etiam de præsentī constitutione loqui-
tur ita scribens, ἢ τὸ θέρους αἰχμηρὸν γίνονται καὶ βροχίον, τὸ δὲ
μετ' ὥσπερ ἐκαστὸν καὶ νότιον, ἐκαστὸς ἐστὶν τὸν χειμῶνα εἰναι γί-
γνισθαι, καὶ προσέτι βράχυνος καὶ λιγύρας καὶ βῆχας, οὗσισι καὶ
σπῆας. Quæ tamen omnia uidentur per alium libro Hippocratis de
Aere aquis & locis esse inserta: quod scilicet hic diserte dicat Ga-
lenus de præsentī constitutione, in eo libello nihil dixisse Hippo-
cratem. Mire itaq; deprauatum nunc esse hunc librum constat, eo
quod aliqua inter illū desint, interdum etiam nonnulla præter Hip-
pocratis mentem accesserint. Seruare ipsam.) Legendū ipsum,
uidelicet Hippocratem. Græcè enim ita scriptum est, φιλῶντες
γὰρ εἰκὸς ἐστὶν αὐτὸν ὁμοίον τῷ κατὰ φύσιν τὸν χειμῶνα. De qui-
bus nos paulo post, &c.) Omissa sunt hoc loco quedam ab inter-
prete. Græcè enim ita legitur, ὑπὲρ ὧν ποιεῖται τὸν λόγον, ὧν ὁ λό-
γος ὅστις ἐστὶν ὁνομαστὶ μνημονίῳ de quibus sermonē habet, quarum
paulo post nominatim mentionem faciemus, Commentario scilicet
14. Fortior.) Græcè, ἰσχυρὸν, uehemens. Consistit.) Græ-
cè, ὑπερβῆναι, consistet. Accidentia.) ὑπερβῆναι. Sufficien-
ter supra modum.) Græcè est, ἰσχυρότερον τοῦ μετρίου, plus iusto,
uel, ut interpretis habet, supra modum. Abundat igitur dictio suffi-
cienter. Nuper dictos morbos.) Reclius, nuper dicta sympto-
mata. Meliora enim exemplaria habent, τὰ προειρημμένα συμπτώ-
ματα Pectore.) Græcè, οἱ κατὰ τὸν θώρακα ὄντες, qui angusto
sunt thorace. Hos Hippocrates lib. 1. Epide. apho. 19. φθινώδεις
appellat. Tales ibidem in Commentarijs Galenus esse ait, qui tam
angusto sunt thorace & restricto, ut à tergo in morem alarum il-
lis scapule promineant. hinc eosdem etiam Hippocrates multis in
locis,

Aldinus
Græcis co-
dex emen-
datur.

Hippocra-
tis liber de
Aere aquis
& locis, mi-
re depraua-
tus.

Interpres
quedam o-
misit.

φθινώδεις.

Topography.
Acres.

APHORISMVS XIII.

Aliàs, la

Si uero autumnus aquilonius & siccus fuerit, ijs qui natura humidi sunt, & mulieribus confert. Reliquis uero lippitudines siccae accidunt, et acutae febres, & longae: nonnullis uero & melancholiae.

Istatu
lum
perip
n̄t̄g
bro
iung
omn
stas
sicca
per
prin

autumnus quoq; æquè siccus iisdem aquilonibus perflatur, omnib.
quidem mollioribus corporibus, inter quæ muliebria esse propo-
fui, secunda ualetudo contingit. Hæc illè. Quum itaque superiori
sit connectendus præsens aphorismus, ut iam demonstrauimus, is
certe uerborum Hippocratis sensus erit: Si uero autumnus perin-
de atq; æstas aquilonius & siccus fuerit. Musa tamen, nescio quo
consilio,

consilio, hic se non tantum Galeno, sed & Aristoteli, Celfo, imò Musæ absque
Hippocrati ipsi opponere videtur, dum Hippocratem hoc loco de
estate autumno opposita, nempe humida & austrina, posse intel-
ligi contendit. non animaduertens ea quæ in contextu aphorismi
sequuntur, huic absurde opinioni prorsus refragari. Qui enim fie-
ret ut æstas humida & austrina pituitosis & mulieribus conser-
ret? quod tamē, si de ea loqueretur Hippocrates, hic & alibi, disce-
re assereret. Accedit quod Galenus in Commentarijs palam dicat,
ambo tempora, æstatem scilicet & autumnum, esse sicca. Hippo-
crates quoque in libro de Aere aquis & locis inquit, τὰ αὐτὰ καιρὰ
ἀραιὰ ἐστίν. Atqui non eget hæc Musæ sententia proluxa consuta-
tione, quod eandem metipse paulo post recantet. Autumnus igitur
ubi aquilonius & siccus fuerit, ijs qui natura humidi sunt conse-
ret, cuius causam Galenus in Commentarijs ex Hippocrate de Ae-
re aquis & locis copiose recitat, ut non opus sit eam hoc loco re-
petere. Celsus hic conuertit, omnibus mollioribus corporibus: non
inepte, quandoquidem Hippocrates in libello iam citato dixerit,
τοῖσι μὲν φλεγματωέσι, καὶ μέλαινα τοῖς ὑγροῖς τὰς φύσεις, καὶ τῇ
σι γυναιξίν. Per reliquos uero quid intelligendum sit, Celsus quasi
explicat dicens, Durioribus autem, &c. Hippocrates uero loco iā
citato, ut etiam Aristoteles libro primo Problem. duodecimo, bi-
liosus dixit. Quæ sibi omnia pulchrè quadrant, quum biliosus sint
auri, atque adeò sicci. Lippitudines siccæ, ob causam quam in Co-
mentarijs Galenus refert, accidunt. Febres acutæ, quod nimirū te-
nuissima parte bilis resoluta, maneat acerrima. Et grauedines. Hic
locus Hippocratis haud dubie deprauatus est, id quod primū ē Ga-
leni Commentarijs palam sit, qui febrium rationem reddens, gra-
uedinis ne quidem uno uerbo meminit. Quare in contextu uerbo-
rum quæ ex libro de Aere aquis & locis citat, perperam scriptum
est ἀραιὰ, quod in Hippocratis codicibus ita potius legatur, οὐρα-
τοὶ ὅσῃς ἐσονται καὶ πολυχρόνιοι. Dein ex Aristotele, qui libro pri-
mo Problem. duodecimo, hanc Hippocratis sententiam enarrans,
nullam grauedinis facit mentionem, sed febrium tantum & melan-
cholie. Postremum nulla ratione ostendi potest, quod grauedines
biliosis accidant. Quocirca nihil certius est, quàm librarium erro-

Celsi conuer-
sioprobat. r.

Quid perreli-
quos sit intel-
ligendum.

Lippitudi-
nes siccæ.
Febres acu-
tæ.

Grauedines.
Hippocratis
locus depra-
uatus emen-
datur.

re quodam *ῥησιν* scripsisse pro *πολυχρόνιος*, quod ab una in aliā di-
 ctione facilis sit lapsus. Esse autē legendū *πολυχρόνιος*, Celsus eviden-
 tissime testatur, qui hāc Hippocratis partem ita est interpretatus:
 Et febres partim acutae, partim longae: grauedinis autem haud me-
 minuit. Quod uero longae febres accidunt, ut sunt quartanae, fit pro-
 pterea quod atra bilis, ex qua haec nascuntur, bifariam in hac con-
 stitutione generetur. Primum, quod flaua bilis superaffertur. Secū-
 dō, quod sanguis crassescat. Hinc est quod Hippocrates in libello
 de Aere aquis & locis dicat: Et sanguinis pariter eadem ratione
 tenuissima pars exiccatur, crassiorq; remanet. Quum itaque bilis
 in ea constitutione pars humidissima exiccetur, remaneatq; acer-
 rima & crassissima, nihil mirum ex acerrima eius parte acutae, ex
 crassiss. longae fieri febres. Nonnullis uero & melancholiae acci-
 dunt. Non autem sine causa dixit nonnullis, quia id ipsum non om-
 nibus, ut Aristoteles loco citato ait, sed ijs tantum qui natura a-
 tra bile abundant, accidere solet. Abundat autem in hac constitu-
 tione temporis, in ijs qui natura biliosi sunt, propter causas duas
 iam commemoratas. Celsus hanc partem ita commodissime reddi-
 disse uidetur: Sed & hi morbi qui ex atra bile nascuntur, nempe fe-
 bris quartana, & melancholia. Quippe melancholia est desipien-
 tia, quae fit ex melancholico humore mentē occupante, & tempe-
 raturam suam mutante. Mania uero, seu furorem Aristoteles ijs
 euenire tradit, quibus natura bilis inest. Nam ut etiam Galenus te-
 statur lib. 2. de Sympt. causis, mania fit à mordacibus & calidis hu-
 moribus, qualis est flaua bilis.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Nuper.) Graecē, *ἄρτι*, paulo antē. Dispositione.) Graecē,
ὑποθέσις, hypothesi. Siue siccum, &c.) Graecē, *ξηρόν*, ἢ *ἀνυδα-
 ρόν*, ἢ *ἀνυδαρ*. Laxi.) Graecē *ὀνυχαροῦντες*, humidi. Quip-
 pe Galeno libro primo Epidem. constitut. se cunda Comment. 11.
 teste, Hippocrates *πολυρόν*, *ποσειδῶν* ἢ *ῥοτόν*, a nominare consue-
 uit. Quare *πολυροῦντες*, qui supra modum humidi sunt dicuntur,
 non laxi, ut interpretes conuertit. Grauedines.) Locus hic est
 deprauatus, in codicib. enim Hippocratis legitur *λ. γεννιᾶ*, ἢ *λ. γιν-
 ναι*.

ſou. Conuertendum itaq; erit, atq; longæ. Et acutiſſima.) Græcè *Αειμύτατος*, acerrima. Non autem temere dixit, craſſiſſima & acerrima. Quia enim craſſiſſima relinquitur, ideo ſebres longæ naſcuntur. quia uero etiam acerrima, ideo ſebres acutæ generantur. Ex quibus.) Scilicet bile aſſata, exiccataq;, & ſanguine craſſo. Hi morbi, quartana uidelicet, & melancholia. Paucos admodum intemperaturarum.) Sic etiam libro primo Epidem. conſtitut. 1. Comment. 1. aduerſus Quintum diſputans Galenus inquit, Hippocratem in aphoriſmīs quatuor tantum diſſerentias temperſtatum deſcripſiſſe, quanquam longe plures ſint. Plures aut̃ quā quatuor eū cognouiſſe, ex libris Epidemion ſatis conſtat, ubi multis alias temperſtates connumerat, quarum ordine ibidem Galenus meminit. Quatuor uero hoc in loco tantum reſerre placuit, tantumquam cæteris frequentiores, & ut eſſent ueluti exemplum reliquarum. Quum librum de aquis.) Scripſit enim in hunc libellum Cōmentarios, ut metipſe in libro De proprijs libris inſcripto teſtatur, atq; ibidē etiā eū inſcribi ait *περὶ οὐρανῶν καὶ ὑδάτων καὶ αἰθέρων καὶ χερσῶν*, de habitationib. et aquis, & temporibus, & regionibus. Nuſquā tamen, quod ſciam, hodie extant ij Cōmētarij, ſed cum multis alijs huius optimi autoris ſcriptis iniuria temporū perierunt. Paulo antea.) nempe Cōmentario decimotertio.

Quare quatuor tantum hic temperſtes reſerre uoluit Hippocrates.

Zona uero exquiſitam habens temperiēm.) Quæ ad huius loci pleniffimam explicationem attinent, offēdēt ſtudioſi in noſtris in ſecundum Galeni librum de Sanit. Tuen. annotationibus. Huc igitur eos ablegamus, ubi copioſe noſtram de hoc loco Galeni ſententiam expoſuimus. Sicuti hi qui, &c.) Græcè, οἱ Ἀπιοῖ τῶν πλειάδων αὐτὰ ἀνὸς ἐρεχσαν, ſicuti optimi quique, qui in hoc ſtudio excellere, ſcripſerunt. Ortus Pleiadis.) Eodem quo hic ordine digerit annum Galenus libro 1. Epid. conſtit. 1. Comment. 1. & conſtit. 2. Cōmen. 2. Pleiades aut̃ ſeptē ſunt ſtellæ in dorſo Tauri, quarum hæc nomina, Maia, Taygete, Celæno, Merope, Electra, Sterope, Alcyone. Nomen habent ἀπὸ τοῦ πλεῖν, hoc eſt nauigando, quod ortu ſuo nauigationis tempus oſtendāt. Ver enim, ait Plinius libro ſecundo cap. 47. aperit nauigantibus maria. Vel ἀπὸ πλεῖν τῆς μητρὸς αὐτῶν, Phauorino teſte. Vocantur alio nomi-

Zona exquiſita, ſue tēperata, Pleiades.

Atlantides.

Vergiliæ.

ὁ πόρος.

μετ' ὁπωρον.

Arcturus.

κατάστας.

ne Atlantides, quod scilicet Atlantis sint filiae. Latini Vergiliæ appelliant, quod uere, die uidelicet 19. Aprilis, paulo post quam sol ingreditur Taurum, orientur. Oporam.) ὁ πόρος Græcis, teste Phauorino, duo significat, τὸ θέρος, καὶ τὸ μετ' ὁπωρον, æstatem et autumnum. Hic quidem, quod Galenus etiam manifeste in Commentarijs asserit, alteram æstatis partem, eam nimirum quæ autumnum attingit, significat. Autumnus uero quia oporam sequitur, μετ' ὁπωρον dictus est. quanquā etiā, ut iam commemoratū est, ὁ πόρος Græcis nominatur. Arcturus.) De eo diximus multa in annotationib. nostris in lib. 4. Galeni de Tuenda sanit. Occasus Pleiadum.) Qui fit autumnino, in octobri nimirum mense.

APHORISMVS XV.

Τῶν δὲ κατὰ σεαυτοῦ τοῦ ἐνιαυτοῦ, τὸ μὲν ὅλον οἱ αἰῶχοι τῶν ἐπομβρίων εἰσὶν ὑγιεινότεροι, καὶ ἥσων θανάτω δόσεις.

Inter anni constitutiones, in summa, siccitates imbribus assiduīs sunt salubriores, & minus letales.

HAftenus de compositis temporum anni cōstitutionibus uerba fecit Hippocrates. Nunc ordine minus iusto, quod Galenus etiam in Commentarijs monet, de simplici totius anni temperatura sicca, quam assiduīs imbribus tanquam salubriorem et minus letalem præfert. Causa est à Galeno in Commentarijs copiose exposita, ut nihil opus sit eam à nobis referri. Vnum tantum hic monebimus, κατὰ στας hoc loco, ut aliās etiam, quemadmodum in enarratione quoq; apho. 12. sectionis primæ diximus, Hippocrati nihil aliud significare, nisi formam aut speciem, cōstitutionem. Reliqua ē superioribus patent.

ANNOTATIONES IN GALENI
Commentarios.

Præmanibus habemus.) Græcè est προσωχρησµα, sed perperam. Legendum enim erit, προσωχρησµα. Prius natura, &c.) Priora autem natura et doctrina sunt, quæ cognitionis ordine antecedunt, ut cap. 11. libri Categoriar. Aristoteles docet. Ponemus illum.) Qui scilicet ordine est 17. Nam ualde indigentibus

gentibus.) Hic Galeni locus altamente reponendus erit, cauendumq; unice ne animo nostro excidat, ut statim nobis occurrat quod uulgatissimo nostri temporis medicorum errori obtrudamus, qui quotidie propemodū propter crebra illa quæ tū sanis tū ægris propinant medicamenta, aduersus hoc sacrosanctum Galeni præceptum delinquant. De quo sanè errato multa diximus lib. 2. nostrorum Paradoxor. cap. 6. Alimenti siquidem pars una.) Duo esse alimenti excrementa, hoc loco Galenus ostendit. Quod etiam suprâ lib. 1. cap. 11. fecit, ubi ex eo succo unde singule particule aluntur duo excrementorum genera nasci dixit. Vnum quod distribuendi alimenti fuit uehiculum. Huic quidem excremento nulus certus à natura conditus est meatus. Expellitur tamen partim ælum per ipsa meliora corpora, quæ fluentis eius uiolentiæ cedunt: potissimum quum à spiritu maiore impetu irruente impellitur: partim etiam per exiguos omnes corporis meatus. Appellant uero quod ita excernitur, sudorem. Alterum excrementum est ceu semicoctæ quæpiam reliquie, quæ assimilari nutriendæ parti nequiuertunt. Huic nullum publice nomen est, quod uidelicet nec uulgò sit cognitum, utpote quod præ tenuitate conspectum effugiat. A medicis tamē Græcis ἀσβλὸς ἀσβήσις διασπῶν, id est sensum latens transpiratio nuncupatur. Galenus hoc in loco fuliginosum excrementum nominat. Annotandum autem hic erit, quod alimentū nunc Galeno usurpetur propriissime, pro eo nimirum quod iam alit ac nutrit. Pars una serosa est.) Adijciendum, et humida. Græca enim sic habent, τὸ μὲν οἶον ὀρεῶδες ἐστὶ, καὶ ὑγρὸν. Quæcunq; sunt peiora.) Græcè est κατὰ τὰ πλεῖστα γι τῶν σιτίων, ὅσα μολιχρότερα, καὶ διαφύγει τὴν ἐργασίαν τῆς φύσεως. Quare sic conuertendū erit, Quæ in pluribus cibus quicunq; peiores sunt continentur, et naturæ, &c. quia cetera recte se habent.

APHORISMVS XVI.

Νοσήματα δὲ ἐν μὲν τῇσι ἐπιμελείῃσι, ὡς τὰ πολλὰ γινέται, πυρετοὶ τε μακροὶ, καὶ λοιμικὲς φύσιδιν, καὶ σπικεδόνδιν, καὶ ἐπὶ ληπτοὶ, καὶ ἀπὸ πληκτοῖ, καὶ λευαλγχαί. ἐν δὲ τοῖσι ἀύχοισι φθινώσκειν, ὁφθαλμίας, ἀφθέρτιδες, σπαραγυρίαι, καὶ δινσγντορίαι.

Medici nostri temporis nimij sunt in propinandis medicamentis purgantibus.

Alimenti duo excrementosa genera.

Sudor;

Sensum latens transpirationis.

Morbi per assiduos imbres magna ex parte fiunt, febres longæ, alui deiectiones, putredines, comitiales morbi, apoplexiæ, & angina. Per siccitates autem, tabes, lippitudines, articulorū dolores, stillicidia urinæ, & difficultates intestinorum.

Hic aphorismus prioris ueluti correctio quædam est. Nā imperitus quispiam ex eo colligere posset, siccam anni cōstitutionem sic imbris esse meliorem & salubriorem, ut nulli prorsus in ea morbi generentur. Coactus itaq; Hippocrates fuit ut præsentem aphorismum subijceret, in quo quidem quæ in utrisq; constitutionibus fiunt morborum genera dilucide exponit, inquit: Morbi per assiduos imbres (id enim significat *ἐπομβροίαισι*, ut in explicatione aphorismi undecimi huius sectionis diximus) magna ex parte fiunt febres longæ. Cuius rei causam Galenus in Commentarijs refert. Non autem temere adiectum est, magna ex parte: quia in humida constitutione alij etiam morbi hoc loco ab Hippocrate non commemorati nasci possunt. Hi tamen quos recēset, sunt qui crebro & plurimum per imbres generantur. Alui deiectiones, sic enim Celsus hæc uerba *λοιμὸς πύστος*, est interpretatus, & quidem rectissime. *λοιμία* enim hoc loco inferiorem uentrem denotat, *πύστος* uero deiectionem uel fluxionem, non profluuiū, quod Græcis *διὰ τοῦ* dicitur. Neq; enim hac uoce aliud innuere uoluit Hippocrates, quàm quod homines in constitutione humida crebro per aluū egerant. Causa in Commentarijs à Galeno est exposita. Et putredines simpliciter, morbi comitiales & apoplexiæ: quod hæc duo mala ex pituita, quæ per imbres generatur, nasci cōsueuerint, ut dictum est Comment. 42. & 45. sectionis secundæ. Anginæ deniq; in pluuiæ constitutione fiunt, propter causam à Galeno in Commentarijs allatam. Nihil autem refert siue *λευαίχας*, siue *συνάχας* apud Hippocratem scriptum sit, ut alibi diximus. Atq; hæc quidem mala per assiduos imbres fiunt. In siccitatibus autem *φθινώδεις*, uide licet *ρῶστος*, id est morbi tabem afferentes accidunt. Quum autē Hippocrates *φθινώδεις*, ut in Commentario decimo huius sectionis annotauimus, non solum eos quibus ob pulmonem exulceratum

marcescit corpus, sed et eos qui ex quacūq; alia causa extenuantur intelligat, hic tamen exulceratio pulmonis excludenda uenit, ut quæ in sicciorē tempore potius curetur quā irritetur. Reliquæ autem causæ tabem asserentes, per siccitates ualentiores redduntur. Lippitudines etiam siccæ nimirum accidunt. Aut copulanda uox ἐφ' ὅτι, cum dictione φθ. ῥέσθις, ut Galenus in Commentarijs etiam monet. Et articularum dolores, non quidem omnes, sed ij tantum qui ex humorū acrimonia procreantur: idq; accidit, si accesserit etiam siccitati caliditas, ut copiosius in Commentarijs suis Galenus docet, ad quos studiosos, ne temere quæ illic sunt repetere necesse sit, aleggimus. Urinæ etiam stillicidia, & difficultates intestinorum, ijs de causis quas Galenus affert, eueniunt.

ANNOTATIONES IN CALE

ni Commentarios.

Quare in temporibus.) Aliquid ab interprete præteritum est.
Græca enim ita habent, αἷς τῇ πάλιν κατὰ τὸν τοῦ χρόνου μὲν ἐν ταῖς
ἐπεμβίαις, quare per hoc longiores erunt in assiduis imbris,
etc. Profluvia.) Græcè, πρῶτες, deiectiones. Ex pituita ortū
habentes.) ut dictū est supra Comment. 42. Ad fauces.) Græ-
cè est, ἐν χυθρῶς εἰς φάρυγγα. ad fauces uel guttur delata. φάρυγξ. φάρυγξ.
nim hoc loco absolute ponitur, nullo adiecto articulo, ideoq; et ad
guttur et ad fauces transferri potest. Quippe angina, ut alibi do-
cuimus, nihil aliud est nisi inflammatio, quæ in gutture uel fauci-
bus sit. Ex qua nonnulli, etc.) Cuius rei testis est Hippocrates,
qui sect. 5. apho. 24. et lib. 6. Epide. par. 3. apho. 10. ita scriptū
reliquit: Valde frigidum, sicut nix et glacies, uenas rumpit, iussus
mouet. Extenuati.) Græcè, ἀτροφώτεροι, alimenti expertes.

Si et caliditas ulla, etc.) Græcè, *ταπεινὸν θερμὸν καὶ ἐκ τῆς ὑπερθερίας*
ἐκφυγνῶτα, si etiā calor immodicus accefferit. In siccitatibus.) Scilicet
 et nudis citra calorem. Et siccitatē efficiēt.) Græcè est, *ναρὰ*
ἐκφυγνῶτα, per siccitatem, ut planè difficilem motum in siccitatem
 articulorum reframus. Eam passionem quæ arthritis, etc.) Si
 quidem arthritis proprie est, quando imbecillitas in omnibus cor-
 poris articulis consistit, humorq; à natura alienus ad eosdem con-
 fluit. Quapropter proprie loquendo, non omnis dolor articulorū
 arthritis

Arthritis
 quid pro-
 prie.

arthritidis nominatur, sed is tantum qui ob causam iam commemoratam in eis excitatur. Libro secundo Epidemiarum.) Sectione scilicet 4. Et repetitur in sexto eiusdem operis libro, Part. 4. aphor. 9. Sed si cui libeat.) Græcè, ἀλλ' ἵαρυ τις, ὡς ἐφ' ἑμ, ἐβελύσῃ, sed si, ut dixi, quis uelit omnium, &c. Huius propositæ.) Omnis est Nunc dictio. Græca enim habet, αὐτοῦ τοῦ νῦν προκειμένου, &c. Bene temperatis.) Græcè, εὐκρατοῖς. Satis itaque erat dicere, temperatis. Componentes.) Conuertendum erat, supponentes. Græcè enim est, συνθετοῖς ὑποθέμενοι. Quamquā & simplex uidebatur.) Græcè est, ἁπλῶς τοι γὰρ ἢ ἀπλῶς διέφερον αὐτὸ εἰναι πως συνθετοῖς, quamquā utiq; & simplex ipsa uideatur quodam modo esse composita. Rationem statim per sequentia uerba subiūgit, quæ itidem ut præcedentia, non satis recte ab interprete sunt conuersa. Græ-

Interpretis ca enim in eum habent modum, ἐμίγνυτο γὰρ εὐκρατὶς κατὰ τὴν μέσσην τῶν ἀκρατίων ἐκράτειν, permiscebatur enim temperata forma lapsus media inter utraq; immoderatam. Ut is sit uerborū Galeni sensus: Sicca intemperaturæ simplici miscebatur temperata forma: id enim κατὰ μέσσην significare, iam sæpe monuimus: ea quæ inter utramq; caloris nimirum & frigoris, intemperiem media est. Quæ quidem metipse Galenus paulo post ijs etiam ferè expressit uerbis: Aer ambiens in altera oppositione intemperatus & siccus, permiscetur ei qui est in altera oppositione, caloris scilicet & frigoris, temperatus. Quare hæc Galeni uerba εὐκρατὶς κατὰ τὴν μέσσην, per ablatiuum reddenda sunt, ut nos fecimus: et antè nos Theodorus, qui præsentem locum ita est interpretatus: Permiscetur modica modulatq; conditione, quæ inter utramq; caloris & frigoris intemperiem media collocatur. Temperatus.) Græcè est ὑποκρατίας, intemperatus. Male temperatus.) Græcè ὑπερκρατοῖς, intemperatum. Bene temperatus.) Satis erat dicere simpliciter temperatus. Nam stillicidia urinæ.) Galenus libro tertio de Sympt. causis, cap. 9. stranguriæ & difficultatis urinæ easdem esse causas scribit, urinam nimirum acrem, & facultatis uesicæ imbecillitatē.

Causa strangu-
riæ et dif-
ficultatis ur-
inæ.

Propter uis expulsiuæ.) Græcè est, ἀπώστικον τῆς οὐρῆς ἢ νύσσει καὶ ἐκτὸς αὐτῆς, propter facultatis expultricis, quæ est in uesica, imbecillitatem. Non adeò licet de Hippocrate.) Græcè,

ἴσθι δὲ ἐν ὅτῳ ἔστιν ἰσχυρότερος ἀπορῶσαι δυνάμει, ὅτι τῆς καὶ
τῆς θωρακίας. Non autem ita de Hippocrate perplexos esse conue-
nit, quod primus, &c. Dioele.) Qui Plinio libro 26. cap. 2. au-
tore Caryllius fuit. atque secundus etate fama; post Hippocra-
tem extitit. Mnesitheo.) Huius meminit Galenus libro primo
ad Glauconem, Atheniensem; fuisse tradit, uirum tum in alijs o-
mnibus quæ ad artem pertinent sufficienter doctum, tum uero qua
uia & ratione medendi artem oporteat exercere, nemini perit-
tia secundum.

Caryllius.
Mnesitheus.

APHORISMVS XVII.

Αἱ δὲ καθ' ἡμέρην κατασώσεις αἰμὴν βόρειοι τὰ πρὸ σώ-
ματα ξηραίνουσι καὶ εὐπνοῖαν, καὶ ἐκίνητα, καὶ εὐχρῶα, καὶ
εὐκρῶα τέρματα ποιεῖσι, καὶ τὰς κοιλίας ξηραίνουσι, καὶ τὰ ὅμα-
τα διακνῶσι, καὶ πᾶσι τοῖς θώρακα ἄλγος ἰσχυρὸν πρὸς πᾶσι
καὶ πολλὸν ποιεῖσι, αἱ δὲ νότοι διαλύουσι τὰ σώματα, καὶ
ὕγραίνουσι, καὶ βαρυνούσιν, καὶ καρτερὰς, καὶ ἰσχυρὰς
ποιοῦσι. γὰρ δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς σώμασι δισκ-
νοῦσι, καὶ τὰς κοιλίας ὑγραίνουσι.

Constitutionum quæ quotidie fiunt, aquiloniæ
quidem corpora cōgunt, robustiora reddunt, faci-
le mobilia, bene colorata, & rectius audientia. Al-
uos præterea exiccāt, oculos mordent: et si thoracis
dolor aliquis præcedit, magis irritatur. Austrinæ
autem corpora languida efficiunt, & humectant,
difficilem auditum, capitis grauitatem & uertigi-
nem afferunt. In oculis & corporib. difficilem mo-
tum concitant, & aluos humectant.

IN superioribus, aphorismo nimirum quinto, Hippocrates quæ
mala afferant diurnæ constitutiones aquiloniæ & austrinæ,
exposuit. Nunc quæ noxæ, quæq; commoda pariat quotidiana cō-
stitutio, aquilonia primum, & deinceps quæ mala austrina afferat
docet, inquit: Inter constitutiones quotidianas aquiloniæ quidē
corpora sua frigiditate cōgunt ac densant, robustiora etiam red-
dunt:

Gg dunt:

ῥοβρα. dunt. id enim significat *ῥοβρα*, quippe *ῥόβος* latinis est robur. Hinc
ῥίβος. *ῥόβος* robustū, ualidū, et firmū. *ῥόβια* etiā Græcis est *λεξιπρία*.

ῥόβια. hoc est robur. Causam in Comment. refert Galenus. Facile mobilia efficit, quod scilicet superuacuis corporis humiditates exhauriant ac dissipent, atq; adeo corpus leuius et ad motū promptius efficiant. Bene colorata reddūt, quod omnes actiones naturales, i.e. corisq; ut sic dicā, sanguificationem adiuuēt. Melius etiā ut audiant, aquiloniæ constitutiones in causa sunt: omnes enim actiones

et auditus animales firmant. Cur uero auditus duntaxat fecerit mentionē, Ga-
 tantum me- lenus in Commentarijs exponit. Exemplo autem auditus, omnes re-
 minerit Hip- liquos uult intelligi sensus, qui singuli perinde atq; auditus in hac
 pocrates. constitutione uigent. Nec obstat quod hoc loco Brasauolus diuer-
 Mus inter sum asserat, nempe fieri posse ut uisus, odoratus et gustus in aqui-
 pretatio rea- loniæ constitutione non uigeant, propterea quod cerebrum humi-
 ditate plenum, ueluti à manu spongia, ab aquilone frigiditate exprima-
 tur, et ad oculos subinde, nares et linguā humiditas ipsa destillet. Nā quod supponit, hoc falsissimum est. Neq; enim in quotidiana constitutione aquiloniæ, quæ frigida et sicca est, fieri potest, ut ad inferiores corporis partes destillet humiditas, quod tum nulla in capite existat. Secus autem esset, si tempestas aliqua humida antecessisset. Quum itaq; Hippocrati sit sermo de quotidiana constitutione aquiloniæ, excluditur prorsus suppositio de præcedente tempore humido, neq; Musæ ratio procedit. Atque hactenus commoda aquiloniæ constitutionis explanauimus. Nunc igitur incommoda quæ pariunt, prosequamur. Primum autem omnium aquiloniæ constitutiones quæ quotidie fiūt, alios excitant: quod supra quoque aphor. s. dixit, alios duris aquilonem efficere asserens. Causam ibidem etiam exposuimus. Dein oculos mordent. Atqui proprie loquendo, calidum, Galeno libro s. aphor. Commen. 20. teste, tantū

Aquilone cō- aquiloniæ constitutionis explanauimus. Nunc igitur incommoda
stitutionis no- quæ pariunt, prosequamur. Primum autem omnium aquiloniæ con-
xa. stitutiones quæ quotidie fiūt, alios excitant: quod supra quoque
 aphor. s. dixit, alios duris aquilonem efficere asserens. Causam
 ibidem etiam exposuimus. Dein oculos mordent. Atqui proprie lo-
 quendo, calidum, Galeno libro s. aphor. Commen. 20. teste, tantū
 Frigidū mor mordax est. Sensus uero similitudine, frigidum etiam. Quod quidē
 dax quomo- quomodo accidat, Galenus lib. 4. Simplic. medic. cap. 1. luculen-
 do. ter ostendit, ita scribens: Quam frigidum quæcunq; contingit, eo
 ,, rum et contrahat substantiam, et condenset constringatq; , pri-
 ,, mum tenues excernantur humiditates necesse est, sicut ex oculis la-
 ,, chryma, postea uero etiam mordax appareat: idq; non erodendo,

ut calidum, sed diuellendo continuū. Frigidum enim meatus omnes
in raris corporibus subiens, qualia sunt uulnerata omnia, oculiq;
et uares ac os, uniuersus refrigerandorum corporum partes arri-
pit, et quodammodo multis circumquaq; ansis eas contrahens at-
que condensans, à continuis sibi partibus diuellit. Hec ille. Quæ
quidem à nobis longius sunt recitata propter Musam, qui causam
ipsam mordicationis partim in siccitatem, quam per se mordicatio-
nem efficere ait, referre satis inepte uoluit: partim etiam in bilio-
sus materias ad oculos transmissas, quum tamen in hac constitutio-
ne nullæ in corpore gigni queant. Præterea si aliquis thoracis do-
lor præcessit, is per hanc constitutionem magis augebitur. Nihil
autem mirum, augere dolorem qui præcessit aquilones frigidos,
quum cum etiā qui prius non affuit excitet. Quippe, ut infra ait,
frigidum inimicum osibus et pectori existit. Atq; hæcenus de in-
commodis quæ aquiloniam sequuntur constitutionem diximus.
Nunc igitur quas noxas austrinæ afferant constitutiones, breuiter
perstringemus. Primum dissoluere, hoc est languida reddere cor-
pora, inquit. Causa supra in aphor. 5. est exposita. Dein humecta-
re, difficilem auditum, capitisq; grauitatem efficere. Causæ loco
iam citato sunt dictæ. Vertigines etiam, propter causam à Galeno
in Comment. expositam, faciunt. Nā ἰατρικὴ λέγει ἰατρικὴς Græcis idē
quod σκίασμα significat. In oculis præterea et corporibus diffi-
lem motum. Siquidem neruorum principio humectato, circa a uolū-
tarios motus pigritiam apparere necesse est, ut commemoratū est
etiam supra aphor. 5. quinto huius sectionis. Et alios humectant:
hoc est, in causa sunt ut liquida per inferiora excernantur. Quæ
singula copiosius loco iam citato sunt dicta.

Musa perpe-
rā mordica-
tionis causā
in siccitatem
retrahit.

Aquilo tho-
racis dolores
excitat.

s. aph. 18. et
24.

Austrinæ cō-
stitutionis no-
xæ.

ἰατρ.

Difficiles
motus.

Aluos hume-
dant.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Secundum naturæ et animæ operationes.) Græci, κατὰ τὰ
φύσιν καὶ κατὰ τὰς ψυχὰς ἐνέργειαι, in naturalibus et animalibus
actionibus. Et paulo post, Nam animales actiones, etc. Na-
turæ.) Græci, τὰς αἰσθητικὰς, naturales uero. Communis au-
tem utrisque est quod contentum neminat.) Valde obscura sunt
hæc interpretis uerba: sed græca aperta admodum, quæ sic ha-

eos qui illis ætate uicini, proximi, ut Celsus conuertit, coniuncti-
ue sunt (id enim *ἐχέμενοι* uox qua usus est Hippocrates, hoc loco
significat, quum *ἐχέμενοι* Græcis non aliud, quam nullo interueniē-
te sequor, iuxta sum, hæreo, & tango denotet) optime degere, ma-
ximèq; ualere ait. Proximi autem pueris sunt adolescentes, qui à
Græcis *μαγδύνα* nominantur. Optime uerò degunt, potissimūq;
ijs temporibus ualent pueri & adolescentes, propterea quod eo-
rundem naturæ, temporum horum temperatura maxime conue-
niat. Tamen hoc loco diligenter cauendum erit, ne utraque tem-
pora utriusq; promiscue ætatibus conuenire putemus: sed adhiben-
da planè uerbis Hippocratis distinctio erit: quod in Commenta-
rijs etiam suis monet Galenus: ut scilicet dicamus adolescētes, quo-
rum natura temperata est, uere, quod itidem temperatum existit,
optime degere: pucros autem ætatis principio, utpote quod pa-
rum à mediocritate ad calorem & siccitatem declinat: atque adeo
puerorū naturæ, quæ calida & humida est, magis cōuenit. Quan-
quam nulla etiam adhibita distinctione, aphorismi ueritas constā-
re potest. Nam cum puerorum natura maxime conseruanda sit,
quod in alio quàm hoc ipso temperamēto eorundem corpora in-
crescere nequeant: certe hanc ipsam uernum tempus, quod tempe-
raturum est, potissimum conseruabit. Non ut sequenti Commenta-
rio ait Galenus, ex propria natura nihil nouat. Quum igitur hoc
tempore corpora illorum non alterentur, sed conseruentur ma-
gis, ut optime etiam ualeant necesse est. Brasauolus hoc loco ad-
uersus ea quæ diximus, sic instat. Pueri sunt humidi, igitur uere
magis læduntur. Quasi uero uer humidū sit, & non temperatū.
Ridicula uerò planè etiam eius est responsio, dum pucros humi-
dos esse asserit, non quidem ratione uitæ, seu proprie naturæ, sed
collatione ad iuuenes. Nemo enim est qui nesciat, pucros simplici-
ter, & nulli collatos, esse humidos, quod scilicet id ipsum multis ar-
gumentis lib. 2. de Tempe. ca. 2. Galenus demonstrauerit. Sic per-
petuò unus error alium parit. Si enim uer per se esse temperatū,
ut Galenus facit, Musa quoq; concedere uoluisset, in hæc absurda
nunquam prolapsus fuisset. Aestate uero & autumno aliquandiu,
uel aliquantisper (id enim est *μὲν ἔτι μὲν τῶν*) senes optime degūt.

ἐχέμενοι.
ἐχέμενοι.

Quare uere
& princio
æstatis
pueri & ad-
olescentes
optime de-
gunt.

Ver ex pro-
pria natura
nihil nouat.

Musa obie-
ctio diluitur.

Pueri sim-
pliciter hu-
midi.

Celsus hæc uerba καὶ τοῦ φθινοώρου μέχρι μέγιστος, rectissime ita conuertit, Et autumnus prima parte. Quippe hæc ad naturam æstatis, cui proxima est, nonnihil accedit. Nihil autem mirum, senes qui natura frigidi sunt, in calidis temporibus rectius ualere. Vnius itaque tantum qualitatis ratione, nempe caloris, non utriusq; ; senibus æstas et autumnus principium conserunt. Siccitatis igitur ratione ipsi potius nocent. Reliquo tempore bene degunt qui medij sunt inter hæc ætates, adolescentiæ scilicet et senectutem. Sunt uero medij, qui Græcis dicuntur ἀνὰ μέσους, hoc est florentes ætate, seu iuuenes. Nam quum ipsi sint calidi et sicci, merito hyeme quæ contraria est, frigida nimirum et humida, salubrius degunt. Sunt etiam medij inter prædictas ætates, qui ætatem λεωθέρην, æρ, hoc est constantem, quæ alio nomine ποσειδάωνική nominatur, agunt. Illisq; ; hyems etiam confert, quod sint per se quidem calidi adhuc, sed minus quam iuuenes, ut infra aphorif. 30. huius sectionis latius dicemus, atq; ; sicci. Hinc Celsus aptissime hanc partem ita est interpretatus: Iuuenes hyeme, quiq; ; inter iuuentam et senectutem sunt. Citatur hæc sententia à Galeno nostro libro octauo de Placitis Hippocratis et Platonis.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS GALENI.

Bene temperatis.) Satis erat dicere temperatis: sic enim uocant latini quæ Græcis σνκρατα dicuntur, ut supra etiam monuimus. Adolescentia sub pubertate, quæ in idem in medio atq; ; optimo temperamento consistit. In latum ostendens.) Legendum, extendens. Græcè enim est, εἰς πλάτος ἰκτείνω. Hæ quidem biliosiores.) Græcè, καὶ μὲν χολωδισίους, quæ quidem biliosiores. Minus.) Adijciendum, Autem: quod Græcè sit, ἕτερον δὲ ἐν αὐταῖς τῶν ἀλλοίων, Minus autem quam alia: ex ipsis scilicet ætatibus, naturis et regionibus.

APHORISMVS XIX.

Νοσήματα δὲ πάντα μὲν ἐν πάσῃ τῇσι περὶ ἀνθρώπου γίνονται, μάλιστα δὲ ἐν τῇ κατὰ φύσιν αὐτῶν καὶ γίνονται, καὶ περὶ ζώωνται.

Morbi quidem omnis generis in omnibus tem-
poribus fiunt, Nonnulli tamen in quibusdam illo-
rum magis & oriuntur, & iritantur.

QUum Hippocrates in sequentibus Aphorismis esset expositurus, qui morbi peculiariter in singulis anni temporibus nascantur, hunc præmittere voluit tanquam generalem, ut pote in quo monstraret, quod non tantum ij morbi qui naturæ temporum sunt accommodati, sed etiam omnes alij irruere possent. Idq; propter eos qui putare possent, nullos alios morbos æstate accidere posse præter eos quos Hippocrates commemorat. Quare morbi nō sic sunt temporib. affigendi, quasi in alijs temporib. acci- Morbi tem-
dere nequeant: sed quod magna ex parte ijs temporib. magis quā poribus quo-
alijs oriuntur. Sic tertiana quidem febris non est ita æstati destina modo tribu-
ta, ut hyeme fieri nunquam possit, sed quod plurimum æstate gene endi.
retur. Hinc est quod hoc loco Hippocrates dicat, Nonnulli tamen morbi magis in quibusdam temporibus et oriuntur et excitantur, propterea quod hæc tempora morborum illorum naturæ sint accommodata.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Tunc nos.) Addendum, omnes. Græci enim est, πάντων αἰτίαι, ἡ ποσὺν, &c. tunc omnes quolibet tempore, &c. Affines.) Græci, ὁμοίαι, accommodati. Proximi.) Græci, ὁμοίαι, ut supra. Neq; enim similiter ab eadem causa, &c.) Hunc locum non satis recte interpres conuertit. Græca enim sic habent, οὐ γὰρ ὁμοίως ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ὁ θερμὸς τῷ ψυχρῷ βλάπτεσθαι τέρετον, ὃ ἐκ τῆς ἐκείνης, καθάπερ ἐκ τοῦ ὁνείατος ἐκείτω τῷ τῶν μὲν τοῖς κατὰ φύσιν τινὰ ἀνοσπράτοις. Neq; enim similiter ab eadem causa calidus perinde atq; frigidus offendi aptus est, aut humidus ut siccus. Quemadmodum neq; temperatus ut quivis illorum, neque ut illi qui per coniugationem aliquam intemperati sunt.

APHORISMVS XX.

Τοῦ μὲν γὰρ ἡρ^{ος} τὰ μαυικά, καὶ τὰ μελαγχολικά, καὶ
τὰ ἐπιληπτικά, καὶ αἵματ^{ος} ῥύσις, καὶ λιμωγή, καὶ
λίονισι.

κέρνυσαι, καὶ βρογχίται, καὶ λήπραι, καὶ βήχες, καὶ λήχωνες,
καὶ ἄλφοι, καὶ ἐξανθήσεις ἐλκώδεις πλείους, καὶ φυματὰ,
καὶ ἀρθρευτικά.

Vere quidem furores, melancholiae, morbi co-
mitiales, sanguinis profusiones, anginae, grauedi-
nes, raucitates, leprae, tussis, impetigines, alphi, pu-
stulae ulcerosae, tubercula, & articulorum dolores
accidunt.

Hoc in aphorismo Hippocrates recenset morbos qui magna
ex parte uere, eo quod eius naturae accommodati sunt, acci-
dere solent. Primum autem uerno tempore fieri furores & mel. n.
Furores et melancholias ait, non quod hoc tempore biliosi & melancholici humo-
res generentur: sed quod alijs temporibus procreati sint, ac hyeme
in profundo corporis delitescentes, nunc tandem ueris caliditate
Morbi comi- diffusi ac commoti furorem ac melancholiam pariant. Dein mor-
biales. bi comitiales accidunt; propter pituitam hyeme in corpore na-
tam, uere autem commotam & diffusam. Proinde & si praedicta ma-
la uere emergunt interdum, tamen quum humores ex quibus haec
ipsa oriuntur, autumnino sint procreati, ideo autumnalia magis di-
cuntur quam uerna. Causas etiam istorum malorum Galenus in
Verni mor- Comment. uigesimo secundo huius sectionis exposuit. Veris autem
bi. propria sunt mala quae sequuntur, sanguinis nimirum profusiones:
pūs. sic enim pūs. dictionē conuertit Celsus, uel excretiones. Per pro-
Profusiones fusiones itaque sanguinis intelligendae sunt omnes sanguinis ex-
sanguinis. cretiones mediocres, quae a morbis corporis uindicant siue per na-
res, siue per haemorrhoides, siue per uterum fiunt: id quod e Gale-
ni Commentarijs perspicuum existit. Et quidem rationi consenta-
nium est, sanguinis excretiones uere accidere, quod hoc tempore,
Hippocrate in libro de Natura humana teste, sanguis crescat, ac
Angine. quotidie incrementum suscipiat. Anginae etiam uere fiunt, quod
humores diffusi ad fauces, aut guttur confluant, ibi; inflammatio-
nem procreent. Generantur autem anginae uernae, ut Galenus Cō-
ment. 22. huius sectionis autor est, ex sanguine pituitoso. Grauedi-
Grauedines & raucitates. nes & raucitates fiunt, propter pituitam hyeme in capite natam,
uere

uere autem diffusam, et ad nares, aut fauces delatam. Tusses, ubi
 thoracem ac pulmonem humores a capite defluentes delati fuerint. Tusses.
 Lepra, quæ scabiei quidem species sunt, ab Arabum lepra distan- Lepra.
 tes, ut libro secundo Paradox. cap. 26. demonstrauimus, sunt, quod
 uerno tempore prauis humores a profundo corporis ad cutem ip-
 sam deferantur. Impetigines, quas Hippocrates et alij Græci Impetigines.
 χῆρας uocant, uere quoque generantur. Est autem Impetigo, cutis ui-
 tium, aspredinem quendam in ea pariens, quod Germanicè flecht
 uocatur. Cornelius tamen Celsus lichenas papulas, et lepram im-
 petiginem, ut diximus libro secundo Paradox. cap. decimosep-
 timo, conuertit. Ceterum impetigo, de qua Hippocrates, et post
 huic alij Græci medici loquuti sunt, non est Plinij mentagra, cuius Impetigo nō
est mentagra.
 meminit libro 26. cap. 1. et quam non modo Italiæ, uerumetiam
 uniuersæ propè Europæ, ante Claudij Tiberij Cæsaris principa-
 tum incognitam fuisse tradit. Quippe longe ante hæc tempora li-
 chen, seu impetigo Græcis, cognita fuit, malumque est multo quam
 sit Plinij mentagra mitius. Accedit quod Galenus libro quinto de
 Componend. medic. lib. 2. c. 7. euidentissime doceat, liche-
 nas a mentagra diuersas fuisse, quum utriusque mali semper ibidem
 sorsim mentionem facit. Nec aliud ex Galeno colligi potest, quin
 quod hæc duo mala in curandiratione aliquid cōmune habuerint,
 minime tamen eadem fuerint. Nec obstat, quod loco paulo ante ci-
 tato Plinius mentagram etiam lichenas uocari scribat. id enim fa-
 ctum est, non quod eadem cum lichenibus fuerit, sed quod similitu-
 dinem quandam cum ijs habuerit. Quippe in ea furfures et squa-
 mule a cute prodibant, haud secus quam in uera lichene. Quare
 quum mentagra non sit lichen, seu impetigo, multo minus ut sit Impetigo nō
est morbus
Gallicus.
 morbus quem Gallicū hodie appellant, concedendum erit. Quod
 nos etiā multis argumētis in Paradoxis nostris loco antea citato de-
 monstrauimus. Euanuit enim e conspectu hominū mentagra, ut nūc
 planè incognita sit. Et utinam cum ea omnes etiam reliqui morbi
 sublati fuissent, et non nouum aliquod malum mentagra longe de-
 tritus pro illa regiones nostras irrepsisset, nempe scabies nomina-
 ta Hispanica. De qua re nonnihil etiam scripsimus libro 2. aduer-
 sus Montuū, consultatione 2. Diuilexos, Alpb. quoque uerno tēpo- Alpb.

re fiunt. Sunt autem vitiliginis species, ut cap. 41. Compendij nostri diximus. Eruptiones item, seu pustulae ulceroſae. Quippe per
εξανθήσεις.
 Tubercula. *εξανθήσεις*, omne pustularum & eruptionum genus hoc loco intelligendum erit. Tubercula quoq; de quibus abunde supra ſect. 2. aphor. 15. dictum eſt. Causas omnium in Commentarijs Galenus expoſuit. Et articularum dolores: nam per *αρθρίτιδα* omnes dolores articularū, qui propter humores à natura alienos, ad eos quidem imbecillos deſeruntur, naſci ſolent. Causam Galenus reſert, ut omnium aliorum malorum, in Commentarijs.

ANNOTATIONES IN GALENI
 ni Commentarios.

Galenus
 de emen-
 datus.

Et lepra.) Hæc uerba tum in Græcis, tum latinis codicib. prorsus expungenda erunt. Neq; enim lepra hyemalis eſt morbus, ſed uernus potius, ut ex ijs etiam quæ ſtatim ſubiūgit Galenus, palam ſit. Huc accedit, quod neq; antiquus interpres, neq; etiam Theodorus in ſuis conuerſionibus hæc uerba habeant: ut hinc omnib. perſpicuum ſit, meliora & uetuſtiora exemplaria ijs carere uerbis.

Præter alios morbos.) Græcè, *παρά τῶν ἄλλων*. Quare biſariam interpretari poſſūt hæc uerba, eo quod *ἄλλων* reſerre poteſt uel νόσους, uel ἄρθρας. Melius tamen eſt ut *ἄρθρας* reſeruat, ſicq; interpretetur, Præter alia tempora, &c.

Vitiligo.

Vitiliginēs.) Græcè, *κρόκον*. Retinenda itaq; uox alphos. Vitiligo enim genus eſt ad *λευκάλον* λέξι ἀλφός, ut copioſe in Compendio monſtrauiſmus. Non debet igitur generis uox pro ſpecie uſurpari. Ad loca uiliora.) Græcè, *εἰς τὰ ἀνὰ μέρη, ad partes extremas*. Quod autem & profluuiis, &c.) Græcè, *ὅτι διὰ λέξι αὶ τοῦ πλεονεξίας ἔστιν ἡ λέξι αὐτῆς ἡ λέξι αὐτῆς*, quod autem profuſiones ſanguinis plenitudinem, & uitiū humorum uacuanſo cohibeant morbos qui ex iſſis oriuntur, plane perſpicuum exiſtit. Tale quid etiam.) Græcè, *παράδειγμα ἢ τῆς συμπαθείας*, &c. Tale autem quid, &c.

Ver quomodo
 calidū dicitur
 Galeno.

Dicebat Hippocrates.) Lib. ſcilicet 6. Epid. part. 5. aphor. 33. Calor.) Hoc loco quum calidum uocat uer Galenus, per calidum idem quod temperatum, aut certe id quod à temperato non multum abeſt, ut in enarratione aphoriſmi ſexti huius ſeſſionis demonſtrauiſmus, intelligit.

ligit. Opus.) Adijciendum, eius. Græcè enim est, καὶ τούτων τὸ ἐργον αὐτοῦ. Cuius opera.) Addendum, sunt. Græca enim ita habent, ταύτης γὰρ ἐστὶν ἔργον.

APHORISMVS XXI.

Τῶν δὲ θερμῶν φησὶ τῶν τῶν καὶ πυρετῶν φύσιν, καὶ ἡ αὐτοῖς, καὶ τριταῖοι πλείοι, καὶ τετραταῖοι καὶ ἑμ-
τοι, καὶ διαδύοι, καὶ ὀρθαλμῖαι, ὧτων καὶ πόνου, καὶ σὺ-
μαστικῶν ἐλκυσμῶν, καὶ σπινθηροδονῶν αἰσθησῶν, καὶ ἰδρωσῶν.

Aestate autem aliqui ex ijs, & febres continuæ ac ardentes, & tertianæ plurimæ, & quartanæ, uomitiones, & alui profluvia, lippitudines, aurium dolores, oris exulcerationes, genitalium putredines, & ludamina accidunt.

Nunc qui aestate magna ex parte oriuntur morbi, Hippocrates commemorat. Suntq; hi partim cognati & proprii, partim etiam alieni. De alienis ita inquit: Aestate autem ex ijs nonnulli progignuntur. Ex ijs, qui scilicet uere accidunt. Quippe τῶν τῶν Philotheus interpretatur τινὲς τῶν ἐν τῷ ἔαρι γινώσκων καὶ ἐκ τῆς καὶ τῶν. Neq; ij morbi quauis æstatis parte accidunt, sed eius duntaxat initio, quod ueri est propinquum, atq; adeò quod ad temperaturam attinet, ualde simile. Porro cognati æstatis morbi sunt febres continuæ & ardentes, & tertianæ intermittentes plurimæ, quod omnes ex flaua bile, quæ æstatè plurima in corpore accruatur, nascantur. Hæ quidem cum extra uasa bilis putrescant, illæ uero quando intrâ generantur. Aestate itaq; maxime fit sibris tertiana continua, quæ Græcis alio nomine καύσας, id est ardens dicitur, quemadmodum lib. 4. Viñ. acu. apho. 1. testatur Hippocrates, & tertiana etiam intermittens. Quartanæ quoq; hæ quidem in extrema æstatis parte quæ ad autumnum uergit, eiusq; naturæ proxima est, accidunt. Meliora tamen exemplaria ijs uerbis, καὶ τετραταῖον, penitus carent: & recte quidem, quod quartana sit morbus autumnæ peculiaris. Hinc est quod neq; antiquus interpres, neq; Theodorus in suis conuersionibus, neq; in Commentarijs suis Galenus, neq; etiam Celsus, dum hanc interpretatur sen-

Alii morbi.

τῶν τῶν.

Cognati æstatis morbi.

Quartanæ.

Vomitio-
nes.

Lippitudi-
nes.

Musa nota-
tur.

Aurium do-
lores.

Oris exulce-
rationes.

Genitalium
putredines.

Sudamina.

tentiam, quartanarum meminerint. Vomitiones & alui profluvia, propter causas à Galeno expositis. Lippitudines, non quidem sic, ut Musa putat, quod Galeno in Commentarijs teste, capite oppleto fiant. Capite autem oppleto nihil ex oculis effluere, non est uerisimile, præsertim æstate, quæ calida est, & humores dissoluit, meatusq; aperit. Secus in frigida temporis constitutione, ut dictum est supra in explicatione apho. 12. huius sectionis, accideret. Aurium dolores eadem de causa fiunt. Oris exulcerationes, propter biliosos humores ad os delatos. Genitalium putredines, ob causam à Galeno expositam. Et sudamina, quæ ἰδρώα Hippocrates uocat. Quod genus autem pustularum sunt, Galenus abunde in Commentarijs docet, ut nihil opus sit nos in explicatione huius sententiæ esse longiores.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

In morborum generatione.) Græcè, καὶ τῆς τῶν παθῶν γενέ-
σεως, in malorum generatione. Tertio Epidemiarum.) Sectio-
ne scilicet tertia, ubi uniuersum annum austrinum, pluuium, &
tranquillum fuisse, tumq; oris ulcera, tubercula pudendorum, lip-
pitudines, & similia alia mala accidisse scribit. Et in secundo.)
Sectione nimirum prima, aphorismo primo, ubi ait: Pluebat per
æstum largo imbre. Quam quidem sententiam supra, Comment.
ἰντροπαι. scilicet 11. Galenus citauit. Euerisiones.) Græcè, ἐκτροπαι,
mutationes.

APHORISMVS XXII.

Τῶν δὲ φθινοπώρων καὶ τῶν θερινῶν τὰ πολλὰ, καὶ
πυρετοὶ τε παρταῖοι, καὶ πλανήτες, καὶ ἀπλῆνες, καὶ ὕδρω-
πις, καὶ φθίσις, καὶ σφαγγοῦραι, καὶ λεντερίαι, καὶ δυσεν-
τερίαι, καὶ ἰχτέρες, καὶ κυνόχλαι, καὶ ἄσθματα, καὶ ἡλκοὶ,
καὶ ἐπιληψίαι, καὶ τὰ μανικὰ, καὶ τὰ μελαγχολικά.

Autumno uero plurimi æstiuī morbi fiunt, &
febres quartanæ atq; erraticæ, lienes magni, aquæ
inter cutem, tabes, urinæ stillicidia, leuitates et diffi-
cultates intestinorum, coxæ dolores, anginae,
asthmata,

asthmata, ilei, morbi comitiales, turores, & melancholicæ.

Qui morbi autumnno potissimum fiunt, hoc in aphorismo Hippocrates monstrat dicens, Autumnno & plurimi æstiuorum morborum fiunt: propter causam à Galeno in Commentarijs expositam. Leoniceus tamen, ut obiter moneamus, hanc partem non satis recte ita est interpretatur, Autumnno uero & plurimi uel æstiuorum. Non enim Hippocrates alios, sed æstiuos tantum morbos autumnni initio, quod æstati propemodum simile et cognatum est, fieri innuit, quales sunt febres tertianæ continuæ & intermittentes, alijque: è flaua bile nati morbi. Autumnno autem, utpote illi peculiaris, fiunt quartanæ. Cuius, ut omnium aliorum, causam Galenus in Commentarijs diligenter explicauit. Erraticæ febres, uel ut Celsus conuertit, incertæ, sunt quæ nullum statum tempus, neque uel lum accessionum & remissionum ordinem seruant. Cuius quidem rei nulla alia est causa, Galeno lib. 3. Prognost. Commen. 29. teste, quæ in atrabilis, quæ in quibusdam partibus mouetur, in quibusdam immota manet, in alijs putrescit, aut feruere incipit. Id certe quod autumnno maxime propter eius inæqualitatem accidere solet, ut non mirum sit hoc tempore abundare erraticis febres. Lienæ magni, propter causam à Galeno expositam. Per lienæ autem magnos, tumorem lienis intelligere oportet. Hippocrates autem simpliciter dixit πάλιν, sed quum ita loquitur, Galeno in Commentarijs teste, lienæ magnos, ut nos sumus interpretati, intelligit. Aquæ intercutem ex liene accidunt. Nam, ut testatur Galenus lib. 2. Prognost. Commen. 1. quum lien per longos morbos contraxerit duritiem, ad consensum subinde agit iecur, omniq; corpori ista ratione aquam intercutem conciliat. Tabes etiam fiunt, ut diximus supra in explicatione aphorismi decimi, & in Commentarijs etiam eius rei causam ostendit Galenus. Urinæ stulticia, & leuities intestinorum, ob causas à Galeno alunde dictas fiunt. Quod uero in quibusdam est codicibus non aduersipici, id adiectum per alium uidetur, quum neque antiquus interpres, neque Theodorus in suis conuersionibus, difficultatis intestinorum meminerint. Accedit quod Celsus lib. 2. ca. 1. hanc sententiam interpretans, dif-

Leoniceus
interpreta-
tio notatur.

Erraticæ fe-
bres.

Lienæ mag-
ni.

Aquæ inter-
cutem.

Tabes.

Urinæ stul-
ticia.

Difficultas
intestinorum.

ficulantes interclinorum præterierit. Neq; illarum etiam in Com-
mentarijs suis Galenus meminuit. Sitamen ita legendum omnino
erit, intelligamus oportet eas difficultates quæ ab atra bile fiunt,
letalesq; sunt, ut infra sectione quarta aphor. 24. testatur. Coxæ
dolores, uel coxendices. Coxendicum enim appellatione Latini et
malum & locum, qui coxa uocatur, dicunt. Est autem coxa pro-
prie, os quod continet sinus, in quos capita femorum inseruntur,
ut auctor est Galenus cap. 20. libri de Osibus. Præterea autumno
sunt anginæ, asthma, ilei, morbi comitiales, furores, & melan-
cholie: quorum omnium quidem malorum causas Galenus in Com-
mentarijs exponit, ad quos lectorem ablegamus.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIIS Galeni.

Cumratione.) Græcè, *Ἀσθενὴς*, merito. Exordinatis.) Græcè est *ἄρτατος*, inordinatis. Ad fauces. Recte ita conuertit interpret, quia Græcè est *ἰς τὴν φάρυγγα*. Quinquam Musa hic significare guttur contendat, salis temere, uolens inter *συνεχὲς* *λεξι λονόχλω*, præter Hippocratis mentem, distinguere. Frigido, sicco, et inæquali.) Illa non pugnat inter se, frigidus enim et autumnus frigidus, siccus, inæqualis simul autumnus, ut paulo post iterum testatur Galenus, et siccus existit. Quod quomodo sit intelligendum, libro primo Epidem. Comment. i. disertè explicat dicens: Autumnus inæqualis est, quod matutino tempore in eo urgeat frigus, in meridie calidus, rursus uesperti iterum algor. Dominantur tamen in eo siccum humido, et frigidum calido. Bis enim die frigus, semel duntaxat calor urget. Vltima parte.) Addendum, sit. Græcè enim est, *ἐπὶ τῇ ἐσχάτῃ τῆς νόσου ἀπὸ τῆς γυναικὸς*. Comitalis acceffiones.) Græcè, *τῆς ἐκείνης νόσου ἐκ τῆς γυναικὸς*, comitiales acceffiones. Obtenuem.) Græcè, *ἂν τὴν αὐτὴν νόσον ἀπὸ τῆς αὐτῆς γυναικὸς ἔχουσιν*, obtenui n ac bitiosorum, &c.

APHORISMVS XXIII.

ΤΟΥ ΔΕ ΧΑΙΜΑΝΩΤ ΠΛΕΥΡΙΠΙΔΟΥ, ΠΟΔΟΠΛΕΥΜΗΝΙΑΙ, ΛΗ-
ΘΑΡΧΟΙ, ΚΟΥΒΑΙ, ΒΑΘΥΧΟΙ ΒΗΧΟΥ, ΠΟΝΟΙ ΣΥΒΕΙΩΝ, ΠΟΝΟΙ ΠΛΕΥ-
ΡΙΩΝ, ΟΣΦΡΥΘ, ΚΙΦΑΛΑΛΓΙΑΙ, ΙΛΙΧΟΙ, ΑΧΡΗΛΕΙΑΙ.

Hyeme pleuritides, pulmonis inflammationes, lethargi, grauedines, raucitates, tusses, dolores pectoris, laterum, lumborū, & capitis uertigines, & apoplexie.

Hippocrates hoc in loco morbos, qui magna ex parte hyeme, quæ extrema anni pars existit, accidere solent, recenset. Neque tamen quauis hyeme, sed ea tantum quæ naturam suam seruat: id quod de præcedentibus quoque temporum morbis sentiendū erit. Hyeme itaq; fieri ait pleuritides: melius enim est ut Græcè *Pleuritis*. eam retineamus uocem, quo certa sit inter has & laterum dolores, quorum paulo post fit mentio, differentia. Inflammationes etiam pulmonis, grauedines, & raucitates, quorum malorum omnium causas quā à Galeno in Commentarijs sint expositæ, præterire lubet. Lethargos quoq; hoc tempore fieri tradit Hippocrates. Quamquam hæc uox *λεθαργος*, in quibusdam codicibus Hippocratis desideretur. Inferendam autem esse, liquidò constat ex ijs quæ libro octauo de Placitis Hippocratis et Platonis scribit Galenus, ubi hæc citans sententiam ita legit, *λεθαργος, δὲ θέρψις, ἡ πύξις, ἡ κίψις*, grauedines, lethargi, raucitates, tusses. Et quidem malum hoc meritò sibi uendicat hyems, ut quod ex pituita, quæ tempore hoc abundat, procreetur. Dolores pectoris, quandoquidem ut infra scilicet 5. aph. 24. testatur, frigida, qualis nix & glacies, pectori inimica. Laterū dolores accidunt. Per eos autem intelligit dolores, qui in carnosissimis costarum partibus oriuntur, non eos qui in succingente membrana fiunt, quos paulo antè pleuritides uocauit. Sunt autem laterum dolores minus uehementes quàm qui in pleuritide & succingentis membrana inflammatione excitantur, quemadmodum Galenus copiosè scilicet 6. aph. Commen. 5. docet. Vel per laterū dolores Hippocrates intelligit, eos qui ex plurimis crudis atibus cibisq; crassis ac pituitosis crudos humores generantibus fiunt: qui quum serpente in uacuum thoracis locum, aut in ipsum pulmonē recipiunt, imaginationem factæ inflammationis exhibent, quemadmodū Aetius lib. 8. cap. 68. copiosius docet. Lumborum denique dolores fiunt. Lumbi uero, qui Græcis *ὀστέϊς* dicuntur, pars spinæ sunt quæ *Lumbi dorsum*

Capitis dolo- Osfibus teste. *sa. ro osse.* Capitis quoq; dolores, uertigines, & apo-
res. plexiæ hyeme accidunt, propter causas à Galeno in *Commentarijs*,
& nobis supra aphorismo 13. & 17. expositas.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Neq; quod hyeme.) Recte ita interpres cōuertit. Græcē enim
Sens. est, *ὅτι τοῦ χειμῶνος.* &c. Sententia enim uerborum Galeni hæc
est, quod Hippocrates non similiter ut antea locutus est, quia hye-
mis simpliciter hic morbos connumerauit, neq; quod multi ex au-
tumnalibus hyeme fiant morbi dixit. Atqui primas partes.)
Quibus equidem uerbis palam innuit Galenus, priorem rationem
esse ueram, alteram minime. Nam quum prima hyemis pars in na-
tura cū ultima autumnii parte communicet, consequitur quod Hip-
pocrates hoc loco subintelligere uoluerit, quosdam morbos autū-
nales initio hyemis fieri. Ipse enim inquit.) Scilicet sect. 2. aph.
25. Verum hæc uerba non habentur in antiquo interprete, neq; in
Græco Aldino codice, usq; ad ea uerba Verum morbos, &c.

Anhelitus. Anhelitus.) Græce est *ἀναρρέω*, respirationem. Quum uero
Interpretis anhelitus proprie sit spiritus emissio, interpres non recte per eam
error. uocem *ἀναρρέω* est interpretatus, cum potius sit respiratio, quæ
quidem genus est ad inspirationem & expirationem. Perperam i-
gitur generis uocem per speciem reddidit.

APHORISMVS XXIIII.

Ἐν δὲ τῇσι πλείοσι παισὶ συμβαίνει, τοῖσι μὲν σμυ-
κροῖσι καὶ νεανώσι πασιλοῖσι, ἄφθαι, ἐμῆτοι, βήχας,
ἀγρυπνίαι, φόβοι, ὀμφαλὸν φλεγμοναί, ὡτῶν ὑγρότητα.

Per ætates hæc accidunt: paruis quideni & re-
cens natis puerulis, oris ulcera, uomitiones, tussēs,
uigiliæ, pauores, umbilici inflammationes, auriū
humiditates.

Absolutis morbis qui per quatuor anni tempora ut pluri-
mum accidunt, nunc qui in diuersis ætatibus fiunt morbi,
ab infantibus seu puerulis aspiciuntur, ordine reco-
sit, licens: Per
ætates

etates hæc fiunt, paruis quidem & nuper natis puerulis oris ulcera, ob causam à Galeno in Commentarijs enarratam. Vomitiones, Oris ulcera, propter lactis quod assumunt abundantiam, uentriculum grauantem. Tusses, quarum causas Galenus in Commentarijs non exponit, ita ut uerisimile sit codices aliquos hoc malum non habuisse. Tusses.

Quod è Celso etiam colligi potest, qui id ipsum in sua conuersione præterijt. Eius tamen mali mentionem facit Galenus libro octauo de Placitis Hippocrat. & Platon. ubi præsentem Hippocratis sententiam citat, & merito quidem, quandoquidem pueris facillime propter cerebri humiditatem ad pulmonem asseramq; arteriam defluentem tussis accidat. Vigiliæ fiunt, quando scilicet lac in uentriculo corrumpitur, acresq; uapores sursum ad caput feruntur, cerebri exsiccentes. Vigiliæ.

Vel crebræ certe uigiliæ ijs accidunt propter mala alia quibus infestantur, nempe oris ulcera, uomitiones, umbilici inflammationes, quæ quidem utpote dolorem excitantia, ut minus dormiant efficiunt. Pauores, ob alimenta in uentriculo corrupta, quæ subinde propter uapores ab ijs sursum latos terribilia somnia excitant. Hinc rectè Philotheus hos pauores μετά τὸν ύπνον, id est post somnum accidere tradit. Pauores.

Præterea umbilici inflammationes, auriūq; humiditates puerulis eueniunt, propter causas abunde à Galeno expositas. Umbilici inflammationes.

ANNOTATIONES IN GALENI Commentarios.

Facta in minores partes diuisione.) Græcè, εἰς μικρὰ μέρη διαιρέσθαι, ipsas in minores diuidēs partes. Neq; tactum, &c.) Græcè, μὴ φερόντων μήτε τὸν αἶμα, μήτε τὸν ποσότητα τῷ γάλακτος, neq; tactum, neq; qualitatem lactis ferentium. Vim habet abstergendī.) Vt libro decimo de Simplic. medicament. facult. Galenus copiose ostendit. Sed imbecilla existant.) Addendum naturæ Græcè enim est, ἀσθενὴ δὲ ὑποχρεῖσθαι. Morbis annumerat.) Græcè est, ἐν πάθει καὶ τίθεται, inter mala recenset. Quare non absque ratione, &c.) Horum uerborum sensum non satis recte interpretis expressit. Græca enim ita habent, ὥστε συνάγειν αὐτοῖς, ἰ-Interpretis conuersione non tatur. τὰ πλεονάζοντα τῶν ποσότητων, διὰ τῶν αὐτῶν ἐκκρίνεσθαι τῶν πλεονάζοντων. Quare non absque ratione in puerulis, quum illis sit supernua

euorum copia, per omnes meatus excernuntur. Reliqua recte se habent.

APHORISMVS XXV.

Πρὸς δὲ τὸ ὁδοντοφυεῖν πρὸς ἀγροῦσι μὲν ὁδοντοφυεῖς, πυρετοὶ, ἀσθμαὶ, διὰ τῶν ὁδοντοφυεῖν, καὶ μάλιστα ὅταν ἀνάλῃται τὸ ὁδοντοφυεῖν, καὶ τῶν παχυτάτοις τῶν παλίων, καὶ τοῖς τὰς κοιλίας σκληρὰς ἔχουσιν.

His qui ad dentitionis tempus accedunt, gingivarum pruritus fiunt, febres, conuulsiones, alui profluvia, maxime quum caninos edunt, & his pueris qui crassissimi sunt, & aluos duras habent.

Quam superiori sententia monstrasset, qui morbi recens natos puerulos corripiant: nunc eos commemorat, qui his qui iam ad tempus dentiendi accedunt, accidere solent. Quanquam uero nullum certum & definitum tempus dentiendi sit, Galeno libro primo & sexto de Tuend. sanis. teste, quod hic citius, ille tardius dentiat, tamen Paulo libro primo ca. 9. & Aetio libro 4. cap. 9. autoribus, pueri magna ex parte septimo mense dentunt. Hoc itaque tempore, Hippocrates ait pueris accidere pruritus gingivarum. **Febres.** Causam Galenus in Commentarijs exponit. Febres, propter dolo- **Conuulsiones.** rem & gingivarum inflammationem. Conuulsiones, ob causam **Alui pro-** quam Galenus retulit. Alui profluvia, quod experientia quoque **fluui.** quotidiana confirmat, & Galenus eius rei causam etiam exposuit. **Canini den-** Hoc autem tum potissimum accidit, quando caninos uocatos den- **tes.** tes, quod scilicet canum dentibus exertis similes existant, edunt.

Quum enim acutiores ceteris sint dentibus, nihil mirum si plus etiam doloris, maioresque febres & inflammationes excitent. Conuulsiones uero ijs potissimum accidunt, qui crassissimi sunt, & aluum adstrictum habent, quemadmodum fusius Galenus in Commentarijs suis docet.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Quum dentes pullulare incipiunt.) Græcè, ὅταν οἱ ὁδόντις φθάνωσι, quando dentes prodituri sunt. Pauco dolore.) Græcè,

Græcè, μετὰ βραχείας τινὸς ἀνάγ, cum exigua molestia. Qui iam dentire incipiunt.) Græcè, ὀδοντοφούσιον ἔδω, καὶ μὴκέτι μέλλουσιν, qui iam dentes edunt, & non amplius morantur. Stimulus.) Græcè, ὀσώδωρ, palus. Propter ætates.) Græcè, διὰ τι τὰς ὀδύνας, propter dolores. Plenum.) Græcè, πλεθωγενὲς, plethoricum igitur potius conuertendum erat.

APHORISMVS XXVI.

Πρεσβυτέρους τε γνησίμους παρ' ἡμῶν, ἀποστόλους
καὶ τὰς ἐκκλησίας, ἀδελφούς, ἐλπίδας, εὐχαρί-
στητας, ἀγαπώντες, ἀπροχόρητοι, στανευασμένοι, χοιράδες,
καὶ τὰ ἄλλα φωνήματα, μέγιστα δὲ τὰ πνευματικά.

Vbi ætate paulum processerint tonsillæ, uertebræ quæ in occipitio est ad interiora luxationes, asthmata, calculi, lumbrici rotundi, ascarides, uerruca penfiles, satyriasmî, strumæ, et alia tubercula, præcipue uero prædicta.

Hoc in aphorismo Hippocrates docet, qui morbi eos inua-
dunt qui mediam agunt etatem, inter eos qui dentes iam e-
diderunt, & qui pubertati proximi sunt. Ideoq; inquit, ubi etate
paulum processerint: sic enim Celsus conuertit. uel seniorib. adul-
terioribusue factis pueris. respicit enim Hippocrates ad præceden-
tem etatem, ita ut nihil opus fuerit Musæ hoc loco *αὐχολογῆναι*, *Musæ.*
& pueros non dici posse senes, anxius contendere: Tonsillæ seu pa-
rithmia fiunt. Sunt autem *παρίσθια* Græcis, glandule utrinque *παρίσθια.*
ad radicem linguæ appositæ, quas Plinius libro undecimo ca. 37.
tonsillas, barbari amygdalas uocât. Sic sunt dictæ, Phauorino etiã *Tonsillæ.*
teste, *ἀλλὰ τὸ παρὰ τὴν ἰσθμὸν*, quod isthmo adiacent. Isthmus *Isthmus.*
autem, ut autor est in Commentarijs Galenus, pars est quæ os &
gulâ interiaccet. Phauorinus, *ἰσθμὸς ἐστὶ στένους, αὐτὸς τὸς δι' ὅν
ταὶ τὰ ἰσθμὸν καὶ τὸν ἰσθμὸν*, locus est angustus per quem ea quæ
comeduntur & bibuntur transire solent. Dicuntur hæ glandule
Græcis alio nomine *αὐτὶ ἀδένες, ἀπὸ τοῦ αὐτὴν ἔσθαι ἀλλήλοις*, quod
inuicem oppositæ sint. Hoc autem in loco paristhmia non pro lo-
co, sed malo potius quod in eo loco nascitur, nempe inflammatio-

ne locorum quæ iuxta isthmum sunt, accipitur. Vertebra quoque quæ in occipitio aut ceruice est, ad interiora luxationes uel inclinationes huic ætati accidunt. ^{ωσος} enim à uerbo est ^{ωσσω}, quod impello significat. Asthmata, calculi, lunbrici rotundi, & uerrucæ peniles hanc ætatem etiam exercent. Quorum quidem malorum omnium causas Galenus in Commentarijs abunde exposuit. Ratio & explicatio nominum petenda est è nostro Compendio, ubi omnia copiose à uobis sunt explanata. Quod ad Satyriasmum attinet, quid. hic proluxiores nos esse oportet, quod Galenus de hoc malo nihil in suis Commentarijs habeat. Quæ uero uox illa Satyriasmus multa apud Græcos uedicos significet, diligenter admodum animaduertendum erit, quæ in significatione hoc loco ab Hippocrate usurpetur. Principio enim satyriasmus idem significat quod elephantia. Sic autem dici cœpit malum hoc, quod eo laborantes Satyris sint similes, quemadmodum testatur Galenus ca. 5. libri de Causis morborum, ubi ita scriptum reliquit: In elephantia nasus simus, labra crassa, aures extenuatæ, atq; in totum qui sic laborant Satyris similes sunt. Quod clarius etiam in fine libri quem de Tumorbibus præter naturam inscripsit, ijs uerbis significauit: Hoc malum quum incipit, satyriasmum uocant, quia Satyris similes facie redduntur. Loquitur autem de elephantia, quæ quum sit omnibus ætatibus communis, de ea hic intelligi Hippocrates non potest. Quare non parum errat hoc loco Musa, dum per satyriasmum Hippocratem elephantiam intelligere tradit. Satyriasmus, Galeno loco citato teste, significat etiam pudendi tensionem haud remittentem. Hoc malum, ut præcedens, à Satyris in uenerem pronis nomen suum obtinuit. Et quum hoc omnibus ætatibus commune sit, constat inde in præsentia de hoc malo non loqui Hippocratem. Prætereà Satyriasmus ueteribus, Galeno ibidem autore, osium circa tempora dictus est excessus ac eminentia. Cui malo quum reliquæ etiam ætates obuoxiæ sint, Hippocratem de eo posse intelligi non uidetur uerisimile. Reliquum igitur est ut dicamus, Hippocratem per satyriasmum hoc in aphorismo non aliud intelligere, quam prominentes iuxta aures glandularum tumores. Eos enim per hanc uocem interdum apud Hippocratem significari, testatur Galenus in libro bello

Musa errat
tum.

bello de Interpretatione antiquarum uocum Hippocratis, ita scribens, *Στυριασμοὶ οἱ περὶ τὰ ὡτα προμήκεις ἔχουσιν τῶν ἀδένων.* Et quidem de hoc malo in presentia loqui Hippocratem, res ipsa satis docet. De tumoribus enim præter naturam, e quorum numero est satyriasmus, hanc ætatem maxime corripientes, agit. Nisi quis malit dicere, locum hunc Hippocratis esse deprauatū, & pro *στυριασμοὶ*, uel ut in 3. lib. de Placitis Hippoc. et Platon. legitur, *στυριασμοί*, scribendum fore *σιρίασις*, quod ab una dictione in aliam facilis sit lapsus. Est autem siriasis, Paulo libro primo cap. 13. *Siriasis.* autore, malum puerorum, nempe phlegmone earum partium quæ iuxta cerebrum & eius membranas sunt. Verum prior sententia haud dubie melior et uerior existit. Porro in hac ætate accidunt strumæ, & alia tubercula. Quæ uox uel generatim pro omni tumore præter naturam, uel speciatim sumitur pro inflammatione glandularum, ut diximus in enarratione aph. 15. sect. secundæ. Præcipue uero antedicta tubercula, uerrucæ scilicet pensiles, satyriasmī, & strumæ, in hac ætate degentibus accidunt. *Tubercula.*

ANNOTATIONES IN GALENI
Commentarios.

Solius tunicæ.) Intelligit internam uentriculi tunicam, quæ Galeno libro quarto de Vsu part. teste, cōmunis est ori, stomacho, seu gula, & uentriculo. Mollissimas.) Græcè est *μαλακὰ*, molles. Crebrum anhelitum.) Græcè, *πονηρὸν ἀναπνεῖν*, crebram respirationem. Lapis propria est passio puerorum.) Plura ad huius loci pleniorē intellectum facientia, diximus in explicatione aphorif. 11. part. 3. libri sexti Epidem. Ad eum itaque locum le flores amandamus. Qui ex materia.) Græcè, *ὁ τὸν παχέαν ὅλκον ἐξαρτίσσει ἐργάσται τοὺς λίθους*, qui crassam materiam exiccās lapides generat. Subitò factæ.) Græcè, *τάχιστα μὲν γινώμεναι*, celerrime factæ. Horum.) Addendum, adenum. Græcè enim est, *τὸν τῶν τῶν ἀδένων*.

APHORISMVS XXVII.

Τοῖσι δ' ἐν πρεσβυτοῖσι, καὶ πρὸς τὸν ἥλιον πρὸς
11 3 γαστρί;

γῆσι, τῶν τε τὰ πολλὰ, καὶ πυρετοὶ χρόνιοι μάλλον, καὶ ἐν
ἐνδράματι ὁ ῥύσιδης.

Grandioribus autem, & ad pubertatē acceden-
tibus, præcedentium ætatum multi accidunt morbi,
& febres magis diuturnæ, & sanguinis ἐ naribus
profluvia.

Hoc in aphorismo Hippocrates recenset morbos qui inua-
dunt eos qui iam ad pubertatem accedunt, hoc est, Galeno
in Commentarijs interprete, qui annum duo decimum, decimūter-
tium aut decimumquartum agunt, inquit: Senioribus pueris, &
iam ad pubertatem accedentibus, harum, hoc est, ut nos interpreta-
ti sumus, præcedentium ætatum morbi multi accidunt, ut sunt lum-
brici, & calculi. Sic locum hūc etiam Philotheus exponit dicens,
τῶν τε. τούτων τε τὰ πολλὰ, τούτοις τῶν προλαβουσῶν ὕλην, ἃ τινὰ εἰ-
σὶν ἐλθούσιν, ὡς καὶ λεγέσθαι. Galenus τῶν τε interpretatur τῶν ἡλ-
προγενέστων, iam prædictorum. Causam quoq; eius rei exponit.
Febres diu- Febres etiam magis, quàm prioribus scilicet, diuturnæ. Quib. qui
turnæ ma- dem uerbis, ut etiam Galenus ait, manifeste innuit, prioris ætatis fe-
bk. bres esse acutas. Causam Philotheus refert in materiam quæ nunc
maior existit, & in uires paulo quàm antea robustiores. Materia
uero maior, uiresq; robustiores sunt propterea, quod in hac æta-
te minus est corporis augmentum quàm in præcedenti, ut in Com-
mentarijs etiam suis testatur Galenus: minus itaq; absumitur. Quæ
igitur in hac ætate plus sit materiæ unde febres procreantur, & ui-
rium, nihil mirū febres ipsas ex ea materia esse diuturniores. Cur
uero hæc ætas sanguinis ἐ naribus profluuijs laborat, Galenus in
Commentarijs ostendit.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Ætates cer- illi essent.) Græcè ἐστὶν ἅν' αὐτῇ, illi fuerint. Aut legendum æ-
to annorū ni- οὐκ, sunt. Neque enim unus est omnium, &c.) Quod etiam lib.
mero circum sexto de Tuenda sanitate docet, ubi sic scriptum reliquit: Non est
scribi non ætates annorum numero circumscribere, quemadmodum nōnulli
possunt. fecerunt, nisi forte in latitudine. Pubescere enim incipiunt aliqui,
ubi

ubi quartum de cimiū annū expleuerunt, quidam uero uno pōst anno, aut etiam amplius. Illa etate.) Tertia scilicet, quæ media est inter eos qui iam dentes ediderūt, et qui pubertati proximi sunt. Nam ibidem febrium nullam facit mentionem. Diserte tamen hic eas fore acutas ē contrario innuit, quandoquidem dicat febres eius etatis, de qua in hoc aphorismo loquitur, esse magis diuturnas.

APHORISMVS XXVIII.

Τὰ δὲ πλεῖστα πῖσι παιδίοισι παθία κρίνεται, τὰ δὲ ἐν πικραλὼν τὰ ἡμέμει, τὰ δὲ ἐν ἡπεία μισί, τὰ δὲ ἐν ἡπεία ἔπσι, τὰ δὲ πῶς τὸν ἡβῶν πῶς γούσι. ὅσα δὲ αὐτὰ μὲν πῖσι παιδίοισι, καὶ μὴ ἀπλὸν δὲ πῶς δὲ ἡβῶσκειν, ἢ τῶσι δὴλεσι πῶς τῶν κατὰ μὲν ἡβῶν ἡβῶν, χρόνιζον εἰσθῶν.

Plurimi uero morbi puerulis iudicantur, hi qui dem in quadraginta diebus, illi uero in septē mensibus, aliqui in septem annis, nonnulli quū ad pubertatem accedunt. Quicumque autem puerulis perdurarint, nec prope pubertatem desierint, aut fœminis quum menstrua eruperint, hi consenesce re consueuerunt.

IN hac sententia Hippocrates monstrat, quæ ratione morbi puerorum iudicentur. Inquit enim, plurimi morbi (πᾶσις namque πᾶσις.) Hippocrates per abusionem pro morbo usurpat, quemadmodum diximus in explicatione aphorismi uigesimiquarti primæ sectionis) nempe diurni: de ijs enim intelligendus uenit Hippocrates, Galeno et Philotheo testibus, quū omnibus perspicuum sit, nullum simpliciter acutum morbum quartumdecimum diem transgredi posse. puerulis, hoc est ijs qui in tribus prædictis etatibus constituti sunt, iudicantur in quadraginta diebus. Quadragesimus namque dies diurnorum primus est decretorius dies, et finis acutorum ex mutatione seu degeneratione, quemadmodum in Commentarijs etiam suis Galenus scribit. Illi in septem mensibus, aliqui in septem annis: sic perpetuò in iudicijs morborum septenarius numerus plurimum momenti habet. Nonnulli iudicantur quum ad pubertatem accedunt.

acce-

accedunt, ueluti morbus comitialis. Cuius rei testis est metipse Hippocrates, qui aphor. 7. sect. quintæ ita inquit: Quibuscunque morbi comitiales fiunt, ante pubertatem mutationem accipiunt. Quibuscunque autem uigesimoquinto, commoriantur. Ea de re nonnulla quoque in enarratione aphorismi 45. sectionis secundæ diximus. Et statim etiam hoc loco subiungit Hippocrates: Quicunque uero morbi permanserint, durauerint uero, nec prope pubertatē desierint, aut fœminis ubi menstrua erumpunt, hi longo tempore durant. Quippe tum excrementis malorum humorū expurgatis, nihil mirum est morbos muliebres finire. Porro aliqui codices pro *χρονί* *ῥεω* habent *συγκράσασθαι*, nullo sensus discrimine.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Intelligere.) Græcè, λέγειν, dicere. Primus eorum est ex quibus, &c.) πρώτη μὲν τῶν χρονίων ἐστὶν ἡ βλαψή, ἡσχάτη δὲ τῶν ἐν μεταστώσει ὄξυων, primus quidem est diuturnorum iudicatorius, ultimus autem inter illos qui acutos ex decidentia iudicant.

Suprà.) Nempe aphor. 23. sectionis secundæ. Ad quartumdecimum annum. Græcè, εἰς τὸν τετάρτον ἡλικίαν, usque ad quartam ætatem. Atqui interpres maluit quartumdecimum annū conuertere, quod scilicet quarta ætas hoc tempore incipiat. Quippe in Commentario uigesimo sexto tertiam ætatem usque ad duodecimum & decimumtertium extrahi scripsit. Quare nihil refert siue usque ad quartam ætatem dicas peruenire, siue ad quartumdecimum annum, eadem enim utrobique sententia est.

APHORISMVS XXIX.

Τοῖσι δὲ νενίσκοισιν αἵματ' ὀφείδου, φθίδου, πυρετοὶ ὀφείδου, ἀνελύξια, καὶ τ' ἄλλα νοσήματα, μάλιστα ἢ τὰ πρεσβυτέρων.

Iuuenibus sanguinis spuitiones, tabes, febres acutę, morbi comitiales, & alij morbi, sed præcipue prædicti accidunt.

Hippocrates, præterita adolescētium ætate, propter causam à Galeno in Commentarijs expositam, nunc iuuenum morbos

bos recenset. Perperam itaq; interpretes hoc loco adolescentibus est interpretatus, ubi Hippocrates habet τοῖσι νεανίσκοις, quū Græ lapsus. νεανίσκος nihil aliud sit quā iuuenis. Et quidem hanc uocem νεανίσκος non significare adolescentem, ē Galeno euidentissimum sit, qui in suis Commentarijs diserte adolescentum etatem Hippocrate prætermisisse scribit. quod etiam Philotheus testatur. Morbi autē qui accidunt iuuenibus, sunt sanguinis spuitiones. Causam Galenus copiose exponit. Tabes quoq; iuuenes infestat, quemadmodum aph. 9. sectionis quintæ etiam testatur dicens: Tabes fiunt maxime etatibus à decimo octauo usque ad uigesimum quintum. Quibus sanè uerbis tam adolescentes quā iuuenes tabe corripī innuit. Adolescentium enim etas, ut alibi demonstrauius, à decimo octauo anno incipit, et ad uigesimū quintū durat. Quo quidem tempore iuuentus incipit, et ad 35. extrahitur. Febres acutæ ob causas à Galeno in Commentarijs adductas, hac etate fiūt. Morbi comitiales, ut primogenia quidem mala, ex praua uictus ratione, ut in Commentarijs ostendit Galenus, iuuenibus accidunt. Per consensum uero à flaua bile os uentriculi infestante: atque adeo propter temperaturam iuuenum, quæ planè biliosa est, morbus is etiam accidit. Alij quoq; morbi, præter scilicet iam dictos, ut sunt, Galeno in Comment. sequenti teste, quicunq; ex flaua bile nascuntur, phrenitis nimirum, ardens febris, cholera, et intestinorum difficultas. Præcipue autem in hac etate prædicti morbi fiunt.

Sanguinis
spuitiones.
Tabes.

Adolescentia.

Iuuentus.

Febres acutæ.

Morbi comitiales.

ANNOTATIONES IN GALENI
Commentariis.

Illos qui consistentis etatis uigorem habent.) Græcè est ἀν-
μαθόντων. Quas tetigit.) Græcè, τῶν εἰρημονούντων, quas dixit.

Licet.) Adijciendum, tibi. Græcè enim est, οὐκ ἔστι σοι. Cir-
cumstant ipsam.) Addendum, etatibus. Græcè enim legitur, τῶν πε-
ρὶ αὐτῶν ἐνατέρας θέντων ἡλικίας. Subsistit.) Græcè, ἐφ' ἡσιν,
remittit. Quæ est adolescentum.) Græcè, ἐπὶ τῶν νεανί-
σκων, quæ est iuuenum. Nam rem ita se habere.) Græcè, ὅρα τὰ
γὰρ οὕτως ἔχειν, nam res ita se habere uidetur. De morbis acutis.)
Græcè, τῶν ὀξείων πυρετῶν, de febrib. acutis. Acutos, qui.)
Cōuertendū acutus, quia refert febres, ἀλλ' οἷος τοῖς πυρετοῖς, ut quæ

Kk in

in pueris, &c. Et multis adolescentibus, &c.) Græcè, καὶ πλὴν
 ὅσοι τοῖς νεανίσκοις γίνονται, & plurimæ iuuenibus accidunt. In
 qua.) Græcè, ἡ ἀπὸ τῆς, à qua, scilicet flaua bile. Sed secundum ali-
 quid quod ei, &c.) Græcè, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων αὐτῇ,
 secundum aliquid eorum quæ accidunt ei, scilicet ætati. Antea.)
 Nempe aph. 39. secundæ sectionis. Adolescentibus profluvia
 sanguinis.) Græcè, καὶ τοῖς νεανίσκοις αἱ τοῦ αἵματος πρὸς αὐτοῖς, iuue-
 nibus sanguinis sputa. Quia franguntur.) Græcè, διὰ θλασθῆ-
 ναι, quia colliduntur. Est autem collisio, quæ θλάσις Græcis dici-
 tur, Galeuo cap. ultimo libri de Causis morb. teste, quādo externa
 facies partis male affectæ integra permanet, & in profundo sunt
 Collisio. multæ & paræ diuisiones. Quia refrigerantur.) Siquidem fri-
 gidum, ut nix & glacies, uenas rumpit, & sanguinem mouet, Hip-
 pocrate libro sexto Epide. part. 3. aphorif. decimo, & 5. aphorif.
 24. teste. Humi cubant.) Quapropter parum capiti pro-
 spicientes, prompte à terræ noctisq; frigore leduntur. Caput ita-
 que hac ratione destillationib. in pulmonem obnoxium redditur.
 Quæ si acres fuerint, facile sanguinis sputum uenas erodendo ex-
 citant. Aut replentur.) Græcè, ἢ πλησμονὴ, aut ob satietatem.
 Ex accidenti.) Hoc est secundò, Galeno cap. 2. libri de Sympt.
 causis teste. Quibusdam adolescentibus.) Græcè, τοῖς τῶν νεανί-
 σκων, quibusdam iuuenibus. Imbribus.) Græcè, χειμῶσι, tempe-
 ratibus. Hi morbi.) Scilicet comitiales. Adolescentibus.)
 Græcè, τοῖς νεανίσκοις. Iuuenibus autem fiunt & omnes frē
 morbi.) γίνονται καὶ τὰ ἄλλα σχεδὸν ἅπαντα. Ardores.) Græcè,
 καύσοι, ardentes.

APHORISMVS XXX.

Τοῖς δὲ ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν ταύτην ἄδματὰ, πνευρί-
 πιδου, πῦρ, πνευμονία, λήθαργοι, φρενίτιδες, καύσοι, διάρ-
 ροιαι, χρόνιαι, χολέραι, δυσσντερίαι, λιγνίτιδες, αἰμορροΐδες.

Qui hanc ætatem excefferint, his asthma, pleu-
 ritides, pulmonis inflammationes, lethargi, phreni-
 tides, ardentes febres, diuturna alui profluvia, cho-
 lerae,

leræ, difficultates intestinorum, leuitatesq̃ eorundem, & hæmorrhoides accidunt.

Nunc ad eam etatē que iuuentutē seu uigorem sequitur, & à Græcis *ἡλικία*, à Latinis uero constat & media, scilicet inter iuuentutē & senectutē, appellatur, ut diximus in explanatione aph. 13. primæ sectionis, Hippocrates progreditur, quiq̃ in ea morbi accidunt docet, inquit: Qui hanc etatem, iuuentutē intelligit, exceſſerint, ijs accidunt asthmata, idq̃ non ætatis ratione, sed quia in uictus ratione perinde atq̃ iuuenes peccant. Pleuritides, pulmonisq̃ inflammationes, eadem de causa fiunt. Lethargi uero cur hanc etatem exerceant, Galenus in Commentarijs exponit. Phrenitides, ob flauam bilem in præcedente etate generatam, necdum planè extinctam & expulsam. Qua de causa etiam ardētes febres, choleraq̃ fiunt. Cur autem diuturna alui profluuiâ, itemq̃ difficultates & leuitates intestinorum, ac hæmorrhoides in ea etate accidunt, Galenus in Commentarijs docet, ut nihil sit opus à nobis referri. Annotandum tamen hoc loco erit, Theodorā, quemadmodum etiam alios quosdam, hoc loco non recte demonstratos interpretatum fuisse mariscas: quum marisca nihil aliud sit nisi tuberculum in ano, quod Græcis *σύνου*, Latinis ficus dicitur, ut alibi monſtrauimus.

Ætas cōſtās
& media.

Asthmata.
Pleuritides.

Marisca.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS GALENI.

Adoleſcentum.) Græcè, *τῶν νεανίσκων*, iuuenum. In Prognosticis.) Tertio nimirum Prognost. 14. Adoleſcentibus.) iuuenibus, ut ſuprà. Ad duas ſequentes ſeptimanas.) Hoc eſt, ad annum 49. Repletionē.) Græcè, *πλησμονή*, ſatietate.

Horum temperatura plus atræ bilis.) Vnde colligitur, hac etate corpus non perinde ut in iuuentute, eſſe calidum: ita ut reſtiſſimè Hippocrates libro 1. de Viſtus ratione ſic ſcriptū reliquerit: Vir ubi iam corpus eius conſtiterit, frigidus et ſiccus eſt, quod nimirum exceſſus impetusq̃ caloris non amplius præpoleat, corpusq̃ quieſcens augeri deſinat, ac frigidius factum ſit. Siccitās etiā prioris ætatis ineſt. Frigidus itaq̃ uir, non quidem ſimpliciter, ſed

collatione ad iuuenes. Hinc est quod infra in Commentarijs suis sic scribat de declinantibus : Neq; enim corpus similiter calidum existit ut antea, nempe in iuuentute. Rufam.) Græcè, ὥχρηρ, id est pallidam, non rufam, ut conuertit interpres. Rufum enim est erratum. quod Græci πυρρόν vocant, ut in annotationib. nostris in quartū lib. Galeni de Tuend. sanitate latius diximus. Ex tabe.) Græcè, τῶν φθινόντων πολλοί, tabidorum multi. Prætermisit.) Aphorismo scilicet 29. Paucis indiget.) Græcè, βραχυάτωρ δέεται τῶν ἀναλαβνομένων, paucissimis indiget ad corporis resurrectionem. Quicquam absumitur.) Adjiciens dum, in ea. Græcè enim est, οὐτὶ εἰς αἵψην ἐτι διαπανταὶ ἡσυχία. Satis.) Græcè, ἡκανώς, admodum. Febres lethargicæ.) Non temere Galenus dixit febres lethargicæ. Lethargum enim lenta comitatur febris. Febres lethargicæ. Quippe putrescit in hoc malo pituitosus humor, Galeno libro 13. Therap. method. teste, cum profunda in somnū delatione. Ostense sunt.) Suprà scilicet Comment. 22. huius sectionis. Et cap. 6. libri de Causis morborum. Infra etiā Commen. 1. sectionis sextæ. Quæ autem.) Græcè, αἱ δὲ ὑπὸ τινος ἐλκώδους διαβίσεως, quædam aut ab ulcerofo affectu, ἢ τὰ αὐτὰ παλινοῦσαι, hæc omnia, &c. Vere ætatis est passio.) Græcè, ὅπως εἰσὶ τῆς ἡλικίας τῆς τῆς γῆρας, uere est huius ætatis malum. Scientia autem cum horum.) Græcè, τὸ ἢ ἐπιστήμονον τῆς νόσεως αὐτῶν ὑπαρξεί τοις ἀναλεξομένοις, scientia uero demonstrationis ipsarum, scilicet causarum dictarum, ijs aderit qui legerint, &c. Quippe νόσις Græcis interdum, ut in hoc loco, idem quod ἀπόδειξις, demonstratio significat. Quam doceant.) Addendum, singule. Græcè enim est, ἡμῖν τινα θεωρίαν διδόνεσσαν ἐκείνην.

APHORISMVS XXXI.

Τοῖσι δὲ πρὸς ἐν τῇσι δύσπνοιαι, κατὰ ῥέον βροχώδεις, σπληνίαι, δυσουρίαι, ἀρθρῶν πόνοι, νιφρίπιδες, ἰλιχοί, ἀκρηνίαι, καχεξίαι, φυσμοὶ τῷ σώματι ὅλως, ἀγρυπνίαι, κοιλίης καὶ ὀφθαλμῶν καὶ ῥινῶν ὑγρότητες, ἀμβλυωπίαι, γλαυκώσεις, βαρενίαι,

Seni-

Senibus accidunt difficultates spirandi, destillationes tussim afferentes, stillicidia urinæ, difficultates urinæ, articularum dolores, renum mala, uertigines, apoplexiæ, mali habitus, pruritus uniuersi corporis, uigiliæ, uentris oculorum & narium humiditates, hebetudines oculorum, glaucedines, & grauis auditus.

Qui morbi in ultima ætate quæ senectus appellatur, accidunt, hoc in aphorismo docet Hippocrates, inquiens: Senibus accidunt difficultates spirandi, propter humoris pituitosi in thoracem & pulmonis bronchia delationem. Destillationes tussim afferentes, propter causam à Galeno in Commentarijs adductam. In nonnullis tamen codicibus Græcis scriptum est *ὡς ἀπὸ τοῦ πύθου*, de stillationes, tusses, nullo sensus discrimine. Stillicidia urinæ, ob expultricis aut retentricis uesicæ facultatis imbecillitatem, quæ frigidam eiusdem intemperaturam consequitur, ut dictum est supra, Comment. 16. & 22. huius sectionis. Difficultates urinæ, propter pituitæ meatum uesicæ obstruentis, teste Philothco, copiam. Articularum dolores, renum uitia, ut renum obstructio & calculi, atque uertigines, in senectute eueniunt, ob causas à Galeno in Commentarijs expositas. Apoplexiæ, quibus senes ultima hyemis parte, quæ ad ueris naturam nonnihil accedit, maximè corripuntur, quod tum à calore qui incipit crescere, pituita in cerebro diffundatur, adeo ut quæ hactenus exiguum locum occupauit, nunc propter fusionem omnes cerebri uentriculos oppleat ac obstruat. Quocirca ad hoc malum, sanè horrendum, euitandum, conuenit statim ueris initio uniuersum corpus, & caput ipsum purgare. Idem de sanguine hoc tempore mittendo diximus sect. 1. Comment. 15. Mali habitus, propter alimentum quod ob alteratricis facultatis imbecillitatem non concoquitur, sed corrumpitur, crudumque in totum distribuitur corpus. Pruritus uniuersi corporis. neque enim suus, Phaurorino etiam teste, aliud Græcis est quàm *ὡς ἀπὸ τοῦ πύθου*. Idque ob falsæ pituitæ ad corporis superficiem delatæ redūdantiā. Galenus tamen in Commentarijs aliam causam affert. Quod ad

Difficultas
spirandi.
Destillatio.

Stillicidia
urinæ.

Difficultates
urinæ.

Dolores arti-
culorum.

Apoplexiæ.

Mali habi-
tus.

Pruritus cor-
poris.

Evomus.

nigilism, alui oculorum & narium humiditates, item oculorū seu visus hebetudinem attinet, hoc abunde in Commentarijs explicat Galenus, ut nihil à nobis addendum esse censeam. Glaucedines autem, quæ Græcis γλαυκώσεις λέξι γλαυκώματα dicuntur, Aetio lib. septimo cap. 50. teste, bifariam accipiuntur. Proprie quidem: & Glaucedo. tum nihil aliud glaucedo est, nisi crystallini humoris ad glaucum colorem transmutatio, arefactio, & concretio. Improprie uero, glaucedo est quæ ex præcedenti fit suffusione, humore scilicet in pupilla uehementissime concreto & arefacto. Et insanabilis quidem est. fit enim, ut testatur in Commentarijs Galenus, ex siccitate. Quinetiam lib. decimo de Usu part. Galenus glaucedinem, siccitatem & concretionem immodicam crystallini humoris esse tradit. Auditus autem graues cur senibus accidunt, in Commentarijs refert Galenus.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Ad ipsos.) Græcè, οὐ αὐτοῖς, in ipsis. Cerebri.) Græcè, τῶν ἐν τῷ ἐγκέφαλῳ, ea quæ circa cerebrum sunt. Similem callo.) Græcè, πορώδην λάβη σύστασιν, lapideam acceperit concretionem. Virium imbecillitate.) Nam senibus calor natiuus imbecillus est, naturalesq; actiones debiles. Quapropter fit, ut humorū crassities non fundatur ac dissoluatur, nec deorsum in uescicam pellatur: sed coacta in renibus maneat, atque in lapidis consistentiam abeat, quæ admodum copiosius libro sexto Epid. part. 3. Comment. 10. diximus. Quod pruriges appellat.) Græcè, ὁ πόρ' εἰνόμεσι θυμοῖς, quod pruritibus appellauit. Plures aggregantur.) Adijciendum, in cerebro. Græca enim ita habent, αἰθροῖσθ' ἡ πλείω καὶ τὸ ἐγκέφαλῳ. Peruigilant.) Græcè, ἀγρυπνοῦντες, uigilantes.

Ι Π Π Ο Κ Ρ Α Τ Ο Υ Σ

ΑΦΟΡΙΣΜΩΝ ΤΜΗΜΑ

τέταρτον.

HIPPOCRATIS APHORIS-
morum sectio quarta.

APHORISMVS PRIMVS.

Τὰς ἐνδύσας φαρμακύνειν, ἢ ὀργᾶ, πρὸς μὲν τὰ ἄρ-
ιστὰ μὲν ὡν, ἢ ὅσον δὲ ταύτας. τὰ δὲ νύπια καὶ προσβύτῳ
ἐνλαβεῖσθαι χρῆ.

Utero gerentes mulieres medicamentis purga-
re conuenit, si materia turget, quadrimestres, & ad
septimum mensem usque, sed eas minus. Iuniores
uero & seniores cauere oportet.

V V M Hippocrates in hac sectione quarta per
multos aphorismos de purgatione esset acturus,
non temere ab ea quæ omnium difficillima et pe-
riculorum plena est, nempe utero gerentium ac
gravidarum, orditur. Docet autem in hoc apho-
rismo, quibus in morbis, quoq; tempore utero gerentes sint purgā-
tibus medicamentis euacuandæ. Neq; enim in quouis morbo, quod
nonnulli faciunt, ijs danda sunt medicamenta purgantia, sed in il-
lis duntaxat in quibus materia turget, hoc est, Galeno in Commen-
tarijs interprete, quum ab una parte in aliam mouetur. De huius
autem uerbi significatione multa diximus supra in explicatione
aphorismi uigesimisecondi, sectionis primæ. Purgandæ uero tum
sunt eam ob causam, ne in hoc motu planè inordinato materia in
principem aliquā partem, aut uterū ipsum decūbat, fortuiq; noxā
inferat. Quare si materia ipsa nō turget, sed in parte aliqua corpo-
ris firmata est, gravidis purgationes nō sunt exhibendæ. Humores
enim qui in parte aliqua firmati sunt, ut in Commentarijs testatur
Galenus, ne mouere quidem oportet, tantum abest ut purgantibus
medi-

In quib. mor-
bis gruidæ
purgada.

Turgere.

Medicamen-
tū uerē pur-
gans.

medicamentis exagitandi ueniāt. Quod si itaque grauidam mulie-
rem morbo aliquo conflitari accidat, diligenter à medico conside-
randum erit, nū materia ipsa turgeat, nec ne? Si turget, de Hippo-
cratis, Galeni, & omnium ueterum sententia eas purgabit: idq; fa-
ciat medicamento aliquo uerē purgante. Est autem tale, Galeno li-
bro quinto de Simpl. medicam. facult. ca. 19. autore, quod aut per
uomitum, aut per uentris deiectionem purgat. Quodcunque autē
hac ratione purgatorium dicitur, id etiam trahendi facultatem ob-
tinet, aliud unum quempiam humorem, aliud duos, aut etiam plu-
res. Eius generis sunt colocynthis, scammonia, turpetū, aloe, et id
genus alia multa, quæ turgente materia uterum ferentibus exhibe-
ri possunt. Quippè humores inordinatē moti, & ab una ad aliam
decurrentes partem, intelligent aliquo manum porrigente, & eo-
rumdem impetum ad aluum dirigente ac deducente. Quāquā au-
tem prædicta medicamenta uix citra foetus noxam sumuntur, quum
Galeno nostro lib. 2. de Victu acut. morb. Commen. 12. teste, pur-
gantium omnium medicamentorum natura, corporū quæ expur-
gantur naturis contraria, atq; ut quisspiam dixerit letalis & dele-
teria sit: tamen præstat hunc solum ista ratione ledi, quā ut nul-
lo prorsus dato, & matrem & foetum de uita periclitari patia-
mur. Quum itaq; duo nunc mala immincant, maiore euitato. mi-
nus eligendum erit. Hactenus, quibus in morbis grauidas purgare

Grauidæ
quo tempore
purgandæ.

Septimū mē-
sem excludit
Hippocrati-
tes.

Cur quarto,
quinto, et sex-
to mētib. pur-
gandæ graui-
dæ.

liceat, demonstrauimus. Reliquum igitur est, ut quo tempore id-
ipsum sit faciendum indicemus. Hippocrates certe hoc in loco di-
cit, eas esse purgandas τριτάτου, hoc est quadrimestres, aut quar-
to mense, & ad septimum usq;. Quibus uerbis diserte innuit, gra-
uidas esse purgandas quarto, quinto, & sexto imprægnationis
mensibus. Septimum itaq; mensem excludit Hippocrates, non au-
tem quartum, ut è recentioribus Foriliuiensis Vgo, & alij quidam
tradunt. Sed illorum errori occasionem dedit antiquus interpres,
qui cōuertit à quarto mense, quum Hippocrates dicat τριτάτου,
id est quadrimestres, seu eas quæ quartum imprægnationis men-
sem attigerunt. Cur autem mensibus ijs qui inter tertium & septi-
mum medijs sunt, uterum ferentes magis purgare conueniat, nulla
alia est ratio, nisi quòd hoc tempore ligamenta a quibus foetus utero
connekti-

connectitur, robustiora & crassiora sunt, adeoq; non facile à medicamentis purgantis cōmōtione rumpuntur, quemadmodum in Commentarijs suis Galenus sūsius docet. Septimum autem mensem excludit Hippocrates, utpote eum qui partui sit proximior, imò in quo non raro partus fiat: quemadmodum copiose id ipsum libro sexto, Epide. part. 7. Com. 21. & 27. demonstrauimus. Errat itaq; hoc loco Musa, qui septimum mensem ab Hippocrate non excludi contendit, quum disertè dicat ἀπὸ τοῦ μωῦ, usq; ad septimum mensem. Si enim hunc excludere non uoluisset, ad octauum usque mensem illi dicendum erat: quod tamen dicere, absurdum fuisset, quum sepe hunc mensem partus antecuertat. Quod uero ait, sed eas minus, hanc sententiam habet: Eas mulieres grauidas, quæ ad septimum usque mensem peruenerunt, minus quàm illas quæ quartum, quintum & sextum menses attigerunt, purgare conuenit. Permittit itaq; ijs uerbis medico, ut tutò etiam purget circa initia sexti mensis, at minus tutò circa eiusdem finem: quod scilicet septimus mensis, ut iam dictum est, partui etiam destinatus sit. Quod clarius ijs uerbis expressit, Iuniores & seniores cauere oportet: quasi dicat, eas quæ quartum mensem imprægnationis nondum attigerunt, aut ultra sextum, aut certe sexti initia progressæ sunt, purgare haud decet. In primis enim tribus mensibus retinacula & ligamenta foetus sunt parum robusta, atque adeò foetus ipse in utero haud satis firmatus est. Ob purgantis itaq; medicamenti motum, promptè rumpuntur. In ultimis mensibus qui partui sunt proximi, aut partui destinati, foetus grauior ac ponderosior existit, quàm ut citra ligamentorum ruptionem, purgationem tutò exhibere liceat. In medijs uero mensibus, quòd tum ualidiora sunt ligamenta, nec foetus admodum adhuc grauis sit, tutius, ac minori periculo purgantur grauidæ. Vniuersum igitur tempus, quo mulier uterum gerit, in tria Hippocrates digerit, in iuniora, media, et seniora. Iuniora uocat id tēpus, quod à primo mense ad quartum usque extenditur: Media, quod à quarto mense ad septimum usque extrahitur: Seniora, usque ad nonum. ita ut à septimo usque ad nonum, cauendæ prorsus sint purgationes. Sic quidē Philotheus etiā hæc ipsa interpretatur, inquit, ὅτι καὶ ἀπὸ τῶν πρώτων μηνῶν

Muse error.

Sed eas minus.

Iuniores et seniores caueere oportet.

ἵνα τὸ τῆς γένεως μή αὖ δὲ τὰ ἀπὸ τῆς ἀνδροῦς ἴσῃ, πρὸς βίτην δὲ τὰ μὲν
 ἔστι τὸ ἴσῃ. Vnde iterum palam fit, septimū excludi ab Hippocra-
 te mensem. Ceterum quum hic sit uerbum quo usus est Hippo-
 crates ambiguum, ὁλαβῆναι, quod non solum cauere, & uitare,
 sed & uereri significat: ideo sunt qui contendant, iuniores et senio-
 res non prorsus ab Hippocrate excludi. Quapropter turgēte ma-
 teria in primis & ultimis etiam mensibus purgandas esse utero ge-
 rentes, haud secus quā medijs statuunt, licet minus tutō. Hinc es-
 se quod Hippocrates dixerit uereri oportere, nō cauere. Hāc qui-
 dem sententiam Musa quoq; tanquam ueriores arripit. Atqui co-
 gitare debuisset istius absurde interpretationis autores, Hippocra-
 ti prorsus aduersari quod asserunt. Is enim antea diserte dixit, Sed
 eas minus. hoc est, eas quæ ad septimum usq; mensem peruenierūt,
 aut sexti finem attigerunt, minus quā eas quæ ad quartum, quin-
 tumq; mensem uenerunt, purgare licebit. Vt uereri quidem ijs uer-
 bis manifeste innuat oportere eas quæ iuxta septimū sunt mensem,
 seniores autem & iuniores prorsus cauere. Eam quidem esse uer-
 borum Hippocratis sententiā, res ipsa manifeste docet. Estq; hæc
 ipsa explicatio rationi consentanea, et omnis absurditatis expers.
 Quod si uero accidat ut turgente materia primis & ultimis men-
 sibus aliquod medicamentum quod aluum ducat, sit propinandum
 grauidis, dandum quidem etiam tum erit, sed tale quod id ipsum si-
 ne periculo faciet. Eius autem generis duo tātum hodie usitata me-
 dicamenta sunt: Casia nimirum fistularis, & Manna, mel acreum
 Galenus uocat. Testis eius rei inter Græcos est Actuarius, qui in
 libro de Compositione medicamentorum ita scriptum reliquit. Ca-
 siam & Mannam, quibus potentius medicamentum dari non po-
 test, nempe pueris, & sceminis utero ferentibus, commoditate
 quadam & necessitate urgente exhibemus. Rhabarbarum au-
 tem, quod Mesue, Musa, & alij complures pregnantibus eti-
 am tutō dari posse censent, in horum numero esse non patimur.
 Nam hoc ipsum ut pluribus constat experimentis, & Arabum
 etiam testimonijs, mire humores, eosq; in uenis existentes, attra-
 hit & educit, quapropter sua illa agitatione non modo grauidis,
 sed interdum etiam alijs tum uiris tum mulieribus molestum exi-
 stit.

ὁλαβῆναι.

Musæ sen-
tētia impro-
batur.

Rhabarba-
rum prag-
nantibus
haud dan-
dum.

fit. Taceo quod ex desidendi frequentia quæ huius sumptio-
nem sequitur, nonnunquam febris etiam excitetur. Neque obstat
quod Musa pro tuenda Mefues & sua sententia, Paulum Aegine-
tam citat, qui libro 1. capite 1. Rha ponticum utero gerentibus
præbet. Quippe ibidem Paulus de eo Rha pontico loquitur,
quod Dioscoridi, Galeno, & alijs ueteribus cognitum fuit, cui
nulla prorsus purgandi uis inest, ut abunde satis in Apologia no-
stra aduersus Puteanum demonstrauius. Paulum uero eo loci
Rha Pontico non fuisse usum tanquam purgante medicamento,
sed potius adstringente, ex ipso malo, cuius ibidem curationem
tradit, alijsq; medicamentis quibus ad huius mali amolitionem u-
titur, palam fit. Quippe quo pacto uomitus qui grauidas infe-
stat, sit compescendus, hoc loco docet Paulus: idq; per medicamēta
siccantia & adstringentia, qualia sunt ab eo commemorata, po-
lygonum, anethum, & Rha Ponticum. Polygonum autem esse
eiusmodi, nemo est qui dubitet. Anethum uero siccare, & cru-
dos humores cōcoquere, Galenus li. 6. Simplicii testatur. Nec alia
de causa à Paulo exhibetur, quam ut uitiosos humores, quibus u-
tero gerentes redundant, concoquat, exiccet, ac discutiat. Rha
Ponticum autem ueterum adstrictoria fuisse facultate præditum,
ex Dioscoride & Galeno satis liquet. Quod autem Paulus Rha
pontico tanquam purgatorio medicamento in grauidis non sit u-
sus, sequentia ibidem eius uerba palam docent. inquit enim, ταύ-
τα καὶ ἔτι τῷ σίτῳ, καὶ πρὶ τοῦ σίτου λαμβάνειν: hæc medicamenta
tum ante, tum post cibum assumere licet. Si post cibum Rha Pon-
ticum assumere licebit, igitur non erit purgatorium medicamen-
tum. Nam infra libro 7. capite 4. Paulus disertis uerbis prohi-
bet, ne à cibo purgantia medicamenta exhibeantur. eiusq; rei ra-
tionem subiungit dicens, διαφθερὶ γὰρ τὸν τροφὸν: siquidem ci-
bum corrumpunt. Si cibum ista ratione sumptum Rha ponticum
corrumpit, igitur uitiosos grauidarum humores potius auget
quam imminuit. Quod si uero quispiam ista ratione effugere uelit,
ut dicat Rha Pontico simul purgatoriam & adstrictoriam uim
in esse: quare à Paulo potius ut adstringat, quam ut purget,

Panli locus
explicatur.

Polygonū.
Anethum.

Rha ponti-
cum ueterū
adstringit.

A cibo pur-
gantia medi-
camenta nō
exhibenda.

Obiectio di-
luitur.

Facultates
quæ medi-
camentis à
tota substā-
tia insunt,
semper uali-
diores.

esse exhibitum, meminerit uelim, etiam si consideremus antiquo-
rum Rha ponticum purgatorium esse, tamen hanc rationem haud
procedere, eo quod hæ facultates, quæ medicamentis à tota substan-
tia insunt, qualis etiam est purgatoria, semper esse ualidiores illis,
quæ ab una aliqua manifesta qualitate, aut duabus inesse solent. Si
itaq; Rha, quod Paulus grauidis exhibendum esse docuit, purgato-
ria simul et adstrictoria facultate præditum fuisset, potius eis pur-
gasset, quàm ut uim adstrictoriam exeruisset. Quare fieri non po-
test, ut ab eo dicatur esse usurpatum potius ut adstringat, quàm ut
purget: quandoquidem purgatoria facultatem, utpote ea quæ à to-
ta inest essentia, adstrictoriam, quæ unam duntaxat aliquam quali-
tatem sequitur, robore et uiribus superet. Ceterum, quum Diosco-
rides manifestissimis uerbis asserat, in Rha pontico *αυτὸν τὸν δυνά-
μιν ἔχει πικρὸν*, supremam aut maximam facultatem esse ad-
strictoriam, omnibus perspicuum fit, non esse ueterum Rha ponti-
cum purgatorium. Reliquum igitur est, ut fateamur Paulum loco
suprà citato, Rha pontico tanquam adstrictorio tantum, et non

Obiectio 4.
lia diluitur.

simul purgatorio medicamento usum fuisse. Quod si tamen quispi-
am hic ista ratione euadere cupiat, ut dicat Paulum in eo loco
minime de ueterum Rha pontico locutum esse, sed de illo potius
quod hodie passim in officinis prostat, quoq; ad subducendam
nobilium maximè aluū utuntur medici, idq; ex alio eiusdem auto-
ris loco, qui est in capite 43. libri primi ostendere conetur, ubi ex
profecto, quæ ratione sanis aluus soluenda sit docēs, sic reliquit scri-
ptum, *μᾶλλον δὲ ὑπάρχει βουδίνων, ὅσον ἑκατὸν καταιψισμῶν*. id est,

Paulus di-
serte Rha
purgans à
nō purgan-
te distinxit.

quum magis subducere uoluerimus, parum Rhei miscbebimus. Huic
respondendum erit, Paulum in hoc capite de alia radice fuisse locu-
tum, quàm in primo: ideoq; factum, ut alia quàm suprà fecerit, uoce
usus sit. Hic enim *ῥῆον* appellauit, capite autē primo *πικρὸν ῥῆον*,
ut scilicet hac ratione disertè quidem hoc quod purgans, ab eo quod
purgatoria destituitur facultate, distingueret. Veterum itaque,
quod purgandi facultate caret, Paulus libro 7. ubi et profecto de
simplicibus tractat medicamentis, *ῥῆον* ἢ *ῥῆ* simpliciter, id est Rhe-
um et Rha: libro primo, ut commemoratum est, radicem ponti-
cam, aut Rha ponticum, perinde atque Dioscorides et Galenus
appellat.

Rha non
purgantis
nomina.

appellat. Nostrium quod purgat ueteribusq; Græcis ignotum fuit, Rha purgā
lib. 1. ca. 43. ῥῆον simpliciter nominat, & lib. 7. ca. 11. in composi-
tionibus ῥαῖα νεφελῆς, ῥαπύτιον, ῥεῖ ἀτακτοῦ, cum adiectione
ῥῆον βαρβαρικόν, usitata hodie etiam uoce, appellat. Id autem non
Paulum tantum fecisse, & diligenter etiā obseruasse, sed et Actua-
rium, uirum apud Græcos magnæ autoritatis, constat. Is enim ue-
terum Rha in compositione πασιλλί ῥαῖα νεφελῆς ῥῆον πορτιλῆς,
in Antidoto Esdræ ῥῆον πορτιλῆς, & ῥῆον simpliciter uocat. Alte-
rium autem ῥῆον βαρβαρικόν, et ῥῆον ῥαπύτιον nominat. Quod autem
indicum habere bilem educendi facultatē, testatur in primis Actua-
rius, qui scribit præter Rheon indicum nihil æquē domare bilis fla-
ue impetus, atq; oxyphœnicum. Neque enim ea ratione bilem do-
mare dixit, quia frigidum. Quomodo ergo frigidum erit Rheum
indicum, quod purgare experiētia ipsa testatur, quum omnia pur-
gantia medicamenta, Galeno sect. 1. Aphoris. Commen. 24. teste,
facultate calida sint? Reliquum igitur est, ut domare flauæ bilis im-
petum ideo dicamus, quia hanc potenter per aluum uacuat. Indi-
cum autem est dictum, quod ex India, aut locis Indiæ proximis,
nēpe à Scenitis, Stephano de Urbibus autore, populis Persidis af-
feratur. Hinc Sceniticum etiam est appellatum. Barbaricum uero, Rha Sceni-
ticū, et bar-
baricum.
quod ex Barbaria deportetur. Cuius quidem generis fuit, quod su-
perioribus annis secum attulerunt milites, qui cum inui. sissimo no-
stro Imperatore Tunisam, uel, ut nunc uocant, Tunetum, expu-
gnauerunt, regi- q; suæ restituerunt. Distant itaque prædictæ duæ
radices nominibus suis, & natalibus. Veterum enim Rha, è riguis
ad Rha fluuium supra Pontum & Bosphorum sitis septentrionali
tractu adfertur, unde etiam Ponticæ radices appellationem obti-
nuit. Recentiorum, ex calidioribus Indiæ & Arabiæ regionibus
in Europam maximo quæstu conuehitur. Cæterum, quemadmo-
dum posteriores Græci duorum Rha meminerunt, ita etiam Ara-
bes ipsi. Primum enim Ponticum, alterum Indicum, & Raued Sce-
ni, ut legentibus Mesue constat, nominauerunt. Peccat tamen in-
signiter Mesue, quod uirumq; miscet, nec, ut Græci fecerunt, eorun-
dem facultates discernit. Cum itaq; duo sint Rha, ut iam à nobis
demonstratum est, diligenter admodum cauendum erit, ne unum

Actuarius.

Rheon in-
dicum.

Arabes per
inde atque
posteriores
Græci, duo
rū Rha me-
mincrunt.
Mesues er-
ratum.

pro altero, magno egrotantium dispendio, usurpemus. Prius enim purgandi facultate quum sit destitutum, autò uterum ferentibus, ne cœsitate exigente, dari potest. Alterum minime, quod purgandi quidem facultatem non leuem habeat. Hæc longius a nobis commemorata sunt, ut studiosi legitimum loci Paulini intellectum hinc consequerentur. Porro cur non tantum grauidis, sed & alios omnes acutis morbis laborantes, si materia non turgeat, haud purgare cōueniat, abunde suprâ in explanatione Aphorismi 24. sectionis primæ monstrauimus, ita ut nō sit opus illa hoc loco repetere.

Grauidis cur nō sint purganda medicamenta. Grauidis uero hoc potissimum nomine non sunt propinanda purgantia medicamenta, quod ab ijs, propter ueniosam qua sunt prædiantia medicamenta, ac turbationem quam in corpore efficiunt, abortus periculum immineat. Nauseam præterea, quæ antea satis grauidas exercet, tetro suo tum odore tum sapore augment. Atqui inquit a-

Quid faciendum si grauidam morbo acuto corripitur. Quid igitur faciendum, ubi mulier in utero ferens acuto corripiatur morbo? Primum præscribenda uictus ratio erit. Quæ qualis esse debeat, in explicatione aphorismi trigiesimi quintæ sectionis dicemus. Dein ubi aluus adstricta fuerit, mollire hanc mollissimis clysteribus oportet, quales sunt qui ex aqua, oleo & melle parantur. Valentioribus uero clysteribus & medicamentis neutiquam utendum, tum quia, ut iâ comprehensum est, hæc ipsa factui sint perniciofa: tum quia ante concoctionem dimouere succos, Galeno in commentarijs teste, noxium existat, et quia non satis adhuc constet quò natura uerget. Quod si paulo largius deijcere expediat, ueluti quum per aluum putrida excrementa natura quotidie excernere tentat, tum detergeri ac deijcere conuenit ea quæ in uentriculo & primis uenis collecta sunt, per ea quæ in censum ciborum potius quàm medicamentorum ueniunt. Talia uero apud ueteres, quos quasi duces cœlitus nobis demissos non modo in methodo quam nobis indicant, uerumetiam in auxiliorum materia imitari expedit, sunt ptisana & mulsa. Ea enim ut libro 8. The. metho. testatur Galenus, biliosus excrementis, & mediocri pituita tum uentriculum, tum primas uenas expurgare ualent. Si ualentiore aliquo remedio opus erit, oxymeli sat fuerit. Possunt tamen re ipsa exigente, Casia quoque fistularis, & Manna, prægnantibus acuto

hoc est, ubi talia per purgantia medicamēta uacuāntur, qualia natura ipsa non utiliter educeret, cohibere oportet. Quæ omnia copiosissime in Commentarijs docet Galenus, ubi duabus rationibus, nempe ex notis redundantium humorum, & tolerantie facilitate, qui humores utiliter per purgantia medicamenta educantur, & qui minus, monstrat. Quare quum hanc sententiam prolixè Galenus enarret, non est cur longiores in ea explicanda simus.

ANNOTATIONES IN GALENI
Commentarios.

Sine aliqua medicatione.) Græcè *χωρίς τῆς θεραπείας*, sine aliqua medici opera. Ipsum.) Legendum ipsa, quippe Græcè est *αὐτὰ*. Prius itaq; dictum est.) Nempe 1. Aphoris. 2. De omni euacuatione, etc.) Non satis rectè hæc interpres convertit. Græcè enim ita legitur, *ἀπὸ τοῦ πύλου τοῦ σπένδαυτος ἀντὶ τῆς ἐκκρίσεως, οὗτος δὲ καὶ ἐκκρίσας, ὅς μιν ἐκ τοῦ γένους ἐκκρίσας, ἐκκρίσας*, de omni uacuatione ipsorum dictum est generalius. Sic & uasorum inanitionem, siquidem talis fiat qualem fieri oportet, conferre, &c.

Et per uomitus, &c.) Græcè *ἐκ τῆς ἐκκρίσεως καὶ ἐκ τῆς ἐκκρίσεως*, uomitionisq; & deiectionis. In pectore.) Græcè, *κατὰ τὸ στήθος*, in thorace. Aequaliter euacuās.) Græcè, *καὶ ἐκκρίσας ἐκκρίσας ἐκ τῆς ἐκκρίσεως, καὶ ἐκ τῆς ἐκκρίσεως ἐκκρίσας ἐκ τῆς ἐκκρίσεως*, non equaliter uacuans quemadmodum uenæ sectio uacuare credita est. Interpres itaq; legitimam Galeni sententiam non exprefit. Et omnino sanguinis missio, &c.) Græcè, *καὶ ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ αἵματος καὶ τῆς ἐκκρίσεως*, & in summa omnis sanguinis ablatio quouis modo facta. Non igitur rectè interpres sanguinis missio dixit. Quippe Galenus generatim de omni ablatione sanguinis loquitur, quouis modo facta: non curando num per uenæ sectionē, scarificationem, aut alia ratione accidat, eam totum corpus equaliter uacuare dicens. Per sanguinis enim ablationem omnes humores uacuātur.

Siue per exercitia.) Græcè, *ἐκ τῆς ἐκκρίσεως καὶ ἐκ τῆς ἐκκρίσεως*, et quæ per exercitia, &c. Ex accidenti inedia.) Id quod abunde supra sect. 2. comment. 17. demonstrauit. Non equaliter inuenietur euacuare.) Græcè, *ἀπὸ τοῦ πύλου τοῦ σπένδαυτος ἀντὶ τῆς ἐκκρίσεως, οὗτος δὲ καὶ ἐκκρίσας, ὅς μιν ἐκ τοῦ γένους ἐκκρίσας, ἐκκρίσας*, inueniet non equaliter uacuare. Qualitatem & quantitatem.) In Aldino codice est duntaxat,

duntaxat κατὰ τὴν ποιότητα. Specie euacuationis faciunt differentē.) Purgantia enim medicamēta peculiares sibi tantū humores trahunt & uacuāt. Priora uero omnes. Cuius notitia perquirēda, etc.) ut dictū est etiā suprà, sect. 1. Comm. 2. Ind. str. 1.) Græcē, ἐκκαταρκτησώμεν, studia, uitæ generā, artes quas quisque exercet, quemadmodum liquet ex ijs quæ lib. 3. de Sympt. causis, ca. 1. scribit Galenus. Colore ruffo.) Græcē, χυλὸς ἀχρῶτος, colore pallidiore. De hac re multa in annotationibus nostris in 4. librum Galeni de Tuenda sanitate diximus. Per sedem.) Perpe Aldinus eoriam itaq; in Aldino codice legitur ἀπὸ τῆς, pro ἀπὸ τῆς. Pu- dex emenda stulis.) Græcē, ἐκκαταρκτησώμεν, papulas Plinius uocat, ut alibi diximus. Sunt autem duplices, nempe sublimes & latæ. Hic quidem de sublimibus, quæ à nostris Morbilli uocantur, loquitur, paulō post de latioribus, quæ uariolæ nostris hodie appellantur, uerba facit. Morbilli. Fastidium.) Græcē, ἄσθς. Græcis autem ἄσθς utrunq; & cibi fastidium, & inquietudinem, quæ ob oris uentriculi potissimum malitiam, atq; cibi multitudinem excitatur, significat. Orc uentriculi.) Expungenda uox uentriculi. Græcē enim est, ἐκ τῶν κρυμμένων τῶν τῶν ὁρίσματος. Superfluitatum sua qualitate infestantium.) Græcē, τῶν λοιποῦν κατὰ τὴν ποιότητα, eorum quæ qualitate infestant. Qualitas autem hoc loco nihil aliud quàm uacuandi humoris speciem, seu uitiosum succum, κατὰ χυμὸν Græci nominant, si gnificat, quemadmodum suprà sect. 1. apho. 2. copiose demonstrauimus. Similitudines ut ipse inquit. lib. scilicet 6. Epide. par. 8. apho. 39. Quicunq; morbi.) Græcē, ὅσα ἢ πάθη, quæcunq; mala. Germina passionēs.) Græcē, ἐγγονὰ πάθη, cognata mala. Temeritas.) Græcē, θρασύτης, audacia. De mulierib.) Græcē, τῶν γυναικῶν, de muliebribus. Tumores ueluti inflatos.) Græcē, διδὸν μακρόδους, oedematodes. Somnos profundos.) Græcē, κατὰ πρῶτον ἢ πρῶτον, inclinationes in somnum. Superfluitas adderit.) Græcē, ὅταν ἢ πρῶτον γὰρ τῶν λοιποῦν, quando in uentriculo abundauerit, scilicet pituita. Dixi.) Græcē, ὅς ἐστιν, ut dixi. Hunc.) Græcē, τὸν, illud. Purgationes.) Græcē, κινώσεις, uacuationes. Perperam itaque interpres speciem pro genere conuertit. Interpretis lapsus.

Qui sequitur.) Græcē, αὐτὸν μετὰ αὐτῶν, qui illum sequatur.

Exemplū.) Græcè, παραδείγματα, exempla. Neq; enim unum tantum, sed multa exempla profert. Quem aqua inter cutem.) scilicet 6. apho. 14. Si lippitudo.) Nempe 6. apho. 18. Quibus billosa.) 4. apho. 28.

APHORISMVS III.

ἢ ἢ μὴν οἷα δὴ καθαίρειν καὶ καθαίρωται, συμφορὰν, καὶ ἀνφόρων φέρονται. τὰ δὲ ἐναντία, ἀνὰ χροῖον.

Si talia purgentur qualia purgari oportet, confert. & facile ferunt. Contraria uero si purgentur, grauitur.

Hic Hippocratis aphorismus, quum antea bis à nobis sit enarratus, ulteriores explicatione non eget. Enarratus autem est in secti. 1. apho. 2. & 25.

APHORISMVS IIIL.

Φερακύνειν θεῖος μὲν μέλλου τὰς ἀνω, χαμῶδες ἢ τὰς κατω.

Aestate quidem superiores magis uentres, hyeme autē inferiores medicamentis purgare oportet.

Aestate per superiora, hyeme per inferiora uacuandum.

Hoc in aphorismo Hippocrates docet, aestate, utpote in qua generentur biliosi humores, per uomitum magis esse uacuandum: hyeme uero, in qua pituita procreatur, per inferiora potius esse purgandum. Hunc autem esse uerborum Hippocratis sensum, ex aphorismis sexto & septimo huius sectionis colligitur, in quibus utidem aestate superiora, hyeme uero inferiora esse purganda hortatur. Præterea ex Philotheo, qui scribit Hippocratem τὰς ἀνω κοιλίας ἀγειν τὸν σφόδρα καὶ γαστέρα, τὰς κατω ἢ τὰς ἐντομάς, superiores cavitates, seu uentres, uocare os uentriculi, & ipsum uentriculum: inferiores uero, intestina. Id quod multo clarius is subinde uerbis significauit. εἰ μεν, inquit, τὸ θεῖον μὲν τὰς ἐντομάς χρῆται, ἢ τὸν ἢ τοῖς ὑποκρίτοις, εἰ χαμῶδες τὸν τὰς κατω. in aestate quidem uomitorijs magis utuntur, minus uero subductorijs. in hyeme, contrā. Quare mirari hoc loco satis non possum, cur Musæ alienum planè ab eo quem iam diximus, & à mente Hippocratis abhorrentem sensum fingere placuerit, hunc nemi-

Musæ absurda interpretatio.

ram & hęc superiores uentres, hoc est caput et thoracem esse purgandas. Si purgandę hoc tēpore erunt, certe per uomitū de Hippocratis sententia, uacuandę erunt. Non posse autem eas partes per uomitum purgari, notius est quam ut a me demonstrari debeat. Absurdum itaq; esse Musę interpretationē, omnibus perspicuum est, maxime cum Galeni quoq; sententię aduersetur, qui in Commentarijs non solum ęstate per superiora, hyeme uero per inferiora esse uacuandum asserit, sed et eius rei causam exponit. Verum obtrudet hic nobis quispiā locum Hippocratis, qui est in libro de Obiectio di-
 Viētus ratione salubri, in quo contrarium ei quod diximus adstrue-
 re uidetur, dum ita scribit. Sex hybernus mensib. uomere utile est. apb. 15.
 nam et pituitę plus, et capitis grauitas subest. In ęstate uero
 clysmatum sit usus, et superiores corporis partes per inferiores
 purgandę. Quam sententiā Hippocratis Cor. Celsus lib. 1. cap.
 1. ijs uerbis expressit: Vomitus utilior est hyeme quā ęstate: nam
 et pituitę plus, et capitis grauitas maior subest. Ad quā qui-
 dem obiectionem facilis esset responsio, si hunc libellum non Hip-
 pocratis, sed Polybi potius esse, in eoq; non pauca haberi quę com-
 moda interpretatione egent, diceremus. Sed omissa hac responsio-
 ne, cum Galeno qui hunc locum diligenter explicauit, dicamus:
 Hippocratem in prædictis uerbis loqui de uacuationibus quę ci-
 tra purgantia fiunt medicamentis, atq; adeo de ijs quę totum cor-
 pus uon euacuant, qualia certe sunt cataclysmata, hoc est ablu-
 tiones. Neq; enim hęc ipsa nisi uentriculū et intestina ipsa abluūt,
 pituitāq; et bilem ipsorum detergent. In præsentī uero aphorif-
 mo de medicamentis quę purgant disserit, id quod ex uerbo *paqwa*
uierę, quo utitur, sit manifestissimū. Verum præstat Galeni profer-
 re uerba, quę ita se habent. Quę cataclysmata, id est ablu-
 tiones uocet, in ijs quę sequūtur indicauit ipse: nempe quę ex lacte con-
 ficiūtur, et cicerū decoctorū aquā, muriā, et aquā marinā. Diuer-
 sa enim ab ijs sunt purgatiua medicamēta, quę uniuersum corpus
 uacuūt. Quāmodū igitur balneatores purgare se balnea dicūt,
 quā ab illorū lapidib. lutū et sordes abstergunt: ita uentriculi et
 intestinorū cataclysmata, pituitā et bilē ipsorū abluunt. Quādo
 itaq; hyeme generatur in uentre pituita, uacuari ipsam uomitu cō-

33 sult. Aestate autem bilē sursum conscendentē, deorsum reuellere.
 33 Verumtamen uniuersum ubi purgare uolueris, aestate per superiorē,
 33 hyeme uero per inferiorem uentrem medicandum erit, ut est in A-
 33 phorismis relatum. Nam quæ in presenti abundant, ijs purgatio
 33 medetur. At quibus ne augeantur uel obsistere, per contrariatio-
 33 ca retrahere conducit. Hæc ille. Quæ nunc diximus, Galenus etiā
 confirmat in libello cui titulum fecit, De ijs quos purgare oportet-
 at, cap. quarto, ubi ita scriptum reliquit: Decet biliosum humorem
 33 partibus uacuare supernis, sicuti pituitosum infernis. Quamquam
 33 uicē uersa sit nonnunquam faciendum, ubi uidelicet in uentriculo
 pituitosus humor, in intestinis uero biliosus coaceruatur.

ANNOTATIONES IN GALE

ni Commentarios.

Humor melancholicus.) Aldinus codex habet *μελαγχολικός*, id
 est pituitosus, & recte quidem. Quippe loquitur Galenus de aestate
 & hyeme temporibus, in quorum altero bilis, altero autem pi-
 tuita, minime uero melancholia redundat. Hæc enim, ut Galenus
 in libello supra citato de ijs quos purgare oportet testatur, non-
 quam per uomitum expurganda erit. Ait enim disertis uerbis, per
 petuò melancholicum humorem infernè purgare conuenit. Sen-
 sus itaque uerborum Galeni in Commentarijs is erit. Accidit in-
 terdum ut aestate pituita, humor certe ab eius natura alienus, in cor-
 pore abundet, ideoq; tum non per superiora, sed inferiora potius
 purganda uenit. Contrà contingit nonnunquam, ut in hyeme bilis
 præter illius temporis naturam redundet: quare nō per inferiora,
 sed superiora magis uacuanda erit, quia eò natura is humor repit.
 Quæ uero educenda sunt, ut ait Hippocrates, eò duci per confe-
 rentia loca debent, quò maxime natura tendit. Quid multa? si æ-
 stas & hyems naturas ac temperaturas suas seruant, in aestate qui-
 dem bilis, in hyeme uero pituita nascitur & abundat in corpore.
 Quapropter merito aestate per uomitum, hyeme autem per aluum
 magis uacuandum erit.

laph. 11.

APHORISMVS V.

Υπὸ κίρκῃ, καὶ πρὸ κίρκος, ὀφθαλμοὶ αἰ φάσ-
 μακίαι,

Sub

Sub cane, & ante canem, medicamentorū pur-
gantium usus molestus atq; difficilis est.

Anni tempora, quæ ortu & occasu siderum distinguuntur,
à medico diligenter esse obseruanda, hoc in aphorismo Hip-
pocrates docet, dum scilicet sub cane & ante canem molestas et la-
boriosas esse purgationes tradit. Vt hinc etiam omnibus perspicu-
um fiat, quod ea Astronomiæ pars quæ ortus & occasus siderum
docet, medico sit cognitu necessaria. Ceterum sidus quod Hippo-
crati alijsq; Græcis *λύκος* dici solet, Latinis appellatur canis. Stel-
la uero quæ post hoc sidus oritur, Græcis *σείριος* nominatur, *ἀπὸ*
τοῦ σεῖριον, quod idem *ἐναιον*, hoc est exieco significat. Quip-
pe ea horis matutinis oriente, ingens sit aestus, ac magna siccitas.
Est autem *σείριος* stella in ore canis, quæ uetustioribus latinis canī-
cula dici consuevit. Cernitur quidem in medio quoque dici, specu-
lo aquis aduersus solem imposito. Hæc alio nomine Græcis *προνύ-
ων*, hoc est anticanis, Latinis uero canis minor appellatur. Ita e-
nim eam uocat Plinius libro secundo, cap. 47. & libro deci-
mo octauo, cap. uigesimo octauo, quemadmodum etiam Higinius.
Canis autem totum sidus ueteribus est dictum. Cuius rei grauissi-
mus testis est Galenus, qui libro primo Epidem. constitut. 1. Com-
ment. 1. ita scriptum reliquit. *σείριον ὀνομάζουσιν οἱ τοὶ λῶν*,
καταχρῶμενοι τῇ τοῦ παντὸς ἀστέρου περιουσίᾳ. λύκος μὲν γὰρ τὸ
σύμπαν ἀστὲρ. ὃ δ' ἐπὶ τῆς γωνίας αὐτοῦ, σείριος, ὁ ὀρθῶς αὐτὸς ὄνο-
μάζεται περιουσία. οὐ τοῦ λύκου. Sirtiū nonnulli nomināt etiā canē,
totius sideris abutentes appellatione. Canis enim uniuersum est sy-
dus. Quæ uero intra eius est maxillæ stella, Sirios: quam utique re-
ste quis nominat anticanem, non canem. Idem Aratus, ubi de ca-
Anticanis.

τοῖς λῶν φέρει ἀπορροήν ὑπὸ νύκτω
φαίνεται ἀμφοτέρωσι λύκος ὑπὸ ποσσὶ βιβηκῶς
ποικίλος, ἀλλ' οὐ ποῖτα περιουσίας, ἀλλὰ κατ' αὐτὸν
γαστέρα ὑπάρχει πόρτι δέλλεται, ἢ ἀπὸ οἱ ἀκρη
ἀστὲρ βέδεται δεινῷ γόνυ, ὅς τ' αὖ μέλισσα
ὄψις σεῖριος, καὶ μὴ καλέοντο ἀνθρώποι

Μπ 3 σείριος.

οἷον. Quos quidem Cicero ita reddidit:
 Namq; pedes subter rutilo cum lumine claret,
 Ecruidus ille canis stellarum luce resurgens.
 Hunc tegit obscurus subter præcordis uester,
 Ver toto spirans rabido de corpore flammam,
 Aestiferos validis erumpit flatibus ignes,
 Totus ab ore micans iacitur mortalibus ardor.

Disertis autem uerbis Aratus inquit, summâ canis maxillam ferui
 da stella esse insignitam, quæ quidem uehementer admodum exic-
 cat, quamq; homines Sirium appellant. Ex ijs uero quæ iam dixi-
 mus palam fit, ueterib. eam stellam quæ in maxilla est canis, priua-
 tim dictam esse sirium: quod Arati etiam interpret confirmat,
 qui in explanatione iam citati loci sic scriptum reliquit. *ἐκ τῆς
 οὐδ' ὠκεῖας ἐστὶν, ἀλλ' τὸν ἐν τῇ ἀρκτὺς αὐτὴν τῆς γοῦντος ἀστέρα, ὅς
 ἐστὶν ὁ σείριος λεγόμενος.* Dicitur quoq; canis minor, canicula, et pro-
 cyon, hoc est anticaris. Quod idem testatur interpret, qui inter
 cetera ita scribit, *τοὺς αὐτὸν ὡς τοῦ ἰσχυροῦ τοῦ μικροῦ λυγροῦ, ὃς λεγέ-
 ται προκύων, ἀλλ' τὸ ἴδιον τὸν σείριον καλεῖται.* Quæ eque-
 dem uerbis causam etiâ affert, quapropter canis minor seu canicu-
 la sit dicta procyon: quod scilicet in anteriore parte canis, hoc est
 maxilla, sit sita, et quia ante eundem oriatur. Hæc copiosius dixi,
 quod recentiores aliter de canis nominibus loqui constet. Canem
 enim maiorem, contra omnium ueterum morem caniculam uocant.
 Canis mino- Quod ad ortum utriusque canis attinet, sciendum, canem minore,
 ris ortu. ut Higinius autor est, cum Leone sidere oriri. Plinius libro secun-
 do cap. 47. diem planè significauit inquit: Ardentissimo æsta-
 tis tempore exoritur caniculæ sidus, sole primam partem Leonis
 ingrediente. Qui dies 15. ante Augusti Calendæ, hoc est, die 17.
 Iulij oritur canicula. Quo l. clarius fecit libro decimo octauo. ca.
 23. ubi ita scriptum reliquit. Decimo sexto Cal. nd. Augusti pro-
 cyon exoritur. deinde postridie ferè ubiq; confessionem inter om-
 nes sidus indicabis, quod canis ortum uocamus, sole primam par-
 tem Leonis ingressō. Hoc fit post solstitium uiginti tertio die.
 Solstitiū æsti- Hæc ille. Vnde colligi potest, solstitium tum sui, sc. 24. Iulij die,
 nū quo olim fuit tempore. qui hodie diuo Iohanni Baptista sacer est, quod tamen hodie die
 eiusdem

eiusdem mensis duodecimo esse solet. Canicula hoc tempore
 oriri, Ptolemæus quoque in libello de Inerrantium stellarum signi
 ficationibus testatur. Et Philotheus, qui inquit, *γινεται δὲ ἡ ἐποχή
 τοῦ τοῦ κυνὸς ἀπὸ ὁλίνα ἐννέα τοῦ ἰουλίου μηνός*. Ortus uero canis
 accidit die Iulij mensis decimonono. Canis maior cum cancro ori-
 tur, id quod fit sexto Cal. Augusti, hoc est die uigesimo septimo Iu-
 lii. Sub cane itaque, ait Hippocrates, hoc est, orto iam cane, et an-
 te canem, minore nimirum cane exoriente (neque enim audiendi
 sunt hoc loco, qui sub cane interpretantur in opposito canis, hoc
 est sub hyberno solstitio, quod scilicet non tantum inepta sit eius-
 modi interpretatio, sed etiam Galeni enarrationi aduersetur) usus
 medicamentorum est molestus, quod si licet tum sit æstus maxi-
 mus, et facultas ipsa corporis imbecilla. Calor enim aeris ambien-
 tis e corpore foras euocatum spiritum digerit, resiccatq; corporis
 habitum, ac imbecillior em reddit. Facultas itaque imbecilla prom-
 pte admodum a purgante medicamento dissoluitur. Aestus uero
 corpora ipsa incendit, febresq; excitat. Accedit medicamentum
 purgans, quod quum sit natura calidum, corpus magis excalsa-
 cit. Quinetiam medicamenti purgantis, et aeris ambientis actio-
 nes sibi pugnant: quippe ille ad exteriora euocat, hoc contra ab
 externis, ut in Commentarijs etiam ait Galenus, ad interiora tra-
 hit. Periculum igitur est, ne ambobus inter se pugnantib. natura di-
 strahatur, aut prorsus dissipetur. Quanta uero sit huius sideris
 vis non tantum in humanis corporibus, sed etiam alijs in rebus,
 testatur Plinius libro secundo cap. quadragesimo, ubi in eum
 scribit modum: Nam canicule ex ortu, accendi solis uapores, quis
 ignorat? cuius sideris effectus amplissimi in terra sentiuntur. «
 Feruent maria exoriente eo, fluctuant in cellis uina, mouentur «
 stagna. Canes etiam toto eo spacio maxime in rabiem aguntur. Me- «
 ritò itaque Hippocrates, ob immensum æstum qui cane exoriente
 existit, purgationes ipsas molestas atq; difficiles esse dixit. Porro
 in Commentarijs nihil est quod annotatione dignum sit, nisi quod
 statim initio sic legendum erit: Exusta enim tunc natura nostra.
 Græce enim est, *ἐκκαυσμένη ἡ φύσις*. Quare tituli in
 descriptione hic nihil opus erat.

Canis maio-
 ris ortus.

Sub cane et
 ante canem cur
 molestæ sunt
 purgationes.

Τοὺς ἰχνοὺς καὶ ἐνήμεας αὐτὰ παρμακέναν, ὡς ἔστι
μύκτος χαμῶνα.

Graciles, & ad uomendum faciles, per superiora purgare conuenit, cauendo hyemem.

QVaratione graciles seu macilenti & ad uomendum faciles sint purgadi, hoc in aphorismo docet, nempe per superiora, hoc est uomitu. De ijs autē loquitur qui natura graciles sunt, non ui morbi. Hi enim quum natura sint calidi & sicci, atq; adeo biliosi, per superiora, quo nimirum is humor natura sua tendit, sunt purgandi: idq; faciendum, si ad uomendum faciles fuerint. Qui enim difficulter uomunt, ijs ruptionis uenarum, quæ sunt in thorace, periculum imminet. Excluduntur igitur hac lege tabidi, quod scilicet ob thoracis angustiam, non facile uomant, ut infra, aphorismo nimirum octauo huius sectionis dicemus. Adijcienda uero, ut in Commentarijs etiam suis meminit Galenus, uox Magis, perinde atq; 4 aphorismo fecit Hippocrates, erit. Nam magna ex parte graciles sunt biliosi, ubi scilicet uenarū latitudo accesserit, ut dictum est in explanatione aphor. 44. secundæ sectionis. Quod si uero uenarum latitudo non aderit, tum necesse est ut gracilitas ista non sit naturalis, aut erunt melancholici. Magis etiā uox ideo adijcienda uenit, quod nonnunquam ex accidente, hoc est praua uictus ratione contingat, ut in gracilib. procreetur pituita: & tū, quod huc natura tendat, per inferiora magis quā superiora purganda erit. Sed hic obrudet nobis quispiam Celsum, qui libro primo cap. 3. scribit, uomitum inutilem esse gracilibus, & imbecillum stomachum habentibus, quod planē Hippocratis sententiæ aduersari uidetur. Illi uero respondendum erit, Celsi hic graciles eos uocare, qui ui morbi sunt extenuati, uentricu umq; excrementis uacuum obtinent, plenisq; oppositi sunt. Id quod frequenter statim uerba monstrant. inquit enim, uomitus utilis est plenis & biliosis omnibus. Quare si recte hæc Celsi uerba expendas, nihil Hippocratis sententiæ aduersantur, quā nihil aliud doceat, quā quod illi qui exhausti, graciles, uiribusq; sunt parum ualidis, non sint uomitu

Magis.
Magna ex
parte graciles
biliosi.

Obiectio diluitur.

Celsi locus emendatur.

mitu uacuandi. Non autem ab re dixit, cauentes aut formidantes hyemem: in ea namq; ut aphoris. 4. est comprehensum, per inferiora potius purgandum erit.

APHORISMVS VII.

Τοὺς δὲ δυσμήτας, καὶ μέσως δύσπεκτους, καὶ τῶν ὑποσιλημένων διέρχεται.

Qui uero ad uomendum difficiles sunt, & mediocriter carnosī, hos per inferiora purgare conuenit, cauendo æstatem.

Quod eos qui ad uomendum difficiles, minusq; idonei sunt, & mediocriter carnosī, per inferiora uacuare conueniat, hoc aphorismo docet Hippocrates. Nam sæpe accidit ut humor quidem ipse redundans superiora petat, tamē per ea loca non erit uacuandus, eo quod laborans hoc malo ad uomēdum sit planē ineptus ac difficilis. Qui enim difficulter uomunt, ijs, ubi eos ad uomēdum urseris, ruptionis uenarum quæ in thorace sunt periculū imminet. Non autem temere adiectū est μέσως δύσπεκτος, hoc est mediocriter carnosos. δύσπεκτος enim uox apud Græcos medicos bifariā accipitur. Interdum enim idem quod σύμμετρος, hoc est temperatus, moderatus, mediocri corporis habitu præditus, uel ut Celsi uerbo utamur, quadratus significat. Sic accipitur apud Hippocratem 5. aph. 21. & Galenum libro primo de Temp. cap. 5. Et libro 2. cap. 5. Et libro 1. de Tuend. sanit. ca. 5. ut diximus suprà in enarratione aphor. 4. 4. sectionis secundæ. Quum itaque etius temperamentum nulli uitio sit obnoxium, conseruandum planē erit, nullisq; medicamentis alterandum, ut copiose Galenus lib. primo et secundo de Tuend. sanit. docet, tantū abest ut purgatione egeat. Hinc est quod suprà Hippocrates dixerit: qui corpore sunt comoderato, seu temperato, hos purgare periculosum est. Causam ibidem exposuimus. Philotheus ita temperatū ex omni parte, ἀνελκός δύσπεκτος, hoc est exquisite temperatum uocat, inueniens, ἀνελκός δύσπεκτος οὐ λεῖταυ λιθάρσενος, διὰ τὸ ἐρ σύμμετρον εἶναι παντὶ, exquisite temperatus purgatione non eget, quod omnino sit comoderatus. δύσπεκτος etiā interdum idem significat quod bene car-

Difficiles ad uomendū & mediocriter carnosī per inferiora purgandi.

δύσπεκτος.

2. aphor. 37.

N n nosus,

nosus, seu pinguis, atque adeò planè opponitur ei qui gracilis est. Quæ in significatione sumitur apud Galenum lib. 6. de Tuenda sanie. ca. 10. ubi in eum modum scriptum reliquit. *μεινότες γὰρ καὶ αἰσίοι τὰς ἀρθριτικὰς τε καὶ ποδαγρικὰς ἀντιδόσεις, οἱ μὲν εὐσάρκοι καὶ παχέες καὶ σιμελώδεις, οὐδὲν βλάπτονται. λεπτοὶ δὲ ὑπερέχοντες, &c.* Quippe ipsi quoque medicamentis arthriticis, podagricisq; ebibitis, si carnosus & crassus et pingues sunt, nihil læduntur. Singraces, etc. E quibus uerbis, omnibus perspicuum fit, hoc loco εὐσάρκων prorsus opponi τῷ λεπτῷ, hoc est gracili. Sic etiam accipitur à Galeno in libello de Curandi ratione per sanguinis missionem, ca. 11. ubi ait. *εὐσάρκους ἢ καὶ λευκὰς, συμφορὴς τῶν φλεβῶν, pinguibus autem & candidis parue insunt uenæ. Pingues uero mulieres intelligere Galenum per εὐσάρκους, euidentissimū est. eas enim planè ἰσχυρότερας, id est gracilibus opponit, quas ibidem amplas uenas habere scribit. Quum itaq; hoc in aphorismo de neutro loquatur, primus enim nulla prorsus uacuatione, alter uero uenæ sectione magis quàm purgatione indiget, instar athletarū: ideo ut certo significaret, se de ijs qui non ualde crassi & pingues sunt loqui, dixit μέσως εὐσάρκους, id est mediocriter carnosos. Hi enim quum pituitosi sint, ad inferiores purgationes esse magis aptos constat. Recte igitur hunc locum Philotheus ita interpretatur, dicens. εἰ γὰρ ἐστὶ μέσως εὐσάρκους καὶ ἀσσεμνός, οὐ μὲν τοι ἀκριβῶς, τοῦτο φλεγμαίνους χυμὸς ἢ μελαγχολικὸς περιττύνει, καὶ διὰ τοῦτο κατὰ πεινῶν θάλασσαν. Si enim mediocriter carnosus est, & ad uomendum difficilis, non aut exquise, huic sanè pituitosus aut melancholicus humor redundat, ideoq; per inferiora uacuari eos oportet. Cauere aut oportet æstatē, quod hoc tēpus per superiora purgationē magis requirat.*

APHORISMVS VIII.

Τοὺς δὲ φθινώδεις ὑποσιλόμους, ἐπὶ τὰς ἀνω φαρμακείας οὐδὲν ποτ' ἄφες.

Tabidos cauendo, nunquam ad supernas purgationes ducas.

Quum paulo antè, aphorismo uidelicet 6. huius sectionis, dictum sit graciles per superiora esse purgandos, ne quis per graciles

graciles omnes eos qui ex quacūq; occasione sunt extenuati intel-
ligeret, hanc subijcere sententiā uoluit, in qua docet, tabidos nun- Tabidi per
quam ducendos esse ad supernas purgationes. Videtur aut in mul- superiora
tis exemplaribus hic aphorismus esse deprauatus ac decurtatus, ali non purgati-
quot enim ex eo uerba in Galeni Commentarios rapta esse appa- di.
ret, illa scilicet, ἐπὶ ταῖς αὐτῶ φαρμακείαις οὐδέποτε αἴψης. Præterea
ὑποσιλλόμενος potius quā ὑποσιλλομένου legendum esse cense-
mus. Per φθινώδεις autem, quos tabidos Latini uocant, hoc loco φθινώδεις.
non intelligit eos qui ex quacūq; occasione extenuati sunt, ut a-
liās: sed eos duntaxat, ut testis est in Commentarijs Galenus, qui ob
pulmonis exulcerationem maciē corporis seu phtisim contrahūt:
aut ad eam proni sunt. Cauere autem in supernis purgationib. ta-
bidos ideo oportet, quod scilicet pulmonis ulcera propter commo-
tionē illam quā uomitus excitat, mirificē irritentur et augeātur: et
quod instrumēta respirationi inserviētia in tabidis sint imbecilla.
Quod si uero ad tabem dūtaxat proni sunt, angustū quidē thoracē
habebunt, atq; adeo ad uenarum quæ in eodem sunt fracturam ido-
nei admodum erunt. In Galeni Commentarijs nihil est quod anno-
tationem requirat, nisi quod sententia quam ex 1. Epidem. citat,
est in constit. 1. aphor. 13. ideo inscriptionem consilio obmisimus.

APHORISMVS IX.

Τοὺς δὲ μελαγχολικὸς ἀσφοτόπως ταῖς κατώ, καὶ αὐ-
τῶ λογισμῶ τὰ νύκτια πρὸςθεῖς.

Melancholicos autem uehementius per infe-
riora purgabis, eadem ratione contraria adhibens.

Q Vum in superioribus aliquot sententijs docuerit, quomodo
biliosi & pituitosi purgandi sint, nunc etiam quæ ratio
ne melancholicos purgare conueniat exponit. Per melancholicos
uero intelligit illos, qui natura sunt melancholici, aut ex longa
consuetudine tales facti. Siquidem duplex esse temperamentū con-
stat, naturale & acquisititiū. Hoc itaq; monet Hippocrates αἴσθη-
σίῃς, hoc est uehementius (idē enim quod σφοδρέρῃς, Galeno in
Cōmen. teste, significat) esse purgādos. quippe quū melācholicus
humor suapte natura piger, terreus, et crassus sit, uehementiora etiā mēia requirit.

Melancholici.
Duplex tem-
peramentū.
Melancholi-
cus humor
uehementio-
ra purgati-
ua medica-

cæteris humoribus requirat medicamenta purgatoria necesse est. Cuius rei testis est Galenus, qui libro 14. Ther. meth. ca. 18. ita reliquit scriptum: Flauæ quidem bilis uacuatio est facilis, pituitæ uero, ac potissimū eius quæ crassior ac glutinosior est, itemq; nigra bilis difficilior. Libro quoque 2. Prog. Comment. 46. idem Galenus melancholicum humorē solutū difficilia committere mala scribit. Purgandi autem sunt melancholici per inferiora. Cuius rei causam Galenus in Commentarijs affert, et sequentibus uerbis Hippocrates, inquit, Eadem ratione contraria adhibens: quasi dicat, Quemadmodū flaua bilis quæ leuis admodum est, sponteq; sursum repit, per uomitū uacuāda est: ita melancholicus humor, quia crassus ac grauis, deorsumq; uergit, per inferiora purgandus erit.

ANNOTATIONES IN GALENI
Commentarios.

Ventres autem.) Abundat uox Autem. Græcè enim est, *φάρμακέντερον τῆς κοιλίας, ἀναλόντι τῆς κατωῦ τῶν μελαγχολικῶν ἐκσπέντερος χροῖ*, uentres scilicet inferiores melancholicorum uehementius medicamentis purgare oportet. Sic etiam in contextu redundant hæ uoces duæ Ratiocinari debere, quare expungendæ erunt.

Fortius.) Græcè, *σφοδρῶς*, uehementer. Fluitet.) Græcè, *ἐπιπολαίοντα*, supernatet, aut in superficie fluitet. Alterius.) Adijciendum, quidem. Græcè enim est, *ἰδιον διὰ τοῦ μὲν ἐτέρου τῶν χυμῶν*. Secundum communē rationem.) Vt scilicet quisq; illorū quod repit ducatur. Apponētes.) Græcè, *προσθεῖς*, apponens.

APHORISMVS X.

Φάρμακέντερον γὰρ τοῖσι λίαν ὀξεῖσι, ἢ μόγις, αὐθιμόρου. χροῖ ἴδρυ γὰρ γὰρ τοῖσι τοις τοῖσι λευκοῖς.

In ualde acutis morbis, si materia turget, medicamento purgante utendū est eadem die. Cunctari enim in talibus malum est.

Valde acuti morbi.

IN ualde acutis morbis, ubi turget materia, eadem die purgandum esse, hoc aphorismo docet Hippocrates. Valde autem acutos morbos uocat, quos supra sect. 1. aph. 7. *λευκῆς*, id est peracuti morbi. tos nominauit, qui scilicet in quarto aut septimo indicantur. Vt autē

cetis

certa quadā ratione medici hos morbos discriminarent, eos quidē qui in quarto finiūtur, exquisitē peracutos appellarunt. Eos uero qui ad septimum usque protrahuntur, non exquisitē peracutos, ut in enarratione aphorismi quarti primæ sectionis diximus. Quin etiam Philotheus, perinde atq; Galenus, *λίαν ὀξεία* interpretatur, *λίαν ὀξεία* τὰ λυτοξεία νοσήματα. ὅν ἐσχάτος λαυρὸς ἐστὶ ἢ ἐβδόμη ἡμέρα. In peracutis itaq; morbis, si materia turgēt, eadem die, αὐθιγόμορον, τούτῃ αὐθιγόμορον. *ἔστι*, Philotheo interprete, τὸν δὲ ἐν ἀρχῇ, μὴ ἀναμένοντες δευτέραν ἢ τρίτην ἡμέραν, hoc est statim in principio, non expectantes secundum aut tertium diem, medicamento purgante utendum erit. Eiusq; rei causam subiungit dicens: Quippe in eiusmodi morbis malum est cunctari, idq; tribus de causis, quas Galenus in Commentarijs refert. Non autem ab re dictum est ab Hippocrate, si materia turgēt. In acutis enim morbis, nisi targeant humores, purgātē medicamento nunquam utendum erit, ut demonstraui in explicatione aphor. 2. 4. primæ sectionis. Quid autem sit apud Hippocratem ὄξύ, hoc est turgere, diximus sect. prima aph. 22. Philotheus breuissime hæc uerba ἢ ὄξύ, sic est interpretatus, τὴν ἐστὶν ὄξυ μὲν λὰν λυεῖται ὅτε λυεῖται πρὸς τὸ λαυρὸν. hoc est, si huc atque illuc concitatur & mouetur errans.

In acutis morbis non purgandum nisi iurgeant humores.

ANNOTATIONES IN GALENI
Commentariis.

Dictum est à me prius.) Sectione nimirum 1. Comment. 22. Et Comment. 1. huius sectionis 4. Properant.) Græcè, ἐπεργομένην χυμὸν θάλασσαν συνουσία, concitantur ad coitum. Naturali.) Addendum, quadam. Græcè enim est, φυσικὴν τινα. Principalioribus.) Græcè, *πρὸς τὰ λυεῖσθαι μέρη*, principalissimis. Fœmina etiā in coitu semen excernit.) Quod Galenus multis argumentis demonstrat contra Athenæum & Aristotelem lib. 2. de Semine. ad eū qui dem locum studiosos ablegamus. Nonnulla etiam diximus de hac re in annotationib. nostris in librū primum de Tuen. ualet. Prius.) Sectione 1. aph. 7. Horum.) Adjiciendum, iudicationis. Græcè enim est, ὅτι τῆς τοῦ τῶν ἀφαιρέσεως, quod horū iudicationis terminus, &c. Prius.) Vbi suprà.

Fœmina in coitu semen excernit.

Οπόσοις σφόφοι, καὶ πρὸς τὸν ὀμφαλὸν πόνος, καὶ ὁ σφύσας ἀλγος μὴ λυόμενον, μήτε ὑπὸ φαρμακείας, μήτε ἄλλως εἰς ὕδρωπα ἐκρῶν ἰσθύνεται.

Quos intestinorum dolores, & iuxta umbilicū labores, lumborumq; dolor infestat, qui neq; à medicamento purgante, neq; per alia præsidia soluitur, ijs in aquam inter cutem siccam firmatur.

Aqua inter
cutem sicca.
σφόφοι.

Hic aphorismus ad artē quæ futura prædicit, pertinet: quippe quādo aqua inter cutē sicca, quam Tympaniten uocat, futura sit, certis signis edocet, inquit ens. Quibus σφόφοι, hoc est intestinorum dolores, Cornelio Celso libro 2. cap. 6. interprete, ὀμφαλὸν καὶ τὸ σφύσας, & iuxta umbilicum cruciatus, lumborumq; accidit, ob nimirum flatuum copiam prædictas partes distendentiū, atq; adeo unitatem soluentium, quemadmodū copiose lib. 12. Ther. method. Galenus demonstrat. De dolorum quoq; causis non nihil suprā in enarratione aphor. 6. sectionis secundæ dictum est: qui neq; à medicamentis purgantibus humores frigidos, ac flatulentos spiritus educuntibus, neq; ἄλλως, hoc est, Philotheo interprete, ἀλλὰ ἄλλων βοηθημάτων, per alia auxilia, ut sunt clysteres, fomenta, inunctiones discutientes, & id genus alia, in hydropem siccam & tympaniam transit. Quum enim haud soluitur, signum est in illis partibus esse intemperiem quæ amoueri non potest. Philotheus quidem hunc Hippocratis locum enarrans, putat istam intemperiem esse frigidam. Sed reframus eius uerba, quæ sic habēt, τὸν δυσκρασίαν δὲ τούτων ἐστὶν ὁ τοῦτος ὕδρωψ γίνεσθαι ἀπεριλαβήναι μίαν, τίς ποτε παχύνεται πρὸς ματα, hanc intemperiem unde aqua inter cutem eiusmodi sit, magna efficit frigiditatem, crassissimos generans flatus. Atqui Galenus in Commēt. tympaniam non à magna frigiditate, sed exigua procreari tradit: idq; rectissime. Neq; enim absolutum frigus, neq; uehemens calor flatus generare potest. hic enim uincens ea quæ complectitur, cibum extenuat, minimeq; ad flatuū procreationem idoneos efficit. illud uero neq; extenuat, neque conficit, neq; dissoluit cibum. Calor autem paru ualidus, ut

Philothei sententia refutatur.

Flatuum generationis causa.

cibos

cibos quo dammodo dissoluit, ita non exquisitè conficit, quare subinde flatus necessariò exoritur. Quod in externis etiam rebus videmus. Frigidissima enim constitutio, ac calidissima, aerem purum & serenum efficiunt, media uero nebulas parit, ut copiosius Galenus libro 3. de Sympt. causis cap. 7. ostendit. Aquam uero inter cetera siccam, ut quæ ex flatibus potissimū generetur, tum fieri non est mirum.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Tormina.) Græcè, τέρφοι, intestinorum dolores rectius cōuer-
tes: ne quis dysenteriam, Celsum secutus, intelligat. Solet enim is
dysenteriam interpretari tormina. Sed intestinorum.) Græcè,
ἀλλ' οὐ ταῖς τῶν οὐτέρων ἢ τῆς σπυοπαλμμενόν, sed in intestino-
rum anfractibus seu inuolucris interceptus. Neq; à medicamen-
tis.) Græcè, ἴτα μὲν ὑπὸ φαρμακείας, deinceps neq; à medicame-
tis. Summus uenter.) Græcè, τὸ ὑπογάστριον, imus uenter. de quo Interpretis
multa diximus in explicatione aphor. 35. sectionis primæ. Quod lapsus.
uero & hoc modo, &c.) Græcè, ὅτι δὲ ἀπὸ τῆς λατῆς τὸν ὄγκον
ἰμοῦ ὅτι κτος ὑδροπῆ, &c. quod uero à tumoris similitudine hydro-
pῆ, &c. Non tamē humidū est.) Græcè, ἢ μὲν ὑγρόν γι καὶ ἀσπρ
τὸν ἀσπίτην, Non tamen humidi sicuti asciten. Vt sit sensus: Hip-
pocrates nominauit hoc morbi genus hydropem à tumoris simili-
tudine, non tamen humidi tumoris, ut asciten. in tympania enim
tumor est à flatulento spiritu, in ascite ab humoris aquosi copia.

Mēbrana abdominis interiore.) Græcè, τῇ περιτοναιῷ. Est autē
peritonæū mēbrana ab abdomine distincta, tenuissima, latis & cō-
tinuis araneorū telis similima, musculus abdominis substrata. Ara-
bes Siphac uocāt. Non recte igitur interpres cōuertit, in mēbrana Siphac.
abdominis interiore: cā simpliciter dicendū fuisset, in peritonæo. Interpretis
erratum.

APHORISMVS XII.

Οἱ ὄχι σι κολίαι λεγντορίω δὲ δ, χαμδνος φαρμακί νειν
αὐτω, κακόν.

Quorū alui leuitatē intestinorū infestatur, hos
hyberno tēpore per superiora purgare malum est.

Docet

Hyeme tolli
corpus per
inferiora
purgandū.

Purgatio.

Docet in hoc aphorismo Hippocrates, quod ij qui lienteria seu leuitate intestinorum laborant, hyeme non sint suprā purgandi. Siue igitur a pituita acida, siue ab humore acri & tenui, hoc est bilioso, fiat intestinorum leuitas, in ea tamen hyberno tempore, ut suprā aphorismo quarto dictum est, per uomitum purgandus eger non erit. Quippe tum humores, ut loco iam citato cōmemoratum est, in uniuerso abundantes corpore, sunt pituitosi, ideoq; ad inferiora magis repunt quā superiora. Per purgationē autem Hippocrates, eam quæ uniuersum corpus purgat, intelligit. In particulari enim diuersum facere licebit. Verbi gratia, ubi uentriculum tantum leuare pituita conamur, ubi nihil aliud obstitit, licebit eam hyberno etiam tempore per uomitum educere. Pari ratione, si flaua bilis in intestinis tantum hæserit, per inferiora, æstate etiam ipsa, purgare non absurdū erit, ut in enarratione quarti aphorismi huius sectionis susius docuimus, & in Commentarijs suis in hunc aphorismum Galenus tradit.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Leuitatis in
testinorum
causæ.

Nū ea quæ
continentur
in intestinis
per uomitū
uacuari que
ant.

Deijciuntur.) Adijciendum, quæ sunt ingesta. Græcè enim est, ἡ διαίτη ποτὶς γίνεταί τοις ὑπὸ τῶν οἰστικῶν κατενόη. Intemperaturas.) frigidæ scilicet. Nam, ut Galenus sect. 6. apho. Commen. 1. testatur, leuitas intestinorum ex frigore interdum oritur, propter quod nulla sit ciborum in uentriculo immutatio. Humidas etiam, quæ nimirum retentricem intestinorum facultatem mirifice impediunt. Eorum uero quæ continentur in intestinis, nihil potest per uomitus uacuari. Hoc quidem dictū pugnare uidetur cum eo quod scribit alibi Galenus. Quippe in sectione 7. apho. Commen. 10. tradit, in ileo stercus uomī. Stercus autem gigni in intestinis satis constat ex ijs quæ diximus lib. 3. Paradox. cap. 6. Item lib. 3. de Sympt. causis. cap. 3. disertis uerbis asserit, nonnullis clysteres adeo ascendisse, ut uomitione reiecti sint. Respondendum, nihil eorum quæ in intestinis continentur, naturali ratione per uomitum uacuari. Quod autem interdum stercus aut clysteres per letalē uoluum uomitu reijciuntur, idipsum quidem accidit, quod uolenter sursum ferantur, idq; propterea quod uentriculus & intestina iam non

non se habeant secundum naturam, ut eleganter admodū loco iam citato Galenus docet, ubi inter cætera in eum scribit modū. Quum secundū naturam se habuerit uenter, ē supernis partibus per gulam ad se trahit, atq; per inferiores deicit. Quum uero præter naturā affectus est, etiam ab infernis aliquid assumit. Quippe nonnullis clysteres adeo ascenderunt, ut uomitione reijcerentur, quæ admodum et stercus per letales uoluulos. Atqui satius fuerit per huiusmodi affectus, ut dicamus uenter non trahere, sed suscipere duntaxat ea quæ ob intestina comprimētia uiolenter sursum feruntur. Nam quod intestina constringuntur, id ipsis secundū naturam conuenit, atq; constrictionis auxilio adiuta, cibum ad infernas partes deiciunt. Verum per affectus quosdam quum contraxit motio inceperit fieri deorsum, latio eorum quæ in ijs continentur sursum fit. Hæc ille. Quibus sanè uerbis Galenus disertè docet, cur interdum uiolenter et præter naturam ea quæ in intestinis continentur, sursum ferantur, ac uomitu reijciantur.

APHORISMVS XIII.

Ἡ τῶν τοῦ ἐλεβοῦ τοῖσι μὲν ῥ' ἰσῖως αὖ καὶ καθαρομένοισι, πρὸ τῆς πόσεως, προὔγραινεν τὰ σώματα πλείονι τροφῇ, καὶ ἀναπύσει.

Qui ad ueratri sumptionem non faciliè sursum purgantur, horum corpora ante potionem præhumeclanda sunt uberiore cibo atq; quiete.

Docet in hoc aphorismo Hippocrates, per ueratra non quosuis esse uacuandos, sed eos tantum qui faciliè nulloq; negotio uomunt. Contrariò eos qui difficulter uomere solent, non esse uacuandos hortatur, nisi eorum corpora prius cibo pleniore et quiete præparentur. Veratri autem, quod duplex est, album et nigrum, meminit, quòd eo crebro ad uomitiones usa sit antiquitas. Fuerunt enim olim multò quàm hodie sint frequentiores uomitus, ita ut non temere Aesclepiades, ut auctor est lib. 26. cap. 3. Plinius, uomitiones tunc supra modum crebris damnauerit. Quod hodie sub nomine ueratri nigri uendunt officinæ, non est legitimum, ut in nostris de Stirpiū hystoria Commentarijs demonstrauius, neque exquisita

Veratrium duplex.
Vomitus
lim frequen
tes.

2
 Ellebori al-
 bi exhibendi
 pondus.

Preparatio.

admodum præparatione eget, & de eo drachma integra sine omni discrimine dari potest. Album, quod eius sumptio periculo haud uacet, non nisi exigua quantitate exhiberi debet. Datur de non præparato scilicet. 1. De præparato aut drachma semis, aut ad sumnum scrupuli duo. Præparatur uero & corrigitur eius malitia uarijs modis: aut enim in pastam impositus, perinde atq; scammonia torrefit, torrefactusq; subinde exhibetur. Qui sanè modus est Dio-
 scoridis, qui libro 4. de eo sic scriptum reliquit. Pani etiam cōpinsi-
 tur, et torrefit. Potest uero et panis is in quo elleborus coctus est da-
 ri, qui itidē sine omni periculo purgat. Præparatur etiā alijs mul-
 tis modis, ut uidere licet legenti Actium libro tertio cap. 124. &
 sequentibus. Et Paulum lib. 7. cap. 10. Infigitur etiam integris die
 & nocte raphano, dein postridie ubi in raphanum ellebori uer-
 res migrauerint, ueratro amoto, raphanus minutissime dissectus in
 oxymelite maceratur, propinaturq; oxymel. Hicq; modus dandi
 ueratrum, est Galeni, quem tradit in capite tertio libri cui titulum
 fecit, Quos purgare oporteat. Et ubi in oxymelite exhibetur ue-
 ratrum, facilius Galeno etiā teste, & celerius exit. Ceterum difficul-

Qui difficul-
 ter uomunt.

ter uomunt, quibus thorax est angustus ac depressus, ut supra in e-
 narratione aphorismi septimi huius sectionis dictum est. Prompte
 enim ijs uasa pulmonis & respirationis instrumentis seruientia rui-
 puntur. His itaq; ueratrum dādum non est, nisi illorū corpora ple-
 niore cibo & quiete humectentur, ut scilicet ex eorundem hume-
 ctatione fluxile corpus fiat, meatusq; referentur & laxentur. Vbe-
 riore uero cibo utendum, non quidem in quantitate, sed qualitate.
 Nam, ut Galenus in Commentarijs ait, non cibis simpliciter ple-
 nior aptus est ut natura humectet, sed quicunq; nullam uehementē
 qualitatem obtinet. Sic Philotheus etiam hunc Hippocratis locum
 interpretatur dicēs, τὸ γὰρ πολλὰ τρώει, ὃ ποσὸν καὶ ἀκυσίον, ἀλλὰ
 ποιότητι, quod Hippocrates dixit, multo cibo, non de quantitate
 intelligendū est, sed qualitate. Humectante itaq; cibo uberiore utē-
 dum, & quiete. Hæc autem quæ ratione humectet, Galenus in Com-
 mentarijs abunde docet. Humectatione autē illa ideo opus est, quia
 nisi præhumectentur nervi, ligamenta, aliæq; partes corporis sic-
 ciores cibo & quiete, conuulsionem haud dubie concitabit uera-

Vberiore ci-
 bo utendum
 quomodo.

Humectatio-
 ne cur in ac-
 ceptione ue-
 ratri opus.

trum, quod in tertio ordine calidum & siccum, maximaq; trahēdi facultate præditum esse constat. Facile itaq; ijs partibus inanitis et exiccatis conuulsione affertur, quæ letalis erit, Hippocrate teste, 5. apho. 1. qui ait, Conuulsio ex ueratro letalis est. Cæterum ad sententiam nunc enarratam alludit lib. 6. Epidem. part. 5. aphor. 29. Hippocrates, ubi ita scriptū reliquit. Quod si uolueris ut is qui bibit ueratrū celerius purgetur, ut lauet aut comedat iube.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Aqua uero neq; pota.) Soli cibo simpliciter dicto inest, Galeno in Commentarijs teste, ut ex sua natura solidas corporis partes nutriat. Quum uero aqua non nutriat, Galeno libro tertio Vict. acut. Comment. 17. teste, igitur neq; solidas corporis partes (quamquam, ut idem Galenus lib. 1. de Simpl. medic. facult. cap. 33. ait, omuium sit humidissima) humectabit. Extrinsecus quidem occurrans aqua carneas corporis partes humectare potest, at non solidas. Solidarum enim partium ariditas, Galeno ea. ult. de marasmo teste, alimentis reparatur, non extrinsecus occurrentibus. Hinc est quod lib. 1. Vict. acut. Commen. 22. aquam minus humectare quam mulsam & uinum, tradit idem Galenus, quod scilicet hæc ipsa solidas corporis partes humectent, aqua uero minime.

Cur aqua so-
lidas corpo-
ris partes non
humectet.

APHORISMVS XIII.

Εὖ πὶν τίς ἐλεύθερον πῶς μὲν τὰς λινύσεις τῶν σωματικῶν μάλλον ἄγει, πῶς δὲ αὖ ὑπνοὺς καὶ μὴ λινύσεις ἥσους. Διχῶς δὲ καὶ ἡ ναυτικία, ὅτι λινύσεις τὰ σώματα παράσσει.

Eū qui ueratrū biberit, ad corporis motus magis, ad somnos uero & quietē minus ducere oportet. Corpora autē motu turbari, nauigatio indicio est.

INeo qui præcedit aphorismo, Hippocrates de Præparatione quæ ante ueratri sumptionem est necessaria disseruit. In præfenti, quid ab eiusdem sumptione sit agendum monstrat, inquit; Eum qui ueratrū biberit. E' quib. sane uerbis abūde liquet, uerates in potione, nepe oxymelite propinasse. Hoc enim modo da-
neus.

tum minus nocet, Hippocrate in libello de Veratri usu teste, nec suffocat. Debet autem, ut ibidem Hippocrates docet, potionis esse tertia pars. Quod uero de ueratro dixit Hippocrates, id ad quoduis aliud medicamentum uehementer purgans transferendum

A' purgatio
ne cur motu
uendum.

erit. Ab horum enim sumptione motu potius quam quiete & somno utendum, quod is nimirum corpora turbet, ac medicamenti actionem uiuat. Motus enim, Philotheo autore, facultatem medicamenti ad iecur, uenas, cerebrum, thoracem, aliasque corporis partes deferret, sicque humores attrahit. Motus præterea humores fundit,

Motus.

fluxilesque facit. Per motum uero non intelligere oportet uehementiores motiones, eas enim Hippocrates ~~non~~ ^{non} ~~uiuat~~ ^{non uiuat} appellare solet, ut ui lere licet libro secundo de Tuenda sanis. cap. 2. Galeni. Tantum itaque motum esse conuenit, ut humores agitet, ac facultatem expultricem quasi excitet. Cæterum in somno & quiete, ait Philotheus, naturales facultates magis agunt, ac purgans medicamentum concoquunt, eiusque actionem frangunt. Quare pur-

A' purgatio

e a/n dormis
end m.

gatio medicamento opoto dormienti non est, quod scilicet hac ratione actio medicamenti frangatur & impediatur. Neque obstant Musæ rationes, quibus hoc loco somnum à medicamenti purgantis sumptione conferre potius quam nocere, temerè admodum ostendere conatur. quarum quidem hæc una & præcipua est, quod somnus materiam ad uentriculum trahit: altera, quod per somnum medicamentum in fumos resoluatur & per uenas ad trahendas materias que uacuari debent, penetrat: tertia, quod in somno id quod bonum est à malo segregatur, & coctio quædam quodammodo fit: quarta, per somnum corporis uires simul cum medicamento ad prauas materias per suas conuenientes uias expellendas, impetuosius concurrunt. Nam, ut ordine hæc ipsas diluamus, primum minime uerum est, quod scilicet somnus materiam ad uentriculum trahat, quoniam, ut paulo ante dictum est, in somno medicamentum concoquitur fieri, atque eius uis ita dissoluatur frangaturque, ut à remotioribus partibus trahere subinde non queat. Magis igitur tractatione medicamenti impedit, quam uiuat somnus. Dein utcumque concedamus per somnum in fumos resolui medicamentum, tamen qui, autore Hippocrate, in somno sanguis, & cum eo spiritus intro magis repat, non

6. Epid. præf.

5. Aphor. 29.

non potest fieri ut ad uenas penetrent fumi illi, quin potius cū sanguine ad interiora remeabunt. Tertiò, concedimus quidem in somno, si nihil aliud impediatur, bonum à malo separari, & coctionem fieri: sed hoc nomine minus esse dandum i o tempore medicamentum contendimus, idq; duplici de causa, ne scilicet natura actionē & coctionem ipsam impedianus, & coctum atq; alteratum subinde etiam à naturali calore medicamentum uim suam amittat. Quartò, non potest uirtus cum medicamento ipso impetuosius ad expellenda noxia concurrere, quod somnus medicamenti, ut iam sæpe monuimus, actionem frangat & impediatur. Quod etiam hic à contrario innuere uoluit Hippocrates, dum ait motum corpora turbare. Si enim motus turbat, igitur somnus & quies non turbat: atq; à leò utraq; immodicam purgationem, ut sequenti aphorismo Hippocrates, & experientia quoq; ipsa confirmant, repriment. Nullius itaq; momenti Musæ rationes esse constat.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Quā igitur talis motus fuerit, &c.) Græcè, ἵπνός ἐστὶν ἡ τοιαύτη κίνησις ἡ καὶ μὲν παρασκευάζει τὸ σῶμα πρὸς ἔμμετον.

Quā igitur talis motus sufficiens sit etiā solus, corpus ad uomitum præparare. Ut si medicamēto coniūgatur.) Omissa sunt hoc loco duo uerba, Græcè enim ita legitur, εἰς ὃς δὲ πασι συνιθῆσθαι αὐτὸν ἐμμετικὸν φαρμάκον μικρὸν τινα χρῆσθαι διασφινκτικόν. par est ut si ipse uomitorio alicui medicamēto leuiori coniūgatur, fiat efficacior. Ut sit sensus uerborū Galeni eiusmodi: Si se solo motus potest corpori concitare uomitum, multo magis concitabit, si medicamentum uomitorium, quantumuis leue, accesserit.

APHORISMVS XV.

Επὶ τῷ βέλῳ μᾶλλον ἄγειν τὸ ἐλεβορεν, λίαν ὅσον. ἐπὶ τῷ δὲ πᾶσαι, ὕπνον ποιεῖ, καὶ μὴ λίαν.

Quum uolueris ut uerarum magis ducat, corpus moue. Vbi uero sistendum esse censueris, somnum conciliato, & haud mouero.

PRæcedēti aphorismo docuit Hippocrates, quod medicamēti purgantis iā asumpti uis per corporis motū sit excitanda.

Sonus actio-
nem purgan-
tis medicamē-
ti ficit.

Nunc idē quod antea docet, simulq; qua ratione immodicam eius-
dem purgationem sistere ac cohibere oporteat monstrat, inquiēs:
Vbi uolueris ut ueratrū, aut aliud quoduis medicamentū purgans
magis ducat, efficaciusq; uacuet, moue corpus, propter causas in
precedenti aphorismo expositas. Quū uero sistere, ac sedare im-
modicā purgationem uolueris, somnū facito, uel moueto corpus.
Quippe, Philot. teste, somnus animalium et uitalium facultatum quie-
tē affert, atq; adeo easdem corroborat, quæ subinde robustiores fa-
ciē assumptū medicamentū, attractosq; ab ijs humores concoquūt.

ANNOTATIONES IN COMMEN-
tariis Galeni.

Musa inter-
pretatio im-
probatur.

Qui ueratrū sumpsit.) Recte ita interpret conuertit hūc Gale-
ni locum. Græcē enim est, τὸν ἐλθεῖν εἰς φάρμακα, id est eū qui sum-
psit, nō sumpturus est, ut Brasauolus perperā est interpretatus, ue-
ratrū. Quā certe interpretationē contra interpretū omnium mentē
cōfinxisse Musam censeo, ut haberet ansam Galenū temere uellicā
di, quasi is minus recte aphorismū Hippocratis introduxerit. Ta-
men omnib. constat, non Galenū, sed Musam potius Hippocratis
sententiā non recte intellexisse. Vellem itaq; ut deinceps disceret
Musa, cautius tātum uirū reprehendere. Non est aut absq; ratio-
ne, &c.) Græcē, ὁ λόγος ἡ τὰ ἐναντία τοῖς ποιεῖν τὸν ἐμὴν πᾶν
τὸν καθάπερ. Rationi uero consonū est, ut ea quæ contraria sunt
ijs quæ cient uomitū, sedēt purgationē. In quo motus animales.)
Græcē, ἀπὸ τῶν ἀπαραίτητων τῶν ψυχικῶν ἐν ὁρῶν, in quo actio-
nes animales ociātur, quiescūt uē. Simile est quod li. 1. de Sym. cau.
ca. 9. scribit Gal. inquiēs: Neminē latet, sensus per somnos aut ocio-
sos omnino esse, aut debiliter agere. Et paulo post iterū. Itaq; toto
hoc tēpore, ait, quo quis dormit, animalis facultas quiescere, natu-
ralis uero ualidius agere uidetur. Qui et per sensum sūt.) Quæ
legendum, refert enim actiones. Intelligit itaq; actiones animales
sensificas, quæ numero quinq; sunt, uidendi, odorandi, gustandi, au-
diendi, & tangendi. In motibus qui fiunt ex appetitu.) Græ-
cē, ἐν τοῖς λεγόμενοις ἐν ὁρῶν, in motibus quæ uoluntate su-
scipiuntur, aut uoluntarijs simpliciter. Intelligit autem moti-
ces actiones.

Actioes ani-
males sensifi-
cæ

APHORISMVS XVI.

ΕΛΙΕΘΩ & ὑπὸ κίνδυνος τοῖσι σάρκας ὑγίαιας ἔχουσι. πᾶσα
μὲν γὰρ ἐμποιέται.

Veratrū qui sano sunt corpore periculosum
est, quippe conuulsionem efficit.

Quod suprà generatim de omnibus purgantibus medica-
mentis dixit Hippocrates, id ipsum nunc speciatim de solo
ueratro asserit: nempe quod illud sit periculosum ijs qui sano sunt
corpore, quandoquidem conuulsionem ex inanitione, quæ ut antea
dictum est, letalis est, asserat. Idq; non alia de causa, nisi quod ni-
hil excrementorū in corpore inueniens, sanas partes solidas, ner-
uos potissimū, depascatur, & earundem humiditatem dissipet atq;
exiccet: quemadmodum in iam citatorum aphorismorum explica-
tione copiose à nobis est dictum.

Sec. 2. apho.
36. & 37.

Veratrū cur
cōuulsionem
efficit.

APHORISMVS XVII.

Απυρίτων ἴοντι ἀρεστίη, καὶ καρδιωγμός, καὶ σκωτώ-
διον, καὶ σόμα ἐκπικροῦ μύλον, αἷος φαρμακίης δειδῶτα
σημαίνει.

Sic i qui febre uacat, cibi inappetentia, & cordis
dolor, & uertigo accidit, osq; amarum fuerit, quòd
medicamento per superiora indigeat, significant.

Sessione prima monuit Hippocrates, ut medicus humores
per conferentia, & ad quæ natura ipsa tenderet loca uacua-
ret. Ut autem sciret quorsum hæc ipsa uergeret, uoluit etiam cer-
ta quædam signa commemorare quibus nature motus deprehendi
posset. In hoc autem aphorismo notas quasdam tradit, quib. natu-
ræ motus ad superiora cognoscitur, inquit: Si ei qui febre uacat
cibi inappetentia (idē enim significat ἀρεστίη, Galeno teste, quod
ἀδυναμία) accidat, primum signum erit unde colligi potest, laboran-
tem purgatione per superiora egere. Neq; enim hæc inappetētia
aliunde procreatur, q̄ ab ipsa bile quæ appetendi facultatē deiicit:
idq; per se ipsam, & quia calefacit uentriculū. Calor enim præter
naturā quem excitat, solida corpora laxando dissoluit, & ad attra-

Nota quibus
naturæ mo-
tus ad superi-
ora cognosci-
tur.

ctionis

tionis functionem reddit imbecilliora. Hinc est quod Galenus lib. 1. de Sympt. causis. ca. 7. scribat, inter potissimas continentēsq; causas quibus fames impeditur, calorē numerari. Et ca. 62. 1. rtis medi ca tradit, quod calidior natura uentriculū, melius quidem concoquat quā appetat. Quare suprà Cōment. 2. huius scilicet, inter cetera signa biliosi humoris, cibi appetētia defectū recenset. Non autē temerē adiectū est ab Hippocrate, si febre uacat: ubi enim eger febre simul correptus fuerit, tū inappetentia hæc nō ob bilis abundantia, sed febrē potius accidit. Restuunt enim ægri in omni bus febribus, potissimū autem uehementib. & cōtinuis, cibum. Musæ inter pretatio dā natur.

sal locum hunc in suis Commentariis nō uidetur intellexisse. putat enim febrium ideo mentionē fecisse Hippocratem, quod in illis, etiam si adest cibi inappetentia, non necessarium sit per superiora purgare, quod scilicet uomitū elicientia medicamenta calidissima sint. Quasi uero ea quæ per inferiora purgant, non sint etiam calida. Cōstat tamē, utraq; interdū medicamenta in febribus, non quidem ob igneā febris ut ait Galenus sect. 1. aph. Comment. 24. caliditatem, hanc enim scimus sui ratione nociturā, sed propter humores illam efficientes adhiberi. Quapropter febriū nō ideo facta est mentio, quod in illis purgare aut uomitum elicere interdicit Hippocrates: sed ut certi essemus, febre nō præsente, inappetētia causam esse humores biliosos sursum impetū facientes. Quibus quidē humorib. in febribus inappetentiā acceptā referre certō haud licet, quā etiam febres reliquæ haud biliosæ appetentiā, ut iam dictū est, deiciāt. Aliam etiā priore magis absurdā rationē affert, quam qui uolet in eiusdē Cōment. legat. Alterū signū quo eos qui per superiora purgandi sunt cognoscimus, est cordis dolor, quæ *καρδία* uocat. Per cordis autē dolorē nihil aliud intelligit, nisi *ὀδυνή* τῆς στομάχου, id est oris uentriculi dolorē, Philotheo etiā teste, quod ueteres, ut Gal. multis in locis testatur, *καρδία*, hoc est cor nominis uerūt, quæadmodū alibi copiosius demonstrauimus. Hic itaq; dolor quū fiat a flaua bile os uentriculi infestāte, manifestū est quod per superiora purgationē mōstrat. Et nullū sanē eius doloris præsentiū remediū uomitū reperiri potest. Tertiū indicium est uertigo, quæ sci licet sit per cōsensū à uentriculo sursum delatis humorib. et uaporibus.

Quartum,

Τὰ ὑπὲρ τὸ φρενὺς ὀδυνώματα, ὅσα καὶ ἀρσενικῶς ἢ
ἢ, ἢ φαρμακείας συνάγει δ' ἐὶ δὲ, ὁ ὥστε ἢ κατὰ, κατὰ.

Dolores suprà septum transuersum, qui purgatione egent, medicamento quod per superiora purgat, opus esse significant. Qui uero infrà, per inferiora.

Quod in eo qui præcessit aphorismo Hippocrates partem latine de uno oris uentriculi dolore docuit, hoc in præsentis ad omnes qui suprà et infrà septum transuersum consistunt dolores extendit, eosq; qui suprà illud sunt, purgatione per superiora: illos autem qui infrà, per inferiora et alium purgatione egere asserit. Partem autem corporis quam Latini septum transuersum, Hippocrates et alij ueteres Græci *ἐπίωρα*, Galeno lib. 5. de Male affect. lo. cap. 3. teste, appellarunt ideo, uel quod simpliciter illis in mentem uenerit, uel, ut nonnulli putant, quia ea parte inflammatione laborante, mens ledatur: posteriores Græci prisco neglegente nomine *διὰ φρενὺς* uocauerunt, quod scilicet instrumenta respirationis ab alimenti instrumentis distinguat. Inter Latinos Plinius, quem in sua conuersione Leoniconus secutus est, partē hanc corporis præcordia nominauit. Cornelius Celsus, et alij, præcordiorū uoce hypochondria intelligunt. Proinde quū præcordiorū uox sit ambigua, præstat pro ea uti Græca, aut Latina septū transuersum, ut nos fecimus. Non autem ab re dixit Hippocrates, qui purgatione indigent: ne scilicet imperitus quispiam omnes dolores suprà septum transuersum consistentes, per uomitū curandos esse putaret. In pleuridie enim sæpe dolor est suprà septū transuersum, neq; tamē purgatione, sed uenæ potius sectione, ut metipse Hi. li. 2. Viñ. acut. aph. 10. testatur, indiget. Nonnunq; etiā à flatibus ea in parte dolores nascuntur, neq; tamen uacuatione per superiora egent. Qui uero dolores infrà septum transuersum consistunt, per inferiora purgationē requirunt. Quod enim natura maxime repit, eō ducere per confrētia loca noxios humores oportet, Hippocrate autore. In Galeni commentarijs nihil est quod annotationem requirat, nisi quod ab initio pro antes conuertiendum erit prior. Græ

ce enim

te enim est *ἡ πρῶτη*. Passim etiam pro precordiis, dicendum erat septum transuersum.

APHORISMVS XIX.

Ὅκός τις ἐν τοῖσι φαρμακοποσίσι γινώσκῃται καὶ θάψῃται
μῶσι, ὃ πάντωνται πρὶν ἢ διψῆσαι.

Qui in medicamentorū potionibus quū purgātur haud sitiunt, ij non desinunt priusquā sitiant.

Hippocrates in hoc aphorismo peractæ iam purgationis signum esse tradit, sitim, quod scilicet hæc ipsa in medicamentorum potionibus facta humiditatis indigentia nunciet. Quod Philotheus etiam ijs uerbis confirmat. γινώσκῃται γὰρ διψῆσαι λέγει καὶ θάψῃται πρὶν ἢ θάψῃται, δι' ἧς λέγει τῷ ἰπποκράτει, ὅτι καὶ ἔστιν τῆς καὶ θάψῃται τῆς καὶ θάψῃται. Sitis enim de qua Hippocrati sermo est, sit ratione uacuationis excrementorum, quam etiam statuit uacuationis finem. Quippe uacuatis excrementis necesse est os uentriculi exiccari, atque adeo sitim excitari. Si uero quum purgantur, non sitiunt egrotantes, nondum perfecte esse uacuatos noxios humeres inde conijcimus. Proinde recte Philotheus dixit, ὅτι ὃ διψῆσαι γινώσκῃται ἐν τοῖσι φαρμακοποσίσι ἀγγιλλῶν ἡν δὲ τῆς ὑγρότητος. Perperam autem hic aliqua exemplaria habent *ἐκείνη*, τὸ δὲ ἀδύνατον εἶναι μὴ ἰκανῶς εἶναι τὴν ἀδύνατον τῆς χυμῶς. Quia sitis ipsa in medicamentorum potionibus facta, humiditatis indigentiam nunciat. Siti autem uacare, non perfecte uacuatos esse humores denotat. Quare non temere dixit Hippocrates, qui in medicamentorum purgantium potionibus, quum purgantur non sitiunt, ij non desinunt, scilicet excernere, aut uacuari, priusquam sitiant. Neque enim tum medicamentum uniuersam suam actionē exeruit, sed reliqui sunt adhuc humores aliqui quos uacuare oportet, donec ex uacuatione siccitas fiat, quæ sitim efficere potest.

Sitis signū
peractæ
purgationis.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Humoris uacuari naturam.) Græce, καὶ τὸν ἰσχυρὸν τὸν καὶ θάψῃται χυμῶς, et propter humoris uacuari speciem. Acutū.) Græce, ἀκμῆ, acre. De causa sitis plura uidere licet libro 1. Simpl. ca. 30. apud Galenum.

APHORISMVS XX.

Απυρετίσμι ἐπὶ σμῖ ἢ γένηται σφόδρ, καὶ γονάτωρ
βάρεθ, καὶ ὁ σφύθ ἄλγυμα, καὶ τῶ φαρμακίης δίδωται συ
μαίνει.

Si dolores circa umbilicum, & genuum gra-
uitas, & lumborum cruciatus ijs qui febre uacāt
acciderint, medicamento purgante per inferiora
opus esse significant.

Note per
inferna esse
purgādum
denotātes.

τρίφθ.

IN hac sententia Hippocrates tradit signa, quibus cognoscere
licet, quando per inferiora purgatio sit molienda, inquiens. Si
cruciatus iuxta umbilicum intestina torquentes : id enim τρι-
φθ significat, ut suprā dictum est : & genuum grauitas, lumbo-
rūq; dolo- es ijs qui non febricitant acciderint, medicamento quod
per inferiora purgat opus esse significant, propterea quod omnia
hæc symptomata humoris noxiij motum atq; impetum ad inferio-
ra fieri denotent. Quare hic aphorismus planè est contrarius ei qui
suprā ordine est decimus septimus, in quo Hippocrates signa recē
sunt, quæ humorum motum ad superiora significant.

ANNOTATIONES IN COM-
mentarios Galeni.

Paulo ante.) scilicet aph. 17. Casibus.) Græcè, συμπτῶμα
σ, symptomatis, ut sæpe iam monuimus. Pro motione noxi-
orum humorum.) Græcè, κατὰ τὰς ῥέσας τῶν λυσιμύτων, pro incli-
natione eorum quæ insistant.

APHORISMVS XXI.

Υποχωρήματα μέλανα οἰονεὶ αἷμα μέλαν ἀπ' αὐτο-
μάτος ἰόντα, καὶ ξυὺ πυρετῶ καὶ ἀνευ πυρετῆ, κάκισα, καὶ
ὁκρόσω ἂν τὰ χρώματα πονηρότερα ἢ, μᾶλλον κάκισα. σὺν
φαρμάκῳ δὲ, ἀμεινον, καὶ ὁκρόσω ἢ πλείον χρώματα, ἔπο-
νηρα.

Nigræ deiectiones ueluti sanguis niger sua spō
te exeuntes, & cum febre & sine febre, pessimæ: et
quo

quo plures deteriores fuerint colores, eo peius.
A medicamento autem si tales egeruntur, melius
est: & quo plures colores fuerint, eo minus mali
erunt.

DE nigris egestionibus sua sponte exeuntibus, hoc in aphorif-
mo agit Hippocrates: easq; siue cum febre, siue citra fe-
brem fiant, semper esse pessimas ait. Differunt autem deiectiones
nigræ ab atra bile, ut Galenus copiose admodum in Commentarijs
docet, alijsq; multis locis quæ citauimus in nostris annotationibus
in 4. Galeni librum de Tuëda san. Sed quam hic deiectionem nigræ,
quod scilicet sola sit prædicta nigredine, uocat, alibi, & in sequen-
tis etiam aphorismi Commentarijs, humorem melancholicum ap-
pellat. Non est itaq; alia nigra deiectionis, quam atra bilis, naturalis
nominata, quæ est ueluti fex sanguinis. Quapropter et hoc in loco
eius colorem esse instar sanguinis nigri, qui scilicet diu extra uasa
moratus est, et per intestina defertur. Philotheus deiectiones nigras
tales esse tradit, *ἡ πορφυρὴ τῆς ἀνατομικῆς ἀγγείας πρὸς τὴν γαστέρα*
ἀμα πικρὴν καὶ ἀνίσχυρην. qualis est sanguis concretus niger ex apertio-
ne oris uasis alicuius ad intestina delatus. Causam uero nigrarum
deiectionum Galenus in Commentarijs exposuit. Cæterum prædi-
ctæ deiectiones sua sponte, hoc est sine medicamento quod purgan-
di facultatem obtinet, Galeno in Commentarijs teste, exeuntes,
per uriuersum morbum scilicet, aut saltem per longo ipsius tempo-
re: uerbum enim *ἰδίᾳ*, quo utitur Hippocrates, temporis spacium
significat, ut testatur etiam in Commentarijs Galenus. Diserte ita
quæ innuit, non tantum iuxta morbi uigorem, sed etiam eiusdē ini-
tium, fieri debere nigras deiectiones. Et cum febre & sine febre,
pessimæ: quod scilicet nunquam non à causa mala uel frigida, uel
calida proficiantur. Quippe calor sanguinem in iecore adurit.
Frigus uero calorem natium extinguit, ideoq; fit ut subinde san-
guis nigrescat. Et quo plures deiectionū colores deteriores fuerint,
eo peius: multorum enim et præuorum in corpore affectuum sunt
signa. Mali autem sunt colores nigri & liuentes, quiq; colliquatio-
nem aut putredinem præ se ferunt, ut diximus in enarratione apho-

Deiectiones nigræ.

Deiectionis nigra.

Humor melancholicus.

ἰδίᾳ.
Sponte.

Deiectionū colores deteriores.

D. Aph. 12.

rifini 14. sect. secunda. Non autem temere dixit Hippocrates *τοῖς
ῥιζῶν*, hoc est deteriores. Boni enim si fuerint colores illi deiectionu-
num, nihil mali portendunt. Hinc supra dixit, In profluuijs uētris
mutationes excrementorū iuuant, nisi in praua commutentur. Si
qui lem bonæ excrementorum mutationes, corpus exquisitius ex
purgari significant, ut in eius sententiæ enarratione copiosius à no-
bis est dictum. Ceterū à medicamento sumpto melius est tales, hoc
est plures et deteriores etiam esse deiectionū colores, et quo plures
colores fuerint, eo minus mali. Plures enim prauorū humorū spe-
cies uacuari, naturamq; instantes malos humores superasse iā si-
gnificant. Sunt qui aliter hunc Hippocratis locum exponant, ita
nimirū: Quo plures colores excrementorū à sumpto medicamēto
fuerint, modo non prauī sint, eo melius erit. Sed ista interpretatio
primum Hippocrati reluctatur, qui ait, *εὐδὲ γὰρ ἴσμεν ὅτι, Ἀνδρῶν τὰ
χρῶματα ποικίλιστα ἔχουσιν*, à medicamēto autē sumpto, scilicet co-
lores excrementorū si prauī fuerint, melius est. Dein quoq; Gale-
no aduersatur, qui in Cōmentarijs ait, à medicamēto purgante plu-
res humorū species uacuari, nihil absurdū aut malū significare. Ac
redit quod aliqua exemplaria legunt à *τοῖς ῥιζῶν*. quæ lectio euidenter
monstrat, plures excrementorū colores in purgationibus à medica-
mento factis, non fore malū. Proinde ubi plures excrementorū co-
lores à medicamēto uacuatorū etiā mali fuerint, quia utiq; naturā
humores uitiosos debellasse ac superasse significāt, nihil mali por-
tēdere possunt. Ideoq; recte ab Hippocrate dictū est, quo plures fu-
erint prauī colores, eo melius. plures enim colores uitiosos utiq;
humores, quos illi colores prae se ferūt, uacuatos esse demonstrāt. Se-
cus accidit, si in spontinis uacuationibus uentris, colores illi prauī
apparuerint, ut ex sententiā Hippocratis paulo antē citata cōstat.

ANNOTATIONES IN COM-
mentarios Galeni.

A priscis quidē.) Addendū, medicis nigrae. Graecē enim est, *ἡ
τὴν ἀσπὴν ἰατρῶν μίχρα*. Nā acre et corrosiua.) Hūc locū planē
luculentū reddūt atq; explanāt quæ li. 2. de Natu. facul. scribūtur
Nigra bilis à Galeno hunc in modū. Nigra bilis malignior, quā quæ natura
lis est, redditur. Nomen tamen tali succo nullū est inditū, nisi quod
aliqui uel radentem eū, uel acidum appellarunt, quoniā scilicet a-
cris in modum aceti fit, & corpus animantis radit, etiam terrā si
supra

suprà eam sit effusus, quādamq; cū bullis uelut fermentationē e-
bullitionemq; excitat. ubi scilicet adsciticia putredo nigro illi suc-
co naturaliter se habenti accessit. Nihilq; uidentur ueterū medicorū
plurimū id quod est, tali succo naturaliter se habente, quod & in-
fra deijcitur, et sepe suprà fluitat, atrū uocare succū, non atrā bi-
lem. Quod uero ex uisione quapiā de putrescentia in acidā migra-
uit qualitatē, id atrā nuncupare bilem. In terrā effusa.) Legent
dū, effusa. refert enim *Διαχύματα*, hoc est deiectiones. Sicuti
quis.) Græcē, *ὡς τις ἂν εἴη*, sicuti si quis, etc. Qualis.) Ad-
dendū, etiā. Græcē enim est, *οἷα καὶ τοῖς παχυστοῖς εἶναι*, qualis etiā ui-
nis crassiorib. Cōmentarijs de facult. natur.) Loco paulo ante ci-
tato. Quāta ipse.) Adijciendū, rursus, quippe Græcē est, *ὅσον δ'
αὐτὸ πάσι*. Ad uētrē.) Græcē, *ἐν τῷ γαστρῷ*. Per uentrē autē intel-
ligit totā capacitātē in qua uētriculus, intestina, et lien cōtineitur. Venter.

Fiet enim.) Græcē, *ὡς γίνεται*, forēt. Impossibile est, etc.) Græcē,
καὶ τοῖς γὰρ ἀσύνεστον ἄμα ταυτὰ ὑπερβεῖν καὶ μὴ αὖ πᾶσι, atqui im-
possibile est idē simul et rubrū & nigrū esse. Mox apparebāt.)
Græcē, *τάδ' ὅτι καὶ ὑπερβαίνει*, postea apparebant. Alibi.) Nī
mirū li. 2. Epid. sect. prima. Venientes.) Græcē, *ἰόντες*, exētes.

APHORISMVS XXII.

Νοσήματα ὁκράτῳ ἀρχομένων, ἢν χολὴν μίλαινα ἢ ἄ-
νω ἢ κατω ἐπιλθῇ, θανάσιμον.

Si atra bilis in quocunq; morbo incipiēte, uel
suprà uel infrā exierit, letale est.

IN eo qui hūc præcedit aphorismo, Hippocrates de melācholicō
seu nigro humore uerba fecit. In præsentī de atra bile loquitur,
cuius excretionē in morborū quorūlibet initijs siue p̄ inferna, si
ue superna fiat, semp̄ esse malā ait. Per principiū autē morborū in-
telligit uniuersale, in quo scilicet nulla adhuc apparet cōctio. In eo
itaq; si atra bilis nō naturalis, de qua in explicatiōe præcedētis sen-
tiēte diximus, suprà uel infrā exierit, letale est. Significat enim na-
turā male esse affectā, utpote quā cōstat nunq̄ uacuare superna uacuā
nisi concocta fuerint. Quū itaq; nūc in principio morbi atra bilis
uacuetur, certū est eā nō natur. lege, sed propria malitia uacuari.
Letale uero esse atræ bilis uacuationē, hinc sciri potest. Generatur Bilis atræ
etiam atra bilis non nisi ex melācholicō humore putrefacto, aut ē generatio.
flama

flaua bile immodice exusta. Quapropter si deorsum per intestina
 feratur, abradit ea, et exedit, dysenteriasq; letales efficit. Hinc est
 aph. 24. quod infra dicat, Dysenteria si ab atra bile inceperit, letalis: si ue-
 ro sursum impetum fecerit, radit & exulcerat uentriculum ac gu-
 lam, & in consensum cerebrum alijsq; corporis partes rapit.

ANNOTATIONES IN COM-
 mentarios Galeni.

In primo libro Epide.) Sectione scilicet 2. Constitu. secunda.
 Cognitiones iudicij.) Adijciendum, celeritatem. Græcè enim est,
 πικρὰς μὲι ταχύτατα κρίσις. Ad malos abscessus.) Legendum, &
 ad malos abscessus conuersa. Græcè enim scribitur, καὶ ἐν ἁλλὰς ἀ-
 πύσας ἰατρὰς τρωμένους. Reliqua sunt plana.

APHORISMVS XXIII.

Οἷοισι μὲν ἐκ νοσημάτων ὀξέων, ἢ ἐκ πολυχρονίων, ἢ
 ἐκ τραυμάτων, ἢ ἄλλως πῶς λεπτομενέων χολῇ μελανα
 ἢ οἰοῖον αἷμα μίλαν ἐπέλθῃ, τῷ ὕστεραίς ἀποθνήσκουσι.

Quibus à morbis acutis, aut diuturnis, aut à
 uulneribus, aut alio quouis modo uehementer
 debilitatis, atra bilis, aut ueluti sanguis niger exie-
 rit, postridie moriuntur.

Superiore sententia de atra bile tantum Hippocrates egit, in
 presenti uero de atra bile, & nigro seu melancholico humo-
 re, simul tractat inquiens: Quibus à morbis acutis, uel post
 morbos acutos, id enim significat ἐν νοσημάτων. Quippe non raro
 i. in Græcis idem quod κατά denotat. Quale est illud, ἐν νυκτὶ μὲν ἁ-
 λιστοὶ χαλῖνοι, τῇ δὲ κατὰ τὴν νύκτα. Aut à uulneribus, aut alio
 quouis modo debilitatis: neq; enim per λεπτομενέων alios quàm eos
 qui ad extremam uenerūt imbecillitatem, intelligere oportet. Græ-
 cis enim, Phauorino teste, λεπτοίον idem interdum quod ἀδύνη, καὶ
 λεπτὸν idem quod ἀδύνη; significat. idq; ideo, quod summa debilitas
 raro citra corporis gracilitatem eueniat. Atra bilis, hoc est non na-
 turalis: aut ueluti sanguis niger, id est naturalis atra bilis exierit,
 hoc est, uel per superiora uel inferiora excreta fuerit: postridie mo-
 riuntur, propter nimirum imbecillam facultatem, & morbi magnē
 tudinem.

αλλιστοί
 χαλῖνοι.
 λεπτοίον.

tuſſem, ut in Commentarijs Galenus hunc explicat. Aliqua ex-
emplaria habent *et non ad eſt ſubſequentem*. In priore lectio
lior eſt, ut ſcilicet *legimus*, quod ad ſequentem in eo quod hanc
aphoriſmum præcedit.

ANNOTATIONES IN GALE-

NI COMMENTARIOS.

Prior.) Græcè, *πρῶτος*, qui illum præcedit, uigſimus ſci-
licet primus. Quem ſenſum alia exēplaria clariuſ exprimunt, quæ
habent *πρῶτος*, qui eſt ante illum, ſcilicet antecedentem, qui
ordine eſt 22. Ut non poſſit concoquere. Græcè, *ἀδύνατος*,
ſeu *ἀδύνατος*, ut non poſſit, ſcilicet imbecilla natura, concoquere.

Quæ ita parua.) Græcè, *ταῖς ὀλίγαις*, quæ ita parua. Ty-
pographi erratum. Et idcirco ſunt difficilia. Mortem autem.)

Galenus locum
enarrat.

Græcè, *ὅτι τὰ αὐτὰ χαλεμὸν τὸν θάνατον οὐκ ἐν ὀλίγῳ φέρεται*, idcirco
mortem moleſtam non longo poſt tempore aſſerunt: quod nimirū
propter ſummam imbecillitatem natura humoribus prauis diutius
repugnare haud poſſit, ſed cogitur poſtero & ſequenti die ſuccū-
bere. Hanc eſſe uerborum Galeni ſententiam, antiquus etiam inter-
pres confirmat, qui locum hunc ita conuertit: Vnde neceſſe eſt ut
illi humores præualeant, & extra effluāt, cum natura non ſit talis
quæ eis reſiſtere ualeat. Quod cum ita ſit, non conſequitur, ſicut in
alijs morbis, ſic & in hoc mortem morari. Quare quum ait Gale-
nus *ὀλίγῳ*, ſubaudiendum erit *πρὸς τὸν χρόνον*, ut ſuſpenſus, non longo
poſt tempore, id eſt in uigore, ut in alijs *ἀναισθητικῶν* morbis, quippe
Galeno libro tertio de iudicijs cap. quinto teſte, nemo unquam ui-
morbis in declinatione mortuus eſt: ſed ſtatim poſtridie uoxij illi
humores mortem aſſerunt. Hæc itaque uerba, *καὶ οὐκ ἐν ὀλίγῳ*
πορεύεται, manifeſte oſtendunt, eos in principio uel augmento mor-
bi, & minime poſt, hoc eſt in uigore, quemadmodum in alijs mor-
bis accidit, mori. Neq; enim natura ita proſtrata & uiribus deſti-
tuta, Galeno lib. 3. de iudicijs cap. 9. teſte, ad pugnam contra mor-
bum excitatur, atq; adeo ſtatim mors ſine iudicio ſubſequitur, in
principio uigoris, uel augmento. Vis namq; imbecilla ad uigorem
morbis durare non poteſt. Robuſtior uero natura ipſa exiſtente ad
uigorem durare poteſt: quo tamē tempore, quia a morbo ſeparatur,

mors accidit. Interpretis uerba, non in postremis affertur mori
idē prae se ferunt. Nam in postremis morbi temporis, nuncius affe-
re moriē uolunt, sed prius praeterit, nempe principio uel augmēto.

Muse senē Aliqu exēplaria Galeni habuit, quādam autē
 uā improba lectionem Musā prorsū perperam sequenti cōmenda-
 ta. dēq; cōcordas v. m. p. huic lectioni prorsū aduersari.

Quippe alij morbi non pollero die, sed longiore tempore mori
afferunt. Vel qualis sanguis niger.) Abundat, uel. Græce enim
est, *ἢ χαοθμὰ μὲν γὰρ ἴσθαι μέλει.* Hæc nim. / Quæ
licet deiciuntur. Ut ille.) Videlicet sanguis niger.

APHORISMVS XXIIII.

Δυσσητόρικη ἢ ἀπὸ χολῆς μελαίνης ἀρξεται, θανα-
σιμον.

Difficultas intestinorum si ab atra bile incœpe-
rit, letalis.

Dysenterie species. **Q**uam quatuor sint dysenterie, Galeno lib. 3. de Sympt. causis cap. 3. teste, species, hic de ultuna, quæ intestinorum exulceratio, & in qua paulatim & breuib. intervallis deorsum periri solet, Hippocrates loquitur, eâq; si ab atra bile inciperit, esse letalem ait. quod, ut Galenus in Comment. suis tradit, a cancro & cerato nihil differat. Accedit quod medicamenta ipsa intestini, & externis partibus, imponi non queant, neq; illis tãtisper donec exulceratõe sua exierit adherere. Præterea intestina ipsa male a se ab alimento excremētis semper irritatur. Sunt enim intestina, Gale no li. 1. de Tuē. san. teste, excremētōrū primi generis receptacula.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

[illegible]

ἢ ἀποστῆναι, ex si uero subinde ut exulceretur, & fiat intesti
porū difficultas. Vbi igitur hic cācer, etc.) Græce, ἐν τοῖς νεύροις
πικρὰς συνίσταται. ἢ ἡ μὲν οὖν τοῖς νεύροις πικρὰ συνίσταται, ἢ τὰ νεύρα
πικρὰ συνίσταται. Quā itaq; huiusmodi in ueteris porū superficie cō-
sistēt, aut difficulter sanetur, aut omnino sanari non possit, etc.
Insidentē.) Græcē, ἐπὶ τῇ ἐπιφανείᾳ, inpositā, inuidentē, in euentē.
Quia nihil illi continet, etc.) Græcē, ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ, inpositā, inuidentē, in euentē.
Quia nihil illi continet, etc.) Græcē, ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ, inpositā, inuidentē, in euentē.
Quia nihil illi continet, etc.) Græcē, ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ, inpositā, inuidentē, in euentē.

APHORISMVS XXV.

Αἷμα ἀνθρώπου μὲν σκοιοῦν αὐτὸ καὶ κακόν, καὶ τὸ δὲ τὰ μέλανα
ὑποχωρεῖοντα ἀγαθόν.

Sanguis qualiscunq; fuerit suprà emissus, ma-
lus est: infra uero, si nigra subeunt, bonum est.

IN ijs qui præcesserunt aphorismis, Hippocrates de ijs egit q ni
gra deiciunt, nūc de ijs illi sermo est, qui sanguinē uel per os, uel
per inferiora excreuit. Inquit aut sanguinē suprà, hoc est, Galeno
interprete, per os, qualiscūq; fuerit, id est, siue rubicundus, siue spu-
mosus, siue flauus, siue niger, hoc est, siue purus, siue crassus, siue pi-
tuosus, siue biliosus, siue melancholicus fuerit, malū esse, id est ma-
lū aliquid portēdere. Nā aut apertiorē, aut excoctiorē, ut rupturā
alicuius uasij in superiorib. partib. consilietur significat, idq; in uir-
ris maxime. Quod ad iycientiam necessariō erat propter mulieres,
quib. nōnunquā sanguinis uomitus tenet. Hippocrate, accidit, non
quidē propter causam paulo antea dictam, sed ob suppressa porius mē-
strua. Malum autem is quoq; uomitus portendit, uteri nimirū ob-
structionem: quia qui tē sublata, & ipse sanguinis uomitus cessat.
quod Hippocrates loco iam citato ijs uerbis testatur. Mulieri, in-
quit, sanguinem uomenti, menstruis crumpentibus, solutio fit.
Ceterum diuersionem suprà, necessariō, ut dictum est, per os in-
terpretatur, ut nimirū hac ratione sanguinis e narib. profluuium
excludatur. Magna ex parte est indicatoriū, atq; adeo bonū,
et mēstruis deficientib. quod Hippo. infra, fit. scilicet 5. aph. 33.
dixit. Mēstruis deficientib. sanguis e narib. promanans, bonū.

Sanguis su-
prā emissus
est malum
portendat.

5. aph. 32.

cc

cc

Suprà.

cc

Qq 2 Quod

mors accidit. Interpretis uerba, non in postremis affertur mortē, idē prae se ferunt. Nam in postremis morbi temporib. mori ne afferre moriē uolunt, sed primis potius, nempe principio uel augmento.

Muse senē Alia exēplaria Galeni habent, *μὲν αὖτε οὐκ ἔστιν*. Eāq; **u. improba** lectionem Musam habet, qui perperam sequenti enim uerba *ταύτην* *ἀλλὰ οὐκ ἔστιν αὖτε οὐκ ἔστιν*, huic lectioni prorsus aduersantur.

Quippe alij morbi non postero die, sed longiore tēpore moriē affertunt. Vel qualis sanguis niger.) Abundat, uel. Græcē enim est, *ἡ χροὴ μαύρα μέλαν* uel *οὐ μὲν μέλαν*. Hæc enim.) Quæ si licet desciuntur. Ut ille.) Videlicet sanguis niger.

APHORISMVS XXIIII.

Δυσεντερὴν ἢ ἀπὸ χολῆς μελαίνης ἀρξάνται, θανάσιμον.

Difficultas intestinorum si ab atra bile incœperit, letalis.

Dysenteriae species. **Q**UAM quatuor sint dysenteriae, Galeno lib. 3. de Sympt. causis cap. 3. teste, species, hic de ultima, quæ intestinorum est exulceratio, & in qua paulatim & breui interuallis deiectio fieri solet, Hippocrates loquitur, eāq; si ab atra bile incœperit, esse letalem ait. quod, ut Galenus in Comment. suis tradit, a cancro ulcerato nihil differat. Accedit quod medicamenta ipsa intestinis, ut exiētiis potibus, imponi non queant, neq; illis tātisper donec facultatē suā & tēpore habere. Præterea intestina ipsa male affecta, ab alimenti excremētis semper irritantur. Sunt enim intestina, Galeo li. 1. de Tūē. san. teste, excremētōrū primi generis receptacula.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Quæ i quibusdā rufa. Græcē, *ῥυτὰς ὡς ῥυτὰς*, quæ à nonnullis pallida. Eius conuersionis rationem, iam sepe hic, & a libi monstrauimus. Abrasit primum in summa superficie.) Græcē, *ῥυτίσθαι μὲν τὴν ἐξωτερικὴν ἀφαιρῆσαι τὰ ἐν τῇ σφαιρίᾳ*, abrasis quidem primum ob biliosi humoris acrimoniā intestinis. Postea uero exesis, &c.) Hic quædā ab interprete omissa sunt. Græcæ enim ita habent, *ἡ δὲ ῥυτίσθαι μὲν τὴν ἐξωτερικὴν ἀφαιρῆσαι τὰ ἐν τῇ σφαιρίᾳ*

et si aliter, exesi, uero subinde ut exulceretur, et fiat intesti-
norum difficultas. Vbi igitur hic cacer, etc. Græce, ουτετοις δι-
πυλῶς πυλῶς, ἴσχυαντες τοιούτους, ὅτι καὶ οὐκ ἔστιν ἡ ἀντι-
πασιφανὴς ἴσχυς. Quæ itaq; huiusmodi corporis superficie cō-
sistit, aut difficulter sanctur, aut omnino sanari non possunt, etc.
Idem. Græcè, ἀποκαταστήσας, imposita, in ærentē, incurrentē.
Quia nihil illi contusum, etc. Græcè, ἀποκαταστήσας, imposita, in ærentē, incurrentē.
Quia nihil illi contusum, etc. Græcè, ἀποκαταστήσας, imposita, in ærentē, incurrentē.
Quia nihil illi contusum, etc. Græcè, ἀποκαταστήσας, imposita, in ærentē, incurrentē.

APHORISMVS XXV.

Αἷμα αὐθιγὲν μὲν οκοισιν αὐτῶν κακόν, κατὰ δὲ τὰ μέλαινα
ὑποχωρεῖν τα ἀγαθόν.

Sanguis qualiscunq; fuerit suprà emissus, ma-
lus est: infrà uero, si nigra subeunt, bonum est.

IN ijs qui præcesserunt aphorismis, Hippocrates de ijs egit qui
gra deieciunt: nunc de ijs illi sermo est, qui sanguinē uel per os, uel
per inferiora excruiunt. Inquit aut sanguinē suprà, hoc est, Galeno
interprete, per os, qualiscunq; fuerit, id est, siue rubicundus, siue spu-
mosus, siue flauus, siue niger, hoc est, siue purus synchruæ, siue pi-
tuosus, siue biliosus, siue melancholicus fuerit, id est, siue ma-
lignus quod portendere. Nā aut apertione, et exultatione, ut rupturā
dicimus uasis in superiorib. partib. conuulsus significat, idq; in u-
ris maxime. Quod adiciendum nec uisio erit propter mulieres,
quib. nūnquam sanguinis uomitus testatur, Hippocrate, accidit, non
quidē propter causam paulo antea dictam, sed ob suppressi porius mē-
strua. Malum autem is quoq; uomitus portendit, uteri nimirū ob-
structionem: quæ quidē sublata, et ipse sanguinis uomitus cessat.
quod Hippocrates loco iam citato ijs uerbis testatur. Mulieri, in-
quit, sanguinem euimenti, mēstrus crumpentibus, solutio fit.
Ceterum diffusionem suprà, necessario, ut dictum est, per os in-
terpretamur, ut nimirū hac ratione sanguinis e narib. profluuium
excludamus, quod magna ex parte est indicatoriū, atq; adeo bonū,
et salutariū. Hinc est quod Hippo. infrà, sect. scilicet 5. aph. 33.
dicit. Mulieris deficientib. sanguis e narib. promanans bonū.

Sanguis su-
prà emissus
cur malum
portendat.

5. aph. 32.

et

Suprà.

Quod si uero nigra infra deiciuntur, bonum est. Sic enim, ut in contextu Græcorum est uerborum, legendum, uel in eum modum, *ἡ ἀτρά μὲν δαχρυσὶ καὶ χαλκῷ*. Non autem simpliciter, *ἡ ἀτρά*. Infra autem Galenus & Philotheus interpretantur, per hæmorrhoides. Bonum uero, *ἀναιμα*, id est melius. Per hæmorrhoidum enim profluuium melancholicus humor quæ hominis natura coaceruauit, uacuat. Quod Hippocrates etiam in istis significare uerba uoluit: Atra bile uexatis, hæmorrhoides superuenientes bonum. Huius lectioni Galenus in Commentarijs sub scribit. Sūt exemplaria in quibus ita legitur, *ἡ ἀτρά πλεονεκτήσει δαχρυσὶ καὶ χαλκῷ*, infra autem bonum: hoc est per hæmorrhoides, melius. Et nigra deiectiones, malum, ut dicitur, est supra, nempe aphor. 21. significant. Atque hæc quidē lectio manifeste hæmorrhoides à nigris per alium deiectionibus distinguit.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

De nigris deiectionibus serino, &c.) Recte sanè hunc in modum Galeni uerba est interpretatus Leoniceus, non obstante quòd in Aldino codice locus ille sit deprauatus. Desiderant enim illic aliqua, hæc nimirum uerba, *διὰ χρομῶν καὶ χυμῶν καὶ ἀναιμίας τῶν*. Proinde Galeni uerba ita legenda erunt, *ἐπὶ τῇ ἐμπροσθεν ἀπορροῇ οὐχ ὅτι αὐτῶν γίνονται τῶν διαχωρημάτων μὲν καὶ οὐδὲν ἀπὸ τῶν καὶ τοῦ σπινθός, &c.* Disrupti sanguinis.) Græcè, *τρόπον αἵματος*, per modum copiosi & cum impetu fluentis sanguinis. Est enim *αἱμορραγία*, ut testis est Definitionū libri autor, *αἵματος λαβὴς ἐκχυσις*, copiosa sanguinis effusio. Malum.) Græcè, *κακὸν*, pessimum. In Epidemijs.) Libro nimirum 6. part. 5. aphorif. 25. ubi ita scriptum reliquit: Ab atra bile liberant, quia simile per eas profluit, hæmorrhoides. De sanguine ex uenis quod hæmorrhoidas.) Græcè, *ἐπὶ τῶν αἱμορροΐδων*, de hæmorrhoidibus. Tanquam sanante melanchol.) Græcè, *ὡς ἰωμενῶν καὶ μελαγχολικῶν πᾶσι*, tanquam sanantibus melancholica mala. Quod libro sexto Epidem. part. tertii aphorif. uigessimono etiam monstrauit Hippocrates, ita scribens: Hæmorrhoides habentes neque laterum doloribus, neque pulmonis inflammatione

flaminatione, neq; de pſcenti ulcere, neq; furunculis, neq; termin-
 this, neq; lepra, neq; alphis corripiuntur. Et ſecti. 5. aph. 11. Atra-
 bile uexatis, & renum malis, hæmorrhoides ſuperuenientes bo-
 num. Per hæmorrhoidem.) Græcè, *ἡμorrhόις*, per hæmor-
 rhoides. Siue ſupra modū.) Si enim plus quàm oporteat ſangui-
 nis per hæmorrhoidas profluxerit, iecur refrigeratur, atq; adeo
 hydrops ſubſequitur. Si uero ex toto ſupprimatur, itidē hydrops,
 aut tabes conſequitur, q̃ madmodum teſtatur Hippocrates, qui
 ita ſcriptū reliquit: A diuturnis ſuato hæmorrhoidibus, ſi una
 nō ſeruiatur, periculū eſt aquam inter cutem uel tabem aduenire. 6. aph. 12.

APHORISMVS XXVI.

ἢν ὑπὸ διυσιῶν τῆς ἐν χολῇ νόσος ἀνσῶς ὑπὸ χα-
 ρῆς ᾖ, θανάσιμος.

Sici qui difficultate inteſtīnorum affligitur, ue-
 lut carnes per inferiora exierint, letale.

Difficultas inteſtīnorum letalis qua ratione cognosci queat, Dysenteria
 hoc in aphorismo docet, inquiens. Si ei qui inteſtīnorum letali signa.
 difficultate laborat, partes inteſtīnoriū adeo magnæ excernuntur,
 ut carnis effigiem præ ſe ferant, letale eſt. Tanta enim tum erit ex-
 ulceratio, ut neq; caro coaleſcere, neq; cicatrix, ut Galenus ait, ob-
 dari poſſit.

ANNOTATIONES IN GALE-
 NI COMMENTARIOS.

Adhuc conſtituuntur) Græcè, *ἐν τῇ ἐντερῇ μεμβρανῇ*, quum iam
 ſiunt. Abieſta.) Græcè eſt, *ἀναψίντερος*, abraſa. Horum
 ſuperficie interiore.) Inteſtina enim, ut teſtatur Galenus lib. 4. de
 Uſu par. corp. humani, duabus conſtant tunicis, externa carnoſio-
 re, & interna membranofiore. Duplices autem factæ ſunt, partim
 ut excretoria facultas ipſorum eſſet ualidior, partim ut hæc ipſa
 instrumenta minus afficerentur. Nam aliquando interior per dy-
 ſenteriam, aliq; pathemata diuturna putreſcit, interiore ſalua. i-
 deo, ſi non accidit, ut interdum ægroti mortis periculum euadant.
 Reſte igitur Hippocrates dixit carunculas in dyſenteria excretas
 letale eſſe ſignum. Quippe alteram, adeoq; externam quoque tu-
 nicam

nicam esse lesam & corruptam significant.

APHORISMVS XXVII.

Οκτώσισιρ ὧ τοῖσι πυρετοῖσιρ ἀμείνωνται πλὴν
ἐκθρονοῦ, ὧ πῆσιρ ἀναληψῖσι πυρετοῖσιρ αἰμοιλία κα-
θυφαίνονται.

Quibus per febres sanguis alicunde large &
impetu eruperit, ijs quum reficiuntur alui hume-
ctantur.

Post sanguinis copiosi per febres eruptionem, interdū aluos
humectari hac sententia docet Hippocrates. Fit autem idip-
sum non tantum in febribus, sed & alijs morbis. Febrium uero po-
tissimum mentionem facit Hippocrates, quod hæ ipsæ magna ex
parte, præsertim ubi ardētes fuerint, Galeno lib. 3. de iudicijs ca.
3. teste, per sanguinem è naribus eruptionem iudicentur. Non autē
temere inquit ἀνάβω, hoc est multitudo sanguinis. quippe si exi-
guus est sanguis qui profluxit, non est necesse ut subinde aluius hu-
mectetur. Neq; enim tum calor naturalis imbecillus fit, ut si san-
guis largè & cū impetu effluxerit. Quia ut paulatim profluat, ita
etiā uirtus ipsa paulatim refici potest, quemadmodum Hippocra-
tes ipse suprà docuit, dicens: Quæ longiore spacio temporis exte-
nuata sunt corpora, lente reficere oportet. Quæ uero breuiter, celeriter.
In Comm. utiq; Galeni ubi Græce est, καὶ ῥῆσις αἵματις, cō-
uertendum erit, ex copioso sanguinis profluuiio, & non simplici-
ter, ut interpretes fecit, sanguinis profluuiio. Alicunde, siue id è nari-
bus, ut in febribus magna ex parte accidit, siue per uterum, siue
hæmorrhoidas fiat, quum reficiuntur, iam è morbo conualescen-
tes, ijs alui humectatur, propter alimentum quædam bene conco-
cta in uentre morantur, neq; in corpore solent uiuantur. Quod quidē
accidere solet, ubi plus ciborum, quam prius fuit, quum uis uis-
uincere queat. Vbi uero sensim reficiuntur, neq; plus quam natu-
ra concoquere & distribuere possit uigerunt, nam tunc si ut tū
alui humectetur, appetitur hæc sententia li. 3. Propter hoc autē
» 4. 7. 9. 11. 13. 15. 17. 19. 21. 23. 25. 27. 29. 31. 33. 35. 37. 39. 41. 43. 45. 47. 49. 51. 53. 55. 57. 59. 61. 63. 65. 67. 69. 71. 73. 75. 77. 79. 81. 83. 85. 87. 89. 91. 93. 95. 97. 99. 101. 103. 105. 107. 109. 111. 113. 115. 117. 119. 121. 123. 125. 127. 129. 131. 133. 135. 137. 139. 141. 143. 145. 147. 149. 151. 153. 155. 157. 159. 161. 163. 165. 167. 169. 171. 173. 175. 177. 179. 181. 183. 185. 187. 189. 191. 193. 195. 197. 199. 201. 203. 205. 207. 209. 211. 213. 215. 217. 219. 221. 223. 225. 227. 229. 231. 233. 235. 237. 239. 241. 243. 245. 247. 249. 251. 253. 255. 257. 259. 261. 263. 265. 267. 269. 271. 273. 275. 277. 279. 281. 283. 285. 287. 289. 291. 293. 295. 297. 299. 301. 303. 305. 307. 309. 311. 313. 315. 317. 319. 321. 323. 325. 327. 329. 331. 333. 335. 337. 339. 341. 343. 345. 347. 349. 351. 353. 355. 357. 359. 361. 363. 365. 367. 369. 371. 373. 375. 377. 379. 381. 383. 385. 387. 389. 391. 393. 395. 397. 399. 401. 403. 405. 407. 409. 411. 413. 415. 417. 419. 421. 423. 425. 427. 429. 431. 433. 435. 437. 439. 441. 443. 445. 447. 449. 451. 453. 455. 457. 459. 461. 463. 465. 467. 469. 471. 473. 475. 477. 479. 481. 483. 485. 487. 489. 491. 493. 495. 497. 499. 501. 503. 505. 507. 509. 511. 513. 515. 517. 519. 521. 523. 525. 527. 529. 531. 533. 535. 537. 539. 541. 543. 545. 547. 549. 551. 553. 555. 557. 559. 561. 563. 565. 567. 569. 571. 573. 575. 577. 579. 581. 583. 585. 587. 589. 591. 593. 595. 597. 599. 601. 603. 605. 607. 609. 611. 613. 615. 617. 619. 621. 623. 625. 627. 629. 631. 633. 635. 637. 639. 641. 643. 645. 647. 649. 651. 653. 655. 657. 659. 661. 663. 665. 667. 669. 671. 673. 675. 677. 679. 681. 683. 685. 687. 689. 691. 693. 695. 697. 699. 701. 703. 705. 707. 709. 711. 713. 715. 717. 719. 721. 723. 725. 727. 729. 731. 733. 735. 737. 739. 741. 743. 745. 747. 749. 751. 753. 755. 757. 759. 761. 763. 765. 767. 769. 771. 773. 775. 777. 779. 781. 783. 785. 787. 789. 791. 793. 795. 797. 799. 801. 803. 805. 807. 809. 811. 813. 815. 817. 819. 821. 823. 825. 827. 829. 831. 833. 835. 837. 839. 841. 843. 845. 847. 849. 851. 853. 855. 857. 859. 861. 863. 865. 867. 869. 871. 873. 875. 877. 879. 881. 883. 885. 887. 889. 891. 893. 895. 897. 899. 901. 903. 905. 907. 909. 911. 913. 915. 917. 919. 921. 923. 925. 927. 929. 931. 933. 935. 937. 939. 941. 943. 945. 947. 949. 951. 953. 955. 957. 959. 961. 963. 965. 967. 969. 971. 973. 975. 977. 979. 981. 983. 985. 987. 989. 991. 993. 995. 997. 999. 1001. 1003. 1005. 1007. 1009. 1011. 1013. 1015. 1017. 1019. 1021. 1023. 1025. 1027. 1029. 1031. 1033. 1035. 1037. 1039. 1041. 1043. 1045. 1047. 1049. 1051. 1053. 1055. 1057. 1059. 1061. 1063. 1065. 1067. 1069. 1071. 1073. 1075. 1077. 1079. 1081. 1083. 1085. 1087. 1089. 1091. 1093. 1095. 1097. 1099. 1101. 1103. 1105. 1107. 1109. 1111. 1113. 1115. 1117. 1119. 1121. 1123. 1125. 1127. 1129. 1131. 1133. 1135. 1137. 1139. 1141. 1143. 1145. 1147. 1149. 1151. 1153. 1155. 1157. 1159. 1161. 1163. 1165. 1167. 1169. 1171. 1173. 1175. 1177. 1179. 1181. 1183. 1185. 1187. 1189. 1191. 1193. 1195. 1197. 1199. 1201. 1203. 1205. 1207. 1209. 1211. 1213. 1215. 1217. 1219. 1221. 1223. 1225. 1227. 1229. 1231. 1233. 1235. 1237. 1239. 1241. 1243. 1245. 1247. 1249. 1251. 1253. 1255. 1257. 1259. 1261. 1263. 1265. 1267. 1269. 1271. 1273. 1275. 1277. 1279. 1281. 1283. 1285. 1287. 1289. 1291. 1293. 1295. 1297. 1299. 1301. 1303. 1305. 1307. 1309. 1311. 1313. 1315. 1317. 1319. 1321. 1323. 1325. 1327. 1329. 1331. 1333. 1335. 1337. 1339. 1341. 1343. 1345. 1347. 1349. 1351. 1353. 1355. 1357. 1359. 1361. 1363. 1365. 1367. 1369. 1371. 1373. 1375. 1377. 1379. 1381. 1383. 1385. 1387. 1389. 1391. 1393. 1395. 1397. 1399. 1401. 1403. 1405. 1407. 1409. 1411. 1413. 1415. 1417. 1419. 1421. 1423. 1425. 1427. 1429. 1431. 1433. 1435. 1437. 1439. 1441. 1443. 1445. 1447. 1449. 1451. 1453. 1455. 1457. 1459. 1461. 1463. 1465. 1467. 1469. 1471. 1473. 1475. 1477. 1479. 1481. 1483. 1485. 1487. 1489. 1491. 1493. 1495. 1497. 1499. 1501. 1503. 1505. 1507. 1509. 1511. 1513. 1515. 1517. 1519. 1521. 1523. 1525. 1527. 1529. 1531. 1533. 1535. 1537. 1539. 1541. 1543. 1545. 1547. 1549. 1551. 1553. 1555. 1557. 1559. 1561. 1563. 1565. 1567. 1569. 1571. 1573. 1575. 1577. 1579. 1581. 1583. 1585. 1587. 1589. 1591. 1593. 1595. 1597. 1599. 1601. 1603. 1605. 1607. 1609. 1611. 1613. 1615. 1617. 1619. 1621. 1623. 1625. 1627. 1629. 1631. 1633. 1635. 1637. 1639. 1641. 1643. 1645. 1647. 1649. 1651. 1653. 1655. 1657. 1659. 1661. 1663. 1665. 1667. 1669. 1671. 1673. 1675. 1677. 1679. 1681. 1683. 1685. 1687. 1689. 1691. 1693. 1695. 1697. 1699. 1701. 1703. 1705. 1707. 1709. 1711. 1713. 1715. 1717. 1719. 1721. 1723. 1725. 1727. 1729. 1731. 1733. 1735. 1737. 1739. 1741. 1743. 1745. 1747. 1749. 1751. 1753. 1755. 1757. 1759. 1761. 1763. 1765. 1767. 1769. 1771. 1773. 1775. 1777. 1779. 1781. 1783. 1785. 1787. 1789. 1791. 1793. 1795. 1797. 1799. 1801. 1803. 1805. 1807. 1809. 1811. 1813. 1815. 1817. 1819. 1821. 1823. 1825. 1827. 1829. 1831. 1833. 1835. 1837. 1839. 1841. 1843. 1845. 1847. 1849. 1851. 1853. 1855. 1857. 1859. 1861. 1863. 1865. 1867. 1869. 1871. 1873. 1875. 1877. 1879. 1881. 1883. 1885. 1887. 1889. 1891. 1893. 1895. 1897. 1899. 1901. 1903. 1905. 1907. 1909. 1911. 1913. 1915. 1917. 1919. 1921. 1923. 1925. 1927. 1929. 1931. 1933. 1935. 1937. 1939. 1941. 1943. 1945. 1947. 1949. 1951. 1953. 1955. 1957. 1959. 1961. 1963. 1965. 1967. 1969. 1971. 1973. 1975. 1977. 1979. 1981. 1983. 1985. 1987. 1989. 1991. 1993. 1995. 1997. 1999. 2001. 2003. 2005. 2007. 2009. 2011. 2013. 2015. 2017. 2019. 2021. 2023. 2025. 2027. 2029. 2031. 2033. 2035. 2037. 2039. 2041. 2043. 2045. 2047. 2049. 2051. 2053. 2055. 2057. 2059. 2061. 2063. 2065. 2067. 2069. 2071. 2073. 2075. 2077. 2079. 2081. 2083. 2085. 2087. 2089. 2091. 2093. 2095. 2097. 2099. 2101. 2103. 2105. 2107. 2109. 2111. 2113. 2115. 2117. 2119. 2121. 2123. 2125. 2127. 2129. 2131. 2133. 2135. 2137. 2139. 2141. 2143. 2145. 2147. 2149. 2151. 2153. 2155. 2157. 2159. 2161. 2163. 2165. 2167. 2169. 2171. 2173. 2175. 2177. 2179. 2181. 2183. 2185. 2187. 2189. 2191. 2193. 2195. 2197. 2199. 2201. 2203. 2205. 2207. 2209. 2211. 2213. 2215. 2217. 2219. 2221. 2223. 2225. 2227. 2229. 2231. 2233. 2235. 2237. 2239. 2241. 2243. 2245. 2247. 2249. 2251. 2253. 2255. 2257. 2259. 2261. 2263. 2265. 2267. 2269. 2271. 2273. 2275. 2277. 2279. 2281. 2283. 2285. 2287. 2289. 2291. 2293. 2295. 2297. 2299. 2301. 2303. 2305. 2307. 2309. 2311. 2313. 2315. 2317. 2319. 2321. 2323. 2325. 2327. 2329. 2331. 2333. 2335. 2337. 2339. 2341. 2343. 2345. 2347. 2349. 2351. 2353. 2355. 2357. 2359. 2361. 2363. 2365. 2367. 2369. 2371. 2373. 2375. 2377. 2379. 2381. 2383. 2385. 2387. 2389. 2391. 2393. 2395. 2397. 2399. 2401. 2403. 2405. 2407. 2409. 2411. 2413. 2415. 2417. 2419. 2421. 2423. 2425. 2427. 2429. 2431. 2433. 2435. 2437. 2439. 2441. 2443. 2445. 2447. 2449. 2451. 2453. 2455. 2457. 2459. 2461. 2463. 2465. 2467. 2469. 2471. 2473. 2475. 2477. 2479. 2481. 2483. 2485. 2487. 2489. 2491. 2493. 2495. 2497. 2499. 2501. 2503. 2505. 2507. 2509. 2511. 2513. 2515. 2517. 2519. 2521. 2523. 2525. 2527. 2529. 2531. 2533. 2535. 2537. 2539. 2541. 2543. 2545. 2547. 2549. 2551. 2553. 2555. 2557. 2559. 2561. 2563. 2565. 2567. 2569. 2571. 2573. 2575. 2577. 2579. 2581. 2583. 2585. 2587. 2589. 2591. 2593. 2595. 2597. 2599. 2601. 2603. 2605. 2607. 2609. 2611. 2613. 2615. 2617. 2619. 2621. 2623. 2625. 2627. 2629. 2631. 2633. 2635. 2637. 2639. 2641. 2643. 2645. 2647. 2649. 2651. 2653. 2655. 2657. 2659. 2661. 2663. 2665. 2667. 2669. 2671. 2673. 2675. 2677. 2679. 2681. 2683. 2685. 2687. 2689. 2691. 2693. 2695. 2697. 2699. 2701. 2703. 2705. 2707. 2709. 2711. 2713. 2715. 2717. 2719. 2721. 2723. 2725. 2727. 2729. 2731. 2733. 2735. 2737. 2739. 2741. 2743. 2745. 2747. 2749. 2751. 2753. 2755. 2757. 2759. 2761. 2763. 2765. 2767. 2769. 2771. 2773. 2775. 2777. 2779. 2781. 2783. 2785. 2787. 2789. 2791. 2793. 2795. 2797. 2799. 2801. 2803. 2805. 2807. 2809. 2811. 2813. 2815. 2817. 2819. 2821. 2823. 2825. 2827. 2829. 2831. 2833. 2835. 2837. 2839. 2841. 2843. 2845. 2847. 2849. 2851. 2853. 2855. 2857. 2859. 2861. 2863. 2865. 2867. 2869. 2871. 2873. 2875. 2877. 2879. 2881. 2883. 2885. 2887. 2889. 2891. 2893. 2895. 2897. 2899. 2901. 2903. 2905. 2907. 2909. 2911. 2913. 2915. 2917. 2919. 2921. 2923. 2925. 2927. 2929. 2931. 2933. 2935. 2937. 2939. 2941. 2943. 2945. 2947. 2949. 2951. 2953. 2955. 2957. 2959. 2961. 2963. 2965. 2967. 2969. 2971. 2973. 2975. 2977. 2979. 2981. 2983. 2985. 2987. 2989. 2991. 2993. 2995. 2997. 2999. 3001. 3003. 3005. 3007. 3009. 3011. 3013. 3015. 3017. 3019. 3021. 3023. 3025. 3027. 3029. 3031. 3033. 3035. 3037. 3039. 3041. 3043. 3045. 3047. 3049. 3051. 3053. 3055. 3057. 3059. 3061. 3063. 3065. 3067. 3069. 3071. 3073. 3075. 3077. 3079. 3081. 3083. 3085. 3087. 3089. 3091. 3093. 3095. 3097. 3099. 3101. 3103. 3105. 3107. 3109. 3111. 3113. 3115. 3117. 3119. 3121. 3123. 3125. 3127. 3129. 3131. 3133. 3135. 3137. 3139. 3141. 3143. 3145. 3147. 3149. 3151. 3153. 3155. 3157. 3159. 3161. 3163. 3165. 3167. 3169. 3171. 3173. 3175. 3177. 3179. 3181. 3183. 3185. 3187. 3189. 3191. 3193. 3195. 3197. 3199. 3201. 3203. 3205. 3207. 3209. 3211. 3213. 3215. 3217. 3219. 3221. 3223. 3225. 3227. 3229. 3231. 3233. 3235. 3237. 3239. 3241. 3243. 3245. 3247. 3249. 3251. 3253. 3255. 3257. 3259. 3261. 3263. 3265. 3267. 3269. 3271. 3273. 3275. 3277. 3279. 3281. 3283. 3285. 3287. 3289. 3291. 3293. 3295. 3297. 3299. 3301. 3303. 3305. 3307. 3309. 3311. 3313. 3315. 3317. 3319. 3321. 3323. 3325. 3327. 3329. 3331. 3333. 3335. 3337. 3339. 3341. 3343. 3345. 3347. 3349. 3351. 3353. 3355. 3357. 3359. 3361. 3363. 3365. 3367. 3369. 3371. 3373. 3375. 3377. 3379. 3381. 3383. 3385. 3387. 3389. 3391. 3393. 3395. 3397. 3399. 3401. 3403. 3405. 3407. 3409. 3411. 3413. 3415. 3417. 3419. 3421. 3423. 3425. 3427. 3429. 3431. 3433. 3435. 3437. 3439. 3441. 3443. 3445. 3447. 3449. 3451. 3453. 3455. 3457. 3459. 3461. 3463. 3465. 3467. 3469. 3471. 3473. 3475. 3477. 3479. 3481. 3483. 3485. 3487. 3489. 3491. 3493. 3495. 3497. 3499. 3501. 3503. 3505. 3507. 3509. 3511. 3513. 3515. 3517. 3519. 3521. 3523. 3525. 3527. 3529. 3531. 3533. 3535. 3537. 3539. 3541. 3543. 3545. 3547. 3549. 3551. 3553. 3555. 3557. 3559. 3561. 3563. 3565. 3567. 3569. 3571. 3573. 3575. 3577. 3579. 3581. 3583. 3585. 3587. 3589. 3591. 3593. 3595. 3597. 3599. 3601. 3603. 3605. 3607. 3609. 3611. 3613. 3615. 3617. 3619. 3621. 3623. 3625. 3627. 3629. 3631. 3633. 3635. 3637. 3639. 3641. 3643. 3645. 3647. 3649. 3651. 3653. 3655. 3657. 3659. 3661. 3663. 3665. 3667. 3669. 3671. 3673. 3675. 3677. 3679. 3681. 3683. 3685. 3687. 3689. 3691. 3693. 3695. 3697. 3699. 3701. 3703. 3705. 3707. 3709. 3711. 3713. 3715. 3717. 3719. 3721. 3723. 3725. 3727. 3729. 3731. 3733. 3735. 3737. 3739. 3741. 3743. 3745. 3747. 3749. 3751. 3753. 3755. 3757. 3759. 3761. 3763. 3765. 3767. 3769. 3771. 3773. 3775. 3777. 3779. 3781. 3783. 3785. 3787. 3789. 3791. 3793. 3795. 3797. 3799. 3801. 3803. 3805. 3807. 3809. 3811. 3813. 3815. 3817. 3819. 3821. 3823. 3825. 3827. 3829. 3831. 3833. 3835. 3837. 3839. 3841. 3843. 3845. 3847. 3849. 3851. 3853. 3855. 3857. 3859. 3861. 3863. 3865. 3867. 3869. 3871. 3873. 3875. 3877. 3879. 3881. 3883. 3885. 3887. 3889. 3891. 3893. 3895. 3897. 3899. 3901. 3903. 3905. 3907. 3909. 3911. 3913. 3915. 3917. 3919. 3921. 3923. 3925. 3927. 3929. 3931. 3933. 3935. 3937. 3939. 3941. 3943. 3945. 3947. 3949. 3951. 3953. 3955. 3957. 3959. 3961. 3963. 3965. 3967. 3969. 3971. 3973. 3975. 3977. 3979

πονηρὸν εἶναι, id est male afficitur, complectitur, & humectatur, & quæcunque in ventre perperam fiunt: alijs quidem morbis, alijs inflatus, uel ructu acido corruptis, uel prorsus non concoquentibus. Omnia enim hæc caloris natui inopiam consequuntur, ob quam & urina aquosa esse apparet.

APHORISMVS XXVIII.

Οὐδὲν ἰσὶν χολώδεια τὰ σκληρόματα, λευκῶσι & γενομένης πᾶνται. καὶ ἐκρόσισι λεύκωσις, χολωδίων γινόμενον πᾶνται.

Quibus biliosæ deiectiones sunt, ijs surditate superueniente, desinunt. Et quibus surditas preceedit, ijs biliosis deiectionibus superuenientibus, finitur.

Hippocrates hoc in aphorismo, de surditate quæ facile soluitur, agit: docetq; hæc fieri ob retentas biliosas deiectiones: facile solubilis. & uicissim solui, ubi illæ superuenerint. Loqui autem illam de surditate quæ non est stabilis, facile è uerbo τῶν γινόμενων colligitur. Fit autem à flaua bile quæ ad cerebrum recurrit, quod humor sit facile mobilis. A' pituita enim generata surditas stabilior est, quod is humor crassius & tenax sit. Nihil itaque mirum, surditate ex recursu bilis ad cerebrum facta, biliosas deiectiones desinere. Quod si uero biliosæ deiectiones surditatem sequantur, necesse erit ut biliosa materia è supernis ad inferiora translata, surditas cesset. Porro & si magna ex parte accidit, ut surditas in febribus orta per biliosas deiectiones cesset, tamē soluitur etiā alijs nonnunquā modis, quemadmodum in libello cui titulus est, De morborum decretorio, testatur Hippocrates inquiring: Quibus in febribus aures surdesunt, ij necessario febre non discussa delirant: quod quidem delirium sanguis è naribus fluens soluit, uel si uenter solutus biliosa deieccat, uel si difficultas intestinorum superueniat, uel coxendicium, uel genuum dolor.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIIS Galeni.

Nō deerit quæ habitu diffie.) Græcè, ὅτι τῶν ἐν ἡμῖν ἀπολύεται.

non

Affectus in
σχίσα.

in εφε.

Febres hec
est.

non de ea quæ stabilis est, & difficulter soluitur. Sunt enim dupli-
ces affectus corporis. Quidam leuiter in corpore nostro hærent, &
facile soluantur, Græcisq; ἐν σχίσσιν διαθεοσι dicuntur. Quidam
in habitum abeunt, & difficulter soluantur, iisdemq; ἐν εφε, νοί-
μαθ εφε uocantur. Hinc febres, quæ non nisi difficulter soluantur
illis interni, sicuti contra quæ facile, χυταινοi nominantur. Testis
Galenus lib. 3. The. metho. ca. 1.

APHORISMVS XXIX.

Οκίσσισις ἐν τοῖσι πυρετοῖσις ἐνταῖσις ἰούσις ἐν
για γίνονται, δύσκειται.

Quibus in febribus sexto die rigores fiunt, ij dif-
ficile iudicium afferunt.

Rigores sex
to die orti
malum por-
tendunt.

Rigor.

ῥίγες &
ἐπίνη diffe-
runt.

ῥίγες.

ἐπίνη.

Rigorem sexto die in febribus ortum, hoc in aphorismo, uelu-
ti cum qui morbum non iudicat, damnat. Per rigorem au-
tem hic intelligere oportet, inæqualem uniuerſi corporis concus-
sionem et quassationem: sic enim rigorem Galenus lib. 1. de Symp.
causis. cap. ultimo definit. Quod ut moneamus hoc loco, propter
Cornelium Celsum necesse est. Is enim rigoris uoce in alia signifi-
catione utitur, nempe pro ea cōuulsione specie, quæ Græcis ῥίγας
est, & interpretibus latinis distensio dicitur. Quod autem Hippo-
crates ῥίγες appellare solet, hoc ille horrorem algoremq; interpre-
tatur. Sed oportet nos à Celsi interpretatione recedere de phæ de
causa. Primo propter diutinam consuetudinem scholarū, quæ hac
in significatione uoce rigoris multis iā annis usæ sunt. Dein, quia
nisi id ipsum faciamus, latina uoce, quæ Græcorū exprimamus ἐπί-
νη, destituemur. Differre autem ῥίγες et ἐπίνη, manifestissimum
fit ex ijs quæ scribit Galenus lib. 10. The. metho. ca. 4. Et lib. 2. de
Sympt. causis, ca. 7. non obstante quod ex eadē causa, nempe mor-
dacibus & acerbis excrementis generentur. ῥίγες enim, rigorue la-
tinis, fit, ubi eorundem acrimonia & impetus celeritas intendun-
tur, tum copia maior, & laborantis uirium infirmitas est. ἐπίνη au-
tem, seu horror, oritur, ubi et qualitas prædictorū, & impetus ue-
locitatem remissior, tum copia minor, et robur tristanti obsistit. Cau-
sas uero rigoris copiose docet loco iam citato Galenus. Et lib. 2. de
iudicijs

Iudicij cap. 3. Quibus itaq; inquit Hippocrates, in febribus, et ijs quidem continuis, sextum diem attingentibus rigores accidunt, *διονεικτα* sunt, hoc est *κακὴν ἐπιφέρει κρίσιμ*, difficile affrunt iudicium, aut sunt mali iudicij. Sed quæ ad huius dictionis dieiq; sex-
ti rationem attinent, in Commentarijs Galeni abunde explican-
tur. Non autem temerè à nobis antea dictum est, rigores sextanos
in continuis febribus malum portendere iudicium: in intermitten-
tibus enim quotidianis quamvis rigores sexto die fiunt, nihilomi-
nus tamen morbum soluunt. Hinc est quod infra dixerit: Quibus
in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres soluuntur.

aph. 63. b. in
sec.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

In primo libro Epidemion.) Sectione scilicet 2. const. 2. Pau-
lo aute.) Nempe Comment. 22. In prognostico.) Scilicet lib. 3.
aph. 4. In hoc ipso aphorismorū lib.) Sect. 2. aph. 24. In pri-
mo Epidemion.) Sect. 3. in fine. Vel non firmiter, &c.) Græcè,
ὡς ἐν βέλεια κρίσιμ ἀκλονέτι, ἐπιφέρει, ἀλλὰ ὥστε βελίως ἐπιφε-
ρεται, ἢ εἰς μακρόν ἐμπέτορτα χρόνον, uel non firmum iudicium
afferre, sed ut facile sit fieri recidiuum; uel iu longum tempus inci-
dens: uon autem incidentes, ut Musa conuertit. Neque enim ἐμπέ-
τορτα refert *εἰς*, sed *κρίσιμ*, ut sit accusatiuus singularis. Cete-
rum notandum hoc loco erit, firmam, fidam, certam, ue iudicatio-
nem esse, quæ nunquam redit. Et contrā infirmam, infidam ac in-
certam, quæ cum morbi recidiua fit. Testis Galenus qui libro 1. de
Diebus iudicatorijs ita scriptū reliquit. *πιστὸς καὶ βέλεια καὶ ἀσφα-
λὴ, ἢ μὴ ἐστὶ ἐπανορθωμένη. ἀπιστὸς ἢ, ὅταν ἐπιπροσπίπτει.* Cum ca-
sibus.) Græcè, καὶ μετὰ συμπτωμάτων ἐστὶν ὅτε χαλεπώτε, εἰ ἐκ-
ταῦτα γίνονται. accidit uero interdum cum difficilib. symptomatis, si
prorogetur. Quæ duo extrema uerba non rectè præterijt inter-
pres, ut ex Græcis liquet, & alio quodam Galeni loco, lib. nimirū
3. Prog. Commen. 1. hunc planè explicante ubi ita inquit: Inter-
dit quandoq; sextus, qui malè iudicat, propterea quod symptomati-
tis difficiliorib. interdū faciat excidere iudicationē in *ὡς ἐν κρίσιμ* *ὡς ἐν κρί-
σιμ*. nominatā: quia iudicatio ultra debitū prorogetur tēpus. Nō enim
integre discuit morbū, sed imperfecte. Et si quando integrè, pror-

Musa nota-
tur.
Iudicium fur-
mum.
Infirmum.

Dies sextus sus efficit recidiuū. Quapropter rectissime diē sextū Galenus lib. 1. tyranno col
latus. „ iudicatur morbus, nisi cū difficilib. symptomatis, et periculo maxi
„ mo, ad h. ec absq. fide, imperfectū, obscurū, sine signis, et ad malum.
„ Ceterum quæ sit infida iudicatio, paulo ante diximus. Imperfecta
Imperfecta quidē est, quæ ex morbo aliquid reliquit. Obscura, quæ citra excre
iudicatio. tionē uel abscessum sit. Sine signis, quæ à nullo priore diē est indica
Obscura. ta. Mala, quæ in ægri perniciē omnino desinit. Ipsorū autem cau
Sine signis. sas.) Nā quū omnes iudicationes in dies intercidētes trāslatæ nobis
Mala. suspēctæ esse debeat, quod scilicet idipsum nō fiat nisi propter erra
Diei sexti iudicatio suspēcta. ta quædā interueniētia: maximē certe diē sexti iudicatio nobis su
specta. spectū sit oportet: quo. i. is, ut ait lib. 1. de Dieb. iudicatorijs Gale
nus, perniciē illius quæ iudicādū suscepit, letetur, de salute uero eius
dem tristetur, male denique ægrū tradet, et lōga punitione exer
ceat. Quapropter quū iudicationes in dieb. intercidētib. non fiāt
Indicatio nes interci. naturæ motus, sed morbi potius malitia, aut errore aliquo interue
dentiū diēriū. niēte, male ut sint necesse est, quæ admodū suprà in explicatione a
phorismi 23. sect. 2. diximus paulo copiosius. De iudicatorijs diē
bus.) In Aldino codice legitur, ἐν τῷ τρίτῳ τῶν περὶ ὁρίων, in ter
tio de iudicijs. Verum quū illic nullā fieri diēriū iudicatoriorū men
tionē cōstet, cōscō cū interprete esse potius legēdū ἐν τῷ τρίτῳ περὶ
τῶν κρίσεων ἡμερῶν. Quū autē in 1. etiā libro Diēriū iudicatorio
rū plur. de dieb. decretorijs habeat Galenus, præstat ut simpliciter
legamus ἐν τῷ περὶ τῶν κρίσεων ἡμερῶν, in lib. de dieb. iudicatorijs.

APHORISMV XXX.

Ὅσοισι παροξυσμοὶ γίνονται, τὸ αὐτὸν ὥρην ἀφ' ἧς ὁ πυρε
τὸς, ἐς τὴν αὐρίον τὴν αὐτὴν ὥρην ἢ μεταξὺ, ἀνίσταται.

Quibus accessiones fiunt, si febris, quacunque ho
ra dimiserit, eadem postero diē inuasit, ijs difficul
ter soluitur.

Initiū acces
sionis consi
derandum. **H**ic aphorismus ad artem quæ finis prædicit pertinet, quip
pe quæ febres futuræ sint longæ, quæ item breues, ex hora
qua accessio ipsa inuadit, ostendit. Initiū itaq. accessionis, nō finem
Hippoc. cōsiderandū esse monet. Si enim eandem semper horā ini
tium

rium eiusdem seruauerit, tum febrem illam difficulter solutam iri censendum. *Αὐσχετορ* enim hoc loco, Galeno in Commentarijs testis, nō significat nisi *Αυσχυτερ*. Quam interpretationem etiā Philotheus sequitur, dum inquit, *Αυσχετορ τὸν τῆς βητικῆς αὐτὸν νόσον*. Causam Galenus in Commentarijs exponit, ut non sit necessarios in huius aphorismi enarratione esse longiores.

ANNOTATIONES IN GALENI
ni Commentarios.

Horum habentibus initij acceffionis, &c.) Græcè, *τῶν ἀετὰς ἐν ἡμέρῃ τῇ αὐτῇ τῆς ἀρχῆς τῆς παρὰ φύσιν αὐτῶν* ijs qui habent inordinatā initij acceffionis horā. Ostendere, non tamen.) Non recte hanc sententiam interpres conuertit. Quippe post uerbū ostendere, finies sententiā colon esse debet, ut subinde noua sequatur, hæc scilicet, ὅ μὴ αὐτὸ τὸ αὐσχετορ εἴη ἐστὶ, &c. neq; etiā hæc uocem describit alter possumus interpretari, &c. Vim demolientē.) Græcè, *ἀλλοτρίως γὰρ αὐτὸς αὐτὸν τῆς ἰσχυρῆς αὐτῶν τῆς ἐστὶν ἐν αὐτῷ*. Validiore enim, ut sic dixerim, cōmotiōe ijs quæ stabilia sunt opus est.

APHORISMVS XXXI.

Τοῖσι λοιπώδεσιν γὰρ τοῖσι πυρετοῖσιν ὅν αἴθερα, καὶ πᾶσα τὰς γνάθους μάστις, ἀρπάζουσιν γίνονται.

In febribus in quibus lassitudinis sensus est in articulis, & in buccis præcipue, abscessus fiunt.

Hippocrates in hoc aphorismo docet quib. potissimum in febrib. abscessus fieri solent, nempe in ijs quib. lassitudinis sensus inest. Sic enim uocē *λοιπώδεσιν* li. 2. ca. 7. interpretatus est Celsius dicens: Si lassitudinis sensus in febre est, uel in maxillis, uel in articulis aliquid abscedit. Nec aliter infra Comment. trigesimo tertio exponit Galenus inquiens, *ὅταν αὐτῶν πυρετοῖσι λοιπώδης αἰσθησις ἦ*, quando in febribus lassitudinis sensus fuerit. Ceterum sensus is lassitudinis, est eius quæ uel ex pluribus motibus qui præcesserunt est generata, uel eius quæ citra hos accidit. Siue autem ab externo aliquo, atque adeo manifesto motu, quem quis initio febris sustinuit, siue sponte ex citra laborem aut motum aliquem acciderit lassitudo in febribus, abscessus necesse est fieri.

Rr 2

Articuli. fieri in articulis, hoc est iuncturis totius corporis, non tantum ma-
Abscessuum nuum & pedum. In spontanea enim laxitudine latiora articulo-
cause in laxi spacia prompte in se uitiosorum humorum redundantiam suscipi-
tudinibus. unt. In non spontanea aut laxitudine fiunt ideo abscessus in articu-
 lis, quod lata sint spacia, et motu excalescenti excrementa corporis

Cur absces- attrahit. Præcipue uero in ijs febribus abscessus sunt in buccis ma-
sus in buccis lisue, triplici de causa. Primò propter calorem febrilem, quem multi-
maxime. tudinem humorum secum sursum defert. Dein propter materiam,

quæ magna ex parte tenuis est, adeò ut & uic caloris suæq. spon-
 te prompte superiora petat. Tertio, quod male buccæ uic sunt ad-
 modum imbecilles, nequeantq. ad alias corporis partes excremen-
 ta ipsa propellere. Buccæ autem, quas Hippocrates aliq. Græci

γνάθῃ. γνάθος nominant, sunt latera oris utrinq. quæ spiritu retento infla-
Buccæ. tur. Latinis male etiam dicuntur. Hæ belle coloratis & ingenuis,

Malæ. pudore percussis, rubent. Quare interpret γνάθος perperam maxil-

Maxillæ. las conuertit. Sunt enim maxillæ partes infra buccas, ossa nimirum
ἐν γνάθῃ. quibus dentes insiguntur, Græcis γνάθος & γόμφος appellatur.

Quid aut abscessus Latinis significet, in cap. 41. Compendij no-
 stri exposuimus.

ANNOTATIONES IN COMMEN- tarios Galeni.

Didum prius.) Sectionis 2. Comment. 5. Proprie labores no-
 minantur.) Græcè, λήθοι, laxitudines. Sic passim in huius aphoris-
 mi Commentarijs, pro laboribus dicendum erat laxitudines. Ex
 motibus.) Adjiciendum pluribus. Græcè enim est, ἐν τῷ ὅτι πλεον
 σι. Proprium peculiare.) Græcè, ἰδίον λαὶ ἐξείρεται, proprium
 & peculiare. Rariores in illis abscessus sunt.) Quib. scilicet la-
 boris sensus non inest febribus. Circa maxillas.) Græcè, περι τὰς
 γνάθῃ, circa malas.

APHORISMVS XXXII.

Οὐδὲν οὖν ἀνίσταμνοι πρὸς τὴν νόσον τὴν ποτὶσιν, ἐν ταῦ-
 θα αἱ ἀφεσσεις γίνονται.

Quibus conualescentibus è morbis pars aliqua
 laborauerit, illic abscessus fiunt.

Haec Hippocratis sententia ad praesagiendi artem pertinet. quod enim futurum sit iis qui ubi iam morbo conualescunt aliqua parte laborauerint, aut doluerint, docet. Fiunt autem abscessus in ea parte quae laborauit, aut dolet: utrumque enim morbus uerbū hoc loco, *morbo*. Galeno in Commentariis teste, significat. Causam eius rei Galenus itidem in Commentariis suis exponit, ut non sit opus nos in enarratione huius sententiae esse prolixiores.

ANNOTATIONES IN GALENI
Commentarios.

Sicuti prius dictum. Sectione scilicet 2. Comment. 1. 6. et 16. Il luc morbum decubere.) Graece, *καὶ οὗτος ἡ ἀσθένεια ἵππηρ' αὐτοῦ τοῦ ματα*, illuc abscessum decubere. Sicuti et caliditas maior.) Sicuti uox abundat. Graece enim legitur, *καὶ ὑπερμαρτία πλεονάζει αὐτῷ τῷ τοῦ*. Quo modo aut caliditas natura apta est fluxiones attrahere, aut easdem Caliditas fluxiones attrahere. Gal. peculiariter li. 2. de Diff. feb. ca. 11. ostendit, ubi ex xiones attrahit. professo fluxionum causas exponit. Hoc.) Scilicet dolore. Atque imbecillitas.) Quomodo imbecillitas ad laborantem partem transfluxiones attrahit. superuacua, luculenter Gal. monstrat lib. 3. de Naturalib. facult. superuacuum causa. cap. 13. ubi ita scriptum reliquit. Sicut inter se particulae altera numerum causa. trimetum trahit, ita altera in altera quod superuacuum est a se deponit. Et sicut trahentium ea uicem quae erat ualentiore, sic et a se deponentiū. Estque haec uocatarum fluxionum causa. Habet enim particulae quaeque natiuum quoddam robur, quo quod superuacuum est persequitur. Vbi igitur earum aliqua affectus cuiuspiam occasione imbecillior est reddita, ex omnibus in illa confluere quae superuacuae sunt, est necesse. Ea namque quaecumque pars ualentiore est, in uicinas omnes reponit. Earum rursus singulae in alias quae ipsis sunt imbecilliores, deinde rursus illarum singulae in alias: idque catenus longissime procedit, quoad ex omnibus fugatum superuacuum in unam quampiam maxime imbecillam procubat. Hinc namque in aliam transfluere nequit, utpote nec ualentiorum aliqua id recipiente, nec laborante ipsa a se repellere ualente. Id docet. li. 6. de Tuē. san. ca. 11. Vtrobque modo.) Pro laborare uidelicet, ac dolere.

APHORISMVS XXXIII.

Ατὰρ ἡ καὶ πεπενηνός τι ἢ πετὸ νοσέει, καὶ τῶν βαρύνει ὁ νοσῶν.

Quin & si priusquam aliquis ægrotet pars quædam perdoluerit, aut labore fatigata fuerit, in ea morbus firmatur.

IN hoc aphorismo de dolore & lassitudine, quæ morbum antecedunt, agit Hippocrates, eaq; esse in causa cur in partem aliquam superuacua decumbant docet, inquit: Quin & si antequam aliquis feбри aut alio morbo affligi cœperit, pars quæpiam corporis perdoluerit, aut labore lassata fuerit: utrumq; enim, Galeno teste, uerbum *περὶ τῆς πᾶσης* significat: in eam morbus decubet, hoc xos. est in ea futurus est abscessus, per quæ morbus ipse iudicabitur: idq; propter causam præcedenti aphorismo expositam. Ceterum quod dixit Hippocrates, haud dubie accidet, nisi per aliquam excretionem, eam nimirum quæ fit uel per urinam, aut sanguinis ex naribus profluuium, humores crassi facientes abscessum uacuatı fuerint. Aph. 74. huius scđ. Cuius rei testis est Hippocrates, q̄ infra sic scriptũ reliquit: Quibus spes est abscessum ad articulos futurum esse, liberat ab abscessu
 » urina multa crassa & alba facta, qualis in febribus laboriosis quæ
 » to die quibusdam fieri incipit. Si uero etiam ex naribus profluxerit
 » sanguis, breui admodum solutio fit. Generalis huius sententiæ exemplum habes in Amphigenis famulo li. 6. Epid. part. 4. aph. 2.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Præposito.) Græcè, *περὶ τῆς πᾶσης*, prædicto. Expectare oportet.) Addendũ, ægotati. Græcè est, *τὸ λυμνῶντι προσδιέχεται χρός*, etc. Iuxta maxillas.) Græcè, *πρὸς τὰς γνάθους*, iuxta buccas, ut supra. Ex morbo relatus.) Græcè, *ἀνὰ τὸν ἴσθμον*, in uocem, e morbo conualescens. In quib. etc.) Græcè, *ἐφ' ὧν ἔλθεις ἐπὶ τῆς ἀναστοῆς*, in quib. spes est abscessum fore, neq; morbum antea iudicari per excretionem. In præcedentibus.) Cōm. 29. huius scđ. et 31. & 32.

APHORISMVS XXXIIII.]

Ἡν ὑπὸ πυρετῷ ἐχέμενον εἰδὼματ' οὐ μὴ ἔστω & γὰρ τῆ φάρυγγος καὶ φαίφνης ἐπιστῇ, θάνατοςίμου.

Si febricitanti, nullo existente in faucibus tumore,

more, strangulatio subito accidat, letale est.

Hic aphorismus ex eorū est numero, qui ad prædicēdi artem pertinent. In ea enim de periculosissima agit angina, quæ nimis ex gutturi inflammatione oritur, quā quidem confestim strangulare tradit, inquit: Si febricitanti, sic enim Celsus li. 2. cap. 6. hæc Hippocratis uerba, καὶ ἐν τῷ ἀπὸ τοῦ ἐξ ὀφθαλμοῦ. est interpretatus, aut ei quem febris uel exigua, uel uehemens corripuit tumore: (hoc enim loco ἀπὸ τοῦ, ut multis alijs in locis Hippocratis, generatim accipitur, idēq; quod καὶ, ut alibi quoq; monstrauimus, hoc est tumor significat) tumore nullo existerē in faucibus. id est, si aperto ore tumor nullus appareat in faucibus, strangulatio subito fiat, letale est signum. Causam exposuit in Commen. Galenus: qui quā satis prolixi sint, non est cur nostrā euarrationē extendamus. Specie eius anginae de qua hic sermo est, clarius pingit Hippocrates li. 3. prog. aph. 13. ubi ita scriptū reliquit: Angina periculosissima est, celeriterq; enecat, ubi neq; in faucibus, neq; in ceruice quicq; apparet, doloresq; uehementes fuerint, et spiritus non nisi recta ceruice trahitur. Hæc enim eodem die strangulat, et interdum secundo, aut tertio, aut quarto. Quam quidem Hippocratis sententiam ideo citare placuit, quod non parum lucis huic nostro aphor. afferrat. Plura ad huius aph. intelligentiā habet Gal. Cōm. 60. sect. 7.

Angina periculosissima.

si Angina.

ANNOTATIONES IN GALENI

ni Commentarios.

De difficili anhelitu.) Græcè, καὶ ἀνοσπία, de difficili spiratione: non anhelitu, sicut interpres cōuertit. Quippe anhelitus est spiritus tantum emissio, ut alibi etiā diximus. Spiratio autē, eiusdem ingressus et egressus. Locus autē quem citat Gal. est in lib. 1. ubi ita scriptum reliquit: Vbi caliditas abundat, ueloces et magnas et densas uidere est fieri inspirationes. Defectum inspirationis.) Græcè, ὁδὸς ἀνασπίας, defectum spirationis. Nam talis angustia ipsorum, etc.) Græcè, ἡ γὰρ τοῖς ἀνοσπίας οὐκ αὐτῶν χάρις τῶν τῶν ἀνοσπίας ἐστὶ γινώσκον. Nam ipsa angustia non est facta siue ips quæ respirationi seruiunt instrumentis. Legitur autem in Aldino codice perperam γινώσκον pro γινώσκον. Respirationis autē instrumenta, ut in libro de Causis respirationis testatur Galen.

Anhelitus.
Spiratio.

Respiratio instrumenta.

sunt

sunt os, nares, aspera arteria, pulmo, muscoli thoracis, septumq; transversum. Per fauces autem, &c.) Locus est in 1. Odysseæ, ubi ait, φάρυγος δὲ ἐξέσσυτο οἶνος, ψυμαίτε ἀνδρόμενοι, faucib. vinum

Musa inter pretatio incipit. crucebatur, frustra; humana non ut Musa conuertit, cibi; per-
 errebant. Υἱομοι enim, Phauorino interprete, sunt μέν, τε ἀπὸ τῆς
 ν. μυα, frustra, partes exiguae. ἀνδρόμενοι autē idē significat quod

ψυμαί. ἀνθρώποι, uel ὑπὲρ ἀνθρώπων, humana, uel carnes humanas. Spa-
 cium illud laxius.) Haud aliter φάρυγας describit lib. 4. de Malē af-

Fauces. fe. lo. ca. 5. iniquens: Fauces uoco internū oris locum, ubi simul cō-
 ueniunt & gule & gutturis partes extremæ. Libro quoq; Prog.
 3. Comment. 18. præiacentē gule & gutturi locū fauces appellat.
 Quod commemorare hoc loco uolui, ut quæ esset propria τῆς φάρ-
 γυγος apud Galenum significatio, studiosi scirent. Prisci enim

οἱ ἄνθρωποι. per tumorē.) Græcē est, ὡς αὐτὸς οὐδὲν ἄλλο οἱ παλαιοὶ τότε οἰδῆμα
 καὶ τὸν ὄγκον. prisci eodē modo & œdema & tumorē nominabāt.
 Absq; dolore diari.) legendum, & duri. Græcē enim est, καὶ σκλη-
 ροί. Oedemata, id est inflationes.) Expungenda est dictio infla-

Interpretis error. tionis. Neq; inflationes Græcis οἰδηματῶν, sed ἐμπνευσήσεις uo-
 cantur. Sub uocabulo inflationis.) Græcē, οἰδηματῶν πρὸς τὴν
 πύλιν, sub uocabulo œdematis. Tunicæ tenuitatē.) interioris ni-

Aspera arte rix tunicæ. mirum. Sunt enim duæ asperæ arteriæ tunicæ, interior & exte-
 rior. Interior est orbicularis, omnia subiungēs, dēsa, tenuis, modice
 sicca. De qua plura Galenus lib. 7. de Usu par. corp. Musculi an-
 teriores.) Græcē est, οἱ ἐνδοὶ αὐτοῦ μυῶς, sic enim legendum, non

Aldinus co- dex emenda- tus. αὐτῶν, ut habet Aldinus codex, musculi interiores. de quibus uide
 Galenū loco iā citato. Quando adiacentiū faucib. partiū.) Græ-
 cē, ἐπὶ τῶν μέσων τῆς φάρυγγος, ὑγιμύων, incumbentiū faucib. musculorū.

De quibus in sequentis Commē. annotationib. dicemus plura. In
 libro prænūciatio.) Græcē, ἐν τῇ προφησίᾳ, in prorrhetic. o. lib.

Fauces te- nues. scilicet 2. aph. 54. Per fauces autē tenues, Galeno in Commē. teste,
 Hippocrates intelligit eas quæ sunt sine tumore. Et talibus.) Græ-
 cē, ἐν αἰτίαις ἐστίν, ex talib. causis. Fieri absq; dolore.) Adjicien-

dum, in eo. Græcē namq; est, γινώσθαι τὸν ὄγκον αὐτοῦ αὐτῶν ἐν αὐτῶ.
 Resolutis.) Aldinus codex legit παχυνθέντων, crassiorib. redditis.
 Alij habent παραλυθέντων, quos interpres est secutus. Vtraq; autē
 lectio

lectio tolerari potest. Quia coincidentib. propter resolutionē tunicis, angustia fit, perinde atq; ubi crassiores redduntur. Musculi gutturis intrinseci.) Græcè, τῶν ἐνδὲν τοῦ λάρυγγος μυῶν ἐπὶ τῆς ἐν τὰς ἐντὺν σφινωδῶναι τὸν πόρον, musculorum gutturis interiorum supra modum extensorum meatus reddatur angustior.

APHORISMVS XXXV.

ἢν ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένην ὁ τραχηλὸς ἐξ αἰφνης ἐπισφραγίσσῃται, καὶ μόγις κατὰ πίνην δυνάται, διδύματος μὴ ἔοντος, θανάσιμος.

Si febricitanti collū repente perueritur, & uix potest deglutire, tumore nullo apparente, letale.

ET hic aphorismus in numero corū est, qui ad prædicēdi artē spectant. Docet enim quid accadat ijs qui quarta anginæ species, quæ sit ubi ad anteriore regionē cervicis uertebrae propter inflammationē musculorū qui gulæ præiacēt, aut etiā ipsius gulæ, luxantur, indeq; locus cauus fit, corpiuntur. Inquit aut, ἢν ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένην, quo quidē loquēdi modo magna ex parte, ut dictum est in expositione præcedētis aphorismi, utitur Hippo. quādo uult significare aliquē uehemēti admodū febre correptū esse. ut illorū uerborū is sit sensus: Si uehemēter febricitāti collū repēte perueritur, & uix deglutire potest, tumore non apparēte (sic enim interpretāda ueniūt hæc uerba διδύματος μὴ ἔοντος) uel non existēte in faucibus, quia est quidē tumor, quum sit inflammatio musculorū qui gulæ præiacent, ut dictū est: atqui is non apparēt neq; in faucibus, neq; extrinsecus, quemadmodū in Cōmentarijs suis Galenus copiosius explicat. Et hic ὁ δυνάται, ut semper aliās apud Hippocratem, generatim omnem tumorem, atq; adeo idem quod ἐγχορ, significat. His itaq; accidentib. letale est signū, quia inflammationē aliquam in gulæ præiacentib. musculis, aut ipsa gula esse portendūt, ut in Cōment. suis, & Cōment. 6. sectionis septimæ Galenus fusius docet.

Quarta anginæ species.

ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένη.

ANNOTATIONES IN GALENI Cōmentarios.

Gutturis.) Græcè, τῆς φάρυγγος, faucium. Musculorū qui gulæ præiacēt.) Intelligit faucium, quæ gulæ præiacēt, musculos. Quorū

ss quidem

quidē meminit Galenus lib. 1. de Motu musculorū, ita scribēs. τῶν
 ἢ κατὰ τὸν φάρυγγα καὶ τὸν λάρυγγα μὲν τοῖς μέμδαισι καὶ τῶν
 ἀπονευρώσεως τοῖς ἢ οὐκ οὐδ' ὅλως, musculorū qui in faucib. & gut-
 ture sūt, ijs quidē exiguae aut obscurae neru. & tenuitates sunt, alijs
 uero nequaquā. Quare errāt qui Galenū hic de internis musculis
 gul. loqui arbitrātur. nullos enim h. e. habet, ut copiose lib. 3. Pa-
 radox. ca. 12. demonstrauimus. Quippe musculi potius officiū in a-
 nimantib. gula praeſtat, q̄ ut per musculos moueatur. Est enim
 quēdā societas. Id quod manifeste etiā innuit lib. 4. de Male affe.
 loc. ca. 5. ubi praeſentē anginae speciem exactissime describit, ita in-
 quies: Superest adhuc aliud ceruicis malū, ubi ad anteriores partes
 uertebr. luxatur. Et quidē solis interdū musculis qui cū ipsis com-
 municāt tumore praeſentē naturā affēctis, uel nato ibi tuberculo, in-
 terdū etiā gula pariter cū ijs uitiata. Nonnunquā musculis quoq;
 qui gutturi iunguntur: quinetiā proprijs aliquādo gutturis muscu-
 lis, qui ipsum aperiunt, oblesis. Partib. ijs.) musculis nimirū di-
 ctis, & gul. Et ipsas ambientes.) Græcē, καὶ τὰς αὐτῶν αὐτὸν
 μεμβράνας, et ipsam ambiētes mēbranas. Sunt enim spinali medullae
 duae etiā mēbranae, perinde atq; cerebro, datae, sed inter se coniun-
 ctæ, nō distātes, ut in cerebro, quod scilicet ipsa haud pulset & mo-
 ueatur ueluti cerebrū, tāetsi a uertebris mobilib. continetur. Hisce
 duab. mēbranis spinalis medullae tertia tunica neruosa et ualida cir-
 cūdata, ne ipsae in uario motu uertebrarū frangerētur. In altera
 nerui.) Legendū neruorū. in Græcis enim codicib. est, κατὰ τὸν ἐ-
 τέραν ἀνέφυστον τῶν νεύρων. Quia bini nerui ex singulis uertebris
 nascūtur, atq; per singula uertebrarū foramina singuli nerui pro-
 deunt. Ad extra.) Vterq; codex et Græcus et Latinus hoc loco
 est deprauatus. Græcus enim legit εἰς τὰ ἐντὸς, cum tamē legendū
 sit εἰς τὰ ἐξτὸς, id est ad interiora. Id quod primum ē cōtextu uer-
 borum Galeni omnib. palām fit. Is enim uertebras uel ad interio-
 ra, uel ad latus trahi docet: ac deinceps quādo ad latus, et quādo ad
 interiora trahātur, diserte explanat. Dein quum inflāmatio aut tu-
 mor sit in internis partibus, atq; ad eas trahātur uertebræ, neces-
 se est ad interna fieri luxationem. Librum de articulis.) Lib. 3.
 Commen. 9. Et in Commen. secundi aphorismi diserte qualis sit il-

Gula nō ha-
 bet muscu-
 los.

Spinalis me-
 dulla duae
 mēbranae.

Galenī codi-
 ces emacula-
 ti.

la euerſio, docet ijs uerbis, ὅτι μὲν ἂν ἐκ τῶν φυματίων ἀπέωται εἰς τὸ
ἐκπορεύεσθαι ἀσπελῶνται διαστρέφει τῆς βλάβης ὁ ἐπιποιεῖν τὸς ἐλίζον
ὑπόσπον ἔπει. quod igitur à crudis tuberculis efficiantur distorsiones
spine in anteriorem partem, Hippocrates paulo post dicet. Re-
curuationes et obliuationes.) Græcè, ὁ μόνος λοξοποιεῖται καὶ σπο-
λῶσεις, non solū ad interna distorsiones, et ad latus. De ijs copiose
diximus in explicatione aph. 40. sect. 2. Et plura habet Gal. lib. 3.
de Articulis, Comment. 2. Et lib. 4. de Male affect. loc. cap. 5. In se-
cundo Epidemion.) Sectione secunda. Quem locū in lib. de Male
affect. loc. iam dicto Gal. citat etiā, & explicat. ad quem studiosos
amandamus. plurimū enim ad præsentis aphorismi intellectu con-
ducit. Atqui necessariū adesse dolorē, etc.) Græcè, καὶ τοι γινώσκων
καὶ ἄλγος συνείναι τῷ κατὰ τὸν τράχηλον φλεγμῶν. πᾶν εἰ
καὶ τὰ αὐτὰ τὸν δὲ ὑποβλάσσαν ξηρότητα γινώσκων ὁ καὶ τὸν κατὰ
τὸν καὶ διαστρέφει τὸν μόνον οὐδέποτε μόνον, & si neces-
sarium est dolorem adesse unā cum ea quæ in collo est inflāmatio-
nem, & distorsionem partiū tantūmodo ostendat. Reliqua recte se
habent, nisi quod passim pro casu conuertendum sit symptoma.

APHORISMVS XXXVI.

Ἰδρωτὸς πυρεταίνουσιν ἢ ἀφῶνται ἀγαθοὶ τριταῖοι,
ἢ πεμπταῖοι, καὶ ἑβδομαῖοι, ἢ ὄγδοαῖοι, ἢ ἐνδεκαταῖοι,
καὶ πριακκαδικαταῖοι, καὶ ἑπτακκαδικαταῖοι, ἢ μὴν
καὶ εἰκοσι, καὶ ἑβδόμη καὶ εἰκοσι, καὶ τριακοσι πρώτη, ἢ
τριακοσι τέταρτη. οὗτοι γὰρ οἱ ἰδρωτὸς νόσον λείνουσιν.
οἱ δὲ μὴ οὕτως γινόμενοι, νόσον σημαίνουσι, καὶ μὴ κἄν νό-
σον, καὶ ὑποτροπιασμούς.

Sudores febricitantibus si euenerint tertio die,
& quinto, & septimo, & nono, & undecimo, & de-
cimoquarto, & decimosextimo, & uigesimo pri-
mo, & uigimosextimo, & trigesimo primo, & tri-
gesimoquarto, boni sunt: si enim sudores morbos
iudicant. Qui autem secus eueniunt, laborē signi-
ficant, longitudinemq; morbi, & reciduiam.

ET hic aphorismus ex illorū est numero, qui ad prædicēdi artem pertinent. qui enim sudores in febrib. alijsq; morbis acutis sint indicatorij, qui minus, monstrat. Quū autem complura circa sudores medico sint considerāda, qualitas nimirum, quantitas, odor, consistētia, & id genus alia, hic tantum tempus & diem in quibus eueniunt considerandū proponit, inquiens: Sudores febricitantibus si eueniant tertio & quinto, & septimo, & nono, & undecimo die, boni sunt: hi enim sudores morbos iudicant. Quum uero duplices sint dies indicatorij, Hippocrate lib. primo Epid. sect. 3. teste, pares & impares, hic utrorumq; imparium maxime, meminit. Pares autem dies, ut loco iam citato testatur Hippocrates, sunt, quartus, sextus, octauus, decimus, decimusquartus, uigessimus octauus, trigessimus, quadragesimus octauus, sexagesimus, octogessimus, & centesimus. Impares uero, tertius, quintus, septimus, nonus, undecimus, septimusdecimus, uigessimus primus, uigessimus septimus, & trigessimus primus. Omnes itaq; dies indicatorij q hoc in aphorismo ab Hippocrate cōmemorātur, sunt impares, uno tantum excepto, nempetrigesimoquarto, qui ē parium est numero. Quod uero quartum aliosq; multos pares indicatorios circuitus præterierit, nulla alia de causa factum est, quā quod hic de febribus acutis, ardente nimirum & tertiana, agit, quarum ortus quum à flaua bile existat, de tertio in tertium mouentur. Quum autem indicia plurimum in accessionibus fiant, nihil mirum sudores in imparibus diebus ortos esse indicatorios, atq; adeo banos. Quare nō

» temere libro primo de Diebus decretorijs Galenus inquit: Si imparibus diebus magis laborat æger, proprium magis diei imparis iudicium. Huc etiam respexit Hippocrates, qui infra sic scriptum reliquit: Febricitantem si non diebus imparibus febris (scilicet acuta) dimiserit, solet recidiare. Cæterum inter pares dies trigessimiquarti tantū meminit, idq; non temere: quippe febres quæ paribus dieb. magis affligunt, hæ etiā, ut in Commen. testatur Galenus, tardius iudicātur. Quare non raro illorum iudiciū usq; ad 34. extra hitur. Quadragesimi autem non meminit, ut qui sit diuturnorum morborum principium, qui, ut in Commentarijs testis est Galenus, raro per sudores, crebrius autem per coctionem & abscessum iudi-

Dies indicatorij pares.

Impares.

Cir quartū præterierit Hippocrates.

aphor. 61. huius scilicet.

iudicantur. Porro quamquam hic variant Hippocratis exempla-
ria, tamen constat nostram hanc lectionem ceteris omnibus esse
Hippocratis in Epidemijs, Galeniq; hic in Commentarijs, & li-
bro 2. de Diebus iudicatorijs dogmatis, magis consentanea. Acce-
dit quod meliora exemplaria hanc etiā lectionem sequuntur. Quod
in fine huius aphorismi Hippocrates ait, hos sudores esse bonos
quia morbos iudicant: alios uero malos, quod laborem, & morbi
longitudinem, recidivamq; significant: hoc alibi quoq; docet, ubi
in eum scribit modum. Sudores saluberrimi censentur in omnibus
acutis morbis, si diebus iudicatorijs oriantur, febremq; finiant.
Contra inutiles, qui id efficere non possunt: quippe in acuta qui-
dem febre mortē, in mitiore uero morbi diuturnū fore significat.

1. prog. 29.

cc

cc

cc

cc

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Iudicatoria signa & symptomata.) Signa appellantur, quate-
nus mutationem subitam ostendunt. Symptomata uero, secundum
propriam eorum substantiam, quia scilicet morbos sequuntur, ut
dictum est Commen. 12. sect. primæ. Verum Hippocrates.) Ad-
dendum, nunc. Græcè enim est, ἀλλ' ὁ ἰατρικὸς ἀτὺς νῦν. Manifeste
eos discere.) Abundat, eos. Græcè est, ἄμεινον μὲν γὰρ ἐν τῶν ἐν αἰ-
γῆς φαινομένων διδάσκεισθαι τὴν διαφορὰν. melius enim ex ijs
quæ euidenter apparent, discere differētiā. Id quod ad artis re-
fert utilitatem.) Græcè, τὸ διάφορον, id quod ad artis utilitatem
spectat. In primis Commentarijs.) Adjiciendum, duobus. Græ-
cè enim est, οὐ τοῖς πρώτοις ὑπομνήμασι δύο. In prognostico.)
Tertio scilicet prognost. 4. Et in Epidemijs.) Libro primo
sect. 3. Libro aphorismorum.) Scilicet 2. aphor. 24. Fuit inuen-
tum per experientiam.) Græcè legitur simpliciter, ἡμῖν μοι τοῦτο
ἰσχυρίζεται πᾶν σφῶδρα δι' αὐτὸ τὸτα γιγνώσκοντι, & hoc mihi inuē-
tum est nimis anxie propterea querenti, quare, &c. Hic autem.)
Legendum, Sic autem. Græcè enim est, εἰσὶν δὲ συμβαίνειν οὕτως.

Signa iudica

toria.

Symptoma

ta.

APHORISMVS XXXVII.

Οἱ ψυχροὶ ὑποδιδόντες σὺν μὲν ὀφέλι πύρετι τῶν γινόμενων, βα-
νέτον σημαίνουσι. ξύω δὲ πρὸς ὑπόπυρον, μὴ κενούσιν.

SS 3

σημαίνουσι

Sudores frigidi cū acuta febre facti, mortē significant. cum mitiore autem, longitudinem morbi.

Frigidus sudor quis

IN præsentī aphorismo Hippoc. de qualitate sudoris agit. Frigidum enim sudorem in acuta febre ortum, mortem portendere ait. Frigidam autem cum quidem intellige, qui ad tactum medici, aut assistentium talis est, quiq; è corpore eiusmodi emanat. Quippe si ob causam aliquam externam frigidus fuerit sudor, nihil mali præ se fert. Is itaq; sudor in acuta & uehementi febre factus, mortem significat. Quippe tantā humorum frigidorum in corpore copiam esse monstrat, ut neq; à natiuo calore, neq; febrili queat calefieri. Neq; enim sit hæc febris nisi ab aliquo crudo & frigido humore in uenis putrefacto: qui quum nō possit ulla ratione calefieri, necessariò caloris iunati extinctionem, aut extremā eiusdem imbecillitatem, atq; adeò mortem significat. Febris itaq; acuta est, quæ alio nomine *συνεχὴς*, id est continua dicitur, ut testatur lib. 1. Epi de. consti. 1. Commen. 23. Galenus, in eum scribens modum: Quæcunq; febres manifestam habent remissionem, nunquā tamen febre prorsus uacant, acutæ & continuæ uocantur Hippocrati. Quæ autem sit causa, ut in febre calidissima fiat sudor frigidus, Galenus in Commentarijs ostendit. Cæterum si frigidus sudor in mitiore febre fiat, longitudinem morbi portendit, quod scilicet humores crassi & multi sint, nec breui tempore concoqui & discuti queant.

Febris acuta quæ Hippocrati.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS

Galenī.

Cutis usus tantum gratia creata.

Quam frigidam esse contingit.) Siquidem cutis nullius actionis, sed usus duntaxat gratia creata est, ut scilicet uniuersi corporis excrementa suscipiat. Galenus cap. 4. libri de Morb. causis. In animalis corpore humorum multitudinem.) Græce, ἐν τῷ τοῦ ζώου σώματι πλεονεξείη ὑγρῶν πολλῶν ψυχρῶν τε σπυτόν ἐν ἀνιμάντι corpore frigidorum humorum tantam abundare copiam, ut neque, &c. Tempore multitudine humorum.) Græce, ἐν χρόνῳ πλείονι τοῦ ψυχροῦ πολλῶν τε σπυτόν. tempore plurimo frigida multitudine concocta. Sed mitior.) Græce, ἀλλὰ μέτριος sed mediocris.

APHO.

Καὶ ὅταν γὰρ τῷ σώματι ὁ ἰσχυρὸς, ὑπερβαίνει φερέτω
τὴν νόσον.

Qua parte corporis sudor est, ibi morbum esse ostendit.

IN qua parte corporis habeat morbus, ex sudore posse cognosci, hoc in aphorismo docet Hippocrates, dicens: In qua parte corporis sudor est, illic morbum esse monstrat. Quippe ea in parte haerent humores redundantes et noxii, quorum quia pars excurrit, aut à natura expellitur, ideo sudor fit. Morbum itaque qui iam actu, ut dici solet, infestat, aut paulo post futurus est et infestabit, significat. Quod equidem uerum est, ubi sudor is sponte et à natura ipsa propellente fit, non ab aliqua causa externa, uerbi gratia motu uel calore ambientis. Neceffe quoque erit ut non semel is sudor fiat, sed crebro admodum.

Sudor humo-
rum redundan-
tium nota.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Ex toto etiam equalis fieret.) Græcè, ἐξ ὅπαντος ὁμοίως ὁμο-
τιμος ἐποιεῖται, ex toto similiter equalis fieret. Et optime iudi-
cium fit.) Græcè, καὶ λεγόμενοι χρεαίως, et bene iudicant.

Quando non continetur.) Græcè, ἀλλὰ τῷ μὴ ὑπάρχοντι καὶ
τὸ τὸ σῶμα, uel quia non reconditur in corpore ratione mor-
bi. Quippe morbus cogit, ut corporis humiditas dissipetur. Galeni locum
Tam uehemens enim est, ut uniuersum corpus, aut saltem par-
tes eiusdem aliquas dissoluat. Quare sudor iste non fit à super-
uacua, sed optima corporis humiditate, quam uis morbi non pa-
titur in corpore recondi ac contineri, ut scilicet inde partes eius
alantur. Vult itaque Galenus bisariam fieri sudores, nempe
uel ob superuacua, uel naturalem humiditatem, exeuntem
ē corpore.

Galeni locum
difficilis ex-
planatus.

APHORISMVS XXXIX.

Καὶ ὅταν γὰρ τῷ σώματι ὁ ὑγρὸς ἢ θερμὸς, ὑπερβαίνει
ἡ νόσος.

Et

Et qua in parte corporis calor aut frigus est, ibi morbus est.

IN qua parte corporis morbus sit, ex calore et frigore eiusdē pos se deprehēdi, hoc loco Hippo. monstrat, dicens: Et qua in parte corporis caliditas aut frigiditas, scilicet insignis (ἐπίσημος enim in Commentarijs addit Galenus) neq; à causa externa excitata existit, ibi morbus est. Quippe necesse est tum eam partem corporis quæ nimium calet aut friget, naturalem suam tēperiem amisisse. Constat enim sanitatem ipsam esse symmetriā quandam ac commoderationem calidi, frigidi, humidi, et sicci.

APHORISMVS XL.

Καὶ ὅπου ὅλη τῶ σώματι μετὰβολαὲ, ἢ ἢ ὃ τὸ σῶμα κατὰ τὴν φύσιν, ἢ αὐτὸς θερμαίνεται, ἢ χρομαίεται, ἢ ἐτέρου γίνεται, μῆκος νόσου σημαίνει.

Et ubi in uniuerso corpore mutationes fiunt, et modo corpus frigescit, modo calefit, aut color alius ab alio fit, morbi longitudinem significant.

QUum in eo qui hūc præcedit aphorismo, quid caliditas aut frigiditas insignis in una aliqua corporis parte herēs portēderet, exposuisset: nunc quid crebræ earundē qualitatum in uniuerso corpore mutationes significēt ostendit, dicens: Et ubi in toto corpore mutationes fiunt, ita ut modo frigescat, modo calefeat. Quibus sanē uerbis caloris et frigoris uicissitudinem quandam breui tempore et frequenter accidentem innuere uoluit, eamq; non in una duntaxat parte, sed uniuerso corpore. Aut color alius post alium: et enim hoc loco idem quod μετὰ denotat, fiat, morbi longitudinem significant. Nam hæ qualitatum atque colorum mutationes, humores, quos maxime colores ostendunt, ut dictum est Comment. 2. sectionis primæ, efficientes morbum, esse uarios et diuersos præ se ferunt, ad quos concoquendos natura ipsa longo indiget tēpore. Quippe dum uni humori, ut eundē concoquat, et subinde expellat, uacat, alter interea augetur, ita ut unius coctio alterius concoctionem impediat. Quo nomine etiam fit, ut febres compositæ et complicatæ simplicibus sint longiores.

et idē quod post.
Qualitatū et colorum crebræ mutationes quid præ se ferunt.

res. Ceterum longitudinem morbi prædicta quidem significant, si vires robustæ sint. Quippe hac ipsa imbecilla existente, sub varijs ac diuersis istis humoribus, quos concoquere nequit, succumbit.

APHORISMVS XLI.

Ἰδρῶς πολὺς ὃς ὕπνου ἄνδρ' ἰσχυρὸς αἰτίας ἐτέρης γινόμε-
νός ἐστι, τὸ σῶμα σημαίνει ὅτι πλείονι τροφῇ χρεῖται. ἢ μὲν δὲ τρο-
φὴν μὴ λαμβάνοντι τὸ το γίγνηται, σημαίνει ὅτι πένεσι-
σός ἐστιν αὐτοῦ.

Sudor multus à somno, sine manifesta causa facilius, corpus copiosiore uti cibo significat. Si uero huic qui cibum non capit, id eueniat, quod uacuatione indiget corpus ostendit.

Prima huius sententiæ Hippocratis pars, ut præcedentes de sudore aphorismi omnes, ad prædicendi artem pertinet: altera uero ad eam artis partem, quæ ne in morbos incidamus cauet. Primum enim docet, quod è sudore multo à somno facto, idque sine causa manifesta, liceat prædicere medico, quod aliquis copiosiore cibo utatur. Non autem temere dicit, sudor multus. exiguus enim si fuerit, uirium potius imbecillitatē, Galeno in Commentarijs teste, uel corporis raritatē præ se fert. Neque ab re adiecit, à somno. sic enim ὁ ὕπνος interpretandum erit: quippe quum in somno omnes naturales facultates ualidius agant, atque adeo tum inutilia ab inutilibus discernantur, nihil mirum statim à somno, quum scilicet sanguis et spiritus ad exteriora corporis reuertuntur, simul etiam excrementa ad cutem deferri, atque adeo per sudorem expelli. Calor enim per somnū fortior factus, ad exteriora materias ad sudorem idoneas secum facilius deferit. Præterea quum hoc excrementum quod per sudorem expellitur in singulis animantis particulis, Galeno lib. 1. de Tuenda sanit. cap. 11. teste, ex ipso unde aluntur succo nascatur, tumque potissimum expellatur quum à spiritu maiore impetu irruente impellitur, à somno certe magis quam alio tempore, dū scilicet à profundo corporis ad exteriora redit, in hoc excrementum irruit. Neque oportet ut is sudor à causa aliqua manifesta, uerbi grati stragulis, et id genus alijs sudorem prolicientibus, sit ortus. Tum

Sudor multus à somno factus.

Sine manifesta causa.

T t sanē

sanc corpus copiosiore cibo uti significat. E cibi enim copia multa excremētā, quæ cū calore et spiritu ad exteriora firūtur, generari necesse est. Si uero ei qui cibū nō capit, hoc accadat, ut scilicet sine manifesta causa à somno sudet, uel ut alij codices legūt, ἢν δὲ τῶ φῦν μὴ λαμβάνοντος ἦτο πᾶσι, si uero corpore nō capiēte cibū hoc patiatur, significat quod uacuatione eget, propter nimirū prauorū humorū et excremētōrū copiā quæ sudoris causa est. Morbū itaq; incidet is q̄ hoc nomine sudat, nisi uacuatione quæ fit uel p uenæ sectionē, uel medicamentū purgās pro ratione reducāt, i.e. usus fuerit. Neq; enim sudor, q̄ uacuationis species est, tantū excremētōrū copiā uacuare potis est, quā tenuia tantū excremēta sudore uacuari cōtingat. Ceterū in Galeni Cōmētarijs nihil est quod annotationē requirat, nisi quod pro eo q̄ est ex somno, legatur à somno.

APHORISMVS XLII.

Ἰσρὺς πολλὺς ψυχρὸς, ἢ θερμὸς, ἀεὶ ῥέου, ὁ ψυχρὸς μέζων, ὁ δὲ θερμὸς ἐλαττων ὅσον σημαίνει.

Sudor multus frigidus, uel calidus assidue fluens, frigidus quidem longiorem, calidus autē breuiorem morbum significat.

HOc in aphorismo Hippocrates de quantitate et qualitate sudoris agit, non quidem eius qui in die iudicatorio fit, sed eius potius qui p uniuersum morbi tēpus accedit. Inquit enim: Sudor multus (quippe exiguus si fuerit, nihil mali portendet) calidus aut frigidus assidue, hoc est per uniuersum morbi tempus, fluens.

Hinc est quod Philotheus etiam dicat, ἰσρὺς δὲ ὅτι διὰ τὸ αἰετῶν, πλὴν ἐπίμονον ῥέουσι τὸ ἰσρὺς ἢ ἐλαττων, sciendum uero quod per hæc uerba, semper fluens, constantem perseverantem ue sudoris effluxum significauit. Quare omnibus hinc palām fit, Hippocratem non de iudicatorio sudore, ut qui in uigore aut prope uigorem dū taxat accedit, loqui. Frigidus quidem longiorem, calidus uero breuiorem morbum significat. Legendum enim hoc loco erit, μείζων ἢ ἐλάττω, ut sit apocope Attica, pro μείζονα καὶ ἐλαττωνα. Aliqua tamen exemplaria habent μείζων καὶ ἐλαττων aduerbialiter, hoc est magis et minus. Prior autē lectio melior est. Frigidus enim sudor crassitiam materiæ quæ non facile discuti, aut à calore uinci queat præ se fert,

sefert, adeoq; longitudinem etiam morbi. Quare supra recte est ab Hippocrate dictum: Frigidi sudores cum acuta quidem febre sudor quidam mortem significant: cum mitiore autem, longitudinem morbi. portendat. Calidus sudor contrā materiam tenuem, et quam prompte concoquere ac discutere natura possit, portendit, ideoq; breviorē etiam morbum. Et hoc est quod alibi ijs uerbis efferre uoluit: In Crano ne uetustiores morbi frigidi, recentes uero calidi. In Commētarijs Galeni est, dictum est prius, aphorismo scilicet 36. huius sectionis. 6. Epid.

APHORISMVS XLIII.

Par. 1. aph.

Οἱ πυρετοὶ οὐκ οὖν μὴ διαλείπουντες ἀλλὰ καὶ ἐν ἰσχυρότεροις γίνονται, ἐπικίνδυνος. ἐπεὶ δὲ καὶ πρὸ τοῦ διαλείπειν, οὐ μὲν οὖν, ὅτι ἐκινδύνος.

Quæcumq; febres nō intermittētes tertio die ualidiores reddūtur, periculosa existūt. Quoquo autē modo intermiserint, periculū abesse significāt.

Hoc loco Hippocrates sermonē de febribus orditur, eūq; p multos aphorismos protrahit. Initio autē de febribus ijs tractat quæ per tertium diē ualidiores fiūt, easq; duplices esse ait, cōtinuus nimirū et intermittētes, atq; illas quidē letales, has uero periculo uacātes. Ceterū febres μὴ διαλείπουντες, nō intermittētes dicuntur, alio nomine Græcis συνεχεῖς uel συνεχεῖς, id est cōtinuæ. Et sunt ut testatur Galenus li. 1. Epid. const. 1. Cō. 24. ἡ μὴ ἀγνοεῖται ἀπὸ τοῦ σώματος, quæ ad integritatē, seu ut consueta scholarū uoce utamur, in febricitationē non desinūt. Intermittētes autē, quas Græci διαλείπουντες nomināt, Galeno eodē in loco teste, sunt quæ a uigore ad integritatē redeūt. De cōtinuis itaq; febribus, nō quidē omnibus, sed ijs dūtaxat quæ tertio die uehementiores fiūt, prima huius aphorismi parte Hippocrates agit. Diligēter autē hic cogitādū erit quas uocet febres cōtinuas quæ tertio die uehementiores fiūt, quādo nulus interpretum quos ego uiderim, uno dempto Galeno, id ipsum recte explicauerit. Sic autē appellat semitertianas uocatas Latinis, ἡμικελευσιν autem Græcis: quippe hæ sunt continuæ et non intermittētes, tertioq; die ualidiores. Quod in primis confirmant ea quæ li. 1. Epid. loco paulo antecitato scribit Hippocrates, inquiens, ὁ πυρετὸς οὐκ οὖν μὴ διαλείπουντες ἀλλὰ καὶ ἐν ἰσχυρότεροις γίνονται, ἐπικίνδυνος.

Febres non intermittētes.

Continuæ.

Intermittētes febres.

Febres cōtinuæ tertio die uehementius affligētes quæ.

„ λέπειται, ἢ τριπλῆς ἐμμετρεῖται, τῶν μικρὰ καὶ μεγάλων, τῇ δ' ἰσότητι
 „ παρεμφυόμενοι, καὶ τὸ ἴσον ἢ τὸ ἰσότητος ἰσότητι. Febris horri-
 „ de, continuæ, acutæ, omnino non intermittentes. Forma autem e-
 „ rat semitertiana, uno die leuiores, altero autem grauius inuadentes,
 „ ἢ in summa acutiores euadentes. Quibus sanè uerbis Hippocra-
 „ tes manifestè affert, semitertianas esse febres continuas, acutas, et
 „ tertio die grauius affligentes. Quinetiam Galenus lib. 2. de Diff.
 „ feb. cap. 8. diserte semitertianā ex numero continuarum esse, eāq;
 „ ex tertiana intermittēte, et quotidiana continua compositā tradit
 „ ijsce uerbis. Neesse est igitur, si horrida simul atq; cōtinua sit semi-
 „ tertiana futura, ex duabus ipsam febrib. generari, quarū altera sit
 „ Semiter- intermittens, altera uero continua. Atq; idcirco tertiana quidem cū
 „ tiana. quotidiana continua confusa facit semitertianā quā neq; utraq; cō-
 „ tinua, neq; utraq; intermittēs, huiuscemodi queat febrē generare.
 „ Vna igitur sola mistio relinquitur ex quotidiana intermittente, ἢ
 „ biliosa continua, quæ ἢ ipsa potest continuam simul atq; horridā
 „ febrē efficere. Hæc ille. Porro febris quæ talem formā repræsen-
 „ tat, qualem in paulo antè citata sententia Hippocrates expressit,
 „ Semitertia exquisita semitertiana dicitur. Quippe duplex est semitertiana,
 „ na duplex. exquisita, ἢ non exquisita, quod testatur Galenus loco suprā cita-
 „ to in hunc modum scribens. Febris quæ ex tertiana ἢ quotidiana
 „ continua composita est, quam semitertianam appellamus, aut fla-
 „ uā bilem exuperantem habet, atq; ob id in eo sunt tertianæ febris
 „ symptomata maiora: aut hæc quidem parciat, pituita uero abun-
 „ dantior, atq; idcirco quotidianæ continuæ affectus firmiores: aut
 „ neuter horum humorū alterum uincit, sed ambo æqui potētes exi-
 „ stunt. Exquisita quidem semitertiana ex æquali duarum febrium
 „ mixtura composita est. Atqui non exquisita est, ubi aut bilem, aut
 „ pituitam habet præpotentem. Præterea semitertianam ad integri-
 „ tatem non uenire, atq; adeo esse continuam, perspicue li. 1. Epide.
 „ const. 3. Comment. 5. ijs uerbis significauit Galenus. Quæ ad inte-
 „ gritatem non uenit, sed horridas primo quidem die facit repetitio-
 „ nes, altero simplicem unam accessionem obtinet semitertianam ap-
 „ pellamus. Sic etiam Galenus lib. 2. de Differentijs feb. cap. 8. in ex-
 „ quisita semitertiana altero die tertianam ἢ quotidianam simul in-
 „ uadere,

uadere, altero uero solam quotidianā affligere scribit: ut nō sit mi-
rum, uno die hanc ipsam esse leuiorem, altero uero grauiorem. Et
paulo pōst inquit, Nullam ex ijs febribus quæ ad integritatem desi-
nunt, semitertianā uocat Hippocrates. Quod ideo pluribus incul-
co, ut studiōsi clare intelligant, de Hippocratis sententia nullam es-
se earum quæ ad integritatem ueniunt febrium semitertianam dicē-
dam, quum hæc ipsa sit continua, & minime intermittens. Habet
totum circuitum, ut testatur Galenus li. 1. Epide. sect. 1. Com. 23.
plurimum octo & quadraginta horarum, quod spacium est duorū
dierum. Hanc in libello de Typis uocat cum adiectione semitertia Semitertia
nam magnam, idē ex sententia Agathini, qui, ut testatur Galenus na magna.
lib. 2. de Feb. disse. ca. 8. omnes quæ protenduntur febres nomina-
uit semitertianas, ut distingueret eam ab exigua & media, quarum
primam Galenus proprie uocat tertianam productā simpliciter,
alteram uero longius productam tertianam appellat, ut in annota-
tionibus in Galeni Cōmentarios latius dicemus. Hinc est quod in li-
bello de Typis semitertianam non semper esse continuam scribit,
sed etiam intermittentem. Quia ibidem semitertianas non solum
continuas, ut Hippocrates ipse, sed etiam intermittentes alias, quæ
admodum Agathinus fecit, quas productas alibi, & in Commenta-
rijs huius aphorismi nominare solet, uocat. Quod autem Hippo-
crates diuersum sentiat, testatur metipse Galenus lib. 1. Epide. con-
sli. 3. comment. 5. inquit. Qui itaq; in uenientibus ad integra-
tem semitertianam esse Hippocratem sequens dices? (quasi dicat
minime.) Atqui sane qui aiunt, si horas quatuor & uiginti quis fe-
bre uacet, mediam eum semitertianam habere, in numero talem ha-
bent febrem intermittentiū. Sic etiam qui mediam & exiguam à
magna horarum numero distare serunt, studentes utramq; ad inte-
gritatem deducere, ab Hippocratis sensu discedunt, dū in febribus
intermittentibus ponunt semitertianam. Hactenus Galenus. Nunc
itaq; omnibus perspicuum esse puto, semitertianā esse febrem non
intermittentē, & de ea in prima huius aphorismi parte loqui Hip-
pocratem. Quod euidentissimum etiam sit ex eo quod ait, hanc es-
se periculosam & letalem. Hoc enim non nisi de semitertiana pos-
se intelligi, diserte monstrat Galenus in Commentario iam citato,

in eum scribens modum. Letalem igitur esse semitertianam aperte
 ipse Hippocrates dixit. Febrium uero ad integritatem redeuntium
 nullam esse letalem, diserte in aphorismis demonstrauit inquiring:
 Quæcumq; febres non intermittentes tertio die uehementiores fi-
 unt, periculose. Quoquo autem modo intermiserint, quod pericu-
 lo uacent, significant. Quomodo igitur quispiam Hippocratem
 secutus dixerit, semitertianam esse e numero febrium quæ ad inte-
 gritatem desinunt? Hæc ille. Satis autem constat quod præsentem
 aphorismum, quæ hoc loco citat, de semitertiana loqui statuat Ga-
 lenus, quandoquidem et illic Hippocrates sic scripsum de semiter-
 tiana reliquerit, καὶ οὗτοι τῶν λοιπῶν εἰς τὴν πεντηκάτην. Est hæc
 præ alijs maxime letalis. Esse autem hanc præ reliquis febribus
 quæ tertio die fortiores fiunt, maxime letalem, nihil mirum, quum
 continua sit, atque adeò naturam, sicuti aliæ quæ intermitteu-
 tes sunt, quiescere non permittat. Huc accedit quod, quemadmo-
 dum Galenus in libello de Typis scribit, non solum stomachum, et
 nervosam eius partem attingat, sed etiam lethargicas animi de-
 lationes, attonitasq; nigilias inuehat. Interim et ad syncopen us-
 que corpus discutiat, linguam ualide siccet, animiq; defectionem
 efficiat, uehementer ea quæ in alto sunt commouens. Ex ijs quæ
 diximus, omnibus perspicuum esse iudicamus, eos errare toto cæ-
 lo, qui Hippocratem hoc in aphorismo μὴ διαλείποντες, id est
 non intermittentes, febres ardentes intellexisse tradunt: quum
 huic interpretationi hæc uerba, διὰ τρίτης ἰσχυρότεροι γίνονται,
 hoc est tertio die uehementiores redduntur, manifeste aduersen-
 tur. Quippe ardentes febres secundo die ualidiores esse oportet,
 utpote in quibus tertio die noua semper incipiat accessio, atq; ui-
 gor in secundum incidat diem. In hoc sanè errore Philotheus etiā
 uersatur, qui in huius aphorismi explicatione sic scriptū reliquit.
 μὴ διαλείποντες γὰρ οἱ συνήκεις αἵματι, ἀλλὰ συνήκων ἰσχυρῶν τῶν καὶ
 αὐτῶν πυρετῶν. Quæ miror cur reprehēdat Musa, quū tamen Hippo-
 cratis uerba, non intermittētes, haud aliter quā ipse interprete-
 tur, non intermittētes hic ab Hippocrate dici eas febres asserens,
 quarum materia in uenis continetur. Nam semitertianæ materia,
 quum ex tertiana intermittente, et continua quotidiana compo-
 sita sit,

Error in-
 terpretum.

Philothei
 erratum.

ta sit, ut comprehensum est, partim extra, partim intra uasa exi-
stet. Vt autem semitertiana, utpote continua, est periculosa, ita in-
termittentes tertianæ sunt securæ. Proinde ait, quoquo autem mo-
do, hoc est quantocunq; tempore, uel per maius spacium, uel per
minus (sunt enim uariæ earum febrium intermittentium quæ ter-
tio die fortiores fiunt differentiæ, ut in annotationibus in Galeni
Commentarios dicemus) intermiseriunt, periculum abesse signifi-
cant. Eo enim tempore, quo uacant febre, uirtus se recolligere po-
test.

ANNOTATIONES IN COM-
mentarios Galeni.

Intermittere.) Græce, ἀλλοιῶμαι. Quod uerbum nihil aliud si-
gnificat, quam ad integritatem uenire, quemadmodum Galenus
etiam in libro de Morborū temporibus, ubi præsentem citat apho-
rismum, aperte monstrat. Integritatē autem uocamus id, quod Ga-
lenus & alij Græci ἀντυσία nominant. In tertianis legitimis.) Integritas.
ἐν τῇ ἀντυσίᾳ τριτῆρας, ut in exquisitis tertianis. Porro pro il-
lorum & sequentium uerborum intellectu pleniore sciendum est, Febrium in
februm intermittentium quæ tertio die accessionem habent, Ga-
leno libro 2. de Diff. feb. cap. 8. & libro 1. Epide. consti. 3. Com-
ment. 5. teste, tres esse differentiis. Quædam enim breue accessio-
nis tempus obtinent, & intra duodecim horas cessant, inuaduntq;
cum rigore, & per sudores, bilisq; uomitiones, & per infer-
nas biliosas excretiones soluuntur. Atque hæc quidem tertianæ ex-
quisite appellantur. Quædam ijs diuturniorem accessionem ha-
bent: & hæc non amplius exquisite, sed simpliciter tertianæ no-
minantur. Quæ uero accessione in longius tempus protracta in-
termisionem minorem habent, tertianæ productæ seu extensæ uo-
cantur. Et hæc sanè plurimam in eo quod magis & minus obtinent
differentiam. Nam licet interdum aliquam simpliciter extensam
nominare, quæ utiq; uiginti quatuor horas in accessione cōsumpse-
rit, reliquis febris expertes habet. Hanc Agathinus, ut testatur
Galenus in libello de Typis, & lib. 1. Epide. exiguum semitertia-
nā appellauit. Aliquā uero sufficienter extensam, quæ scilicet usq;
ad triginta extenditur horas. Ad hæc aliquam in longius tem-
termittenti
um differen
tia.

pus productam, quæ nimirum ad triginta sex horas protenditur. Et hæc Agathino media semitertiana est uocata. Aliam in plurimum, seu longissimum tempus extensam, quæ uidelicet ad quadraginta, et plures nonnunquam producit horas. Hæc ille. E quibus sanè uerbis lux accedit præsentì Commētario, et omnibus per spicuum sit, non recte in Græco Aldino codice legi, ἰὰν δὲ μακρότερον, ὥς ὁρῶν, οἱ τὴν αἰσθησιν, quum potius ita legendum sit, ἰὰν δὲ μακρότερον, ὥς ὁρῶν, οἱ τὴν αἰσθησιν, si uero longior fuerit, ut si ad decem et octo, aut triginta prorogari contingat. Nam hæc lectio cum paulo antè citatis Galeni uerbis per omnia conuenit, ut scilicet tertianæ exquisitæ accessio sit duodecim horarum: tertianæ simpliciter, decem et octo: extensæ simpliciter, uiginti quatuor: sufficienter extensæ, triginta: longius extensæ, triginta sex: longissime extensæ, quadraginta, et interdū plures. Quare plurimum hoc loco Musa errat, qui Aldini codicis lectionem nostra hac ueriores esse, nec particulam Triginta addi posse contendit, quod in tertianis accessiones ad triginta horas nunquam perueniant. Falsissimum enim esse, ex Galeni uerbis paulo antè citatis satis constat, qui tertianas aliquas ad quadraginta horas, et ultra suas accessiones producere disertè asserit.

APHORISMVS XLIIII.

Οἱ σφοδρὶ πυρετοὶ μακροὶ, τοῖσι δὲ φέματά, ἢ εἰς ἄρ-
θρα πόντοι γίνονται.

Quos diuturnæ febres exercent, ipsæ uel tubercula, uel dolores in articulis fiunt.

Febres diuturnas magna ex parte per tubercula et dolores in articulos decumbentes finire, hoc aphorismo Hippocrates docet. Non autem temere dicit, longas aut diuturnas: quippe acutæ magis per sudores finiuntur, ut dictum est aphorismo 36. huius sectionis, quam tubercula. Per tubercula uero hoc loco omnes tumores ex quacumque corporis parte erumpentes intelligit. Alias enim eos tantum tumores qui in glandulosis partibus fiunt, hæc uox significat, ut dictum est apb. 15. sectionis primæ. Dolores autem diximus, quos ipse φέματά appellauit. Per hos autem nihil aliud intel-

Græcus Aldinus codex emendatus.

Muse sententia erronea

Diuturnæ.

Tubercula

Dolores.

intelligere oportet, nisi ἀποσπόμενα, hoc est decubitus, aut illapsum noxiorum humorum in articulos, quod ad eos, Galeno etiam in Commentarijs teste, & dolor, & noxa sequatur. Quare autem tubercula, & decubitus in articulis fiant, abunde in Commentarijs suis Galenus exponit. Ceterum Aldinus codex, & reliqui fere omnes hoc loco legunt, ὅ φύματα ἐς ἄρθρα, ὅ πύρις γίνεται, sed perperam. Hanc enim lectionem imperitus aliquis librarius, qui legitimum describendo turbauit ordinem, nobis peperit.

Græci Hippocratis co-
dices emaculati.

Legendum itaque erit, ὅ φύματα, ὅ ἐς ἄρθρα πύρις γίνεται. Nam quum tubercula in omnibus, ut comprehensum est, corporis nascantur partibus, nulla ratione ad articulos tantum referri, ac contrahi debent. Accedit, quod Galenus etiam in Commentarijs hanc lectionem probat, eamq; Leonicens in sua conuersione est secutus: omissa tamen particula Vel, quæ commode omitti haud potest.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS GALENI.

Par igitur est & tubercula.) Adijciendū, in ipsis. quippe Græcè legitur, αὐτὸς ὅστις ἐν αὐτοῖς καὶ φύματα γίνεται, par igitur est in ipsis etiam tubercula fieri, quando uidelicet ualida facultas humores ad cutem protrudit, ut dictum est apho. 15. sectionis primæ.

Et ad articulos superfluitatem, & c.) Græcè est, καὶ κατασπόμενον ἐς ἄρθρα τὸ πλεονέκτην. Quibus utiq; uerbis manifestè innuit, in articulis fieri ἀποσπόμενα, hoc est decubitus. Nam κατασπόμενον κατασπόμενον est cum impetu & cum quadam noxa illabi & decumbere. Hinc τὰ ἀποσπόμενα nihil aliud est, Galeno lib. 2. de Arte curandi ad Glauconem teste, nisi humorum, loco quem prius infestabant relicto, in alterum confluxus & progressus. Causam autem cur magis ad articulos decumbant, diximus suprâ in explicatione aphorismi trigesimi primi, & illic in Commentarijs Galenus. Vterq; intellectus habet rationem.) Græcè, κατὰ τὸν ἕχον τὴν ἀνάγκην, neutrum ratione caret. Ad abscessus.) Græcè, ἀμφὶ γὰρ ἴστανται τοῖς ἀποσπόμενοις, utrunque enim horum decubitus sequuntur. Quomodo autem abscessus & decubitus differant, Galenus loco paulo ante citato abunde ostendit.

Ουόσοις φύματα, ἢ πύνοι ἐς τὰ ἄρθρα ἐκ πυρετῶν μακρῶν γίνονται, ἢ τοι σιτίοις πλείοσι γίνονται.

Quibus tubercula, uel in articulis dolores post diuturnas febres fiunt, ij pluribus cibis utuntur.

Hippocrates in eo qui hūc præcedit aphorismo, de tuberculis et apocemmatibus egit quæ in diuturnis febribus accideresolent. Nūc de ijs uerba facit, quæ à prædictis febribus oriūtur, eorundemq; causam exponit dicens: Quibus tubercula, uel in articulis dolores: sic enim legendum, et non φύματα ἐς τὰ ἄρθρα, ut habet Aldinum exemplar causam eiuscere rei in præcedentis aphorismi enarratione exposuimus. Per dolores autem hic perinde ut antea ἀποσπῆματα intelligere oportet, quod scilicet illa dolor comiteatur: Hinc est quod Philotheus dicat, ἵδναι μὲν πρὸς τὰ ἄρθρα λυγρῶς, γίνονται ἀποσπῆματα, καὶ ἐν τέτοις πύνοι. unde si quidem ad articulos humores decubuerint, abscessus fiunt, et ab ijs dolores. Post febres in longas fiūt: quippe in hoc loco idem quod μὲν significat, ut supra etiam in enarratione aphorismorum 40. et 41. huius sectionis monuimus. Et hinc quidem manifestum fit, Hippocratem de ijs loqui in presentiarum, qui à febribus conualescunt. Quare hæc uerba temere in aliquibus tū Græcis, tū Latinis codicibus omissa sunt. Hi pluribus cibis utuntur. Neq; enim alia causa subesse potest cur prædicta symptomata accendant, quā iam in hoc sint, ut e morbo conualescant. Si itaq; conualescunt, noxios humores qui morbi ipsū procreauerunt, expulsos esse necesse est. Quapropter quū iam tubercula et ἀποσπῆματα fiant, à redundantia aliqua nascantur oportet, quæ quidē non aliunde nisi à pluribus cibis, quos conficere nō possunt, generatur. Quippe quū supra meliocritatē aut uiriū proportionē hos ingerūt, fieri haud potest ut recte concoquant: igitur multa excrementa coaceruent necesse est. Quæ si ad cutē protrudūtur, tubercula: sin ad articulos, ἀποσπῆματα, atq; adeo dolores efficiūt. In Cōmentarijs Galeni non est quod annotemus, nisi quod initio ubi interpretes conuertit de conalescētibus, adiiciendū erit e morbo. Græcē ē ἡμεῖς ἀναλαμβάνομεν ἐκ τούτου. Aliqui etiā codices pro συνῆματα legūt πλεονῆματα, nullo sensus discrimine.

APHORISMVS XLVI.

Ἡ ρίγη ἐπιπύει τὸν πυρετὸν μὴ διαλείποντι, ἢ δὲ ἀ-
δυνάειον πύειται.

Si rigor incidit febre non desinente, ægro iam debili letale est.

DE pernicioso in febribus rigore hoc in aphorismo Hippo- Rigor per-
crates loquitur: qui fit, Galeno li. 2. de Sympt. causis ca. 8. niciosus in
teste, quā natura insurgit quidē contra res noxias ut easdē expel- febribus
lat, sed uicta cadit extinguiturq; , ut hoc nomine necessariō pernicio quando fit.
sum reddatur symptoma. Variant uero plurimū codices Græci. a
liqui enim ἰπποκράτης, alij ἰπποκράτης, alij uero ἰπποκράτης habent. Quid ue-
ro refert hoc uel illo modo legatur, Galenus in Commentarijs su-
is abunde exponit. Rigorem autē esse inæqualē uniuerſi corporis Rigor.
concussionem, conuassationem ue, antea est à nobis dictū. Is itaq;
si incidat febre non desinente, neq; enim διαλείποντι, ut commemora-
tū est suprā in annotationib. nostris in Com. 43. huius sectionis, ali-
ud est quā ad integritatē uenire. quod nou temere adiecit Hippo-
crates, quia si febris à rigore desinit, etiam si facultas debilis est, ni-
hil est periculi, quod scilicet uirtus ipsa, morbo iam proſtigato, fa-
cile reparari queat. Hinc est quod infrā dicat, In febre ardente ri- aph. 58. ha-
gore superueniente, fit solutio febris. Cur autē dixerit Hippocra- ius sect.
tes, ægro aut corpore debili, Galenus in Commentarijs explicat co-
pioſe, ita ut nostra enarratione hoc loco non sit opus.

ANNOTATIONES IN COM-
mentarijs Galeni.

Si in ciderit, ἢ si incidat.) Græcē, ἢ ἰπποκράτης, ἢ ἰπποκράτης.

An mors, an iudicatio.) Græcē est, ἢ ἰπποκράτης, ἢ ἰπποκράτης.
ἀπολύσει, an pernicioſa, an optima iudicatio ſequatur. Rigor
is agitationem.) Quia si ſuperuacua febre permanente excernun-
tur, humorū redundantia ſignificatur. Ea uero exiſtente in corpo-
re, ut ſepius rigor incidat neceſſe eſt. Non poteſt autem crebram
iſtā rigoris agitationē imbecilla facultas ferre. Nā ἢ ſicuti mala
cauſa uim corporis, etc.) Græcē eſt, ἢ ἰπποκράτης, ἢ ἰπποκράτης.
ἀπολύσει, ἢ ἰπποκράτης, ἢ ἰπποκράτης. ἢ ἰπποκράτης, ἢ ἰπποκράτης.
Nā ueluti cauſa mala facultatē ledet, et malū ſignū erit, extre-
mam illius imbecillitatem indicans.

APHORISMVS XLVII.

Αἱ ἀποχρῆματις αἰ γὰρ τοῖσι πυρετοῖσι τοῖσι μὴ δαλαῖ-
 ποσι αἱ πελιδνᾶι, καὶ αἱματώδεις, καὶ δυσώδεις, καὶ
 χολώδεις πᾶσαι κακᾶι. ἀποχωρῶσαι δὲ καλῶς, ἀγαθᾶι,
 καὶ κατὰ τὰς δαχωρήσεις, ὅτι τὰ ὄρα, ἢ δὲ μὴ τὸ συμ-
 φερόντων ἐκκλινῶται δὴ τὸ πῶρ τῶτων, κακῶν.

Excreationes in febribus non intermittenti-
 bus liuidæ, cruentæ, foetidæ, & biliosæ omnes ma-
 læ. Si uero bene excernuntur, bonæ, & per alui
 deiectionem. & per urinam. At si nihil eorū quæ
 conferunt per hæc loca excernitur, malum est.

Hic aphorismus ad eam artis partem pertinet quæ futura
 prædicit, quippe quid sit ex prauis excreationibus præ-
 dicendum monstrat. Inquit enim Hippocrates excreationes, neq;
 enim ἀποχρῆματις uox Græcis, Phauroino teste, aliud significat
 quàm ἀποψύσματα, hoc est expuitiones. Quinetiam Philotheus
 ἀποχρῆματις scribit esse καθάρσις διὰ φάρυγγος, καὶ τραχείας ἀρτηρίας
 αἱ γινόμεναι, purgationes quæ per fauces & asperam arteriam fi-
 unt. Principio itaq; huius aphorismi particulatim, de hoc excre-
 tionis genere quæ per os fit, loquitur Hippocrates, dicēs: Excrea-
 tiones in febribus continuīs, & non intermittētib; in ijs enim
 plus quàm in cæteris morbis malū portendunt. In reliquis uero eti-
 am morbis hæc excreationes malum significare, li. 2. Progn. aph.

Liuidæ. 43. & sequentibus manifeste Hippocrates ostendit. Liuidæ malæ
 sunt, quod partium unde excernuntur mortificationem significēt.

Cruentæ. Apertionis uasorū in fe-
 bribus cau-
 sæ.

Sunt autem liuidæ excreationes, quæ colorem cinericium cum quā-
 dam nigredine referunt. Cruentæ etiam malæ, quod uasorū apertio-
 nem portendant. Apertio autem uasorū in febribus fit duplici de
 causa, nempe propter uasis imbecillitatem, & erosionem a bilio-
 sis humoribus factam. Sunt enim tres ἀνατομῆς, Galeno libro
 5. the. meth. teste, causæ, Prima, uasis imbecillitas. Altera, sangui-
 nis ad os uasis cū impetu ruētis copia. Tertia, acris quæpiam ex-
 trinsecus sanguini incidens qualitas. Male quoque sunt excreatio-
 nes foetidæ, aut grauiter olentes, quippe putrefactionē significāt.

Præte-

Præterea male sunt biliosæ, eo quod puram & immodicā bilem Biliosæ.
præ se ferunt. Omnes itaq; iā dictæ excreationes male sunt, quod
scilicet in continuis febribus factæ, magnam biliosorum humorum
copiam portendant: qui quidem erosionem excitantes, primū cru-
entās, dein liuidas, postremum foetidas efficiunt excreationes. Si-
quidem initio apertionis cruentæ sint necesse est. Dein ubi calor
natiui sensim extinguitur, sanguisq; extra uasa est, liuidæ fiunt,
tandem accedente putrefactione, foetidæ. Hactenus de prauis ex-
creationibus seorsim locutus est Hippocrates. nunc generatim de
tribus excretionibus, ea nimirū quæ per os fit, et ea quæ per aluū
et per urinā fit uerba facit, inquiens: Si uero excreationes ipsæ be-
ne excernuntur, bonæ. Quia omnes, etiā per se prauæ, excreationes
quā bene excernuntur, ad bonum, Galeno in Commentarijs teste,
terminantur. Præuæ autem sunt, quæ prauorum affectuum signa
exsunt. Bene autem prodeunt, quando partem male affectam ex-
purgant. Quod quidem accidere solet, ubi facta iam coctione ex-
cunt, ægerq; facile tolerat. Excreationes itaque prædictæ, & si
per se prauæ sunt, tamen ubi à coctione apparuerint, bonæ esse so-
lent. Sic etiam aliæ duæ excreationes, quæ scilicet per aluum & u-
rinam fiunt, bonæ sunt, si commode prodierint, hoc est, à cōcoctio-
ne, & cum ægri tolerantia. Male contrā, si ante concoctionē exie-
rint, ægerq; difficulter tolerauerit. Atqui si nihil eorum quæ con-
ferunt per hæc loca, os nimirum, uentrem inferiorem, et uesticā ex-
cernatur, hoc est, si ea quæ non prodest excerni, prodierint, malū
est, præstaret enim ea retineri magis in corpore, quā expelli.

Præuæ ex-
creationes.

ANNOTATIONES IN COM-
mentarios Galeni.

Magis particulatim.) Græcè, *ἰσχυρῶς*. Et fiunt sæpius.)
Addendum, quidem. quippe Græcè est, *ὅτι γινώσκοντες πολλὰ καὶ ὅτι*, etc.
Quibus liquores saniosi.) Græcè est, *ἰσχυρὰ*. Galeno enim li. 3.
The. metho. teste, in ulceribus sunt duo excrementa: unum tenuius,
quod Græcè *ἰσχυρὸν* appellatur: alterū crassius, quod *ἰσχυρὸν*, hoc est *ἰσχυρὸν*.
sordes Latinis dicitur. Recte itaq; hoc loco Galenus ait, ichora as-
fectui nihil conferre, quod scilicet excrementū sit, atq; adeo ulcus
impurū ac putridum esse significet. Quæ non iuuat excreta.)

Græcè est, *ὡς συμπεριένετο κακρίνομαι*, quæ nō prodest excerni.

APHORISMVS XLVIII.

Εἰ βῆσι μὴ δαλείπῃσι πυρετοῖσι ἢ ἢ τὰ βῆ ἔξω ψυχρὰ,
τὰ δὲ ἐν θώρακι καὶ διψαμῆχι, θανατισμοί.

In non intermittentibus febribus si exteriores partes frigidæ fuerint, interiores uero uruntur, & sitim habeant, letale est.

Ardens per
uiciosa.

Hippocrates hoc in aphorismo de febre ardente pñiciosa, et lipyria uocata agit. Vtraq; enim harū continua est, quiq; illis correpti sunt, ut ca. 10. lib. de Inæquali intēperie Galenus testatur, intus et in uisceribus ipsis calorē sentiūt, in extremis autē partibus uniuersis frigus. Distāt autē ea ratione, ut καὶ τοὺς κακὸς βῆς ὁ κ. π. καὶ ψυχρὰς, ardēs perniciosa uel perniciosissima, Galeno li. 2. de Iudicijs ca. 7. attestāt, proprie sit quæ ex pulmonis, uētriculi, aut iecoris, hoc est partiū quæ intra thoracē & uentrē sunt, erysipela

Lipyria.

tibus nascitur. Lipyria uero, quæ ex internarū partiū uiscerum uephlegmone, eodē Galeno li. 2. Prog. Com. 4. autore, oritur, Quāquidē differentiam etiā ex Commentarijs Galeni in hunc aphorismū colligere licebit. Aetius quidē li. 5. cap. 88 Lipyriā esse tradit, quādo in uētriculo erysipelas est: Typhodē, ubi in iecore: Crymōden, si in pulmone. Sed illū, ut etiā in alijs quibusdā, temere à Galeni discedit sentētia, quæ tamen perpetuo Aetij placitis antefrēda erit. Quod itaq; Hippocrates ait, in febribus non intermittētibz, per pleonasmū figuram dictū est, ut Galenus etiā in Commētarijs monet. Aut ideo, ut disertē significaret hæc symptomata nunq̃ nisi in cōtinuis febribus accidere. Et si enim in febribus intermittētibz, quū ac cessio cū rigore aut frigore inuadit, extremæ corporis partes frigēt, tamen non hæ tantū uerum etiā internæ simul frigus sentiunt.

Partes ex-
teriores.

Ceterū partes exteriores hoc loco uocat Hippocrates, quas aliās extremas appellat. Sic autē nominat, ut testis est Galenus cōmēt. 1. secti. 7. aphorismorū, nares, aures, pedes, & summæ manus. Quin et ipse Hippocrates li. 2. Prog. 4. extremas partes caput, manus, & pedes nūcupat. Interiores autē uocat partes, quæ intra thoracē et uentrē continentur. Cuius rei testis est Hippocra

Interiores.

tes, q̄ in loco iā citato eas partes esse tradit costas et uentrē. Si igitur in febribus cōtinuis extremæ corporis partes frigescent, id quod fit propter sanguinis sese ad uiscera recipientis, Galeno Cō. 1. sect. 7. teste, defectū, interiores autē uruntur, et sitim habeant, letale est signum: quāt testis est Philotheus, ὅταν οἱ φλυγμὲν οἱ γὰρ τοῖς σπλάγχνοις, ἢ ἐν σπλάχναις, significat in uisceribus esse inflammationē, uel erysipelas. Proinde non mirū est ijs qui sic affecti sunt, uiscera partes ue interiores peruri. Quū enim calor inflammationis uehemens fuerit, Galeno loco nunc citato attestante, instar cucurbitulæ ad se trahit ē toto corpore sanguinē. Parū itaq; tum sanguinis in omne permeat corpus. plurimū uero eius in parte inflammatione affecta includitur, eaq; de causa thorax et uēter admodū calent, sitisq; oritur uehementissima. Rectissime igitur in prognosticis ab Hippocrate dicitur: Si caput, in manus, ac pedes frigidi sunt, uentre costisq; calentibus, malū est. Et alibi: In morbis acutis frigus partiū extremarū, malum. In Com. Galeni ubi interpretēs conuertit, in febribus quæ causantes ab incēdio nominantur, perniciosas: Græcē est, τοῖς δασύσις ὁ πάσης καύσεως, in ardentibus febribus perniciosas accidere.

2. Prog. 4.

7. aph. 1.

APHORISMVS XLIX.

Εἰ μὴ δαλείποντι πυρετῶ ἢ χεῖλῳ ἢ ὀσφύς, ἢ ὀφθαλμὸς, ἢ εἰς δασυφῶν, ἢ μὴ βλεῖπον, ἢ μὴ ἀκον, ἢ δὴ ἀδενίῳ ἔοντι τοῦ σώματος, ὅτι ἂν τουτέων γέννηται, ἐγγὺς ὁ θάνατος.

Si in febre intermittente labrum, aut superciliū, aut oculus, aut nasus peruertatur, si non uideat, nec audiat, imbecillo iā existēre corpore, quicquid horum acciderit, mors in propinquo est.

Hoc in aphorismo Hippocrates signa quædā letalia, ab animalī facultate motrice et sensifica desumpta, in cōtinuis ap parentia febribus enumerat. Pertinetq; hoc nomine præsens sententia ad eā artis partē quæ futura prædicat. Non autē temere Hippocrates ait, in febre non intermittēte, quippe in intermittētibus, quæ certa quædā interualla, seu statas quasdā intermissiones, in quibus possunt.

διὰ τὴν
ἀσθενείαν.

a. Pro. 15.

καμπύλον.

possunt refici vires, habent, hæc signa letalia non eueniunt. Rarò enim intermittentes febres mortem inferunt. Si labrum, aut supercilium, aut oculus, aut nasus peruertatur, quod sit quæ animalis facultas motrix patitur. Quippe quando prædictæ partes peruertuntur, distorquenturq; ex rectis flexuosa fiunt (id enim Græcis est *διὰ τὴν φασίαν*) tunc tensionem quandam conuulsoriâ, aut musculorû resolutionem subesse oportet: quorû hoc imbecillitatem, illud uero uel inflammationem, uel durum tumorem, uel siccitatē, uel immo dicam frigiditatē portendit. In corpore quidē imbecillitate maximā siccitatem, quæ scilicet conuulsionem insanabilem accersit, significare solet. Hinc est quod in Prognosticis ita scriptum reliquerit Hippocrates: Si palpebra, aut labrum, aut nasus peruertitur, accedente quopiâ reliquorum signorum, ægrum morti proximum esse sciendū est. Pro eo autē quod in hoc aphorismo est *διὰ τὸ φαθόν*, in Prognosticis dixit *καμπύλον γίνεσθαι*. Caterum *καμπύλον*, Galeno ibidem in Commentarijs autore, idem quod *ῥικνόν*, hoc est retortum & curuum significat. Præterea si æger non uideat, nec audiat, ani malis facultatis sensificæ extremam imbecillitatē portendit, ita ut non mirū sit mortem in propinquo esse. Quod uerò adiectū est ab Hippocrate, imbecillo iā existente corpore, non temere factū esse putemus. Quippe propter noxas quæ motrici facultati accidunt, hoc ipsum dixit: quæ non semper letales esse solent, nisi uniuersi corporis adsint imbecillitas. Nā in resolutione interdū labrum & nasus torquentur, neq; tamen statim mors sequitur. Hinc est quod etiā in prognosticis adiecerit hæc uerba, accedente quopiâ reliquorû signorum. Quod uero ait, quicquid horum fiat, manifeste significat nō opus esse ut omnia hæc symptomata semper adsint, sed satis sit unum aut alterum, uel plura horum apparere, ut mors sequatur. Quanto autem plura illorum aderint, tanto citius mortem superuenire putandum erit.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS GALENI.

Atq; contractis his qui ad eas.) Græcè est, *ταυρομένον τι καὶ συνταυρομένον πρὸς τὰς ἰδίας ἀρχὰς ἢ οἷς αὐτὰ καθ' ἑαυτὴν ἐνέχουσιν*, extensis & contractis ad sua principia ijs qui ad eas nerui perueniunt. Sibi.

sibilis.) Græcè est, αἰσθητικὴ, sensifica, quæ sensum efficit. Id enim Græcis est αἰσθητικόν. Sensile autem, quod illi αἰσθητὴν uocant, est id quod sentitur, ac sensui obnoxium est.

APHORISMVS L.

Οκτὲρ πνευρὲ τῷ μὴ διαλείποντι δυνάμνοια γένηται, καὶ παραφροσύνη, θανάσιμος.

Quando in febre non intermittente difficultas spirandi & delirium accidit, letale est.

Difficultatem spirandi ac delirium, si in continua febre eueniant, signa esse letalia hoc, in aphorismo monstrat Hippocrates. Pro clariore autem intelligentia sciendum, difficultatis spirandi multas esse differentiās. Simplicis quidem sex, nimirum magnæ, parua, crebra, rara, uelox, tarda. Cōpositæ uero octo, scilicet multæ differe-
rentiæ. Magna et crebra, magna et rara, parua et crebra, parua et rara, magna et uelox, magna et tarda, parua et uelox, parua et tarda. Quas quidē singulas Hippocrates libro 6. Epid. par. 2. aph. 5. ijs uerbis complexus est. Spiritus parui, crebri, magni: rari, hic quidē tardus, ille uero uelox. Post Hippocratem autē eandem Galenus in libris quos de Spirandi difficultate inscripsit plenissime explicauit. De qua uero difficultatis spirandi differentia hoc in loco Hippocrates loquatur, iam dicemus: Si hæc duo symptomata difficultas spirandi et deliriū coniungantur, necesse erit Hippocrate loqui hoc in loco de magna et rara spiratione, quod scilicet illa proprium sit delirij symptoma, quemadmodū in Prognosticis diserte ijs uerbis testatur Hippocrates: Magnus spiritus, et ex longis interuallis, delirium declarat. Idem in Comment. suis, et li. 2. de Difficul. spirandi, multis argumentis ostendit Galenus. Quinetiā Philotheus id ipsum manifeste in eū scribens modū testatur, ἡ τὰ θύλα, inquit, πρὸς τὴν μεγάλαν καὶ ἀραιὰν δύναμι, ἐστὶ τῷ πνεύματι δυνάμει, αὐτὸ γὰρ τὸ πνεύματι παραφροσύνη θάνατος. In hoc aphorismo Hippocrati de magna et rara spirandi difficultate est sermo. ipsa enim delirium significat. Cur autē hæc difficultatis spirandi differentia deliriū portendat, hæc est ratio. Quippe ambo hæc, magnitudo scilicet et raritas, spirationis ueluti oblitæ actionis pathemata sunt. Neque enim im-

1. Prog. 27

moderatiùs trahere spiritum, rursusq; immoderatiùs quiescere est, nisi eius qui neq; quando desinere ab actione oporteat nouit, neq; quando rursus incipere, sed in utrisq; mensuram egrediatur, ob ignorantem conuenientis. Quomodo igitur delirantes saepe postulata matula ut meiant, obliuiscuntur interea ut neq; mingant nisi quis commonesciant: sic quandoquidē & spiratio ipsa animalis actio est, ipsis uero ratio lesa existit obliuiosiores tum circa actiones, tum circa ipsarum interualla fiunt. Ambo itaq; & actiones & quietes longo tempore absoluentes, hoc modo & magnitudinem & raritatem circa totam spirationem pariunt, ut copiosissime lib. 2. de Difficultate spirandi Galenus demonstrat. Si uero seorsim de difficultate spirandi loquimur, delirio amoto, tunc hæc ipsa propter mala quæ instrumentis spirationi inferuentibus accidunt, et quæ à Galeno in Com. recēsentur, euenire solet. Verū hæc duo symptomata in hoc aphorismo cōiūgit Hippocrates, atq; esse letalia, quod nimirū & cerebrū & instrumenta spirationis lesa esse significant. Quibus subinde febris accedit continua, quæ & ipsa se sola satis est efficax, ut uires corporis deiciat & prosternat.

APHORISMVS LI.

Εν ὅττι πρῶτον ἀποστήματα μὴ λυόμενα πρὸς τὰς πρῶτας κρίσεις, μὴ καὶ νόσος σιμῶνται.

In febribus abscessus q in primis iudicationib; morbū haud soluūt, eiusdē lōgitudinē significāt.

Hunc aphorismum tam clarū & perspicuū esse scribit Galenus, ut Hippocrate monitore non egerit. Id quod sanē uerissimum est, modo recte, & ut debet intelligatur, ita nimirum: In febribus, scilicet longioribus, hæc enim per abscessus maxime iudicari solent, abscessus qui in primis diebus iudicatorijs morbum non soluunt, uel à morbo haud liberant, quod fieri solet ubi humores noxij ac morbū efficientes uniuerfi ad locū abscessus non decubuerint, sed nonnulli intus relictī fuerint, longitudinem morbi significant. Quippe humorū noxiorum multitudinē præferunt, quos unā iudicatione natura expellere haud potuit. Atq; hæc quidē legitima est huius sententiæ explicatio, et quæ planè Hippocratis

tis mentē exprimit. Quapropter temere hoc loco Musa Leonice-
nū arrodit, quasi nō satis recte Hippocratis mentē expresserit, eo
quod hæc uerba μὴ λυίμενον, qui non soluūt, sit interpretatus, atq;
adeo participiū passiū per uerbum actiū reddiderit. Quasi ue-
ro λυίμεν uerbū Græcis interdū, ut hoc loco, non idē quod λυτίζω,
id est, redino, libero, et soluo significet. Quod certemiror non a-
nimaduertisse Musam, quā tamen uulgaria etiam dictionaria idip-
sum doceant. Præterea minus recte facit Musa Philotheū secutus,
quod ad abscessus refert, quod ad morbiū potius transcendū erit.
Neq; enim Hippocrates uult quod in febribus abscessus qui in pri-
mis iudicationib. nō soluūtur, seu sanātur, morbi longitudinē signi-
ficet. Qui ppe fieri non potest ut statim in primis iudicationib. fa-
cti abscessus abeant et soluantur, quā ex crassiore materia cōstent,
quæ ut concoquatur et discutiatur lōgiore tēpore indiget. Quare
febre etiā ipsa soluta, longo adhuc tēpore abscessus durant. Si autē
febre desinente etiā, non statim euanescent, sed aliquādiu donec dis-
cutiātur manent, quomodo igitur si non soluūtur, morbi longitudi-
nē, qui iā desijt, significare possint? Sui ipsius quidē longitudinem
abscessus haud solutus, non morbi significaret. Proinde quā Hip-
pocrates diserte dicat, morbi longitudinē significant, necesse est ut
uerbū λυίμεν actiue interpretetur, in hūc sensum quē ab initio hu-
ius cōmentationis expressimus, et Galenus etiā in suis Com. affert.
In quibus ubi interpretēs cōuerit ad primas iudicationes, Græcē est
κατὰ τὰς πρώτας ἡμετέρας scilicet ἐμέρας, in primis dieb. iudicatorijs.

Musa teme-
re Leonice-
nū arrodit.

Musa Phi-
lotheum se-
cutus erra-
uit.

APHORISMVS LII.

Οἱ ὄσοι ἐν τοῖς πυρετοῖσι καὶ ἐν τῶσι ἄλλοισι ἀρρώστοι
καὶ προαίρεσι διακινύουσιν, ὁ δὲ ἄτοπος. ὅσοι δὲ καὶ καὶ
προαίρεσι, ἀτοπώτερον.

Qui in febribus, aut in alijs morbis uolunta-
riē illacrymant, nihil absurdi est. Qui uero nō uo-
luntariē, absurdus.

Hic aphorismus ē numero illorū est qui ad præfagiendi artē
pertinet. Nā quid ex oculis illacrymātibus in morbis medi-
co sit prædicendū, docet. Qui, inq; Hippocrates, in febribus, aut

ἀπὸ τῆς

κατὰ πρόνοι-

αν.

alijs in morbis (ἀπὸ τῆς enim idem quod *ῥέσθαι*, ἢ ἀπὸ τῆς αὐτῆς non aliud quàm *ὑπομένει*, Galeno lib. 2. The. metho. cap. 3. teste significat. κατὰ πρόνοιαν studio, de industria, uoluntarie, consilio. *προνοία* enim Græcis consilium propositum, uoluntas, institutum, et iudicium est. Hinc κατὰ πρόνοιαν, καὶ ἐν προνοίᾳ idem quod de industria ijsdem denotat) illachrymatur, nihil absurdum, hoc est mi nime periculosum. Quippe propter externam aliquam causam, uerbi gratia amici interitum, aut rerum quæ nobis caræ fuerūt amissionem hoc ipsum accidit. Qui uero non uoluntarie, uel ut Celsus lib. 2. cap. 3. conuertit, sine uoluntate, et minime de industria lachrymant, absurdius. Multis autem de causis fieri potest ut sine uoluntate oculi illachrymēt. Primum à causis externis. uel enim propter pathemata quædam hoc accidit, ut si festuca, aut aliud quippiam in oculum ceciderit, aut oculi palpebrarum asperitate, aut lip pitudine laborauerint, aut fluxio aliqua ex capite in oculos decubuerit. Et tum quanquam non fiant citra aliquod oculorum malum, tamen mortem non portendunt, quod scilicet manifestas ob causas fiant. Quare de ijs uoluntarijs lachrymis quæ à causa manifesta fiunt, hic non loquitur Hippocrates. Dein lachrymæ non uoluntariæ fiunt à causa interna, nempe imbecillitate facultatis retentricis. De quibus sanè hoc in loco Hippocrates intelligendus erit, quod scilicet absurdum quid aut periculosum, mortem nimirum, significent. Propter autem imbecillitatem facultatis retentricis accidere lacrymas tum cognoscimus, si reliqua etiam signa perniciose accesserint. Quippe ubi cætera se recte habent, lacrymæ ille sine uoluntate promanâtes sanguinis è narib. profluiuū potius quàm mortem portendunt. Cuius rei testis est Hippocrates, qui lib. 1. Epid. consti. 3. sic scriptū reliquit. Quibus in acutis febrib. præsertim ardentibus, præter uoluntatem lacrymæ promanarint, ijs sanguinis è naribus eruptionem expectare oportet, id quod si in cæteris se non perniciose habuerint. In ijs enim qui male se habent, non sanguinis è naribus profluium, sed mortem significant. Repetitur hæc Hippocratis sententia multis in locis, 4. præsertim Epid. 6. libris, Par. 1. aph. 16. ubi multa quidem ad institutum conducentia in nostris Commentarijs reperient studiosi, quæ nunc lubens prætereo.

In Galeni Commentarijs nihil est annotatione dignum, nisi quod locus quem citat, est lib. 1. Prog. aph. 13. Et ubi interpretas conuertit affectum, Græc est πάθος, malum.

APHORISMVS LIIL.

Οκρόσοις ἐπὶ τῶν ὀδόντων ἐν τοῖσι πυρετοῖσι πείγλαι
χρα γίνετω, ἰσχυρότεροι γίνεσθαι οἱ πυρετοί.

Quibus in febribus iuxta dentes lentores nascuntur, ijs febres uehementiores fiunt.

Hippocrates hoc in aphorismo quid lentores iuxta dentes nati in febribus portendant, monstrat. Non autem temere dixit in febribus, quippe nonnunquam lentores in dentibus citra febres nascuntur: Et tunc quidē, quod magna ex parte propter lactis aut alterius cibi qui dentibus affigitur comestionem nascuntur, nihil mali, præsertim unde periculum immineret, significat. Diserte autem Hippocrates dixit πείγλαιχα, hac enim uoce signi-
ficantur, quæ undiquaq; lentore sunt obducta, aut omni ex parte
καταγλισχράνεσθαι uocauit. Lentorem itaque dentium non uulga-
rem innuere uoluit Hippocrates hoc loco, quasi dicat: Quibus in
febribus dentes undiquaq; lentore obducuntur, ijs febres uehemen-
tiores fiunt. Neq; humiditates ille pituitosiores condensari, atque
adeo dentibus affigi possent, nisi ingens febris calor, qui easdem ex-
iccaret, subesset. Philotheus censet lentorem illum fieri in dentibus
propter humores frigidos in uentriculo detentos, a quibus uapores
sursum et ad dentes delati in eis concresciūt. Atqui præstat ut sen-
tiamus, glutinosa illa a quacunq; causa facta in febribus ipsis affigi
dentibus ob immensum calorem qui illa exiccat, ut scilicet glutino-
sa hæc ab Hippocrate non alia ratione damnentur, quam quod ue-
hementiam febris præ se ferant. Repetitur hæc sententia in fine fe-
rè libri quarti Ep: de ijs uerbis, οἱ δ' ἐπὶ τῶν ὀδόντων πείγλαιχα
γίνεσθαι, καὶ δὲ ὁ πόνος αὐτῶν, quibus dentes undiquaq; lentore obducun-
tur, malum suspicari oportet. Subaudiendum uero erit,
quod hoc loco expresse dixit, ἐν τοῖσι πυρετοῖσι,
et, in febribus.

APHORISMVS LIIII.

Οκόσοισιν ἐπιπλὺν βῆχης ξηρὰ ἐραχέα ἐπιβίζουσα
 ἢ πυρετοὶ καυσώδεις, ὃν πᾶν διψώδεις εἰσιν.

Quibustusses siccae modice irritantes in ardētib.
 febribus diu durāt, ij nō admodū siticulosi sunt.

IN hoc aphorismo Hippocrates paulo obscurius causam expo-
 nit, cur accidat ut nonnunquā in ardentibus febribus, quas ma-
 xime esse siticulosas constat, egri nō admodū siti afficiātur. Sitim
 aut uehementem afferre febrē ardentē, metipse Hippocrates alibi
 ijs uerbis testatur: In ardēte febre lingua sit scabra, arida, & prae-
 nigra, uehemens excruciat sitis. Inquit autem in praesentiarum
 Hippocrates: Quibus in ardentibus febribus, sitimq; uehe-
 mentem afferentibus tusses siccae, in quibus scilicet nihil expui-
 tur, modice seu leuiter irritantes. Quod certe nō ab re adiecit Hip-
 pocrates. Quippe si uehementes fuerint & assidue, eq; corporis
 profunditate prodeunt, eas quae iuxta thoracem pulmonemq;
 sunt partes calefaciunt, atque inde febre suūq; adangunt. Pro
 eo autē quod hoc loco dicitur, leuiter irritantes, Hippocrates lib.
 6. Epid. par. 2. aph. 12. ubi ad uerbum propemodum hunc apho-
 rismum repetit, si nō à maligno accidunt, sed à uento, dixit: hoc
 est, aere frigido, qui inspiratus interdum fauciu asperat; arteriae
 locos exasperat & refrigerat. Nonnunquam etiam toti pulmōni
 thoraciq; intemperiem affert. Sæpius uero ambo hæc eueniunt,
 modiceq; ex ijs sicca tussicula uexantur. Diu & longiore tempo-
 re durant, hoc ipsum enim ἐπιπλὺν uox significat. Sic sanē Aristo-
 teles lib. 3. Etibi. ca. ult. ἐπιπλὺν ἔσθι pro longius euagabuntur, di-
 xit. Neq; uero hoc temere ab Hippocrate est adiectum. Nā si sta-
 tim tusses illae desinerent, nihil tale quod hoc loco asserit fieri Hip-
 pocrates eueniret. Non admodum siticulosi sunt, aut haud ita mul-
 tum siti infestantur. Quibus sanē uerbis Hippocrates minime cō-
 tendit, ardente febre laborantes prorsus carere siti, id ipsum enim
 impossibile est: sed quod non admodum, & prout febris magnitu-
 do exigit, sitiant. Nam ubi accedit tussis sicca modice irritans, tū
 sitis eorum nonnihil resinguitur, ut subinde multo minus quam
 nature

natura & ratio febris exigat, sitiant, idq; propter motum qui in eiusmodi tussi excitatur, atq; semper aliquem ex vicinis locis humorem trahit, quo loca ad asperam arteriam sita madescunt. Hinc est quod Hippocrates li. 6. Epid. par. 2. aph. 12. pro eo quod hic dixit, *ἐν πύρετι*, posuit *ἐν πυρὶ κατὰ δόξαν*, hoc est, non pro ratione febris, aut non secundum proportionem febris. Plura ad plenioris huius sententiæ intellectum conducentia in Commentarijs nostris reperient studiosi, ad quos eosdem ablegamus.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Ob intemperie instrumentorū.) frigidā scilicet. Quod Galenus li. 2. de Symp. causis ca. 6. ijs cōfirmat uerbis. Igitur, inquit, id *ἐκ* nus tussis sit refrigeratis respirationis instrumentis. Sed ita affecti *ἐκ* nihil inter tussicndū expuunt, neq; uiolenta tussis, neq; coacta, sed *ἐκ* adeo exigua est, ut & supprimi, & ne eueniat, prohiberi possit. *ἐκ* Quæ uerba Galeni eo libentius produximus, quod mirifice ad huius aphorismi intelligentiā conducāt. Reliquas duas causas quas in Commētarijs hisce affert, eodē etiā in loco Galenus cōmemorat.

APHORISMVS LV.

Οἱ ἐν τῇ βλάβῃ τῶν πυρετῶν πάντες καὶ καὶ, πληρὸν τῶν ἐμφυμένων.

Febres in adenum tumoribus ortæ, omnes malæ, præter diarias.

DE febribus quæ ex tumoribus adenu, quos Græci *βυβωνας* nomināt, hoc in aphorismo Hippocrates agit. Neq; enim *βυβων* iisdē aliud significat, q̃ tumorem seu inflammationē adenu, *βυβων* aut glādulorū, Galeno li. 2. ad Glauconē ca. 1. teste. Quapropter Leonicens hic & alibi sæpe hanc uocē minus recte ad inguinum Leonicē tantū adenus tumefactis cōtraxit, quā omnium adenu tumore sig erratum, nificet. Occasione aut̃ errori huic dedit uox ambigua *βυβων*, quæ, ut testis est Phauorinus, & locum corporis, & malum denotat, inguina nimirum, & tumorem, ut diximus, adenu. Omnes autē febres in tumoribus adenu ortæ Hippocrates malas esse tradit, præter diarias. Quippe diariæ febres tum sunt, quum tumores ipsi.

ipsi à causa aliqua externa, ictu uerbi gratia, aut ulcere in parte aliqua uicina iuxta magnas præsertim uenas uel arterias, existente, nascuntur. Est enim proprium & præcipuum febrium diariarum, ut à causa aliqua externa, quam *προκαταρτισμός* Græci uocāt, Galenoli. 1. de Differ. febriū c. 1. 7. teste, incipiant, & una die soluantur. Sin aliæ fuerint quàm diariæ, uiscera ipsa, atque adeo partes principes male esse affectus significāt, utpote quæ iam superuacua à se repellant in adenas, ut qui propterea quod sint laxi, & facultates naturales omnium partium minus robustus habeant, prompte hæc eadem suscipiant. Quod lib. 6. Epid. par. 2. aph. 4. ijs uerbis
 „ Hippocrates significare uoluit: Abscessus, ueluti bubones, signifi-
 „ cant partes à quibus progerminant et erumpunt. Sed quum etiam
 „ aliarū partiū mali sint, maxime tamen mali sunt, qui iuxta uiscera
 „ existunt. Proinde quā ceteræ febres uel ex uiscerum inflammatio-
 „ nibus, uel humorū malignitate, uel plenitudine, sepeq; ex pestilēti
 „ humore nascantur, ut male ac perniciose sint necesse est.

ANNOTATIONES IN COM-
mentarios Galeni.

Febres omnes diariæ.) Galenus sic eas describit quæ simpliciter ita nominantur, ut diximus alibi copiose. Sui ratione.) quod hoc in loco ait, sui ratione, id initio lib. 9. The. metho. ijs explicat uer-
 „ bis: Et febris diariæ una accessio, uno plurimum die ex ipsius sal-
 „ tem natura circumscripta. Quippe quæcunq; uel per medicorum
 „ ignorantiam, uel agrorum intemperantiam, uel ministrantiū erro-
 „ rem in eiusmodi febribus, commissa in aliud ipsas genus transferūt,
 „ hæc suæ naturæ sponte non eueniunt. Hæc ille. unde satis liquet,
 „ quod in Thera. methodo dixerit ex ipsius natura, pro eo quod hic
 „ ait, sui ratione. Ex tumoribus inguinum.) Græcè, ἐκ τῶν βο-
 „ ῤῶσι, ex tumoribus adenum. Sic paulò post, dicendum erit tumo-
 „ res adenum, non inguinum, ut conuertitū interpres.

APHORISMVS LVI.

Πυρεσόντι ἰσθρὸς ἐπιγενόμενος, μὴ ἐκλείποντος ἢ πυρε-
 τῷ, κακόν. μηκύνει γὰρ ἢ νοῦσιν, καὶ ὑγρασίνην πλείω σπ-
 μαίνα.

Febri-

Febricitanti si sudor crebro accidit, febre non deficiente, malum. Prorogatur enim morbus, humiditatemq; multam significat.

Hoc in aphorismo docet Hippocrates, quid sudor ille cuius supra in aphorismo 42. huius sectionis meminit, qui scilicet per uniuersum febris fit tempus, portendat. Quare commodissime hunc ipsum secutus fuisset, ut Galenus etiam in Commentarijs suis monet, quod uidelicet causam eiusdem diserte explicet. Inquit enim Hippocrates: Febricitanti si sudor crebro & assidue accidit: id enim hoc loco *ἐπιγνέμενος* participiū, ut ex 42. aphorismi enarratione palam fit, denotat: non remittente febre, malum. *ἐπιγνέμενος* vos. Ratio est, quia prorogatur morbus, humiditatēq; multā portēdit. Duplici igitur de causa sudorē hunc malum esse statuit Hippocrates. Primò, quod febrē non soluat, atq; adeò in longius tempus extrahit, quā non sit iudicatorius. Dein, quod multam humiditatem significet, quam natura breui tempore concoquere & discutere haud potest. Multam autem hanc humiditatem non esse nisi excrementa humida, quæ in singulis partib. nascuntur, atq; adeò crebri sudoris causa sunt, ex ijs quæ in explicatione aphorismi 41. dicta sunt, satis constat. In Comment. Galēni ubi interpres conuertit, Malus itaque existit quia morbum non soluit, quare et ipsum prorogari significat: Græcè est, *ὅτι πρὸς τῷ μὴ λύνει τὸν νόσον, ἐπὶ τοῖς μὴ κλύειν αὐτὸν ἀλλοῖ*, quia præter id quod morbum non soluit, etiam ipsum prorogari ostendit.

APHORISMVS LVII.

ὑπὸ αἰσμοῦ ἢ τε τάνη ὀνόχλου μέλει, πύρετος ἐπιγνέμεται & λύνει τὸ νόσημα.

Qui conuulsione aut distentione affligitur, si febris succedit, morbum soluit.

Hic aphorismus rationem eius sententiæ quæ est in sectione secunda ordine 26. exponit, ubi dixit melius esse febrē conuulsioni succedere, quā febrī conuulsione. Quippe febris morbū soluit. cuius rei causam supra, loco nimirū iā citato, narrauimus. Eā etiā in Commē. exponit Galenus, ut non sit opus hāc repetere.

Sed mirum est cur hoc loco Hippocrates dixerit ἐπὶ σπασμῶν ἢ τε τρεῖς ἢ τεσσαρὶς, uel ut alij codices habent ἑχέμενον, à conuulsione aut distentione afflicto uel correpto, quum satis fuisset dicere à conuulsione, nec opus erat subijcere distentionem, ut pote quæ ueluti species sub conuulsione tanquam suo genere complectatur? In hac quæstione dissolucunda inepte admodum se torsit autor commentariorum qui falso sub Oribasij nomine circūferuntur. Quos quidem quod ineptijs multis referti sint, rarò citamus. Eū quidem autorem, quisquis fuit, et si meritò Musa hoc loco reprehendit, tamē interim dubitationi non satis facit. Ad eam autē ita esse respondendum censemus. Hippocratem τρεῖς ἢ τεσσαρὶς, hoc est distentionem inter conuulsionis species non numerasse, quod in ipsa corporis partes non uideantur conuelli, sed æqualiter antè et retrò, ut in Commentarijs quoq; testatur Galenus, tendi. Hinc est quod peculiare illi sit nomen impositum τρέψις, id est distentio, uel ut Celsus interpretatur rigor, quia uidelicet in ea uniuersum corpus rectè extendatur, et ueluti rigeat. Seorsim itaq; dixit, conuulsione aut distentione, ut nimirum per conuulsionem emprosthotonum et episthotonum intelligeret, utpote in quibus partes corporis uere conuellantur: per tetanū uero partes rigētes, et in rectū extensas significare uoluit. De ijs uero cōuulsionis speciebus alibi multa diximus.

APHORISMVS LVIII.

Ὑπὸ λύσσει ἐχέμενον, ἀπὸ ζήρου μὲν πῖ γιγνέσθαι, λύσει.

Qui ardētē febre correptus est, si rigor successerit, à morbo liberatur.

DE rigore qui in ardente febre accidit, morbūq; soluit, hoc in aphorismo Hippocrates agit. Cur autē rigor succedens ardenti febri eandem soluat, facile cognoscent quibus rigoris causæ comperta est. Quā enim febris ardens non fiat nisi à bile in uenis putrescente, rigor autē non accidat nisi ubi per sensiles corporis partes bilis ueloci motu defertur, ut in Cōm. suis Gal. etiā testatur, necesse est ut rigor in ardente febre factio, bilis ipsa iā à uenis ad cutē translata sit. Quod Galenus lib. 2. de Sympt. causis cap. 7. ijs uerbis confirmat: Νᾶ, inquit, et ardentē febrem rigor succedēs soluit, autore Hippocrate, quod bilis quæ interim in uenis continebatur,

batur, à natura per carnes ad cutē iudicatoriē excutitur. Et li. 2. de Iudicijs ca. 3. ubi sic scriptum reliquit: In adurentibus febribus singulæ accessiones ad integritatem non perueniunt, quoniā q̄ earū causa est humor haud expurgatur, sed unā cū sanguine in uenis cōtinetur. Verū quādo in ijs bilis uehementius agitur, ac ueluti efferuescit, quūq; à natura inualecente impellitur, tunc rigor superuenit, & febris soluitur. Nā à febre ardente, inquit Hippocrates, correpto, superueniente rigore, solutio fit. Hæc ille. Est igitur rigor signum solutionis febris ardētis, non autē causa sanans, ut non nulli arbitrantur. Quippe quū huiusmodi rigore correpti potius sudant, atq; adeo bilis ad cutem impetū faciens per sudorē uacuetur, febre liberatur. Interdum autē ad internas corporis partes impetum faciens, uel uomitione, uelalui deiectione eijcitur. Sæpe numero & intrò & forās eodem die defertur, ut simul et sudore et uomitione, &alui deiectione bilis uacuetur, quemadmodū copiosius li. 2. de Symp. causis cap. 7. & lib. 4. Vict. acut. morb. Comment. duodecimo, ubi etiam præsentem Hippocratis aphorismum citat, Galenus monstrat. Proinde ardentem febrē rigor non sanat, sed bilis potius uacuatio quæ illum sequitur. Sanari quidē significat, minime autem sanat. Cæterum non quūvis rigor ardentem febrem sanari significat, sed is tantum qui sequitur signa cōtisionis, quūq; in die iudicatorio, hoc est septimo, fit. Quapropter si sexto die accidit, perniciosus erit. Suprà enim dixit, Quib. in febribus, scilicet continuis, ut ibidē hanc sententiā interpretati sumus, sexto die rigores fiunt, ij difficile iudiciū afferūt. Præterea necesse est ut rigore illo factō febris desinat, q̄ppe ubi haud finitur, & uis imbecilla est, mortem potius portēdit, ut dictū est suprà in enarratione aph. 4. 6. huius sect. Et hūc sanē rigore nulla bilis uacuatio sequitur.

Rigor signū solutionis febris ardētis, non causa sanans.

Nō omnis rigor ardētem febrem sanari significat. aphorif. 29. huius sect.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

In sermone de rigore.) Græcè, ὅτι τὸ πρὸς πύρεος λήγῃ, in libro de rigore, capite scilicet sexto. Ob flauā bilem.) Græcè est, ἵνα διατῇ τοῦ σελυθίου χολῆς, etiā ob flauam bilem. Nam febrem ardentē fieri nouimus, etc.) De Hippoc. sentētia, quili. 4. uict. acut. aph. 1. sic scribit, ἡ νόσος γίνεται ἀπὸ αἵματος ἀνθρώπου τὰ φλεβία ἐν σπλῆνι.

ἄρη δὲ τὰ παχύνοντα ἀραιώσας καὶ χαλαρώσας ἰχόρας ἐς ἐαυτῆς. ardens febris fit, quando aestiuo tempore uenulae exsiccatae, acres et biliosas sanies ad se attraxerint. ἰχόρας aut Galenus in Cōmen. suprà iā citatam sententiā interpretatur τὰς λεπταῖς ὑγρότησιν, tennes humiditates: et rectissime quidē. Nō est enim ἰχὼρ, nisi tenuis et serosa humiditas, quae in omnib. existit humoribus, ut diximus alibi. Nō igitur recte interpres ἰχόρας simpliciter liquores est interpretatus. Et mirū admodū est, cur Musa hanc cōuersionē tueri ac tegere conetur, atq; aduersus manifestam Galeni interpretationē asserere, Hippocrate per ἰχόρας hoc loco nō intelligere subtilē saniē. Hunc enim toto cælo aberrare, ex ijs quae diximus hic et alibi satis constat.

APHORISMVS LIX.

Τριῖαιος ἀκριβὴς κρινέται ἐν ἑπτὰ περιόδοις, τὸ μακρότερον.

Tertiana exquisita in septem circuitibus, quū tardissime iudicatur.

Tertiana
exquisita.

IN presenti aphorismo quis sit longissimus exquisitae tertianae terminus, Hippoc. ostendit. Est autē exquisita tertiana, ut alibi quoq; demonstrauimus, quae ex flaua bile per sensiles corporis partes delata, et sui ipsius naturā purā synceramq; seruāte oritur. Exquisita igitur dicta est, quod ex sincero simpliciq; humore procreatur. Distatq; à nothā ac spuria tertiana, quod haec non à simplici, sed misto humore generetur. Quando enim bilis maxima ex parte pituitae miscetur, spuria fit tertiana. Ceterū quib. notis deprehendatur tertiana exquisita, docet copiosissime Galenus lib. 2. de Diff. feb. ca. 3. et lib. 1. ad Glauconē ca. 5. Lib. praeterea 2. de Iudicijs ca. 3. Itaq; exquisita simplexq; tertiana septenos circuitus non excedit. Et hoc est quod in praesentiarū inquit Hippocrates: Tertiana exquisita in septem circuitib. quū tardissime aut longissime iudicatur. Vt sit sensus: Tertiana exquisita etiā si lōgissima est, tamē in septenis circuitib. finitur. Est autē circuitus, ut dictū est etiā sect. 1. aph. 12. similis ad idē reditus, hoc est uniuersum hoc spaciū à primo insultu accessionis unius, usq; ad insultū alterius. Vt totius circuitus, Galeno in lib. de Morborū tēporib. teste, sex sint tēpora.

Circuitus
quid?

Circuitus to
tus sex tēpo
ra.

Primum

Prīmū quidem, in quo alget eger. Secundū, in quo calere incipit. Tertiū, in quo calor augetur. Quartū, in quo omnia equalē magnitudinē obtinent. Quintū, in quo calor decrefcit. Sextū, in quo integritas seu interuallū est. Quod uero tertiana exquisita feptē circuitus nō excedat, minime mirū, quādo nec humor ex quo cōfistit, crassus est, aut lentus, tenaxūe, ut in quotidianis & quartanis: imō nec admodū copiosus, proinde facile et cito difcutitur. Natura enim maiorē aliorū humorū molē sustinet, ut qui minus irritēt: à bile uero, ut quæ acris est, ut cūq; mole minor sit, patitur, quæq; septem ad summū circuitib. educi ē corpore possit. Nā interdū tribus, interdum quatuor, aut quinq; circuitibus, pro qualitate quantitateq; suis, educitur, ut in Commentarijs etiam suis Galenus ostendit.

Cur tertiana exquisita non excedat septimū circuitum.

ANNOTATIONES IN GALENI
ni Commentarios.

Tertiana febris ab ea quæ ardēs.) Hæc copiosius docet Galenus lib. 2. de Iudicijs, ca. 3. Et lib. 2. de Diff. feb. ca. 1. et 3. Ad quæ loca studiosos alegant. Bilē plurimā ebullientē.) Græcē, τὸν φαιδὴν χαλὴν πλεοναέσους αὐτὴ καὶ φέουσαν. bilē redundantē et ebullientem. Tēpus accessionis minus multo, &c.) Græcē, χρόνος ἐλάττω πολλῷ τὸν τῆς ἀνέσιως, tēpus accessionis breuius multo. Quod enim in continuis una dies potest.) Quid ijs uerbis innuere uelit Galenus, abūde patebit ex ijs quæ lib. 3. Prognost. Commē. 8. scriptū reliquit, inquit: Quēadmodū in febrib. continuis numeramus omnes deinceps dies in prædictionē futuræ iudicationis, ita in intermittētib. accessiones: ut quod in continuis septimus dies ualet, id in intermittētib. septimus circuitus possit. Ob id igitur tertiana exquisita septem circuitib. non diebus iudicari solet. Quinetiā quod quartus dies à principio numerāti ad septimū est, id quartus circuitus ad septimū circuitū. Quartus enim dies septimi index est. Et itē quartus circuitus septimi index est. Idē etiā tradit lib. 1. Epide. consti. 3. Commen. 20. Rectissime itaque hoc loco ait Galenus, Quod in continuis febribus una dies in iudicationib. uidelicet potest, id in intermittētib. una accessio. * In Prognostico.) Lib. nimū 3. aph. 8. Quartanarū consistentia.) Hoc est, quartanæ febris iudicationes ex numero circuituū accidunt, non diēru, eodē or

dine. Breuissimi tēporis.) Græcè est ὁ μακροχρονιώτατος, longissimū tēporis. Mirū itaq; est cur interpres contrario planè sensu uocem hanc reddiderit breuissimi temporis, quum tamē constet Galeuum diserte docere tertianam febrem exquisitam, etiā longissimā, septem circuitib; finiri. Tertianā aliquando.) Adijciendū, talē. Græcè enim est τριτάτου τὸν ποιῶτερ. Consuetudo.) Addēdū, omnium aliorū. Quippe Græcè legitur, ὡς τοῖς ἄλλοις ἀσασιν ἄλλοις.

APHORISMVS LX.

Οὐκ ὅποιον αὐτὸν πῶς πυρετοῖσι τὰ ὅσα λεωφωθῆ, αἵμα
ἐκ τινὸν ὄντων, ἢ λευκῶν ἐκταραχθεῖσιν, λυαὶ τὸ νόσημα.

Quib; in febrib; aures obsurduerint, ijs sanguis
ē narib; profluens, aut alui turbata morbu soluit.

Iste aphorismus proluxa enarratione haud eget, quod abūde à nobis suprā in expositione aphor. 28. huius sect. sit explicatus. Breuiter itaq; hic Hippoc. docet, quod surditas quæ quidē stabilitatis in
stabilitatis in
stabilis solutio
tio. nō est, adeo q; affectus, sed pathema, per uel profluuiū sanguinis ē naribus, aut alui perturbationē soluitur. Febriū aut hoc loco mentionit, quod in ijs magna ex parte accadat surditas, ob causam à Galeno in Comment. expositā. Sanguis uero ē narib; profluuij in 28. aph. Hippoc. mentionē non fecit, sed in libello eiusdē de Iudicationib; inscripto. Verba illius in enarratione iam di. si aphorismi citauimus. Porro utraq; uacuatione, tā ea scilicet quæ ē narib; sit, q̄ ea etiam quæ per aluiū accidit, humorē febrem efficientem expelli contingit, quare ut hoc nomine surditas cesset est necesse. Hæc pro intelligenda præscripta Hippocratis sententia sufficere censemus. Reliqua ex Commentarijs Galeni petenda.

APHORISMVS LXI.

Πυρετοῖσι τὰ ἢ μὴ πρὸς αὐτοῖς ἐμέρησιν ἀφ' ὧν ὄρεται, ὅ
ὅποτε πικρὸν εἶναι.

Febricitantem nisi diebus imparibus febris dimiserit, reuerti solet.

Hic aphorismus per aliū
infectus huius
tur. Hunc aphorismum Galenus in Comment. non esse Hippocratis, sed subdole ab alio insertum censet, quod scilicet eas tantū iudicationes febriū bonas esse statuatur, quæ in dieb; imparib; eueniunt. Quū tamē constet, febres etiam nonnūquam in parib; dieb;

diebus recte iudicari. Quare si in uniuersum de omnibus febrib.
hic apho. intelligatur, falsissimus erit. Sin illū ad acut. 21, atq; ad eō
cētinas tantū febres quæ in dieb. imparib. iudiciū habēt, reuerti
mus, uerissima erit. De acutis aut febrib. tātū hoc loco Hippocrate
loqui, Philotheus ijs testatur uerbis. οὐταυθα, inquit, περι τῶν ἐξ
νοσημάτων ὁ λόγος τῶ ἰατρικῆς καὶ διὰ τὸ ἐν τῷ εἰσείρῳ, ἐν περι
σῆσιν, ταῦτα γὰρ ἐν περιτῆσι. ἦτοι παρὰ μίαν, παρὰ δύο, ἢ
παρὰ τρεῖς, ἢ καὶ πλείους. Hippocrati hoc loco de acutis morbis
sermo est, & hoc manifestū est ex eo quod ait, in dieb. imparib. bi
enim in imparibus, hoc est tertio quoq; die, uel alternis, accessionē
habēt. In quo autē die accessio, in eo etiā iudicatio fit. Sēsus itaq;
huius aphoris. is erit. Si acuta febre laborantē febris in dieb. impa
rib. non dimiserit, reuerti solet: sic enim hæc uerba ἡ νόσος ἀφαι
εἰσὶν Celsus lib. 2. ca. 6. conuertit. Hinc est quod suprā quoq; dix
rit: Sudores febricitanti ubi inciperint tertio et quinto, et septimo
diebus, boni. Quanq̃ uero hæc expositio nihil habet absurditatis,
tamen de Galeni sententia præstat ut pro περισσῆσι, legamus πρὶς
καὶς, uel περιπλῆς. uel περιπλῆς. Sic enim ex particulari fecerimus
generalē sententiā, quæ ad omnes febres trāsferri queat. Galeno sub
scribit Philoth. ijs uerbis. ἄλλως τε τὸ ἐν περισῆσιν αὐτὶ τοῦ ἐν περι
σῆσιν ἐστὶν αὐτῶν ἐν ταῖς περιπλῆς ἡμέραις ὁ πυρετὸς ἀφῶ, ἀγ
θὸν καὶ ἐστὶν ἡ ἐξ ὧν αὐτῇ ἀναγκαστέρα τῆς ἐτέρας, συμπεριλα
βάνουσα τὴν περιπλῆς, καὶ τὴν διπλῆς καὶ τῆς ἐπὶ τῆς, καὶ
τεσσαράκοντα, αἵτινες εἰσὶ περιπλῆς. Quorum quidē uerborū sensus
quū facilis admodum sit, nostra interpretatione haud eget.

ANNOTATIONES IN GALE

ni Commentarios.

An fuerit à quopiā.) Græcè est, καὶ μὴ τῶν περιγγραμμένων ἐ
στὶν. et an ex eorū numero sit, qui subdole inserti sūt. quippe περι
γράφω Græcis est subdole intersero, et interpono. In Prog.) Lib.
scilicet 3. aph. 4. et 5. Libro aphorismorū.) Secūdo nimirū, aph.
24. Fida iudicatio.) Quæ alio nomine firma et certa uocatur. Est Fida iudica
aut, Galeno lib. 1. de Dieb. iudicatorijs teste, quæ nunq̃ reuertitur. tio.

APHORISMVS LXII.

ὁπόσοις ἐν τοῖς πυρετοῖς ἵκται ἐπιγίνονται πρὸ
τῶν ἐπὶ ἡμέρων, κακόν.

Quibus

Quibus in febribus morbus regij ante septimum diem accidit, malum.

*Excretiones
in diebus non
iudicatorijs
factis, malæ.*

*Auerroes ad
sugillandum
promptus.*

*Ideri causa.
De quo icte-
ro hic agan-
tur.*

Hoc in aphorismo Hippocrates regij morbi exemplo, excretiones quæ non fiunt in diebus decretorijs, malas esse ostendit, quod scilicet malorum affectuum sint symptomata. Difficultatem autem aliquam præse fert, ita ut à paucis sit recte intellectus, adeoq; factum sit ut hinc nonnulli Hippocratem reprehendendi occasionem sumpserint. Ex ijs autem inter præcipuos unus fuit Plinius, qui libro 26. cap. 12. eundem ijs uerbis conuellere ausus est: Hippocrates, inquit, ante septimum diem in febre morbum regium mortiferum esse signum docuit. Nos scimus uixisse aliquos etiam ab hac desperatione. Hæc ille. Quamquam in omnib. propemodum Plinianis exemplarib. falso legatur, a septimo die, quum id ipsum non dixisse Hippocratem ex hoc aphorismo palam est. Auerrois etiam, ut ad sugillandum fuit promptus, lib. 4. suorum collectaneorum cap. 43. in hunc modum præsentem Hippocratis aphorismum arrodere uoluit: Quod dicit Hippocrates, icterus ueniens ante septimum diem in acutis febribus, malum, reprobatum est experientia in nostris terris. Hæc Auerroes. Quapropter quum tanti uiri ex hoc aphorismo Hippocratem reprehendendi occasionem sumpserint, diligenter quæ sit genuina eius expositio, nobis dispendium erit. Primum itaq; sciendum, Hippocratem hoc loco non agere de omni ictero, sed de eo tantum qui ex iecoris inflammatione nascitur: id quod ex causarum morbi regium efficientium commemoratione omnibus palam fiet. Quum enim duæ sint præcipuæ causæ morbi regij, quas etiam Galenus in Commentarijs suis recenset: una, quando natura flauam bilem ad uniuersum corpus, et ad cutem effundit. quod interdum fit in morborum iudicationibus, iecore nequaquam male affecto: altera, quum iecur male afficitur, id quod trifariam accidere solet, dum nimirum scirrhus, uel inflammatione, uel obstructione laborat, Galeno in Comment. etiam teste: consequitur inde, Hippocratem hoc in loco non nisi de regio morbo qui iecoris inflammationem comitatur loqui, eumq; recte dixisse, quod morbus regius in febrib. scilicet acutis, atq; adeo continuis ante septimum diem factus, malum protendat: quandoquidem iecoris inflammationem, quæ febribus

febris sequitur, significet. Neq; enim is arguatur color quo uniuersum corpus infectū est, ex iudicatione nasci potuit, quod hæc ipsa ante septimū diē fieri haud queat. Nā bilis, ut testis est in Commentarijs Galenus, ante septimū diē iudicatorie ad corpus efferrī e fundiue non potest. Id quod etiā Galenus lib. 3. Epid. sect. 1. Cōm. 5. docet: ubi præsentem citans aphorismum, de quodam qui sexto die factus est auriginosus: sic enim legendum, quum Græcē sit *ικτερίνους*, non *auginosus* uerba facit, & inter cætera in hunc modū scribit. Meminisse te oportet eius quod sæpius audiuisti, antequam
 concoquatur morbus, neq; ullum alium abscessum, neq; auriginosum recte fieri. Is enim impediri significat bilem, quo minus ex uiscere expurgetur, & per uētre m uacuetur, uel propter obstructionem, uel inflammationē. Morbo autē concocto iudicatorie interim
 natura ad eas partes quæ iuxta cutē sunt, excrementū flauū bilis, aliorumq; humorum reponit. Quæ quidem Galeni uerba eo libentius citauimus, quod huic nostræ sententiæ magnam asserre lucem uideatur. Non potest etiā morbus regius de quo hic Hippocrati sermo est, ex ipsa obstructione nasci, quia tum nō adest febris: nisi biliosi humores redūdantes diutius corpus, Galeno li. 2. de Differ. feb. cap. 5. teste, obsederint. Præterea non ex iecoris duritia, quia is tumor prædurus, ut in Comment. testatur Galenus, est morbus diuturnus, quapropter in eo bilis ante septimū iudicatoriē extrudi haud potest. Reliquū est igitur, ut ex inflammatione iecoris is morbus regius, de quo hic Hippocrati sermo est, ortus sit. Ex ijs itaque omnib. patet, multū esse sitū in ijs uerbis *ὅτι πυρετοῖσι, ὅτι πρὸ τῆς ἡμέρας ἑβδόμης*. Quippe sæpe euenit ut ex obstructione regius morbus nascatur, idq; etiā ante septimū diē: tamen quia febre uacat hoc malum, letale signū, nisi quis temere remedia omnia neglexerit, esse haud potest. Facilis nāq; eius regij morbi qui citra febrem accidit, Gal. libro 5. de Male affect. loc. ca. ult. teste, esse solet per cibos & potus extenuātes, medicamentaq; bilem educentia, curatio. Et hæc quidem ratione idem Gal. se multos quidem una die sanasse gloriatur. Ceterum non omnem obstructionem morbus regius sequitur, sed eam tantum quæ obstruit folliculi bilis osculum, quod in iecur extenditur, quod Galenus loco iam citato disertè docet. Quū

itaq; solum regiū morbū ex iecoris inflammatione ortū consequatur febris acuta, euidentissimum sit omnibus Hippocratem de hoc mali tantum specie in hoc aphorismo loqui, ut pote quod letale sit, quia uisceris alicuius phlegmonem præ se ferat. Quid multa? morbus regius ante septimum diem ortus uel ab obstructione, uel ab inflammatione, quod etiam in Comment. confirmat Galenus, sit. Si ab obstructione nascitur, febre uacat, atq; adeo etiam periculo. Sin ab inflammatione, cum febre est acuta, atq; adeo etiam periculosus. Et discernuntur quidem hæ duæ causæ hac lege. In obstructione, ut testis est Galenus loco iam citato, dextrum hypochondrium grauitatis cuiusdā sensus urget. In phlegmone, Hippocrate et Galeno lib. 3. Epid. sect. 1. Comment. 5. testibus, in hypochondrio eodem tensionis sensus existit. Nunc omnib. perspicuū est quod Hippocrate temere conuclat Plinius, dum scribit se quosdā qui ex eo malo quod ante septimum ortum est euaserint, uidisse. Neq; enim Hippocrates simpliciter asserit, nullos prorsus quibus ante septimum accidit hoc malum euadere, sed solum uacare esse, non *εὐαεσιμον* dicit. Deniq; non omnem morbum regium ante septimum ortum esse malum ait, sed eum tantum qui in acuta febre oritur. Proinde cum constet eos quibus ex obstructione hoc malum natum est magna ex parte, nisi ut comprehensum est, remedia negligant, euadere: nihil mirum quod Plinius aliquos, quibus ante septimum diē regius morbus accidit, euasisse uiderit. Postremū mirari subit, quia fronte sese hoc loco Hippocrati opponere audeat Auerroes, & impudenter affirmare, icterum in febribus acutis ante septimum diem euenientem non existere malum, experientia esse comprobatū. Quippe quū hic morbus regius à nulla alia causa nisi iecoris inflammatione prodeat, malū quomodo non portendat haud uideo. Nisi in eā prolabamur amentia, ut ex iecoris inflammatione nullum uitæ periculū imminere dicamus. Quæ ut eunq; hic experientia iactet Auerroes, tamē quū rationi manifeste aduersetur, non est cur non fictā & euentitā esse credamus. Præsertim quū omnib. cōstet, hunc uirum ad reprehendendū & maliciose calumniandum optimos quosq; autores fuisse facili, ut hoc potissimum nomine, et quod religionis nostræ acerrimus insectator fuerit, parum æquos sibi

Signa obstru-
tionis icco-
ris.
Phlegmones
signa.
A' Pliny in
iuria defen-
sus Hippo-
crates.

Auerrois' ca-
uillum.

sibi bonos uiros habeat. Porro haud etiā uacat periculo iſterius ſi poſt ſeptimū, idq; in die non iudicatorio, euenerit: id quod Galen. etiā in Cōm. teſtatur. Hinc eſt quod paulo poſt ita ſcriptū reliquerit Hippocrates: Quib. in febribus morbus regius ſeptimo, uel nono, uel undecimo, uel decimo quarto ſupruenerit, bonū, niſi dextrū hypochondriū obduruerit: hoc eſt niſi inflammatio aliqua iecoris præceſſerit. In inflāmatione itaq; iecoris, ſiue ante ſiue poſt ſeptimū diē morbus regius oritur, malū portēdit. In huius quidē aphoriſmi enarratione longiores fuimus, quod nemo interpretū, Galeno dēpto, quos ergo ſaltem uiderim, illū recte ſit interpretatus.

aphoriſ. 64.
huius ſcđ.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Male ſe habente.) Græcē, *κακοπραγίας*, male affecto. Ipſius uero affectus.) Græcē eſt, *αὐτῷ κακοπραγίας*, mali autem eiſdē affectus, etc. Ante ſeptimū quidē.) Græcē, *τὸ πρὶν ἢ ἡ ἡμέρῃ τῆς ἑβδόμης ἡμέρας*, ante ſeptimū igitur diē, etc. Niſi humores, etc.) In Ald. etiā codice hæc uerba adiecta ſunt, *ἢ ἢ μὴ εὐωδίας ὅτις ὑγρῶν κατὰ τὴν κοιλίαν γίνονται*, niſi humorū per aluū deiectiones ſiāt.

A P H O R I S M V S L X I I I.

Οκόσοιςιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι καὶ ἡμέτερον πύρετα γίνονται, καὶ ἡμέτερον οἱ πυρετοὶ λύνονται.

Quibus in febribus quotidie frigora fiunt, ijs quotidie febres ſoluuntur.

In hoc aphoriſ. Hippoc. de intermittētib. febrib. agit, cauſamq; monſtrat cur hæ ipſæ ad *ἀναρρώγια*, hoc eſt integritatē ueniant, dicēs: Quib. in febrib. quotidie frigora ſiūt. Frigora autē diximus, quæ hoc in loco *πύρετα* uocātur, quod ſcilicet hanc uocē generatim uſurpet, nō tantū pro inæquali totius corporis cōcuſſione, quā me dicorū ſchola priuatim rigore nominat: ſed et pro refrigeratione et horrore, quæ à Græcis *κατὰ ψύξης* et *φρίγος* appellātur. Quæ qdē ratione uox *πύρετα* ſumpta, quotidianā quoq; intermittētē in ſe cōpleſcit. Sigdē rigor propriè dictus in tertiana et quartana tantū fit, refrigeratio aut et horror in quotidiana intermittente, quæad. teſtatur Gal. li. 2. de Diff. feb. ca. 3. 4. et 5. Et li. 2. de Iudicijs, iſſdem capitulis. Rigoris enim cauſa eſt bilis per uniuerſum corpus mota.

Frigora.

Cur febres
singulis ac-
cessionib. so-
lunt subinde
revertuntur.

Refrigerationis aut & horrois pituita putrida per sentiētes cor-
poris partes à natura detrusa, ut autor est lib. 2. de Differ. feb. ca.
4. Galenus. Sensus igitur uerborū Hippocratis iste erit. Quib. in
febris. quotidie rigores, refrigerationes, aut horrores sūt, ijs quo-
tidie febres soluantur: hoc est ueniunt ad integritatē, & sine febre
sunt, quemadmodum etiam in Comment. exponit Galenus. Quod
quidem, ut ibidem testatur idem Galenus, ideo accidit, quia singu-
lis accessionibus humores febres efficientes expurgentur & uacu-
entur. Quicquid enim humoris effertur, in ipsa accessione totū
expurgatur, ut hoc nomine febres necessariò ad integritatem ue-
niant. Quare autem accidat ut febres singulis accessionibus solutæ
iterum subinde reuertantur, Galenus in fine suorum Commentario
rū docet. Atqui mirabitur forte aliquis, quī fiat ut quotidiana sin-
gulis diebus, tertiana uero per tertium redeat, quū tamen humor ex
quo tertiana procreatur, magis sit calidus, atq; adeò ut accēdatur
multo promptior & abiliior. Huic quidem dubitationi, de Galeni
sententia loco paulo supra citato, in hūc modū occurrendum erit.
Singulis dieb. accēditur quotidiana, quāuis minus calida est tertia-
na biliosa. Nā quū tertiana humorē habeat ut accēdatur abilem,
ac facile propter eius tenuitatē quicquid ex eodē effertur, totū in
accessione expurgetur, ut ad puriorē quandā integritatē ueniat,
& exigū aliquod post accessionem putridi caloris uestigiū relin-
quat par est. Quæ uero in pituita febris accēditur, in accessionū
declinationib. non expurgatur, neq; parū eius quod ueluti succen-
sum est relinquit. Hinc fit ut eius intermissio longe sit deterior, &
secundæ accessionis inuasio celerior.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Sicuti aut quemadmodum, &c.) Græcè est, ὡς καὶ ὅπου ἐστὶν ἡ ἀσθένεια,
&c., quemadmodū aut ubi quotidie, etc. Remanet tamen.) In uer-
bis paulo antè ex lib. 2. de Differ. feb. citatis, eandē causam expres-
sit ijs uerbis: Exigū aliquod post accessionē putridi caloris uesti-
giū seu seminariū relinquit. Nā quū adhuc biliosorū humorū, et si
nondū putridorū, in corpore sit redundantia, facile à uestigio pu-
tridi caloris quod post accessionē relictū est corrūpantur, succen-
duntur,

dūtur, putrefiuntq;: quod ubi factū fuerit, alia fit subinde accessio. Quid multa? Resoluto in prima accessione putri humore, remanet uelut fons qdā, in quo uel postero, uel alio deinceps sequēte die rur-
sus putrescit hūor, q partim relictus erat ex priore accessione, par-
tim ex maiorib. uasis in minora confluerat, sitq; noua accessio.

APHORISMVS LXIII.

Οκτώσιμ γν τοῖσι πυρετοῖσιμ τῇ ἐβδόμῃ, ἢ τῇ ὀγδοῇ, ἢ ἐν δεκάτῃ, ἢ τῇ πεντασκαδεκάτῃ ἡ πρὸς ὀλίγινον τὰ ἀγαθόν, ἢ μὴ τὸ δεξιόν ὑποχόνδριον σκληρόν ἢ. ἢ δὲ μὴ, λεκόν, οὐκ ἀγαθόν.

Quibus in febribus septimo, uel nono, uel un-
decimo, uel quartodecimo morbus regius succeffe-
rit, bonum: nisi dextrum hypochondrium durum
fuerit. Si uero non, malum est, & minime bonum.

IN aphorismo 62. huius secti. dictū est, morbū regiū qui ante diē
septimū in febrib. succedit, malum esse. Nūc an ille ipse in febri-
bus post septimum superueniens, bonū aut malum portendat, Hip-
pocrates ostendit inquit: Quib. in febribus, scilicet acutis. quip-
pe de ijs hoc loco esse accipiendū Hippocratem, ex sequentib. uer-
bis palam sit. Quū enim ait, septimo, uel nouo, uel undecimo, uel
quartodecimo, nec ultra in commemoratione dierū iudicatoriorū
progreditur, discretē se de acutis tantū febrib. loqui innuit, utpote
quarū terminus sit dies quartusdecimus. Suprà enim dixit, Acuti
morbi in quatuordecim diebus iudicantur. Quib. itaq; in acutis fe-
bribus, diebus prædictis icterus accidit, bonū. nā illi dies sunt iudi-
catorij, omnesq; quartodecimo dempto, impares: proinde in ijs
factus icterus, naturā ipsam flauā bilem unde procreata fuit febris,
ad cutē iudicatoriē reposuisse significat. Idq; uerū erit, nisi dextrū
hypochondriū (sic enim conuertendū erat, non iliū, ut Leonice-
nus & Theodorus fecerūt. Quippe ὑποχόνδριον Græcis partem
suprà umbilicū utring; ad latera spurij costis subiectā significat.
Illa uero partes sunt ad os iliū sitæ, Græcisq; peculiari nomine λα-
γόνες uocātur, quæadmodū copiosius in enarratione aph. 36. sect.
2. ostendimus) durum fuerit, quia tū φλεγμονή ἐστὶ τοῦ ὑπατος, ait

2. aph. 23.

ὑποχόνδρι-
ον.

114.

λαγόνες.

Durum fieri
hypochondriū
dextrū.

Philotheus, hoc est, iecoris est inflammatio. Quod etiam in Commentarijs suis Galenus ijs uerbis confirmat. Nisi, inquit, dextrū hypochondrium obduruerit, id est, nisi aliquis malus affectus ex his quos antea diximus, uisceri, iecori uidelicet, acciderit. Intelligit enim inflammationē, quæ unus erat affectuū triū quos antea, in Commentario scilicet 62. connumerauit. Quinetiā ex acuta febre quæ comitatur, significari iecur affectum esse phlegmone, satis liquet. Proinde durum fieri hypochondriū dextrū, hoc loco nihil aliud est quam iecur pati inflammationē. Quippe si durū esset iecur ob scirrhum citrà præcedentē inflammationē natum, nulla adesset acuta febris. Quod si uero propter obstructionem obortus fuisset morbus regius, non quidem duritiē, sed grauitatis tantū sensum in dextro hypochondrio præteret. Ex tribus itaq; ijs affectib. quos antea commemorauit Galenus, quū non nisi unū hoc loco intellexerit, inflammationem intellexisse solummodo perspicuū est. Quod uero deinceps Hippocrates inquit, Si uero non, malum, et minime bonum: pleriq; inepte interpretantur, et ad duritiem referunt, quum ad iudicatorios potius dies sit referendū, in hanc nimirum sententiā. Si uero non in diebus iudicatorijs accidat morbus regius, malū. Quippe tum non lege naturæ factus est icterus, sed morbi magis malitia. Et hæc quidē genuina huius est aphorismi explicatio, et quæ cum enarratione 62. aphorismi huius sectionis planē consentit.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Galenus
co-
dices
emend-
dati.

Optimū.) Græcè est χερσίδης, bonū. Dextrū illū.) Græcè, τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον σκληρὸν εἶναι, dextrū hypochondriū durum fuerit. Hepati.) Addendū, uidelicet. Græcè enim est, τῷ σπλάγχνῳ ἡτοῖ τῷ ἡπατι. Expurgato enim in ipso, &c.) Hic locus in omnibus tam Græcis quam latinis codicib. deprauatus est. emendandus autē in hunc modū erit, αὐτὸ καθαροῦ μένου, καὶ ἐν αὐτῷ τὸ αἷμα, καὶ τὰς χολὰς μὴ μεταλαμβάνουσιν ἐν τῷ φλεβῷ εἰς τοὺς χολωδούς τοὺς πόρους, ἵνα μὴ ἐμφραξὶς τὴν γένῃται κατὰ τὴν μεταλαμβάνοντων χωρίων. ἵνα οὐτε φλεμονὴ τις &c. Non expurgato enim qui in ipso est sanguine, neq; bile trās lata ex uenis ad meatus bilē excipientes, siue obstructio aliqua fuerit in locis per quæ trās fertur, siue in inflammatione

flammatio, &c. Huic lectioni suffragatur antiquus interpres, qui eum locū sic conuertit. Quum enim sanguis in hepate non potest mundificari, nisi sel totam amaritudinem sibi commixtam, & cho-
leræ pertinentem traxerit per vias, &c.

APHORISMVS LXV.

Εν τοῖσι πυρετοῖσι περί τὴν κοιλίαν καὶ μὰ ἰσχυρὸν, καὶ καρδιαγμός, κακόν.

In febris circa uentriculum uehemens æstus, & cordis morsus, malum.

HOC in aphorismo Hippocrates quid in acutis febribus æstus uehemens uentriculi, morsusq; eiusdē significet demon-
strat, ita ut ad eam partem medicina hæc spectet sententia, quæ fu-
tura prædicere solet. Inquit igitur, in acutis febribus: de ijs enim
hic accipiendus Hippocrates erit, qui magna ex parte per hæc uer-
ba, ἐν τοῖσι πυρετοῖσι, ut ē superiorib. quoq; multis aphorismis con-
stare potuit, uehementes et acutas febres innuit. Circa uentriculū:
nam κοιλία uox etsi duo significat, nempe uentriculū, et inferiorē
uentrem, ut alibi copiose docuimus, tamen hoc loco in priore usur-
patur significatione, id quod res ipsa de qua agitur abunde mon-
strat, & Philotheus confirmat, qui in huius aphorismi explicatio-
ne inter cætera sic scriptum reliquit, κοιλία λέγει νυν τὴν στομά-
χον καὶ δώλορ ἐν τοῦ εἰπεῖν τὸν καρδιαγμόν, Cælian in præsentia
partem eam quæ in se recipit cibum, nominat. Idq; manifestum
ex eo quod ait, cordis morsus. Per hanc enim uocem Hippocra-
tes, & alij ueteres, morsum oris uentriculi, quod illi καρδιακὸν νο-
cauerunt, intelligunt, quemadmodum in cap. 34. nostri Compen-
dij, & lib. 3. de Sanan. malis corporis cap. 4. fusius diximus. Ve-
hemens æstus, de quo nimirum æger mirifice conqueritur, ita
ut hæc pars sibi quasi ardere uideatur præ nimio æstu. Et dor-
dis, seu oris uentriculi morsus, malum. Quippe flauam bilem
in uentriculi tunicis ebullientem, Galeno etiam in Commentarijs
suis teste, præ se fert. In ijs sanè Commentarijs nihil est quod
annotatione nostra indigeat: nisi quod ubi interpres conuertit
Palpitat, Ἐκκεῖ ἐστ, τὸ σπύζον, pulsat. Et ubi est, Nonnulli ipsius
uisceris

ἐν τοῖσι πυ-
ρετοῖσι.

κοιλίαν.

καρδιακόν.

Cordis mor-
sus.

uisceris motū: Græcè legitur, ἐντεῖ ἢ τῆς καρδίας αὐτῆς, λέγω ἢ τοῦ σπλάγχνου. nonnulli autē cordis, dico autem uisceris, &c. Per hæc quidem uerba significat, se per cor nunc non os uentriculi, sed uiscus intelligere, hoc est eam partem quæ hodie sic nominatur, & inter principes corporis partes habetur.

APHORISMVS LXVI.

Εν τοῖσι πυρετοῖσιν ὅξεσι οἱ πᾶσμοι, καὶ οἱ περὶ τὰ σπλάγχνα πόνοι ἰσχυροί, κακόν.

In febribus acutis conuulsiones, & circa uiscera uehementes dolores, malum portendunt.

QUOD conuulsiones et uehemētes uiscerū dolores in acutis febribus malū portendāt, idq; non leue quidē, hoc in aphorismo docet Hippocrates, ut & hoc nomine sit ex eorū numero qui ad prædicēdi artē pertinet. In acutis itaq; febribus, quæ quidē cæteris calidiores sunt, magisq; exiccant, conuulsiones malū portendūt. siquidē hæc ipsas ex siccitate atq; inanitione esse ortas necesse est. Conuulsiones autē ex siccitate natas esse malas, nemo est qui nesciat, idq; Hippoc. initio quintæ sectionis per aliquot aphorismos diserte ostendit. Quinetiā suprà dixit, Febrē conuulsioni superuenire melius est, quā febri conuulsione. Malū etiā in prædictis febribus uiscerū, quæ Græci σπλάγχνα nomināt, uehemētes dolores significāt, quæadmodū copiose Galenus in suis Commen. ostēdit, eiusq; rei causam affert, ita ut uberiore explicatione non sit opus. Vnū tantū hic adijciemus, nepe quod σπλάγχνα Græcis, ut testis etiā est in suo dictionario Phauorinus, πάντα ἐνδρόσθια μέγιστα, omnes partes internas, lienē, iecur, cor, pulmonē, et eiusmodi significant.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Propter incēdij.) Græcè est, πλογώσας. Significat autē hæc uox, ut alibi etiā demonstrauimus, omnes calidos & dolorificos cū febre præter naturā tumores. Manifestū enim in ipsis.) Scilicet quatuor prædictis, nempe inflammatione, erysipelate, uehemēti obstructione, & abscessu periculum, quod neq; cōuulsioni necessariō adiungitur. Quippe possunt hæc mala quatuor citra conuulsione accidere.

accidere, & tamen satis ex se habere periculi. Quando febres ipse sunt pathos. Vult dicere Galenus, Hippocrate loqui de febribus quæ morbi sunt, non symptomata aliorum morborum. Quando autem febres morbi sint per se, & non symptomata, ostendit Galenus lib. 1. de Curâ di ratione ad Glauconem, ubi ita scriptum reliquit. Febres quæ non sunt diariæ aut ex inflammatione, aut humoribus accenduntur. Quæ ex inflammatione ortum habent, inflammatarum partium uelut symptomata sunt, morbusque à parte male affecta denominatio ferè accipit, ut phrenitis, peripneumonia, pleuritis, et alij id genus. Quæ uero ex humoribus acceduntur, et eo ipso nomine febres uocantur, & sunt, non aut morborum symptomata, sed ipsæ morbi.

Febres interdum morbi, interdum symptomata.

APHORISMVS LXVII.

Εν τοῖσι πυρετοῖσι οἱ ἐκ τῶν ὑπναυ φόβοι, ἢ παυροὶ καὶ κόπυ.

In febribus à somno pauores, aut conuulsiones, malum significant.

PAUORES & conuulsiones post somnum factas malum portendere, hoc loco Hippoc. docet. Inquit enim, in febribus, nimirum acutis ac uehementibus: siquidē ista phrasi magna ex parte Hippocrate in nuere febres acutas, supra non semel monuimus. Febrium uero illorum meminit, non quod omnes alios exitiales morbos excludat, sed ut significet, hæc symptomata duo ubi in febribus eueniunt, peiora esse quam si citra febres alijs in morbis fierent. Pauores à somno: quia in hoc loco, ut sæpe alias, idē quod uerè id est post denotat. Somnum aut non quouis tempore in febribus factum accipere oportet, quod cōstet eum qui in principio accessionis fit, perpetuo noxiū esse, ut dictū est supra in Commen. 1. Galeni sectionis secundæ: sed cum tantum qui fit illa hora qua febris declinat. Quod si itaque in declinatione factus somnus, in qua prodesse potissimum deberet, pauores & conuulsiones affert, malum est. Quippe pauores ingere melancholicorum humorum copiam, caput per somnum replentium et aggrauantium significant. Conuulsiones aut pituitosorum humorum multitudinem portendunt. Aliqui codices, ut ibidē monet Galenus, pro φόβοι legunt φόβος, nonnulli etiā utraq; uoces habet φόβοι καὶ φόβος, nullo sensus discrimine.

Quis somnus in febribus malus.

Pauores.

Conuulsiones.

mine, ut ex Galeni Commentarijs liquet. modo πόνος idē hoc in loco quod sect. 2. apho. 1. significet, nempe βλάβη, hoc est noxam seu lesionem, quod Galenus etiam in Commentarijs suis docet.

ANNOTATIONES IN GALENI
Commentarios.

Antea.) Scilicet apho. 1. sectionis secundæ. Inquit.) Ibidem, videlicet apho. 2. Labores.) Græcè, πόνος, noxas, quia significant plane βλάβας. Tales afferūt casus, &c.) Græcè est, τοιαῦτα συμπτώματα φέρουσι, ἀλλὰ καὶ καὶ τὸ σίμα τῆς γαστρὸς. talia afferunt symptomata, sed & in ipso ore ventriculi. Sicuti coctionem utiles somnos, &c.) Græcè, ὡς αἷμα πείσας τοὺς ὑπερίκτους ἐπιφέρουσι ὕπνον, perinde ut coctiones utiles inducunt somnos. Quod est quando humores concoquuntur, & crudi haud permanent, tunc utiles & bonos somnos efficiunt.

APHORISMVS LXVIII.

Ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τὸ πνεῦμα προσκόπτει, κακόν, πᾶμόν γὰρ σημαίνει.

In febribus spiratio subsistens, malo est, convulsionem enim significat.

πνεῦμα.

Subsistēs spiratio.
Offendens spiratio.

Quid spiratio subsistens in febrib. prae se ferat, in hoc aphorismo monstrat Hippocrates. Quippe πνεῦμα hoc in loco, ut aubi etiam non raro apud Hippocratem, idem quod ἀναπνοή, hoc est spiratio significat. Subsistens autem spiratio, quæ Hippocrati προσκόπτον dicitur, est, quæ in medio sui interrupta subsistit. alijs interpretibus offendēs nominatur. προσκόπτω enim est offendo, allido. Hinc spiratio offendens, quæ uel intro uel extra delata subsistit ac interruptitur. Celsus libro 2. cap. 6. hanc sententiam interpretans, spiritum in faucibus elisum uocat. Verba eius ita habent: Quorum faucibus in febre eliditur spiritus, instat ijs nervuorum distentio. Spiratio itaque subsistens seu interrupta in febribus, scilicet uehementibus & acutis, (eas enim hoc genere locutionis innuere Hippocratem, iam sepe à nobis dictum est) malo est. Ratio, ut metipse ait, quia convulsionē significat, eamq; ex siccitate ortam, quam quidem febris acuta, musculo

sculos et nervos thoracē mouētes plus iusto exiccans, procreauit.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

In Prognostico.) Libro nimirum primo aphoris. 27. ubi ait: « Spiritus frequens aut doloris aut inflammationis in partibus septo transuerso superioribus indicium est. Ibi enim spiritus uniuersam spirationem significat. Conuulsioni paratis.) Græcè est, ὅταν σπασμὸς αὐτῶν διακινηθῇ, iam conuulsoriè affectis. Sicuti cum ipse dicit, &c.) Hoc loco Galenum temere ac falso accusat Musa, quasi minus recte Hippocratem citet, inquit: Galenus hoc probat per quædam Hippocratis uerba in libro Prognostico- rum, que nos apud Hippocratem inuenire nesciuimus. Hæc ille. Quasi uero ita colligere liceat: Musa non potest apud Hip- pocratem reperire quod Galenus citat, igitur Galenus in citan- do Hippocrate est lapsus. Etsi enim Musa in eo loco inquirens ubi nihil tale scribit Hippocrates, non inuenit, aliud tamen conue- nienti sanè loco hæc uerba Hippocratis querens, promptè repe- riet. Et quidem Galenus non asserit hoc ipsum quod ex Hippo- crate producit, in Prognostico esse scriptum: sed simpliciter ait, cū ipse dicit. Quare locus à Galeno citatus est in lib. 2. Epid. sect. 3. scriptus. Et lib. 6. Epide. part. 2. apho. 5. Citat eandē senten- tiam Galenus in sect. 6. aphorismorum, Comment. 54. eamq; non- nihil ibidem explicat. Quod etiam facit lib. 3. de Difficul. spirau- di. Multa etiam in nostris in hanc ipsam sententiā Commētarijs in- uenient studiosi, quæ ad plenius eam intelligendā conducūt. Ve- luti adspiratio.) Græcè est, οἶον ἐπὶ πνεύσεως, ueluti iterata spiratio.

Musa Gale-
num falsore
prebendit.

Quæ dicit.) Libro scilicet 2. Vict. acuto. aph. 4. 7. In cuius quidē aphorismi Cōmentarijs priorē ex Epidemijs etiā citat. Eū uero quæ nūc producit, lib. 3. de Spiradi diff. copiose enarrat, & exem- plis aliquot illustrat. Et pro eo quod in præsentī apho. dixit πνεῦ- μα προσπνεῖν, in lib. 2. Victus acut. inquit πνεῦμα προσπνέειν, nul- lo sensus discrimine, quā προσπνέω idē quod προσπνέω significet.

προσπνέω.

APHORISMVS LXIX.

Οκλόστοις ὕδα παχέα, θερμώδεια, ὀλίγα, ἢ ἀπυρετικοί
σι, πληθὺς ἐπιθῶν ἐκ τῶν ὡς λεπτῶν, ὡς λεπτῶν. μάλιστα

ἢ τὰ τοιαῦτα ἔρχεται τοῖσι πρὸς ἀρχῆς, ἢ διὰ τὰς χεῖρας ὑπὸ
 σάσι πύχει.

Quibus urinæ crassæ, grumosæ, & paucae sunt,
 haud sine febre, si ab ijs tenues copiose prodierint,
 iuuant: maxime uero tales exeunt ijs, quibus ab i-
 nitione, aut non multo post, urina sedimen obtinet.

Hippocrates uerba de urinis facturus, initio rē nobis quæ ra-
 rissime accidit, ob oculos ponit, crassam nimirū urinam per
 initia morbi, aut nō multo post apparētē, quæ subinde cōmode ad-
 modū in tenuē, eamq; multā cōmutatur. Spectat autē hic aphorif. ut
 omnes alij sequētes, ad partē medicinæ quæ σπουδαιὴ dicitur. Cæ-
 terū quū quatuor sint in urina cōsiderāda, nēpe consistētia, color,
 quantitas, et cōtēta, hic triū quidē meminit, et primo quidē consistē-
 tiæ, in quib; Quib. urinæ aquositas aut cōsistētia crassa est, et gru-
 mosa. Hic cōtētorū meminit: neq; enim urina grumosa alia est, ni-
 si quæ multā crassam subsidentiā, aut in grumos confictā et confor-
 matā habet. Et pauca: nunc tertij, nēpe quātītatis mētio fit. Nihil
 autē mirū pauca tū esse urinā: quippe propter crassitudinē fit ut u-
 rinæ illæ renes uix et difficulter pertrāseāt, ita ut necesse sit pauca
 hoc nomine prodire urinā. Quod dicit nō sine febre, manifeste si-
 gnificat eas febres in quib. eiusmodi urinæ apparēt, à multitudine
 et crassitie humorū esse ortas. Neq; enim urinæ crassæ et grumosæ
 essent, nisi humores illi crassi febrē efficientes, per urinas pelleren-
 tur. Si itaq; in ijs qui febre laborant post urinas crassas, grumosas,
 et paucas, in τούτων enim idē quod μιὰ ταῦτα significat, tenues
 copiose prodierint, iuuant. Nam alteratricē facultatē robustiorē
 nunc factā, et humores illos crassos ita attenuasse, ut maior horum
 pars sit uacuata, ostendūt. Quod etiā Galenus in Commentarijs te-
 statur. Per tenues uero urinas non accipiendæ erūt quæ proprie sic
 uocātur, crudæ scilicet: sed quæ tales dicūtur collatione ad grumo-
 sas, ut tenues urinæ hic eadem sint quæ mediocres. Quod Philo-
 theus ijs uerbis cōfirmat, λεπτόν ἢ κυρίως λεγόμεν. τὸ τοιοῦτον γὰρ ἀπαιτῶμεν,
 ἀλλὰ πρὸς σύγκρισιν τῶν θρεμβωδῶν, ὡς εἶναι αὐτὸ σύμμετρον. Hoc
 autem non temere monemus. ista enim ratione quædā repugnantia
 quæ

In urina qua-
 tuor confide-
 randæ.

Urina grumosa.

Non sine febre.

in τούτων.

Tenues uri-
 næ.

que statim apparet in uerbis Hippocratis, è medio tollitur. Is enim in libello de Iudicijs, inter alia sic scriptum reliquit. *ei εν αρχῶν* loca inter se
παντιλῶς ἀπὸ τῶν γένειαι ἴσα, δύσνησα καὶ ἀβέβαια τὰ τοιαῦτα. Qui prima facie
 bus utiq; uerbis Hippocrates damnat planè tenues urinas post cras- pugnauit.
 sas prodeuntes, tanquā eas que malum, & infidū, aut incertū iudi-
 cium portendunt. In præsentī uero aphorismo contrariū asserit,
 nempe tenues post crassas urinas apparentes iuuare, & bonū por-
 tendere. Pro intelligentia igitur pleniori sciendū, utrunq; quod ab
 Hippocrate est dictū, uerū esse, nec unum alteri pugnare. Id quod
 omnib. palām fiet, modo quid utrobq; per tenues urinas sit intelli-
 gendum, perspectū habeant. In libello enim de Iudicijs, loquitur de
 urina tenui simpliciter dicta. Quod ut diserte innueret, aduerbiū
παντὶλῶς adiecit, ut scilicet hoc ipso omnimodā cruditatē signifi-
 caret. In eo quem nunc enarramus aphorismo de urina tenui, non
 simpliciter & absolute, sed ad grumofam collata loquitur. Vt sci-
 licet hac ratione tenuis urina non sit alia, nisi que inter crassas &
 omnino tenues media existit. Musa hos duos locos qui prima facie,
 ut diximus, pugnare inter se uidetur, non recte conciliat de multa
 & paucā urina. Maxime autē tales urinae apparent ijs quibus ab i-
 ninitio febris, ἢ *ἀπὸ τῶν ἀρχῶν*, hoc est Galeno interprete, ἢ *ἢ μετὰ πο-*
λὸν γὰρ τῶν ἀρχῶν, id est non multo post initia. Philotheus quidē inter-
 pretatur ἢ *τῇ πρώτῃ, ἢ τῇ δευτέρῃ, ἢ τῇ τρίτῃ ἡμέρῃ*. Subsiden-
 tiā urinae obtinet. Subsidiētia uero est quodin fundū matulae descendit,
 ut alibi copiosius diximus. Quod autē initio aut nō ita multo post in
 urina appareat subsidiētia, id accidit, ut Gale. et Philoth. testātur,
λόγῳ βεβῆος τῆς ὕλης, ἢ λόγῳ φύσεως, ratione grauitatis materiae, nō
 lege naturae. Neq; enim coctionē significat hæc subsidiētia, utpote
 que in principio morbi fieri haud possit. Actuarius lib. 1. de Vrina-
 rii iudicijs ca. 11. ijs uerbis præsentē Hippocratis sententiā efferre
 uoluit: Illud scire oportet, nōnunq; in morborū sine copiā profusue
 re urinae albiore et tenuioris, atq; mediocrē continētis subsidiētia,
 præsertim cum præcesserit urina crassior & grumosior. Hæc ille.

Musa conciliatio impro-
 batur.

ἀπὸ τῶν ἀρχῶν.

Subsidiētia.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS GALENI.

Consistentiæ.) Græcè est, *τῆς ἐν ποσὶ ἰσότητος*, subsidiētia. Quare mi-

Consistentia
συστάσις.
συνιστή-
ναις.

nus recte interpres conuertit, consistentiæ. Quippe consisten-
tia Latinis est, quæ *συστάσις*, hoc est coitio, concretio, & crassi-
tudo Græcis dicitur, à uerbo *συνιστήμι*, quod cogo, coeo, con-
creascoq; significat. Vnde est *συνιστήναις*, concretus, solidus, com-
pactus, non fluxilis. Habere itaq; ea naturalem consistentiam, Ga-
leno lib. 2. Progn. Commen. 13. teste, dicuntur, quæ neque omni-
no dura sunt ut lapides, neq; prorsus liquida ut diffluere possint.
Hinc omnibus perspicuum fit, aliam esse consistentiæ quàm subsi-
dentiæ significationem. Inæqualitatem ac diuulsionem.) Græcè,
τὸ τῆς ὑποστάσεως ἀνόμαλόν τε καὶ διασπαρμένον. Per hæc autem

Consistentia
inæqualis et
aspera.
βόρβορος.

Numisias
νύς.

uerba intelligit subsidientiam inæqualem, quam alio nomine aspe-
ram uocant. Talis quidem est quæ sibi continua non est, neq; co-
æta, sed diuulsa. Cænosas.) Græcè *βόρβορος*, foetidas: quia
βόρβορος utrunq; & cænum & factorem denotat Græcis. Nu-
misiannus.) Is fuit Quinti auditor celeberrimus, cuius meminit e-
tiam lib. 1. de Ana. admi. ab initio statim Galenus. Ab ipso fuis-
se.) Adijciendum, maxime. Græcè enim est, *καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀνεῖ-
μαλίστα ὁ ἀφροισμός, &c.* Residuum concoquitur.) Græcè est,
ἀμα ἢ καὶ περὶ τὸ κατὰλοιπὸν, concoctum fuerit. Sed medium
tenent, &c.) Græcè est, *μέσα δ' ἐναλίεως τῆς ὑπερβύλης, καὶ σὺν-
μίστρα ὄντα*, sed mediæ inter utrunq; excessum, & mediocres sunt.

APHORISMVS LXX.

Οκόσοις δὲ ἐν πυρετοῖς τὰ οὖρα ἀνατέταρα γμῖνα ὄντα
ὑποζυγίων, τοῦτοι κεφαλῆλαι ἢ πάρεσις, ἢ πάρε-
σονται.

Quibus in febrilib. urinæ perturbatæ sunt, ueluti
iumentorum, ijs dolores capitis uel adsunt, uel aderūt.

IN hoc aphorismo quid urinæ perturbatæ in febribus portendāt,
Hippocrates monstrat. Quam̃ uero nonnulla exēplaria hanc
particulā ἐν πυρετοῖς, non habent, sed simpliciter legūt, οἱσι οὖρα
ἀνατέταρα γμῖνα, tamen meliora omnia eā ipsam inuicem omittunt.

Urinæ in fe-
bribus respi-
cienda.

Cui etiā lectioni antiquus interpres suffragatur, et ratio ipsa. Siqui
dē in febrilib. omnibus, Gale. lib. 1. de Iudicijs ca. 7. teste, quoniā ue-
nosa generis sunt mala, ad urinas præcipue respicere oportet. Co-

litionis

tionis enim quæ in uenis est, signū optimū urina existit. Quod lib.
 4. de Tuend. sani. ca. 2. testatur clarius, ijs quidē uerbis Galenus: De
 ijs quæ intra uenas sunt, nullū planē nec manifestū nec euidentis si-
 gniū habemus, præter solā urinā. Et ca. 4. idē Gale. ait: Urina eorū
 tantū humorū qui in uasis continentur nota est. Quare cum hæc le-
 ctio uerior sit, factū est ut et nos hæc secuti simus. Cæterū notandū
 hoc loco erit, quod duæ sint, Galeno lib. 1. de Iudicijs ca. 12. autō-
 re, perturbatarū urinarū differentiæ. Vna quidē, quando turbatæ
 mingūtur, sed paulo post resident. Altera, quā turbatæ longotēpo-
 re, aut semper, manent. Quæ propter de qua differētia hoc in apho-
 rismo loquatur Hippocrates, necesse est consideremus. De altera
 aut, nepe ea quæ turbida mingitur, talisq; semper permanet, illū lo-
 qui, ex ijs quæ de eandē causa Gale. in Commē. assert, euidentissi-
 mum sit. Ait enim, eiusmodi fieri urinas, quā materia crassa ac den-
 sa à calore conficitur, concoquitur, aut agitur. Non potest enim
 natura hanc ipsam conficere aut concoquere, nisi prius agitatem.
 Eandē uero causam cur urinæ semper turbatæ maneāt, lib. 1. de Iu-
 dicijs ca. 12. Galen. assert, inquit: Quæ urina semper turbatæ ma-
 net, uigere adhuc quæ in sanguine est agitationē ostēdit. Per agita-
 tionē uero Galenū intelligere concoctionem, ex ijs quæ scribit lib.
 4. de Tuenda sani. ca. 3. sit manifestissimū. Ibidem enim ita tradit:
 Quod si turbida sit urina, qualis iumentorū uisitur, crudis refertas
 uenas indicat humorib. non tamen cessare naturā, sed eos ualenter
 concoquere. Ex his quidē locis nemini non palām sit, Hippocrate
 hoc in aphorismo de altera perturbatarū urinarū differētia loqui.
 Quin Galen. in posteriore loco diserte urinæ illius quæ est instar
 iumentorū meminit. Quod asserimus, confirmat etiā autor libelli
 de Vrinis, qui perperā refertur ad Galenū, ita scribens: Quæ min-
 gitur crassa, & talis permanet, indicat uigorem agitationis quæ
 est in humoribus crassis & flatuosis, cum qua adest aut affuturus
 est dolor capitis, propter conturbationem ac euaporationem hu-
 morum. Quibus sanē uerbis & turbationis urinarum, & doloris
 capitis causas exprimit. Porro quum agitatio caloris in urinis,
 posteaquam etiam mictæ sunt, permaneant, nihil mirum cur tur-
 batæ maneant. Atqui ut Hippocrates planum omnino faceret,
 Quid

Perturbata
 rū urinarū
 duæ differē-
 tiae.

Agitatio.

Iumentis.

quid per turbidas urinas accipiendum esset, aliecit *ισχυρισμῶν*, uelut iumentorum, hoc est, equorum, bouum, & aliorum animalium quæ iugum ferunt, atque adeò homines in laboribus suis iuant. Horum namq; urinae dum minguntur, turbatae sunt, atq; subinde eiusmodi permanent, propterea quod uictu tali utuntur, unde crassi humores procreantur. Quibus igitur tales sunt urinae, ijs capitis dolores aut adsunt, aut aderunt, propter causam antea à nobis, & Galeno in Commentarijs expositam. Quid per *νεφρῶδεις* sit intelligendum, alibi est à nobis demonstratum.

ANNOTATIONES IN GALENI
Commentarios.

Galenus
codices
emendat.

ἀναστρέφω.

Obuersæ.) Hoc loco codices Græci propemodum omnes legunt *ἀντιστραμμένα*, quum potius sit legendum *ἀνίστραμμένα*. Quam quidem uocem interpres satis obscure conuertit, obuersæ. nam significantius multo dixisset, commutatae. Quippe Græcis *ἀνὰ στρέφω* interdum idem est quod commuto. Legendum autem esse *ἀνίστραμμένα*, & non *ἀντιστραμμένα*, uel hinc satis liquet. Nam quid opus fuisset Galeno dicere, Alij aliter hanc sententiam legunt, aut scribunt, si pariter cum eo legissent *ἀντιστραμμένα*. Quapropter quum hic diuersæ fiat lectionis mentio, necesse est ut fateamur alios secus quam Galenum scripsisse & legisse, nempe *ἀνίστραμμένα*, pro *ἀντιστραμμένα*. Et quia sic esse legendum certo affirmabant, coacti sunt ut præsentem aphorismum cum superiore connecterent, quod in eo de contrarijs urinis, nempe tenuibus, agere Hippocratem contenderent. Errat igitur plurimum Musa, qui hoc loco *ἀνὰ στραμμένα* potius esse legendum, quam *ἀνίστραμμένα* censet. Contrarias ostendere ijs, &c.) Et hic locus in Græcis codicibus est deprauatus. Aldinus enim codex ita legit, *τὰ ὀνύχια ἀνδρῶν τοῖς πρὸς ἐκείνους τοῖς λεπτοῖς*, contrarias prædictis scilicet tenuibus significare, sed falso: quia sic nullus esset relictus Galeno locus reprehendendi eos, qui *ἀνίστραμμένα*, id est commutatas urinas significare crassas & perturbatas contenderent, quandoquidem idem quod ipse dixissent. Alij Codices pro *τοῖς λεπτοῖς*, habent *τοῖς σπομενέοις*, grumosis.

Musa
error.

Alius
locus
Galenus
emendat.

grumosis. Hanc lectionem secutus est in sua conuersione Leonicensus. Nonnulli legunt, τοῖς παχέσι καὶ θρομβώδεσι. Et neutra quidē hanc lectionē à uero abhorret. Præstat tamen, mea quidē sententiā, ut ita legamus hunc Galeni locū. καὶ βάλλονται τινὲς μὲν τὸ ἀνίσταμαι, καὶ τὰ ἐναντία ἀλλοιῶν τοῖς προσηρμομένοις, τὸ ἐστὶ τὰ λεπτά. Et uolunt quidam uocabulum cōmutatæ, prædictis contrarias significare, hoc est tenues. Quod si in hunc modum legatur, non est necesse adijcere παχέσι, uel θρομβώδεσι, ut Musa putat. Sint cū dolore.) Græcè est, Musa. ψυχρὸς γὰρ μὲν ἐστὶ τὸ τὰ λεπτά τῶν ὕδρων εἶναι λιπαράληκτα. quip̃ λιπαράληκ-
pe falsum est tenues urinas dolorē capitis afferre, aut ostēdere. λιπαρὸν.
λάληκτον nāq; est quod capitis dolorē affert, aut significat. Quare
interpret̃ perperam conuertit, falsum esse quod tenues urine sint
cum dolore capitis. Sunt enim interdum urine tenues cū dolore ca-
pitis. Hinc infrā ait: Quibus urine albæ & perspicuæ, male: præ- Aph. 71. b. u.
sertim si in delirantiis appareant. Agitata) Græcè est, καὶ γίνεται ius secū.
τοιαῦτα παχέας τε καὶ πυκνὰς ὄντας ὑπὸ θερμῷ διατεταραμένους. &
fiunt tales, quā materia crassa & densa à calore cōficiuntur. Nonnul-
le igitur urine.) Græcè est, τινὰ μὲν οὐκ οἰοῦνται οὐροῦ, nonnullæ
igitur talium urine. Doliturus est.) Græcè est, οὐ μὲν εἰ τις ἐκφα-
λάλησεν, ἢ λιπαράληξ: nō tamen si quis doluit, aut dolet. Huc acce-
dit quod si, ut interpret̃ fecit, legamus, doliturus, cū Hippocratis sen-
tentiā pugnet Galenus, qui in præsentī aphorismo turbatas urinas
esse futuri doloris capitis signa manifestè asserit. Proinde sensus uer-
borū Galeni is erit. Nō est necesse ei qui doluit caput, aut ei qui iam
dolet, esse eiusmodi urinas, turbidas nimirū: quia alijs etiā de causis
quàm ex frigidis & crassis humorib. capitis dolor fieri potest. Quā
uero urine turbatæ adsunt, ut etiā ad sit dolor capitis, aut statim fu-
turus sit, oportet. Dolores itaq; capitis sine tali urina esse possūt. at-
qui ut tales urine sint citra capitis dolorem, fieri haud potest.

APHORISMVS LXXI.

Ὁ κόποι σὲν ἐβδομαῖα ἄρῖνται, τὰ τέτοις μὲν φέρον ἰχθὺ
ῥ' ὄρου πῇ πετέτη ἐρυθρόν, καὶ ἄλλα ἢ λόγον.

Quib. septimo die iudicatur morbus, ijs quarto
die nubeculam habet urina rubicundam, & alia si-
gna proportionē.

1. aph. 24.

Nubecula.

Rubra nubecula cur mini Hippocrates.

1. Prognost.

29.

Hoc in aphorismo nubecule rubre exemplo quod supra dixit, septenorum quatuordecim est index, uerū esse ostendit, inquit: Quibus in septimo iudicatur morbus: subaudiendū enim erit, si morbus uideatur. Loquitur autē hoc loco de bona iudicatione Hippocrates. id quod inde colligitur, quod sine adiectione leguntur uerbo utatur. De mala enim quā loquitur iudicatione, huic aduerbiū *λευκός* addit. His quarto die urina nubeculā rubeam habet. Nubecula uero est id, quod in summa superficie urinae natat. Rubra quidem nubecula humores noxios prope modū coctos esse significat, ut ea apparente in quarto, qui septimi index est, necesse sit in septimo bonā iudicationē fieri. Significat autē idē alba nubecula. Rubrae uero, ut pote signi peritari meminisse uoluit Hippocrat. quod Galenus etiā in Cōm. asserit. Caterū ut alba et rubra nubecula bonā, sic nigra in quarto apparens, iudicationē malā in septimo futurā ostendit. Hinc est quod alibi ita scriptū reliquit: Nubecula in urina suspensa, alba quidē bona, nigra uerō mala. Et alia scilicet signa quae futurā iudicationē monstrant, proportionē in quarto die apparere debēt. Sed quae ad huius partis interpretationē attinent, Galenus in Commentarijs copiose persequitur.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Circa somnos.) Quae tradit lib. 2. Prognost. 11. Vel respirationē.) De quibus agit Hippoc. lib. 2. prognost. 56. Accubitiū.) De ijs 2. prognost. 26. Vel tale aliquid.) Adjiciendū, eorū quae. Graecē enim est, *ἢ τὶ τοιούτου ἄλλο τῶν ἐν τῷ παραγνώσκῳ γεγραμμένων*. Post septimū.) Graecē, *τὸν ἡμέτερον ἐρεσθαι κατὰ τὴν ἐβδόμην ἡμέραν*, septimo die. Quare errore nō uacat interpretis cōuersio. Quāto iudicationē.) Addendū, propius. Graecē *χὺν* est, *ὅσοις ἂν ἐγγυτέρω τῆς κρίσεως ἀφίκοιται*, quāto propius iudicationem accesserint. Videntur autē ignorare.) Haec atq; alia multa symptomata iudicatoria cōnumerant supra sectione prima Cōm. 12. De ijs plura etiam habet lib. 1. de iudicijs, cap. 14. Galenus. et lib. 3. de iudicijs cap. ultimo. Non igitur neq; etc.) Graecē, *ἔτι καὶ λέγεται τὸ τοιοῦτον οἷον φανέν συμπτῶν αἰὲν τῶν εἰρημένων συμπτωμάτων ἐς τοιοῦτάων ἐλπίδια τῆς μελλούσης ἐρεσθαι κρίσεως, ἀλλ' ἔτι ὅρα, et c.* Non igitur est necesse hoc quod ex urinis apparet signū, sine dictis symptomatis ad firmiorem futuram

futuræ iudicationis spem fieri, sed multa alia quæ frequentius quam
 istud apparent. Quemadmodum ipse.) Sectione 2. apho. 24. Subli- Sublimamen-
 nametum.) Græcè est, *ὀυραίρημα*. Sic aut uocat, quod æquis spacijs tum.
 ab utrisq; extremis secedit, & in medio altitudinis urinae cōsistit. In-
 terpres uero dictionem hanc uariè interpretantur, nunc sublatione,
 nunc suspensionem: & interdum, ut hoc in loco, sublimamentū. Con-
 sistens.) Græcè *συνιστάνους*, cōpactum. De cuius uerbi significatio-
 ne uide quæ suprà Cōm. 69. huius sectionis diximus. Si uero ueloci
 lociter.) Motū enim morbi, num uidelicet tarde aut celeriter mouea-
 tur, in futura dignoscenda iudicatione cōsiderandū esse, Galenus lib.
 3. de ludic. ca. 4. monet. Alba, ruffa.) Græcè, τὸ λευκὸν ἢ ὀχρὸν, al-
 ba, aut pallida, ὀχρὸν aut significare pallidum, & suprà, & alibi se ὀχρὸν
 pe diximus. Urinae scilicet rubrae.) Græcè est, τὰς ὀρθρὰς νεφίδας,
 rubrae nebule. Nō tamen bonas, &c.) Signa coctionis & crudita Signa coctio-
 tis semper stabilem habent propriā potestatem, quocunq; morbi tē- nis.
 pore apparuerint. Quippe coctionis, salutem: cruditatis uero aut o-
 minino nullā, aut prauā futurā iudicationem, aut diuturnitatem mor-
 bi, aut mortem, aut recidiuā significāt. Iudicatoria contra signa non Signa iudic-
 semper stabilem obtinent potestatem, sed bona quidem sunt, quando catoria.
 post coctionem & in morbi uigore apparuerint: mala, quū in princi-
 pio aut coctionem. In prognost. 2. Prognost. 29. Sedimen subru-
 beum.) Quippe, Galeno in eius sententiæ enarratione teste, exupe-
 rantia sanguinis non exquisita ratione confecti significat. Quū itaq;
 integerrimū humoris exuperantia sit, ideo sine periculo existit. Sed q̃
 humidior, & item scroscior quā is est, idcirco eget cōcoctione. Si i-
 gitur spacio temporis cōcoctio sit, merito talis urina quod morbi so-
 lutio diuturnior futura sit, significat. Argumenta.) Græcè, τὸ λόγῳ
ἀνὰ λόγῳ ἐστὶν ἀπόδειξις ἐν τοῖς λόγοις. Est enim ἐν τοῖς λόγοις argumentari, *ἐν λόγῳ*
 argumentis adstruere. Hinc ἐν λόγῳ, argumentum. In undeci- *ἐν λόγῳ*
 mo.) Quia si plures præceperint dies, significat morbi motum non
 esse tam uelocem, ut sequentibus tribus diebus fieri possit iudicatio,
 sed est necesse plurium dierum interuallo. Tribus solis.) Addendum
 diebus. Græcè enim est τρεῖς ἡμέρας. Aliquid iussfragari.) Græcè,
 ἐν μιστρεῖν. Hoc est, uerissimū quidem est nubeculā rubream significa-
 re futurā morbi solutionē, etiā si nō sit statim tribus sequētib. diebus.

Οκόςσισι ὄρεα διαφανία λδὺκὰ, πονηρά. μάλιστα δὲ γὰρ τῇ
σι φρενιτικῶσι ἢ ὑποφαίνεται.

Quibus urinæ perspicuæ & albæ sunt, malæ: ma-
xime uero ubi in phreniticis apparuerint.

Vrina aquo-
sa.

Quod urina perspicua et alba, quæ alio nomine, Galeno in Cō-
memarijs teste, aquosa dicitur, mala sit, præsertim si in phre-
niticis appareat, hoc loco Hippocrat. ostendit. Nō autē temerē dixit
Perspicuæ perspicuæ albæ, quia sunt urinæ perspicuæ seu tenues, quæ tamen nō
albæ urinæ, sunt albæ, quod in Cōm. etiā testatur Galenus: sed *χολώδης τῇ χρεῖæ*,
colore biliose, hoc est, Philotheo interprete, *ξανθὴ ἢ ὠχροῦ*, flauæ uel
pallidæ. Differētiae itaq; gratia perspicuæ urinæ albā cōiunxit. Sūt
autē perspicuæ & albæ urinæ uitiosæ ac malæ. quod, Galeno in Cō-
memarijs etiā affirmāte, extremā cruditatē significēt. In libro etiam
1. de Iudicijs cap. 12. aquosam urinā, quæ, ut paulō suprà cōmemora-
uimus, nō est alia quā perspicua & alba, ad summū crudā esse testa-
tur. Vt autē id quod diximus significēt, necesse est ut lōgō tēpore eius
modi prodeāt. Quippe semel aut bis in sanis: etiā interdū propter co-
piofam aquæ, aut uini aquosi potionē apparēt, nec tamen mali quic-
quā portendūt. Proinde nō temerē lib. 6. Epide. par. 5. aph. 15. Hipp.
dixit: *Vrina eiusdem cū cibo & potu coloris est. Quid multa? Urinæ*
perspicuæ & albæ sunt uitiosæ, ubi à causa interna prodierint, mini-
mè uero si aliquā ob causam externā tales fuerint. Maximè autē malæ
sunt, ubi in phreniticis apparuerint. Alij Codices legunt, μάλιστα γὰρ
τοῖσι φρενιτικοῖσι ἐπιφαίνεται, maximè in phreniticis apparēt. Prior
uero lectio melior, utpote quam Celsus lib. 2. cap. 3. expressit. ubi hūc
aphorismū ita cōuertit: Diluta quoq; & alba urina uitiosa est, sed in
phreniticis maximè. Sic etiā hęc partē interpretatur Philotheus, in-
quiens, ἀλλ' ἐν τοῖσι φρενιτικοῖσι μάλιστα πονηρά, sed in phreniticis
magis malæ. Eius uerò rei hæc est causa. Quū phrenitis oriatur à bi-
lioso sanguine, par est ut in hoc malo urina flaua sit. Quia uero idip-
sum nō accidit, signū est uniuersam bilem ad caput rapi: quod quā-
Interpretū perniciosum sit, nemo nō uidet. Hoc loco monendū erit, Leoniceu et
lapsus. alios Hippoc. interpretes φρενιτικοῖσι baud rectē delirantib. cōuer-
Delirium. tijsse. Differūt enim phrenitici à delirātib. Quippe delirium, quod
Græ-

Græcis παραρροσών dicitur, ut testis est lib. 2. de Sympt. causis ca. 4. Galenus, omnis deprauatus principis facultatis motus existit. Phrenitis autem, ut ca. 11. eiusdem libri autor est Galenus, cerebri, aut eius phrenitis. membranarum inflammatio est.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

In delirij.) Græce, ἐν ταῖς φρενίτισι, in phrenitide: propter causam iam commemoratam. Delirantem.) Græce est φρενιτικόν. Quare passim in ijs Commentarijs pro delirantibus, uertendum erit phreniticis. Flauam bilem ad caput solummodo, &c.) Græce est τῆς σαυθῆς χολῆς ἀπαρῶν τὸν ὀφθαλμὸν αὐτῷ γιγνέσθαι πρὸς τὸν λαφαλὸν, uniuersum flauæ bilis impetum sursum ad caput factum esse.

Quibusdā enim urinae persp.) Addendum, sunt. Græcè enim est, διαφανὴ μὲν καὶ γίγνεται τισι ἡρᾶ. Legitur autē persperā in Aldino codice διαφανείρ. Reliqua sunt plana, neq; ulla eget explicatiōe.

APHORISMVS LXXIII.

Οἰσῶσις καὶ πυχὸνδρῖα μετέωρα διαβεβόλονται, ὅσφύος ἀλγῆμα ὡς ὑπὸ γνομῶν, αἱ κοιλίαι τῶν τισι καθυγραίνονται, ἢ μὴ φύσαι καταβρεγέωσι, ἢ οὐκ πληθῆ ἐπὶ ἐλθῇ. γὰρ πυρετοῖσι δὲ τοῦτα.

Quibus hypochondria inflata murmurāt, lumborum dolore succedente, ijs alui humectantur, nisi flatus erumpant, aut urinae copia prodeat. Hæc uero in febribus accidunt.

QVod hic aphorismus ad artē quæ futura prædici pertineat, notius est quàm ut à me pluribus dici debeat. Quippe docet quid me dico ex hypochondrijs inflatis, atq; adeò sublatis, ac murmurantibus prædicendum sit, inquit: Quib. hypochondria, non, ut alij interpretes conuertunt, ilia: differre enim ab hypochōdrijs ilia, iam sepe in ijs nostris commentarijs monuimus. μετέωρα, quæ μετέωρα quidem dictio, Galeno infra sect. 5. Comm. 64. teste, idem hoc loco significat quod ἐμφυσήματα ἢ φυσώδη, id est inflata uel flatuosa. Quum uero inflantur, necesse est ut in altum etiam sustollantur, idcōque commode etiam sublata dici possunt, ut με-

τρυφαία idem sit quod *ἐννοεῖται*, aut *eis ὅσος ἀπορῖμνα*, hoc est
 sublimia, uel in altū sublata, uel simpliciter tumentia. Quod monen-
 dum esse duximus propter Musam, qui in suis Cōmentarijs *μετέωρα*
 uocem prædura & tumida falso interpretatus est. Ita enim inter cæ-
 tera inquit: Qui illa prædura, & adeo tumida habuerint, ut suspens-
 sa dici possint, &c. Neq; enim hoc loco Hippocrates de præduris et
 tumidis hypochondrijs loquitur, quæ lib. 1. Prognost. aph. 30. et 33.
σκληραὶ, ἐν τῇ σπλῆνι καὶ ἐν τῷ ἥπατι uocat. illa enim nihil eiusmodi cu-
 ius hic meminit Hippocrates, sed ingens potius malum, nempe ieco-
 ris uel lienis inflammationem, significant. Quod metipse Hippocra-
 tes testatur inquit: Hypochondria tumida, dura, & dolentia, si in-
 uniuersum sic affecta sunt, maximū portendit malū. Hypochondrio-
 rū igitur uoce Hippoc. in presenti aphorismoproprie uititur, pro ijs
 partib. quæ spurij costis utrinq; subiectæ sunt, et nō pro ijs partib.
 quæ hypochondrijs subiectæ sunt, iecore nimirū et liene, ut Musa fal-
 so putat. Quod uero non loquatur de tumore iecoris uel lienis Hip-
 pocr. sed de ipsis hypochondrijs quæ in altū tolluntur, manifestū fit
 ex eo quod statim subiicit. ait enim *ἀναρροῖ*, foris, murmurantia.
 Quæ quidem uoce in ipsis spiritus seu status subesse, etsi non multos
 admodum, qui hæc in altum tollant, & sublimiora efficiant, mur-
 murq; excitent, innuere uoluit. Quid autem proprie sit murmur,
 Galenus in Commentarijs suis abunde ostendit. Quod si itaq; hy-
 pochondria insentur, atq; adeo murmurent, lumborumq; dolor suc-
 cedat (quod sit, Galeno in Commentarijs teste, ubi murmur ad lum-
 borum loca descendit, sede hypochondriorum derelicta, ut hinc ite-
 rum palam fiat, Hippocratem non loqui de tumoribus iecoris & lie-
 nis, ut qui non descendant, sed eodem in loco semper consistant) alui
 ijs humectantur. Quippe cum spiritu mediocris est commixta hu-
 miditas, quam spiritus suapte natura mobilis secum ad aluum deducit,
 eūq; humectat. id quod confirmat ea quæ scribit lib. 3. de Sympt.
 causis ca. 7. Gal. dicēs: Quod si humiditas aliqua in intestinis conti-
 neatur, ab hac quoq; prodibit quædam bombi species, quàm βομβοὶ
 μὲν, id est murmur nominant, futurā nūcians humidi excrementi de-
 iectionē. Etenim eiusmodi strepitus species utrūq; significat: deiectionē
 onem quidem, quia a mouente natura fit: humidū uero excrementū.

quia murturationem habet comitem. Hæc ille. Hoc autem euenire
 re solet, nisi flatus erumpant. id enim est *καταρρέωσι*. Nam *καταρρέωσις*
καταρρέωσις est cum impetu decido, delabor, aut erumpo. Quia si
 soli flatus erumpant, humor in corpus est distributus, ideo tum alui
 humectari non possunt. Aut urine copia prodicit: quippe tum hu-
 mor distributus in corpus per urinam uacuatur. Nam una uacuatio
 aliam impedit. Hinc est quod infra ita scriptum reliquerit: Mictio
 noctu facta plurima, modicam deiectionem significat. Quid multa?
 alui certe humectantur, nisi ea quæ sibi commixta sunt, nempe hu-
 miditas & spiritus, ab inuicem separentur: & humiditas quidem
 per urinam, spiritus autem per intestina uacuetur. Hæc autem in
 febribus, quæ ipse sunt morbi, & minime symptomata, accidere so-
 lent. Nam ut dictum est supra Comm. 66. huius sectionis, quando
 Hippocrates in febribus dicit, tum intelligit morbos febriles, hoc
 est eas febres, ut comprehensum est, quæ per se morbi sunt, & ne-
 quaquam aliorum morborum symptomata. Vt & hinc perspicuum
 fiat omnibus, Hippocratem non loqui de phlegmonibus iecoris uel li-
 enis, utpote ad quas febres tanquam symptomata sequuntur. Nihil
 autem mirum, in febribus procreari flatus, utpote in quibus cibi ab
 imbecilli calore natio minus recte coquantur, & in flatus ac uapo-
 res resoluantur, ut Galenus loco paulo ante citato copiose docet.

In febribus.

ANNOTATIONES IN COMMENTA-
 rios Galeni.

Ilijs suspensis.) Græce, *ὑποχονδριας μεταστροφῶν*, hypochon-
 drijs sublatiis. Simpliciter.) Græce est *διτλως*, dupliciter. Di-
 stinguit autem.) Adijciendum, nunc. Græce enim legitur, *διανέμει*
ἢ ταῦτα καὶ ὁ ἰατροκράτης. Illa.) hypochondria. Ad inferiora
 euacuatus.) Græce, *ἐπὶ τὰ κατώτερα μέρη*, ad inferiora deuolu-
 tus. Vnâ cum ipso iliorum.) Græce, *ἐν τῶν ὑποχονδριας*, ex ip-
 sis hypochondrijs. Scorsum uero spiritum, &c.) Græce, *ἰδίᾳ ἢ*
τὸ κατὰ μέρος ἐν τοῖς ἐντέροις πνεύμα διὰ τῆς ἐξόδου ἐκ τοῦ σώματος,
 scorsum uero spiritus in intestinis retentus per sedem excerni. Ci-
 to.) Græcus Aldinus codex habet *παλιν*, facile. Vel erysipela-
 te.) Addendum, uel dolore. Græce enim est, *ἡ ἀλγύματος*. In Galeni locus
 illis morbis.) Scilicet paulo ante recensitis. Neque enim aliquo na-
 turæ

tura

turæ motu, &c.) Græce est, οὐδὲ γὰρ οὐδέ φυσικῇ τινὶ λινῆσαι τῶν μεμῆσιν ἀποδυσμύουσι τὸ φυσικῶς πνεῦμα γίνεσθαι συμβαίνει τὸν βορβορυγμὸν οὐ ἐκείνοις, ἀλλ' ὅς σύμπτωμα μόνον. Neque enim naturalium motu (expultricis uidelicet facultatis) partium flatuosum spirituum expellentium murmur in illis fieri contingit, sed ueluti symptoma talemmodo. Hoc est, nunquam murmur partibus corporis naturaliter accedit, sed morbi potius ratione. Hinc non inepte hunc locum antiquus interpres ita conuertit: Murmur in hæc membra ueniens non est secundum naturæ cursum, sed secundum morbum. Quid multa? Si murmur in ijs partibus fit, non sanè fit ut flatu illos subinde expellant, sed alicuius morbi ratione, qui in ijs partibus hæret. Proinde ut sit illius morbi symptoma necesse est. Nō igitur facultatis flatu illos expellētis motū, atq; adeò deiectionē significare potest, quā non à natura ipsa murmur hoc, sed à morbo excitetur.

APHORISMVS LXXIIII.

ΟΚΘΟΣΙΣΙΝ ἑλπίς ὅτι ἀφθρα ἀΐσασται, ῥύεται ἢ ἀποσώσι. Οὐδὲν πολὺ, καὶ παχὺ, καὶ λευκὸν γινόμενον, οἷον γὰρ τοῖσι λεωπώλεσι πυρετοῖσι τεταρταίοισιν ἀφίχεται γὰρ οἱ γίνεσθαι. ἢ δὲ καὶ ἐκ τῶν ῥινῶν ἀμφοτέρωθεν, καὶ πάλιν παχὺ λύεται.

Quibus spes est ad articulos futurū abscessum, liberat ab abscessu urina multa, crassa, & alba prodians, ut in laboriosis febribus quarto die nonnullis exire incipit. Si uero sanguis quoq; è narib. profluxerit, breuī admodum leuatur æger.

An diuturnæ febris
semper per
abscessus
decubitus
dicuntur.

Quā diuturnæ febres, Galeno lib. 3. de iudicijs ca. 3. teste, per abscessus et decubitus magna ex parte iudicentur, ne id ipsum aliquis perpetuò euenire putet, hoc in aphorismo Hippocrates causas commemorat, cur contingat, ut interdum prædictæ febres aliter quā per abscessus finiantur, inquit: Quibus spes est ad articulos futurum abscessum. Spes est autem ijs, qui diuturnis febribus è crassis & multis humoribus natis laborant, alijs que nonnullis quos in Commentarijs suis recenset Galenus, & supra Aphorismo 31. huius sectionis Hippocrates commemorauit.

Quum

Quum itaq; in febrib; alijsq; morbis qui ex crassorū uiscosorūq; ha-
 morū copia generantur abscessus fiam, rectissime inquit subinde Hip-
 pocrates, liberare ab abscessibus urinā multā, crassā, & albā factā,
 utpote quæ crassos illos humores, qui abscessuū causa futuri erāt, ex-
 purgat. Quod uero ait, quemadmodū in laboriosis febrib; quarto die
 fieri incipit: ijs uerbis nihil aliud innuere uoluit Hippocrates, q̄ in
 febrib; laboriosis maximè accidere ut urina crassa, alba, & multa ab
 abscessib; liberet. Quod exemplo quodā lib. 6. Epide. par. 4. aph. 2.
 ostēdit Hippocr. ubi sic scriptū reliquit: Urina crassa & alba. qualis
 Amphigenis famulo prodijt, in laboriosis febribus quādo quarto die
 exit, ab abscessu liberat. Si uero ad hæc sanguis ē narib; profluxerit,
 prorsus lenat. Caterū hic diligēter considerandū erit, quas laboriosas
 febres uocet Hippocrates, quū in ijs explicādis mire se torqueat hic
 Musæ. Sic aut uocat, Galeno in enarratione iam citatæ sentētiæ auto-
 re, nō illas quidē quas motio multa antecessit, sed eas potius in quib;
 aliquis lassitudinis sensus existit. Quippe in ijs potissimū. ut testatur
 Galenus Cōm. 31. huius sect. abscessus fieri solēt. Et eas quidē ab Hipp.
 hic intelligi, ē præcedētib; etiā colligi potest. Nā febres illæ in quib;
 spontanea est lassitudo ē plenitudine crassorū humorū nascūtur, ut nō
 sit etiā mirum in ijs urinā quæ liberat ab abscessu, similē esse humo-
 rib; ex quibus sunt procreatæ. Porro τριταγταιοσι, quæ dictio hoc lo-
 co, Galeno in Cōmentarij suis teste, idē quod ἐν τῷ τριταγταίῳ ἡ πάσις
 quarto die significat, nōnulli maximo errore pro quartanis sunt in-
 terpretati, ut alibi quoq; meminimus. Si uero ex narib; quoq; proflu-
 xerit sanguis, ualde cito liberatur æger. Quæ quidē Hippoc. uerba bi-
 fariā interpretari possunt. Vno modo in hūc modū. Si uero simul cum
 urina prædicta sanguinis ex narib; profluuiū superuenerit, tū ualde
 celeriter liberantur. In partes enim diuisa materia, ut ait Philotheus,
 suprā & infrā, uelocissima fit morbi solutio. Alio modo, ut scorsim ci-
 tra urinā profluuiū sanguinis ē narib; accidat. In quē sanē modū Ga-
 lenus in Cōmentarijs interpretatur. Caterum in laboriosis febribus,
 iuxta aures, eodē ibidē teste, abscessus maximè fiunt. Quod sanē sit,
 ut testis est Galenus Cōm. 31. huius sectionis, propter eamquæ est in
 fibribus caliditatem, multitudinem ad caput ferentem, moxq; eam su-
 scipientibus quæ iuxta aurem sunt glandulis.

Musæ.
 Laboriosa
 febres.

τρίταγταιοσι

Dictū est à me prius.) Cōment. scilicet 31. huius sectionis. Quibus quouis modo, &c.) Græcè est, ὅπως ἢ ὡς καὶ ὅθεν οὐ τῇ νόσῳ γίγνεται, & quouis modo in morbo lassati sunt. Plus.) Græcè, μάλλον, magis. Nō oportet dicere.) Græcè, ὅδε λόγος ἀέταται, non eget ratione. quod scilicet sit quotidiana experientia cōprobatum. Subleuauit.) Græcè, ἀντιώρορ ἀεργασία, sublimem fecit, in altum susulit.

APHORISMVS LXXV.

Ἡρ αἷμα ἢ πῦρ ὀρεῖν, τὴν ὑφ' ὧν, ἢ δ' ἐν σπλάγχνοις σημαίνει.
Si sanguinem aut pus mingat, renum aut uesicæ
exulcerationem significat.

ὀρεῖν **I**N hoc aphorismo docet Hippocrates, quid sanguinis aut puris mē-
stio significet, inquiens: Si sanguinem aut pus mingat. Nō autē te-
merè dixit ὀρεῖν, hoc est mingat. hac enim dictione, ut etiā in Cōmen-
tarijs, quanquam obscurius, monstrat Galenus, diuturnitatē innuere
uoluit, atq; excludere illud pus quod interdum rupto in iccore, aut
alia parte superiore, uerbi gratia, membrana succingente, aut pul-
mone abscessu ad urinae instrumenta deferitur. Quomodo autem fieri
possit, ut pus in pulmone genitum cum urinis excernatur, lib 6. de ma-
le affe. locis cap. 4. Galenus ostendit. Hoc autem pus quod ex absces-
su rupto deferitur, uno, uel duob. uel plurib. diebus per urinas excerni
potuit, nec diutius permanere. quapropter de hoc ipso in praesentia
Hippocrates nō loquitur. alijs enim dixisset ὀρεῖν, id est, minxerit.
Quum uero multis diebus ac mensib. pus per urinā excernitur, tum
renum aut uesicæ exulcerationem portendit. Nemo tamen putet hic
exclusum iri ureteres, id est urinarios meatus. nam quū extremorū,
nēpe renū et uesicæ meminerit, media quoq; hoc est urinarios mea-
tus est cōplexus, quod etiam hoc in loco Philotheus annotauit. Qua-
ratione uero diiudicare oporteat, ultra iam trium commemoratarum
partium magis laboret, Galenus in fine suorum Commentariorum do-
cet. Deniq; per hanc uocem ὀρεῖν Hippocrates pus & sanguinem,
quæ ē penè egrediuntur exclusit, quippe citra etiam urinam exire so-
lent. Ceterū quū cruentum a urina multis alijs de causis, quas Galenus li-
bro

Vrinarij me-
atus ab Hip-
pocrate non
exclusi.

bro 6. de Male affe. locis cap. 3. recenſet, & nos lib. 3. de Sanãd. malis corporis hum. cap. 36. expoſuimus, nulla prorsus in renibus exiſtente exulceratione excernatur, præſtaret hoc loco legere, ἢ πῦμα ἢ οὖρον, quàm ἢ οὖρον, hoc eſt, ſi ſanguis & pus quàm uel pus. Et hæc quidem lectionem multi Hippocratis expoſitores, ut in Côm. ſuis teſtatur Galenus, probauerunt, tanquã eam quæ altera melior eſſet. Præterea in mulieribus, quibus menſes ſupprimuntur, interdum cruenta Cruenta urina miſtio accidere ſolet, quanquã ſine pure eſt. ut neceſſariò niſi multas na propter diſtinctiones adhibueris, aut Hippocrate in præſeniarũ nō niſi quæ ſuppreſſos crebrius cæteris acciðit cauſas cōmemoraſſe dixeris, pro ἢ uoce ἢαί menſes. reponenda erit. Porro ſigna certa, præter ea quæ in ſuis Côm. recēſuit Galenus, quib. ſcire licet è quib. partib. corporis cū urina pus & ſanguis excernũtur, mōſtrat Galenus lib. 6. de Mal. affe. et. locis. cap. 4.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Et pus et ſanguis. Græcè, ἢαί τοῦ οὐροῦ ἢ πῦμα ἢ οὖρον, ut et pus et ſanguis mingatur. Interſepto) Græcè, ἐμπαρχοῦντες, inſarctio. In aliquo.) Græcè, ἐν τινὶ τῶν ἄνω χωρίων, in aliquo ſuperiorũ locorũ, nēpe eorũ q ſupra renes ſunt, ſcilicet iecoris, pulmonis, ut amca eſt à nobis dictum Muſa inapte ad renes deorſut, utpote quos nominatim Muſa nota expreſſit Hippocrates. Quod autem.) Græcè ἐν πύσσω εἰς αὐτὸν, tur. utrum autem eorum, &c.

APHORISMVS LXXVI.

Οὐδὲν γὰρ τῶν οὐρῶν παχὺ ἐόντων ἀρκία συμμιγρὰ, ἢ ὡσπερ τοῖς χις σωεξέχοντος, τὸ τέλει σπὺρ ἔχειν νεφρῶν ἐκκρίνεται.

Quib. cū urina craſſa exiguæ carūculę, aut ueluti capilli unā exeunt, ijs à renibus excernuntur.

In præſenti aphoriſmo docet Hippo. quid exiguæ carūculę, aut ueluti capillamenta in urina præ ſe ferāt, inquiēs: Quibus in urina craſſa. Urinā uero craſſā, Gal. in Côm. teſte, nō eā uocat quæ ſimpli- Vrina craſſa ciet eſt craſſa, ſed collatione ad eā quæ maximè eſt tenuis et cruda. ſa. Ita ſanè, ut urina craſſa in præſeniarũ nō ſit niſi mediocris, et quæ ſe cundū naturā exiſtit. Quod diximus cōfirmat Philotheus, q ita ſcripſum re. iquit, ἢ γὰρ παχὺ ἐόντων θὰ τὸ ἡατὶ φέσιν ἡαδὲι, πῶς ἀβδλ. μρ

καὶ τὸ παρὰ φύσιν λεπτὸν, τὸτο γὰρ τὸ κατὰ φύσιν μέσον ἐστίν, πρὸς
 μὴ τὸ λεπτὸν παρὰ φύσιν λεγεται παχὺ, πρὸς δὲ τὸ παχὺ, λεγεται
 λεπτὸν. Quod est, Urinā crassā hic eā quæ secundū naturā est
 vocat, præter naturam tenuem illi cōparans. Hæc enim quæ secundū
 naturā media est, collata ad tenuē crassa dicitur: ad crassā uero colla
 Caruncule ta, tenuis. Carūcule exigue, de quib. multa Galenus in suis Cōment.
 exigue quid habet. Exulcerationis autē esse has ipsas signa, in primis lib. 6. de ma
 significant. le affect. locis cap. 3. Galenus testatur, ubi in hūc modū scribit: Sed ef
 „ ficacissima ulceratorū renū coniectura est, si cū urina exigue quæ dā
 „ carūculæ excernantur, utpote quas renū essentiæ partes, easq; ob ne
 „ hementē ulceris erosionē amissas esse cōstat. Sūt etiā præter hæc alia
 signa, qb. exulceratio renū deprehēditur, quæ sunt à nobis dicta lib.
 3. de Sanād. mal. corp. cap. 39. Aut ueluti capilli σωμαίερονται, id est
 unā cū crassa urina exeunt. Neq; cōmittendum ut hoc uerbū ad ca
 runculas & capillos referatur, quasi Hippocrates docuerit illa duo
 simul, & neutrū sine alio egredi posse. Quare quū hoc uerbum σωμαί
 ερονται, & ερονται nihil aliud significet, idq; propriè, quā unā cū crassa scilicet
 ται, æt urina exire, temerè se hoc loco torsit Musa, dum uerbum hoc ut
 Musa nota simplex esse interpretandū contendit. De causa autem generationis
 tur. capillorū, Galenus in Cōment. multa habet, & nos in Annotationib.
 nostris paulo pōst hac de re aliqua proferemus. Quod uerò ait, ijs à
 renibus excernuntur, in eo accurata Hippocratis diligentia apparet,
 quem admodū id ipsum Galenus in Cōmentarijs suis copiose ostendit.

ANNOTATIONES IN COMMEN
 tarios Galeni.

Foliorū similes.) Græcè πεταλόειν, foliacea. Intelligit autē subsiden
 tiā urinae, quæ est instar foliorū, aut squamarum, aut laminarū lata
 & tenuis. Hæc alio nomine lamineæ, & squamis similē medici uocat.

Multum exercitati.) Græcè, πᾶν τριώντι, admodū experti. Vo
 cat autē medici.) Græcè est, καλῶς & οἱ νιώτεροι, appellat autē recen
 tiiores. Orobū & fabam.) Græcè est, ἰριγμύρι τι λῶν λευκῶν.
 Quare notandum hoc loco erit, ἰριγμύρι crebro de faba in minutas
 partes fracta dici, ὅτι τὸ ἰριγμύρι, hoc est à scindendo, frangendo
 uertamen nonnunquam de alijs etiam leguminibus, itemq; radici
 bus eodē modo fractis, et nō de sola faba effertur. Cuius rei multa ex

panitur, sed cōtinui planè per meatus urinariorum ad uesicā descendāt.
 Quocirca quā pars quādam pilorū adhuc sit in renib, pars autem
 altera in ureteris, nihil mirū renum longitudinē excedere. Quod ue-
 ro capillorū unitas non facile soluatur, in causa est glutinosa et ad-
 modū tenax, ex qua sunt generati, materia. Porro capillos hos in
 renib. accipere suam consistentiā, Philotheus etiā ijs testatur uerbis.
 ὡς περ τριχίαι ἀκρονότι λουνοῦ ἐκκρίνονται, τῆς παρὰ φύσιν θέρ-
 ματιος ἐν τοῖς νεφροῖς φειτῆσθαι τὸν περιχομένου ἐν αὐτοῖς πα-
 χέϊαν καὶ φλεγματικωτέραν ὕλην, καὶ διὰ τὸ τοῦ καὶ πρὸς τὸ σχῆμα
 τῶν νεφρῶν ἐπιμήκης ἐκκρίνονταί. ueluti capilli scilicet albi excernū-
 tur, calore præter naturā tam quæ in renib. est materiā crassam et
 plus iusto pituitosam exurentē, propterea forma renū longi excernū-
 tur. Substantiæ renū.) Addendū, omnino. Græce enim est, τῆς οὐ-
 ρίας ἐστὶ μέρη ἐκκρινόμενα ὅλων τῶν νεφρῶν. Veluti alij lapides.)
 Græce, ὡς περ καὶ οἱ λίθοι, ueluti etiam lapides. Orobis similia.)
 Adijciendū, uocata, sedumina. Græce enim est, καὶ τῆς λευκομορφῆς ὁμο-
 βοιολογίας ὡμοτάτης. De ijs uide Compendium nostrum. Secundum
 naturam mediocris.) Græce, τὸ σύμμετρον, καὶ λεῖπρόν.

APHORISMVS LXXVII.

Οὐροποισι γὰρ τῷ οὐρῷ παχὴ ἐόντι πυτυράδια σωμίζε-
 ρεῖται, τὰ τοῖσι γὰρ ἐνύσις ὡμίζε.

Quibus in urina crassa fursurea simul prodeūt,
 his uesica scabie laborat.

Quid subsidencia fursurea in urina mediocri et secundum na-
 turam se habere significet, hoc in loco Hippocrates mon-
 strat. Crassa enim urina hoc in aphorismo, ut in præcedente, nō aliā
 est, ut in Comment. testatur Galen. nisi μετρίου σωμίζινός, hoc est,
 quæ mediocris est consistentiæ. Quod etiam Philotheus confirmat
 dicens, ἐν ταύθ᾽ παχὺν ὅρον τὸ σύμμετρον λέγει, crassam urinam hic
 mediocrem uocat. Fursurea uero appellat, quæ fursuri tritici bene
 moliti similes sunt. Atq; hæc quidem nonnunquam totius corporis
 absumptionem significant. interdū soli uesicæ male affectæ signa
 sunt. Id uero ita discernendum erit. Fursurea, quæ totius corporis ui-
 tæ euentiant, cum febri et urinae cruditate iunguntur. Contrā quæ
 male

Male affectam uesicam significant, sine febre cum urina cocta, non tamen absq; loci laborantis dolore excernuntur. Cuius rei testis est Actuarius lib. 2. de Vrinarum iudicijs ca. 10. Quod ut Hippocrates nobis diserte innueret, ait: Quibus in urina crassa, hoc est nec tenui nec cruda, ut antea sumus interpretati, surfurea simul minguntur. Quasi dicat, si surfurea cum tenui & cruda urina prodeunt, non uesica scabiem, sed totius magis corporis consumptionem ostendit. Ceterum Musa hoc in loco putat, Galenum subsidenciam surfurcam cum laminea quam *πιτταλώδη* Græci uocant, confudisse: idq; probare conatur ex lib. 1. de Male affe. locis ca. 1. ubi ita scriptum reliquisse ait: Si ea quæ urinæ excernuntur lamarum speciem referunt, scilicet uindica in uesica ulcus est. Post hæc Brasauolus subiicit: Hoc autem loco Galenus hunc aphorismum adducit, in quo non dixit Hippocrates esse ulcus, sed scabie laborare. Quare ut ista è Galeni uerbis repugnantia tollat, sese miscri torquet modis, atqui temerè. Neq; enim uerū est qd affirmat, illic à Galeno præsentè citari aphorismum, quū uerba eius sic habeat, *ἡ ποικίλος ἔχεται οὐ ἀποεισμεῖς, τὰ μὲν πιτταλώδη τοῖς οὐροῖς τοῖς ἐμφόρουσιν τὸν λόνθιον ἔκαστον σημαίνει*. scripsit in aphorismis Hippocrates. si ea quæ in urinæ feruntur lamarum speciem referunt, uesicæ exulcerationē significant. Quæ quidē uere dicta sunt ab Hippocrate, & à Galeno recte citantur: non tamen, ut Musa censet, è præsentī loco, quū sit potius 81. huius sectionis aphorismus, ubi in eum modum scribit. Si sanguinē, aut pus, aut squamas minxerit, grauisq; odor adsit, uesicæ exulcerationem portendit. Quod uero has duas subsidencias Galenus planissimè distinxerit, scatis ex ijs quæ lib. 1. de iudicijs ca. 12. scribit, constare puto. Eas autē quæ squamas referunt subsidencias, easdē facit cum ijs quas *πιτταλώδεις* nominant: quippe squamæ instar foliorum sunt late ac tenues. Quid autē sit uesica scabies, Galenus in Comment. copiose ostendit.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS GALENI.

Humorē melanchol.) Qui planè differt ab atra bile, ut dictū est supra, nèpe aphor. 21. huius sectionis. Quā cutē superiorē nom.) *καλὸν ἢ αὐτὸν ἐπιτορπίδα*. Notandū aut hoc loco erit, quod cuti quā *ἀίψμα* Græci nominant, alia cuticula tenuis admodū, et prorsus exanguis

in idipmris. exanguis obducitur, supernascliturq; propemodū ceparu tenuiorib; respondēs inuolucris. Hanc quum cutis sit ueluti quædā efflorescentia, *in idipmris* Græci uocāt. (Vt antea.) Comment. scilicet initio.

APHORISMVS LXXVIII.

Οἱ τοὶ ἀπὸ τῶν ματῶν αἷμα ὕδασι, τὰ τοῖσι μὲν ἀπὸ τῶν νεφρῶν φλεβίς ῥήξῃ σκμαίνῃ.

Quicumq; repente sanguinem mingunt, his in renib; uenulæ ruptionem significat.

Quid repentina sanguinis mictio significet, hac in sententia Hippocrates monstrat. Nam ἀπὸ τῶν ματῶν idem significat, ut in Commentarijs testis est Galenus, quod ἐκίφνης, hoc est repente. Sic etiam Philotheus hanc uocem interpretatur dicens, τὸ ἀπὸ τῶν ματῶν, τὸ ἐκίφνης, ἢ ἀθρόως ἀλλοῖ. Ceterū ἀθρόως, Galeno lib. 1. de sympt. causis ca. 5. teste, idē quod copiose et repēte denotat. Latinis uno uerbo cōfertim dicitur. Per nomē αἷμα Hippocrates uoluit innuere sanguinē purū, syncerū, & exquisitū. Vt sit sensus: Qui copiose & repente sanguinē syncerū mingunt, ijs ruptionē uenulæ in renib; significat. Quū enim uariæ ac multæ sint mictionis sanguinis causæ, ut lib. 3. de Sanādis malis corporis ca. 36. indicauimus, tamē nunq̃ sanguis purus copiose & celeriter per urinam excernitur, nisi ubi uenæ renum propter sanguinis multitudinem rumpuntur. *Ruptionis uenularum in renibus tres notæ.* Quare si alijs de causis sanguis mingitur, ut non sit syncerus necessē est. Tribus itaq; notis de Hippocratis sententia ruptionem uenularum in renib; tres lapum in renib; uidelicet si sanguis syncerus, copiosus, & repente cum urina excretus fuerit.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Ostendere.) Græce, ἀλλοῦ, significare. Quantum ipsi.) Addendum, in alimentum. Græce enim est, ὅσος εἰς τροφὴν αὐταγνῆς καὶ τῆ. Puris.) Legendum, puri: quum Græca sic habeant, ἢ μὲν οὐκ ῥήξῃ ἀναιδέως αἷματος, disruptio igitur puri sanguinis. Et ipsius corporis uesicæ, &c.) Græce, ὡς τινὰ πολλάνης αὐτὸς τὸ σῶμα τῆς λύσεως, & saepe ipsius corporis uesicæ, &c. Aliquando ob salum uehementiorem, &c.) Quæ quidem causæ sunt manifestæ.

Aphorismus

APHORISMVS LXXIX.

Οκρόσιμα ἐν τῷ ὕδατι ἀμυγδαλία ὑφίσταται, ποντίοισιν
ἀλύσις λιθία.

Quibus in urina harenosæ sunt subsidentia,
his uesica calculo laborat.

Harenosus in urina subsidētias calculi esse notas, hoc in loco
Hippocrates docet. Quanq̃ uero Hippocrates uesicæ tan-
tū meminit, pro ratione antiquæ breuitatis, non tamē excludit re-
nes. Nam et hi nonnunq̃ harenosis subsidentibus in urina, calculo
affligūtur. Quod alibi diserte ijs uerbis significauit Hippocrates.
In renē dolor grauis quando cibo complentur irrui, pituitāq̃ uo-
munt. Quū uero dolores intensiores fuerint, æruginosæ. atq; tum
leuiore quidē fiunt. dolore autē leuantur, quando uacui cibo fue-
rint. harenæ rursū subsident. Quibus sanē uerbis inter ceteras no-
tas quib. in renib. calculum generari deprehēdimus, harenosus sub-
sidentia, palām commemorat, qualiaq̃ sint colore ostendit, nempe
rursū, ut hac ratione à candidis, quæ uesicæ lapidē potius præ se fe-
runt, separaret. Quare statuendū certō erit, breuitatis studio hæc
uerba, aut renes, ab Hippocrate omiſsa esse, aut planē putandū li-
brarij negligētia præterita. Philotheus censet Hippocratem ideo
soliū uesicæ meminisse, quod crebrius in ea, quia effatu dignā ha-
beat capacitātē, quām renibus calculi nascantur. Sed præstat eius
adscribere uerba. ἐπεὶ δὲ γὰρ οὐς ἐπιπολὺ ἐν τῇ λύσει γίνονται αἱ λί-
θοι, διατὸ ἀξιόλογον ἔχειν νοιάτην τὴν λύσιν, διατὸ τοῦ αὐτοῦ
μόνος ἐμνήσθαι, ὅχι δὲ καὶ τῶν νεφρῶν. Proinde ut perfecta sit hæc
Hippocratis sententia, sic effrenda erit. Quib. in urina harenosæ
subsident, ijs uesica, aut renes calculo laborant.

6. Epid. p. 1.
aphorif. 5.

Cir solim ue
sicæ memine
rit Hippocra
tes.

APHORISMVS LXXX.

Ἡ αἷμα ὀρεῖν, καὶ θρόμβος, καὶ σπαραγγίλω ἔχειν, καὶ ὁσύν-
ον ἐμπίπτειν ἐς τὸ ὑπογάστριον, καὶ ἐς τὸν κῆνα, καὶ ὅν τι
εἶναιον, τὰ πρὸς τῶν ἀνύσιμων.

Si quis sanguinem mingat, & grumos, & uri-
næ stillicidiū habeat, dolorq̃ ad imū uentrē, pecti-
nē, & interfoemincum incidat, ea quæ circa uesicā
sunt laborāt,

DD Quid

Quid sanguinis aut grumorum mixtio cum urina suppressio
ne, & dolore ad inum uentrem, peſtinem, & interſceminem
um præſe ferant, hoc in aphoriſmo Hippoc. edocet, inſiciens: Si
Grumus. quis ſanguinē, ſcilicet liquidū, & grumos, hoc eſt ſanguinē concre
tū ſimil mingat: id quod non raro accidere uidemus, ut ſcilicet cū
liquido ſanguine commixti ſint grumi, qui ſiunt ubi ſanguis extra
uafa promanās à frigore concreſcit. Et urinae ſtillicidiū, propter
nimirū grumos qui ueſicæ meatus obſtruūt: quos quidē ad eſſe hoc
argumento colligimus, quōd ſcilicet ſic laborātes, antea plurimum
ſanguinē liquidū cū urina reddiderūt. Fit uero ſtrāguria etiā pro
pter inflammationē, & alia multa quæ oſculum & ceruicē ueſicæ
obſtruere ualent. Doloresq; ad inū uentrem, quē Hip. & alij Græ
ci ὑπογαστρικόν appellāt, de quo ſatis multa diximus ſect. 2. aph. 25.
Op. Et peſtinē. Peſten uero, Græcis πῆξιν dicitur, locus eſt ſub imo uen
tre iuxta pudendū, ubi pili inhorreſcunt. Quippe Phauorinus πῆξιν
Peſten. interpretatur ἐπὶ τῷ πυελῷ. Hoc autē Iulio Polluce teſte, nihil aliud
eſt niſi ἐπὶ τῷ πυελῷ. Et interſceminē, quod Græcis ἀντιſκινῶν no
minatur. Eſt autē nihil aliud niſi ſpaciū, penem et anum intercedēs.
Id quod Philotheus confirmat, qui ſcribit ἀντιſκινῶν ἀπὸ τῶν πυελῶν
ἐπὶ τῷ ἀντιſκινῶν, eſſe locū inter anū & pudendū. Interpretes non
Foemen. nulli falſo foemen conuertūt, quā foemen non ſit niſi interior pars
cruris quæ à coxis incipit, & ad genua finitur. Ea quæ circa ueſi
cā ſunt, ægrotant. Nam hic non ſolum ueſicam, ſed & alia instru
ra ἀντιſκινῶν menta quæ urinae inferuiunt, Hippocrates per hæc uerba, τὰ ἀντι
Luoſip. τὰ ἀντιſκινῶν, intelligit. Quod Galenus confirmat in Commentarijs,
dum de omnibus quæ ſeruiunt urinae instrumentis, nempe ueſica,
renib; & ureteris eſſe accipienda ſcribit. Quin etiā loca corporis
quæ recenset Gal. abunde docent ita Hip. uerba interpretāda eſſe.
Quare ſi tria hæc quæ ab Hip. memorātur ſymptomata, uel unā,
uel ſeorſim accidāt, urinae instrumenta eſſe male affecta monſtrāt.

ANNOTATIONES IN GALE

ni Commentarios.

Labor eſt.) Græcè, πόνος, laborant. Morbus eſt.) Græcè,
νόσος, ægrotant. Ipſam ueſicam enūciare.) Græcè, τὸ πῆξιν
τὸ ἀντιſκινῶν, ipſam ueſicam ſimpliciter ſo
lam, &c.

Apho.

Ἡ αἷμα καὶ πύος οὐρεῖν, καὶ λεπίδας, καὶ ὁσμὴ βαρεῖν ἢ τῆς λύσιος ἰλκωσιρ σημαίνει.

Si sanguinē, & pus, & squamulas mingat, grauisq̃ odor fuerit, uesicæ exulcerationem significat.

Hoc in aphorismo exulceratæ uesicæ signa Hippocrates percenset, quæ sunt sanguinis et puris mistio. Hæc aut̃ duo prima signa non sunt uesicæ propria, sed alijs etiam partib. communia, ut in Com. suis Gal. quoq; testatur, et̃ suprâ in explicatione aphorismi 75. huius sect. est dictū. Et squamæ, quæ quidē exulcerationis uesicæ certa sunt signa, præsertim si acceperit grauis odor. Nā quum uesica sit urinæ, quam corporis excrementum esse constat, receptaculum, sit ut quæ in ea putrescunt, grauiorē factorem præ se ferant. Et per grauem quidem odorem solidarū partium tabem excludit. Tamen si enim in illa subsidientia urinæ est lamina, tamen odor grauis abest.

Exulceratæ uesicæ signa.

ANNOTATIONES IN GALE
ni Commentarios.

Omniū instrumentorū, etc.) Vt dictū est in explicatione aph. 75. huius sect. Quæ urinæ obseruiunt.) Adijciendum, exulceratorum. Græcē enim est, τῶν οὐρητικῶν ὀργάνων ἰλκωσύνων. Ob disiunctiuam.) Græcē est παρὰ δισσύντην, disiunctiuam. Quæ si utrumlibet horū, etc.) ὡς ὁ πότος ὁρῶν αὐτὴν παρὰ τὴν οὐρην ἰλκωσύνων, quasi utrumlibet eorum quæ dicta sunt ubi adfit, etc. Alternatim.) Græcē, ἐναλλὰξ, uicissim.

Ὅσοι οἰσιν γὰρ τῇ οὐρῇθεν φύμα γίνεται, τουτέοισι διαπνέουσιν & καὶ ἐκράγιντ & λύσις.

Quib. in urinaria fistula tuberculū oritur, ijs suppuratione facta & eruptione, mali solutio accidit.

Docet in hoc aphor. Hippoc. quæ ratione urinæ suppressio ex tuberculo in urinaria fistula, seu penis foramine nata soluitur. Neq; enim ὁρῶν aliud Hipp. alijsq; Græcis significat, nisi foramē seu fistulā penis, per quā urinā excernitur, quod manifeste

ὁρῶν.

Muse erras in Comm. docet Galenus. Quare mirari subit hoc loco Brasauolū,
tum. quod ὑπὸ πρῶν αὐτῶν ὑπὸ πρῶτοις μέρεσιν, id est urinarijs meatibus; q etia
 ὑπὸ πρῶτοις et ὑπὸ πρῶτοις Græcis appellatur, confundere uoluerit. De tu
 berculo copiose diximus in enarratione aph. 13. sect. 2. Hic certē
 significat tumore præter naturā in urinaria fistula procreatū, uri
 næ suppressiōne efficiēte. Qui si ad suppurationē uenerit, puris q;
Malum. eruptio facta fuerit, malū solui necesse est. Malū autē intelligas uri
 næ suppressiōne, ac dolorem. sic enim Philoth. quoq; hunc locū in
 terpretatur, dum quid λόσις uox hoc in loco significet inquit di
 cens, λόσις δὲ τινος; τῆς οὐδυνὸς ἢ τοῦ ἰσχυροῦς. ἢ τῆς γὰρ φύσεως οὐδὲ
 νοῦ γυνάσκειν, ἢ τοῦ ἰσχυροῦς ἀπολαθῆναι, ἢ τῆς ἰσχυροῦς. Cuius uero sit
 solutio? doloris et suppressiōis urinæ. q; propter tubercula do
 lores excitatur, & sequitur obstructio, unde urinæ sit suppressio.

APHORISMVS LXXXIII.

Οὐρησις νύκτωρ πολλὴ γινομένη, σμικρὴν τὴν ὑποχό
 ρησιν σημαίνει.

Mictio noctu copiose facta, exiguam deiectionem significat.

Noctis cur IN hoc aphorismo Hippocrates monstrat, quod uacuatio quæ
mentio fiat. copiose per urinā fit, eam quæ per aluū fieri solet minorē effi
 ciat. Cuius rei causam Galenus in Comment. assignat. Noctis autē
 non ideo mentionē fieri putemus, quasi ob id dies penitus excluda
 tur: sed ut Philotheus testatur, quia noctu, ratione somni, cōcoctio
 nes magis fiunt, et excrementorū excretiones. Vel quod noctu uri
 na potissimum excernatur, & subinde à somno alui excrementa,
 quæ certe exigua futura sunt, ubi plurimum urinæ profluxerit.

ANNOTATIONES IN COMMEN
 tarios Galeni.

Cū cibis exeūte.) Græcè, ἅμα τοῖς στίσις. Quare sciendū quod
 hæc uox στίσις, Hippocrati & alijs medicis Græcis duo significet.
στίσις. Primò quidem cibū, è quo sanguinis copia procreatur, in qua sanè
 significatio hoc in loco à Galeno non usurpatur. Secūdo acci
 piuntur pro alimentis excrementa quod intestinis coaceruatur, quæ ad
 copiosius li. 6. Epi. 1. par. Cōm. 5. docuimus. In postrema acceptio
 ne hic usus est Galenus. Proinde conuertendum potius
 erat, cum ciborum excrementis.

Ι Π Π Ο Κ Ρ Α Τ Ο Υ Σ

ΑΦΟΡΙΣΜΩΝ ΤΜΗΜΑ

πρώτον.

HIPPOCRATIS APHORIS-
morum sectio quinta.

APHORISMVS PRIMVS.

Σπασμός ἐξ ἐλεβόρου θανατώσιμον.

Conuulsio à ueratro letalis est.

V M initio huius sectionis quinta Hippocra-
tes symptomata quædā recenset, quæ uehemen-
torem purgationem consequuntur, haud immeri-
tò ab eo quod cæteris est periculosius orditur,
nempe à conuulsione, quam sanè, ubi hellebori

sumptionem sequitur, letalem esse hoc loco ait. Loquitur autè hic
de helleboro albo, ut Galenus in Commentarijs ostendit, eiusq; rei
causam affert. Conuulsionem uero infert ueratrum quinque de cau-
sis. Primò, propter consensum quem obtinent nervi cum ore uen-
triculi. Nam quum ueratrum album sursum & per uomitum ma-
xime purget, fit ut subinde etiam uentriculo uehementius agitato
& lacerato, nervi in consensum agantur. Secundo, propter mor-
des humores, quos ueratrum sua tractoria facultate uehementiore
ad os uentriculi allicit, conuulsio accidit. Et hæc quidè perinde atq;
prior mediocris existit. Vtraq; igitur ab Hippocrate infra sect. 6.
aphor. 39. ubi ex plenitudine et uacuatione conuulsionè fieri præ-
cipit, prætermissa est: quod scilicet ibidè de conuulsione agat quæ
primaria ratione, quod in Comment. etiam suis in hanc sententiã
scriptis Gal. testatur, & nò per consensum, accidere solet. Tertiò
fit cõuulsio, ob immodicã quã ueratrũ efficit uacuationẽ. Quartò
accidit conuulsio propter tractoricẽ hellebori facultatem, humida-
tem ex nervis ad se trahentis. Quintò, ubi hellebori facultas, uehe-
mentius ad distributionẽ impulsã, nervorũ substantiã uehementius
exicat. Has quidem conuulsionis causas ordine cõmemorare pla-
cuit, quod in ijs Commentariorũ Galeni intellectu firè totus situs

Veratrũ qua-
re conuulsio-
nem affert.

fit. Sunt aut tres posteriores conuulsiones letales, quia propter inanitionem fiunt. Quare de ijs hoc loco Hippocrates loquitur, διὰ
 θανάτου. conuulsionem ex belleboro letalem esse asserit. Quid uero θανάτου
 μορ uox Hippocrati significet, in sequētis aph. Cō. Galē. explicat.

ANNOTATIONES IN GALE-
 ni Commentarios.

Ne homo stranguletur.) Id quod maxime accidit, ubi in corpo-
 re multi crassi & lenti humores continentur, nec extenuante ui-
 fus ratione antea sunt ad educationem preparati, ut testis est li. 2.
 de Fracturis Hippocratis Comment. 26. Galenus. In motibus.)
 Græcè, ἐν τοῖς κινήτοις, in uomitibus. Aeruginem euomuerat.) In-
 telligit eam bilis speciem, quæ à similitudine æruginis, Galeno in li-
 bello de Atra bile teste, ἰσχυρὸς, id est æruginosa nominatur. Hæc ge-
 neratur, ut autor est Galenus lib. 1. Prorrhēti. Hippocratis Com-
 ment. 10. quā flaua bilis supra modum propter magnitudinem fe-
 bris assatur. Vera ærugo.) Qualis est quæ in ære nascitur, quæ
 hodie officinis uiride æris uocatur, quod scilicet ærugo uetus uire
 scere incipiat. Defruti.) Græcè, σίπρις, sapa. Est aut inter defru-
 tum & sapā differentia, quam tradit Plin. lib. 14. cap. 9. nos alibi
 etiā ea de re diximus. Cōuulsio minus periculosa.) Græcè, λυαὶ ἐν
 αὐτῷ μὴ ἐκείνῳ τοῦ σπασμῶς ἔστος, & hæc fuerit lenissima conuulsio.
 Pharmaci efficaciā.) Græcè est, διὰ τὴν οὐδεμίαν τῶν φαρμάκων,
 ob medicamenti actionem. Ex hac passione.) Græcè, ἐκ τῆς λυαῖ
 παθῆας, ex hac uexatione. Ad sui distributionē.) Græcè est sim-
 pliciter, πρὸς αὐτὴν ἀποσπῆν, ad distributionē. Nos docuit.) Sect. 6.
 aph. 39. Sunt aut hæc nerui.) Græcè est ἵνες. Animaduertendum
 itaq; unū & idē instrumentū, ut autor est lib. 1. de Motu musculo-
 rū Galenus, duobus esse appellatum nominibus, τὸν πορὸν καὶ τὴν ἵνα,
 quod scilicet πορὸν καὶ τὴν ἵνα, hoc est nutare et tendere possit. Ori-
 turq; idipsum ex cerebro et spinali medulla. Ligamēta, quæ etiā ner-
 uosa sunt corpora, ex ossibus aut cartilaginib. prodeunt, & in os
 aut musculū transeūt. Tēdones, uel tendines sunt, neruæ muscu-
 lorū tenuitates. Sicuti etiam.) Græcè, ὡς πρὸς γὰρ. Sicuti enim in,
 &c. In corporibus.) Adijciendum, pluribus. Græcè enim est, οὗ
 μάλιστα πολλὰ. Nō facile.) ὅτι καὶ τὸ διωκτικὸν ἐὶς τὸν ἰσχυρὸν, prorsus
 non admittit curationē. Conuulsionē aut ex siccitate neruo-

rū esse insanabilem, paulo pōst diserte testatur dicēs: Cōuulsio quæ ex siccitate accidit, insanabilis est. Cur uero hæc ipsa sanari nequeat, Galenus li. 6. Ther. meth. ca. 5. docet. Non enim potest, inquit, hæc intēperies, in qua solida similariū partiū substantia reddita est sicciōr, sanari. Quippe quod in sanis est seniū, id sicca intēperies consummata est in ægris. Vt igitur seniū curari nō potest, ita etiā solidariū partiū siccitas. Quod Philoth. ijs uerbis innuere uoluit. ὅτι διαπαντός τῆς σωματικῆς ὑγρότητος, ἀδυνατῶν ἐστὶν αὐτῶν ἀνακαταστάσαι. quia ubi habitualis absumpta est humiditas, fieri non potest ut ipsa recuperetur. Primum.) πρῶτος. Quo quidē uerbo intelligit conuulsionē quæ κατὰ πρωτοπάθειαν, ὁ σωματικῶν, ut ait li. 1. de Male affect. locis cap. 3. Galenus, accidit. Qui ab helleboro, &c.) καὶ διὰ τοῦτο ὁ σπασμὸς ὅστις γίνεται τοῖς ἐκ τῆς ἡλεβορῆς καθαραιμῶν ἐστὶν ἐκπεσόντων ἐν εἰρημότητι, & uidebitur hæc conuulsio ijs q̄ a ueratro purgātur, aliquādo fieri ab Hippoc. non dictū, s. esse in aphorismis. Species.) διαφορὰ, differētia.

Cōuulsio ex siccitate cur insanabilis.

APHORISMVS II.

Ἐπὶ τραύματι σπασμὸς ἐπιγινόμενος, θάνατον αἶμα.
Conuulsio ex uulnere facta, letalis.

EAm quæ ex uulnere fit conuulsionem, magna ex parte esse letalem, hoc in aphorismo docet Hippocrates. Cuius quidē rei causam Galenus recte in suis Commētarijs in phlegmonem reijcit, nec tamen omnem, sed eam tantum quæ nervosas attingit partes. Alij minus recte ad magnum & copiosum sanguinis ē uulnere profluuium referunt. de eo enim in sequenti acturus est aphorismo. Ceterum uulnus, quod τραῦμα Græcis dicitur, Galeno lib. 3. Therap. meth. cap. 1. teste, non est aliud quā solutio ex uulnerando in carnosa parte relicta. Legitur autē in nonnullis exemplarib. ἐπὶ τραύματι, nō diuerso quidē sensu, nisi quod τραύματος significatio latius sese expandat quā τραύματος. Quippe τραῦμα, ut autor est Gal. lib. 6. Epid. par. 5. Com. 12. omnē magnā noxam ab aliquo extrinseco, etiā sine uulnere illatā, denotat. Verba eius subiiciam. τραύμα, inquit, ὁνομάζεται ὑπὸ πᾶσι τοῖς μεγάλαις βλάβαις ἐν τινος τοῦ ἐξωθεν γινομένου, εἰ καὶ χωρὶς τραύματος. Prætereā in li. de Exposit. antiqua rum dictionū Hippocratis, hæc uocē Gal. non aliter nisi βλάβη, hoc

Vulnus.

τραῦμα.

Philothei sententia improbit quā fiat ut Philoth. eā ad neruorū uulnus, quod proprie *ρύγμα* Græcis dicitur, tātū cōtrahat. Quod si igitur *ῥύγμα* legamus, huius aphorismi is sensus erit: Conuulsio propter externam aliquam magnā noxā, uerbi gratia contusionē, plagāue illatā, facta, letalis est.

APHORISMVS III.

Αἷματ' πολλὸν εἶναι αἰσμός ἢ λυγμός ἐπιγυρόμενος, κακόν.

Sanguine copioso profluente, si conuulsio aut singultus successerit, malum est.

Conuulsionē aut singultū à copiosa sanguinis uacuatione fieri, malū esse, hoc in aphor. Hippoc. ostēdit. Loquitur autē de omni sanguinis inmodica effusione, non curādo num ab ore, naribus, uētriculo, thorace, uulnere, utero, uel hæmorrhodib. promanauerit. Cur autē malū sit succedere conuulsionē uel singultū, facile deprehēdet q̄ horū malorū causas perspectas habuerit. Nam quāduas tantū esse Hippoc. infrā asserat, nēpe plenitudinē et inanitionem, ut hoc loco alterā, nimirū periculosiorem, inanitionem scilicet, quæ sanguinis profusioni succedit, innuat necesse est. Ceterum singultus est uētriculi deprauatus motus, qui eius ueluti conuulsio est. Neq; temere adiectū est, ueluti conuulsio. Quippe singultus, ut testis lib. 3. de Sympt. causis cap. 2. et sect. 6. aphor. Commē. 39. Galenus, absolute loquendo non est conuulsio, quod hæc solis musculis insit. Atq; nec uētriculus ipse, neq; ipsius os musculus esse cēsetur. Nemini autē mirum uideatur, cur ex copioso sanguinis profusio singultus accidat. Quippe quā illud omnes corporis uenas exhauriat, ut eas quoq; quæ sunt in ore uētriculi, uacuet oportet. Quib. uacuatīs sit, ut uehemētius ex ipso uētriculo trahāt. Is itaq; ex ista tractione tandem inanitus et exiccatus, singultum incidit.

APHORISMVS IIII.

Επὶ ὑπερκαθάρσει αἰσμός ἢ λυγμός ἀνιγυρόμενος, κακόν.

Ex inmodica purgatione conuulsio aut singultus succedens, malum.

Quod in 1. huius sect. aph. priuatim de albo ueratro dixit, id ipsū nūc generatim de omnib. purgātib. medicamētis pronūciat.

Nam ut conuulsio & singultus, quum immodicā ueratri albi purgationem sequuntur, malum poriendunt, ita etiam si reliquis immodicis purgationibus successerint, inanitionem enim immodicā, quam partium siccitas insanabilis consequitur, significant, ut dictum est in aphorismi primi explicatione.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Aliquando.) Aphorismo nimirum primo huius sectionis.

Siquidem peior.) Græce *ἡσυχία καὶ χάρις ἴσιν*, quandoquidem multo peior est ea, &c. Singultus conuulsio sit stomachi. Singultus chi.) Addit autem secundum Hippocratem, ne scilicet sibi pugna de sententia scribere uideatur, quum alias singultum ueluti conuulsionem Hippocratis stomachi esse dicat. Sic etiam Com. 39. sectionis sextæ aphorismorum Galenus concedit, singultum esse conuulsionem stomachi, est conuulsio. ubi nimirum quis mali essentiam non expendat, ut in Annotationibus nostris in hunc commentarium fusius docebimus.

APHORISMVS V.

Ἡ μεθύων ἐξαίφνης ἀφαινός τις γένηται, καὶ αὐτὸς ἀποθνήσκει, ἢ μὴ ἀποθνήσκει ἐπὶ λαβῇ, ἢ ἐς τὴν ὥρην ἐλθὼν, καὶ ἢ ἀκριτέλας λύνεται, φθίγγεται.

Si ebrius quispiam repente obmutescat, cōuulsus emoritur, nisi febris corripiat, aut ad eā perueniens horā qua crapulæ soluuntur, loquatur.

Quod ebrios interdum conuulsos mori contingat, hac sententia Hippocrates docet. Quare ut summo studio nocentissimum uitium ebrietatem deuitemus, modo à conuulsionis periculo securi esse cupiamus, necesse est. Quod uero ebrij obmutescant, obcentissima. uinum immodice sumptum accidit, quod sanè neruos eorundemq; Ebrij cur principium, cerebrum nimirum ipsum, complet, quemadmodū coobmutepiose in cōmentarijs suis monstrat, in quibus etiā qua ratione Hipscant. pocrates hac uoce ἀφαινός sit usus, copiose docet. Cur autem uinum Cur uinum quod natura calidum est, conuulsionem, malum frigidum, generet, conuulsio. Galenus cap. 2. lib. de Morborū causis in eum scribens modū ostendem facit. dit. Quamuis, inquit, uinum, si modice sumatur, intimum calorē

augere possit, quod scilicet sit alimētū maxime familiare: tamē im-
 moderatius ingestū frigidōs morbos excūat. Et multo clarius li.
 3. de Tēp. ca. 3. id ipsum ijs uerbis indicauit: Nec uinū ipsum sem-
 per animal calefacit, æque ut nec oleū flammā accēdit, tamesi ap-
 tiſsimū est ignis nutrimentum, imō si exigue et imbecille flammæ
 confertim multū oleū infundis, suffocabis eā, prorsusq; extingues
 potius q̄ augebis. Sic igitur et uinū, ubi plus bibitur quā ut uin-
 ci possit, tantū abest ut animal calefaciat, ut etiā frigidiora uicia
 gignat. Quippe apoplexiæ cari, cōuulsiones, et tetani immodicū
 uini potū comitatur. Hæc ille. Nihil itaq; mirū si ebrii conuellan-
 tur, ut hoc in loco Hippocrates docet, et propter lesos nervos ob-
 mutescant. Et eos qui hoc modo conuellantur mori necesse est, nisi fe-
 bris, quæ sua caliditate et sic citate humores frigidōs discutiatur et
 exiccet, apprehendat. Nā, ut Philotheus ait, ἡ ἀρτυρία ἐν πλάσσει,
 σωματικῆς γίνεται ὅτι ὕλη, καὶ ἀπὸ τοῦ αἵματος διαρροῖται, si febris corripit
 at, materiæ sit concoctio, et extenuata subinde discutitur. Aut ho-
 rā qua crapule soluuntur pertingens, iterū loquatur. Hoc enim u-
 bi acciderit, naturam uniuersam materiam frigidam iam cui cisse
 manifestum est. Quid uero per crapulam, et horam qua hæc ip-
 sa soluitur, sit intelligendum, Galenus in Comment. abunde docet.

ANNOIATIONES IN COM-
 mentarios Galeni.

Etsi hoc aliquando.) Quod quidem accidit ubi plus quā a na-
 tura uinci queat bibitur. Et quouis modo obstupuerūt. Græcē est
 ἀφύπναι ἐν νοσήσασσι τὰς ἐκ τούτου κατὰ μὲν, mutos nominantis eos qui
 quouis modo caro correpti sunt. Est autem Carus, Galeno lib. 4.
 de Male. affe. locis cap. 2. autore, omnimoda sensuum, et uniuersa-
 rum motionū repentina priuatio, spirandi tamen facultate ma-
 nente illæsa. Quare posset et is locus Galeni ita conuerti, qui quo-
 uis modo sensum et motum amiserunt. Quod autem ἀφύπναι, hoc
 est mutos hic eos qui quomodolibet sensum et motū amiserunt, ap-
 pellet Hippocrates, testantur etiam ea quæ sectione 7. aphorismo-
 rum Com. 59. scribit Galenus hunc in modū. Consuetudo est Hip-
 pocrati, ab uno symptomate notissimo, uocis scilicet amissione, se
 pius nominare atq; significare sic qui nullum motū uoluntariū ha-
 bent,

Carus.

ἀφύπναι.

bent, uel nihil omnino sentiunt. Decumbunt autem eodem modo quo apoplectici, sine sensu pariter & motu. Hinc palam fit, interpretem hunc Galeni locum minus recte cōuertisse. Proprie stupor nominatur.) Græcè est, *νυγίαι λήθη καὶ κάρη*, proprie carus nominatur. Differt autem stupor, qui Græcis *νύκτα* uocatur, à caro: quippe, ut Galenus libro 1. de Sympt. causis cap. 4. testatur, stupor nō Stupor. est nisi sentiendi & mouendi difficultas. Carus uero, ut dictum est, Carus. utriusq; omninoda priuatio. Ex uno symptomate.) uocis scilicet amissione. Neq; enim aliter, &c.) Græcè est, *ἡ δὲ γὰρ ἡ δὲ ἀλλὰ οὐδὲν οἶον τὸ σπασμὸν καὶ τὸ σῶμα*, neq; enim alioqui uniuersum conuelli corpus potest. A Græcis.) Adijciendum, omnibus. Quippe Græcè est, *πάντες οἱ ἄλλοι*. Quidā uero sequēti.) Addendum omnino. Græcè enim est, *ἐν τῇ τρίτῃ πάσης ἡμέρας*, tertia omnino die.

APHORISMVS VI.

Ὅσοι ἐν πὸ τετὰν ἀλίσκονται, ἐν τεσσαρσιν ἡμέραις ἀπόλλυνται, ἢν δὲ ταύτας διαφύγῳσι, ὑγιεὶς γίνονται.

Qui à distentione capiuntur, intra quatuor dies pereunt. si uero hos effugerint, sani fiunt.

Quis sit morbi peracuti terminus ac finis, hoc in aphorismo distentionis exemplo mōstrat Hippocrates. Quid uero sit distentio, alibi est à nobis abūde dictū. Esse uero peracutū morbum distentionem, non solū in Com. in hunc aphorismū conscriptis, uerum etiā sect. 1. aph. Com. 12. diserte Galenus testatur. Quū itaq; sit morbus peracutus, necesse est ut qui ea laborēt, intra quatuor dies pereant, quod is sit illorū morborū finis, et facultas admodū etiam robusta, dolorē et laborem, quē distentio ipsa affert, diutius ferre non possit. Quod si uero ultra diē quartū progrediuntur, conualescunt. Quippe tum naturam superasse morbū certissima spes est. In Commēt. ubi interpres conuertit, ita quod, adijciendū erit, meritō. Græcè enim legitur, *ὅτι αἰνέται αὐτὴν συντεμετήσαν ποιεῖν*, ita ut meritō natura uelociorē faciat indicationem.

Distentio est peracutus morbus.

APHORISMVS VII.

Τὰ ἐπιληπτικὰ ὁκρόσοις πρὸ τ' ἡβῆς γίνεται μετὰ ασυμῆχαι. ὁκρόσοις δὲ πίντε καὶ ἀνοσμ' ἐτέρω γίνεται,

τοῖσι τὰ πάλαι ξυκαποθύσκει.

Comitiales quibus ante pubertatem accidunt, mutationem accipiunt. Quibus autem uigesimo quinto, ijs magna ex parte commoriuntur.

QUUM uariæ sint mutationes quæ in pueris comitiales morbos sanare possint, ut in enarratiõe aphorismi 45. sectionis secundæ est commemoratum, hic unius tantum, eius scilicet quæ ex ætate accidit, meminit Hippocrates. Quid uero mutationis nomen ueniat intelligendum, Galenus in suis Commentarijs explicat. Cæterum uerborum Hippocratis non est is sensus, quemadmodum nonnulli putant, quod omnes quos ante pubertatē comitialis morbus corripit, ab eo liberentur. Quippe malum hoc, ut in Commentarijs etiam testatur Galenus, non sanatur etiam pubertatis præterito tempore, nisi in alijs etiam se recte gesserint ægrotantes. Verum id potius in hoc aphorismo innuit Hippocrates, quod si ætatis mutatione sanari accidit comitalem, certe non sanatur nisi is qui ante pubertatem inuasit. Quod autem sit pubertatis tempus, Galenus in Commentarijs exponit. Quibuscunq; uero comitialis uigesimo quinto anno, hoc est in iuuentute, accidit, ijs magna ex parte commoritur. Non autē temerē dictum est, magna ex parte. ἵτι γὰρ ait Philotheus, ἵτι ἡ γὰρ διὰ τὴν ἡλικίαν διαταρῖν τὴν παλαιὰν νόσον, quippe contingit ut etiam in ætate declinante per moderatam uictus rationem desinat comitialis. Neg. enim παλαιὰ alia est ætas, ut suprā etiam est comprehensum, quam ea quæ iuuentutem excipit, aliq; nomine Græcis ἡλικία, ἡλικία, id est constans et uirilis ætas appellatur. Proinde Musa hoc in loco nō sine maximo errore παλαιὰ uigorem conuertit. Non est autē mirum si comitiales qui à iuuentute, ætate quidem calida et sicca, atq; adeò contraria, non sanantur, ad finem usq; uitæ durare. Sequens enim ætas similis planè est, hoc est frigida et humida, ideoq; ab ea non proficitur, sed potius, tanquam à suo simili, conseruatur. Quum igitur ad huius mali causæ amolitionem nihil auxilij afferat hæc ætas, ad finem usq; uitæ subinde durare, atque commori illis hoc ipsum necesse est.

Aphorismi
sensus.

Magna ex
parte.

παλαιὰ.

Muse erratum.

Annota-

In altera parte aphorismorum.) Sectione scilicet secunda aph.
45. Si iuvenes.) Græcè, *τῶν νέων*, si pueri fuerint. Hanc au- Interpretis
tem uocem *νέων* idem hoc loco quod pueris significare, in aphoris-
mi iam citati enarratione abunde diximus. Huc accedit, quod non
iuvenes hoc morbo correpti liberentur, sed potius pueri. In secū-
da septimana.) Græcè est, *μὲν τὸν δέκατον ἡβημασία*, post secun-
dam septimanam, id est anno decimoquarto. Quippe post annum
14. ut paulò post inquit Galenus, pubertas ipsa incipit, & usq; ad
25. progreditur. Hic certe committere non possum, quin Galenum,
cuius uiri nescio quo spiritu, famam ac gloriam sempiternam mul-
ti hodie scitoli labefactare suis sophisticis argutijs conantur, à Mu-
se iniuria uindicare, qui in suis Commentarijs bis asserere audeat, Ga-
lenum sibi hoc loco planè pugnantiā docere, ut qui alibi tradat pu-
bertatem longius extrahi quàm in prædictum tempus, nèpe in an-
nos 49. Nam quod aliquid tale dicat sectione 3. apho. Comment.
27. falsissime à Musa asseritur, quum in eo Commentario huius rei
ne uno quidem uerbo meminerit. Præterea non rectè affirmat Mu-
sa Galenum docere pubertatis terminum esse septimanam quintā,
hoc est annum uigesimumquintum. Nam nullum unquam reperiet
locum in quo id ipsum doceat Galenus. Quintā quidem septima-
nam iuuentutis esse finem, at minime pubertatis, in frā Comment.
9. huius sectionis scribit. Item li. 6. de Tuenda sani. ca. 2. initium de
clinationis aut remissionis, *παραμυρ* Græci nominant, nonnullos
habere statim à trigésimo anno, alios uero post 35. tradit. Si igitur
à trigésimo statim anno nonnullis remissio fieri incipit, quomodo
id tēpus pubertatis finis esse potest, quū inter pubertatē ac remis-
sionem alia quedā ætas, iuuentus nimirū, interueniat. Quare Mu-
sam in reprehendendo Galeno circumspēctiorem fuisse cuperem.

Ex etate.) Græcè, *ὅπῃ τὸ ἡβητικόν*, à pubertate, sed magis siccita-
te, quæ hanc etatem, & uictus rationem consequitur.

APHORISMVS VIII.

Οἷοι σοι πλὴν οὐ πικρὸν γινόμενοι ἐκ ἀνακαταίρων ἐν πρὸ
σαρτοκαίει καὶ ἡμῆροισι, τῶν τοι σιμῶν ἐμπύημα μὲν ἵαται.

Quicumque pleuritici facti intra quatuordecim dies per superiora non purgantur, is malum in suppurationem conuertitur.

Superiora. **Q**uod eos qui pleuritide correpti sunt, per superiora, hoc est sputa, purgari oporteat, idque intra quatuordecim dierum spatium, hoc in aphorismo docet Hippocrates. Quod si uero hoc dierum intervallo non fuerint purgati, in suppurationem abire malum necesse est. Pleuritis uero, ut testis est lib. 5. de Male affe. locis cap. 2. Galenus, nihil est nisi inflammatio quæ in succingente costas membrana, ac musculis illi continuis fit. Eaque uera existit pleuritis, non mendosa, ut falso asserit Musa. Cæterum quod ait, intra quatuordecim dies, manifeste innuit pleuritim esse morbum acutum. Nam acuti morbi, ut supra dixit, in quatuordecim diebus iudicantur. Iudicari autem intra hos dies pleuritim, sect. 1. aph. Cō. 12. ijs uerbis disertè testatur Galenus: Magna ex parte pleuritis terminum suam iudicationis habet decimum quartum. Nec temere adiectum est à Galeo, magna ex parte, quia nonnunquam in septimo etiam iudicatur, ubi scilicet coctio in sputis circa tertium uel quartum diem apparet, eodem ibidem teste. Sed eius præstat uerba subiungere. Si concoctio, inquit, circa tertium uel quartum diem apparuerit, non contingit morbum lateralem transcurrere septimum. Porro animaduertendum, Hippocratem per quatuordecim dies non intelligere id spatium dierum quod statim à primo insultu morbi tot circumscribitur diebus, sed id potius quod metitur ab eo die quo æger expuere coepit, ut sit sensus: Qui non purgatur in quatuordecim diebus, supputando nimirum ab eo quo expuere coepit die. Et nisi ita hunc locum Hippocratis accipiamus, ut sibi pugnantia dixerit Hippocrates oportet fateamur. Quippe is lib. 3. Epid. in historia Anaxionis, quam sect. 1. aph. Com. 12. et li. 1. de Iudicijs ca. 18. citat atque explicat, pleuritidis iudicationem trigesimo quarto die factam esse scribit, supputatione facta à primo eius mali insultu. Ibidem autem ait, Die decimo septimo coepit paucum quid coctum expuere. Quod si itaque dies qui inter 17. et 34. sunt supputaueris, quatuordecim esse planè comperies. Nisi itaque humores qui inflammationem excitauerunt, in thoracis spatium resudent et effun-

effundantur, inq; quatuordecim diebus per sputa expurgentur, malum ipsum in suppurationem transire est necesse. Suppuratio-
nis autem vox duo significat. Primò, inflammationis ad pus trans-
mutationem. Secundo, puris inter thoracem & pulmonem effu-
sionem. Vitrum horum intellexeris per suppurationem, nihil refert:
quandoquidem utrumq; illorum accidat, quum plcuritici non pur-
gantur per superiora. Quid aut subinde sequatur suppurationem
ipsam, infra, nimirum aph. 15. huius sectionis, docebit Hippocrates.

ANNOTATIONES IN COM-
mentarios Galeni.

In libro de victu acutorum.) Libro uidelicet primo, aph. 26.
ubi ita scriptum reliquit. *ἐταρ ἄρρονται πρὶν ἢ τι ἄξιον λέγειν καὶ ἰακὰ
θαίρεισθαι, αἰτὶ ἀρκατέρις*: ubi aliquid notatu dignum expuere
& expurgari cœperint. Nam purgationes. In prognostico.)
Libro nimirum 2. aph. 52. ubi in eum scribit modum, *τὰς τῶν πύλων
καθάρσεις*, sputi purgationes. Ea quæ sit ad pus transmutatio-
nem.) In quacumq; corporis parte id ipsum contingat. In se-
quentibus.) Aphorismo scilicet. 15. huius sectionis.

APHORISMVS IX.

Φθίσις γίνεται μέλαια ἡλικίᾳσι τοῖσιρ ἀπὸ ὀκτὼ καὶ
δέκα ἐτῶν μέχρι πέντε καὶ τριήκοντα.

Tabes maxime fit in ijs, ætatibus anno nimi-
rum decimo octauo, usq; ad trigessimum quintum.

DE ijs ætatibus in quibus potissimum tabes accidit, uerba fæ-
cit hoc in aphorismo Hippocrates. Per tabem autem non
omne corporis maciẽ, sed eam tantum quæ pulmonis exulceratio
nem consequitur, intelligere oportet. Quamquidẽ adolescentiæ &
iuuentuti potissimum accidere innuit, dũ ait, a decimo octauo anno
usq; ad trigessimum quintum. Hoc enim annorum numero hæduæ æta-
tes, ut alibi copiose ostendimus, complectuntur. Quum uero dicit æ-
tatibus, non est intelligendum quod ista ætatis ratione accidant, sed
propter errores potius quos ea in ætate cõstituti in uictus ratione
cõmittunt. Quippe huius ætatis homines belligerant, saltant, currunt
uenationẽ aliudue genus laboris uel exercitij immodici exercent,
propter

propter quod uenas rumpi accidit. Quam quidem subinde sanguinis primum spuitio, et dein tabes comitatur, ut fufius in Commen. 29. secti. 3. apho. docet Galenus. Philotheus adolescentibus tabem accidere censet propterea, quod sanguis in ijs copiosius sit, qui uasa pulmonis distendat, & rumpat, ut necesse esse ducat subinde conse qui tabem. Iuuenibus uero propter biliosi sanguinis redundantiā, qui sua acrimonia uasa erodeus, sanguinis spuitionem, & subinde tabem excitet.

ANNOTATIONES IN COM-
mentarios Galeni.

In superioribus aphorismis.) Nempe 29. aphorismo sectionis tertie. Propter thoracis atq; pulmonis communionem.) Nam & in eo qui hunc præcedit, & eo etiam qui sequitur aphorismis, de thoracis & pulmonis malis uerba facit Hippocrates. Recte igitur ait, propter sermonis communionem hic tabis fieri mentionē, ut pote quæ pulmonis sit exulceratio. Mediam inter annos enumeratos.) Adolescentiam intelligit. Quid uero sit adolescentia, quid iuuentus, per sequentia dilucide expedit.

APHORISMVS X.

Οἱ σοὶ καὶ ἄλλοι ἀφ' οὗ γινεται, ἐς τὸν πνέμονα τὰ τέ-
τοις πρὶν τε τοῦ, καὶ ἐπὶ τῇ ἡμέρῃ ἀπὸ θνήσκουσιν, ἢν δὲ
ταύτας ἀφ' οὗ γινεται, ἡμεῖς οὖν γινόντων.

Qui anginam euadunt, ijs ad pulmonem ma-
lum transit, & intra septem dies moriuntur. Si ue-
ro hos dies euaserint, suppurantur.

Intra sep-
tem dies.

Hvmores anginam efficientes nonnūquam ad pulmonem de-
cumbere, atq; intra septem dies interitum asserre, hoc in a-
phorismo Hippocrates docet. Quippe ab humoribus eò delatis æ-
grotantes suffocantur. Non autem ab re hæc Hippocratis uerba
ἐπὶ τῇ ἡμέρῃ, Celsum secuti, conuertimus intra septem dies, ne sci-
licet quispiam putaret Hippocratem hoc uelle ijs uerbis innuere,
sic laborantes non posse aut septimum diem mori, quod planè fal-
sissimum foret, quum nonnulli citius pereant. Hinc in Commenta-
rijs suis Galenus etiam hæc uerba ita interpretatur, ὡς τὰ πάλαι ἔ-
π' ἡμέρας

ἐπὶ τῷ ἑβδόμῳ, hoc est, magna ex parte ante septimum diē.
ἐπὶ enim Attice idem quod πρὶν, id est ante significat. Quod si ue-
ro, inquit Hippocrates, intra hoc spaciū non moriuntur, tunc
humores qui in pulmonem decubuerint, in pus mutantur. Quod
si non fuerit expurgatum, tabidos fieri contingit.

APHORISMVS XI.

Τοῖσι μὲν πρὸ τῶν φθίσιων ἐνοχλουμένοισι, ἢ τὸ πῦσμα
ὄψεσθαι ἀποθνήσκουσιν καὶ ὅτι ἐπὶ τοὺς ἀνδράκας ἐπιχέ-
μενον, καὶ αἱ τρίχες ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ῥέουσιν, θανάτῳ δίδως.

Si is qui tabe infestantur, sputum quod tussien-
do excreat, grauius olet carbonibus impositum,
& capilli à capite defluunt, letale.

Hæc Hippocratis sententia ad eam artis partem quæ futura
prædicat pertinet: quippe duas nobis notas ob oculos po-
nit, quibus eos qui tabe sunt correpti, non ita multo post moritu-
ros certò prædicere licebit. Per tabem autem macies ea uenit acci-
pienda, quæ pulmonis ulcera comitatur. In ea sputum, quod non
nisi per tussim excreatur, carbonibus impositum si grauius olet,
primum letale est signum. Externam enim putrefactionem humo-
rum qui sunt in pulmone, præ se fert. Philotheus censet sputum
in uitrum iniectum, carbonibus esse imponendum, ut scilicet dissolu-
tum suā graueolentiā magis ostendat. Sed non est opus ista exqui-
sita diligentia, quod nimirum assidentes, imò etiam ægrotantes ip-
si, citra etiam carbonibus adhibitos sputi factorem experiantur. Al-
terum signum letale est, capillorū ē capite defluuium. Causam Ga-
lenus in Commentarijs suis recitat.

Capillorū
defluuium

APHORISMVS XII.

Οκόσοισι φθίσιων αἱ τρίχες ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ῥέουσιν,
οὗτοι διαφθόιν ἐπιγενομένης ἀποθνήσκουσιν.

Quibus tabe correptis capilli à capite defluunt,
ij alui profluuio succedente moriuntur.

Præcedente aphorismo duo signa, ē quibus futuram in tabidis

FF mortem

mortem prædicere licet, Hippocrates recensuit. Nunc tertium, nempe alui profluuium, adicit, quod ubi apparuerit, non procul esse mortem coniiciendum erit. Id quod discrete innuere uoluisset, uerbo præsentis temporis ἀπορροιας usus est, quo imminente iam quæ si mortem expreßit. Porro alui profluuium duplici ratione malum est. Primo ut causa, quod scilicet facultatem nedum in ægrotis, sed et in sanis dissoluat atque deiciat. Secundo ut signum, quia naturalium facultatum imbecillitatem significat. Rectissime igitur Hippocrates in tabidis mortem haud ita multo post accidere scribit.

APHORISMVS XIII.

Οἱ σφοδρῶς ἀφροδισ ἀναπνέοντες, τοῦ τέτοιου ἐκ τοῦ πνεύμονος ἡ τοιαύτη ἀναγωγή γίνεται.

Qui spumantem sanguinem excreant, is de pulmone educitur.

Quod sanguis spumans excreatus, aut tussiendo eiectus, è pulmone feratur, hoc in loco Hippocrates monstrat. Spumans aut sanguis est, qui innumeras ampullas obtinet, ita ut planè nulla eius pars, saltem notatu digna, sit intus et in superficie, quæ sine spuma reperiatur. Quæ autem sit causa generationis spui, Com. 43. sectionis tertiæ aphorismorum, et sect. 7. Comment. 30. Galenus copiosissime docet. Non temere autem dixit Hippocrates ἀναπνέοντες, id est excreant, ita enim nos Celsus lib. 2. ca. 6. secuti, conuètere uoluimus: uel ut meliora etiam exemplaria habent, ἀναπνέοντες, hoc est extussunt, quippe, ut Galenus sect. 2. aph. Comment. 43. testatur, quæ una cum sanguine ex pulmone educitur spuma, subito simul et cum tussi educitur. Spumantem uero sanguinem è pulmone educi par est, ut qui illius substantiam, quæ, Galenoli. 4. 6. et 7. de Usu par. teste, leuis, rara, aërea, spirituosæ, et ueluti ex spuma quadam sanguinis concreta, est constituta, uasisque plurimis contexta, referat. Quinetiam Galenus infra Comment. 39. huius sectionis spumantem humorem in carne pulmonis contineri, à quo, utpote substantiæ suæ simili, nutriatur, scribit. Et supra Com. 43. sect. 2. palam dicit, Sanguis quic pulmone educitur spumans, est uisceri similis. Proinde recte admodum Hippocrates hoc loco asserit, sanguinem spumantem è pulmone educi, atque adeo illum esse male affectum significare, Quale uero malum ostendat

ostendat, Galenus in Commentarijs suis docet.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Si uero spuunt, aut expuunt.) Græcè, οἱ ἀναψύουσι, ἢ ἀναέχουσιν, si uero spuunt, aut extusiunt. Non autem uere ulcera to.) Quod confirmant ea quæ scribuntur à Galeno Com. 30. sectionis septimæ, dum inquit: Sed neq; semper (sic enim conuertendum, et non omnino, ut fecit interpres: quia in Græco est ἀναπνεύς) ex pulmone sanguinē spumofum expuūt. Videtur itaq; quū Interpretex ipsa uisceris substantia simul quicquam effertur, sanguinem sic tis lapsurū spumofum. Hæc ille. Quare sanguis spumofus non excreatur, nisi fuerint in pulmone ulcera. Tū uero sine dolore excreatur. Nā ut testis est li. 4. de Male affe. lo. ca. ult. Galenus, pulmonis ulcera dolor non comitatur.

Pulmonis
ulcera do-

APHORISMVS XIII.

Υπό φθίσιος ἐχομένη διαρροία ἐπιτεταμένη, θανατώδης. lor non co
A tabe correpto si alui pfluuiū successerit, letale. mitatur.

Hic aphorismus quum abunde sit paulo antè à nobis expositus, uberiore enarratiōe haud eget, præsertim ubi Galeni Commentarius accefferit.

APHORISMVS XV.

Οἷοσι ἐκ πλευρίτιδος ἔμπτυοι γίνονται, ἢ ἀνακαθαρθεῖσιν ἐν πνεύματι καὶ ἡμέρισμῳ, ἀφ' οὗ ἂν ἡ εὐχὴ εἴνηται, πνέονται. ἢ διὰ μὲν, εἰς φθίσιον μεταβαίνουνται.

Qui à pleuritide suppurantur, si intra quadraginta dies à quo fit ruptio per superiora purgantur, leuantur Si uero non, in tabem abeunt.

In aphorismo octauo huius sectionis, Hippocrates docuit, quod pleuritidis in suppurationem transeat, ubi ea affecti intra quatuordecim dies per superiora haud purgantur. Nunc quid suppuratiōe facta ægotantib. accidat, exponit inquit: Qui à pleuritide (in enim hoc loco idè quod μετα significat) suppuratur, hoc est, pus intra thoracē et pulmone cōtinēt, si intra 40 dies: quippe

410 2. IN HIPPOCRAT. APHORIS.

is est terminus iudicationis acutorum morborum, ex degeneratione seu mutatione de specie in speciem uocatorum, qualis est iam pleuritis in suppurationem abiens, supputando ab eo die in quo ruptio fit. Quod adijcitur propterea, ne quis à principio pleuritidis numerare incipiat. Per sputa purgantur, id enim *ἀναπνεύσειν* uerbum significat. καὶ ἀρτέον namq; idem quod *ἔλκεν* denotare Commēt. 8. huius sectionis est dictum. Leuantur à malo. Vnde palam fit, usq; ad quadagesimum diem pulmonem posse illesum permanere. post hunc quia putrescere incipiet pus, exedetur & exulcerabitur, tabesq; fiet. Quare rectissime subiungit Hippocrates: Si uero non per sputa intra dies quadraginta purgantur, in tabem transeunt, quod pulmo, ut comprehensum est, diutius ab erosione tutus esse nequeat: quippe quum rarus sit pulmo, ut prompte in se recipiat pus, à quo subinde substantia eius exulceratur. Vt itaq; pleuritiā suprà in aphorismo 8. huius sectionis terminum purgationis statuit quartumdecimum diem, sic suppurationi quadagesimum.

APHORISMVS XVI.

Τὸ θερμὸν ἐλατῆς ταῦτα τοῖσι πλειοναῖς χρομένοι-
σι, σαρκῶν ἐκθύλωσι, νδύρων ἀκρωτέων, γνάμης νάρεα
σι, αἰμορραγίας, λεποθυμίας, ταῦτα οἷσι θάνατον.

Calidum ijs qui eo sæpius utuntur, hæc detrimēta affert: carniū effœminationem, neruorū incontinentiam, mentis stuporem, sanguinis eruptiones, animi defectiones. Hæc quibus accidunt, mors.

Calidum. **DE** immodico calidi usu hoc in aphorismo tractat Hippocrates, quæq; mala et detrimēta afferat id ipsum monstrat. Quum uero calidum, ut testatur Galenus li. 1. de Elementis, bifariam accipiat, uno modo pro corpore q. calorem in se habet, alio modo pro qualitate quæ ipsi inest, sciendū erit hic in prima accipi si gnificatione, pro corpore nimirū calido, neq; tamē quouis, sed pro aqua duntaxat calida. Quod in primis metipse Hippocrates confirmat, dum in libro de Usu humorum inscripto huc aphorismū ad uerbum repetit. Quinetiā Galenus ipse Com. 24. huius sectionis de

nis diserte hac in sententia Hippocrati de aqua calida sermonem esse, ijs uerbis testatur: Haec uero de aqua calida et frigida sermonem habuit Hippocrates. Huc accedit, quod nisi fateamur Hippocratem de aqua calida in praesentia loqui, non est cur haec detrimenta quae hic ab eodem recenserentur, a calido posse fieri recte affirmemus. Quippe calidum quod siccum est, contraria potius mala affert, ut ex sequentibus palam fiet. Quod uero dicit Hippocrates, ijs qui eo saepius uentur: manifeste significat, calidum non semper haec asserre mala, sed tum maxime quando usus eius immodicus fuerit. Nec etiam de eo quod Musa nota immodice est calidum, ut Brasauolus censet: hoc enim exiecat, atque tur. adeo mala quae hic commemorantur non procreat, quemadmodum Galenus aquae calidae exemplo li. 3. de Tuenda sani. ca. 3. ostendit in eum scribens modum: Quod si iusto calidiores fiat, calida quidem uis, sed non perinde humida: Quippe horrere et desari eorum meatus conungunt, ita ut nec madescere ab humore extrinsecus accedente possint. Haec ille. De calido igitur quod temperatum existit, quod tamen immodice utimur, Hippocrati hoc in loco sermo est. Cuius rei testis est locupletissimus Galenus, qui libro 4. de Simpl. medi. facul. capite 1. ita scriptum reliquit: Calida, inquit, temperata grata amicaque sunt. funditur enim quod in corporibus nostris concretum fuerat, quo maxime pathemate uoluptas animantibus constat. At si moram etiam trahant, sensim quoque et ipsa molesta euadunt. Ad tantam enim fusionis inmoderationem ita recidunt, ut substantiam nostram discutiant, dissoluant, ac dispergant. Verum tum quidem si ne mordicatione infestant, et animi deliquium afferunt, uiresque deiciunt, ut mors quoque tandem sequatur. Haec uero Galeni uerba recensuimus. E quibus equidem sole clarius intelligitur, calidum temperatum haec de quibus Hippocrati sermo est efficere, et minime immodicum atque adeo intemperatum, ut Musa existimat. Ea namque secant, disungunt, dirimuntque substantiam, ut in loco paulo antecitato Galenus fusius ostendit. Neque est cur aliquis miretur, qui fieri possit ut calidum quod nomen excessus est, de temperato dicatur. Quomodo Quippe, ut testis est libro 3. Simpl. capite 11. Galenus, id quod calidum de mediocriter est temperatum mixtum uel interdum calidum appellatur, temperato mus, et si minus proprie. Sic aquae dulcis balneum, de quo hoc lo-

412 **IN HIPPOCRAT. APHORIS.**

contraſtat Hippocrates, quod temperatum exiſtit, calidum uoca-
tur. Hoc itaque calidum, quod uimurum humidum et temperatum
eſt, ſi crebro eo utamur, carniū aſſeret effœminationem. Eſt au-
tem proprie loquendo *ινδύλωσις* nihil aliud quàm *χαυνίσις*, hoc
ινδύλωσις. eſt mollicies, laxitas. Siquidem *ινδύλωσις*, Phauorino teſte, idem
eſt quod *χαυνίσις*, ſic ut *χαυνίσις* plane opponatur τῷ πλεονάζειν. Si
gnificat itaq; Hippocrates calidi humidi temperati uſum im-
modicum carnes reddere molliores et laxiores, atque adeò ueluti car-
nes muliebres, quæ minus compactæ ac ſolidæ ſunt, imbecilliores.
Sic quidem libro ſexto Epide. part. 1. aphoriſ. 11. crurum effœmi-
nationem uocat eorundem imbecillitatem, ubi nimirum minus fir-
ma fuerint. Neruorum quoq; imbecillitatem aut incontinentiam,
Neruorum
imbecilli- calidi prædicti immodicus uſus parit. ſuo enim calore neruorū ſub-
ſtantiam diſſoluit, humiditate uero laxat, mollioremq; reddit, ut
hoc nomine ſit neceſſe ut minus robusti ac continentes fiant. Men-
tis præterea, ſeu rationis (*γνώμη* enim Hippocrati idem quod *Διά-
νοια* ſignificat, quemadmodum diximus in explicatione aphoriſ.
6. ſectionis ſecundæ) ſtuporem, hebetudinem, torporem ue indu-
cit. Cauſa eſt iam expoſita: diſſoluit enim cerebri ſubſtantiam. San-
guinis
eruptiones. guinis eruptiones creat, quod ſuo calore uenas laxet atq; dilatet.
Animi defectiones, quod ſpiritus diſſoluat. Et ſanc ipſa experien-
tia confirmat, non paucis in ſolio calido longius deſidentibus ani-
mi accidere deliquia. Quæ quidem et ſanguinis immodicaſ uacua-
tiones ſequi ſolent. Hæc autem ubi accidunt, mors ſequitur: ad
nonnulla quidem breui, ad alia uero longiori tempore, ut copioſi-
us in Commentarijs ſuis Galenus docet. Monet itaq; hoc in apho-
riſmo Hippocrates, omnium rerum, earum etiam quæ ſunt tempe-
ratiæ, immodicum uſum, ut pote noxium, eſſe fugiendum.

APHORISMVS XVII.

Τὸ δὲ ψυχρὸν πρὸς μὲν τὰντος, μελας μὲν, ἐρίγας
πυρετώδης.

Frigidum conuulſiones diſtentiones. denigra-
tiones, & rigores febriles efficit.

Quum

QUUM præcedente aphorismo quid malorum aquæ calidæ immo-
dicus usus afferret, exposuisset: nunc quæ detrimenta
pariat immodicus aquæ frigidæ usus, percenset. Per frigidum au-
tem hic esse accipiendam aquam frigidam, ex ijs quæ in eo qui huc
præcedit aphorismo dicta sunt, fit manifestum: & ex Philotheo ip-
so, qui inquit, *ἡ ἀκρίβεια τῶν πρὸς τὸν ψυχρὸν ὕδωρ, ὅτι ὁ ἀπὸ τοῦ*
progredditur nunc ad mala quæ ex aqua frigida nascuntur. Quæ
propter quum Hippocrates ait, frigidum, repetenda prioris apho-
rismi: uerba erunt, *ἡ ἀκρίβεια τῶν πρὸς τὸν ψυχρὸν ὕδωρ, ὅτι ὁ ἀπὸ τοῦ*
lo sæpius utuntur hæc mala creat. Convulsiones, quod scilicet ner-
uosas corporis partes contrahat, et distendat. Distentiones iisdem
de causis facit. Cur autem distentionis, quam tamen pleriq; convul-
sionis speciem esse tradunt, seorsim mentionem fecerit, in enarratio-
ne aphorismi 57. sectionis quartæ diximus. Denigrationes, potius
quàm liuores, qui Græcis proprie *πυλιδόματα* dicuntur, efficit qui
natiuum colorem extinguit. Rigores quoque efficit, eosq; febriles,
hoc est qui febres excitant: quippe Galenus *περὶ τῶν ἀνὰ* interpreta-
tur, *περὶ τῶν ἐνικαλόμενων*. Febres uero non per se, sed, ut Philotheus
etiam testatur, *ἡ ἀτὰρ συμβιβασθεῖς*, ex accidente afferunt, quod scili-
cet conclusis corporis meatibus putredinem, & subinde febrem ex-
citari necesse sit. Prohibitam autem transpirationem febres &
putredines prompte posse efficere, Galenus libro octauo The-
methodi copiosissime monstrat. Ceterum febriles etiam dixit Hippo-
crates, ut significaret rigores quoq; esse, qui citra febrem excita-
rentur, quemadmodum Galenus libro octauo de Symptomatum cau-
sis capite octauo, quem locum in suis hic Commentarijs citat, fu-
sus docet. In Galeni Commentarijs nihil est quod explicatione
indigeat, nisi quod passim pro liuoribus sit reponendum denigra-
tiones, ut sit differentia inter *πυλιδόματα* & *μυδαρόματα*. Præterea u-
bi interpres, Et quidem liuores ex refrigeratione fieri, nullo pror-
sus sensu conuertit: Græcè est, *καὶ μὴ δὲ καὶ μυδαρόματα ἐκ ψύξης*
ταὶ τῆ ψύξης, Et sanè quidem denigrationes re-
frigeratione efficiunt.

APHORISMVS XVIII.

Τὸ ψυχρὸν πολέμιον ὁσίοισιν, ὁδῶσι, νόσοις, ἐγκυφά-
λῳ, καὶ πᾶσι μυελῶ. τὸ δὲ θερμὸν, ὠφέλιμον.

Frigida ossibus, dentibus, neruis, cerebro, dor-
sali medullæ inimica est. Calida uero, utilis.

Aqua frigi-
da ossibus
aduersa
quare.

Insensibilia
patiuntur,
etiamsi non
dolent.

Quibus partibus corporis maxime obsit immodicus frigida
usus, hoc in loco Hippocrates ostendit. Primum autem ossi-
bus esse inimicā & aduersam inquit, utpote quæ sint e semine pro-
creata, atq; adeò exanguia, et frigida. Solæ enim carnosæ partes,
ut testis est lib. 1. de Natura humana Com. 27. Galenus, ex sangui-
ne sunt factæ. Ossa uero ex semine esse formata Galenus alijs etiam
in locis discrete asserit, potissimum autem in lib. 1. de Semine, ubi i-
ta scriptum reliquit: Arteria, uena, os item & membrana e semi-
ne fabricantur. Quum itaq; exanguia & frigida sint ossa, non est
mirum quod ab immodico frigida usu offendantur, utpote exigui-
um qui in ijs est calorem extinguentis, & ueluti mortificantis. At
qui dicit hic quispiā, qui fieri possit ut ossibus, quæ, Galeno in lib.
de Odoratus instrumento teste, sensus expertia sunt, cuius rei qui-
dē causam li. 1. 6. de Usu p. r. idem Galenus exponit, frigida sit ini-
mica, atq; adeò eadem ledere queat? Respondeo, insensibilia qui-
dē non dolent, atqui patiuntur tamen. Sic lapis, lignum, & eius ge-
neris multa quæ sensu carent, non dolent quidem, patiuntur tamē.
Ligna enim ab igne patiuntur, & penitus in cinerem aguntur.
Lapides quoq; à malleis conteruntur, atq; adeò patiuntur. In eum
sanè modum Philotheus etiam hanc obiectionem diluit inquit,
καὶ τὰ ἴσα ἀσείδητα αἰσιν, ἐκ αἰσιν ἀπαρτῶ, ἀλλ' ἐμοὶς πάσχειν φέ-
ραμ, ὡς παρὰ λίθου πάσχει φέραμ, καὶ φθάρται, καὶ μινύται. & si of-
sa sensus expertia sunt, nihilominus tamen instar lapidis patiuntur
corruptionem. Quippe lapis corrumpitur, atq; minuitur. Quo-
circa ab immodico usu frigida ledi ossa ipsa constat, utpote à
quo calor illorum natiuus, qui exiguus est, extinguitur. Quo ex-
tincto, & ipsa corrumpi necesse est. Est uero illis calida seu tem-
perata aqua, utpote quæ eorundem calori similis est, utilis & a-
mica, quia illorum calorem conseruat, non dissipat & extinguit,
perin-

perinde atq; frigida. Ceterum dentium separatim mentionem facit Hippocrates, non sanè quod in ossium numero non habeat, id cur separatim putare absurditate haud uacaret: sed quod ab illis aliqua ratione differant. Nam quum reliqua omnia ossa sensu destituantur, nunt dentibus tamen euidentis sentiendi uis, Galeno ca. 5. de ossibus teste inest. Præterea et neruis, cerebro, et dorsali medulla, utpote per excessum frigidis, et exiguum calorem natium obtinentibus, frigida aduersatur. Dorsalem uero medullam frigidam esse, Galenus lib. 1. de Temp. ca. ult. testatur. Idem etiam lib. 2. ca. 4. eiusdem cum cerebro generis esse scribit. Nec temere dixit Hippocrates dorsalis. hac enim adiectione uoluit excludere ossium medullam, quæ à dorsali plurimum uariat. Proinde ut iam commemoratis omnibus partibus frigida est inimica, ita calida utilis, quod nimirum exiguum earundem partium, ut comprehensum est, calorem à corruptione et teredine conseruet ac tueatur. Quare et hic, ut in eo qui præcedit aphorismo, aquam calidam temperatam uenificab.

APHORISMVS XIX.

Ὅσῳ κατὰ ψυκτοῦ, ἐκθερμαίνειν δεῖ, πλὴν ὅσῳ αἱμορροαγῇ, ἢ μέλει.

Quæ refrigerata sunt, ea excalfacere oportet, exceptis ijs unde sanguis copiose profluit, aut profluxurus est.

Quum in duobus qui hunc præcedunt aphorismis Hippocrates, quæ mala et detrimenta immodicus frigide usus procrearet exposuerit, nunc qua ratione illa sananda sint, docere instituit inquit: Quæ refrigerata sunt, ex immodico nimirum usu frigide, ea oportet excalfacere, ut scilicet per contrariū ad suum ac natium temperamentum reducantur. His itaq; uerbis nobis contrariis uulgatissimū hoc medicorū axioma seu principium inculcat, Contrariis contrariis curantur. Quod quidē in simplicibus præter naturam affectibus perpetuò uerū est. Vbi uero multiplex fuerit affectus, tū non semper est ex usu, omnibus ijs quæ præter naturā sunt intelligendum. Hinc rectissime lib. 11. The. metho. ca. 12. ita scriptum reli-

liquit Galenus: Præceptum hoc, contrariorum contraria sunt re-
media, non erit aliquando uerum, aliquando falsum, imò id perpe-
tuò uerum est, quando fieri non potest ut eorum quæ præter natu-
ram sint, quicquam per aliam ullam remediorum speciẽ curetur.
Non tamen ex usu est semper omnibus quæ præter naturã sunt me-
deri, sed quum sola per se subsistunt. Nam si cum alijs unã incidãt,
alijs nonnunquam ante illa est mededum. Primum enim curari de-
bet id quod magis urget, aut sine quo aliud curari non potest. Ma-
gis autem urget, quod maius periculũ, si negligatur, allaturum est.

Quod etiam confirmat idem Galenus, qui lib. 3. The. meth. ca. 9.
in eum scribit modum: Affectus, unde primum maximeq; imminet
homini periculum, hic primus curari debet. Et sect. 1. apho. Cõ.
16. ubi inquit: Vnusquisq; morbus simplex, simplici eget curatio-
ne. Si uero plures inuicem copulentur, tantum habebunt commu-
nem curationis indicationem, quantum copulabuntur, nobis scilicet
ad id quod magis urget festinantibus, non tamen alterius cura
posthabita. Hæc ille. Pari ratione hoc in loco facit Hippocrates,
qui frigida intemperie neglecta, ad copiosi sanguinis eruptionem
se conuertit, eamq; primò curat, ut pote à qua maius ægrotanti pe-
riculum quàm à frigida intemperie imminet. Neglectis itaq; cale-
facientibus, frigidis potius et adstringentibus initio utendum esse
suadet, ut quæ sanguinis profluuium, à quo maius est periculũ, re-
primant. Hinc est quod inquit, Quæ refrigerata sunt, excalfacere
oportet, exceptis ijs unde sanguis copiose profluit. id enim signi-
ficare uerbũ τὰ μὲν ψυχρὰ, suprã in enarratione aphorismi 25. sect.
2. diximus. Variat autẽ hic Græca exẽplaria. aliqua enim simpli-

Græcorum citer habet αἰμορραγίαν μάλιστ', profluxurus est. aliqua, ut nos legi-
codicũ hoc mus, qui copiose profluit, aut profluxurus est. quæ quidem lectio
loco uarie- melior existit. quippe quadrat sententiæ huius sectionis 23. in qua ait
lar. Hippocrat. In ijs frigidò utedũ, unde profluit sanguis, aut fluxu-
rus est. In Com. ubi interpret conuertit maxime, necessariũ. Græcẽ
est ἀναγκασιότατον, magis necessariũ. Et ubi reddidit bonã intẽperie,
Græcẽ legiitur, οὐ τὸν αἵμανα νικῶσαν, ad sibi cognatã tẽperiem.

APHORISMVS XX.

Ἄλλοις τὸ μὲν ψυχρὸν διακινῶδες, ὁ δὲ ἄλλος πλεονεκλεῖται,
ὁ δὲ αἵμανα

ὁ δὲ ὡς ἀνικαύητον ποιεῖ, μελαίνει, εἴγια πυριτάρδεα ποιεῖ, πασμὸς καὶ τῶν τεύχεων.

Ulcerebus frigida mordax, cutē obdurat, dolorem insuppurabilem facit, denigrat, rigores febriles, conuulsiones, & distentiones creat.

IN hac sententia mala quædam suprà nondum commemorata, quæ frigida usus affert, Hippocrates recēset. Neq; enim ψυχρὸν Frigidum. hoc loco, ut in aphorismo huius sectionis 17. aliud significat, nisi æquam frigidā. Hæc itaq; ait Hippocrates, ulceribus mordax est, Mordax ul- non quidem erodendo id quod continuum est, sed potius diuellēdo, ceribus fri- quem admodum copiosissime lib. 4. de Simpl. med. facul. ca. 1. ubi gidum quo hanc Hippocratis sententiam explanat, Galenus monstrat. Eandē modo. etiam citat li. 1. Simpl. ca. 23. Cutē quoq; frigida obdurat, substan- Cutem ob- tiam eius densans & constringens. Exemplo nobis erit lutū, cuius durat. substantiam à frigore constringi uidemus manifestissime. Dolorem Dolorē in- facit insuppurabilem: eo quod natium calorē, qui suppurationis suppurabi- causa est, extinguat. Quo pacto autē suppuratio fiat, Galenus lib. lem. 5. Simpl. ca. 5. abunde docet. De puris etiam generatione diximus in expositione apho. 47. sectionis secundæ. Quod uero denigra- tiones, rigores febriles, conuulsiones, ac distentiones efficiat aqua frigida, in enarratione aphorismi 17. huius sectionis est ostensum. In Com. nihil est quod annotationē requirat, præter hoc quod ubi interpres cōuertit, densior est quàm pro eius substantia cutis, Græcè legitur, πυκνότερον ἢ κατὰ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ τὸ διαμαίειν, densior est cutis quàm ut eius substantiam peruadere possit. Repetendum enim est uerbum διαφρίσκει, quod præcedit.

APHORISMVS XXI.

Εἰς δὲ ὅτε ἐπὶ τῶν τεύχεων ἀνδρῶν ἡλικίᾳ νέῃ ἐν σάρκῳ, θέρει & μίση, ψυχρὸ πολλὸ κατὰ χυμὸς ἐπανακλῆσιν θέρμης ποιεῖται. θέρμην δὲ τῶν τεύχεων.

Nonnunquā in distēctione sine ulcere, iuvene me-
diocri corporis habitu prædito, æstate media fri-

gidæ aquæ copiosæ perfusio caloris reuocationē facit. Calor autem hæc sanat.

Distentio-
nem quādo
et quomo-
do sanet a-
qua frigida
**Interpretis
lapsus.**
**Musa erra-
tum.**
**Frigidū ca-
lorem ex ac-
cidenti re-
uocat.**

IN præcedentibus aliquot aphorismis Hippocrates mala et incommoda quæ frigidæ usus affert commemorauit. nunc quæ in terdum eius usum sequuntur commoda, monstrat inueniens: Nonnūquam in distentione aquæ frigidæ copiosæ perfusio reuocat calorem. Anneclit autem multas conditiones, ut significet hoc ipsum non nisi rarissime accidere. Inter has quidem prima est, ut distentio illa sit citra ulcerationem, quod illa, etiamsi reliquæ conditiones adsunt, aqua frigida nunquam sanetur, ut fusiū in Commentarijs docet Galenus. Altera, ut qui distentione laborat sit iuuenis, et natura calidus. Quippe senex ubi fuerit, aquæ perfusio calorem exiguum in sene extinguet. Neque satis est ut qui ita laborat sit iuuenis, uerum etiam requiritur ut sit temperatus, moderatus, seu melioci corporis habitu præditus. id enim significat hoc in loco, *ὡραγος*, ut in explicatione aphorismi septimi sectionis quartæ diximus: et non bene carnosum, ut conuertit interpres. Quare excluduntur hac dictione et graciles, et obesi. Graciles enim quod nullum habeant munimen, quod principes partes ab iniuria frigidæ tueatur, ledi necesse est. Obesos uero, quod exiguum calorē natium obtineant, qui facile à frigidæ perfusione extingueretur, quemadmodum copiosissime Galenus libro 3. de Tempe. cap. ult. ubi præsentem citat aphorismum testatur. Musa non recte per *ὡραγος* intellexit eum in quo multa est caliditas. Quippe qui plus iusto calidus est, hunc frigidæ perfusio ledit, quod nimirum restricta et densata eiusdem cute, caloris exhalationem prohibeat, atque adeo illum mirū in modum augeat, ut subinde hoc nomine natium extinguat. Tertia cōditio est, ut aquæ perfusio in eo qui correptus est distentione, fiat æstate media, ne scilicet alio tempore nudū corpus ab ambiētis frigiditate offendantur. Quarta, ut copiosæ frigidæ perfusio fiat: quod exiguae aquæ affusio hoc ipsum quod Hippocrates molitur præstare non queat. His igitur cōditionibus adiectis aquæ frigidæ perfusio calorem reuocat, idque non per se, sed ex accidente: hoc est nō primo statim eius occursum, uel protinus

ut adnota est, sed tēpore. Quippe per se cutem refrigerat, refrigerationem uero cutis densitas & constrictio sequitur. Conclusa ita que summa corporis facie, repercussus refractusq; sit calor eius qui à profundo ascendit, quiq; simul propter diffusus inopiam est acervatus. Simul propter frigidi circumstantis uolentiam in altum recedit. Simul ex humoribus qui in profundo sunt, nutritur. Vbi collectus tandem nutritusq; calor ad summa corporis uolentius ruit, sit eiusdem repercussus, seu reuocatio. Quid multa: frigida aque affusio primum cutem perfrigerat: frigus uero cutis densitas & reditus caloris ad profundum consequuntur. Rursus densitatē, diffusus prohibitio: reditus uero caloris ad interiora, concoctio, consuminatioq; qui istic sunt humorū sequitur. Diffusus tandem prohibitionem, caloris collectio, quemadmodum copiose Galenus li. 3. de Temp. ca. ult. docet. Quapropter per presentem Hippocratis aphorismum non euertitur hoc medicorum principium, contraria contrariorum sunt remedia: neq; enim per se frigida sanat distentionem, sed ex accidente. calor uero est qui per se illam curat. Quod ut diserte significaret Hippocrates, prædictis subiunxit. Calor autem hæc sanat, soluitue. Quippe ῥύμα uerbum est mediū, idemq; quod λύειν libero, soluoq; ut in expositione aph. 51. sect. 4. est dictum, significat. In Commēt. ubi interpret conuertit, sicuti in distentione, Græcē legitur ὡς ἐν τινάδε, quod in distentione, scilicet raro inuuet frigidū. Dein passim ubi conuertit interpret bene carnosus, quum in Græco sit ὡσαύτως, reddendum erit mediū cri corporis habitu præditus.

APHORISMVS XXII.

Τὸ θερμὸν ἐκ πυκνότητος, οὐκ ἐπὶ παντὶ ἔλκεα, μέγιστον σπμῶν ἐς ἀσφαλείην, δέσμα μαλαρώσει, ἰχναίνειν, ἀνώδυνον, ριγίωμ, πωσσωμ, πτάνων παρηγορίων. τῶν δὲ ἐν κεφαλῇ, κατεβαίλω λύει. πλείον δὲ διαφίρει ὀστέων κατ' ὄγμοι, μάλιστα δὲ τοῖσι ψιλομένοισι. τοτέων δὲ μάλιστα τοῖσι ἐν κεφαλῇ ἔλκεα ἔχουσι, καὶ ὅσοις τῶν ψύξει θνήσκει, ἢ ἐλκοῦται, καὶ ἐρωσιν ἰδιομένοισι, ἔσθλη, αἰδίη, ὑσίρη, λύει, ποτίοις τὸ θερμὸν φέλιον, καὶ κρινον.

το δὲ πυρρὸν πολέμιον, καὶ κτῆνον.

Calida ubi suppurationem facit, non tamen in omni ulcere, maximum securitatis signum existit, cutem emollit, extenuat, dolorem lenit, rigores, conuulsiones, & distensiones mitigat. Eorum autem quæ in capite sunt malorū, grauitatem eiusdem soluit. Plurimum uero ossibus fractis confert, sed præcipue ijs quæ denudata sunt. Præterea his maxime quibus in capite ulcera nascuntur, & ijs quæ à frigore moriuntur, aut ulcerantur, & herpetibus exedentibus, sedi, pudendo, utero, uesicæ. His calida amica, & iudicans: frigida uero inimica, & interimens.

Calidū sup-
purat.
IN hoc aphorismo calidæ aquæ facultates aliquot recēset Hippocrates, primumq; eas quæ raro, deinde uero eas quæ frequenter apparent. Nam *θερμὸν καὶ ψυχρὸν*, hoc in loco, ut in prioribus aliquot aphorismis, calidam & frigidam aquam significant. Prima uero aquæ calidæ facultas, cuius hic meminit Hippocrates, est quod suppurationem mouet. Quam etiam facultatem illi tribuit Galenus lib. 4. The. metho. cap. 5. dum inquit: Fomentum multæ calidæ aquæ, omnia deniq; quæ calefaciunt & humectant, celeriter pus mouent. Et lib. 5. Simpli. cap. 8. ubi sic scriptum reliquit:

” Porro omnium ad purius generationem aptissimum est, ex ijs quæ
” perfunduntur, aqua temperata. In quo loco ex professo Galenus de
medicamentis pus mouentibus agit, atq; adeo multa ad institutum
nostrum facientia ibidem commemorat. Præterea Paulus Aegineta libro quarto capite 39. aquam temperatam superfusam suppurationē efficere testatur. Vt omnibus nunc palam fiat, errare Brasauolam, qui Hippocratem hoc loco de omni calido loqui contendit: Et ubi aqua calida suppurationem efficit, maximum est securitatis signum. Nihil enim mali, ut inquit in Commētarijs Galenus, ulceri pus generanti aduenire potest. Significat itaq; puris à calida generatio, ulcera ipsa ad sanitatē tēdere. Quod Philotheus quoq; testatur

Brasauolæ
error.

testatur dicens, *ἡ γὰρ καὶ ἀσφαλτικὰ πηλὸν ἔχει τὸ πῦρ καὶ τὰ τοιαῦτα*
ἡλικία καὶ οὐκ ἔχει μύλλον πηλὸν δὲ καὶ. maximum & securissimū si
 genum existit pus, quod ulceribus quæ finientur affert sanitatem.
 Non tamen in omni ulcere: neq; enī in putridis ulceribus, & ijs
 quæ fluxiones habent, ut in Commentarijs suis fusius explicat Ga
 lenus, calida suppurationem mouet, sed illis plurimum incommo
 dat. Altera facultas calidæ est, ut cutem emolliat. Eam uero facul
 tatem inesse aquæ calidæ, testatur etiam Galenus lib. 3. de Tuenda
 ual. ca. 3. ubi disertè scribit, quod partes duras tensasq; emollire
 possit. Quod Paulus etiā li. 1. ca. 51. manifestis uerbis significat.
 Non emollit autē alia ratione, nisi quod calida et humida sit. Cali
 dis autē & humidis molliendi uim inesse, Galenus lib. 5. de simpl.
 medic. facul. ca. 2. 3. 6. & 7. ostendit. Extenuat etiā cutem cras
 sam & densam, quemadmodum Galeus li. 3. de Tuend. ualet. ca. 8. mōstrat.
 Dolor em lenit, periunde atq; omnia alia quæ primo or
 dine calefaciunt, aut temperata sunt. Quod Galenus lib. iam cita
 to ca. 13. ijs confirmat uerbis: Quæ reuera sunt *ἀντιθετα*, partiū
 sunt tenuium, & non multo calidiora quā quæ symmetra sunt.
 Quare necesse est ut euacuent ac discutiant, tum rarefaciant, ex
 tenuent, concoquant, & æquabile reddant quicquid in partibus
 dolore uexatis, aut humorum acrium, aut lentorum, aut crassorū,
 aut multorum in meatibus impactorum, aut etiam uaporosi cuius
 dam aut crassi, aut admodum frigidi spiritus exitum commodum
 non inuenientis cohibitum atq; inclusum est. Hæc ille. Quæ qui
 dem eō à nobis sunt producta, quod eorum qui reuera *ἀντιθετα*
 sunt, & dolorem leniunt, naturam exprimant. Rigores, conuul
 siones, & distentiones mitigat: Quippe sua caliditate discutit,
 extenuat, concoquit, & alterat. E generibus malorum capitis,
 eiusdem grauitatem soluit. Causam in Commentarijs Galenus
 exponit. Primum uero fractis ossibus confert. Hinc est quod
 medicī omnes, Galeno libro tertio *κατὰ τὴν γένεσιν*, Commenta
 rio decimosexto teste, dum resoluunt, fracturas calida aqua
 perfundunt ac fouent, præsens ex ea auxilium experti. Præ
 cipue uerò conducit ijs ossibus fractis, quæ carne sunt exuta.
 Quæ propter quum calidum ossibus esse amicum & iucundum, e
 supe

Calidum cu
tē emollit.

Cutem ex
tenuat.
Dolorem
lenit.

Calida fra
ctis ossibus
confert.

ῥεῖματις.

superioribus etiā didicerimus, cauebunt sibi plurimū à frigore qui
 bus capitis ossa denudata sunt. Præterea calida iuuat eos quibus
 in capite ulcera sunt. Rationem in Commentarijs refert Galenus.
 His etiā prodest quæ à frigore moriuntur, aut ulcerantur. Eius-
 modi uero ulcera Græcis ῥεῖματις, Latinis uero Perniones uocan-
 tur. Partes autem à frigore nimio mori, testatur etiā Galenus ca.
 4. libri de Morborū disse. ita scribens: Eius uero morbi qui calido
 opponitur, nempe frigidi affectus in extremis partibus adeò subin-
 de manifestus est, ut ipsas emortuas decidere nonnunquam contige-
 rit. At huiusmodi affectus in uniuerso quoque corpore accidit ijs
 qui sub uehemēti frigore iter aggressi sunt. Horū enim alij in ipso
 statim itinere mortē obierunt. Alij priusquā domū reuerti potuissēt
 diuersorū nacti, semimortui gelidūq; apparuerunt. Confert etiā
 Calida herpetibus con calida herpetibus exedentibus, totam cutem exulcerantibus. Quip-
 fert. pe frigidū ulceribus inimicum, quia mordax. Philotheus ex accide-
 te conducere tradit, ἡ κρύσταλλος ἢ ἡ ψυχρὴ ῥεῖματις, quia flauam bilem ua-
 cuat, adeoq; subinde refrigerat. Qua quidem ratione alias quoque
 inflammationes refrigerat, ut copiosius li. 3. de Tempe. ca. ult. Ga-
 lenus demonstrat. Quid multa? quæ uacuāt, calentis materiæ ex ac-
 cidente remedia sunt, & inflammationes particularum leniunt.
 Frigida uero et adstringentia per se quidē ulcera serpentia magis
 sanant, ut testatur libro 4. capite 44. Paulus. Sedi deniq; puden-
 do, utero, uescicæ, quoniam partes nervosæ & frigide sunt, calida
 npiσιδις. amica est, & utilis, aut uiuificans. Quippe npiσιδις quū simplici-
 ter & sine adiectione effertur, significat bene iudicari, ut in exposi-
 tione aph. 71. sect. quartæ dictum est. npiσιδις uero aliquid eiusmodi
 denotare, ex eius opposito quod statim subijcitur ab Hippocrate,
 manifestum sit. Ait enim, frigida uero inimica et interimens. Nam
 ut calida sui calore temperato partium prædictarum calorē fouet,
 conseruat, & tuetur, adeoq; uiuificat: sic contrā frigida calorem
 earundem partium extinguens, eas perimit & mortificat.

ANNOTATIONES IN COM-
 mentarios Galeni.

Maximū est ulceri signū.) Post uerbū suppurare, colon reponē-
 dū, ac legendū, Maximū enim est ulceri signū. quippe Græc est,

μᾶλλον

μὴ τῶν γὰρ τοῦ σπυγίου, &c. Quod ijs etiam plurimum nocet.)
 Putridis autem ulceribus aquam calidam non cōferre, hinc satis con-
 stat, quod omnia quę putrescūt, Galeno libro 4. The. metho. cap. 8. Putrefactio
 teste, ex calido externo & humido sic afficiuntur. Quare ijs magis nis causa.
 conuenit quod siccum est. Quippe ulcera, quā ulcera sunt, ut idem
 libro tertio Thera. method. cap. quinto testatur Galenus, siccari po-
 tius & adstringi, quā humectari postulāt. Præterea lib. 4. The. me-
 thod. capit. 5. ita scriptum reliquit. Siquidem ulceris, quā ulcus est,
 sanatio mediocris siccitas est. Ex malis ulceribus.) Græcè, ἐνόςα
 τῶν κακῶν ἡδὴν ἐλκῶν, ex malignis ulceribus. Maligna uero ulcera, Maligna ul-
 Galeno loco iam citato autore, sunt, quę omnibus recte decēterq; fa- cera.
 ctis, tamen non sanantur. Calor natiuus.) Sciendum uero hoc loco Calor nati-
 erit, calorem natiuū esse duplicem. Alter enim est, quem Galenus lib. uus duplex.
 5. de Simplic. medic. faculta. capite 8. nunc aëream, nunc sanguineam
 substantiam, nunc uero spiritum uocat. Hic omnium naturalium
 functionum author est, & pro temporum, etatum, & uictus ratio-
 ne modo auctior, modo mitior existit. Alter calor natiuus Galeno uir-
 tutum substantia, aut primarium ipsarum instrumentum dicitur.
 Is uero nihil aliud est nisi quatuor elementorum, uel horum prima-
 rum qualitatū conuēnteramentum. Quum enim substantiæ ele-
 mentorum miscentur, & eorundem qualitates misceri necesse est. In
 hac quidem significatione hic usurpatur, dā hunc naturam nostrā Natura.
 uocat Galenus. Sic etiam libro 3. de Temper. cap. 4. naturam nomi-
 nat uniuersam substantiam ac temperiem, quę ex primis elementis
 constatur. Quinetiam Commēnar. 37. sectione 4. ita scriptum reli-
 quit Galenus: Natura quę regit corpora nostra, secundum Hippo-
 cratem est calor naturalis. Adhærescit.) Græcè est, ὀμλῶ, adhibea-
 tur. Serpētia comesa quamuis, &c.) Græcè, ὡς τὰν ἐρπύτων τοῖς
 ἀνὰ βλεφάρων μοῖνοις, ὡς τοῖς ὑπὸ χελοῦσιν καὶ θόρυμῳ χυμῶ γιγνο-
 μοῖνοις, & herpetas exedentes, & ea quę ab humore biliōso ac cali-
 do fiunt. Amicum.) Græcè, οἰκείον, familiare. Contrarium.) Græ-
 cè est, ἐν ἀντιώτατον, maximè contrarium.

APHORISMVS XXIII.

Εν τοτέροις δὲ τῷ ψύχει χρεῖσται, ὁκόθεν ἀμφοτέρωθεν
 μέλει, μὴ ἐπ' αὐτὰ, ἀλλὰ πρὸς αὐτὰ, ὁκόθεν ἀπὸ τῶν
 HH σα

σαι φλεγμοναί, ἢ ἀποφλογισμαὶ αὐτὸ δυνάμεν, ἢ ὑφαιμεν
 εἰπόντα νεαρῶν αἵματι ὑπὲρ ταῦτα. ἐπεὶ τὰ γε παλαιὰ μελαῖ
 νει, καὶ δυνάμιτις τὸ μὴ ἐλκρύνειν, ἐπεὶ τὸ γε ἐλκρύνει-
 νον βλάπτει.

In ijs frigida uti oportet, unde sanguis copiose
 profluet, aut fluxurus est: nō tamē supra ipsas par-
 tes unde profluit, sed iuxta eas adhibita. Quinetiā
 ubi inflāationes, aut inflāmina ad rubrum et sub
 cruentum tendentia recenti sanguine sunt, ijs fri-
 gidum admouere conuenit. quippe ueteribus ni-
 grorem inducit. Erysipelas quoq; nō exulceratum
 curat, ulceratum uero lædit.

MUSE nota-
 tur.
 Modus adhi-
 benda frigi-
 da.
 Frigida quā-
 do phlegmo-
 nibus admo-
 uenda.
DE cōmodis et incōmodis, quæ aquæ frigide usum sequuntur,
 hoc loco agit Hippocrates. Neq; enim ψυχρὸν in omnib. ijs
 aphorismis, ut sepe iā monuimus, aliud significat q̄ frigidam. Quod
 non animaduertēs Musa, multis se temerē difficultatib. inuoluit. Vten-
 dū aut̄ principiō frigida esse Hippoc. mōstrat, in ijs unde sanguis co-
 piose profluit, aut paulo pōst profluet. Hæc enim cōstringit, sangui-
 nēq; crassiorē, adeoq; ad profluendū minus idoneū reddit. Ne aut̄ in
 adhibēda frigida error cōmittatur, subiūgit inquires: Nō tamen supra
 ipsas partes, sed iuxta ipsas adhibita frigida cōfert. Quib. uerbis edo-
 cet, frigidā nō ijs partib. unde sanguis promanat, sed ijs potius unde
 aliquid ad ulcera ipsa profluit, esse admouendā. Quippe frigida, ut su-
 prā dixit, ulceribus mordax. Et hinc iterū palām fit, Hippo. nō de o-
 ni frigido hoc in loco loqui, sed de aqua duntaxat frigida. Nihil enim
 prohibet quā alia quæ facultate sunt frigida, ijs partib. quæ sanguine
 manant admoueantur. Quinetiā frigidā adhibere conuenit phlegmo-
 nibus, atqui suo tempore, nimirū initio phlegmonū, nec tamen iū etiā
 si plenū fuerit corpus, nisi eo prius uacuato. Neq; etiā admouēda fri-
 gida initio erit, nisi hoc citra ægrotātis noxā facere liceat. Quum e-
 nim influxum reprimāt omnia frigida, et hac ratione corpora eua-
 cuēt, partes q; male affectas roborent, ut Cōm. 25. huius scēt. et lib. 2.
 ad Glauconē testatur Galenus, non debet adhiberi frigida ubi metus
 est, ne ad principes corporis partes noxios humores propellāt. Aut
 inflam

inflammationibus: sic enim uocamus quæ Hippocr. *επιφλογίσματα* appel- Inflammationes
lat. Intelligit aut ea quæ ueluti à flamma aliqua sunt deusta, ut in Côm.
author est Galenus. Adeo ut nō significet aliud *επιφλογίσμα ὃ φλόγω ἐπιφλογίσμα*, hoc est effluenscemia, aut dolorē calidū, uel dolorificū cū feruo-
re tumorem. Quæ quidem ad rubrum & cruentum, ob sanguinē qui Quibus pble
recens eō cōfluxit, tendūt. Quibus uerbis id significat, frigidā nō nisi gmonib. fria
recentib. inflammib. quæ rubrum & floridū colorē præ se ferūt, con- gida conse-
ferre. Subiungitq; rationem dicens: Veteribus enim nigrorem indu- rat.
cit, quod scilicet à crassioe fiante sanguine, quæ subinde crassioem a-
qua frigida efficit, & in grumos conuertit, quos nigredo comitatur.
Erysipelas deniq; nō exulceratū sanat, id enim *ἰσως* significat. Quip *ἰσως*
pe feruorem sanguinis, & bilis acrimoniā, è quibus erysipelas pro-
creatur, extinguit. Ulceratū uero lēdit, quod illi mordax apparet,
ut iam sepe est dictum. Porro Erysipelas esse duplex, exquisitum & Erysipelas
nō exquisitum, docet Galenus lib. 1. ad Glauconem capite 1. Exquisi duplex.
tum uero iterum diuiditur, in ulceratum & non ulceratum, ut idem
Galenus libro. 14. The. metho. cap. 2. monstrat:

APHORISMVS XXIIII.

Τὰ ψυχρά, οἷον χιὼν & ἄνθος, & τὰ σίδηι πολέμια,
βροχίων κινητικὰ, αἵμορροαγικά, καὶ καταρροϊκά.

Frigida, ueluti nix & glacies, pectori inimica
sunt, tussiles mouent, sanguinem copiose promana
re faciunt, & destillationes excitant.

Hactenus de aqua calida & frigida differuit Hippocrates. Nūc
de ijs quæ admodum frigida sunt, ut est nix & glacies, uerba
facit, quæq; mala hæc ipsa adferant monstrat. Quod uero de ualde
frigidis hoc in loco loquatur Hippocrates, clarū sit ex eo quod ait,
ueluti nix & glacies. Hinc lib. 6. Epide. par. 3. aph. 10. ubi ad uerbum
hanc sententiā repetit, pro ijs uerbis, qualis nix & glacies, dixit *ἡ
ψυχρόν*, id est ualde frigidū. Nix aut & glaciē exēplo potiss. u-
ti uoluit, tanquā ijs quæ omnib. in conspectu & manifesta essēt. Val-
de itaq; frigida pectori inimica, quod scilicet totum ossē sit. Osibus
autem frigidā etiā aquā esse aduersam, suprà dictum est, nempe aph.
18. huius scēt. Quare ut nix, glacies, aliæq; eius generis ualde frigida,

Nix &
glaciē exē-
plo curus
Hippoc.

Frigida cur
tusses mos-
uent.

Frigida san-
guinem mas-
nare faciūt.

sint magis inimica necesse est. Tusses quoq; mouent, idq; duplici ra-
tione. Primo per se, quod nimirum simplici qualitate sua instrumen-
ta respirationi deseruiencia refrigerent, ut copiose Galenus lib. 2. de
Sympt. causis cap. 6. ostendit. Secundo ex accidente, quia distillatio-
nes mouēt, quas subinde sequitur tussis. Quippe frigus instar manus,
ut testatur Cōm. 12. sect. 3. apho. Galenus, apprehendēs ac premēs uti
spongiam quandam cerebrum, atque eam quę in ipso continetur hu-
miditatem, exprimit. Præterea sanguinem copiose promanare faciūt
frigida, quod scilicet uenas rumpant. Hinc in Epidemijs simpliciter
dixit, φλοὺν ῥήναι καὶ. Frigus enim corpora uenarum constringit et
comrahit, frigiditateq; sua duras, ac extendi conumaces reddit, a-
deoq; tunicas earundem rumpit, ut fusius libro quarto de Mal. affe.
loc. cap. ultimo Galenus monstrat. Quare autem distillationes mo-
ueant, iam expositum est.

APHORISMVS XXV.

Τὰ ὅν ἀρθροῖσιν οἰδήματα, καὶ ἀλγύματα ἀπορῆλκους, καὶ
πολαχρικά, καὶ παύσματα, τῷ τῶν τὰ πλείστα ψυχρῶν πολὺ
καταχρόνῳ ἐνίξει τε καὶ ἰχναίνῃ, καὶ ὀδύῳ λυεῖ. νάρκη δὲ με-
τρίῃ ὀδύνης λυτικὴ.

Tumores articulorū, & dolores sine ulcere, poda-
gricos quoq; dolores, et cōuulsiones, horū quidem
plurima, frigida aqua large superfusa leuat, dolo-
remq; minuit ac soluit. Stupor enim mediocris do-
lorem leuat.

In hoc aphorismo Hippocrates aque frigide commoda, quę in tu-
moribus et dolorib. quibusdam affert, recēset. Per uocē enim οἰ-
δήματα, quod sepe iam monuimus, Hippocrates et alij ueteres gene-
ratim omnes præter naturā tumores intellexerunt. Et significat qui
dē illis οἰδήμα idē quod ὄγκος, ut eius rei testis est Galen. lib. 1. Prog.
Cōm. 33. et multis alijs locis. Loquitur aut hoc loco Hippocrates de
calidis tantum tumorib. et doloribus articulorum, qui, ut ait Philo-
theus, ἐπὶ τοῖς χολαῖς, ἢ χολαῖς αἵμασι, à flaua bile, et bilioso sanguine
sunt. Horum quippe humorum fetuorem extinguit, et morsum ob-
tundit aqua frigida. Et de calidis tamē hic esse sermonē Hippocrati,
liquet

liquet etiam abunde ex eo quod ait paulo post, Plurima quidem ho-
 ru. His enim uerbis diserte significare uoluit, se tantum intelligere eos
 qui ex calidis humoribus fiunt tumores tum dolores, ut sunt phleg-
 mones et inflamina, de quibus apho. 23. huius sectionis dictum est.
 Quare Musæ, et aliorum quorundam qui ad cædemata proprie dicta Musæ senten-
 tia improba-
 tur.
 uerba Hippoc. detorquet, sententiam probare non possum. Non tamē
 omnes tumores et dolores calidos iuuat aqua frigida, sed eos qui sunt
 absque ulcere. Nam frigidum, ut dictum est aph. 20. huius sectionis, ulce-
 ribus mordax existit. Pari quidem ratione doloribus podagricis confert
 Quibus dolori-
 bus podagri-
 cis aqua fri-
 gida conue-
 niat.
 aqua frigida, non quidem omnibus sed iis duntaxat qui a staua bile na-
 scuntur: id quod Philotheus etiam affirmat. Quare plurimum errant, mi-
 risque modis egrotantibus. obsunt medici quidam imperiti, et circum-
 foranei, quibus imponere tantum in deliciis est, quod quibusuis dolo-
 ribus podagricis frigida aque perfusione, aliarumque rerum stupefaci-
 entium admotione dolorem lenire student, arbitantes sufficere si hac
 ratione quam celerrime omnem dolorem abigant, non animaduertentes
 Imperitorum
 medicorum
 et circumfo-
 rancorum et
 ror.
 se interea immedicabile propemodum malum hac peruersa cura di-
 ratione adferre. Quippe in affecta parte, qui difficulter subinde sana-
 ri potest per stupefacientiam hæc medicamenta relinquunt affectum, pe-
 desque ad motum ineptos plane reddunt. Non sunt igitur frigida et stu-
 pefacientia medicamenta imponenda, nisi doloribus qui ex calidis et
 tenuibus humoribus procreantur. Quod ea scilicet, ut testatur lib. 12.
 the. metho. ca. ult. Galen. humores tenues cogant, crassioresque effici-
 ant, ac uehementem calorem extinguant. Refouende autem post stupefa-
 cientium usum partes corporis sunt per ea que calefaciunt. Quippe
 nisi id ipsum fecerimus, imbecilles et intemperatas, atque adeo perpetuo
 fluori obnoxias reddemus, et ut in actionibus ut comprehensum est, si-
 cile offendantur efficiemus. Vbi uero a crassis et glutinosis humo-
 ribus orti dolores fuerint, alienissima sunt que stuporem inducunt medi-
 dicamenta. Porro frigida conuulsionibus etiam prodest, non quidem primo
 Frigida con-
 uulsionibus
 quomodo
 prodest.
 et per se, sed secundo, et ex accidente, ut fusiis supra in explicatio-
 ne apho. 21. huius sectionis diximus. Prædicta uero omnia potest a-
 qua frigida, si large superfundatur: alias minime. Refocillat itaque, le-
 uatque, et mitiores reddit tum dolores: id enim uerbum ἰσχυραῖν hoc ἰσχυραῖν
 loco significat. Referendum enim est ad dolorem, et non ad humores, qui

Musa nota Brasauolus facit. Quippe fieri non potest ut frigida humores exte-
tur. nuct, quin illos potius incrassat. Vel certe ad tumores, ut nimirum

eosdem minores efficiat, idq; ut Philotheus ait, τὸ λόγῳ τῇ ἀναστοίᾳ
λεπὲς τὸν ἐμπρόσθιον, καὶ τὸν ἐπὶ τὸν λεγόντων, quod influentes humores re-

Erigida cur primat, ac eosdem uacuet. Dolores etiam soluit, quia causas eorum-
dolores sol- dem tollit, humores qui sua copia tensionem excitant reprimens.

uit. Estq; eius rei alia causa, quam Hippocrates subiungit inquit: Stupor enim mediocris dolorem leuat. Quibus e quidem uerbis Hippo-
crates diseret causam cur aquæ frigide largior usus dolorem soluat
expresit. nempe quia medicam stuporem inducat. Non autem ab
re dixit medicam: ita enim perfectam refrigerationem, quæ scili-
cet sensum et motum penitus aufert, exclusit. Mediocrē itaq; qui sen-
sum difficilem affert stuporē, ad dolorē leniendū sufficere arbitratur
Hippoc. Ideoq; ne nimium refrigerantib. ac stupefacientib. temere ute-
remur, nos dehortari hac ratione uoluit. Postrema hæc aphorismi
pars citatur à Galeno lib. 2. de male affe. locis ca. 1. In Galeni Com-
mēt. nihil est q. nostra explanatiōe egeat: nisi quod moneamus, inter-
pretē nō recte cōuertisse, sicuti ex illis quæ antea tetigit nō est admo-
dū, &c. Græce enim est, οὐς ἐξ ὧν προείρηκτον οὐ χαλεπὸν ἐξέρπειν,
q. ex ijs quæ antea dixit nō sit difficile inuenire. Antea. scilicet aph.
23. Itē ubi uertit Lōgius, in Græco est ἐπιπλεον, largior, plenior ue.

Interpretis
lapsus.

APHORISMVS XXVI.

Υδὼρ τὸ ταχέως θορυμαίνον, καὶ ταχέως ψυχόμε-
νον, λευφότατον.

Aqua quæ cito calefcit, et cito frigesct, leuissima.

In presenti aphorismo indicia et notas optime aquæ Hippocr.
docet. Eam enim quæ eiusmodi est, leuissimam nominat. Neq; e-
nim leuissimā hoc loco uocat eam quæ pondere talis est, Galeno etiā
in Comment. teste, sed eam potius quæ uentrem non grauat, et quæ
cito permeat. Quod docet idem quoq; Galen. qui ca. 1. libri de ptiſe
na in hunc modū scriptum reliquit. Hippocrates aquā quæ celeriter
calefcit, rursusq; euſtigio refrigeratur, leuissimā esse existimat. Por-
ro non pondere leuem diiudicat, uerum quæ sit tenuium partium, nec
grauatim contrariā admittat qualitatem. Et iterum lib. 1. Simp. cap.
17. ubi sic scribit: Aquam quæ celeriter incalcfcit et refrigeratur,

Hip.

Leuissima
aqua quæ.

Hippoc. semper esse leuissimā retulit. Nā quāto tenuior fuerit, tanto pati prōptior est. Atq; quæ tenuior est, minimū habet limi terrestris. Nota itaq; aqua bonæ est, si cito calefcit igni admota, aut acri calido exposita. Et rursus, si ab igne remota, aut frigido acri exposita, celesiter refrigeratur. Cætera in annotationib. in Gal. Cōm. exponemus.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Non pondere.) Quod etiā Plinius lib. 31. ca. 3. ubi de aquarū salubritate et cōmoditate agit, ijs uerbis docet: Quidam statera iudicāt de salubritate, frustra e diligētia, quādo perrarū est ut leuior sit aliqua. Certior subtilitas, inter pares meliōrē esse, quæ calefiat refrigereturq; celerius. Hæc ille. Nec tamen temere dixit, inter pares: quippe necesse est, si hæc Hippocratis sententia ueritati cōsona esse debeat, ut sit in aquis quæ inter se conferūtur æqualitas, maxime in quāritate, et in ijs etiā quæ agunt. His enim omnib. existentib. paribus, melior est quæ citius calefcit, etc. Illud inuenit.) Græce, *διὰ τὴν εὐδαιμονίαν*, per circuitū inueniret. Iudiciū.) Græce, *ἡ ἐκ τῆς ἐξουσίας*. Phaurinus interpretatur *ἀπὸ τῆς ἐξουσίας*, ex-
plorationē, inquisitionē. Ab omnibus nota.) Redundat ab. Græce enim est, *ἐκ τῆς ἐξουσίας*. Sed quæ nā sunt alia? Intelligent differeñtias quæ sumuntur à substantia. gustu, odore, & colore. Gustu enim atq; odoratu nullā exoticā referre qualitātē debet, ita ut neq; Aqua optima salsa, acida, aut acris sit, neq; grauiter olens, uel putris. Oportet præma quæ, terca pellucida sit, pura, minimeq; cœnosa, sed ueluti exquisitē colata, frustillorūq; innatantiū expers. Talis itaq; aqua est tenuium partium, concoctu & distributu facilis, atq; hypochondria celeriter transit. Nec solū facilis est alteratu, appropinquans calori naturali, sed et igni externo admota breui calefit, ut copiosius ca. 1. libri de ptisanā Galen. docet. In lib. ci. iam 1. de tuend. sani. ca. 9. aquā optimā omnis qualitatis expertē gustu & olfactu esse tradit. De potantium affectu.) Si nimirū hypochondria celeriter transit, aut circa illa hæret. Tamen hanc experientiam reliqua signa præcedere debent. Si enim gustu & odoratu nullam peregrinam & exoticam qualitatem præsefert, pura quoq; et pellucida est, deniq; si hypochondria celeriter transit, tū optimam hanc esse aquam certissimo dignoscimus iudicio.

Aphorismus

Οκείνοισι δὲ πινεῖν ἀρεῖται νύκτας, πῶσι πάνυ δεύει
σιν ἢ ἐπὶ κοιμῶσιν, ἀγαθόν.

Qui noctu bibere appetunt, ijs admodū sitientibus, si obdormierint, bonum.

Hoc in aphorismo docet Hippocrates, quo pacto siti quæ noctu oritur sit medendum. Diserte autem eius quæ noctu sit mentionem facit: quod scilicet interdiu, Hippoc. lib. 2. progn. aph. 11. teste, dormire non liceat, tutumq; sit tum potu restinguere sitim. Si itaq; noctu accadat, ut aliquis admodū sitiatur, diligenter considerandum erit nū illi dandus sit potus, nec ne. Id quod sciemus, si sitis eius causas cognouerimus. Sunt uero sitis, Galeno lib. 1. Simpl. ca. 30. auctore, duæ potissimū causæ, nempe humoris proprii inopia, et caloris copia. Siti quidē quæ ex humoris defectu, partiūq; adeo quæ iuxta uentriculū sunt siccitate oritur, somnus pulchre medetur. Quod scilicet per somnum ingesti paulo antè cibi concoquantur, ijsq; concoctis sanguis generetur, qui partes corporis nutriat et humectat. Sic etiā deprauatā sitim, ob falsos aut biliosos humores aut cibos in ore uentriculi cōtentos ortā, cuius lib. 1. de sympto. causis ca. 7. meminit Galen. somnus placat. Per hunc enim humores ac cibi prædicti sitim excitantes cōcoquantur. et descēdunt, ideoq; ut subinde cesset sitis necesse est. Quod si uero sitis ex caliditate partiū quæ circa uentriculū sunt nata fuerit, tum illi uigiliæ magis, Paulo lib. 2. ca. 52. teste, conferunt. Quippe per uigilias calor ad externa corporis reuocatur. Sin ex calore uel ariditate totius corporis, uel utriusq; simul orta sitis fuerit, immensa certe erit. Quare caliditas aqua restinguenda uenit, ariditas autem et defectus uini oblatione amouenda. Porro ualde etiā sitientium hic tantum mentionem fecit Hippocrates, quod exiguā sitim citra potum, aliāq; remedia quibus facile uincere possit.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS
Galeni.

Succurrere.) Adijciendū, per ea quæ offeruntur. Græce enim est
τὸ ἐνδεῶς ἰατρικῶν ποσὸς ποσῶν. Sed considerandū nunquid, &c.)
Sensus. Sensus horū Galeni uerborū is est: Si medicus fuerit sitis, considerandū erit,

derendum erit nunquid ea ex defectu humidi accidat, an ex nimia uini meracioris potatione. Si enim ex defectu humidi fit, tum quidem ei non somnus, sed potio me debetur. Sin à nimia uini meracioris potu nata est, tum hanc somnus restinguet. Quippe uinum hoc quod haustum est, somnus concoquit. Quare et hinc palam fit, Hippocratem hic non nisi de siti deprauata loqui, et minimè naturali.

De deprauata siti Hippocrates loquitur.

APHORISMVS XXVIII.

Γυναικείων ἀγῶγόν τι ἐν ἀρώμασι πυρίν. πολλὰ χηρὴ καὶ εἰς ἀλλὰ χρυσίμην αὖ ἥν, εἰ μὴ λαμβανέας ἐνέποιεί.

Menses suffitus ex odoramētis educit. Sæpe uero ad alia etiā utilis esset, nisi capitis induceret grauitatē.

H Aenus Hippocrates de aqua calida et frigida per aliquot aphorismos disseruit, alijsq; nonnullis. Nūc de mulieribus tā grauidis, quā uterū non ferentibus sermonem instituit, q ad 63. usq; aphorismū extrahitur. In præsenti autem sententia, qua ratione mulierib. sine euocanda menstrua docet. Neq; enim γυναικεία hoc loco aliud, ut in Cōm. testatur Galenus, significant, nisi ἐμμενα, ἢ ἐκτακτικά, hoc est purgationes quæ ex utero statis mēsis, et à partu fiunt. Aliàs hac uoce usus est Hippocrates generatim pro omnibus mulierū malis. Hinc liber eiusdē περὶ τῶν γυναικείων inscribitur, in quo non solum de menstruis, uerumetiam alijs mulierum malis disserit. Menstruas uero purgationes suffitus (τὸν γιν. enim hic idem quod θυμιατὰ denotat) ex odoramētis euocat. Per odoramēta autē intellegas ea quæ Hippoc. et alijs Græcis ἀρώματ'α uocantur, quæ alijs nominibus μυρώματα ἢ ἐνὸς δισμωμάτων nominant. Quæ uero sit usitata nostris temporibus utendorum suffituum ratio, lib. 2. de Comp. medica. capite 28. monstrauimus. Ceterum quum uariæ sint suppressorum mēstruorum causæ, ut libro tertio de Sanand. corporis malis cap. 53. diximus, non omnes horum causæ aromatum seu odoramento rū suffitu amoluntur, sed aliquæ duntaxat. Quæ uero hæ sint, Galenus abundè in Cōm. exponit, ut non sit opus illa repetere. Porro sepe et ad alia utilis esset suffitus per odoramēta factus, nimirū ad omnia frigida et humida corporis, uteri præsertim, mala, Gal interprete, nisi capitis induceret grauitatē. Causam uero cur capitis efficiat gra-

γυναικεία.

τὸν γιν.

Odoramenta.

uitatem, Philotheus ijs uerbis exponit. οἱ γὰρ αἱμοὶ τῆς πυέας οἷς λα-
ποτόφοι, φέρονται ἐπὶ τὴν λεφαλήν, καὶ πληρῶντες αὐτὴν λεφθα-
λαίαν ἐργάζονται. quippe uapores suffiu, utpote tenuiores, ad caput
feruntur, idq; complenes grauitatem eiusdem efficiunt.

ANNOTATIONES IN COM-
mentarios Galeni.

Dicit, ut liquet.) εἰρηκε ἀλλοτρίῳ, dixit uidelicet. Extenuant.)
Græcè est, λεπταίνειν, extenuando autē humorum crassitudinem, ob-
structiones uero incidēdo idollūt. ἐκφύττωσα. Vasorū quæ ad uterū
pertingūt.) Intelligit ora et fines uasorum in uterū penetrane iū, quæ
Græcis λετοληθόνες, latinis acetabula nominantur. quod scilicet emi-
res. nemias, ad concauarum in cyrrhis polyporum partium similitudinē
innascentes conceptionis tempore habeant. Per hæc ora sanguinis su-
peruacuum ex toto corpore in uterum singulis mensibus deriuatur.
Quod si itaq; obstruantur, nō mirum si subinde mensium suppressio
sequatur. De ijs uasis plura Galenus lib. 1. de Semine, & in libello de
Vteri dissectione, & lib. 14. & 15. de Usu par. Omnia.) Addendum
propemodum, quia σχῆμα particulam omisit interpres. Capitis
grauitatis.) Græcè est, λεφαλαλγικὰ, doloris capitis.

APHORISMVS XXIX.

Τὰς κυύσας φαρμακδύειν, &c.

Vtero gerentes mulieres, &c.

Hæc Hippocratis sententia quæ de grauidarum purgatione tra-
ctat, à nobis copiosissimè est exposita suprâ libro 4. in quo
hæc ipsa primum sibi uendicat ordinē. Quare uberiore & noua ex-
planatione non eget.

APHORISMVS XXX.

Γυναικὶ ὅν γαστρί ἐχῶσιν ὑπόλευ & ἦν ὀξέων νοσημάτων
ληφθῆναι, θανάσιμον.

Mulieri grauidæ letale est ab aliquo morbo acu-
to corripi.

ὅν γαστρί
ἐχῶσα.

Mulierē cὺ γαστρί ἐχῶσαν Hipp. uocat grauidā, quod ex Cor.
Celso lib. 2. cap. 5. satis liquet, q præsentē Hipp. sententiā ita
cōuertit: Mulier grauida acuto morbo facili cōsumitur. Quā itaq;
cὺ

ἐν γὰρ τοῖς ἑλλήσι Græcis nō sit aliud nisi gravidā esse, et uterū ferre, nō est opus hic ulla distinctione, qua gravidā ab ea quæ molā, aut flatum in utero habet secernimus. Quod si, inquit, Hippocrates, mulieri gravide morbus acutus accidit, letale est, hoc est piculosum, quod mortē sæpius asserat. Sic enim letale interpretatur Galenus Cōm. 2. huius secti. Causam in Cōm. Galenus exponit, et nos in annotationib. nostris eam fusius indicabimus. Quid autem sit acutus morbus, diximus in explicatione aphorismi 23. sectionis secundæ.

Letale.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Nō absq; ratione.) scilicet letale est. Necessē est ipsum febrē habere cōtinuā.) Dictū est enim in enarratione aphorismi 7. sectionis 1. febres quæ acutos sequūtur morbos, omnes esse cōtinuas. Alterū uero quod ex longo.) Sūma, morbus acutus exigit extreme tenuiss. uictus rationē, hoc est omnimodā inediā, Gal. Cōm. 7. secti. 1. aphorismorū te ste. Quod si uero ex tā lōgo interuallo cibū damus, abortus est periculū, foetus ipso alimēti defectu peūte. Sin ut foetū seruemus cibum sæpius dare nō uerebimur, febrē morbūq; augētes matrē necabimus. Ita ut rectissimē ab Hippoc. dictū sit, letale esse ab acuto morbo corripī gravidam, præsertim ubi uires eiusdē inualidæ fuerint. Quippe tū ne cesse erit uel foetam alimento, uel foetum inedia confici. Neque temerē adiecimus, præsertim ubi uires inualidæ fuerint. Sum enim succulente quædam, et largiore antea usæ uictu, quæ in breuiore morbo quā minimum tenuiore uictu leduntur, neque prima profectō ratione, neque foetus. Proinde nihil mirum est, illas ex acuto morbo eusdere. Sed querat hic quispiam, si in ijs quibus uires imbecilles sunt, ex tenui uictu abortus est periculum, ex pleniore uero morbus augetur, adeoq; matri imminet mortis discrimen, quid igitur in hac difficultate faciendum, præstat ne matrem potius quā foetum seruare? Respondeo, optandum quidem esse, ut hanc rationem uictus inuenire liceat qua utrisque consulatur. Verum quum id ipsum consequi haud datur, melius est ut matrem seruemus, quod illa pereunte, necesse sit simul etiam foetum perire. Quapropter quum in uictu gravidarum duæ nobis indicationes occurrant, una quæ ab ipso foetu sumitur, altera quæ à morbo: ei potius indica-

Extremē tenuiss. uictus.

In uictu gravidarū acuto morbo laborantiū duæ indicationes,

uitatem, Philotheus ijs uerbis exponit. οἱ γὰρ αἱμοὶ τῆς πυέας ὡς λί-
πῖτόφοι, φέρονται ἐπὶ τὸν λιπαρὸν, ὡς πληρόντι αὐτὸν λιπαρὰ
ἐὰν ἐργάζονται. quippe uapores suffitu, utpote tenuiores, ad caput
feruntur, idēq; complentes grauitatem eiusdem efficiunt.

ANNOTATIONES IN COM-
memarios Galeni.

Dicit, ut liquet.) εἶρηκε διηγουέτι, dixit uidelicet. Extenuant.)
Græcè est, λεπταίνειν, extenuando autē humorum crassitudinem, ob-
structiones uero incidēdo idēlūt. ἐκφράττουν. Vasorū quæ ad uterū
pertingūt.) Intelligit ora et fines uasorum in uterū penetrantiū, quæ
Græcis λωτυλοδόνες, latinis acetabula nominantur. quod scilicet emi-
nis, nemias, ad concauarum in cyrrhis polyporum partium similitudinē
peruacuum ex toto corpore in uterum singulis mensibus deriuatur.
Quod si itaq; obstruantur, nō mirum si subinde mensium suppressio
sequatur. De ijs uasis plura Galenus lib. 1. de Semine, & in libello de
Vetri dissectione, & lib. 14. & 15. de Vsu par. Omnia.) Addendum
propemodum, quæ σχιδόν particulam omisit interpres. Capitū
grauitatis.) Græcè est, λιπαλαλγία, doloris capitis.

APHORISMVS XXIX.

Τὰς κούσας φαρμακδύει, &c.

Vtero gerentes mulieres, &c.

Hæc Hippocratis sententia quæ de grauidarum purgatione tra-
stat, a nobis copiosissimè est exposita suprâ libro 4. in quo
hæc ipsa primum sibi uendicat ordinē. Quare uberiore & noua ex-
planatione non eget.

APHORISMVS XXX.

Γυναῖκι ἐν γαστρὶ ἐχθρὰ ὑπόλινθ' ἢ ὅτε μὴ νυσοθήται
ληφθῶσαι, θανάσιμον.

Mulieri grauidæ letale est ab aliquo morbo acu-
to corripi.

ἐν γαστρὶ ἐχθρὰ.
Mulierē ἐν γαστρὶ ἐχθρὰν Hipp. uocat grauidā, quod ex Cor.
Cello lib. 2. cap. 5. satis liquet, q; præsentē Hipp. sententiā ita
cōuertit: Mulier grauida acuto morbo facili cōsumitur. Quā itaq;
ὅν

ἡ γὰρ ἐκ τούτου Græcis nō sit aliud nisi gravidā esse, et uterū ferre, nō est opus hic ulla distinctione, qua gravidā ab ea quæ molā, aut flatum in utero habet secernimus. Quod si, inquit, Hippocrates, mulieri gravide morbus acutus accidit, letale est, hoc est piculosum, quod mortē sæpius asserat. Sic enim letale interpretatur Galenus Cōm. 2. huius secti. Causam in Cōm. Galenus exponit, et nos in annotationib. nostris eam fusius indicabimus. Quid autem sit acutus morbus, diximus in explicatione aphorismi 23. sectionis secundæ.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Nō absq; ratione.) scilicet letale est. Necessē est ipsum febrē habere cōtinuā.) Dictū est enim in enarratione aphorismi 7. sectionis 1. febres quæ acutos sequūtur morbos, omnes esse cōtinuas. Alterū uero quod ex longo.) Sūma, morbus acutus exigit extreme tenuiss. uictus rationē, hoc est omnimodā inediā, Gal. Cōm. 7. sect. 1. aphorismorū teste. Quod si uero ex tā lōgo interuallo cibū damus, abortus est periculū, foetu ipso alimēti defectu peūte. Sin ut foetū seruemus cibum sæpius dare nō uerebimur, febrē morbuq; augētes matrē necabimus. Ita ut rectissimē ab Hippoc. dictū sit, letale esse ab acuto morbo corripī gravidam, præsertim ubi uires eiusdē inualide fuerint. Quippe tū necesse erit uel foetam alimento, uel foetum inedia confici. Neque temerē adiecimus, præsertim ubi uires inualide fuerint. Sunt enim succulente quedam, et largiore antea use uictu, quæ in breuiore morbo quā minimum tenuiore uictu leduntur, neque prima profectō ratione, neque foetus. Proinde nihil mirum est, illas ex acuto morbo euadere. Sed querat hic quispiam, si in ijs quibus uires imbecilles sunt, ex tenui uictu abortus est periculum, ex pleniore uero morbus augetur, adeoq; matri imminet mortis discrimen, quid igitur in hac difficultate faciendum, præstat ne matrem potius quā foetum seruare? Respondeo, optandum quidem esse, ut hanc rationem uictus inuenire liceat qua utrisque consulatur. Verum quum id ipsum consequi haud datur, melius est ut matrem seruemus, quod illa pereunte, necesse sit simul etiam foetum perire. Quapropter quum in uictu gravidarum duæ nobis indicationes occurrant, una quæ ab ipso foetu sumitur, altera quæ à morbo: ei potius indica-

Extremē tenuiss. uictus.

In uictu gravidarū acuto morbo laborantium duæ

tioni quæ a morbo sumitur acuto inferuendum erit. Præstat enim te nuuiore uictu seruare foetā, utcumq; inde foetui periculum imminet, quàm pleniorē et matrem et foetum interimere. Hæc copiosius dixi, quod in explicatione aphorismi primi, sectionis quartæ, receperim me, qualis grauidarum acuto morbo laborantium debeat esse uictus ratio, hoc in loco monstraturum.

APHORISMVS XXXI.

Γυνὴ ἐν γαστρὶ ἔχουσα φλεβορραγθεῖσα ἐκ τῆς ὥσκη. καὶ μᾶλλον, εἰ μείζον ἐκ τοῦ ἐμβρυον.

Mulier grauida sanguine misso abortit, idq; magis accidit si foetus auctior sit.

Grauidæ mulieri non esse mittendum sanguinem, quod scilicet tum abortiant, Hippocrates hoc in aphorismo nulla prorsus adhibita distinctione præcipit. De quo sanè non parum mirabitur quispiam, præsertim quū quotidiana experientia diuersum appareat, nempe multas esse grauidas quæ sanguinis missionē citra omnē noxam tolerant. Accedit quòd multas etiā fuisse compertū sit, quæ quū pleuritide, peripneumonia, angina, et id genus alijs morbis acutis correptæ essent, non modo abortum perpeffas non esse, sed euidentissimam utilitatem ex secta uena sensisse, idq; non solum in primis mensibus, quo tempore tum Hippocrates, tum ratio ipsa minus etiā periculi fore testatur, sed sexto et septimo quoq; mensibus, cū foetus iam grādiior existeret. Proinde quum nonnulli ex hac difficultate sese explicare satis non potuerint, maluerunt potius impudenter Hippocratem, cuius auctoritatem labefactari religio est, mendacij arguere, quàm ingenuè inscitiam suam fateri, aut paulò diligentius eius rei causam rimari. Parum certe memores, quod Galenus noster lib. 4. de Tuenda sanit. cap. 5. monet, ueterum scripta diligenter esse inspicienda, et ut idem lib. 2. de Sympt. causis cap. 8. ait, amicè magis et candidè interpretari ac distinguere, quàm hostiliter insectari et redarguere. Diligenter itaq; cogitandum erit, quo pacto hæc Hippocratis sententia rectè intelligenda ueniat. Musa certe ijs uerbis Hippocratem grauidis nō simpliciter prohibere uenæ sectionē ubi opus sit, sed eum potius monere uoluisse contendit, ne in ijs quæ uterū ferunt

temere

Veterum di-
cta candidè
interpretari
da.

Musa sentē-
tia improba-
tur.

temerè uenā secemus, propter periculū abortus quod sanguinis mis-
sionem comitatur. Verum non uideo quomodo idipsum quod affir-
mat, contentiosis et proteruis Hippocratis conuicatoribus persua-
dere possit, quū palām omnib. sit, Hippocratem simpliciter ne gra-
uidis sanguinem mittamus prohibere. Quapropter ut alia ratione
Hippocrate hoc loco à calumnia quorundā tucanur necesse est. Nō
possumus autem alia nisi hac ipsa, quod dicamus Hippoc. in hoc a-
phorismo ad integras effatūq; dignas, et quæ suo tempore usitate
fuerunt, respexisse uenæ sectiones. Quippe constat antiquos medi-
cos tantū sanguinis per uenæ sectiones detraxisse, ut illas adeo par-
cas et exiguas sanguinis missiones quib. hodie utimur, ne scarificati
tonis nomine dignati fuissent: quemadmodū ex multis locis Galeni,
ubi de mensura extrahendi sanguinem agit, certò sciri potest. In ca-
nis missiones
enim 14. libri de Curandi ratione per sang. missionē, inter cætera sic
scribit. Memini quibusdam ad sex usq; libras sanguinem detractum
fuisse, ita ut febris protinus extingueretur, nec ulla uirū sequeretur
afflictio. In cap. 12. eiusdem libri, et lib. 9. the. metho. ca. 4. in acu-
tis et continenib. febribus sang. usq; ad animi defectionem mitten-
dū esse tradit. Præterea Galen. in lib. de Venæ sectione aduersus Era-
sistrat. eos scribit, quosdam fuisse qui missionis sanguinis cōstitutam
quandam mensuram tradiderint, eamq; moderatam duabus coty-
lis atticis circumscripserint. Quamquam non recte illic interpres
conuertit duab. heminis, quum Græce sit δύο ἡμιόλιαι ἀττικάς. Dis-
lapsus.
fere autē heminā à cotyle, quæ duplex est, Attica et Italica, diximus
alibi. In præsentia satis est scire, cotylen Atticam pendere uncias pon-
derales septē cū dimidia, ut duæ cotylæ Atticæ nō sint nisi uncia pon-
derales quindecim. Ex quib. omnib. palām sit, nostras uenæ sectiones
præ ijs quib. ueteres usi sunt exiguas admodū esse. ita ut uix, quem-
admodum paulo antè dictū est, scarificationes appellari mereantur.
Quapropter quū antiquis medicis, ut hoc loco Hippocrati, de uenæ
sectione sermo est, traduntq; corpora quædam eam admittere, quæ crates graui-
dam uero minime, eiusmodi sanguinis missionem intelligunt quæ nō dis sanguinē
tatu digna sit, et quam nimirum sanguinis missionem iure dicas. Nī esse mittē-
nime igitur mirum est, Hippocratem ne grauidis sanguinem mitte-
remus, simpliciter prohibuisse, ut quem ad eas quæ suo tempore usi-

Veteres meo-
dici parcas
hodierni tem-
poris sangui-
nis missiones
ne scarifica-
tionis quidē
nomine dig-
nati fuissent.

Interpretis

Cotyle atti-

ca.

buerit.

tate fuerunt, ut comprehensum est, sanguinis detractiones respexisse constat. Per has enim fortui haud dubie alimentum subtraheretur, adeoque ex illius subinde defectu periret. Idque magis accideret, ubi fortius auctior esset. Quanto enim is maior est, tanto plus alimenti indiget. Quod si uero ad eas respexerimus uenae sectiones quae hodie coe sunt, non est dubium quin citra omne periculum ijs etiam in grauidis uti liceat, modo uirtus, etas, corporis habitus, uictus ratio quae praesens sit, coeliq; status hoc ipsum permittat. In morbis certe acutis, angina uidelicet, pleuritide, atque similibus, eam etiam qua ueteres uisi sumus usurpare licebit sanguinis, si necessitas exigat, reliquaque iam dicta consensiant, missionem. Nam quum utrinque tum imminet periculum, a morbo nimirum matri, a uenae sectione foetui, certe indicationi quae a morbo est, magis inseruire oportet. Quippe praestat per uenae sectionem a morte uindicare matrem, quam ea neglecta, et matrem et foetum perire.

APHORISMVS XXXII.

Γυναικὶ αἷμα ἐμπεσόν τῶν κατὰ μιλίων ὅρα γυναικῶν, λῦσις.

Mulieri sanguinem euimenti, si menstrua eruperint, mali solutio fit.

Vomitus sanguinis curatio.

HOc in aphorismo qua ratione uomitus sanguinis qui ex superius mensibus nascitur, sit sanandus, Hippocrates docet, nempe per auersionem ad contraria loca. Quippe si medicus sanguinem qui ad superiora tendit, ad inferna retraxerit, et per uterum uacuauerit, solutio uomitus illius fit, ut in Commentarijs etiam suis Galenus docet. Quid autem sit reuulsio, Galenus lib. 5. the. method. ca. 3. exponit. Quo pacto uero sit sanguis ad inferiora retrahendus, Galenus in Commentarijs docet, nempe per missionem sanguinis, non quidem ex quacunque uena, sed ea quae est in cruribus, poplitis dicta, aut malleolorum, quemadmodum testantur ea quae in capite 11. libri de Curandi ratione per sanguinis missionem scribit, inquires: Plentudines a suppressis mensibus ortas, omnino per crura uacuabis. Secae enim in cubito uenae mulierum reuellere purgationem assolent.

Et in capite 18. eiusdem libri ita scriptum reliquit: Vteri inflammationes

tionis

tiones magis etiam quàm renum à uenis in cruribus sectis iuuantur. ^{ea}
 Nam quæ ex cubito sunt uacuationes, aliud etiam habent adiunctū ^{ea}
 malum, nempe quod purgationes menstruas comprimant, sangui- ^{ea}
 nemq; ad superiores corporis partes retrahunt. Quæ uero fiunt ex ^{ea}
 cruribus, tamum abest ut retrahant, ut etiam menses promoueant. ^{ea}
 At ubi id facere uolueris, tempus consueti mulieri circuitus tribus ^{ea}
 quatuor uel diebus anteuertas: aut uena incisa, aut scarificatis malle ^{ea}
 olis unius cruris pauculum uacuato: deinde postero die similiter fa- ^{ea}
 cito in altero crure. Hæc ille. E' quibus sanè uerbis omnibus clarum ^{ea}
 fit, in suppressis mensibus non eam quæ in cubito, sed potius crurib. ^{ea}
 est uenam, poplitis nimirum, aut malleolorum, secandam esse.

APHORISMVS XXXIII.

Γυναῖκι τῶν λαταμῶν ἐκλεπόντων αἷμα ἐκ τῶν
 ῥινῶν ῥυλῶαι, ἀγαθόν.

Mulieri deficientibus mensuris si sanguis è na-
 ribus profluxerit, bonum.

HAc sententia Hippocrates iteram nobis naturæ opus ob-
 oculos ponit, nō quidem alia ratione quàm ut illā in ijs quæ
 bene gerit imitemur. Vt enim hæc ipsa mensium suppressionem ob ^{ea}
 affectum aliquem præter naturam factam sanat per sanguinis ex na- ^{ea}
 turæ imitatione, educatur. Non autem temerè dictum est, Præ- ^{ea}
 ter naturam retinentur in corpore, per conuenientia loca uacuet. ^{ea}
 Quare si accidit ut præter naturam menstrua supprimantur, dabit ^{ea}
 operam medicus, ut sanguis ille redundans per aliam partem, natu- ^{ea}
 ræ imitatione, educatur. Quod autem mulieribus quibus menstrua præter na- ^{ea}
 turam detinentur, sanguis è naribus commode profluat, ut hoc lo- ^{ea}
 co asserit Hippocrates, promptum est cuius colligere. ista enim ra- ^{ea}
 tione retractio ad superiora, simul etiam uacuatio sanguinis præ- ^{ea}
 ter naturam retenti fit. Quare uero solius sanguinis è narib. proflu- ^{ea}
 uij memi-

uij meminerit Hippocrates, quum multa alia sint loca per quæ uacuat
tio fieri possit, in Comment. Galenus exponit.

ANNOTATIONES IN COMMENTA-
rios Galeni.

Mulierem ledere.) Ob retenta enim menstrua, perinde atque ob
cohibitum semen, mulieres uteri malis, præsertim præfocationibus
eiusdē, molestatur, quemadmodū copiose lib. 6. de Male affe. lo. Gal.
ostendit. Alterā quæ sit per sedem.) Quæ tamē non est reuulsio,
sed potius deriuatio, ut testatur Gal. qui lib. 5. The. metho. cap. 3. scri-
bit, id q. per sedē profluit ad uulū deriuari. Igitur uicissim quod per
uulū profluit, aut in ea cōtinetur, ad sedē, tanquā ad locū uicinū de-
riuatur. Cōuenire autē ijs quib. supprimuntur menses medicamentū,
quod per sedē uacuat, potissimū uero hieram picrā, Galenus in libel-
lo de curandi ratio. per sangui. missio. ca. 18. confirmat. Dixerit.)
Adjiciendū quispīā, quod sit omīssa quæ in Græcis est particula τis.

APHORISMVS XXXIII.

Γυναικί γυναικί ἐχθρόν, ἢ ἡ κοιλία πολλὰ ῥυῖ, κίνδυνος
ἐκτρωσσαι.

Mulieri grauidæ, si aluus nimium profluat, peri-
culum est ne abortiat.

Presentem Hippocratis aphorismū Celsus lib. 2. ca. 6. ita red-
dere uoluit: Mulieri grauidæ sine modo fusa aluus, partum eli-
dit. Neceffe itaq. est si alui profluuium abortus causa esse debeat, ut
nimium sit. exiguum enim profluuū idipsum efficere non ualet. Cur
autē aluus sine modo fusa abortus causa sit, nulla alia ratiōe accidit,
quā quod tum cibis ad iecur aliasq. corporis partes non distri-
buatur. Fœtus itaq. perinde atq. per uenæ sectionē, alimentū subtra-

Cur aluus
sine modo fu-
sa abortus
causa sit.
Miser sentē-
tia impugna-
tur.

Huc accedit, quod propter crebras ad sellam surrectiōes facul-
tates uires uē corporis mirifice exoluantur, ut minime mirū sit gra-
uidas diutius ferre fœtū nō posse. Cæterū mirari satis nō possum cur
Brasauolus hoc loco alui profluuū alimentū nō demere dixerit, quū
tamen eius rei ratio omnib. sit manifestissima. Qualecunq. enim al-
ui fuerit profluuium, nimium, neceffe est ut uires labefactet, corporiq.
extenuet, adeoq. alimentum demat.

APHORISMVS XXXV.

Γυναικι τὸ ἐξ ὀφθαλμῶν γινώσκον, ὅτι ἀσθενέσῃ, πνεύματος
ὑπογινώσκον. ἀγαθόν.

Mulieri quæ ab uteri strangulationibus infesta
tur, aut quæ difficulter partum edit, sternutamen-
tum superueniens, bonum.

Sternutamentum sponte mulieribus quæ uteri præfocatione
laborant, aut difficulter pariunt adueniens, bonum esse, hoc in
aphorismo Hippocrates docet. Quippe uox ὑστέρικη Hippocra-
ti uteri tantum præfocationes significat, ut Galenus in Commen-
tarijs suis abunde ostendit. Et multo copiosius in libro 6. de Male af-
fect. loc. cap. 5. Quinetiam Philotheus hoc ipsum palam testatur
ijs uerbis, ὑστέρικη λέγει παθεῖν τὴν ὑστέρικὴν νόσον. ἐφ' ἧς καὶ σχε-
δὸν ἀνέχουσιν καὶ ἀκύντορ μέτα τὸ σώμα. Alijs tamen medicis
recentioribus non simpliciter ὑστέρικη, sed cum aliqua adiectio-
ne, nempe πνεῦμα ὑστέρικον, uel ἀπνοια ὑστέρικη uocatur: Latinis ute-
ri strangulatio, suffocatio, & præfocatio dicitur. Nō recte igitur
interpretes hanc uocem ὑστέρικη, uterina sunt interpretati, quod
non de omnibus uteri affectibus, sed de eius tantum strangulatio-
nibus, ut comprehensum est, loquitur Hippocrates. Quod si itaque
mulieri quæ strangulationibus uteri laborat, aut difficulter partiū
edit (sic enim conuertit Celsus lib. 2. ca. 7.) sternutamentum spon-
te aduenerit, bonum est, tanquam signum & causa, quemadmodū
in Commentarijs suis Galenus monstrat.

Interpretum
lapsus.

ANNOTATIONES IN COMMEN-
tarios Galeni.

Quæ non est uere strangulatio.) Nam & si in hoc malo, ut li-
bro 6. de Male affect. loc. ca. 5. attestatur Galenus, uniuersum cor-
pus refrigeratur, adeoq; nulla prodit ab ore spiratio, tamen ea quæ
in arterijs fit, quam ἀσπνοίη Græci uocant, nequaquam interci-
piunt. Quare quā ea quæ per os fit, adeò in ijs exigua est spiratio,
ut sensum omnino effugiat, meritò ἀπνοια ὑστέρικη Græcis nomi-
natur. Quā aut relinquitur ea quæ in arterijs fit, uere strangulatio
dici non potest. Quod uero iam dictis mulieribus accidit, idē etiam

ἀπνοια ὑστέρικη.

animatib. quibusdā quæ hyberno tēpore in latibulis inclusa uelut mortua iacent, euenit. Nā et si nulla in ipsis apparet spirationis nota, tamen quū exiguus quidam calor in ijs derelictus sit, qui arteriarū cordisq; officio sufficiat, baud suffocantur. Sed defectus anhelitus.) Græcè est, ἀλλ' ἀπνοίαν, sed ablatio spirationis, diuerso planè sensu. Quippe ἀπνοία non tantum defectum, sed ablationem spirationis significat. Alij locos.) εὐνοίαι δ' ἐν τῷ πνεύματι, alij ue

ro secundas intelligunt. πνεύματι enim est foetus inuolucrum, quod Latinis secunda dicitur. De quo plura Galenus lib. 1. de Semine. et 15. de Usu part. corp. habet. Quare interpretes non recte conuertit

Loci. locos. Quippe loci Latinis interdum uterum, uulnamue denotāt.

Quod testatur Plinius, qui lib. 11. cap. 37. ita scriptum reliquit:

» Fœminis eadem omnia, præterq; uesciæ iunctus utriculus, unde di-

» ctus uterus: quod alio nomine locos appellant, hoc in reliquis animalibus uulnam. Et Columella lib. 6. ca. 27. inquires: Quod si ad-

» misarius iners in uenerem est, odore perfricatur, deterfis spongia

» locis, et admoda equi naribus. Cornelius quoq; Celsus uerū locos appe-

» rat. Alius enim aphorismus.) Scilicet 49. huius scē. Quia

naturam, etc.) Græcè est, Ἀλλοὶ τὸν φόνον ἐκταροῦσθαι τὸν ἀπνοίαν πνεύματος ἐκ τῆς ἐκταροῦσθαι τῆς ἀπνοίαν πνεύματος, ὡς τῶν ἐκταροῦσθαι τῶν ἀπνοίαν πνεύματος, ὡς τῶν ἐκταροῦσθαι τῶν ἀπνοίαν πνεύματος.

Quare rectius sic cōvertes: Quia naturā quæ prius erat emortua, significat excitari, ac renouiscere, et propriariū meminisse motionum, dum aliqua supernuacua eijcit atq; propulsat. De causis symptomatum.) Scilicet lib. 2. ca. 10. Sternutationem fieri hoc mo-

do.) Non recte hoc in loco Brasauolus Leoniceus conuersionem conuellit, quū rectissime Galeni uerba reddiderit, quæ sunt eiusmodi, ἡ δὲ φύσις τοῦ πνεύματος ἐκταροῦσθαι τὸν ἀπνοίαν πνεύματος, ὡς τῶν ἐκταροῦσθαι τῶν ἀπνοίαν πνεύματος, ὡς τῶν ἐκταροῦσθαι τῶν ἀπνοίαν πνεύματος.

Quorum uerborum is est legitimus sensus. In libris quos de Symptomatum causis inscripserit, ostensum esse hoc modo, scilicet quod natura se ipsam excitet ad motū illū sternutationis, ut excutiat supernuacua. Sternutationem autē enim hac ratione fieri, manifeste docet Gal. loco paulo ante citato, ubi de tussi, sternutatione, et

» singultu agēs ita scriptū reliquit: Porro in omnib. quæ dicta, unū cō-

» mune habetur, nēpe expultricē facultatē seipsam ad uehementissi-

mos motus excitare, quo excutiat ea quæ in se stant. Atq; seruire.) Græcè est, *καὶ βρασμῷ*, atq; quassatiōe. Singultū sanare solet.) Singultū autē sanari per sternutamentū, in primis testatur Hippocrates sect. 6. aph. 13. dicens: A' singultu correptū sternutamentū succedens liberat. Singultū uero non quēuis, sed eū qui fit à plenitudine sanat, ut ibidē etiā in Comment. suis Galenus docet. Singultus quoque remediū esse sternutamentum, Galenus lib. 2. de Sympt. causis cap. 10. testatur. Quare commodè hic legitur *ἀγγὰ*, id est singultum. Sunt tamen exemplaria quæ habent *ἀγία*, hoc est præfocatio nem uteri. Prior autē lectio est melior, quod Galenus ante causam quare sternutamentū uteri strangulationes sanat, exposuerit: quā quidem causam singultus exemplo, qui eadem planè ratione à sternutamento curatur, confirmat.

Singultus sanatur per sternutamentum.

APHORISMVS XXXVI.

Γυναικὶ τὰ λευκὰ μὲν ἄχροα, καὶ μὴ ἤτι τὰ αὐτὰ αἵματι γινόμενα, λευκὰ ποιοῦσι. Ὅτι δὲ ταῦτα σημαίνει.

Mulieri menses decolores, nec eodē tēpore semper promanātes, purgatione opus esse significāt.

Hoc in aphorismo quomodo his mulieribus quib. menses decolores, nec eodem semper tempore profluūt, sit medendū monstrat. Decolores autē bisariam menses fieri contingit. Primum ubi naturalem colorem non præ se ferunt: id quod accidit, quando sanguinis colori, qui ruber ac floridus est, haud respondent. Secundò, ubi uarios colores referunt. In quem modum *ἄχροα* Philotheus interpretatur, dum idem quod *πολύχροα* significare tradit. Prior autem interpretatio melior existit. Sunt tamen quædam exemplaria quæ pro *ἄχροα* legunt *χρῶμα*, id est tardi. De quare in Commentarijs suis Galenus abunde diserit. Cæterum non eodem semper tempore promanant menses, Galeno in Commentarijs autore, quando non ijs temporibus quibus antea consueuerunt, nunc etiā profluūt. Quā quidem interpretationem Philotheus quoq; sequitur, qui hæc uerba Hippocratis, nō eodē tēpore semper factos, ita expouit. *τὰ ἐστὶ μὴ λευκὰ τὰ συνῆθι καὶ αἵματι γινόμενα λευκὰ, ἐφ' οἷς αἰσθάνεσθαι ἔστιν ὅτι τὰ αὐτὰ ποιοῦσι.*

Decolores menses.

ἄχροα.

Menses non eodem tempore promanantes.

ἡγουμένῳ, hoc est non consueto & statō tēpore, quo mulierua
 euari consuevit, sed aut tardius, aut citius. Si itaq; decolores men-
 ses sint, nec eodem tēpore promanarint, purgatione humorū de-
 colores menses facientiū opus esse significant. Non tamē sola pur-
 gatione uitiosorum humorum eiusmodi mulieres sanantur, sed &
 alijs remedijs, quæ in Commentarijs commemorat Galenus, et nos
 lib. 3. de Sanandis malis corporis humani cap. 53. recensuimus.

ANNOTATIONES IN GALE

ni Commentarios.

Interpretis error. Sanabimus. Sæpius autem scriptum à nobis, &c.) Locum hūc
 non recte conuertit interpres. Græcè enim est, ἡδὲ γὰρ αἱ διὰ τῆς
 ἀπιστίας διαίτης τὰς τοιαύτας διαβίους πολλὰς ἰασάμεθα. γέ-
 γνηται δὲ πορὶ τῆς διαίτης ταύτης ἐν ἰδίᾳ βιβλίῳ, αὐτὴ δὲ αὐτῷ
 ἡδὲ ἢ τῶν ἀγνῶτων ποιεῖται, nam & per extenuantem uictū huius-
 modi affectus sæpe sanauimus. Scriptus autē est de hoc uictū, unus
 scorsim liber. Simul autem cum hoc uictū etiam odoramentorum
 suffitus, &c. Quo nos assidue utimur.) Quod testantur ea quæ
 cap. 12. libri de Curandi ratione per sang. missionem scribit inqui-
 ens: Pauculo sanguine detracto protinus melicratum exhibeo pro-
 be coctum cum incidentium medicaminum quopiam, uelut hyso-
 po, origano, & interim etiam calamintha. Et cap. 18. eiusdem
 libri: Sed mulieribus menses abunde prouocant & calamintha &
 pulegium. Exhibebis ea in melicrato cocta, sed antea contusa, ari-
 da, cribroq; subtili discreta, ac rursum trita, usq; dum pollinem te-
 nuitate refrant, ita deniq; melicrato insperge.

APHORISMVS XXXVIII.

Γυναικὶ ὅτ' ἡγεσθὶ ἐχέσθ' ἢν ὁ ἀίφνης οἱ μασοὶ ἰχνοὶ γί-
 νωνται, ἐκλήτρωσκει.

Si mulieri grauidæ mammae repente extenuan-
 tur, abortit.

Repente. Mulieri grauidæ si repente mammae tenues fiunt, abortum
 portendere hac in sententia Hippocrates affirmat. Repē-
 te autē Hippocrati, ut testis est Galenus Commen. 78. sect. 4. apho-
 ris morū, idem significat quod nullo præcedente symptomate. Phi-
 lotheus

lotheus hanc dictionem idem quod sine causa manifesta denotare scribit, inquit, *ἡ μαστήρ, τὸ ἐστὶν ἄνευ φανερώσεως αἰτίας*. Cur uero mammae sine precedente aliquo symptomate extenuate abortum futurum portendat, Galenus lib. 14. de Vsu part. ijs uerbis docet. Contrarijs, inquit, affectibus necesse est comprehendendi mammas. Repleri quidem lacte ante tempus in foetus imbecillitate, graciles autem consequenter in uteri penuria fieri. Ita enim Hippocrates dicebat: Mulieri in utero habenti si mammae graciles fuerint, abortit. Foetus siquidem tunc ualidum esse oportet existimare, alimentum uero haud habere copiosum: et propter hoc primum quidem ex communibus ad uterum uenis attrahere sanguinem, in hoc mammas graciles fieri, paulo post autem abortiri, omnifariam ei deficiente alimento. Porro quae sint uenae communes, in Annotationibus in Galeni Commentarios statim dicemus. Hec sententia citatur etiam a Galeno lib. 6. de Male affect. loc. cap. 5.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS GALENI.

Communes enim quaedam uenae.) Intelligit uenas per quas utero cum mammis est communio, quae oriuntur ex uasis ad crura tendentibus, sursumque per rectos abdominis musculos ascendunt, coeuntque cum extremis uenarum quae per thoracem ad hypochondria descendunt. De quibus Galenus in lib. de Venarum dissect. 7. et 14. libris de Vsu part. agit. Inedia.) Graece est ἀτροφία, alimenti defectu. A matre.) Graece, ἀπὸ μητρός, ab utero. Non adhuc.) Graece, οὐκ ἐτι, non amplius. Initium partus matri affert.) Haec uerba penitus expungenda ueniunt, et in fine horum Commentariorum reponenda. Cur autem in contextum irrepperint, haec est causa. In Graeco Aldino codice aliqua desiderantur, quae inter dictiones has ὑμώνας et μῆνιν inserenda sunt. Desiderari uero aliquod ἡμῶν participium quod cum precedenti uerbo ἀσπασίς non conuenire potest, palam euincit. Quare locus ille ex Hippocrate citatus sic emendandus erit. ἀσπασίς, καὶ τὴν ὑμώνας ῥήγνυσι, διὰ τοιοῦτον οὖν καὶ πρὸς τὸν αἵμα μὲν ὡς, ἐπὶ τὸ παιδίον οὐδὲν ἔχει τρεφῆς, καὶ ἀσπασίς, καὶ τὴν ὑμώνας ῥήγνυσι. καὶ ἡ ἀσπασίς παρὰ τὴν μητέρα, calcitratur, et membranas dirumpit. Liquefit igitur quod

Vene utero
et mammis
communes.

Gracis co
dex emen
datus.

etiam ante decem menses, ubi factus indiget alimento, & calcitrās
& membranas rumpens initium partus uulue affert.

APHORISMVS XXXVIII.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχθρὸν ἢ ὁ τὸ πρὸ μακρὸς ἰχθὺς γίνε-
ται, διδύμα ἐχθρὸν θαλάσσιον ἐκτεταγμένον. καὶ ἢ ὑπὸ ὀφεί-
ξις ἰχθὺς γίνεται, τὸ ἀρσεν. ἢ δὲ ὁ ἀρσενόφθ., τὸ θῆλυ.

Mulierī grauidæ geminos ferenti, si altera mam-
ma extenuatur, alterū abortit. Et si quidem dextra
extenuatur, marem: sin sinistra, foeminam.

Hoc in aphorismo Hippocrates monstrat, quo pacto liceat
deprehendere, num grauida geminos ferens, marem aut foe-
minam per abortum sit amissura, nempe ex mammarum extenua-
tione. Si enim altera mammarum gracilis sit, alterum abortit, eum
scilicet qui in ea uteri parte continetur, quæ mamma extenuatæ ē
directo respondet. Quod ipsemet manifeste ijs uerbis innuit: Si qui-
dem dextra extenuatur mamma, marem: sin sinistra, foeminā. idq;
diserte accidere dixit mulieri geminos ferenti. Nam si unum tantū
factum in utero esse contingit, non necessario ex unius tantum mā-
mæ extenuatione abortus sequeretur, nisi etiam alteram simul ex-
tenuari accideret. Ceterū quæ hic tradit Hippocrates, copiosius
Galenus lib. 6. de Male affect. loc. cap. 6. explicat, in eum scribens
» modum: Si mulieri grauida mamma subito extenuantur, abortus
» sequitur. Atq; geminos ferens, si altera mamma extenuetur, alterū
» amittit. & omnino si dextra mamma extenuata est, marem: si sini-
» stra, foeminā amittit. Quippe factus q̄ mares sunt, parte uteri dex-
» tra continentur: qui foeminæ, magis sinistra. Atq; rarō aliter eue-
» nire compertum est, adeo ut in animalibus quoq; quæ suapte natu-
» ra geminos ferre solent, itidem accidere uideamus, ut in capris, ouī-
» bus, atq; alijs quadrupedib. nō paucis uidere est. Et rursus lib. 14.
» de Usu part. ita scribens: Sicut duæ uulue sunt factæ mulierib. in
» unam ceruicem finientes, ita & duæ mammae, utriusq; uulue una;
» illi inseruiens ueluti minister quidam bonus. Vnde Hippocrates
» dicebat: Mulieri geminos utero gerenti, si mammarum altera erit
» gracilis, geminumq; factum gerat, ipsa alterū abortiet: et si dextra
» quidem

quidē gracilescat, masculum: sin uero sinistra, foeminā. Hippocra-
tis enim dictū illi est consonū: Foetū mares quidē in dextris, foemi-
næ aut in sinistris sunt magis. Porro pari ratione accidit ut utriq;
māmis extenuatis utrūq; foetū abortiat. Quod Philotheus etiā ijs
uerbis significare uoluit. *ἡ ἀμφοτέρω οἱ μαστοὶ ἰσχυροὶ γίνονται, ἀμ-
φοτέρω ἐκ τῆς ἰσχύος καὶ τῆς οὐσίας τῆς τρεφῆς. λιμαρχομένης
καὶ τῆς ἐμβρυατικῆς καὶ τῆς ἀφ' ἑαυτῆς τῆς ἀφ' ἑαυτῆς, καὶ ὅπως ἡ γυνὴ
ἐκ τῆς ὥσκει.* si ambæ māmæ extenuentur, utrūq; foetum propter
inopiam alimenti abortit. quippe foetus fame ac inedia excrucia-
ti calcitrāt, et appēdices lacerāt, atq; hac ratione mulier abortit.

APHORISMVS XXXIX.

Ἡ γυνὴ μὴ ἐνδοῦσα, μηδὲ τεκοῦσα γὰρ λαίχη, ταύτην τὴν
κατὰ μύτικα κλέλειπι.

Si mulier non prægnans, neq; puerpera, lac ha-
beat, huic menstrua defecerunt.

Hoc in aphorismo Hippocrates monstrat, posse fieri ut mu-
lier quæ neq; sit grauida, neq; peperit, lac habeat, ob men-
strua scilicet suppressa. Quippe retētis mensib. cōmunes māmā
et uteri uenæ, hoc est uenæ quæ inter māmās et uterū sunt, imple-
tur, sanguisq; qui per uterū singulis mētib. uacuari deberet, ad mā-
mas transmittitur, ac subinde per adenas qui illic sunt in lac trans-
mutatur, ut fufius in Comment. Galenus docet. Lactis itaq; in mā-
mis generatio, ubi mulier neq; grauida est, neq; puerpera, certifi-
cū est suppressorū mensium indicium. Verū quia non raro nullo eti-
am in māmīs apparente lacte menstrua retinentur, præstat alijs
etiā id ipsum uotis cognoscere, quas recenset Gal. li. 6. de Male aff.
loc. ca. 5. ubi præsentē quoq; aphorif. citat. Porro hæc Hipp. sen-
tentia ijs etiā qui cum imperio sunt notissima esse debet, ne scilicet
de innocētib. puellis, quæ nonnunq; eadē infantiū propter lactis
in māmīs generationē falso accusantur, temere supplicium sumant.

Lactis gene-
ratio in mā-
mis suppress-
orum mensi-
um signum
quendo.
Exhortatio
magistratu.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Exquisite assequi, etc.) Vertēdū potius, Qui eā et seq debeat ex-
quisite exercitatiū esse, etc, Græcē enim est, *ἐκ τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς ἐξουσίας*.

Aliquos

Sunt autem & quidam adenes.) De lactis generatione copiose distulit Galenus libro septimo de Vsu part. Alterandi.) Græcè est ἰμοιοῦν, sibi assimilandi.

APHORISMVS XL.

Γυναιξὶν ὅς' ὀσμὴν ἔχ' πρὸς τοὺς αἵμα συσφιγνται, μαστὶν σημαίνει.

Mulieribus quibus in mammis sanguis coaceruatur, furorem indicat.

Sanguinem copiosum, qui in māmīs propter restrictos menses coaceruatur, neq; in lac cōuertitur, furorem significare, hoc in loco tradit Hippocrates. Vñus est autem Hippocrates uerbo sibi familiari & consueto συσφιγνται, quod recte Leonicensius colligitur est interpretatus. Quippe συσφιγνθαι, Galeno libro quarto uict. acut. Comment. 19. autore, λέγεται ὃν τῷ μαστῷ, ὅταν τινὲς χυμοὶ μαστοῦ συσφιγνθῶσι τε καὶ ἀπορροῦνται κατὰ τὴν μέσην. Dicitur itaq; hoc uerbū de prauis humorib. qui ad aliquam corporis partem confluunt, in eaq; subinde coaceruantur. Quare hoc etiam loco Hippocrates nō loquitur de bono sanguine, sed prauo potius, qui scilicet in lac conuerti propter suam prauitatem haud potest. id enim ut diserte significaret, uerbo usus est συσφιγνται. Quod si itaq; prauus sanguis coaceruatur in mammis, furorem significat. Quum enim hunc esse biliosissimum ac feruentissimum constet, fit ut in lac transmutari non possit. Delabatur itaq; deinceps per uniuersum corpus, caput q; potissimum petit, ut minime mirum sit eas mulieres quib. hoc accidit in furorem agi. Nam quemadmodū etiam Aetius lib. 6. cap. 8. attestatur, sanguine bilioso ad caput delato fit mania, seu furor. Est autem hoc ipsum ex censu eorum quæ raro eueniunt, ut in Commentarijs etiam suis Galenus meminit.

συσφιγνθαι.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Et liquet quod frigida.) Græcè est, καὶ ἀνδροῖτι ψυχρὰ, adeo q; frigida. Sanguis feruens.) Græcè est, ὅσα καὶ ῥέον αἷμα, sanguis simul etiam feruens. Propter habitum talem.) Græcè, διὰ τὸ πλεονεξίαν, tum propter feruorem. Sic autem esse legendum, facile

ex precedentibus colligitur. Paulo enim antè dixit, plurimus as-
quando sanguis & simul feruens. Sunt tamen codices qui legunt *As-*
fer, quæ etsi lectio à ueritate nō abhorret, prior tamē, utpote quæ
est genuina, huic est præferenda. Eam enim antiquus etiam inter-
pres sequutus est, qui conuertit præ magnitudine caloris.

APHORISMVS XLI.

Γνωαῖς ἡ θέλησις ἐλθῆναι ἐν ἐνὶ μέλλῃ καθύστερ
 ἡ ἀσπίς πρὸς τὴν ἐκείνην πρὸς τὴν πρὸς τὴν πρὸς τὴν
 φθ. αὐτὴν ἔχει πρὸς τὴν καθύστερ, καὶ ἡ δὲ μὴ, ὅ ἐν ἐν.

Sinoffe uelis num mulier conceperit, quum dormitura est à coena ei aquam mulsam bibendam dabis. & si cruciatus circa uentrem hanc corripuerit, concepit; sin minus, non concepit,

NE temere medicus gravidis aliquod medicamentum quod abortum efficere possit, exhiberet, Hippocrates hoc loco experimentum quo idam proferre uoluit, quo id ipsum paulo certius explorare liceat, dicens: Si nosse uelis an mulier grávida sit, ut scilicet tutò ei medicamēta purgátia, & id genus alia exhibere queas, quum dormitura est, ut nimirù à potionis sumptione quiescere possit, aquā mulsam dabis. Quippe per quietē status minime resolvuntur, sed per exercitia, ut pote quæ calorem nativum status

A cena cur extenuare ac discutere potentem, augent. A cena, siquidem ovis
 lingua mulla *delectantur* *et* non citra negationem, ut omnia propemodum ex-
 hibenda. *delectantur* *et* non citra negationem, ut omnia propemodum ex-
 hibenda. *delectantur* *et* non citra negationem, ut omnia propemodum ex-
 hibenda.

liqua multa exhibenda. *de Aisyro ison*, & non citra negationem, ut omnia propemodū excusa exemplaria habent, *de Aisyro ison* legendum erit. In Galeni tamen & alijs etiam nonnullis codicibus hæc particula omiſſa eſt, quæ tamen neceſſariò adiſcitur. Nam oportet mulierem melicratū à cœna ſumere duabus de cauſis, quòd ſcilicet ab illa magis quiſcere liceat, & quòd à cœna calor nativus cibi alteratione & coctione occupatus, ſtatu minus extenuare & diſcutere queat. Ei

Cibum qui itaq; quæ antea cœnauit danda mulsæ est, quod Galenus in suis Cō-
dan notat. mentarijs disertè ijs uerbis innuere uoluit, καὶ βάλμονος πιπληρῶ
à cuius calli. σθασι τῶν τῶν γυναικῶν, uolens ex pleniam esse ciborum mulierē.

Quare is qui Galenum publice reprehendere, eo quod eius Com-
mentarij non omni ex parte Hippocratis verbis, qui ait *ἀδελφόν*

responderent, ausus est, pulchrè suam inscitiam prodidit: pre-
sertim quò nihil haberet quo assertionem hanc suam ridiculam et ine-
ptam confirmaret, quàm quod diceret Galenum mendoso Hippo-
cratis codice usum esse. Quasi uero Galeni etate deprauatiora
quàm sint hodie Hippocratis fuerint exemplaria, ac non nostris
multis modis meliora et castigatiora. Quippe necesse est quanto
aliquid minus abest ab ortu, tanto magis quæ uera sunt retinet. Ut
rectissime à diuo Hieronymo dictum sit: uinum in tertium aut quar-
tum uis transfusum aciescere. Huc accedit, quod rationes paulo an-
te à nobis productæ palam testentur, quod Galeni interpretatio sit
germana, et rationi consona, ideoque ad illius præscriptum Hippo-
cratis uerba esse corrigenda. Quare non est cur hominis illius teme-
ritatē ac stultitiā pluribus resellamus. Aquam uero mulsam quæ mulie-
ri grauidæ exhibetur, crudam esse oportet, hoc est non decoctam:
idque eā ob causam, quod mel crudum, Galeno li. 3. de Alimen. facult.
cap. de melle teste, uentrem et intestina flatibus implet. Contrā
quod decoctum est, status ex pers existit. Ut igitur ex aquæ mulsæ
potione plus flatuum procreetur, præstat hanc crudam esse. Ceterum
Hippocrates præ alijs aquæ mulsæ mentionem fecit, quod in huius
usu minus sit periculi, quàm aliorum quæ flatulenta sunt exhibitio-
ne. Quod si itaque mulier post mulsæ huius usum dolores circa uen-
trem sentiat, concepisse hanc ipsam significabit. Neque enim alia ra-
tione sunt excitati, quàm quod flatus non habeant facilem exitum,
propter intestinorum quæ sit ab utero compressionē et constrictionē.
Minimè uero mirum, uterum comprimere intestina, rectum potissi-
mum, quandoquidem is, Galeno in libello de Uteri dissectione teste, inter
uesicam et rectum intestinum situs sit, adeo ut recto intestino toti fe-
re incumbat. Comprimunt autem maxime prægnantis, ut qui quotidie
à conceptu maior fiat, donec tandem maximus fiat, illa et immo uen-
trem, Galeno loco iam citato autore, implens, et multa intestina
tangens. Quanto itaque maior fuerit fetus, tanto etiam compressio
intestinorum quæ sit ab utero, uehementior, doloresque tum à flatibus non
poterit egredi facilius propiusque generatur. Brasauolus hoc loco
uterum in principio intestina non comprimere, sed potius cum seipsum
constringat, intestinis amplius relinquere spatium concedit. Quare

Aqua mulsæ
cruda sit.

Aquæ mul-
sæ cur men-
tionem fecit.

Dolorum cir-
ca uentrem
causa.

Mulsæ senten-
tia improba-
tur.

aliam causam quàm uteri magnitudinem, cur intestinum rectū comprimatur affert, hanc nimirum: Quū os uteri in gravidis ita con-
niueat, ut neq; acus acumē ingredi possit, fit ut ob loci uiciniam e-
tiam aliud simul constringatur. Atqui quid opus erat Musæ ut se
istis inuolueret tricis, cum Hippocratis ac Galeni sententia sit per-
spicua? Neq; enim illi de uteri ipsius, seu, ut rectius dicam, oris eius
quæ sit statim in ipso conceptionis die constrictione loquūtur, sed
de ea quæ ab utero sit in intestino recto, postquā iam factus aliquā
molem contraxit. Quippe ore uteri constructo, reliquū uteri cor-
pus indies magis atq; magis extenditur & dilatatur, ut hac ratio-
ne etiam quotidie magis intestina comprimantur. Eius rei exem-
plum etiam in uestica apparet, quæ repleta tanto magis extēditur,
ac dilatatur, quanto ipsius meatus sit angustior. Hinc est quod in
concionibus, aut negocijs alijs ubi lōgo tempore urina retinetur,
sic uesticæ amplitudo extendatur, meatusq; eius angustetur, & su-
binde penitus supprimatur urina, quemadmodum lib. 1. de Male
affect. loc. cap. 1. & libro 6. cap. 4. copiose Galenus monstrat. Pa-
ri itaq; ratione quum uehementius os uteri ad complectendum se-
men & factum retinendum constringitur, amplitudo eius quoti-
die magis atq; magis pro factus incremento dilatatur. Quare Hip-
pocratis & Galeni rationes Musæ somnia nihil labefactāt. Quod
si uero grāuida nullos ex mulse potione sentiat dolores, haud con-
cepisse eam, propter contrarias rationes indicamus.

APHORISMVS XLII.

Γυνή ἐγκυῖ ἐ μὲν ἄρρεν λεύκον, ἀνδρὸς ἐς ἡν. ἢ δὲ θάλει,
ἀνδρὸς.

Mulier quæ concepit, si marem gerit, probè co-
lorata est: si foeminam, male colorata.

Signum boni & mali coloris, quod hoc loco tradit Hippocra-
tes, non perpetuò uerū est, sed magna duntaxat ex parte, ut
in Commē. quoq; suis Galenus attestatur. Quippe ut plurimū acci-
dit, mulierem gerētem marem, propter foetus nimirum caliditatē:
est enim mas magna ex parte foemina calidior: probe esse colora-
tam. Contrā si foeminā gestat in utero, male est colorata, quod hæc
ipsa natura sit frigidior. Oportet autem, quod in Comm. etiā mo-
net

net Galenus, mulierē ad seipsam, et non ad alterā confert. Et quā
dē ad seipsam, quā uterū fert. Hinc est quod Philotheus ita scriptū
reliquerit. το σὺ χρεὶν οὐτὼν αὐτὴν κατὰ φύσιν ἀναστρεφῆναι, ἀλλ' ὅσον
ἐν τῷ ἐνυμνοῦν γυναικῶν. Bene coloratam non oportet hoc loco
insudire eam quæ talis natura est, sed quatenus in ijs quæ uterū fe-
runt fieri potest. Nā nemo est qui nesciat prægnantem etiā seipsa,
quod naturalem attinet colorem, peius esse coloratam, siue matrem
siue foeminam gerat, præsertim si antea nunquā uterum gessit.

ANNOTATIONES IN COMMEN-
tarios Galeni.

Nisi viri semen, uel uterus.) Quippe marē generari propter
calidiorem temperaturam, in frā Comment. 48. docebit. Id ipsum
quoq; lib. 2. de Semine plenissime demonstravit. Sic certe frigida
uteri temperies non parum confert ad foeminæ generationē. Hinc
est quod in dextra uteri etiam parte, quæ calidior est, mares maxi-
me concipiantur. sinistra uero, propter causam contrariā, foemi-
næ. Contingit enim ita, etc.) Græcè est, οὐδέχεται γὰρ οὗτος
καλὸς ἀπὸ τῆς ὑπερβολῆς. fieri enim potest ut mulier omnia tam pro-
be faciat. Et alia signa.) Vt si dextra māmā amplior tumidior uē
sit. Item si eiusdem mammae pulsus ualidior sit: ut Actius libro de-
cimo sexto cap. 9. attestatur.

APHORISMVS XLIII.

Ἡ γυναικὶ ἐν τῷ σπέρματι ἐκφυσιτικῆς τῆς ὑστερῆς γήγαστος,
θανάτου ἰσθμῶς.

Si mulieri grauidæ in utero fiat erysipelas, letale.

Erysipelas in utero grauidæ natum esse letale, hoc in aphorif
mo affirmat Hippocrates. Neq; id sanè temere: quippe quum
erysipelas ex bilis et sanguinis calidi mixtura oriatur: aut san-
guine quidem solo, sed seruido, substantiaq; tenuissimo, Galeno
libro secundo ad Glauconem autore: necesse quidem erit, ut hoc ip-
sum non solum febris acuta, sed et dolores, aut mordicationes ute-
ri sequantur, quæ singula non tantum factui, ob loci male affecti
uicinitatem, uerum etiam matri molesta sunt. Quā itaq; sola inter-
dum acuta febris factū interimere possit, cur non multo magis hoc
ipsum accedente uteri erysipelate efficeret?

Erysipelas
uteri letale.

Proprio nomine.) Græcè est *idius*, proprie. phlegmone enim phlegmone uox Græcis bifariam accipitur, Galeno lib. 13. The. metho. cap. 1. bifariam teste, communiter & proprie. Communiter, ut idem quòd *φλόγῳσις* accipitur. significet, hoc est feruorem & effervescentiam. Proprie pro tumore rubente, dolente, duro, & tactui renitente, quemadmodum alibi quoq; monstrauimus. Dignum inquisitione.) Nam si inflammatio uehemēs fuerit, & uniuersus uterus hac ipsa laboret, uiuere fœtus nequit. Sin languida fuerit, nec uniuersum uterum complexa tur, fortè uiuere poterit. Potest.) Græcè *δυνώσεται*, poterit.

APHORISMVS XLIIII.

Ὅσος αἰσιν φῦσις λεπτὰ ἐοῦσαι ὅν γαστρί' ἔχουσιν, ἐκ τριτῶσιν κῶσιν δὲ μὲν πρὶν ἢ παχυνθῶσαι.

Quæcunq; supra modum tenues uterum gerunt, secundo abortiunt mense, donec crassescant.

παρὰ φύσιν. **S**upra modum tenues si uterum gerāt, bimestres elidere fœtus, hoc in aphorismo docet Hippocrates. Neq; enim *παρὰ φύσιν* hoc in loco aliud denotat, Galeno in cōmentarijs teste, quàm *ὑπερβαλλόντως*. Minime autem mirū tales mulieres quum uterū gestant, abortire secundo mense, donec pinguiore reddantur, quòd uniuersum alimentum fœtui destinatum matri ualde extenuate sit impartendum. Quum itaq; longo tem^{ore} opus sit ut quæ admodum extenuata est iterum reficiatur & pinguescat, sit ut interim fœtus alimento suo priuatus pereat & corrumpatur.

Secūdū tres modos.) Tres affert Gal. huius aph. interpretatiōes. Quidā enim omnino abortire ualde extenuatas dixerūt. Alij, ubi nō crassescūt, et pinguescūt, sed tenues et absq; alimēto permanēt. Qui dā uero quādo reficiūtur, tū maxime abortire eas putarūt. Quòd minus sit, etc.) *ὅτι λέγει δὲ καὶ τῶν προσημειωμένων ἀπὸ πάντων ὅπου ἰσχυρῶς, Numisianus.* quòd uidetur prædictis esse minus uerisimile. Numisianus.) Hic, Gal. lib. 1. de Ana. administ. teste, celeberrimus, Quinti auditor fuit.

Sed cū anticipet non refici.) Græcè est, ἔτι φθάνοντα λαβεῖν, ὅτι οὐδὲν τι εἶναι φασὶν ἀνατραφῆναι χωρὶς τοῦ τὸ χορηγοῦν μόνον εἶναι εἰς τὸ φθάνειν τῷ λυσιμῶν, &c. Sed cū cōcipere antevertāt, eas nō posse refici aut, absq; eo quod sanguis ad foetus alimētū deputatus, &c.

APHORISMVS XLV.

Ὅκόσαι δὲ μετρίως τὸ σῶμα ἔχουσιν ἐκτιτρώσκουσι, λίμνα καὶ τριμῖνα ἄτορ προφάσι. Φανερὸν, ταύτησι μὲν κοτυληδόνες μύφης μεταίεσι, καὶ οὐ διώαντες κραταίω. τὰ τοῦ Βελζους τὸ ἐμβρυον, ἀλλ' ἀφ' ἑκείνουται.

Quaecunq; mediocri corporis habitu præditæ, secūdo & tertio mēsis sine causā manifesta abortiūt, ijs acerbula uterī plena mucoris sunt, neq; pondere foetum continere possunt, sed rumpūtur.

QUum ad concipiendum, foetunq; subinde usq; ad legitimū partus tēpus retinēdum, maxime habiles sint mulieres quæ mediocri corporis habitu sunt præditæ, admodū enim tennes etiā cōcipiunt, abortiunt tamē, ut præcedēti est dictū aphorismo, crasse uero, ut sequēti sentētia docebitur, nō cōcipiunt: accidit tamē nihilominus ut interdū abortiāt, idq; ob eā quā cōmemorat hoc in aph. Hippocrates causam, inquiēs: Quæcūq; mulieres mediocri corporis habitu præditæ, hoc est quæ admodū tennes, neq; plus iusto crassiores sunt, secūdo & tertio mēsis sine causā manifesta abortiūt. An aduertendū autem hoc loco erit, abortū non tantū secūdo & tertio cōceptionis mēsis fieri, uerū etiam in quarto, quemadmodū in fine libri de Vteri diff. & lib. 6. de Male affe. lo. ca. 5. Galenus attestatur. Hinc est quod Hippocrates lib. 6. Epid. par. 7. aph. 27. ita scriptā reliquerit: Dolores grauidis plurimū tertio, quinto, septimo, nono, secūdo, quarto, sexto, & octauo mēsis fiūt. His enim uerbis manifeste, secūdo, tertio, quarto, quinto, et sexto quoq; fieri posse abortus docet, quū hos mēses nō esse dicatos partui cōstet. Quare aliqua Hippocratis exēplaria hic legūt, τριμῖνα καὶ τετραμῖνα. Ceterū secūdi & tertij potissimū mensium, Philotheo teste, meminit Hippocrates, διὰ τὴν τὴν καὶ τὰ βαρὺς ἐχέειν ἀφ' ὧν τοῦ ἐμβρυον, quod tum foetus effatu dignam grauitatem habeat. Cur autem ad-

Quibus mensibus mulieres abortiūt.

icetum

sectum sit ab Hippocrate, sine causa manifesta, abūde satis in Com-
mentarijs suis Galenus exponit. His acetabula, de quib. supra, nem-
pe aphorismo 28. huius sectionis diximus. Et Galenus in Commen-
tarijs, & in libello de Uteri dissectione, & li. 15. de Vsu part. quid
Mucor. per ea intelligendum ueniat diserte monstrat. Mucore, hoc est, Phi-
lotheo interprete, φλυματινοῦ ὑαλὸς γλίσσρον χυμοῦ, pituitoso ac lē-
to humore, plena sunt, neq; possunt prae pondere continere foetū,
sed rumpuntur. Quippe a pituitoso illo humore laxa molliāue &
imbecilla fiunt: ita ut minime mirum sit, si foetum, utpote iam gra-
uitatem nactum, continere nequeant, sed planē rumpantur. Hinc
est quod Galenus libro 6. de Male affect. loc. cap. 5. ita scriptum
est: " Si mulier prompte quidem conceperit, deinde secundo,
aut tertio, aut quarto imprægnationis mense foetum eiecerit, circa
uteri acetabula pituitosum humorem abundare, atq; idcirco uena-
rum & arteriarum eius loci ad ora uasorum in uterum descenden-
tium nexum debiliorem reddi coniiciendum est, ut foetum ob graui-
tatem ferre nequeat, sed facile rumpatur. Eandem causam copio-
sius li. 15. de Vsu part. commemorat Galenus. In Commen. ubi legi-
tur, uel clamore, omisū est ab interprete, uel tristitia. Græce enim
est, ἢ λιγυρίσσης, ἢ λυπηθείσης, aut clamante, aut tristitia affecta. Et
paulo post, uel aliquo tali actu, seu passione. Græce est, ἢ τὶ τοιούτου
ἰσθμίου διαπραξέσης, ἢ παθήσης, aut tale aliqd faciente uel patiente.

APHORISMVS XLVI.

Οκτώσαι παρὰ φύσιν παχῆαι ἐδοῦναι μὴ φυλαμβαύουσιν
ἐν γαστρὶ, ταύταισι τὸ ἐπίπλοον τὸ σῶμα τῶν ὕσδριων ἐκρπί-
ζει, καὶ πρὶν ἢ λεπτυνθῶναι, οὐ λύνουσιν.

Quæ immodicè crassæ concipere nequeunt, ijs
omentum uteri os comprimit, & priusquā extenu-
entur, haud concipiunt.

Omentum. **Q**uemadmodum paulo antè ualde tenues mulieres concipere
quidē posse, sed subinde abortire dixit: ita nunc immodicè
crassas neutrum facere ostēdit. eiusq; rei rationē esse omentū, quod
Græcis ἐπίπλοον, Arabib. Zirbus, uulgo Rete dicitur, os uteri cō-
primēs, ait. Quippe quā hoc infra umbilicum, & ad pubis ossa sitū
sit,

fit, atq; in hominibus, ut testatur Galenus li. 6. Ana. ad. maximi sit, præsertim in obes, minime mirum si internū uteri os sua mole comprimat. Quare sit, ut semen uiri in uterum muliebrem iniici haud poterit. Priusquā igitur extenuentur, hoc est, Philothco interprete, πρὶν ἐλθῆναι εἰς συμμετρίαν, priusquā ad mediocritatē perueniant. Neq; enim tennes hic proprie pro ualde extenuatis accipiuntur, sed per abusum, quatenus scilicet ad maxime crassas conferuntur, pro mediocribus. Dictum est enim suprà, nempe aph. 76. sect. 4. quod extremorum nomina per abusionem mediocri tribuantur. Non concipiunt: sic enim internum uteri os, ut comprehensum est, ab omenti pinguedine comprimitur & angustatur, ut uirile semen excipere nequeat. Quod clarius in lib. de Malis mulierum ijs uerbis Hippocrates significauit: Si uero, inquit, præter naturam crassescant, non concipiunt. Nam omentum crassum superiacens uteri os multū premit, ut genituram non excipiant. Nisi itaq; ad mediocrem corporis habitum redeant, concipere nequeūt.

Tennes.

Extremorum nomina per abusionem medicorum tribuuntur

APHORISMVS XLVII.

Ἡ ὑστέρα γὰρ τοῦ ἰχίου ἐγκειμένη διαπύσσει, ἀνὰ γὰρ ἐμμοτέρῳ γυναικός.

Si uterus ea parte qua coxæ incūbit, adiacet ue, suppuratur, necesse est emmoton fieri.

Breuis est, attamen nonnihil obscura, hæc Hippocratis sententia, ideo à Foroliuense, Hugone Senensi, & id genus alijs ineptis ac barbaris interpretibus, falsissime est exposita. Ineptos enim cur nō appellem, quos constat ineptissime Hippocratis aphorismos tractasse, & exposuisse, illisq; absurdissimos, propter lingue Græcæ ignorantiam, affuuisse sensus. Ut mirari satis nō queam, cur pleriq; hodie in scholis publicis, dum Hippocratis aphorismos enarrant, eorundem adhibeant somnia, quibus certe mirificas suis auditoribus tenebras offundunt, adeo ut nunquam recte Hippocratis sensus eruere possint. Sed fortè similes desiderant habere labra lactucas. Sinamus itaq; ut cum ineptis ineptiāt ad satietatem usq;, & nos ad Hippocraticæ sententiæ explicationem potius accedamus, in qua de uteri, quæ eiusdem inflammationem sequitur, suppu-

Foroliuensis & Hugō Senensis inepti Hippocratis expositores.

Suppuratio nes uteri.

ratione. Quum autem hæ ipsæ in diuersis uteri partibus, nempe anterioribus uel posterioribus, dextris uel sinistris fiant, ut lib. 3. de Sanandis corporis malis ca. 59. diximus, nunc de ea loquitur suppuratione Hippocrates, quæ in lateribus uteri, & iuxta coxas, quibus adiacet, fieri solet: hoc est, ea quæ fit, ut ait Galenus, πρὸς τοὺς ὀστέας, id est ad exteriora, uel extrinsecus. Est autē coxa, quæ Græcis ἰσχίον dicitur, proprie os quod cōtinet sinus in quos fæmorum capita inferuntur, ut testis est Galenus cap. 20. libri de Osibus.

Coxa. Connexum autem quædam habere uterum cum coxa, testatur etiam

uteri cum Hippocrates, dum lib. 6. Epide. par. 1. aphoris. 1. uteri mala ob id in coxendicem finiri scribit: & Galenus, qui lib. 6. de Male affec.

loc. cap. 5. dolorem uteri quibusdam mulieribus in coxam transferre, ac cruribus ipsum quod est regione est, per incessum claudicare. Ceterum de suppuratione qua de hic agit Hippocrates, ita scriptum reliquit Philotheus. εἰ τὴν περὶ μίαν τῶν ἀρτημιῶν τῶν ἐκ τὰ πὲρ ἀλγία τῶν φλεγμονῶν γινώσκει, τευτῶσι περὶ τὰς βουβωνας καὶ τὰ ἰσχία, φέρεται ἐν αὐτῇ ἡ μήτρα, καὶ οἷον ἐγκέται περὶ ἐκείνην τὰ μέρη. ἔτα ἡ φύσις εἰς πύον μεταβάλλει, καὶ τοῦτο τὸ ἀπόσπῃμα ἐξ αὐτοπορυφύεται περὶ τὸ ὄργανον, καὶ ὑπὸ τέχνης ἢ ὑπὸ φύσεως ῥήγνυται, si acciderit ut inflammatio circa unum aliquod appendiculum eorum quæ in lateribus sunt fiat, hoc est circa inguina & coxas, illuc fertur uterus, & iis partibus uelut incumbit. Dein natura in pus transmutat inflammationem, & is abscessus extrā iuxta cutem attollitur, & ab arte, uel à natura rūpitur. Rupto itaq;

ἐμμοτον. abscessu, necesse est, ut hic ait Hippocrates, emmoton fieri. Est autem ἐμμοτον medicamentum liquidum, quod linteolis conceptis,

μοτῶν. quæ Græcis μοτῶν καὶ μοτῶν uocantur, excipitur, ulceribusq; inditur. Moτῶν itaq; proprie latinis linamenta, uel linteola dicuntur.

Quapropter interpretes non recte ἐμμοτον linamentum sunt interpretati, quum id ipsum, ut iam comprehensum est, sit potius medicamentum id quod linteolis seu linamētis excipitur. Præstat itaq; clarioris intelligentiæ gratia græcam uocem ἐμμοτον retinere, ut nos fecimus, quam dicere linamentū. Antiqua conuersio haud dubie librarij uitio legit cōmotum. Quæ lectio subinde Iacobo Forouuiensi, & alijs eius farinae indoctis interpretibus tenebras & caliginem

lignē offudit, errādīq; occasione prae buit. Necesse autē est, per em-
mota fieri in hac uteri suppuratione curationem, ne scilicet medica-
mentum iniectum subinde effluat. Nam quum linamētis conceptis ^{Emmutorū}
os ulceris claudimus, fieri non potest ut medicamēta indita effluāt. ^{præcipuus}
Quare quum præcipuus emmоторum usus sit, ut ijs ulcerum ^{et uul-} ^{usus.}
nerum, sinuumq; ora obturentur, in suppuratione quoq; uteri ex-
terna, de qua hic, ut prædictum est, agitur, eorundem usus, Hippo-
crate monitore, esse debet, quòd aliās medicamenta admota conse-
ssim effluant. Ceterum ulcera caua ^{et} exesa curationem per lina-
menta requirere, testatur etiam lib. 2. ^{nec interpretor,} Cōment. 23. ^{et}
lib. 3. de Articulis comment. 55. Galenus. In explicatione huius sen-
tentiae longiores fuimus, quòd pauci admodum interpretes hanc ^{Muse expo-}
ipsam intellexerint, ^{sitio impro-}
^{batur.} et quidem inter postremos ne Brasauolus qui-
dem. Quippe is linamenta esse adhibenda scribit, ne pus ibi firme-
tur, sed effluat. Hoc enim quomodo recte ab eo dici possit, quum li-
namentū effluxum potius moretur, ^{et} impediat, non uideo. Deniq;
minus recte sentit, quòd per linamentum pessionem posse intelligi pu-
tat, quum suppuratio de qua Hippocrati sermo est, non sit interna,
sed externa, adeoq; pессо non indigeat.

APHORISMVS XLVIII.

Ἐμβρυα τὰ μὲν ἄρσενα γὰρ τοῖσι δεξιῇσι, τὰ δὲ θήλια γὰρ
τοῖσι ἀριστεροῖσι μάλλον.

Fœtus qui mares sunt in dextra uteri parte, qui
fœminæ in sinistra magis continentur.

Hoc aphorismo Hippocrates docet, fœtus mares dextra ute-
ri parte, fœminas uero sinistra magis contineri. Nec teme-
re adiecit hanc particulam ^{μᾶλλον,} id est magis, quòd raro scilicet ^{μᾶλλον.}
aliter eueniat, quemadmodum etiam lib. 6. de Male affec. lo. cap. 5.
Galenus copiosius monstrat. Causam eius rei in Cōmentarijs suis,
^{et} libro 2. de Semine, Galenus exponit. Nusquam uerò copiosius
quàm lib. 14. de Usu partium, ubi præsentem etiam sententiam ci-
tat, ^{et} abunde explicat. Proinde nihil attinet hic nos esse longio-
res. Marem autem magna ex parte in dextra uteri parte conci-
pi, testatur etiam lib. 6. Epile. par. 2. aphor. 30. Hippocrates in-

” quiens: Quia in calidiore solidioreq; parte, dextra nimirū, mares
 ” concipiuntur, ideo nigri sunt, & uenæ illis eminent, magisq; bilio-
 ” si sunt. Et ibidem, aph. scilicet 32. ait: Propterea mas robustior, bi-
 ” liosior, magisq; præditus sanguine est, quia locus ille animantium
 ” in quo concipitur, calidior. In quorum aphorismorum enarratio-
 ” ne multa ad institutum nostrum facientia diximus.

ANNOTATIONES IN COMMEN-
 tarios Galeni.

Non minime.) Græcè, ἐν ἡμιστῇ, plurimum. Per utrunq;
 cornu.) Idem ab initio libri secūdi de Semine scribit inquiring: Adia-
 cent testiculi utero utring; singuli, similem masculis uasorū reuolu-
 tionem recipientes: non tamen in eundem locum perueniunt, eo
 ” quod neq; sceminam foras masculi modo, sed in suam ipsius uul-
 ” uam semen dimittere conueniebat. Ideoq; uterus ceu seminario uasi
 ” obuius, prælongos de se exortus, quos apices seu cornua uocat, ex-
 ” tendit, per quos semen recipit. Pars una.) Græcè, τὸ μὲν εἰς τὸν
 ἀξιῶν λέγοντες τὴν μήτραν, τὸ δ' εἰς ἀριστερὰν ἀνέμοισιν ὑποέρχεται, hoc
 quidem in dextrum uteri sinum, illud uero in sinistrum dissimile exi-
 stens. Siquidē scrofior, &c.) Addendum, genitura. Græcè enim
 est ἕως ἐν τῷ ἐξ ὁμοιογενεῖς ἐστὶν ἡ δὲ ψυχρὸς τὸν τὸν ἀνέμοισιν
 ” σπέρμα. Item autē lib. 14. de Usu part. scribit, dicens: Manifestum
 ” igitur quod impurum adhuc & excrementosum, humidum & scro-
 ” sum sanguinem sinister in maribus testiculus, & sinistra in scemi-
 ” nis uteri pars suscipiant. Constitutus.) Adijciendum, statim ab
 initio. Græcè enim est, τὸ συνιστάμενον συνὲς ἐξ ἀρχῆς.

APHORISMVS XLIX.

Ἐστέρω ἐκ πῶσιδιν πᾶρμικόν πρὸς διὰ ἐπιλαμβάνειν
 αὐτὸς μυκτηρὰς, καὶ τὸ σόμα.

Vt secunda procidat, sternutatorium naribus ap-
 ponens, nares & os apprehendito.

Contingit interdum ut fœtu excusso secunda firmiter adhæ-
 reat utero. huius nanq; interuētū fœtus utero necessebatur.
 Si itaq; diutius in utero manserit, putrescit, & odoris subinde gra-
 uitate caput complet ac grauatur, stomachum euertit, & alia graua
 procreat

Secunda re-
 uenta mala.

procreat symptomata. Vt igitur in tempore excutiat, danda me-
dico opera erit sanè strenua. Excuitur autem, ut Hippocrates hoc
in aphorismo docet, si sternutatorium medicamentum naribus im-
ponatur mulieris, osq; & nares eiusdem apprehendantur atq;
claudantur. Quippe oclusis naribus & ore, spiritus uiolentius
ad infernas partes feratur necesse est. Quòd testatur etiam Phi-
lotheus ita scribens. *ἡπαλμαίνω τὸς μυκτῆρας ὑπὸ τὸ ὄμμα, ἔ-
πει τὸ πνεῦμα ἐπὶ τὰ κατώ χερῶν, τῇ σωτηρίᾳ ὑπὸ τῷ λόφῳ τοῦ
πτοχμοῦ λατὸν χθλῶναι ποιῶσι τὸ χέριον.* apprehēde nares & os,
ut spiritus ad inferiora descendens, sternutamenti uiolentia & con-
cussione secundam deorsum ferri faciat. Ex sternutamento itaq; ut
Galenus comment. 35. huius sectionis ait, secundas disrumpi &
excuti accidit. Ceterum præter sternutamenta, quæ locum tum pp
tissimum habent quum puerpera robusta est, sunt etiam alia multa re
media quæ secundas educere possunt, de quibus diximus lib. 3. de
Sanandis corporis malis cap. 64.

Secunda ut
excutiat,

Sternutamē-
tis quādo u-
tendum.

APHORISMVS L.

Γυναικὶ τὰ λαταμνῖα ἢ βούλη ἐπιχῆρ, σικύλῳ ὡς
μυγίλῳ πρὸς αὐτὸ τὶ θύς πρὸς βελῆ.

Simulieri menstrua sistere uolueris, cucurbitu-
lam quàm maximam sub mammis defige.

INter hanc & eam quæ præcedit sententiam, in ueteri conuer-
sione temere aphorismus de tenasmo mulierum inseritur. Quip-
pe is alio in loco refertur, nempe sectione septima, in qua ordine est
27. ibidemq; à Galeno explicatur. Quare nos etiam eius em enar-
rationem in hunc locum rejiciemus. Ceterum in presenti aphori-
smo Hippocrates, qua ratione menses immoderate promanātes sint
fistendi, monstrat. Nec id sanè temere, quòd propter eorundem im-
modicum defluxum mulieres non raro in uitæ discrimen incidunt.
Quippe deficiunt has ipsas uires, nisi confestim restricti fuerint.
Ad eos autem restringendos optimum, & nullo non loco obuium
remedium est, ut cucurbitulam maximam, minores enim parum aut
nihil ab utero reuellere possunt, affigamus sub mammis. Maxi-
mam, ut uehementer per communes uenas sursum reueclat. Vehe-

Cucurbitula
maxima.

Sub māmīs.

mentius uero maxima cucurbitula retrahit, tum quia maiorem copiam ignis suscipit, tum quia ampliores loci latitudinē occupat. Sub māmīs autem defigendæ sunt ea parte, ubi uenæ ad ipsas infernè ascendunt. Quod Galenus in Commentarijs suis ijs uerbis indicauit, *καὶ ὁ μέγιστος εἰσὶν αἱ λεῖψες ἐπὶ αὐτὰς κνῶσθαι* φλέβας, ubi sunt uenæ, quæ ad ipsas ab imo sursum feruntur. Ad māmīs uero nequaquam affigendæ, quod earum oppositione læderetur, aut nimium trahendo inflammationem in ijs excitarent. Galenus lib. 5. Ther. method. cap. 3. præsentem Hippocratis aphorismum ijs uerbis expressit: Si uel menses confertim eruperint, uel sanguis ab utero quoquo modo profluxerit, sursum reuelles, cucurbitulam magnam sub māmīs defigens. Repetit hanc sententiā Hippocrates lib. 2. Epid. sect. 5. in fine propemodum.

APHORISMVS LI.

Ὅσας γυναικας ἔχουσι, τοῦτω καὶ τὸ σῶμα τῶν ὑστέρων συμμεινυκῶν.

Quæ grauidæ sunt, ijs uteri os coarctatum est.

Uteri coarctatio
ratio conceptionis
signū.

Conceptionis hoc in aphorismo, Galeno teste, maximum indicium Hippocrates recenset, nempe oris uteri coarctationem. Neque enim *συμμεινυκῶν* hoc in loco, Philotheo interprete, aliud significat quàm *σπινθηροῦσθαι*. Quod uero grauidis os uteri internū coarctetur, testantur etiam ea quæ li. 3. de Naturalib. facult. ab intio ferè scribit Galenus, inquiens. Iam uero prægnantes ipse primis diebus, potissimumq; eo ipso quo semen est conceptum, moueri, ac in seipsum concurrere uterum sentiunt. Quod si itaq; ambo hæc incidunt, ut et os uteri citra phlegmonem alium uel affectum conuiueat, et sentiatur deinde succedere uteri in seipsum motus, iam semen à mare et concepisse se mulieres existimant, et retinere censent. Neque nos ista modo confingimus, sed longo usu comprobata ab omnib. ferè qui de ijs disseruerūt, sunt prodita. Herophilus certe nec illa scribere est grauatus, ne specilli quidem mucronē admittere uteros antequam mulier pariat. Præterea ne uel minimū quidē hiscere, ubi conceperint: laxius autem recludi, quàm menses profluunt. Huic astipulantur et reliqui omnes, qui de ijs tractauerunt.

Primusq;

Primusq; omnium non medicorum modo, sed etiam philosopho-
rum Hippocrates, connuere os uteri tum conceptibus, tum phleg-
monis pronunciauit: ceterum in conceptibus seruato naturali
habitu, in phlegmonis uero in durum mutato. Hæc ille. Quæ qui-
dem uerba recitare longius haud piguit, quod ad Hippocratis a-
phorismum, & Commentarios Galeni intelligendos, mirificè con-
ducant. Sed quæret hic quispiam, si id quod ueteres literis manda-
runt, uerum est, quod nimirum à conceptu sic claudatur & arctie-
tur uteri os, ut ne specilli mucronem admittat, qui igitur fit ut mu-
lieres superfœtent? Neque enim uerisimile est, ut uno initu super-
fœtatio fiat. Si itaq; è diuersis coitibus fit superfœtatio, sic ut cer-
te fit, id quod nomen ipsum palam indicat (ἐκ τινὸν οὖν ἐνίμ Græ-
cis, & Latinis superfœtatio, nihil aliud est quàm secunda uel alte-
ra imprægnatio, seu conceptio) certe à primo conceptu coarctata-
tum & conclusum uteri os esse non potest: quomodo enim aliàs
uirilis genturâ inijceretur? Respondeo, initio uerum esse super-
fœtationem fieri, quod in primis Hippocrates, qui posteritati li-
brum de Superfœtatione reliquit, manifeste attestatur. Et confir-
mat hoc ipsum Plinius, qui li. 7. Naturalis historiæ ca. 11. sic scri-
ptū reliquit: Præter mulierem pauca animalia nouere coitū graui-
da. unū quidem aut alterū superfœtat. Extat in monumentis etiā
medicorum, & quibus talia conscripta curæ fuit, uno abortu xii
puerperia egesta. Sed ubi paululum tēporis inter duos conceptus
intercessit, uterq; est perfectus: ut in Hercule, et Iphiclo eius fratre
apparuit. Et in ea quæ gemino partu alterum marito similem, alte-
rū adultero genuit. Item Proconnesia ancilla, quæ eiusdē diei coi-
tu, alterū domino similem, alterū procuratori eius: & in alia quæ
unum iusto partu, quinq; mensium alterum edidit. Rursus in alia,
quæ septem mensium edito puerperio, insecutis mensib. geminos
enixa est. Hæc Plinius: quibus euidenter admodū superfœtationē
comprobat. Desumpsit uero hæc omnia ex lib. 7. de Hist. animal.
Arist. ca. 4. ubi illa ad uerbum, & paulo copiosius, referuntur.
Quū itaq; fiat superfœtatio, uelut quoque erit ut à primo con-
ceptu uterum denuo, ut in se recipiat semen, recludi fateamur.
Atqui hoc ipsum, ut superfœtatio etiā ipsa, raro admodū accidit.

Quæstio de
superfœtatio-
ne.

Superfœta-
tio quid?

Superfœta-
tionem fieri.

AN. à conce^o Quare cum ueteres tradunt à conceptu coarctari uterum, ad id
 ptu coarct^o spectant quod crebro accidit. Semper enim propemodum à conceptu
 tur os uteri. uterius claudunt. Quod testatur Aristoteles, qui lib. 4. de Gene. ani.
 „ mal. ca. 5. ita scriptum reliquit: Si iam aucto conceptu coitus adhibe
 „ tur, superfœtari quidem potest, sed raro: quoniam uterius magna
 „ ex parte ad partum usq; comprimitur. Atq; hæc in præsentia de pro
 posita questione dixisse satis sit.

APHORISMVS LII.

Γυναικὶ ἢν ὄν γαστρί ἐχέσῃ γάλα πολὺ ἐκ τῶν μαζῶν ῥυῖ,
 ἀδυνάμει τὸ ἐμβρυον σημαίνει. ἢν δὲ σδροὶ οἱ μαδοὶ ἴωσιν, ὑ-
 γιεινότερον τὸ ἐμβρυον σημαίνει.

Mulieri gravidæ si lac è mammis plurimum ef-
 fluat, imbecillum esse foetum significat. Si uero soli
 dæ māmæ fuerint, saniorē esse foetum indicant.

Hippocrates è mammiarū consistentia hoc in aphorismo foetus
 in utero imbecillitatē aut robur cōijcit. Quippe si lac mul-
 eri gravidæ è māmīs plurimū profluat, adcoq; laxæ flaccidæ ue fue-
 rint, foetum esse imbecillū significat. Nā is præ imbecillitate lac at-
 trahere, & alterare pro sui alimēto nō potest. quare per cōmunes ue-
 nas sursum ad māmās fertur, & illuc in lac cōuersum plurimū effluit.
 Plurimum autem non temerè est adiciendum, quia si parum effluit, ni-
 hil mali portendit. Si uero nihil lactis ex mammis effluxerit, ac so-

Mammæ so-
 lidæ, hoc est, ut in Commentarijs interpretatur Galenus, neque
 lidæ. admodum impletæ ac duræ, neque molles & laxæ fuerint, sa-
 niolem atque ualidiorem foetum indicant. Quippe tum satis alimen-
 ti foetui accedit: reliquum uero sanguinis quo non eget, ad mam-
 mas defertur, ut illic in lac mutatum, à partu statim foetui ut inde
 alatur præsto sit. Citat hanc sententiam, atque etiam explicat libro
 „ decimoquarto de Usu partium ijs uerbis: Contrarijs affectibus ue-
 „ cesse est comprehendendi mammæ, repleti quidem lacte ante tempus,
 „ in foetus imbecillitate. Ita enim & Hippocrates dicebat: Mulieri gra-
 „ uide lac ex mammis multum fluens, foetum imbecillum significat,
 „ seu ad mammæ superfluo uniuerso ascendente, quod in uenis re-
 „ liquit foetus, non potens præ imbecillitate quantum ei ad commodè

statam

statim nutritionem satis erat, trahere. Hec ille.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Quibus uisum fuerit.) Græcè est, *αἰς αὐτὸ φαίνεται πρῶτον*, quibus uidetur effluere. Neq; enim in primis generatur mensibus.) Re-
stic hūc in modum locum illū conuertit interpretes. Græcè enim est, *οὐ γὰρ αὐτὸ ἀπὸ τῶν πρώτων μῶνας γίνονται*. Rationem uero cur
in primis mensibus non generetur Lac, supra, nempe Cōment. 39.
huius sect. exposuit Galenus, hanc scilicet. Quod in primis mensi-
bus parum aut nihil alimenti, communibus nimirum uenis nondū
oppletis, ad mammas deferatur. In postremis uero, octauo et nono
potissimum, mensibus conceptionis, quando abunde oppleta sunt
uene mammarū et uteri communes, plus alimenti deferitur, ideoq;
minime mirum si tum lac in mammis fuerit. Quare mirifice hallu-
cinatur, qui Hugonis et Foroliuiensis falsis et ineptis interpretatio-
bus addicti, hunc locum Galeni esse mendosum censent. Hi enim er-
roris sui occasionem à falsa ueteris interpretis cōuersione sumpse-
runt: quam ut tuerentur ac tegerent, Galeni namq; hanc esse legiti-
mam lectionem putantes, inepta quedam et absurda consingere
coacti sunt. Optarem itaq; ut in ista ueritatis luce, et tanta bono-
rum autorum copia, talibus scriptorib. extremum uale dicerent.
Sed cæci tæcis delectantur.

Lac in pri-
mis mensib.
non genera-
tur.

Contra eos
qui Hugonis
et Foroliui-
ensis falsis
et ineptas
interpretatio-
nes secutiur.

APHORISMVS LIII.

Οκτώσαι διαφθέρειν μέλλουσι τὰ ἔμβρυα, πάντεςσι
οἱ πτῖνοι ἱχνοὶ γίνονται. ἢν δὲ πάλιν σκληροὶ γίνωνται,
ἀδυνάτου ἢ γὰρ τοῖσι πτῖνοῖσι, ἢ γὰρ τοῖσι ἱχθίοσι, ἢ γὰρ
τοῖσι γυναισιν, ἢ γὰρ τοῖσι ἀφθαλμοῖσι, καὶ οὐ διαφθεί-
ρονται.

Quæ abortum faciuræ sunt, ijs mammae exte-
nuantur: si uero contrā duræ fiant, dolor erit uel in
mammis, uel coxis, uel oculis, uel genibus, & non
abortient.

Supra bis, nempe aphorismis 37. et 38. huius sectionis exte-
nuatas mamas futuri abortus esse indicia Hippocrat. docuit.

NN Nunc

Mammariū
extenuatio
abortiū præ-
cedit.

Nunc mutato consecutionis ordine, non à signis ipsis, sed à re ipsa, hoc est mulieribus abortientibus exorditur, illisq; accidere ut mammae extenuentur, ratione defectus alimenti, inquit. Et Galenus quidem in Commentarijs suis asserit, Hippocratis esse sententiam ut omnes abortus mammarum præcedat extenuatio. Quippe ex quacunque causa grauida abortiat, in utero prius excitari dolorem necesse est. neq; enim uterios ad fetus eiectionem citra dolorem aperitur. dolore itaq; orto, sanguis & spiritus ad uterū, reliquis partibus, mammis potissimum, quib. cū utero magna est communitas, relictis, deferuntur, ut per hæc duo, ueluti instrumēta quædā, expellatur quod infestat. Quapropter accedit ut māmæ, utpote sanguine et spiritu destitutæ, subinde extenuentur. Quod si uero contra (παρὰ enim hoc loco idē quod ἐναντίον significat) mammae duræ fiant, propter nimiam materiam superuacuam quæ illuc ab utero deferitur, mammaeq; nimium implet atq; duras efficit, dolor in mammis erit. Aut in coxis, ubi scilicet ad latera natura reposuerit materiam superuacua. Coxis enim connexum esse utrum, supra, nempe apbo. 47. diximus. Aut in oculis, quando nimirum sursum humores redundantes repserint. Aut in genibus, si ad inferna transmittamur superflua, & non abortient, aliò scilicet delata materia.

ωδίνῃ.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Prius.) Aphorismo uidelicet 37. huius sectionis. Dixerat autē.) Nimirū aph. 38. huius sectionis. Hic non solū, &c.) Sic certe legendū erit, nō obstāte quod omnes alij interpretes, quos uiderim, aliter cōuerterint, græcūq; secus habeant, ita nimirū, ὅτι οὐκ ἀποφικνύται τὸ το μίρον σημεῖον εἶναι, &c. Omissa est enim particula ὅ, legēdumq; ὁ μίρον, ut sit sensus: Qui ait ad māmariū extenuationē seq̃ corruptio-nem, abortum ue, is non solum hoc ipsum esse futuri abortus signum ostendit, sed & alia esse innuit, quæ abortum portendere queant. Perinde atq; is qui affirmat lumborum dolorem, mensium suppressoriū esse signum, non negat quin plura alia sint, quæ idē significare possint. Qui uero dicit his, &c.) Rectē hunc etiam locum conuertit interpretes, etiam si secus græcus habeat codex, qui legit ὁ μίρον, cum certe

erte legendum sit, *κύτος μόνον*, ut sit sensus: Qui asserit ijs que abortum facturæ sunt, mammas extenuari, ille negat alia signa abortum præcedere, hocq; solum esse quod abortum præcedat innuit.

In mulieribus grauidis.) Græcè est, *καὶ παραφυλάττειν ἐπὶ αὐτῶν φαινομένων κατὰ τὰς λευκώσας*, obseruandum in ijs que in grauidis apparent mulieribus. Comingit mammarum.) Adijciendum, aliquando. Græcè enim est, *ἔγχωρῇ ποτὲ μὲν*, accidit quidem aliquando. Et mihi sæpius obseruanti.) Iste locus uarie interpretari potest. Nam si Græcè ita legitur, *καὶ μοι παραφυλάττειν οὐ πολλὰ*

Galenus locum explicauit.

κις ἐφάμειναν ἐπὶ τῶν προειρημένων αἰτίων τῆς φθορᾶς οἱ τιτβοὶ προϊσχύμονοι μὴ ποτὶ οὐδ' ὅταν, &c. tunc is planè sensus erit quem expressit interpres. excepta illa particula, ne fortè: pro qua conuertendum erat, Nunquid igitur quando, &c. ut scilicet *μὴ ποτὶ* non tam percunctantis sit, quam addubitantis, & addubitante decernentis. Si uero *μὴ ποτὶ* particula per præcedens punctum à prioribus uerbis non separatur, sed cum ijs planè connectitur, is uerborum Galeni sensus erit: Et mihi sæpius obseruanti uise sunt in prædictis abortus causis mamme nunquam fuisse extenuatæ. Et hæc lectio prior uidetur esse melior. Quippe in præcedentibus uerbis Galenus paulim asserit, esse possibile ut propter saltum, uociferationes, & alias, quas ordine commemorat, causas fiat abortus, citra mammæ extenuationem. Huc accedit quod nonnunquam ex subito horrore, ut testatur libro tertio Epidem. Commentar. secundo, aphorismo octauo Galenus, mulier abortire possit, quem tamen abortum extenuatio mammarum præcedere non potest. Denique in fine Commentariorum diserte ait Galenus, Hippocratis, non suam esse sententiam, quod omnem abortum mammarum præcedat extenuatio. Tamen ut Hippocratis etiam, à quo non facillè dissentit, sententiam tegat ac tuatur, utcunque ipse secus fieri comperit, statim illius sententie rationem subiungit dicens, *ὅταν οὐκ*, sic enim legendum esse uidetur: Igitur quando citra aliquam, &c. Quod antedicto cōiungitur affectui.) Scilicet tenuitati māmaram, ita nimirum ut que prius fuerunt tenues, nunc duræ fiant. Hoc est, quādo hæc particula *καὶ* idē quod rursus significat, tunc uerborū Hippoc. hæc erit sententia:

Sensus. Si uero mammae extenuatae rursus duræ fiant, ita ut duriciem intelligamus eam quæ extenuationem sequatur. Si propter.) Græcè, αὐτὰρ δι' ἐτοσος, etiamsi propter aliud, &c.

APHORISMVS LIIII.

Οὗτος ὁ σῶμα τῷ ὑστέριω σκληρόν ἐστι, ταύτησι μὲν ἀνδρῶν τὸ σῶμα τῷ ὑστέριω ευμμεν.

Quibus os uteri durum est, ijs coarctari id ipsum necesse est.

Quum non solum ijs mulieribus quæ cōceperunt, uerum etiam illis quæ phlegmone aut duricie uteri laborant, os eiusdem coarctetur, quo pacto eas coarctationes uteri quæ à tumore præter naturam factæ sunt, ab ijs quæ propter conceptum fiunt, medico discernere liceat, hoc in aphorismo docet Hippocrates. Nā in ea quæ à tumore aliquo præter naturā fit coarctatione, os uteri durum est: in ea uero quæ ex conceptu fit, contrā molle apparet, ut copiose admodū in Cōment. suis prosequitur Galenus. Sensus itaq; uerborum Hippoc. eiusmodi est: Quibus os uteri internum, ut aphorismo s. l. huius sectio nis est dictum, durum existit; ijs propter phlegmonem, aut durum aliquem tumorem arctari necesse est. Quapropter ubi os uteri coarctatum, ad obstetricis tactum durum apparet, tumorem præter naturam illuc esse ostendit. Sin molle, conceptum præ se fert.

APHORISMVS LV.

Οὐσσαι γὰρ γαστρί' ἐχουσαι τὸ πύριον λαμβάνονται, καὶ ἰσχυρῶς ἰσχυαίνονται ἀνδρῶν περὶ φασί. Φανερὸν δὲ, τίπτει καὶ λιπῶς, καὶ ὑλκινδυνῶς, ἢ ἐκ τρώσκειαι λιπὺν δύσιν.

Quæcunq; mulieres grauidæ à febris capiuntur, & uehementer sine causa manifesta extenuantur, difficulter pariunt, & cum periculo, aut abortientes periclitantur.

Hoc in aphorismo monstrat Hippocrates: grauidas quæ à febris capiuntur, & uehementer sine tamen manifesta causa extenuantur, aut difficulter parere, & cum periculo, aut abortientes periclitari. Non autem ab re uoce pluralis numeri usus est, à febris.

febris

febris inquit: quippe hac ratione innuere uoluit, eas aliquando esse uehementes, aliquando etiā mediocres, et nō eiusdem speciei, omnes tamen à uitiosis et putridis humoribus natas, ut copiosius in suis Commentarijs Galenus docet. Quod uero ait *ἀτὸς ὑπερβαίνοντος* Sine manifesta causa, hoc est sine manifesta causa, nihil aliud ijs uerbis significat, quàm *μᾶλλον τοῦ λόγου*, id est plus quàm ratio postulat. Quare si uehementer et plus quàm ratio exigit, extenuantur grauidæ, summam imbecillitatē præ se fert, siue uehemens, siue leuior fuerit febris. Cuius rei testis est Hippocrates, qui supra, nempe apho. 28. sect. 2. sic scriptum reliquit: Corpus eorum qui non omnino leuiter febricitant perflare, et nihil cōtinui, aut magis quàm ratio postulat extenuari, malum: alterum enim morbi diuturnitatem, alterū imbecillitatem significat. Quū itaq; uehementius sine manifesta causa, aut plus quàm ratio postulat extenuari uirium imbecillitatē significet, minime mirum grauidas hac ratione extenuatas aut difficulter parere, aut abortum facere. Difficiliter enim et cum periculo parient, propter tum matris, tum infantis imbecillitatē, ut fusi in Comment. Galen. exponit. Abortientes autem periclitantur, eo quod febris uehementiam, et uictus rationem tenuem, ut apho. 30. huius sectionis dictum est, fortis ferre haud potest. Huc accedit quod medico nō liceat medicamenta uitiosos humores, qui febrem excitauerunt, purgantia grauidæ propinare. Ceterum notandum erit, aliquos codices pro *ἰσχυρίωνται* legere *θερμαίνονται*, id est calefiunt. Quam lectionem si qui sequuntur ac probant, eos necesse est per hoc uerbū uehementem et continuā intelligere febrem. Id quod Philotheus certe facit, qui ait, *ὑπερβαίνειν τὸν λόγον* non potius in moribus uiciorum *οὐκ ἔστι*, febris hic Hippocrates subaudit continuam. Verum mihi hæc lectio non probatur, quod Galeni Comment. palam aduersetur, qui nō tantum de uehementiorib. uerum etiam mitiorib. febribus loqui Hippo. scribit. Præterea si ita legitur, non uideo cur hæc adiecta sit particula, sine manifesta causa. Quippe uehementē à febris calefieri corpus, non est præter rationem, neq; is calor sine manifesta accidit causa. Quare coactus est Philotheus hæc uerba *ἀτὸς ὑπερβαίνοντος* *καὶ ὑπερβαίνοντος*, id est necessariū, ut sit is sensus: Si grauidæ uehementissimis febrib. corripuntur, necesse est ut difficulter pariant.

Philotheusen
tentia impro
batur.

Atqui nō uideo quo exemplo probare queat, ἄτορ προσείσις φανε
 ρῆς, idem significare quod ἐξαιώνησις. Proinde legendum potius
 ἰσχυρόντα, quāν θόρυβοντα erit. In Commentarijs, ubi inter
 pres sufficienter conuertit, Græce est ἀνεβῶς, exquisite. Et ubi red
 didit idem obistere, Græce est ἀντέχειν, perdurare, perferre.

APHORISMVS LVI.

Ἐπὶ ῥόῳ γυναικείῳ πασμός καὶ λεπθυμία ἢ ἐπιγῶ
 νηται, κακόν.

Si in fluore muliebri conuulsio & animi defe-
 ctio superueniant, malum.

Muliebri **fluor.** **C**onuulsionem & animi defectionem fluori muliebri succedē
 tia malum portendere, hoc loco Hippo. docet. Est autem mu-
 liebris fluor, uel, ut Græci dicunt, ῥοὺς γυναικείας, Paulo Aegineta
 lib. 3. ca. 63. teste, uteri defluxus, per quē uniuersum expurgatur cor-
 pus. Hinc est quod Galen. lib. 6. de Male affe. lo. cap. 5. scribat, mulie-
 brem fluorem accidere, utero haudquaquam male affecto, quum ui-
 delicet uniuersum corpus per ipsum expurgatur. In hoc itaque fluo-
 re humor in toto redundans corpore, qui magna ex parte serosus et
 aquosus est, interdum etiam candidus aut pallidus, uacuatur. Hec
 itaque si immodica fuerit, conuulsionem & animi defectionem accer-
 sit. Conuulsionem, ob immodicam & extremam corporis, partium
 maxime neruorum, siccitatem. Animi uero defectionem, propter
 summam uirium imbecillitatem, quæ immodicam uacuationem se-
 quitur. Ita ut rectissime dixerit Hippocrates, hæc duo malum por-
 tendere. In Galeni Commentarijs, ubi interpres reddidit, Non sta-
 tim fluxu constituto: Græce est, οὐκ ἀνθὺς διαλυθέντι γεγονότος, non
 statim uidelicet facto, aut incipiente, &c.

APHORISMVS LVII.

Καταμειώων γινομένων πλειόνων, νῆσοι ξυμβάινουσι. καὶ
 μὴ γυνομένων, ἀπὸ τῆς ὑστερης γίνονται νῆσοι.

Si menstrua immodicè fluunt, morbi acci-
 dunt: & si supprimuntur, ex utero morbi eue-
 niunt,

Morbos

Morbos fieri tum ex multitudine, tum defectu mēstruorum, hoc in aphorismo Hippocrates docet. Quippe si mēstrua Morbi qui plura quā scilicet naturæ mulieris conueniat, fiant, hoc est si ultra ex mēstribus consuetum tempus purgationis copiose effluant, morbi accidunt, plus iusto quod ex immodica eorundem uacuatione uniuersum corpus refri- profluentib. geretur, uiresq; debilitentur. Fit autem magna ex parte hydrops, ut sunt. attestatur lib. 2. de Naturalibus facul. Galenus, ubi inter reliqua ita scriptum reliquit. Siquidem ex diuturnis hæmorrhoidibus recens, aut immodica uacuatione, hominem ad extremam frigiditatem ducentibus, non semel aut bis, sed sæpe iam aquas intercutem collectas uidimus. Quemadmodum etiam mulieribus tum mēstruæ purgationis omnimoda cessatio, tum immodica uacuatio, quum scilicet uehemer sanguinis profluuio laborauerint, hydropem accersuerunt. Hec ille. Quinetiam lib. 6. de Male affe. lo. ca. 3. quum immodice uacuantur menses, sequi colorem fœdum, pedes molli tumore attolli, corpusq; intumescere uniuersum scribit. Si uero mēstrua non fiunt, et supprimuntur, morbi ex utero eueniunt, quod nimirum progressu temporis excrementa in utero accruentur. Quales autem hi sint morbi, qui tum accidere solent, Galenus in Commentarijs suis ostendit: causamq; cur in mensium tantum defectu ex utero morbos fieri dixerit Hippocrates, exponit, ut hoc nomine non sit opus nos esse in explicando longiores.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Interpretatur.) Græce est ἡγήται, arbitrat. Ostensum autem est.) Libro nimirum secundo de Tempe. capite quinto, ubi duplicem facit intemperiem, unam scilicet sanitatis, et aliam morbi. Duplex in temperies. Et inter cætera ita inquit: Intemperamenti quod intra sanitatem habetur, sufficiens nota est, quod nulla functio animalis manifeste adhuc sit lesa. Verum secundum hoc, et c.) Græce, ἀλλὰ κατὰ τὸ τοῦ μὲν οὐτὶς τοῦτοσδε τῶν ἐν τῇ ζωῇ, οὐτὶς ἀσθενείας ἀρκεταί. Verū iuxta hoc quidem neq; falsum, neq; obscurū ab Hippoc. dictum est. Vel hoc propriū.) Græce est, ἢ μόνον ἰδίον ἐστὶ, τῶν μὴ γενεομένων, uel solum proprium est, et c. Quare ipsum expellat.) Græce est ἀποδιώκας αὐτὸ πρὸς τὰς οὐτὶς μὴ μὲν, expelles ipsum ad uenas, et c. Aphorismus

Ἐπὶ ἀρχῇ φλεγμαίνοντι, καὶ ὕστερ φλεγμαίνοντι, καὶ ὡς νεφροῖσι μὲν πύοισι, σπαραγμοὶν ὡδινεῖται. ὡς δὲ ὑπὲρ φλεγμαίνοντι, λύγξ ὡδινεῖται.

Recto intestino & utero inflammatione affectis, renibusq; purulentis, urinæ stillicidium accidit. Si uero iecur inflammatione laborat, singultus succedit.

Stillicidij
urine
causæ.
αρχος.

Intestinorū
ordo.

T Res in hac sententia stillicidij urine causas recenset Hippocrates, iecorisq; inflammationem sequi singultū affirmat. Primā quidem stillicidij urine causam esse ait phlegmonem, inflammationem uel recti intestini, quod Græcis *αρχος* dicitur, διὰ τὸ ἀναῖμα ἀρχισθαι τῶν οὐτέρων, quod origo sit intestinorū, aut quod priores inter intestina partes occupat. Si quidē quum sex in uniuersum sint intestina, primū ordine ab infernis ascendendo est rectū, quod subinde colū, cecū, tenue, ieiunum, & duodenu sequuntur. Alteram causam stillicidij urine uteri phlegmonē esse asserit, eam potissimū que in eius ceruice fuerit. Minime uero mirū, recto intestino & utero inflammatione laborantib. urinæ stillicidiū accidere, quod ijs duab. partibus maximus sit cū uesica cōnexus ac consensus, ut una earum male affecta, necesse sit etiam uesicā uexari. Quare in earundē inflammationib. uesica malū participat. facultas enim eius retentrix dissoluitur, eiusq; ceruix comprimitur, ut necessario subinde urina guttatim exeat. Quod maxime accidit, si in ceruice uel anteriore parte uteri, ut dictū est, inflamatio fuerit, quemadmodū Philotheus etiā testatur ita scribens, εἰ μὴν ὁ μὲν προσθεν ἢ ὑστέρ φλεγμαίνῃ, ὥς ἐπὶ τῇρ λιύσῃ ὡθεῖται, λιύει ἀποστονοῦται ὁ τῆς κύστεως τράχηλος, καὶ οὕτω ἀναποθεῖται τὸν ὕρον, si anteriori parte uteris phlegmōe laborat, ut ad uesicā impellatur. uesicæ ceruix coarctatur, et urina guttatim egreditur. Tertia causa stillicidij urine, est renū suppuratio. quippe tū pus ad uesicā delatū, sua acrimonia, quod Galen. etiā in Coment. & Philotheus affirmat, mordicat uesicā: atq; hac ratioe excreticē uesicæ facultatē assidue irritans, ut guttatim urinā excernat efficit, quemadmodū lib. 3. de Sanā. malis corporis ca. 45. copiosius diximus.

Ceterum

Ceterum si iecur phlegmone afficitur, singultum succedere inquit. Quod aphorismo decimo septimo sectionis septimæ, clarius docebitur. Ibidem enim Hippocrates ait: In iecoris inflammatione singultus, malum. Accidit autem singultus, ut in Commentarijs suis Galenus testatur, in iecoris phlegmone, ob uentriculi consensum, & uentriculi & iecoris phlegmonis communicationem. Quippe connexum est iecur uentriculo & omnibus intestinis uenarum commercio, & membrana seu tunica ea colligantis, quæ quidem à peritoneo ducit originem, perinde atque illa quæ extrinsecus iecur ambit, & quæ est eius ueluti cutis & uelamentum, in quam nervus minimus à sexta cerebri coniugatione inseritur, per quem illi cum uentriculo est communitas. Nā & qui ad uentriculum perueniunt nervi, ex sexta illa nervorum coniugatione nascuntur. Aliam etiam rationem offeret infra Comment. 17. sectione septimæ, quam suo loco explanabimus. Philotheus censet singultum tum maxime accidere, quando in cauo iecoris phlegmone fuerit, quoniam calor inflammationis ad se trahat humores qui in uentriculo sunt, eosque absumat, hincque exiccato uentriculo singultum necessarii fieri. Sed Galeni ratio multo est melior & firmitior.

APHORISMVS LX.

Γυνὴ ἢν μὴ λαμβάνῃ ἐν γαστρὶ, βούλη δὲ εἰδέναι εἰ λήπτει, ποδικαλύψας ἑμὲ τοιοῦσι θυμῶσιν λέγω, ἅνῃ μὲν πορδύεσθαι σοι δοκῇ ἢ ὁ δὲ μὴ διὰ τὸ σώματ' ἢν τὰς εἰσόδους, καὶ εἰς τὸ σῶμα, γίνωσκε ὅτι αὐτὴ οὐ δι' ἐνυπνίου ἀγνοῶς ὄσιν.

Si mulier non conceperit, scire autem uoluerit num conceptura sit, uestibus undiquaque obuoluens suffito ab imo: siquidem odor tibi transmitti per corpus ad os & nares uideatur, scito quod ipsa non sua culpa sterilis est.

Hoc in aphorismo Hippocrates rationem monstrat, qua deprehendere licet num mulier quæ non concipit, uia, aut uiri culpa sterilis sit, inquiens: Si mulier non concepit, iussis nimirum conceptionis causis, mariti, uerbi gratia, cōmertio atateque; legitima præsemib. uolet autem scire an sit conceptura, uestibus hanc undiquaque, sic, ut odor suffimentorum egredi, atque extrinsecus ad nares nullo pa-

471 IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Et peruenire possit, tegens ab imo suffito. Porro quum difficile admodum sit omnia sic uestibus obturare, ut nihil fumorum erumpat, hæc commodissima suffiendi ratio erit, ut infundibulum carbonibus quibus odoramenta iniecta sunt imponamus, ita ut eius pars inferior, quæ quidem latior est, atque ampla satis, carbonibus incumbat: superior autem, quæ arctior existit, pudendo mulieris subdatur, ipsaq; mulier in sella uestibus bene tecta & obuoluta sedeat. Quibus autem suffimentis utendum sit, Galenus in suis Commentarijs docet, nosq; uarias eorundem formas libro secundo de Compositione medicamentorum nostro tpore usitata, capite uicesimo octauo monstrauimus. Ad huc itaq; modum suffitu peracto, si odor intrinsecus per corpus, non extrinsecus, ut est commemoratum, ad nares et os transire uideatur, sciendum erit quod hæc mulier non sua, sed uiri potius culpa sterilis sit. Quia tum, ut ait Philotheus, τὰς αἰσθητικὰς καὶ κινήσας τὸ σώμα καὶ ἡ μήτρα συνπράττει λήρηται. εἰ γὰρ ἐν ποτὶρα ἢ τῇ σπέρματι, ἢ ψυχρὸν, ἢ θερμὸν, τῇ πυκνότητι, καὶ τῇ ὕψει καὶ τῇ λεπρότητι ἐκκαθάρτο αὐτὴ ὅσῃ ἐστὶ τὸ ἴσχυμα καὶ τὰς πύλας αἰσθητικὰς. corpus omni uitio humorum uacat, utriusq; probe tēperatus est. quippe si siccior aut frigidior, aut uitiosis humoribus repletus esset, propter densitatem ac frigiditatem, uitiosiq; humoris redundantiam odor ad os & nares conscendere prohibitus fuisset.

Quomodo odor intrinsecus ad nares perueniat. Conscendit autem illuc per uenas & arterias, quæ, ut totū corpus sit οὐ μόνον καὶ οὐ πρὸς αὐτὸν, id est conspirabile & conflatile, quemadmodum ait Hippocrates, efficiunt. Qua de re plura lib. 1. Ther. meth. cap. 2. & lib. 1. de Naturalib. facul. cap. 12. & 13. & ibidem lib. 3. ca. 13. Et initio libri de Vsu pulsuum, Galenus Cæterum quis sit huius sententiæ usus, idem in suis Commemarijs Galenus, ostendit: quem tamē nobis Christianis, utpote quibus dimittere uxores nisi ob adulteriū interpretis non permissum sit, usu pare haud licet. Conuertit autem interpret lapsus. cessitatem, quum reddendum erat usum. Græcē enim est, οὐδὲν ἐστὶν ἰσὺς τῆς ἡμέρας. Platonis sententiam quam ex Theæteto citat, integrā recitabit in Comm. 62. huius sectionis.

APHORISMVS LX.

Ἡ γυναικὶ λευκὰ ὀφθαλμοὶ καὶ πορδύωνται, ἀσώματος τὸ ἔμβρυον γινώσκουσιν,

Sinu.

Si mulieri prægnanti menstruæ purgationes prodeunt, fieri non potest ut foetus rectè ualeat.

Menstruæ purgationes copiose promanantes foetum imbecillum significare, hoc in aphorif. Hippocrates tradit. Necesse enim est ut non semel, aut bis tantum, sed crebro sanguis menstruus excernatur, si modo inde aliquid incommodi ad foetum peruenire debeat. Quod Hippocrates per uocabulum Purgationes in plurali numero dictum, diserte innuere uoluit, ut in Commentarijs etiam Galenus. Purgatio-
nibus. Si itaq; crebro & copiose prægnanti purgationes menstruæ prodierint, fieri non potest ut foetus rectè ualeat. Quippe hac ratione illi suum detrahitur alimentum: quandoquidè ex menstruo sanguine, ut in Commentarijs suis, & in libello de Formatione foetus, Galenus attestatur, foetus alatur.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Absq; hoc quod.) Addendum, aliquid. Græcè enim est, αἷον μὲν οὐ βόηται τὸ ἐμψυον. Excretio quæ grauidis fit.) Idem docet lib. 6. de Male affe. locis cap. 5. inquit: Prægnantes quoq; quum ora uenarum in ceruice aperiantur, sanguinem excernunt. Quapropter quum obijcitur nobis, fieri nō posse, si grauidis uteri os statim à conceptione ita claudatur, ut ne specilli acumen admitat, ut menstruæ purgationes illis prodeant: respondendum sanè erit, sanguinem illum qui grauidis excernitur, non ex uteri sinu prodire, neq; per uenas quæ ad interiora uteri cōiungunt, quicquā sanguinis in muliebri sinu excerni posse, quod ab illarum oris, quæ acetabula dicuntur, secunde, quæ reliquas duas membranas, sarciminales nimirum et agninas dictas, totumq; foetum extrinsecus orbiculatim complectuntur & circumdant, pendeant. Vasi enim quod in secunda seu chorio est, finis illius quod in uterum penetrat, initium facit, ut duo hæc unum dicere quispiam posset. Oribus enim uniuertur, atque alterum ab altero generatur: uena quidem ex ore uenæ, arteria ex arteriæ. Quum itaq; uniuersus sanguis intra secundam contineatur, nihil in uteri sinu peruenire potest. Quare ut grauidis uteri os in purgatione menstrua recludatur, non est necesse. Neque etiam si recluderetur, illuc quicquam profuere. Rectè igitur Galenus dixit, è uenis

Prægnantes quomodo sanguinem per uterum excernant.

Virgines ut
menstruum
sanguine ex-
cernit.
Hymen.

que in uteri ceruice sunt, hunc sanguinem excerni. Per quas etiā uirginib. singulis mensibus purgationes colari nonnullis uisum est, quod scilicet propter hymen, hoc est membranulam in ceruice uteri retis formam obtinuentem, atque ex uenis & fibris contextam, interseptū uirginale Latini nominant, menstrua ex utero effluere haud possint.

APHORISMVS LXI.

Η γυναικί κατάρσιον μὴ πορεύονται, μήτε φέχουσιν, μήτε πυρετὸς ἀνὰ θυμὸν ἔσται, δὲ αὐτῇ περὶ αἵματος, λεγίξεται τὸ τὸν γυναικὶ ἔχειν.

Si mulieri menstruæ purgationes non prodeunt, neq; horror neq; febris succedit, & cibi fastidia accidunt, hanc prægnantem esse æstimato.

Prægnantes
quādo ex sup-
pressis mensi-
bus cognos-
cendæ.

Prægnantes quomodo ex suppressis mensibusprehendere liceat, hoc in aphorismo Hippocrates docet. Quippe si antea re Æt & cōmōdē singulis mēsis purgabantur, nunc uero citra ullam manifestam causam menstruæ purgationes illis supprimantur (quidā enim codices habent παύσονται, id est desinūt fluere: alij uero, μὴ πορεύονται) nullo horrore, nec febre succedente, fastidiaq; incidunt, indicio est easdem fore grauidas. Non autem ab re dictum est, sine manifesta causa: si enim propter causam aliquam præter naturam manifestam, uerbigratia, ipsius uteri, aut uniuersi corporis, menses sup-

Fastidia cibi.
Æt.

primuntur, tunc horror & febris succedunt. Fastidia autem uocauimus cibi, quæ Hippocrati ἄσται dicuntur. Etsi enim hæc dictio ἄσται Hippocrati duo significet, nempe interdū ἄσται πρὸς τὴν ψυχὴν, hoc est molestiam seu grauitatem, inquietudinem ue, & membrorum proiectionem per mutationemq; uariam in lecto, in qua quidem significatione usurpatur in libris de Victu acut. morb. nepe libro secundo, aphor. 22. alijsq; etiam locis: tamen hic cibi fastidium, quod ob satietatem fit, denotat. Dicta sic ἄσται est, à uerbo ἄσται, quod, teste Phavorino, ἀσπείσαι, πληρεῖσαι, id est satiare, implere significat. Fit autem fastidium in grauidis, propter praua excrementa, quibus uentriculi tunc sunt imbutæ: perinde atq; malum Græcis λίττα, Latinis pica appellatum. de quo quidem malo plura Galenus habet lib. 1. de Sympt. causis cap 7. & Paulus lib. 1. cap. 1. Ceterū quū in fine aphorismi sit

λίττα.

ὅτι γὰρ εἰ ἔχει, Musa perperam ad eas quæ molam uocatam utero Musæ err-
gerunt, detorquet. Hanc enim phrasim Græci tantum in prægnanti tum-
bus usurpant. Ex ijs abunde patet, si menses à nulla causa manifesta
supprimuntur, significare imprægnationem. Cæterum monendum Aldinum
hoc loco erit, Aldinum codicem perperam legere ἢ γυναικὶ ἐν γα- Græcus con-
στει ἔχουσα, quippe si prægnans est, ut supprimantur menses necesse dex emenda
est. Et si constaret esse gravidam, quid opus fuisset in fine adieciſſe, tum.
estimato ipsam in utero habere. Expungēda igitur sunt hæc uerba,
ἐν γὰρ εἰ ἔχουσα.

APHORISMVS LXII.

Οὐδὲν ψυχρὰς καὶ πυκνὰς τὰς μήτρας ἔχουσιν, ὅ λυθ-
σκει, καὶ οὐδὲν λιγυρὰς ἔχουσιν τὰς μήτρας, ὅ λυθίσκει
σιν. ἀποθνήσκου γὰρ αὐταῖς ὁ γόνιμος, καὶ οὐδὲν ξηρὰς μάλ-
λον, καὶ πυκνὰς, ἐν δὲ γὰρ τὴν τραφῆς φέρεται τὸ σπέρ-
μα. οὐδὲν γὰρ ἀμφοτέρων τῶν ἐκείνων ἔχουσιν σύμμετρον,
αἱ τοιαῦται ἐπί τέκνοι γίνονται.

Mulieres quæ frigidus & densos habēt uteros,
non concipiunt: quæ etiam præhumidos habent,
haud concipiunt, extinguitur enim in ijs semen.
nec non quæ siccis admodum, & immodicè cali-
dos habent: inopia enim alimenti genitale corrup-
pitur semen. Quæ uero in utrisq; oppositionibus
mediocriter temperatum obtinent uterum, hæc sæ-
cundæ sunt.

Initio huius sententiæ Hippocrates causas sterilitatis mulierum
exponit: easdemq; quatuor esse intemperaturas, nempe nimiam Quatuor ste-
humiditatem, frigiditatem, siccitatem, & caliditatem asserit. Dein rilitatis ma-
uero quæ sint fecunditatis earundem cause, ostendit. Primam igitur, licet causa
tur sterilitatis causam esse ait nimium frigus, quod densos reddit uterum
ros, ut copiosissime in suis Commentarijs Galenus docet. Alteram
immodicam humiditatem, qua genitale semen extinguitur, perinde
atque in cænosa terra cerealia semina. Huc accedit, quod humiditas
illa immodica uterum ita lubricum, ut semen continere haud possit,
efficit.

AN à conce- Quare cum ueteres tradunt à conceptu coarctari uterum, ad id-
 ptu coarctac- spiciunt quod crebrò accidit. Semper enim propemodum à conceptu
 tur os uteri. uterum claudatur. Quod testatur Aristoteles, qui lib. 4. de Gene. ani-
 „ mal. ca. 5. ita scriptum reliquit: Si iam aucto conceptu coitus adhibe-
 „ tur, superfoetari quidam potest, sed rarò: quoniam uterum magna
 „ ex parte ad partum usq; comprimitur. Atq; hæc in præsentia de pro-
 posita questione dixisse satis sit.

APHORISMVS LII.

Γυναικί ην γυν γαστρι ενδον γάλα πολυ εκ τῶν μαζῶν ευν,
 αιδονες το εμερυον σημαίνει. ην δε σδροει οι μαδοι εωσιγ, υ-
 γιενότορον το εμερυον σημαίνει.

Mulieris grauidæ si lac è mammis plurimum ef-
 fluat, imbecillum esse foetum significat. Si uero soli-
 dæ māmæ fuerint, saniorē esse foetum indicant.

Hippocrates è mammarū consistentia hoc in aphorismo foetus
 in utero imbecillitatē aut robur cōijcit. Quippe si lac inulie-
 ri grauidæ è māmīs plurimū profluat, adeoq; laxæ flaccidæ ue fue-
 rint, foetum esse imbecillū significāt. Nā is præ imbecillitate lac at-
 trahere, & alterare pro sui alimēto nō potest, quare per cōmunes ue-
 nas sursum ad māmās fertur, & illuc in lac cōuersum plurimū effluit.
 Plurimum autem non temerē est adiectum, quia si parum effluit, ni-
 hil mali portendit. Si uero nihil lactis ex mammis effluxerit, ac so-

Mammæ so- lide, hoc est, ut in Commentarijs interpretatur Galenus, neque
 lide. admodum implete ac duræ, neque molles & laxæ fuerint, san-
 nio- riorem atque ualidiorem foetum indicant. Quippe tum satis alimen-
 ti foetui accedit: reliquum uero sanguinis quo non eget, ad mam-
 mas defertur, ut illic in lac mutatum, à partu statim foetui ut inde
 alatur præsto sit. Citat hanc sententiam, atque etiam explicat libro
 „ decimoquarto de Usu partium ijs uerbis: Contrarijs affectibus ne-
 „ cesse est comprehendi mammæ, repleti quidem lacte ante tempus,
 „ in foetus imbecillitate. Ita enim & Hippocrates dicebat: Mulieri gra-
 „ uide lac ex mammis multum fluens, foetum imbecillum significat,
 „ ceu ad mammæ superfluo uniuerso ascendente, quod in uenis re-
 „ liquit foetus, non potens præ imbecillitate quantum ei ad conmode-

ratam

Patam nutritionem satis erat, trahere. Hæc ille.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Quibus uisum fuerit.) Græcè est, αἰς αὐ φέρνεται πρὸς, quibus uidetur effluere. Neg; enim in primis generatur mensibus.) Re-
stet hūc in modum locum illū conuertit interpres. Græcè enim est, οὐ γὰρ αὐ ἀπαράγει τοὺς πρώτους μῆνας γυναικῶν. Rationem uero cur in primis mensibus non generetur lac, suprà, nempe Cōment. 39. huius sect. exposuit Galenus, hanc scilicet. Quod in primis mensibus parum aut nihil alimenti, communibus nimirum uenis nondū oppletis, ad mammas deferatur. In postremis uerò, octauo & nono potissimum, mensibus conceptionis, quando abunde oppleta sunt uenæ mammarū & uteri communes, plus alimenti deferitur, ideoq; minime mirum si tum lac in mammas fuerit. Quare mirifice hallucinātur, qui Hugonis et Foroliuiensis falsis & ineptis interpretatio-
bus addicti, hunc locum Galeni esse mendosum censent. Hi enim erroris sui occasionem à falsa ueteris interpretis cōuersione sumpse-
runt: quam ut tuerentur ac tegerent, Galeni namq; hanc esse legiti-
mam lectionem putantes, inepta quædam & absurda consingere coacti sunt. Optarem itaq; ut in ista ueritatis luce, & tanta bono-
rum autorum copia, talibus scriptorib; extremum uale dicerent. Sed cæci tæcis delectantur.

Lac in pri-
mis mensib;
non genera-
tur.

Contrā eos
qui Hugonis
& Foroliui-
ensis falsas
& ineptas
interpretatio-
nes secūdū.

APHORISMVS LIII.

Οἷοςαι διαφθέρειν μέλλουσι τὰ ἔμβρυα, πάντῃσι
οἱ τιτθοὶ ἰχνοὶ γίνονται. ἢν δὲ πάλιν σκληροὶ γίνωνται,
δολιὴν ἔσται ἢ γὰρ τοῖσι τιτθοῖσιν, ἢ γὰρ τοῖσιν ἰχνοῖσιν, ἢ γὰρ
τοῖσι γυνάσιν, ἢ γὰρ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι, καὶ οὐ διαφθέ-
ρουνται.

Quæ abortum faciuræ sunt, ijs mammae exte-
nuantur: si uero contrā dura fiant, dolor erit uel in
mammas, uel coxis, uel oculis, uel genibus, & non
abortient.

Suprà bis, nempe aphorismis 37. & 38. huius sectionis exte-
nuatas mamas futuri abortus esse indicia Hippocrat. docuit.

NN Nunc

Mammariū
extenuatio
abortū præ
cedit.

μαρ.

Nunc mutato consecutionis ordine, non à signis ipsis, sed à re ipsa, hoc est mulieribus abortientibus exorditur, illisq; accidere ut mammae extenuentur, ratione defectus alimentum, inquit. Et Galenus quidem in Commentarijs suis asserit, Hippocratis esse sententiam ut omnes abortus mammarum præcedat extenuatio. Quippe ex quacunque causa grauida abortiat, in utero prius excitari dolorem necesse est. neq; enim uteri os ad fetus eiectionem citra dolorem aperitur. dolore itaq; orto, sanguis & spiritus ad uterū, reliquis partibus, mammis potissimum, quib. cū utero magna est communitas, relictis, deferuntur, ut per hæc duo, ueluti instrumēta quædā, expellatur quod infestat. Quapropter accidit ut mame, utpote sanguine et spiritu destitute, subinde extenuentur. Quod si uero contra (nam enim hoc loco idem quod ἐμάρυρ significat) mammae dure fiant, propter nimiam materiam superuacua quæ illuc ab utero desertur, mammaeque nimium implet atq; duras efficit, dolor in mammis erit. Aut in coxis, ubi scilicet ad latera natura reposuerit materiam superuacua. Coxis enim connexum esse uterum, supra, nempe apho. 47. diximus. Aut in oculis, quando nimirum sursum humores redundantes reperint. Aut in genibus, si ad inferna transmittantur superflua, & non abortient, alio scilicet delata materia.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Prius.) Aphorismo uidelicet 37. huius sectionis. Dixerat autē.) Nimirū aph. 38. huius sectionis. Hic non solū, &c.) Sic certe legendū erit, nō obstāte quod omnes alij interpretes, quos uiderim, aliter cōuerterint, græcæq; secus habeant, ita nimirū, ὅτις ἀποφύεται τὸ το μόνον σημεῖον εἶναι, etc. Omissa est enim particula ὅ, legēdumq; ὅ μόνον, ut sit sensus: Qui ait ad mamarū extenuationē seq corruptionem, abortum ue, is non solum hoc ipsum esse futuri abortus signum ostendit, sed & alia esse inuēit, quæ abortum portendere queant. Perinde atq; is qui affirmat lumborum dolorem, mensium suppressorū esse signum, non negat quin plura alia sint, quæ idem significare possint. Qui uero dicit his, &c.) Rectē hunc etiam locum conuertit interpretes, etiamsi secus græcus habeat codex, qui legit ὅ μόνον, cum certe

erte legendum sit, οὗτος μόνον, ut sit sensus: Qui asserit ijs que abortum facturæ sunt, mammas extenuari, ille negat alia signa abortum præcedere, hocq; solum esse quod abortum præcedat innuit.

In mulieribus grauidis.) Græcè est, ὡς παραφυλάττειν ἐπὶ αὐτῶν φαινομένων ὑπὸ τῆς ἐνδοῦσας, obseruandum in ijs que in grauidis apparent mulieribus. Coniungit mammarum.) Adijciendum, aliquando. Græcè enim est, ἐχχωρὶ ποτὲ μὲν, accidit quidem aliquando. Et mihi sæpius obseruanti.) Iste locus uarie interpretari potest. Nam si Græcè ita legitur, ὡς μοι παραφυλάττειν πολλὰς

Galenus locum explicatur.

κις ἐφάρησαν ἐπὶ τῶν προσερχομένων αὐτῶν τῆς φθορᾶς οἱ τιτθεὶς ποιοῦντες, μὴ ποτὶ οὐδ' ἔταν, &c. tunc is planè sensus erit quem expresit interpres, excepta illa particula, ne fortè: pro qua conuertendum erat, Nunquid igitur quando, &c. ut scilicet μὴ ποτὶ non tam percurrentis sit, quàm addubitantis, & addubitanter decernentis. Si uero μὴ ποτὶ particula per præcedens punctum à prioribus uerbis non separatur, sed cum ijs planè connectitur, is uerborum Galeni sensus erit: Et mihi sæpius obseruanti uise sunt in prædictis abortus causis mamme nunquam fuisse extenuatæ. Et hæc lectio prior uidetur esse melior. Quippe in præcedentibus uerbis Galenus palam asserit, esse possibile ut propter saltum, uociferationes, & alias, quas ordine commemorat, causas fiat abortus, citra mammarum extenuationem. Huc accedit quod nonnunquam ex subito horrore, ut testatur libro tertio Epidem. Commentar. secundo, aphorismo octauo Galenus, mulier abortire possit, quem tamen abortum extenuatio mammarum præcedere non potest. Denique in fine Commentariorum diserte ait Galenus, Hippocratis, non suam esse sententiam, quod omnem abortum mammarum præcedat extenuatio. Tamen ut Hippocratis etiam, à quo non facillè dissentit, sententiam tegat ac turatur, utcumque ipse secus fieri comperit, statim illius sententiæ rationem subiungit dicens, ἔταν οὐκ, sic enim legendum esse uidetur: Igitur quando citra aliquam, &c. Quod antedicto coniungitur affectui. Scilicet tenuitati mamarum, ita nimirum ut que prius fuerunt tenues, nunc duræ fiant. Hoc est, quādo hæc particula ὡς ἴδιον idē quod rursus significat, tunc uerborum Hippoc. hæc erit sententia:

Sensus. Si uero mammae extenuatae rursus dure fiant, ita ut duriciem intelligamus eam quae extenuationem sequatur. Si propter.) Graeci, *ἡ δὲ ἔτι σκληρὰ*, etiamsi propter aliud, &c.

APHORISMVS LIIII.

Οὐδὲν σὺν τῷ σώματι ὑπόδριων σκληρόν ὄντι, ταύτην ἀναλύ-
 πη τὸ σώμα τῶν ὑπόδριων ξυμμεύει.

Quibus os uteri durum est, ijs coarctari id ipsum
necesse est.

QUam non solum ijs mulieribus quæ cōceperunt, utrumetiam illis quæ phlegmone aut duricie uteri laborant, os eiusdem coarctetur, quo pacto eas coarctationes uteri quæ à tumore præter naturam factæ sunt, ab ijs quæ propter conceptum sunt, medico discernere liceat, hoc in aphorismo docet Hippocrates. Nā in ea quæ à tumore aliquo præter naturā fit coarctatione, os uteri durū est: in ea uero quæ ex conceptu fit, contrā molle apparet, ut copiose admodū in Cōment. suis prosequitur Galenus. Sensus itaq; uerborum Hippoc. eiusmodi est: Quibus os uteri internum, ut aphorismo s1. huius sectionis est dictum, durum existit, ijs propter phlegmonem, aut durum aliquem tumorem arctari necesse est. Quapropter ubi os uteri coarctatum, ad obstetricis tactum durum apparet, tumorem præter naturam illic esse ostendit. Sin molle, conceptum præ se fert..

APHORISMVS LV.

Οὐόσαι γν' γαστρί' ἔχουσαι ὑπὸ πυρετῷ λαμβάνονται, καὶ
ἰχυρὸς ἰχθυαίνονται ἀνδρὶ πρὸ φασί· φανόρῃς, τίκτησι καὶ
λεπῶς, καὶ ὑλκινολιύως, ἢ ἐκ πτρώσκουσαι λινδονδύσιν.

Quæcunq; mulieres grauidæ à febris capiantur, & uehementer sine causa manifesta extenuantur, difficulter pariunt, & cum periculo, aut abortientes periclitantur.

Hoc in aphorismo monstrat Hippocrates, gravidas quæ à febris capiuntur, & uehementer sine tamen manifesta causa extenuantur, aut difficulter parere, & cum periculo, aut abortientes periclitari. Non autem ab re uoce pluralis numeri usus est, à febris.

febris inquit: quippe hac ratione innuere uoluit, eas aliquando esse uehementes, aliquando etiā mediocres, et nō eiusdem speciei, omnes tamen à uitiosis et putridis humoribus natas, ut copiosius in suis Commentarijs Galenus docet. Quod uero ait ἀτὸς τοῦ φαινομένου Sine manifesta
 φαινομένου, hoc est sine manifesta causa, nihil aliud ijs uerbis significat, ita causa.
 cat, quā μάλλον τοῦ λογισμοῦ, id est plus quā ratio postulat. Quare si uehementer et plus quā ratio exigit, extenuantur grauidæ, summā imbecillitatē præ se fert, siue uehemens, siue leuior sit crit febris. Cuius rei testis est Hippocrates, qui suprà, nempe apho. 128. sect. 2. sic scriptum reliquit: Corpus eorum qui non omnino leuiter febricitant perstare, et nihil cōtinui, aut magis quā ratio postulat extenuari, malum; alterum enim morbi diuturnitatem, alterū imbecillitatem significat. Quū itaq; uehementius sine manifesta causa, aut plus quā ratio postulat extenuari uirium imbecillitatē significet, minime mirum grauidas hac ratione extenuatas aut difficulter parere, aut abortum facere. Difficiliter enim et cum periculo paritur, propter tum matris, tum infantis imbecillitatē, ut fusius in Comment. Galen. exponit. Abortientes autem periclitantur, eo quod febris uehementiam, et uictus rationem tenuem, ut apho. 30. huius sectionis dictum est, fetus ferre haud potest. Huc accedit quod medico nō liceat medicamenta uitiosos humores, qui febre excitarunt, purgantia grauidæ propinare. Ceterum notandum erit, aliquos codices pro ἰσχυρίωνται legere ὁσπυρίωνται, id est calefiunt. Quam lectionem si qui sequuntur ac probant, eos necesse est per hoc uerbū uehementem et continuā intelligere febre. Id quod Philotheus certe facit, qui ait, πυρετὸν οὐτὸν αὐτὸν ἰσχυρίωνται ὁσπυρίωνται οὕτως, febre hic Hippocrates subaudit continuam. Verum mihi hæc lectio non probatur, quod Galeni Comment. palam aduersetur, qui nō tantum de uehementiorib. uerum etiam mitiorib. febribus loqui Hippo. scribit. Præterea si ita legitur, non uideo cur hæc adiecta sit particula, sine manifesta causa. Quippe uehemēter à febre calefieri corpus, non est præter rationem, neq; is calor sine manifesta accidit causa. Quare coactus est Philotheus hæc uerba ἀτὸς τοῦ φαινομένου φαινομένου, interpretari ἐξ αὐτοῦ, id est necessariō. ut sit is sensus: Si grauidæ uehementissimis febrib. corripitiūtur, necesse est ut difficulter pariat.

Philotheus
tentia impro
batur.

Atqui nō uideo quo exemplo probare queat, ἄτορ προφάσις πανί
 πῆς, idem significare quod ἰξαιάγνη. Proinde legendum potius
 ἰσχυαίνονται quàm θορυμίνονται erit. In Commentarijs, ubi inter
 pres sufficienter conuertit, Græce est ἀντιβῶς, exquirit. Et ubi red
 didit idem obsistere, Græce est ἀντίχαρ, perdurare, perferre.

APHORISMVS LVI.

Ἐπὶ ῥόῳ γυναικείῳ πασμός καὶ λειποθυμία ἢ ἐπιγῆ
 νηται, κακόν.

Si in fluore muliebri conuulsio & animi defe-
 ctio superueniant, malum.

Conuulsionem & animi defectionem fluori muliebri succedē
 tia malum portendere, hoc loco Hippo. docet. Est autem mu-
 liebris fluor, uel, ut Græci dicunt, ῥόος γυναικείος, Paulo Aegineta
 lib. 3. ca. 63. teste, uteri defluxus, per quē uniuersum expurgatur cor-
 pus. Hinc est quod Galen. lib. 6. de Male affe. lo. cap. 5. scribat, mulie-
 brem fluorem accidere, utero haudquaquam male affecto, quum ui-
 delicet uniuersum corpus per ipsum expurgatur. In hoc itaque fluo-
 re humor in toto redundans corpore, qui magna ex parte serosus et
 aquosus est, interdum etiam candidus aut pallidus, uacuatur. Hec
 itaque si immodica fuerit, conuulsionem & animi defectionem accer-
 sit. Conuulsionem, ob immodicam & extremam corporis, partium
 maxime neruofarum, siccitatem. Animi uero defectionem, propter
 summam uirium imbecillitatem, quæ immodicam uacuationem se-
 quitur. Ita ut rectissime dixerit Hippocrates, hæc duo malum por-
 tendere. In Galeni Commentarijs, ubi interpretes reddidit, Non sta-
 tim fluxu constituto: Græce est, οὐκ ἀνθίως διακινῶντι γεγονότος, non
 statim uidelicet facto, aut incipiente, &c.

APHORISMVS LVII.

Καταμύωμ γινομένην πλειόνων, ἢ ὅσοι συμβαίνεισι, καὶ
 μὴ γυναικείων, ἀπὸ τῆς ὑστέρας γίνονται νῆσοι.

Si menstrua immodicè fluunt, morbi acci-
 dunt: & si supprimuntur, ex utero morbi eue-
 niunt,

Μορβας

Morbo fieri tum ex multitudine, tum defectu mēstruorum, hoc in aphorismo Hippocrates docet. Quippe si mēstrua Morbi qui plura quān scilicet naturæ mulieris conueniat, fiant, hoc est si ultra ex mēstribus consuetum tempus purgationis copiose effluant, morbi accidunt, plus iusto quod ex immodica eorundem uacuatione uniuersum corpus refri- profluentib. geretur, uiresq; debilitentur. Fit autem magna ex parte hydrops, ut sunt. attestatur lib. 2. de Naturalibus facul. Galenus, ubi inter reliqua ita scriptum reliquit. Siquidem ex diuturnis hæmorrhoidibus retentis, aut immodica uacuatione, hominem ad extremam frigiditatem ducentibus, non semel aut bis, sed sæpe iam aquas intercutem collectas uidimus. Quemadmodum etiam mulieribus tum mēstruæ purgationis omnimoda cessatio, tum immodica uacuatō, quum scilicet uehemer sanguinis profluuiū laborauerint, hydropem accersuerunt. Hec ille. Quinetiam lib. 6. de Male affe. lo. ca. 5. quum immodice uacuantur menses, sequi colorem fixum, pedes molli tumore attolli, corpusq; intumescere uniuersum scribit. Si uero mēstrua non fiūt, et supprimuntur, morbi ex utero eueniunt, quod nimirum progressu temporis excrementa in utero accruentur. Quales autem hi sunt morbi, qui tum accidere solent, Galenus in Commentarijs suis ostendit: causamq; cur in mensium tantum defectu ex utero morbos fieri dixerit Hippocrates, exponit, ut hoc nomine non sit opus nos esse in explicando longiores.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Interpretatur.) Græce est ἡγῆται. arbitrat. Ostensum autem est.) Libro nimirum secundo de Tempe. capite quinto, ubi duplicem facit intemperiem, unam scilicet sanitatis, et aliam morbi. Duplex in temperies. et inter cetera ita inquit: Intemperamenti quod intra sanitatem habetur, sufficiens nota est, quod nulla functio animalis manifeste adhuc sit lesa. Verum secundum hoc, et c.) Græce, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ τοῦ μὲν οὐτὶς φῶντος τὸς ἰσχυροτάτας, καὶ ἀσθενέστερας. Verū iuxta hoc quidem neq; falsum, neq; obscurū ab Hippoc. dictum est. Vel hoc propriū.) Græce est, ἢ μόνον ἰδίον ἔσθι, τῶν μὴ ἡγεμονικῶν, uel solum proprium est, et c. Quare ipsum expellat.) Græce est ἀποβάλλει αὐτὸ πρὸς τὰς ἐν τῇ μήτρῃ, expellēs ipsum aduenas, et c. Aphorismus

Ἐπὶ ἀρχῇ φλεγμαίνοντι, καὶ ὑστέρῃ φλεγμαίνοντι, καὶ ὡς νεφροσίμῃ μὲν οὖσι, στραγγισθὲν ὡς γινέται. ὡς δὲ ὑπὲρ φλεγμαίνοντι, λυγρῶς ὡς γινέται.

Recto intestino & utero inflammatione affectis, renibusq; purulentis, urinæ stillicidium accidit. Si uero iecur inflammatione laborat, singultus succedit.

Stillicidij
urine
causæ.
ἀρχος.

Intestinatorū
ordo.

T Res in hac sententia stillicidij urinæ causas recenset Hippocrates, iecorisq; inflammationem sequi singultū affirmat. Primā quidem stillicidij urinæ causam esse ait phlegmonem, inflammationem uel recti intestini, quod Græcis ἀρχος dicitur, ἀπὸ τοῦ ἀρχοῦ ἀρχισθαι τῶν ἐντέρων, quod origo sit intestinorū, aut quod priores inter intestina partes occupat. Si quidē quum sex in uniuersum sint intestina, primū ordine ab infernis ascendendo est rectū, quod subinde colū, cæcū, tenue, ieiunum, & duodenū sequuntur. Alteram causam stillicidij urinæ uteri phlegmonē esse asserit, eam potissimū quæ in eius ceruice fuerit. Minime uero mirū, recto intestino & utero inflammatione laborantib. urinæ stillicidiū accidere, quod ijs duab. partibus maximus sit cū uesica cōnexus ac consensus, ut una earum male affecta, necesse sit etiam uesicā uexari. Quare in earundē inflammationib. uesica malū participat. facultas enim eius retentrix dissoluitur, eiusq; ceruix comprimitur, ut necessario subinde urina guttatim exeat. Quod maxime accidit, si in ceruice uel anteriore parte uteri, ut dictū est, inflammatio fuerit, quemadmodū Philotheus etiā testatur ita scribēs, εἰ μὴ ὁ ἔμπροσθεν ἢ ὑστέρῃ φλεγμαίνῃ, ὥς ἐπὶ τῇρ λιύσῃ ὡς ἔεται, λιὰ ἀποστρεφόνται ὁ τῆς κύστεως τράχηλος, καὶ τῶν ἀνδρῶν ἀποθῆται τὸν ὕπερ. si anteriori parte uteris phlegmōe laborat, ut ad uesicā impellatur, uesicæ ceruix coarctatur, et urina guttatim egreditur. Tertia causa stillicidij urinæ, est renū suppuratio. quippe tū pus ad uesicā delatū, sua acrimonia, quod Galen. etiā in Comen. & Philotheus affirmāt, mordicat uesicā: atq; hac ratioē excretricæ uesicæ facultatē assidue irritans, ut guttatim urinā excernat efficit, quemadmodū lib. 3. de Sanā. malis corporis ca. 45. copiosius diximus.

Ceterum

Ceterum si iecur phlegmone afficitur, singultum succedere inquit. Quod aphorismo decimoseptimo sectionis septimæ, clarius docebitur. Ibidem enim Hippocrates ait: In iecoris inflammatione singultus, malum. Accidit autem singultus, ut in Commentarijs suis Galenus testatur, in iecoris phlegmone, ob uentriculi consensum, & uiciorum communicationem. Quippe connexum est iecur uentriculo & omnibus intestinis uenarum commercio, & membrana seu tunica ea colligantis, quæ quidem à peritonæo ducit originem, perinde atque illa quæ extrinsecus iecur ambit, & quæ est eius ueluti cutis & uelamentum, in quam nervus minimus à sexta cerebri coniugatione inscribitur, per quem illi cum uentriculo est communitas. Nā & qui ad uentriculum perueniunt nervi, ex sexta illa nervorum coniugatione nascuntur. Aliam etiam rationem offeret infra Commēt. 17. sectione septimæ, quam suo loco explanabimus. Philotheus censet singultum tum maxime accidere, quando in cauo iecoris phlegmone fuerit, quoniam calor inflammationis ad se trahat humores qui in uentriculo sunt, eosq; absumat, hincq; exiccato uentriculo singultum necessarii fieri. Sed Galeni ratio multo est melior & firmitior.

APHORISMVS LIX.

Γυνὴ ἢ μὴ λαμβάνῃ γὰρ γαστρί, βούλη δὲ εἰς θνήσκειν εἰ λή-
ψεται, ποδὶ καλὺψας ἰμασσοῖσι θυμὸν καὶ τῶν, λήν μὲν πο-
ρθεῖται οἱ σπλῆνι ἢ ὁ σπλῆνι διὰ τὸ σῶμα τῶν ὅτι τὰς εἰσάγει,
καὶ εἰς τὸ σῶμα, γίνωσκει ὅτι αὐτὴ οὐκ εἰσὶν ὅτι ἄγονός ἐστιν.

Si mulier non conceperit, scire autem uoluerit num conceptura sit, uestibus undiquaq; obuoluēs suffito ab imo: siquidem odor tibi transmitti per corpus ad os & nares uideatur, scito quod ipsa non sua culpa sterilis est.

Hoc in aphorismo Hippocrates rationem monstrat, qua deprehendere licet num mulier quæ non concipit, uia, aut uiri culpa sterilis sit, inquit: Si mulier non concipit, iussis nimirum conceptionis causis, mariti, uerbi gratia, cōmercio etateq; legitima præsenti- uolet autem scire an sit conceptura, uestibus hanc undiquaq; sic, ut odor suffimentorum egredi, atq; extrinsecus ad nares nullo pa-

471 IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Sto peruenire possit, tegens ab imo suffito. Porro quum difficile
 admodum sit omnia sic uestibus obturare, ut nihil fumorum erum-
 pat, hæc commodissima suffiendi ratio erit, ut infundibulum carbo-
 nibus quibus odoramenta micta sunt imponamus, ita ut eius pars in-
 diffima. feriat, quæ quidem latior est, atque ampla satis, carbonibus incum-
 bat: superior autem, quæ arctior existit, pudendo mulieris subda-
 tur, ipsaq; mulier in sella uestibus bene tecta & obuoluta sedeat.
 Quibus autem suffimentis utendum sit, Galenus in suis Commenta-
 rijs docet, nosq; uarias eorundem formas libro secundo de Compo-
 sitione medicamentorum nostro tpore usitata, capite uicesimo octa-
 uo monstrauimus. Ad huc itaq; modum suffitu peracto, si odor intrin-
 secus per corpus, non extrinsecus, ut est commemoratum, ad nares et
 os transire uideatur, sciendum erit quod hæc mulier non sua, sed uiri
 potius culpa sterilis sit. Quia tum, ut ait Philotheus, πῶς οὐκ ἀσθενὴς
 καὶ ἀκαχομένη τὸ σῶμα, καὶ ἡ μήτρα σὺν πρῶτῳ λείπεται. εἰ γὰρ ἐν
 ποτὶρα ἢ τῇ λήρῃ, ἢ ψυχρῶτερά, ἢ λευκώμεν, τῇ πυκνώσει, καὶ τῇ
 ψύξει καὶ τῇ λευκώμῃ ἐκκαλύπτο αὐτὴ ἡ ἔσμη ἐπὶ τὸ σῆμα καὶ ταῖς
 πύλας ἀνιόνται. corpus omni uitio humorum uacat, utriusq; probè tē-
 peratus est. quippe si sicciior aut frigidior, aut uitiosis humoribus
 repletus esset, propter densitatem ac frigiditatem, uitiosiq; humoris
 redundantiā odor ad os & nares conscendere prohibitus fuisset.

Quomodo odor intrinsecus ad nares perueniat. Conscendit autem illuc per uenas & arterias, quæ, ut totiū corpus sit
 σύμπνοον καὶ σύρροον, id est conspirabile & conflatile, quemadmo-
 dum ait Hippocrates, efficiunt. Quæ de re plura lib. 1. Ther. mei h.
 cap. 2. & lib. 1. de Naturalib. facul. cap. 12. & 13. & ibidem lib. 3. ca.
 13. Et initio libri de Usu pulsuum, Galenus Ceterum quis sit huius sen-
 tentiæ usus, idem in suis Commentarijs Galenus ostendit: quem tamē
 nobis Christianis, utpote quibus dimittere uxores nisi ob adulteriū
 non permissum sit, usu- pare haud licet. Conuerit autem interpres ne
 lapsus. cessitatem, quum reddendum erat usum. Græcè enim est, οὐδ' αὖτε τινὲς
 ἐστὶ τῆς χρεῖας. Platonis sententiā quam ex Theæteto citat, integrā
 recitabit in Comm. 62. huius sectionis.

APHORISMVS LX.

Ηγυμνεῖ καὶ ἀγροῖς μὴ πορεύοντα, ἀσυνάτορ τὸ
 ἔμβρυον ὑγιαίνει,

Simul.

Si mulieri prægnanti menstruæ purgationes prodeunt, fieri non potest ut foetus rectè ualeat.

Menstruas purgationes copiose promanantes factum imbecillū significare, hoc in aphorif. Hippocrates tradit. Necesse enim est ut non semel, aut bis tantum, sed crebro sanguis menstruus excernatur, si modo inde aliquid incommodi ad factum peruenire debeat. Quod Hippocrates per uocabulum Purgationes in plurali numero dictum, diserte innuere uoluit, ut in Commentarijs etiam Galenus. Purgatio-
nus monet. Si itaq; crebro & copiose prægnanti purgationes menstruæ prodierint, fieri non potest ut foetus rectè ualeat. Quippe hac ratione illi suum detrahitur alimentum: quandoquidē ex menstruo sanguine, ut in Commentarijs suis, & in libello de Formatione foetus, Galenus attestatur, foetus alatur.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Absq; hoc quod.) Addendum, aliquid. Græcè enim est, αὐτῶν minor δουρατὶ τὸ ὑμῆρον. Excretio quæ gravidis fit.) Idem docet lib. 6. de Male affe. locis cap. 5, inquit: Prægnantes quoq; quum ora uenarū in ceruice aperiantur, sanguinem excernunt. Quapropter quū obijcitur nobis, fieri nō posse, si gravidis uteri os statim à conceptione ita claudatur, ut ne specilli acumen admittat, ut menstruæ purgationes illis prodeant: respondendum sanè erit, sanguinem illum qui gravidis excernitur, non ex uteri sinu prodire, neq; per uenas quæ ad interiora uteri cōtingunt, quicquā sanguinis in muliebri sinu excerni posse, quod ab illarum oris, quæ acetabula dicuntur, secundæ, quæ reliquis duas membranas, sarciminalem nimirum et agninam dictas, totumq; factum extrinsecus orbiculatim complectuntur & circumdant, pendant. Vasi enim quod in secunda seu chorio est, finis illius quod in uterum penetrat, initium facit, ut duo hæc unum dicere quispiam posset. Oribus enim uniuntur, atque alterum ab altero generatur: uena quidem ex ore uenæ, arteria ex arteriæ. Quū itaq; uniuersus sanguis intra secundam conuincatur, nihil in uteri sinu peruenire potest. Quare ut gravidis uteri os in purgatione mensstruæ recludatur, non est necesse. Neque etiam si recluderetur, illis quicquam profuisset. Rectè igitur Galenus dixit, è uenis

Prægnantes
quomodo san-
guinē per u-
terum excer-
nant.

ἐν γαστρὶ ἔχειν, Musa perperam ad eas quæ molam uocatam utero Musa er-
gerunt, detorquet. Hanc enim phrasim Græci tantum in prægnanti tum.
bus usurpant. Ex ijs abunde patet, si menses à nulla causa manifesta
supprimuntur, significare imprægnationem. Cæterum monendum Aldinus
hoc loco erit, Aldinum codicem perperam legere ἢ γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἔχειν. quippe si prægnans est, ut supprimantur menses necesse est emenda-
re. Et si constaret esse grauidam, quid opus fuisset in fine adieciſſe, ^{tu.}
æſtimato ipsam in utero habere. Expungenda igitur sunt hæc uerba,
ἐν γαστρὶ ἔχειν.

APHORISMVS LXII.

Οὐδὲν ψυχρὰς καὶ πυκνὰς τὰς μήτρας ἔχουσιν, ἢ λευ-
κοὶσσι, καὶ οὐδὲν λευκὰς ἔχουσιν τὰς μήτρας, ἢ λευκοὶσ-
σιν. ἀρσενίζονται γὰρ αὐταὶ ὁ γόνος. καὶ οὐδὲν ξηρὰς μάλ-
λον, καὶ πυκνὰς, ὥστε γὰρ ὅτι τραφεὶς φθαρείται τὸ αἷμα
μα. οὐδὲν αἰὶ δ' ἀμφοτέρω τὴν ἀρσενίαν ἔχουσιν. σύμμετρον,
αἰ τοιαῦτα ἐπὶ πικνοὶ γίνονται.

Mulieres quæ frigidus & densos habent uteros,
non concipiunt: quæ etiam præhumidos habent,
haud concipiunt, extinguitur enim in ijs semen.
nec non quæ siccis admodum, & immodicè cali-
dos habent: inopia enim alimentì genitale corrup-
pitur semen. Quæ uero in utrisq; oppositionibus
mediocriter temperatum obtinent uterum, hæc sæ-
cundæ sunt.

I Nitio huius sententiæ Hippocrates causas sterilitatis mulierum
exponit: easdemq; quatuor esse intemperaturas, nempe nimiam Quatuor ste-
humiditatem, frigiditatem, siccitatem, & caliditatem asserit. Dein riluatis ma-
uero quæ sint fecunditatis earundem cause, ostendit. Primam igit, licet causæ.
tur sterilitatis causam esse ait nimium frigus, quod densos reddit ute-
ros, ut copiosissime in suis Commentarijs Galenus docet. Alteram ^{Frigus ni-}
immodicam humiditatem, qua genitale semen extinguitur, perinde ^{miun.}
atque in coenosa terra cerealia semina. Huc accedit, quod humiditas ^{Humilitas}
illa immodica uterum ita lubricum, ut semen continere haud possit, ^{immodica.}
efficit. ^{Siccitas ni-}
mia.

efficit. Tertia sterilitatis causa, nimia est uteri siccitas. Hæc enim sabulo, ut in Commene. attestatur Galen. similis exiit, in quo semen Calor immo nullum germinare potest. Quarta, immodicus calor, qui uniuersum
dicitur. corporis sanguinem depascitur. Atq; hinc est quod hæc mulieres mēstruis haud abundant. imo uel nulla, aut paucissima certe habent. Ut rectissime dixerit Hippocrates, inopia alimenti corrumpi semen.
αυποτέγωρ. Que uero in utrisq; oppositionibus, ut scilicet αμφοτέρωρ, non νεοι
οτῶν, sed αὐτιθέτων, Galeno in Commentarijs teste referat, caliditate nimirum & frigidityte, humiditate & siccitate, mediocriter temperate fuerint. Sic autem locum hunc Hippocratis esse intelligendum, Philotheus etiam docet inquiring, τισσάων οὐκ οὐσῶν δυο
πρασιῶν, δυο αὐτιθέσας εἰς ἑν. πρώτη μὲν θερμότης καὶ ψυχρότης, αὐτιτέα ἡ ξηρότης καὶ ὑγρότης. quatuor quum sint intemperaturæ, due quidem sunt oppositiones, caliditas & frigiditas, siccitas & humiditas. Hæc quidem fecundæ: id quod lib. 1. de Natura humana, textu 11. clarius monstrauit dicens: Si non calidum & frigidum, humidum & siccum mediocriter inuicem, & temperate atque equali modo se habuerint, sed alterum longe præpolleat, & ualentius imbecilliori, generatio futura non est. In quorum sanè uerborum enarratione presentem citat Galenus aphorismum. In cuius quidem explicatione nos longiores esse non oportet, quod illum copiosius quam ullum ferè alium Galenus enarrauerit.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Paulo antea dictum aphorismum.) Scilicet 59. Quarum uterius.) Græce, ἡ κατασκευὴ τῆς μήτρας, quarum constitutio uteri.

De temperamenti.) Libro nimirum primo. Angusta quidem sunt.) Addendum, in ijs. Græce enim est, ὅσῳα μὲν γὰρ ἰσχυρότε

simplices ἐπὶ τούτοις ἐστὶ τὰ ὁρίματα. Harum enim neutra.) Quia frigiditas potest esse citra siccitatem & humiditatem. Hinc est quod Galenus libro primo de Tēpera. cap. 8. ubi quatuor esse simplices tem-

peraturas demonstrat. hoc argumento utatur inquiring: Si namque necessarium omnino non est siccam esse quæ calida sit, sed licet eam & humidam esse, licebit ubique & mediam esse: propior namque sicce temperaturæ media est quàm humida. Ad eundem modum

dum

dum est & frigida quædam intemperies altera, in qua nimirum frigidum pollet: hanc tamen nec humidam esse nec siccam est necesse, sed potest inter has & media esse. Nempe si non est necesse frigidam intemperiem esse humidam, scilicet & siccam eam fieri manifestum est, mediam quoque esse posse, quippe quæ uicinior humidæ est quam sicca, &c. Cerealibus.) Græce *Αμύτρια*. Sic uocantur, Galenoli. 1. de Vict. acut. Comment. 18 autore, frumenta & legumina, à Cere Cerealiæ, quæ ipsis *Αμύτρια* dicitur. Argilose.) Græce, *αργιλωδία*, candidæ. De muliebribus.) Græce est, *πικρὺ γυναικῶν*, de mulierum malis. Sic & nuper dictum.) Græce, *τόνδε τὸν οὖν εἰρημότητος*, nunc dictum, &c. Non tamen etiâ audient, etc.) Græce, *οὐ μὲν γὰρ τι προσέγραψεν τοῖς τῶν ἀνδρῶν*, non tamen etiam quicquam de uiris scripsit. Ab initio.) Græce *ἐμπροσθεν*, antea Nempe Côm. 59. huius sectionis. Horum sunt causæ.) Sterilitatis scilicet, atque infœcunditatis.

APHORISMVS LXIII.

Παραπλησίως δὲ καὶ αὐτὸ τῷ ἀρρῶνι. ἢ γὰρ διὰ ἀραιότητος τοῦ σώματος τὸ πνεῦμα ἔξω φέρεται, πῶς καὶ μὴ παρὰ πνεύματος ἀπὲρμα. ἢ ὅτι τὸ πυκνότερον τὸ ὑγρὸν ἢ ὁ ἀραιότερος ἔξω, ἢ ὅτι τὸ ὑγρότερον ὁ κεννότερος, ὡς τὸ ἀβροῦχον πῶς καὶ τὸ πορὶ ὄρεον. ἢ ὅτι ὁ ὀρμασίμω καὶ αὐτὸ τοῦτο γίνεται.

Similiter uero & in marib. euenit. aut enim propter corporis raritatē, spiritus extrâ fertur, ut semē transmitti haud possit: aut ob densitatem humor nō excernit: aut propter frigiditatē nō excalescit, ut hoc in loco coaceruari possit, aut propter calorem hoc idem euenit.

Galenus præsentem aphorismum spurium & suppositiciū esse rectissime censet, id ipsumque rationib. satis firmis in suis Comment. demonstrat, adeo ut minime opus sit sententiam hanc manifeste falsam multis explicare. Philotheus quidem & Brasauolus, alij quoque nōnulli hunc aphorismū tegere et ueri conātur, rationib. tamē minus idoneis, parumque roboris habentib. Quæ quū sim eiusmodi ut eas quisque mediocriter saltem in re medica uersatus diluere, & penitus

Qua ratione & penitus euertere possit, non est cur in iisdem consutandis tem-
 hic apboris- pus temere teramus. Quod si tamen omnino tegenda hæc sententia
 mus cōmode esset, hac certe ratione (aliā enim non inuenio meliorem) tuenda ue-
 tueri possit. niret, ut diceremus Hippocratem, uel alium quicumq; eius autor fuit

sententiæ, docere uoluisse quatuor esse causas sterilitatis uirorum,
 haud secus atq; mulierum, nempe siccitatem, humiditatem, frigidi-
 tatem, & caliditatem. ut hic esset sensus: Pari modo & in maribus
 euenit, hoc est itidem ut in mulieribus, eorundem sterilitatis sunt
 quatuor causæ. Aut enim propter raritatem corporis spiritus ex-
 halat, diffilatur uel, & extrahitur, ut nihil seminis ad testes transmi-
 ti possit. Ita sanè ut per raritatem hoc in loco siccitatem intelliga-
 mus, quæ ipsam raritatem sequitur. Si enim multum transpiret, ne-
 cesse est corpus sanguine, ex quo semen procreatur, minus abunda-
 re, ut testis est Galenus capite 2. libri de Morborum causis, ubi ita

» scriptum reliquit: Raritas si modum non seruat, discutiendo & dissi-
 » pando natium calorem, corpus frigidius reddit. Et capite sequenti
 inquit: Si aliquis plurimum transpiret, is facile ad siccum morbum
 perducetur. Quare minime mirum est, raro corpore præditos ui-
 ros, quum semine haud abundant, temperaturæq; sint frigidiores &
 sicciore, ad generationem esse ineptos. Vt certe prima eorundem
 sterilitatis causa sit, siccitas. altera est humiditas, quæ propter den-

Humiditas. sitatem, id est crassitudinem & lentorem, excerni non potest. Vt
 hic auctorē huius sententiæ de uiris loqui intelligamus, quorum cor-
 pora sunt humida & pituitosa: quos infecundos esse dicat ideo,
 quod semen illorum, perinde atque sanguis ex quo procreatum est,
 sit crassum ac lentum, adeo quæ ad excernendum minus aptum. Ter-

Frigiditas. tia causa sterilitatis est, nimia frigiditas, quam ijs uerbis expressit:
 Aut propter frigiditatem non calefit, scilicet sanguis, adeoq; nec
 etiam concoquitur, ita ut in hoc loco, id est uasis seminarijs, coacer-
 uari non possit. Quippe si propter iecoris ac totius corporis frigi-
 ditatem sanguis non procreatur nisi uitiosus, ut ex eo subinde etiam
 semen uitiosum nascatur necesse est. Vel certe quum sanguine ipso,
 qui exiguum tum erit in uniuerso corpore, partes corporis, ut inde
 tenuiter etiam alantur indigeant, nihil illius ad uasa seminaria trans-
 mittetur, ac subinde semine quoq; destituentur. Variant autē hic exē
 plaria

plaria Græca. nonnulla enim legunt *ἐν πυρὶ τῷ αἵματι*, alia *ἐν τῷ πυρὶ αἵματι*, nullo prorsus discrimine sensus. nā dicere, non calefcit, aut non finit calefieri, nihil differt. Sensus enim est, semen non fieri posse, quod sanguis in frigido corpore non concalefcit, & concoquatur. Quarta causa sterilitatis uirorum est immodica caliditas, quæ san- Caliditas. guinem in corpore absument & depascitur. Hæc quidem nostra explicatio à ueritate non abhorret, multoq; melior est quàm sit uel Philothei uel Musæ interpretatio, & cū superiore aphorismo plane conuenit. Est tamen aliquo modo detorta, præsertim in primis duabus causis, minus uero quàm reliquorum interpretum sit enarratio. Ita ut præstet Galeni sequi consilium, ac supposititiam plane esse hanc sententiam certò statuere. In Commentarijs Galeni ubi interpres conuertit, sua intentione, reddendum erat, suo robore. Græcè enim est *τῷ σωματικῷ*.

APHORISMVS LXIIII.

Γάλα διδόναι λιφαλαλγίᾳσι, κακόν. κακόν δὲ καὶ πυρεταίνουσι, καὶ οἷσιν ὑποχόνδρια μετέωρα διαβορθεύου-
ται, καὶ τοῖσι δισώδεσι. κακόν δὲ καὶ οἷσι χολάδεσι αἱ δια-
χωρήσεις ἐν ὧσι πυρετοῖσιν ἔδωσι. καὶ οἷσιν αἵματι & πολ-
λὴ διαχώρησις γέγονιμ. ἀρμόζει δὲ τοῖσι φθινώδεσι, μὴ λίαν
πολλὰ πυρετοῦσιν. διδόναι δὲ καὶ ἐν πυρετοῖσι μακροῖσι,
βληχροῖσι, μυελίν & τῶν προειρημένων σημείων παριόντων,
παρὰ λόγον δὲ ἐκτετικόν.

Lac dari caput dolentibus, & febricitantibus, malum est: & quibus hypochondria sublata murmurant, ac sitibundis. Nocet etiam quibus in acutis febribus biliosæ sunt deiectiones, & quib. sanguinis multi delectio facta est. Prodest autem tabidis, qui non admodum febricitant: & in febribus diuturnis, debilibus, si nullum prædictorum signorū affuerit, & præter rationem extenuatis.

DE commodis & incōmodis quæ ex esu potuq; lactis ad ægros proueniūt, hoc in aphorismo Hippocrates agit. Prin-
P P cipio

- cipio aut quibus usus lactis obsit exponit, inquiēs: Lac dolentibus caput malum. Quod confirmat Galenus, qui li. 3. de Alimē. facul. lac capiti minime utile esse tradit, nisi ualentī. Cuius quidē rei causa alia non est, quā quod lac sit nidorosum, ac facile euaporet, ea putq; petat, adeoq; dolorem augeat. Febricitantibus quoq; lac nocet, quia plurimo calori cōuersatum, in nidorem statim abit. Huc accedit quod in uentriculo febricitantiū lac haud concoquatur, sed
- Febricitantibus.** Sublata hy potius corrūpitur, adeoq; febres auget. Præterea lac obest ijs quibus hypochondria sublata sunt. Per sublata uero hypochondria, que. que ^{maxime} Hippocrati dicuntur, non solum ea intelligit que propter status, ut sect. 4. aph. 73. est commemoratū, sed etiam ea que ob inflammationem, uel alia mala, Galeno etiam in Commentarijs suis teste, attolluntur. Causam uero cur inflatis hypochondrijs noxius sit usus lactis, exponit lib. 3. de Alimen. facul. Galenus, ijs quidem uerbis: Sed nec, inquit, hypochondrijs lac utile, si qua leui de causa inflari nata sunt, quandoquidem uentrem flatibus implere consuevit, ut paucissimos inuenias, qui non ita ab eo afficiantur. Hæc ille. Porro hypochondrijs murmuratibus nocet Lac, quia Galeno teste, in ijs acescit. Murmurantia uerò nominantur hypochondria, Galeno Comment. 73. sect. 4. aphorismorum autore, in quibus sonus alicuius spiritus auditur. Nocet lac etiam sitibundis, ob causam à Galeno in Commentarijs expositam. His præterea quibus in acutis febribus biliosæ sunt deiectiones. Cuius rei causam Galenus etiam in Commētarijs affert, ut non sit opus nostra explanatione. Lac quoque ijs quibus sanguinis multi diectio facta est, noxiū esse Hippocrates ait. Quam sanē partem Galenus in Cōmentarijs non expōit, ut frē suspicio nobis sit, hæc uerba præter Hippocratis mentem esse adiecta. Maxime quum constet Lac recēs multum, aut ad ignem decoctum, ea ratione que à nobis Libro 3. de Sanandis corporis malis ca. 13. tradita est, ad alui qualescūq; fluores sistendos esse efficacissimum. Quod Galenus lib. 3. de Alimen. facul. ijs confirmat uerbis: Si quis lacti præteru facto serum omne consumat, iam nih. l prorsus subducet. At iniectis candentibus lapillis tantisper dum omne serum dissipetur, adeo alium hoc modo accuratum non subducet, ut contrarium etiam sit effecturū. Hisq; hoc
- An lac sanguinis deiectioni aduersetur.**

hoc exhibemus, quibus uenter acrium excrementorum morsu infestatur. Hec ille. Minus itaque recte sentit hoc loco Musa, quia lac Musa nota fluorem alui concitare asserit. Quocirca quum in commentarijs tur.

suis prædictorum uerborum Galeus uoueminerit, suppositicia esse iudicamus. Quod si tamen hæc uox διαχρησις improprie διαχρησις, accipiat, idēq; quod κενωσις, id est uacuatio significet, qua quidem ratione à Philotheo interpretatur, posset eius partis commoda asseri interpretatio, ut scilicet et lac non conueniat ijs quibus sanguis copiosus est uacuatus, quod corpus refrigeratum lac non concoquat, sed in ea planē acescat. Hæc quidem lege hæc uerba enarrat Philotheus inquitens. αἱ τὶ τοῦ αἵματος πολλὰ κενωσὶς, ὅθεν καὶ αἱ φρεναὶ ἀνωμαλῆς. παρὰ τὴν φύσιν οὗ τὸ γάλα, διὰ τὸ πολλὸν αὐτοῦ ἀπικύβηται. ἀπικύβητος οὗ πῦρ διὰ πολλὰ κενωσὶς γινώσκται; quoniam copioso sanguine uacuato, facultates naturales imbecilles factæ sunt. Exhibitum igitur lac, propter suam crassiciem haud concoquitur. Non concoctum uero, quomodo non multorum malorum causa fieret? Atq; hæc lenus quibus u-

sus lactis conferat, Hippocrates commemorauit. Nunc quibus quibus pro-
 fit exponet, inquitens: Prodest tabidis qui non ualde febricitant, quod scilicet pus quod in pulmone est abstergat, & ulcera eiusdem conglutinet, ægrosq; uulntriat. Lac autem tabidis conuenire, docet libro 5. The. Meth. capite 12. & in libello de Cibis boni & mali succi Galenus. Si tamen plurimum febricitent, lac illis, propter causas antea recitatas, dandum non est. Prodest lac in febribus diuturnis, & debilibus. Quod necessario adiectum est: quippe si diuturnæ febres uehementes simul essent, lac ijs haud conueniens foret. Nam & antea dixit, ualde febricitantibus non

competere lac. Prodest autem lac in diuturnis febribus, & tabe, si nullam prædictorum signorum, hoc est si neque dolor capitis, neque sublata hypochondria, &c. affuerit. Conuenit etiam lac præter rationem extenuatis, id est ijs qui alia ex causa quam pulmonis ulcere, sunt graciles & macilenti. Illis enim lac bonum succum generans abunde alimentum suppeditat. Et mea quidem sententia ijs uerbis Hippocrates hæctica febre laborantes intelligit. Hi enim diuturnis, hoc est firmis, fixis, & difficulter nuati.

Lactis usus
 quibus
 in febribus
 prodest.

Præter ra-
 tionem exte-

solubilibus febribus laborant. paruis etiam: namq; remissæ esse apparent, adeo ut illi qui ijs detinentur, Galeno ca. 7. de Inæquali in-temperie teste, nequaquam se febricitare existiment. Neq; enim calorem percipiunt, cum uniuersæ ipsis particule æqualiter sint ex-calsfactæ. Præter itaq; rationem extenuatos uocat Hippocrates, quod nimirum causam extenuantem non sentiât. Hecticis uero lac prodesse, lib. 10. The. meth. Galenus copiose monstrat.

ANNOTATIONES IN COM-
mentarios Galeni.

Quando pluri adhereat calori.) Græcè, ὅταν μὲν ὁ μέγας πλεονε-
θῇ μακροῖς, quando plurimo conuersatur calori. De huius aut uerbi
ἐμμελὲς significatione plura tradit Galenus li. 1. de Articulis, Com-
mentario 5. Facere.) Græcè est, ἢ τῷ καὶ ὄναι, morari. Iaceni-
ti.) Græcè, τῷ ἅ' ἀποκρυμνῶν, reposito autem. In uentriculo qui
dem frigidiores.) Idem lib. 3. de Alimen. facul. scribit Galenus in qui-
ens: Lactis uel optimo pro diuersa uentriculorum natura accidet,
ut modo acescat, modo fumosum ructum sursum mandet. quanquā
diuersi affectus sint, per quos acidum aut fumosum euadit, quod
crudum in uentriculo manet. Siquidem caloris inopia acrem, eī us-
dem excessus nidorem affert. Hos effectus, &c.) Græcè est τὰ
καὶ μὲν οὖν αὐτῷ, hos igitur eius effectus, &c. Iliā.) Pasum inter-
pres male pro hypochondrijs reddidit. Iliū inflare.) Græcè, ἐμ-
ρεῖ τι τὸ ὑπερχύειν, hypochondria attollere. Suspensa.) Græcè
Sal & mel est μετῴμερα, sublata. Sale & melle.) Mel & salem prohibere ne in
lactis in uē- uentriculo concreseat lac, Galenus loco supra citato testatur ijs uer-
triculo con bis: Quod si sal cum melle adijciatur, fieri non potest, ut in uentri-
cretionem culo concreseat lac. Eandem ob causam uehementius aluum deij-
prohibent. cit, utpote feri copia affluens, à quo omne lac facultatem accipit la-
xandi, uti à caseosa substantia sistendi. A breuitate aphoristice.) Græcè, ὅτι ἀφοριστικὴ διδασκαλία, aphoristica doctrina.

APHORISMVS LXV.

Ὅσοι σιμὸν οἰσιν ἡμῶντα ἐφ' ἑλκεσι φαίνονται, ὃ μάλιστα
παύεται, ὃ δὲ μένεται. τουτέων δ' ἀφανιδέντων ἐξαι-
φνης, πῶσι μὲν ὁ πῶσι μὲν ἀπασμοί, τέτανοι, τοῖσι δὲ ἐμπε-
διμ,

διη, καὶ νί ., ἢ ἐδιδύμει πνεύρο, ὁξέει, καὶ ἐμπνοῆσις, ἢ δυν-
σιν τεταῖν, ἢ ἐπὶ τῶν ἰσχυμάτων.

Quibus tumores in ulceribus apparent, si ra-
rò conuelliuntur, neq; insaniunt: si uero repente
euanescent, ijs quidem quibus à tergo ulcera sue-
rint, conuulsionones & distentiones accidunt. qui-
bus uero in anterioribus partibus ulcera fuerint,
mania, aut lateris dolor acutus, aut suppuratio,
aut dysenteria, si rubri fuerint tumores.

Hic aphorismus, ut sequentes etiam, ad eam artis partem
spectat quæ futura prædicat: quid enim boni ulcera, in qui-
bus tumores apparent, et contrà quid mali ea quæ tumore uascât,
sequatur docet. Inquit enim Hippocrates, quibus tumores (ἐν δὲ μέρει διὰ τὸ μᾶλλον
τὰ ἐν ἰδίᾳ καὶ ἐν τοῖς ἰσχυμασίν) iam sæpe diximus, in ulcere-
bus apparent, si raro: hoc enim ἐν μᾶλλον hoc loco Galeno in Com- ἐν μᾶλλον
mentarijs teste significat: conuelliuntur, neq; insaniunt: quod scili-
cet tum noxij humores circa ulcera ipsa hæreant, nec ad neruo-
sas partes aut cerebrum transmittantur. Quod si uero tumores
repente euanescent, tunc noxij humores aliò translatis, prædi-
cta mala, & alia etiam eueniunt. Non autem temere dixit Hippo-
crates, repente: quippe hac uoce manifeste significauit humorum Repente.
ad alias corporis partes delationem. Sensum enim & paulatim si
euanescerent tumores, nihil mali uerendum foret, utpote humori-
bus noxij iam discussis ac resolutis. Quare Philotheus ἐξαιτίας
uocem non inepte idem quod ἀνὸν φανερὰς αἰτίας, hoc est siue mani-
festa causa significare scribit: id est, ut idem ait, sine medicamento
quod discutienti facultatem obtinet, aut sine sanguinis excretio-
ne. Quum itaq; tumores repente euanescent, ijs quidem quibus in
posterioribus partibus ulcera fuerint: sic enim esse interpretanda
hæc uerba, τοῖσι μὲν ὑπὸ πλάγιον, in Commentarij suis testatur Gale-
nus, & Philotheus, hunc exponens locum ait, ἐταρῶν τοῖς ἐπίσθιον μέ-
ρσι καὶ τὰ ἰσχυμασίν, κατὰ τὸν ὅτιον. conuulsionones et distensionones
fiunt. Nam, ut inquit Philotheus, ὁ ὅτιον ἐν τῇ πλάγιον καὶ τῇ ἐπίσθιον

γινῆται, ὅτι πρὸς τὰς φαχέτας μύνας, καὶ πλεονάζουσα αὐτὸς πρὸς αὐτὸς, καὶ
 τινάται, materia translata est ad internum genus neruofum, aut ad
 dorsales musculos, & eos implens conuulsiones & distentiones
 affert. Quare autem hic, & multis alijs locis, distentionem à con-
 uulsione separet, supra Com. 57. sectionis quartæ commemorauimus.
 Quibus autem in anterioribus ulcera fuerint, sic enim hæc
 uerba τοῖς δ' ἑμπροσθεν, interpretanda ueniunt, Philotheo teste, qui
 ait, ὅτι δ' ἐν τοῖς ἑμπροσθεν ἰστίαις ἔλκεται, ijs mania accidit. Nam quæ

Anteriores
 partes ue-
 nis & arte-
 rijs abun-
 dant.

Interpres
 Hippocra-
 tis notatur.

Lateris acu-
 tus dolor.
 Pleuritis
 uera.

anterioribus partes, ut Galenus quoque in Commentarijs notauit, ue-
 nis & arterijs abundant magis, prompte per has ad caput noxia
 transmittuntur, ita ut tū maniam & furorē sequi minime mirū sit.
 Interpretes Latini phrasim Hippocraticam non uidentur esse asse-
 cuti, eo quod reddiderint à tergo conuulsiones, & antè insaniam. Por-
 rò si noxij humores ad thoracem transferuntur, lateris acutus do-
 lor, hoc est uera pleuritis accidit: quæ nihil aliud est quàm membra-
 næ costæ succingentis inflammatio. Sic autem hunc locum esse in-
 telligendum Philotheus testatur, qui ait, ἐν τῇ ἐνρίχῃ ἡ ὕλη πρὸς τὴν ἰ-
 σκίασιν τὰς πλευρὰς ὁρίσται, ποῖος πλινθίου ἡ δυνάμις, καὶ πλινθίωνος. si
 materia transmissa est ad membranas succingentes costas, laterum
 dolores & inflammationes efficit. Quod si uero humores noxij non
 discutiuntur, sed suppurantur, & pus subinde in uacuum spaciū tho-
 racis et pulmonis intermediū recipiatur, ut dictum est supra aph.
 15. huius sectionis, suppuratio fit. Si uero ad uentrē, aut intestina
 humorū translatio fiat, dysenteria accidit, non quidē ea quæ pro-
 priè sic appellatur, hoc est intestinorū exulceratio, sed ea quæ αἰ-
 ματορρῆξ, id est cruenta nominatur, quam Galeno lib. 3. de Sympto-
 causis ca. 8. & lib. 5. de Male. affe. locis ea. ultimo teste, triplicē
 se constat. Quod autē Hippocrates hoc loco de cruenta tantū dy-
 senteria loquatur, uerba eiusdē quæ statim sequuntur, hæc scilicet, si

Dysenteria

Rubri tu-
 mores.

ῥυθρῶν.

Musæ inter-
 pretatio dā-
 natur.

rubri fuerint tumores, euidenter ostendunt. Nā rubri tumores nō
 sunt nisi qui sanguinis colorem præseferunt: quum ῥυθρῶν Græci,
 ut alibi copiosius demonstrauimus, appellēt, quod pomis rubrum
 præseferentibus colorem, & cerasis est simile. Quare non recte
 Brasauolus rubicundos tumores biliosam materiā portendere scri-
 bit. Siquidē flauus potius color redundantis bilis indicium sit. Et mi

rum est id ipsum illi uon esse animaduersum, quū in Com. suis uter-
que, Galenus nempe & Philotheus, diserte tradant Hippocratem
loqui hic de cruenta dysenteria, non ea quæ intestiniuorum est exul-
ceratio, & quæ sit, Galeno Com. 3. sect. 6. aphorismorum teste, ex
biliosis & acribus humoribus.

ANNOTATIONES IN COM-
mentarios Galeni.

Tumentes inflammationes.) Satis erat dicere inflammationes,
quia Græcè est *ἡ τῶν φλεγμονῶν*. Magis inflammationib.) Græcè,
ἡ τῶν φλογώσεων μάλιστα, magis inflammantibus. Quæ sine ullo tu-
more.) Græcè est, *οἱ καὶ χωρὶς ἵκται συσταίειν*, quamuis sine ullo sunt tu-
more. In partibus retro.) Melius, posterioribus. Græcè enim est,
ἢ τοῖς ὀπίσσω μέρισιν. In tibijs itaq;.) De musculis tibiæ plura li. 3.
de Usu par. et li. 2. Ana. admi. Galenus, ubi non tres tantū esse eius
dē, sed sex certe uel septē rectius esse scribit musculos. In chorda.)
Græcè, *ἐν τένοντι*, in tēdines. In coxa.) Græcè est, *ἢ ἰς μῦρῶν*, in
femore autē. est enim *μῦρῶν*, Latinis femur, tota pars illa coxa &
genū intercepta. Sic paulō post ubi interpret es cōuertit, in partibus
coxæ superioribus, dicendū erat femoris. Quæ autē ad huius po-
sterioris partis explicationem attinēt, ex anatomicis petenda sunt.

Musculi ti-
biarum.
Interpretis
lapsus.
μῦρῶν.
Femur.

APHORISMVS LXVI.

*Ἡ τραυμάτων πονηρῶν, καὶ ἰσχυρῶν ἔόντων οἰδημα-
τα μὴ φαίνονται, μέγα κακόν.*

Si in uulneribus prauis & magnis tumores
non apparent, ingens est malum.

VT in eo qui hūc præcedit aphorismo Hippocrates tumo-
res qui in ulceribus apparēt, utpote à cōuulsione et mania
inducantes laudauit, ita nunc contrā ea ulcera in quibus nullus ap-
paret tumor dānat, quandoquidē noxiorū humorū ad partes prin-
cipes transmutationem significent. Loquitur autem Hippocrates
non de omnibus ulceribus, sed ijs maxime quæ magna sunt & pra-
ua. Præua uero quæ uocet in præsentia uulnera, Galenus in Com-
mentarijs docet. In uulneribus itaq; effatu dignā magnitudinē ha-
bentibus, ac prauis, si tumores haud apparent, magnum malum

Cur malum
est in mag-
nis & pra-
uis uulneri-
bus non ap-
parere tu-
more.

est. Indicium enim est, humores noxios ad principes partes transfundi, qui tamen propter dolorem quem magna & praua ulcera sequi par est, ad uulnera ipsa potius confluere deberet. Quippe dolor attrahit, fluxionesq; cōcitāt, quod Galenus li. 3. The. metho. ca. 4. & ca. 95. artis medicæ testatur, & experientia cōfirmat.

ANNOTATIONES IN COM-
men'arios Galeni.

Dictum est antea.) Nempe Commentario præcedenti. Tumor.) Græce ὄδιμα, œdema. In capitib. aut finibus musculorū.) Hinc est quod li. 1. de Motu musculorum ab initio ferè sic scriptū reliquerit idem Galenus: Euidenter principii, quod uocant caput musculi, magis neruosum, media uero carnosiora. Inde rursus mul-
sculi. to semper neruosior. Chordæ.) Græce τένοντες, tendones. Quæ medicinas, &c.) Græce est, Δύμνα διὰ τῶν θερμανόντων ἢ ξηρανόντων θερμανόντων φαρμάκων, quæ per medicamenta calefacientia et exiccantia curari desiderāt. Quemadmodum copiosissime li. 3. de Compo. medi. κατὰ γένος ca. 2. idem Galenus monstrat.

APHORISMVS LXVII.

Τὰ χαῦνα ὄντα, τὰ δὲ ἐνώμα κακά.

Molles tumores boni. crudi uero mali.

Q Vum præcedenti aphorismo Hippocrates docuisset, bonū esse ut tumores adsint magnis et prauis uulnerib. ne quis parum prudens idipsum simpliciter de omnibus tumoribus inaudiret, præsentem annectere sententiam uoluit, quæ eius quæ præcedit, ut Galenus etiam in Commentarijs suis testatur, pars est: in qua quidem diserte, quales tumores in ulceribus boni sint, & quales item mali sint, ostendit inquiring, τὰ χαῦνα, ἀκαρῆτι διόματα, molles tumores boni sunt. Molles uero appellat hoc loco, qui renitentibus & duris contrarij sunt. Boni autem existunt, eo quod cō-
Crudi. cōfessionem significāt. Crudi contrā, mali. Crudos autē intelligit du-
ros, & ad tactū renitentes. Mali sunt, quia cruditatē præ se ferūt.

APHORISMVS LXVIII.

Τῶ ὀπιώδιε τῆς κεφαλῆς ἐδωομένη, ἢ ἐρμινῶ πω ὅς ἐν φλέψι τμηθεῖσα, ὠφελεί.

Dolenti

Dolenti posteriorem capitis partē, recta in fronte uena secta prodest.

Quo pacto dolor in posteriore capitis parte natus sit sanandus, hoc in loco Hippocrates docet. Quum uero capitis dolor bisaria, nempe *ναρὰ ὑποτὸν ὀφθαλμὸν*, hoc est primaria ratione, aut *λατὰ ὀφθαλμὸν*, id est per consensum, accidat, hic de eo tantum loqui Hippocrate sciendum est, qui primaria fit ratione. Primaria uero ratione caput dolet, quando humor affligens ac dolorē excicans, in capite cōtinetur. Hac itaq; lege si caput in posteriore eius parte dolet, recta in fronte uena secta prodest. Rectam autem uocat eam uenam, quæ rectitudine fibrarum ac filamētorum ei uenæ quæ alit partē male affectā respondet. Hæc enim rectitudo semper est obseruanda, siue uacuare siue reuellere uelis, ut alibi copiosius dicemus. Prodest igitur huius uenæ sectio, quod auertēdo simul uacuet, Galeno etiam in Commētarijs teste. Porro quum præsidium hoc, cuius hic meminit Hippocrates, sit locale, quemadmodum Galenus lib. 6. Epid. p. artic. 2. Commen. 15. ubi ad uerbum ab Hippocrate hæc sententiā repetitur, palam attestatur, certe eo non uti licebit, nisi ubi corpus plus æquo pleniū non fuerit. Quod manifestē docet Galenus, qui cap. 95. Artis medicæ ita scriptū reliquit: Si uni-
uersum corpus plus æquo plenum fuerit, per male affectum locum
uacuere minime conuenit. Hæc ille. Proinde quū de eo tantum ca-
pitis dolore, cui non est totius corporis plenitudo coniuncta, loqua-
tur Hippocrates, ubi plethoricū fuerit corpus, prius uniuersum
corpus uacuandum erit quā frontis uena incideuda. Quare ini-
tio humeralis, aut mediæ uocata uena secanda erit, antequā ad
frontis uenæ incisionem progrediamur: ueluti copiosius lib. sexto
Epidem. Hippocratis in huius sententiæ enarratione diximus.

Primaria ra-
tione quando
caput dolet.
Recta uena
quæ?

ANNOTATIONES IN COM-
mentarios Galeni.

Hoc in loco Galenus tres dūtaxat reuulsionis species numerat, quā tamen li. 5. Ther. meth. ca. 3. & in libello de Reuulsione, quatuor recenset. De quo non est cur aliquis miretur. eā enim quæ fit ab interiorib; ad exteriora, cuius hic priuatim nō meminit, sub se-

Obiectio di-
luitur.

QQ cunda

cunda complexus est specie, quæ sit secundum latitudinem, ut fufius in nostra aduersus Brachelium apologia monstrauimus. Vel dicendum planè erit, hic loqui de reuulsionibus quæ nihil humorum uacuant, sed tantum eos transponunt, aut ab uno in alium locum transferunt.

APHORISMVS LXIX.

Ρίγα κρύχεται γυναιξὶ μὲν ἐξ ὀσφύος καὶ ὀπίσθεν τοῦ ἐκφυλάττειν, ἀνδράσι δὲ καὶ ὀπίσθεν, καὶ ἐμπροσθεν τοῦ σώματος, οἷον πυλῆων, καὶ μεσῶν. ἅταρ ἐν τῷ διεσπασμένῳ. Ἀλλοὶ δὲ ὅτι ἡ δριφ.

Refrigerationes incipiunt mulieribus quidem à lumbis magis, & per dorsum ad caput deueniunt, uiris uero in parte posteriore potius quàm anteriore corporis, ueluti cubitis, & femoribus. Sed & cutis rara, quòd pilus ostendit.

Refrigerationes

Refrigerationes quæ maxime parte corporis tam uiris quàm mulieribus incipiant, & quòd illæ mulieribus magis quàm uiris accendant, & quòd anteriora corporis sint posterioribus calidiora, hoc in aphorismo Hippocrates docet. Initio autem animaduertendum erit, nos refrigerationes conuertisse, ubi Hippocrates habet ρίγα. Neque enim hic ea uoce uehementes totius corporis cōcussiones, quas hodie trito in Scholis medicorū uocabulo rigores appellant, intelligendæ ueniunt, sed horrores potius, aut refrigerationes, quales sunt qui uehementi gelu frigescentibus accidunt. Cuius rei testis est Philotheus, qui in eum scribit modum, ρίγα λέγεται ἐν τῷ σωτηρίῳ ἐν ἐλόνει καὶ ὀπίσθεν φύσιν συλίσματος, ἀλλὰ τὰς πρόσθεν φύσιν μέντοι, rigores uocat non eos qui ex cōcussione & refrigeratione coniuncta componuntur, sed refrigerationes tantum. Quæ quidem mulieribus ex lumbis magis, quòd scilicet is corporis locus sit admodum neruosus, eodem Philotheo autore, & frigidus ualde. Frigus autem per dorsum ad caput transfertur. Ex quibus omnib. per-

Refrigerationes à partibus posterioribus magis incipiunt.

spicuum sit, duo potissimum iam dictis uerbis Hippocratem innuere. Vnum, quòd frigora mulieribus magis quàm uiris accidant, quòd nimirum temperatura corporis frigidior præditæ sint, atque imbecilliores. Alterum, quòd refrigerationes à lumbis magis & dorso, hoc

est partib. posterioribus, ut pote nervosioribus, atq; ad suscipiendū ac sentiendū frigus prōptioribus, incipiāt. Quinimō et uiris parte corporis posteriore magis q̄ anteriore refrigerationes inchoantur. Quippe partes anteriores, quia uenis et arterijs abundant, ut dictum est Com. 63. huius sect. calidiores sunt. Quod autē ait, ueluti cubitis et femoribus, exēpla affert partiū posteriorū. Cubiti enim ac femora corporis partes sunt posteriores, ideoq; ab ijs frigoris initia fiūt. Quis autē partes hic uocat posteriores, eas li. 6. Epid. par. 3. aph. 16 ubi ad uerbū repetitur hęc sentētia, exteriores nominat. Cubitū autē esse partē exteriorē, satis est manifestū ex anatome, quū is nō sit nisi partis quę inter brachiū et brachiale cōsistit inferiorius. Superius enim Radius dicitur Gal. li. 1. de Fract. ossiū Cōm. 18. teste. Femur quoq; pars est exterior: interior enim semen uocatur. Verū cutis rara, scilicet indicat anteriores partes esse posteriores calidiores, ut uerborū Hippocratis ille sit sensus: partes anteriores esse calidiores, earundē raritas manifeste declarat. Raritatē autē sequi caliditatē, notius est quā ut demonstrari a nobis debeat. Hippocrates etiā in libello de Carnib. inquit, calidi est rarefacere et diffundere. Ceterū anteriorū partiū cutē esse rarā, pilus ostēdit. Quanto enim dēfior est cutis, tāto minus in ea pili nascūtur, id quod animalia testaceā habētia cutē liquidō testātur, ut fusiū lib. 2. de Tēp. ca. 6. Gal. mōstrat. Quo in loco diserte etiā ait, calidā tēperiem hirsutā esse: sicut cōtranudā pilis, frigidā. Hinc rectissime dictū est a Philotheo, ἡ σκληρὰ καὶ ὀψιὲς ἐστὶν ἡ πρόσωπος ἐν πυρετοῖς καὶ ἐν θρίξ ἢ ἀλλω λόγῳ, ἀλλὰ ἢ ἀραιὰ καὶ ἡ τῶν πυρετῶν, omnino enim in anterioribus partibus nascūtur pili non alia quidem ratione, nisi propter meatuum raritatē. Repetitur hic apho. ab Hippocrate lib. 2. Epid. sect. 3.

Veluti cubitis et femoribus.

Cubitus.

Radius.
Femur.

Raritatē calor efficit.

Pili raritatis signa.

APHORISMVS LXX.

Οἱ τὸν τεταρτάμην ἀλισκόμενοι, οὐ πάλιν ὑπὸ πνεύματι ἀλίσκονται. ἢν δὲ ἀλίσκωνται πρότερον, εἴτα ἐπιγνῶνται τεταρτάμην, πικρὸν τοῦ.

Qui quartana laborant, conuulsionibus omnino non capiuntur. Si uero antea capiantur, & subinde quartana succedat, cessant.

Cōuulsiones. **E**vm qui quartana affligitur febre, nō posse à morbo comitia-
 li capi, & ab hoc malo correptum quartana subinde superue-
 niente liberari, hoc in loco Hippocrates docet, inquires: A' quarta-
 nis capti, conuulsionib. omnino nō corripiūtur. Per conuulsiones
 hic non quāuis, sed eas potius quæ ex plenitudine, & potissimum
 uniuersales, quas alio nomine morbos comitiales appellamus, intel-
 ligit. Quod in suis Commen. palām attestatur Galenus, et metipse
 Hippocrates, qui li. 6. Epid. part. 6. aph. 9. ita reliquit scriptum:
 " A' quartana correpti, magno morbo non capiūtur. Quod si uero
Magnus mor- ante capiuntur, quartana succedente liberātur. Per magnū uero
buc. morbum accipiendū esse comitiale, apertius esse iudico, quā ut
 à me demonstrari debeat, præsertim quum in eius sentētia Com-
 mentarijs hoc ipsum Galenus palām aserat. Caterū ὁ μαῖν hoc lo-
 co idem quod nō omnino, ut nos conuertimus, significat: & mini-
 me, sicuti reliqui interpretes reddiderunt, non admodum. Quip-
 pe fieri nequit, ait Galenus libro sexto Epidem. in huius aphorismi
 " Commentarijs, ut antea quartana febre laborantes comitialis
 " adoriatur morbus, quandoquidem iam adortum succedens disca-
 " tiat. Quocirca multo sanē magis ipsum impendentem imminen-
 " tē impedire & arcere poterit. Proinde mihi non probatur Mu-
Musæ sentē- se sententia, qui quartana laborantem febre, conuulsione posse af-
tia improba- fici, quando multa pituitosa materia abundauerit, tradit. Nā quod
tur. pituita in eo qui quartana laborat, redūdet, non est uerisimile, quā-
 do hac febrē melancholici plerumque corripiantur. Sed dato eti-
 am eos redundare pituitosis humoribus, tamen ut morbo comitia-
 li capiantur fieri non potest. Si enim quartana morbo comitiali
 succedens eundem abolere potest, multo magis præstabit ut si an-
 tea quis ea correptus sit, ne comitialis succedat morbus. Cur au-
 tem quartana succedente comitialis morbus qui præcepsit desinat,
 Galenus in Comment. suis luculenter exponit. Eamq; partem nos
 in nostris in sextum librum Epidem. Hippocratis Commentarijs
 aliquot eiusdem sententijs confirmauimus. Ad eum itaq; locum le-
Interpretis florem ablegamus. In Commentarijs Galeni non recte interpres
lapsus. conuertit, meminit autem Hippocrates nunc non de tali: omitten-
 da enim erat negatio, quandoquidem Græcè legatur, *μὴ μὲνται δὲ*
 οὐδ'

νῦν δὲ ἰπποκράτης τοιοῦτου σπασμῶ, meminit uero Hippocrates hu-
ius cōiunctionis: scilicet quæ ex plenitudine sit nervosarū partium.

APHORISMVS LXXI.

Ὅκοσοισι δέρματα περιτίνεται κερφαία, καὶ σκληρά,
αὐτοῖσι δὲ τὸ τελευτῶσι. ὅκοσοισι δὲ χαλαρά, καὶ ἀραιά,
αὐτοῖσι δὲ τὸ τελευτῶσι.

Quibus cutis obtenditur arida & sicca, sine su-
dore moriuntur. Quibus uero laxa & rara, cum su-
dore intereunt.

IN hac sententia Hippocrates breuissime monstrat, qui cum su-
dore, & contrā qui citra sudorem moriuntur. Quibus enim cu-
tis arida & sicca obtēditur, ij sine sudore moriuntur: quod scilicet
ob febris uehementiā humiditas omnis exhausta sit. In lib. 6. Epid.
par. 6. aph. 15. ubi ad uerbum hic aphorismus repetitur, pro κερφῶ
scribitur σκληρῶ, nullo sanē sensus discrimine. Sicca enim cutis, du-
ra etiam est. Galeno enim lib. 2. de Temp. ca. 4. teste, quod siccum Duritia à sic-
est, durum prorsus est. Est namq; inseparabilis à sicco corpore duri co corpore
tis. Quibus contrā laxa & rara est cutis, cum sudore moriuntur: insepara-
quod uidelicet cuti illi adhuc insit aliqua humiditas, quæ iam pro- bilis.
pter extremam retentricis facultatis imbecillitatem exit.

APHORISMVS LXXII.

Οἱ ἰκτερίωδες ἔχουσιν πνέοντα τῶνδε εἰσι.

Qui flaua bile abundant, nō admodū flatuosi sunt.

Biliofos nō admodū abundare flatibus, hoc in aph. docet Hip-
pocrates. Nam ἰκτερίωδες uox hoc loco non significat eos ἰκτερίω-
qui regio uocato morbo laborāt, quandoquidē constet hos interdū des qui.
ea specie aquæ intercutē corripī quæ tympanites dicitur, adeoq; fla-
tibus abundare. Fit etiam sæpe regius morbus ab obstructione à pi-
tuitosis humorib. nata, quare & tū eo correpti flatuosi erunt. Pro-
inde per ἰκτερίωδες Hippocrates biliosos potius, quorum nimirū
cutis pallidū biliosumq; colorē refert, intellexit. Quod Galenus etiā
in suis commētarijs palām innuere uidetur dum ait, ἰκτερίωδες τοῖς ἰκ-
τερίωδες εἰσι, χαλωδία οὖν, contrarij sunt bilioso colore infe-

stis, qui bile abundant. Sic enim potius hæc uerba interpretanda ueniunt, & non quemadmodum interpret fecit, contrarij regio morbo laborantibus, qui ex bile accidit. Quippe nonnunquam ex pituita obstructionem accersente regius morbus oritur. In fine præterea Commentariorum Galeni hæc uerba, ἡ πύλη γαστρὸς τοῖς διατρίψασιν μολυσσὶ ἀναχτὰ ἀτρεὶς ἐστὶν ἀνέμῳ τῷ ἐν γαστρὶ καὶ ἐν σπλῆνι, non possunt de ijs qui regio laborat morbo accipi, utpote quos constat eas partes quæ ad uentriculum attinent, propter consensum cum iecore, habere imbecilles: sed de biliosis, quorum partes ad uentriculum spectantes ualide admodum sunt, ita ut ea etiam quæ concoctura difficilia sunt, uerbi gratia bubulas carnes, Galeno libro 1. de Alimento. facult. cap. 1. teste, propter acrem & mordacem quo præditi sunt calorem, concoquere & alterare queant. Hinc non immerito eosdem Hippocrates lib. 6. Epidem. part. 4. aphor. 23. θερμὸς καὶ ἰσχυρὸς, id est calido uentriculo præditos uocauit. Denique Hippocratem ἰσχυρὸς καὶ θερμὸς appellare omnes quorum corpus flaua bile redundat, quorumq; cutis bilioso humore infecta est, satis apparet ex lib. 3. Epid. sect. 1. ægrotante secundo, ubi Galenus in Commentarijs quoq; id ipsum satis diserte innuere uidetur. Quod si itaq; in eum modum uocem ἰσχυρὸς καὶ θερμὸς interpretemur, uerissima Hippocratis sententia erit, biliosos non esse admodum flatuosos, propter calorem ac robur partium ad uentriculum attinentium, cibos plenè et perfecte concoquentium. Calor enim in cibos agens, Galeno libro 3. de Sympt. causis cap. 7. autore, si parum ualidus fuerit, ut eos quodammodo dissoluit, ita non omnino conficit, ideoq; tum flatus exoritur. Vehemens aut calor eos quos completitur cibos, prorsus uincit ac conficit, ideoq; flatus nullos procreat. Philotheus aliam affert interpretationem, miuime tamen generalem, quam obrem illam non probò.

ANNOTATIONES IN GALENI
Commentarios.

Ventosos.) Græcè, πνέοντες καὶ φουσκώοντες, flatulentos. Ad uentrem.) ἡ γαστήρ, ad uentriculum. Contrarij sunt regio morbo laborantibus.) Quomodo sit hæc sententia conuertenda, diximus in explicatione aphorismi. Ventosi fieret.) Græcè, γίνονται πνέοντες καὶ φουσκώοντες.

τίσας, flatuosi fiunt. Continuum quidem negationi adimēs.) Græcè, τὸ μὴ διηνικὲς τῆς ἀπορρέουσας ὡδῶν, perpetuitatem quidem negationis interpellans. Regio morbo laborantes.) Græcè, ἐντεριώδεις, biliosos. Ad uentrem.) τοῖς καταγάστρῳ, ad uentriculum, ut supra. Loquitur enim non de uentre, sed ea magis parte quæ cibi receptaculum est, et uenter dicitur.

Ι Π Π Ο Κ Ρ Α Τ Ο Υ Σ

ΑΦΟΡΙΣΜΩΝ ΤΜΗΜΑ

τὸ ἕκτον.

HIPPOCRATIS APHORIS-
morum sectio sexta.

APHORISMVS PRIMVS.

Εν τῇσι χρόνισι λεγόντορσις ὀφύεγμιν ὡλγμορῶν,
πρότορον μὴ γινομῶν, συμῆον ἀγαθόν.

In diuturnis leuitatib. intestinorum acidus ru-
ctus succedēs, qui prius nō extitit, signū est bonū.

UNIVERSA hæc sectio sexta ad eā artis par-
tē, quæ futura bona aut mala sint in morbis præ-
dicit, pertineat, initio Hippocrates qd boni aci-
dus ructus longis intestinorum leuitatibus succe-
dens præse ferat, exponit. Quid autē sit leuitas

Leuitas in
testinorum.

intestinorum, λεγόντορσις Græcis dicta, et quā multæ ac variæ leuitatibus
eiusdem sint causæ, Galenus in Commentarijs suis docet. Loquitur
vero hic de ea intestinorum leuitate Hippocrates, quæ ex uentri-
culi et intestinorū imbecillitate nascitur. Quod Galenus in Com-
mentarijs, et Philotheus quoque confirmat ijs uerbis, ἐνταῦθα ὁ
πρότερος τῆς ἀνὰ ἀσθενίαν τῆς καθ' ἑαυτὴν ἀνωμαλίας γινομῶνς λεγόν-
τορσις ὁ λόγος ἐστὶν τῷ Ἱπποκράτει. hoc loco de leuitate intestino-
rū quæ fit propter imbecillitatē retentricis facultatis, Hippocrati
sermo est. In ijs itaq; intestinorū leuitatib. diuturnis quidem, si aci-
dus

duſ ructus fiat, qui prius non extitit, ſignum bonum eſt. Non autem temere adiectum eſt, qui prius non extitit: quippe ſi ſimul cum leuitate inteſtinorū inuadat acidus ructus, & ſubinde malo progredientem iterum ceſſat, bonum ſignum haud erit. In diuturnis uero, cum quibus ſcilicet non incœpit, ſed quas ſequitur, indicium exiſtit bonum. Nam ſignificat iam cibum in uentriculo aliquandiu cœtineri, tanto nimirum tempore, donec concoctionis initium accipiat. Proinde calorem natium qui antea prorſus languebat, nunc ualidior fieri, & iterum augeri indicat. Quippe in ea inteſtinorū leuitate de qua hic Hippocrati ſermo eſt, alteratrix facultas uentriculi omnino abolita eſt: ideoq; accidit ut tum cibus ſecundū omnes ſuas qualitates talis permaneat, qualis eſt aſſumptus. Quare acido ſuccedente ructū, certum eſt augeri denuō calorem natium, atq; priuicipium alterationis accipere cibum aſſumptum, ut copioſius in Commentarijs Galenus docet.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Priuatio Carentiam.) Græcè *ἀφραία*, priuationem. quæ nihil eſt niſi
coctionis. *ἀφραία*, id eſt cruditas, quemadmodum teſtatur cap. 5. libri de Sym-
 » pto. differ. Galenus ita ſcribens: Cruditati homonymos cognomina-
 » tur & actionis priuatio. Quid autem per priuationem intelligat,
 » metipſe paulo poſt iſis uerbis ſignificat: Priuationem, inquit, in uni-
 » uerſum dicimus, quum omnino non amplectitur cibus, ut in leuitate
 » inteſtinorum fieri ſolet. Hæ enim ſunt.) Alijciendum, communes.

Græcè enim eſt, *ἀφραία* γὰρ ἀφραία νομίζουσιν ἀφραία εἶναι τὴν ἐπιφάνειαν. In ſuperficie.) Græcè eſt, *ἐπιφάνειαν* ἐν τῇ ἐπιφάνειᾳ, iſis, nēpe uētriculo et inteſtinis, in ſuperficie exulceratis. Vim deſandi.) Græcè eſt *ἀφραία*, adſtringēdi. Nos uero didicimus.) Ex lib. nimirū 2. de

Acidi ructus Tēpe, ca. 8. ubi ita ſcriptū reliquit: Venter ſi bene concoquit,
cauſa. tēperatus eſt. ſi nō bene concoquit, intēperatus. Si nidoroſos uel firmoſos edit ructus, igneus in eo calor eſt. Sin acidus, imbecillus et infirmus. Idem docet libro 3. de Alimen. facult. cap. de Acido lacte. & libro 3. de Sympt. cauſis cap. 1. Omnium uero copioſiſſime lib. 4. de Simpli. medi. facult. cap. 14. ubi ex profeſſo aciditatis cauſas exponēs, ipſam fieri ſcribit calido incipiente concoquere, non autem

autem perfectam mutationem atq; alterationem asferre potente. Proinde rectiss, hic etiã tradit, acidum fieri ructum, ubi imperfecte fuerint concoctiones. In causis symptomatum.) Nempe lib. 3. cap. 6. Tentionem.) Græcè est *τενισμὸς*, tenasmiũ. Sic paulò post etiam legendum, Tensasum passionem appellabãt. Eorum qui posteriores fuerũt.) Adjiciendũ, ad hos usq; nouissimos. Græcè enim est, *ἐν τῶν μὲν αὐτὸν γινόμενων τῆς ἀλλοτρίων* τῶν. Ad Phestam.) Græcè, *ἐκ φερεκίδου*, ad Pherecydem.

APHORISMVS II.

Οἷσι φίνοι ὑγρόταται φύσει, καὶ ἡ γονὴ ὑγρότερη, ὑγιαίνουσι νοσήσασιν. οἷσι δὲ ταύαντία, ὑγρότατον.

Quibus nares natura sunt humidiores, semenq; genitale humidius, ij ualitudinarij degunt: quibus uero contrà accidit, salubrius.

Natura humidiores magis esse morbis obnoxios, quàm sicciiores, hoc loco Hippocrates docet. Vt autem planè innueret se de superuacua humiditate loqui, *ὑγρότατοι* dixit. sic enim meliora exemplaria legũt. Dicendo autem nares, cerebrum significauit. quippe per has ipsum expurgatur. Plurimum enim muci et humiditatis si è naribus defluerit, cerebrum humidius esse indicant. Quòd uero ait Natura, excludit eos qui propter externã aliquam causam nares humidiores obtinent. Vult itaq; initio huius sententiae docere, cerebrum natura esse humidius. Cæterum per hæc uerba, semenq; genitale humidius, uniuersi corporis humiditatem significare uoluit Hippocrates. Si enim semen humidius est, totius quoq; corporis sanguinem, è quo semē genitale procreatur, esse humidiores oportet. Quare recte Philothæus inquit, *ἀλλὰ τὸν αἵμακα γονὴ ὑγρὴ, τὸ πλεον σῶμα ἀνδρῶν*. Qui itaq; natura sunt humidiores, ij minus salubriter degunt, ualitudinarij; sunt, quòd ex leui admodũ occasione de stillationibus corripiantur, ut Galenus etiã in suis attestatur Commētarijs. Præterea multa capitis humiditas, sæpe eisdem grauitatem, morbumq; comitalem efficit. Vniuersi uero corporis humiditas, febribus putridis, et id genus alijs malis ex pultrine natis obnoxia est. Quibus autem contrà accidit, ut sint cere-

Per nares
quid intel-
lexit.

Semen
genitale.

bro totiusq; corporis tēperatura sicciore præditi, salubrius degūt, quòd nimirū cerebrū & corpus excrementis, et supernacuis humiditatib. uacūū obtineant. Repetitur hic aphorismus ab Hippocrate lib. 6. Epid. par. 6. aph. 19. ijs uerbis, οἱσι σῖσις ὑγρόταται φέρεται, καὶ ἡ γυνὴ ὑγρότερον λόον ὑλαίωσι, ὑγιαίνουσιν οὗτοι νοσήσασκεν, οἱσι δὲ παλαιότητα, ὑγιαίνουσιν. Nec quicquam à præsentī distat, nisi quòd addatur dictio ὑλαίωσι, quæ significat semen non tantum humidius, sed & copiosius esse: id quòd uerū est. Qui enim humidiores sunt, iidem etiam semen genitale copiosius obtinent. Sicuti contrā qui sicciore sunt, minus etiā seminis habēt. In Cōm. Gal. ubi interpres reddidit difficiles anhelitus, uertendū erat difficiles spiratiōes. Græcè enim *δυσπνοίας* est. Rationē huius uersionis alibi exposuimus.

APHORISMVS III.

Ἐν τῇσι μακροῖσι δυσγαστρίαισι καὶ ἀρσενίαισι, κακόν. ἢ σὺν πυρετῷ, κακίον.

In diuturnis intestinorum difficultatibus cibi fastidia malū portēdunt, & si cū febre accidāt, peiora.

ἀποστία.

Cibi fastidiū inappetētiamū (neq; enim ἀποστία, Gal. in Cōment. suis teste, ab ἀνορεξία differt) in diuturnis intestinorū difficultatib. malū significare, præsertim ubi cū febre accidit, Hippocrates hoc in aph. mōstrat. Nō autē temere dictū est ab eo, in diuturnis intestinorū difficultatibus: quippe cibi fastidiū nō nunquā ijs ipsis incipiētibus accidit, idq; propter serosos humores, Gal. in Cōmentarijs autore, ex iecore e ad os uētriculi trāsmissos: neq; tamē signū est exitiale. Malū uerò est, ubi in diuturnis dysenterijs accidit: siquidē mortificationē nutritoriæ facultatis, Philotheo teste, propter uētriculi cōsensum significat. Si uero fastidiū cū febre accidit, peius erit, propter causam à Gal. in Cōmēt. expositā. Postremam hanc partē Hippocrates lib. 6. Epid. par. 6. aph. 16. ubi hæc sententia ad uerbū repetitur, ita efferre uoluit, ἄλλως τε καὶ ἡν ἐκ πυρετοῦ σωσθῇ, hoc est, præsertim si subinde febricitēt. Per uerbū enim ἐκ πυρετοῦ διαλύσθωσι diffuse significauit, diuturnas dysenterias sequi febrem, idq; ob inflāmationes, aut putredinē ulcerū. Quare si unā cū cibi fastidio febris accidat, peius esse, recte Hippocrates dixit.

Primū quidē, etc. τὸν ἀρχὴν μὲν ἐπιπελῆς θυμοῦν, in superficie, summa uē parte abrasorū. Progressu autē tēporis, etc. τῷ χρόνῳ ἡ καθ' ἡμέραν οὐκ ἐκλείβει τὸν πόντον τοῦ χρόνου τὰ ἐλκῆ, progressu uero tēporis profundiora, et putredini omnino obnoxia ulcera habēt. Ad cōcoquendū. πρὸς τὰς πέψας, circa cōcoctiones. Propter malos humores, etc. διὰ τὸν σπέρρον τὰς χυμῶν, propter sanies cōfluētes. Amara bilis naturā. Habet enim quis humor suā sanie, ut in Cōmēt. nostris in aph. 25. par. 2. lib. 6. Epid. fufius docuimus. Hoc in loco de flaua bilis sanie loquitur Gal. Mortē quandā. νεκρὰ σίμωτον τινά, mortificationē iā quandā. Patiēte. συμπασχέσους, cōpatiēte.

APHORISMVS IIII.

Τὰ πόρμα δινὰ ἑλκία, λακόνεα.

Vulnera undiquaq; glabra, maligna sunt.

QUAE in ambitu suo pilos nō habēt uulnera, Hippocrates hoc in loco mala esse docet. Neq; enim πόρμα δινὰ uocat nisi undiquaq; glabra, hoc est, Philot. interprete, ὑλκώμενα τριχῶν, pilis undiquaq; denudata. Hec itaq; λακόνεα, id est maligna sunt, seu cōtumacia, uel rebellia. Quippe, ut li. 4. The. metho. ca. 5. attestatur Gal. ulcera quae omnib. rite decēterq; factis, tanē nō sanātur, λακόνεα nominātur. Philotheus quoq; tradit λακόνεον esse dictū, διὰ τὸ δυσχέρως εἰς ἀπολύωσιν εἰσεσθαι, quod difficulter ad cicatrice perducātur. Eiusq; rei rationē reddit ingens, μοχθηρὸν γὰρ τὸ βάθειν τὸν χυμὸν, τὸν τὰς εἰσὰς ἐκτὸς μόνον τῶν τριχῶν, ὅσπερ ἀλμυρὰ γὰρ τὰς πόας, prauo humore in profundo delitescēte, qui pilorū radices depascitur, perinde atq; salsa terra herbas. Repetitur haec sentētia ad uerbum lib. 6. Epid. par. 7. apho. 17.

Glabra uulnera.
πόρμα δινὰ
δινὰ
Maligna ulcera.

ANNOTATIONES IN GALENI

ni Commentarios.

Qui ulcus erodunt. ἀλεγεινὸς ἀναδιδρωσκοντα, perfecte erodunt. Neq; enim radices. οὐ γὰρ δίνου τὰς μὲν εἰσὰς τῶν τριχῶν διαφθίρειν δυνάσκει, τὸ δ' ὑλκώμενον εἰς συνεπλοῦσθαι. Sed mea sentētia nō recte. Legendū enim, εἰ γὰρ δίνου τὰς μὲν εἰσὰς τῶν τριχῶν διαφθίρειν δυνάσκει, τὸ δ' ὑλκώμενον οὐκ εἰς συνεπλοῦσθαι, id est, Hi Galeni locus

RR 2 possunt

possunt, locū uero exulceratum non permittunt cicatrice obduci. Sic autem esse legendum antiquus interpret ostendit, qui præsentem locum ita conuertit: Qui ex necessitate non permittunt ulcera sanari. Leoniceus sententiam quidem hanc exprestit, atqui obscurius, inquit: Neque enim radices quidem pilorum possunt corrumpere, loca autem ulcerata permittere ad cicatricem peruenire. Hoc est, fieri non potest ut radices pilorum corrumpant, & subinde ulcerata loca ad cicatricem peruenire permittant. Alij codices ita legunt, οὐ γὰρ εἶνεκα τῶν ρίζων τῶν τριχῶν διαφείρεται διὰ τὴν τῶν, τὰ κλινόμενα ἴσους συναπαρτίζονται, neque enim si radices quidem pilorum possunt corrumpere, loca ulcerata ad cicatricem peruenire sinēt.

APHORISMVS V.

Τῶν ὀδυνῶν καὶ ἐν πλοῦσι καὶ ἐν ἐλάτοις, καὶ ἐν τοῖσι πολλοῖσι μέλουσιν, ἢ μέγα διαφέρει κατὰ μαθητήν.

Dolores qui fiunt in latere, & pectore, alijsq; partibus, nū multū præualeant, differant uel, cōsiderandū.

Dolore affectus locus cōsiderandus.

Quum multū ad curā di rationē ipsam cōducant malorū cōtemporis exquisita cognitio, ideo Hippocrates hoc in aphorismo nō temere hortatur medicū, ut locū dolore affectū, atq; doloris magnitudinē diligēter cognoscat. Considerandū itaq; num latus, aut pectus, aut alia quāpiam corporis pars doleat: quippe ex loco statim num dolor ipse sit periculū allaturus, aut periculo uacet, cognoscitur. Quod autē inquit Hippocrates, ἢ μέγα διαφέρει, bisariā, prout uaria est huius uerbi διαφέρει significatio, interpretari, quod nos etiā in nostra fecimus conuersione, potest. Primū, quū διαφέρει idē quod excello, præualeo, præcello denotet, ita interpretari uerba Hippocratis licebit, si multū præualeāt, præcellāt uel, hoc est uehemētes sint: ut scilicet ijs uerbis moneat, doloris uehemētiā magnitudinē uel esse cōsiderandā. Ad quod sanē significatū respexit Theodorus qui conuertit, si multum infestant. Dein quia διαφέρει idem est quod discrepo, differo, potest etiā interpretari, quemadmodum Leoniceus fecit, si multum differant. Ut nimirum ijs uerbis hortetur Hippocrates, esse animaduertendum num dolores inter se differant: hoc est species dolorum diligenter sunt discernendæ, an uidelicet

ἢ ἀπείρω.

uidelicet sit punclorius, tendens, uel stimulan, quemadmodum in Commentarijs suis Galenus copiose docet. Hæc certe legitima est huius aphorismi enarratio, quam tamen pauci interpretum recentiorum sunt assecuti. Repetitur hæc sententia libro 6. Epidem. part. 7. aphorif. 15. adiectis tamen aliquot uerbis, quæ hic omiffa sunt.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Ilia.) Græcè, ὑποχρ. Διαι. Quare uox hæc erit retinenda, ut antea sæpe monuimus. In libro de Visu acutorum.) Nempe 2. aphor. 10. & undecimo. In Epidemijs.) Libro uidelicet 6. part. 1. aphor. 5. Ventrem.) Græcè est κοιλίαν, cavitatem. Vasa-
forum urinariorum.) Græcè, οὐρητι γωνί, meatum urinariorum.

Acutus.) Græcè Δεινός, acris. Si pungentis similis, &c.) De doloris huius aliorumq; natura copiose disputat aduersus Archigenem Galenus libro secundo de Male affect. locis cap. 1. Vel stimulantis.) Adijciendum, uel exedenti. Græcè enim est, ἡ διαβή-
σας πικρὸς.

APHORISMVS VI.

Τὰ νεφελικὰ, καὶ ὅσα ἐστὶ τῶν κύσιν ἀλγύματα δύ-
σκολως ὑγιαίνει τοῖσι πρεσβυτέροις.

Vitæ renum, & quicunq; dolores uesicæ, senio-
ribus difficulter sanantur.

Duturnos morbos in senioribus non posse sine multo nego-
cio sanari, renum & uesicæ exemplo Hippocrates ostendit. Quippe renum uitia, ut sunt lapis, ulceratio, & eiusmodi, do-
loresq; uesicæ, hoc est, Philotheo interprete, ἑλκὺς, φλέγμενς, ulce-
ra & inflammationes, iisdem difficulter sanantur. Lapidem autem
uesicæ præterit, eo quod hoc malo raro admodum laborent senio-
res. Per seniores uero intelligit hic eos, q in prima senectutis par-
te sunt constituti, alioq; nomine ὀμωγέοντες dicuntur. Quæ qui-
dem pars incipit anno 50. quemadmodum supra, nempe in enar-
ratione aphorismi 31. sectionis tertiæ, ubi de Actatibus copiose tra-
gitur, est à nobis indicatum. Quod autem iam dictos per seniores

Seniores.

accipiat Hippocrates, confirmant ea quæ metipse scribit lib. 6.
 Epid. part. 7. aphor. 19. inquit: Renum uitia post annos quin-
ἑξήκοντα quaginta sanata esse non uidi. Cur autem *ἑξήκοντα*, hoc est *ἑξήκοντα*,
ἑξήκοντα, id est difficulter, ut Philotheus exponit, uel, ut Galenus, mul-
 to negotio sanentur, tres causas in Commentarijs suis affert Gale-
 nus. Quibus addi potest quarta, nisi sub tertia completi hanc ue-
 limus, facultatum uiriumq; imbecillitas.

ANNOTATIONES IN GALE-
 ni Commentarios.

Ac tempore.) Addendum, longo. Græcè enim est, χρόνῳ μακρῷ.
 Superfluitas.) Adijciendum, per ipsa uacuatur. Quippe Græ-
 cè scribitur, ὅτι πλεονέχοντα διὰ τὴν αὐτῶν λινοῦνται ἀραιῶν. Tales au-
 tem.) Græcè est, τὰ γὰρ τοιαῦτα, tales enim et ipse, &c. Supe-
 rius.) Nempe aphor. 39. secundæ sectionis.

APHORISMVS VII.

Τὰ ἀλγύματα ἐν οἰσμήματι τὰ ἐν τῇ κοιλίᾳ γινόμε-
 να, τὰ ἐν κοιλίᾳ καὶ φέροντα, τὰ ἐν κοιλίᾳ καὶ φέροντα.

Dolores & tumores uentris sublimes quidem
 leuiiores, non sublimes uero uehementiores.

Dolores & tumores qui in profundo corporis excitantur,
 esse uehementiores ac periculosiores ijs qui in eiusdem su-
 perficie accidunt, Hippocrates in hoc aphorismo docet. Neq; e-
 nim, ut in Commentarijs suis attestatur Galenus, sublimis dolores
 & tumores alij sunt quàm qui in superficie sunt, & in ijs partib.
 quæ peritonæo incumbunt. Est autem *πρότερον* Græcis mēbra
 a tenuissima araneorum telis simillima, omnibus tum intestinis,
 tum uisceribus quæ intra uentrē sunt, unde nomen etiam obtinuit,
 obducta. Qui itaq; supra peritonæum fiunt dolores & tumores,
 leuiiores sunt, quod in partibus minus principalioribus fiunt. Qui
 uero infra & in profundo excitantur, eo quod in partibus princi-
 patum aliquem obtinentibus fiunt, uentriculo nimirum, iecore &
 similibus, uehementiores atq; periculosiores sunt. Neq; enim tam
 facile ut illis q in superficie sunt corporis, remedia aduocari pos-
 sunt. In Commen. Galeni ubi interpres conuertit, interstinguuntur
 autem

aut hi in locis ad uentrē attinentibus membrana interiore abdominis. Græcē est, *ἐξ ἑστῆς ἐπὶ τῶν ἑστέων τῶν γαστέρας χωρίων τὸ περιτόναιον*. Quare satius erat dicere, membrana peritonæo, uel simpliciter peritonæo: neq; enim peritonæū est pars abdominis, sed ab eo prorsus distinctum. Præterea ubi dixit interpres, quod *τα* les, adijciendum recte. Græcē enim est *ἡλὺς ἡνελικρον ἰσχυρότερον*.

APHORISMVS VIII.

Τοῖσιν ὕδρωπικοῖσι τὰ γινόμενα ἔλκεια οὐ τοῖς σώματι, οὐ ἐνὶ σπλάγχνι ὑγιαινεταί.

Aqua inter cutem laborantibus, ulcera quæ in corpore fiunt non faciliē sanantur.

QUOD anasarca laborantibus ulcera difficulter sanctur, hoc in aphor. Hippocrates docet. Neq; enim ijs uerbis τοῖσιν ὕδρωπικοῖσι, quosuis aqua inter cutem laborātes inte' igit, sed eos tantū qui anasarca uocata correpti sunt. Siquidem in ea totius corporis moles, ac uniuersa caro, spongiæ instar humida et laxa existit. In cæteris aut duab. aquæ intercutē speciebus, partes corporis superiores extenuantur, ut alibi copiosius demonstrauimus. Quā itaq; omne ulcus, quæ ulcus est, siccari postulet, neq; ad cicatricem qua ulcus est, priusquā siccetur perducī queat, ut li. 3. Therap. meth. Gal. fusius siccari postu demonstrat, minimē mirū quod in anasarca, propter immoderatā uniuerſi habitus corporis humiditatem, ulcera difficilē sanentur.

APHORISMVS IX.

Τὰ πλατὰ ἀχανήματα ὀκύν τι ληνσµώδεις.

Pustulæ latæ non ualde pruriunt.

QUUM latæ pustulæ ex frigidiore humore generentur, et in latum extentæ diffentur, minime prurire possunt. Quod libro sexto Epidem. part. 2. aphorif. 18. Hippocrates Simonis cuiusdam exemplo ostendit, inquiens: Latæ pustulæ, quales hyeme Simon habuit, non admodum pruriunt. Quam sententiam et nos post Galenum abunde enarrauimus: ad nostros itaque Commentarios lectorem ablegamus. Cæterum quod latæ pustulæ non sint nisi à Barbaris nostræ etatis medicis uocatæ uariolæ, lib. 5. de Sanandis corporis malis cap. 8. monstrauimus.

Aphorif-

Κεφαλὴ πονίοντι καὶ περισθλωμένοι, πύον, ἢ ὕδωρ, ἢ αἷμα εἶναι ἢ τὰς εἴνας, ἢ ἢ τὸ σῶμα, ἢ ἢ τὰ ὅσα, λυεῖ τὸ νόσημα.

Dolenti caput, & uehementer dolenti, pus, aut aqua, aut sanguis effluēs per nares, aut os, aut aures, morbum tollit.

Quibus nonnunquam rationib. capitis dolor soluitur, hoc in aphorismo Hippocrates ostendit. Pro quo intelligendo non tantū initio erit, Philotheum putare per hæc uerba, Dolenti caput, τὸ οὐ μέγα ἄλγος, id est dolorem capitis particularem esse accipiendum. Per hæc autem καὶ περισθλωμένοι τὸ οὐ ἐλατὴν ἀλγος, ἀπὸ τῆς περιμέτρως, ἢ ὑπερβαίνοντες τὸν ὁρίον γινόμενον, hoc est, dolorem in uniuerso capite ex flatuum aut humorum redundantia excitatū. Cuius quidem explicationem Musa etiā sequitur. Verum uterq; fallitur. Nam si ad hunc modum Hippocratis uerba interpretemur, Galenō secus illa in suis Commentarijs interpretati, & rationi quoq; ipsi aduersabimur. Quippe dolores capitis propter flatuum, aut sanguinis multitudinem, aut mordacem bilē, aut intemperaturam excitati istis rationibus, quarum in hac sententia meminit Hippocrates, haud sanantur, quemadmodū diserte Galenus in Commentarijs suis testatur. Spiritus enim flatuosus discutientibus & extenuantibus potius medicamentis, mordax bilis eandem purgante medicamento, & intemperatura alterantibus hanc ipsam remedijs sanantur. Quocirca repudiata eorundem sententia, περισθλωμένοι interpretandum, uehementer dolenti, quemadmodum Theodorus conuertit. Auget enim & intendit hoc loco uox περισσῶς, ut sæpe aliās in compositionibus, uerbi significationem. Sic certē περισσῶς, Græcis pertrepidus est. Dolores itaq; capitis ab inflammatione orti soluantur, quando suppuratione iam facta, pus per aures effluit. Aqua uero per os effluente, sanantur dolores ex crudis nati humoribus. Sanguis autē per nares profluens, eum sanat dolorem qui ex multitudine sanguinis excitatus fuerit. Hanc tamen partem Galenus in suis Commentarijs

varijs omittit. puris enim & aque tantum meminit. Atque hinc est quod in fine Commentariorum ait, Si propter sanguinis multitudinē dolor acciderit, per alia scilicet quā puris aut aque effluxum sanatur, nempe uenę sectionem, aut sanguinis ē narib. profluuium. Si autem sententię Hippocratis inscruntur, ut in multis est scriptum exemplaribus, hæc uerba αἷμα tunc sanguinis etiam multitudinē inter causas dolorū, quorum fit mentio, includit. Quod monere uolumus, ne quis Galeni, qui in suo contextu aquam & pus tantum habuit, enarrationem, cū Hippocratis uerbis pugnare existimaret.

APHORISMVS XI.

Τοῖσι μελαγχολικοῖσι, καὶ τοῖσι νεφρετικοῖσι αἱμορροΐδες ἐπιγνώμναι, ἀγαθόν.

Melancholicis & renum malis affectis, hæmorrhoides succedentes bonum significant.

Melancholicos & nephreticos iuuari a succedentib. hæmorrhoidibus, Hippocrates in hac sententiā docet. Melancholici autem sunt, in quib. humor melancholicus, qui ab atra bile, ut diximus aph. 2. sect. 4. differt, abundare solet. Adeo ut interpres non recte cōuerterit, ab atra bile uexatis. Nephritici uero hoc loco ij maxime ab Hippoc. dici uidentur, qui lapide renū uexantur. Quū enim is ab humore crasso et terreo pro creetur, nō immeritō hæmorrhoidum profusione iuuantur. Galen. in Comment. suis huiusmodi mala sanare hæmorrhoides dicit, non solum ratione uacuationis, sed et ipsa qualitate eius quod uacuatur. ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τῇ ποιότητι τῆς ἁνυσσούσης, sic enim emendandus Græcus codex crit. Qualitatem autē hic, ut alibi sepe, quemadmodū aph. 2. sect. primę diximus, significare speciem humoris. notius est quā ut denuo a me demonstrari debeat. Quare uerborum Galeni is sensus erit. Non solum hæmorrhoides prædicta mala, nempe melancholiam & lapidem renum sanāt, quia uacuant, uerum etiam quia talem humorem educunt qualis uacuari debet, hoc est eum a quo hæc mala procreantur.

APHORISMVS XII.

Αἱμορροΐδες ἰσχυρῶς χροίας, ἢ μὴ μία σφραλαχθῆν, λείνεται ὡς ὁ πᾶς ὑδὴ γινώσκων, ἢ φθίσιν.

Sananti diuturnas hæmorrhoidas, si non una relicta fuerit, periculum est aquam inter cutem, aut tabem succedere.

Hæc sententia, ad eam artis partem pertinet quæ morbos sanare docet. in ea enim qua ratione hæmorrhoides sanari cōueniat, ut hinc nihil mali aut dispendij ad eum qui sanatus est perueniat, ostēditur. Idq; sanè non temere. sunt enim non pauci qui hæmorrhoidum intempestiuam, aut minus aptam curationem à medico exigant. Quibus certè propter pericula quæ deinceps sequuntur, haud parandū erit. Quippe sananti hæmorrhoidas diuturnas, inquit Hippocrates, ut ne una relinquatur, periculum est aquam inter cutem, aut tabem succedere. Non autem ab re dixit diuturnas, recens enim si fluere ceperunt, ab earundem sanatione & constrictione non erit tamū periculi: quod scilicet natura nondū assueta sit huc omnia corporis excrementa reponere. Diuturnas itaq; si ita sanabit medicus, ut ne una relinquatur per quā feculentius et melancholicus humor expurgetur, periculū est ne aqua inter cutem, propter causam à Galeno in suis Comment. copiosè expositam, succedat. Aut tabes, copia nimirū humorum malorum à iecore ad pulmonem propulsa. Proinde accurata Hippocratis consilio acquiescendum erit, ut una saltem seruetur uena aperta, per quam natura corporis superuacua expurget. Cæterum Aëtius lib. 14. cap. 5. censet, contra Hippocratis sententiam, ijs qui proba uictus ratione usuri sunt, deinceps omnes esse supprimendas ac constringendas uenas. Verum quū eius expositio non tamū Hippocrati sed & rationi. adde etiam experientie aduersetur, repudiandam esse planè iudicamus. Hippocrates namque diserte docet, in sanandis hæmorrhoidibus unam saltem fore relinquendam. Quippe utcunque aliquis post integram sanationem proba uictus ratione usus fuerit, tamen fieri non potest quin subinde quotidie superuacua aliqua in corpore coaccrueantur, quæ nisi per hanc unam saltem relictam uenam expurgemur, progressu temporis in iecore duriciem, aliq; mala, quæ aquam inter cutem accersant, procreabunt. Præterea experientia cognitum est, omnimodam hæmorrhoidum suppressionem nocere. Vi Aëtij sen-

uentia meritò nobis ueniat improbanda. In Commentarijs Galeni, ubi interpres conuertit, iter intercludat, Græce est, ἀποκλείει τὸ αὐτό τῆς οὐκ οὐδὲν φορᾶς, iter hoc unde defertur intercludat.

APHORISMVS XIII.

Υπὸ λυγμοῦ ἐχομλὼν, πᾶρ μοὶ ἀνὶ γνῶμῶν λύουσιν τὸν λυγμὸν.

Singultienti sternutamenta si superuenerint, tollunt singultum.

Sternutamenta sanare singultum, non quidem omnem, sed eum Sternutationē qui ex plenitudine natus est, hoc in aphorismo docet Hippocrates. Sternutando enim non solum cerebrum, sed et uentriculus guliū sanā. ob nervos ad eum deriuatos, uehementer concutitur ac quassatur, humoresq; singultum excitantes uacuuantur, ut in Commentarijs suis fusius monstrauit Galenus. In quibus ait, Autor est ipse, scilicet Hippocrates aphorismo 39. huius sectionis. Vbi interpres conuertit, rigor autem et frigiditas, Græce est, τὸ ἄρτος ἐ καὶ ψύξις, frigus. alzor ue, autem et frigiditas. Et ubi transtulit, qui omnia nervosa, etc. melius fuisset sic dixisse, eo quod omnia neruosa corpora, etc. nam Græce legitur, τῶ ἀνθρώπου σώματος ἐργάζεσθαι πάντα τὰ σπυρίδια σώματα.

APHORISMVS XIII.

Υπὸ ὕδατος ἐχομλὼν τὸ λατὲ τὰς φλέβας ὅν τινα λείψω ὕδατος ἐν γνῶντι, λύσεις.

Aqua inter cutem correpto, si aqua quæ in uenis est ad uentrem defluerit, mali solutio fit.

Quod aqua inter cutem per spontaneam nonnunquam uacuationem sanetur, hac sententia Hippocrates innuit. Loquitur autem potissimum de ea hydropis specie quæ Græcis ἀνασάρκω nominatur, quod in ea uene totius corporis aqua referta sint, quam subinde etiam in uniuersum diffundunt corpus. Quod si itaq; accidat, ut aqua illa quæ in uenis est, per iccoris portas in uentrem

Pleuritide, aut peripneumonia uehementer laboranti, si alui profluuium succedat, malum est.

Alui profluuium in uehementi pleuritide aut peripneumonia superueniens esse malum, hoc in aphorismo Hippocrates docet. De uehementibus autē pleuritide & peripneumonia loqui Hippocratem, manifestū fit ex uoce *ἐχομένῳ*, quod, Galeno in Commentarijs teste, idem quod *βιάζομένῳ* significat. Quare per hanc uocē malorum prædictorū uehementiā exprimere uoluit, quod clarior Philotheus ijs uerbis innuit. *ἡ δὲ τοῦ εἰπεῖν ἐχομένῳ, ἐστὶν ὁ δυνάμει ἰσχυρὸς λατρίσθαι καὶ βιάσθαι τὸν λαόνοντα.* per hoc quod ait, laboranti, uehementer laborare & uiolenter affici ægrotantem significauit. Nec aliter hanc uocē Galenus Comment. 34. Sect. 4. interpretatus est. Si igitur ei qui uehementi pleuritide aut peripneumonia laborat, diarrhoea successerit, malū est. Quippe significat tū iccur per cōsensum earū partiū quæ respirationi deserviūt ita affici, ut propter imbecillitatē ad se trahere alimentū, & in sanguinē conuertere haud possit. Hoc enim ubi acciderit, alui profluuiū sequi necesse est. Quare recte Hippocrates dixit, idipsum malum portēdere. Si uero prædicta mala fuerint mediocria & mitiora, bonum est aluium turbari, præsertim ubi coctionis notæ simul apparuerunt, ut fusius in Commentarijs Galenus monstrat.

Alui profluuium in uehementi pleuritide cur malum.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS GALENI.

Difficilis anhelitus.) Græcē *δύσπνοια*, difficilis spiratio. Vexato.) Græcē *βιάζομένῳ*, uehementer affecto. Nullus extern. pora. neus, &c.) Græcē est, *μηδὲν ἄλλο πρὸς καιρὸν τι καὶ πρὸ δυνάμει γιγνόμεναι τὸ σύμπτωμα.* nullum aliud tempestiuū & manifestū symptoma superuenerit. Eius morem.) Morem uocat modū, hoc est essentiam, formam, speciem, seu differentiam morbi; hoc est. num. malus, uehementis uel, aut mitior sit morbus. Siquidem oportet, &c.) Græcē, *εἴ γε συνῆσθαι χρὴ καὶ τὰ τὸ συμπτῶν τῷ διαδιδμένῳ πρὸ αὐτοῦ.* siquidem oportet signū aliqua ratione ei quod ab ipso signis cōiur, connexum esse.

ὀφθαλμιῶντα ὑπὸ διαφόροις λεγέσθαι, ἀγαθόν.

Lippientiē alui profluuiō deprehendi bonū est.

Lippitudi-
nis curatio
commoda.

Ethoc in aphorismo naturę exemplo monstrat Hippocrates. quā ratione lippitudo cōmodē curari debeat, nempe humoribus hanc ipsam efficientibus, ad inferiora translatis, & subinde per aluum uacuatīs, ut in Commentarijs etiam suis Galenus copiosius docet.

APHORISMVS XVIII.

Κύσιρ διακοπέντι, ἢ ἐγλείφαλον, ἢ λαρόδιον, ἢ φρένας, ἢ τὴν τέρεωρ τι τῶν λεπτῶν, ἢ λοιλίν, ἢ ἡωαρ, θανάτωσιν.

Vesica profundius incisa, aut cerebro, aut corde, aut septo transuerso, aut aliquo ex tenuioribus intestinis, aut uentriculo, aut iecore, letale est.

Hippocrates hoc in aphorismo partes aliquot corporis commemorat, quarum uulnera esse letalia aut: hoc est, talia ut uel necessario, uel magna ex parte mortem inferāt. Intelligit autem non quacuis uulnera, sed ea quę magna & profunda sunt, quod per uocem διακοπέντι innuere uoluit, quemadmodum in Commentarijs suis Galenus fusius monstrat. Et Philotheus quoq; qui ita scriptum reliquit. διὰ τοῦ εἰπεῖν διακοπέντι, ἐδήλωσε τὴν διὰ τοῦ

διακοπέντι.

Vesica uul-
nera letalia.

quare.

Cerebri.

Cordis.

Septi trans-
uersi.

fit diuisionem significauit. Prima uero inter partes quę ab Hippocrate commemorantur, est uesica: cuius quidem uulnus quod ad interiora eius progreditur, atque adeo profundum est, letale existit, quod coalescere, quandoquidem neuosa tenuis & exaguis sit, non queat. Secus accidit ubi ceruix eius uulneratur, ut in Commentarijs Galenus quoque annotauit. Altera pars cuius Hippocrates meminit, est cerebrum, quod quidem profunde & ad uentriculos usque uulneratum, mortem affert, aut saltem omnes ita sensus lēdit, ut si superuixerit, uulneratus ferē stupidus reddatur. Tertia pars est cor, cuius uulnera letalia & insanabilia existunt. propter asiduū metum, & quod sit spirituum & uitalis caloris fons & origo. Quarta pars est septum transuersum, quod Græcis

διὰ

Αἰσθημα & *φελὸν* dicitur, quod itidem si uulneretur propter af-
fiduam motum coalescere nequit, adeoq; mortem accersit. **Quin-** Tenuium in-
tò inter ea quorum uulnera letalia sunt, Hippocrates tenuia comme- testinorum.
morat intestina. Hæc enim si adeorundem caua usque uulnerentur,
coalescere non possunt: exanguia enim sunt. Sexta pars cuius uulne-
ra letalia esse Hippocrates ait, uentriculus, pro eo enim hoc loco di- Ventriculi.
ctio illa *λοιρία* accipitur, existit. Letalia uero sunt non perpetuò,
sed magna ex parte, quemadmodum Galenus in Commentarijs su-
sius docet. Septima pars ab Hippocrate commemorata iecur est.
sunt enim & huius uulnera profunda, letalia: quia hæc plurimo, ut Iecoris.
Galenus in Commentarijs ait, sanguine manant, ideoque prius ita
uulnerati moriuntur, quàm uulnera agglutinari possint. Que au-
tem uulnera in summa eius parte consistunt, nec eò usque ut uena
dissecetur penetrant, ea sanari interdum possunt. Hinc est quod
Cornelius Celsus libro quinto capite 26. inter uulnera insanabilia
recenscat ea que importa iocinoris fiunt: ea enim parte uenarum
est multitudo. Inter ea uero que difficilem curationem habent, sunt
que in iocineris crasso fiunt uulnera. Quare in Commentarijs ni- Aldini codi-
bi non probatur Aldini codicis lectio, qui habet, οὐτε οἱ τὰς ἐσωτερ- cis lectio im-
λὺς αὐτοῦ τρεῖς εἰσβαλεῖς ἔχοντες, οὐτε οἱ τοὺς λάβους ἀφαιρῶντες probatur.
ἀποποιεῖς ἀλυσόμεν. id est, neque qui uulnera in superficie eius
consistentia sanari dicunt, neque qui fibras iecoris ablatas fuisse,
uerum dicere uidentur. Nam si hæc lectio uera est, quid opus erat
ut paulo antè tam accurata diuigentia profunda uulnera, in quibus
etiam dissectam esse uenam intelligi uoluit, ab ijs que in superficie
fiunt discerneret, si utraque sum insanabilia perpetuò? Quin Gale-
nus potius significare uoluit, illa iecoris uulnera que profundiora
sunt, & in quibus uena quoque præciditur, esse insanabilia: quod
scilicet ex ijs plurimus emanet sanguis, adeoq; sic uulneratos mo-
ri ex sanguinis emanatione priusquam uulnera glutinentur contin-
gat. Secus autem accidere, si in summa iecoris parte uulnera sint,
nullaque eius uena præcidatur. Quocirca qui uulnera in summa
eius parte consistentia sanari, & fibras ablatas fuisse affirmant,
uerum dicere uidentur. Vult itaque prorsus dicere Galenus, ue-
risimile esse, ut uulnera in superficie, & extremitate iecoris,
ubi nulla

ubi nulla aena est, cōsistentia sanari possint, minime uero si fuerint profundiora. Hanc lectionem esse ueram, confirmat antiquus interpretes, qui locum hunc ita conuertit: Hepar si incidatur, sanguinis fluxus sequitur: patientes ergo moriuntur, antequam solidentur. quod fit, quum uenæ incise sunt. Ideo arbitror uerum dicere, affirmantes posse sanari, cum incisio intra concava non sit. Et quidā dicunt, eius extremitates quasi digitos eminentes posse incidi, & inde sanari. Hæc ille. Proinde sic potius legendum erit, *διὰ τοῦτ' οὐ μὴ οἱ τὰς ἐπιπλάτεις αὐτῶν τρώσας ἰᾶσθαι λέγοντες*, *καὶ οἱ τοὺς λωβὸς ἀφαιρὴναι ἀποκούσιν ἀλυσόμεν*. propterea igitur & qui uulneta in summa eius parte cōsistentia sanari, & qui fibras esse ablatas asserunt, uerum uidetur dicere. Cæterum Celsus loco iam citato multa habet ad præsentem aphorismū attinentia, quæ legere cupientes possunt.

APHORISMVS XIX.

Ἐπὴρ διακοπὴ ὀστέου, ἢ χόνδρου, ἢ νεύρου, ἢ γνάθου λυπρῶν, ἢ ἀκροποδίων, οὐτε αὖξεται, οὐτε συμφύεται.

Quū os præcisum fuerit, aut cartilago, aut neruus, aut buccæ tenuis particula, aut præputiū, neque augetur, neque coalescit.

Hoc in aphorismo quæ corporis partes præcisæ, neque augeantur, neque coalescant, Hippocrates docet. Prima uero harum os existit, quod quum frigidum sit & siccū, adeoq; durū, fractū coalescere haud potest. Hinc est quod Galenus ca. 91. Artis medicæ sic scriptū reliquerit: Fractura est cōtinuitatis in osse solutio, quæ quantū ad primum attinet scopū, insanabilis existit: quo ad secundum uero, quodāmodo insanabilis est. Primus igitur scopus est, coactus partium, qui ob ossis duriciē fieri nō potest. Secundum, alligatio, quæ sit callo supernato partes fractas colligante. Et lib. 5. Theoræ Metho. cap. 7. ubi inter cætera sic scribit: Quum mollium tamen corporum in unum coeundi sitabilitas, ut tum in externis uidere licet, nullo nec lapide cū lapide, nec testa cum testa coeunte tum uero in nobis ipsis, quando nec cartilago cum cartilagine, nec os cum osse coalescat. Non enim fracta ossa per unionem coherent, sed per callum

callum ceu glutino iunguntur. Hec ille. Quod certè intelligendum
 erit de osibus iam duris et siccioribus. puerorum enim ossa, utpote
 mollia adhuc, coalescere possunt, quemadmodum testatur Galenus
 lib. 6. The. meth. ca. 5. in eum scribens modum: Quonia fracti os-
 sis soluta partium cōtinuitas est, utiq; finis quò tendet is qui eas cu-
 rabit, saltē primus, unitio est. Quòd si is per affectuum partium
 siccitatem perfici posse non uideatur, restat alter, qui est ut alterius
 cuiusdam interuentu glutinentur: qui si nec ipse comparabilis ad-
 uertitur, insanabile esse uitium dixeris. Quòd igitur coalescere ne-
 queat tam durū os, quàm id quod in iuuenibus, et adolescentibus,
 & uiris, multoq; magis in senibus cernitur, id profectò uel cuius
 patère potest. Potest certè illud tātum unionem recipere quod a-
 bundè molle est, cuiusmodi conspicitur in puerulis. Quinciam in
 cap. 91. Artis medicæ ait: Molle uero et puerile os coalescere po-
 test. Pueros autem humida & mollia ossa habere, disertè Galenus
 lib. 2. de Temp. ca. 2. docet, dum in hanc sententiā scribit: Est uero
 puellus adhuc in summo humidus, ueluti muscus: idq; non in san-
 guinis uasis modo & uisceribus, ac carne, sed etiam ipsis osibus,
 quæ scilicet siccissima sunt omnium quæ in nobis sunt partium.
 Verum tum hæc, tum reliqua tota unā cum ijs membra quasi cerea
 sint infantium nutrices fingunt, formantq;. Tanta est in toto puel-
 lorū corpore humiditas. Osseum genus uniuersum caseo, qui modo
 coagulatus sit, adsimile est. Hæc quidem de osibus dicta sufficiant.
 Altera pars quæ præcisa non coalescit, cartilago est. de qua sanè
 idem quòd de Osibus iudicium erit. Caterum neruum, tenuem buc-
 carū partem, & præputium, quoniā ex semine nata sunt, non re-
 generari, est euidentissimū ex ijs quæ ca. 87. Artis medicæ, & lib.
 primo de Semine scribit Gal. Ob largæ enim materiæ penuriā non
 renascuntur. Tantum enim nullibi acruatim contentum semē re-
 perire licet, quantum unumquodq; eorū quæ deperdita sunt, indi-
 get ad generatiōē: quin et quū per multū tempus coacervari pos-
 set, à præoccupante carnis generatiōe impeditur. Porro quū præ-
 dicta omnia uel prorsus auferantur è corpore, uel tantum diuidan-
 tur, ideo Hippocrates dixit ea neq; augeri, neq; coalescere. Augeri
 enim, quæ deficiūt, Coalescūt autē, quæ diuisa ac separata sunt.

Puerorum
 ossa mollia.

Cartilago.

Partes ex
 semine natæ
 cur non re-
 nascuntur.

TT. Quare

Quare recte à Philotheo dicitur, αἰσθητὶς ἐστὶν τοῦ λεύκοντος ἀναπλήρωσις, σύμφοσις ἢ τῶν διασπόμεν χεῖλων ἑνωσις καὶ ἐκάλυψις. Auctio est deficientis restitutio. coalescentia autem, orarū quæ ab inuicē diductæ sunt, unitio et agglutinatio. De qua re Galenus in titio suorum commentariorum fusius scribit.

ANNOTATIONES IN GALENI
Commentarios.

Quod ilis abscessa, sicut in cauis ulcerib.) Hinc libro tertio The-
method. capite 5. Galenus ita scriptum reliquit. Caterum caro
eadem specie cum ea quæ perijt, gigni in cauo ulcere potest. Sic igitur
de ijs quæ diximus, etc.) Græcè est, ὅτι ἢ καὶ πρὸς τῶν εἰρη-
μοῦν ἀμφοτέρωσιν τινὲς, οἱ μὲν αὖθις θάλλοντες. Sic uero et de
ijs quæ dicta sunt, quidam ambigunt, ij quidem augeri dicentes,
etc. illi uero. Igitur illa desiderant.) Græcè est, τὸ μὲν εἰς αἰσθη-
θῆναι τὰ κατὰ διασπόμεν ἐκάλυψιν λέγεται. Augeri igitur illa desi-
derat, quæ erosione sunt ulcerata. Sed quoniam iam ex eo,) Græ-
cè, ἀλλ' ὅτι καὶ τοιούτων ὄντων, ἀπὸ αὐταὶ χεῖλ' αὐτῆς τρώσιος ἀλλολε-
ρῶν ὄλγον. sed quoniam talia sunt, oræ uulneris non parū
inuicem distāt. Philotheus serè clarius hanc sententiā ijs expressit
uerbis, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀπὸ αὐτῶν τὰ χεῖλ' αὐτῆς τρώσιος ἀλλολε-
ρῶν ὄλγον. sic enim legēda sunt uerba eiusdem, ut quiuis prompte
ex uerbis Galeni colligere potest. Hoc est, sed etiam propter
quod oræ uulneris inuicem plurimum distent.

Philothei lo-
cus restitui-
tus

APHORISMVS XX.

Ἡ δὲ τὸν λευκὸν αἷμα ἐκχυθῆ παρὰ φύσιν, ἀνελθεῖ
ἐκ πνεύματος

Si sanguis præter naturam in cavitatē aliquam
transfunditur, ut corrumpatur necesse est.

NObis placuit, ut hanc Hippocratis sententiā generatim in-
terpretaremur, quod Galenium etiam fecisse constat, ut scilicet
et Hippocrate non tantum de ea quæ fit in uentriculum effusione,
sed in omnes etiā alias cavitates sanguinis præter naturā effusione
loquā

loqui intelligeremus. Verbum enim *ἰμνωδῆσαι* non proprie, sed improprie illum usurpasse censuimus, ut generatim scilicet idem *ἰμνωδῆσαι* quòd *φθαρῆσαι*, hoc est corrumpi, significet. Erit itaq; is planè sen-
sus: Si sanguis à propria cavitare, hoc est uenis et arterijs, in aliam præter naturam transfundatur, necesse est ut corrumpatur, hoc est ut uel suppuretur, uel nigrescat, liuescat ue, uel in grumos uertatur, quemadmodum copiosius in suis Commentarijs Gal. prosequitur.

ANNOTATIONES IN GALE-
NI Commentarios.

In inflammationibus quidem per minimas. Hunc locum pulchrè explicant quæ scribit Galenus ca. 3. de Inæquali intèperie, in hunc modum: Vbi calida fluxio in musculum procubuit, primum maiores arteriæ uenæq; opplentur, ac distenduntur ab ijs minores, atq; ita res procedit, donec ad minimas sit peruentum. Hæc quidè minimas partes Gal. hoc loco uocat, τὰς λόγῳ θεωρητάς, id est rationè contemplabiles. tam exiguæ enim sunt, ut uisum effugiant: quare ut ratione contemplantur necesse est. Quas Græci *ἐκχυμώσεις*, *ἐκχύμωσις*, *ἐκχύμωσις* et *ἐκχύμωμα* Græcis dicitur, ubi sanguis ex contusione aut ruptione cutem subit, atq; subinde liuescit. Quocirca latinis sanguinis effusio non inepte appellari posset. Hanc Paulus lib. 4. ca. 30. ijs uerbis describit: Carne, inquit, sub graui aliquo pondere incidente còtusa, et exiguis in hac uenulis discretis ruptisue, sanguis saliendo effunditur: unde sub cute coaceruatus malum quod Ecchymoma uocat, efficit. Aliquando uero liuescere. Græce est *μελάσμα* ποτὲ δὲ μελαίνεσθαι, aliquando uero denigrari. Hinc *μελάσματα* apud Galenum in fine libri de Tumorib. præter naturam, hoc est nigrores, senib. maxime accidentes, ut ibidem attestatur, ex contusione uenarum. Quare et hinc palam fit, hic *μελαίνεσθαι* esse potius, quam *μελανδύσθαι* legendum.

APHORISMVS XXI.

Τοῖσι μακρομένοισι κιστῶν ἢ αἰμορροΐδων ἐπιγινόμενων, τῆς μακίης λύσις.

Melancholicis si uarices, aut hæmorrhoides superuenierint, melancholiæ solutio fit.

Melancholicos diximus quos Hippocrates hoc loco *μαύρος* *μαύρος* *μαύρος* nominauit. Quippè, ut in cōmentarijs suis testatur Galenus et Philotheus, *μαύρος* hic, abusus sanè ea uoce, id appellauit malū, quod propriè melācholia Græcis dicitur. Si itaq; melācholia correptis uarices, aut hæmorrhoides successerint, melancholiæ solutio fit. Quippe per uarices fit melancholici humoris ad crurā **Aph. 11.** delatio. Per hæmorrhoides autem is humor prorsus uacuatur, ut
 » utroq; nomine desinere melancholiam sit necesse. De hæmorrhoidibus quidem suprā etiam ita scriptū reliquit: Melancholicis hæmorrhoides succedentes bonum significant. Quare fusiore enarratione non est opus.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

V. ix.

Quū uenæ latiores fiunt.) Græce est, *κίρτος γὰρ ἐστὶν ἀνέβριος τῶν φλεβῶν*, V. ix. enim uenarum est dilatatio. Et sequitur, *τῶν ἐν τοῖς μηρῶν καὶ σκέλοις*, quæ sunt in femorib. & crurib. Interpret magno errore reddidit coxas: quando nemo non, anatomes saltem **Coxa.** non omnino rudis, sciat coxas à femoribus esse partes corporis diuersas. Quippè coxa, ut ca. 20. lib. de Ossib. attestante Galeno, os est quod cōtinet sinus, in quos femorum capita inseruntur. Femur autē pars corporis dicitur, quæ à coxis incipit, et ad genua finitur. Sic passim anatomes ignoratio etiam doctis aliqui uiris imponit.

Melācholico humore.) Græce est, *μελαγχολικοῦ αἵματος*, melācholico sanguine. Adeoq; quod depellēte.) Græce est, *ὡς τὶ ἀθεύσας τῆς φύσεως*, etc. Quare rectius ita cōuerteres, Proinde pellēte natura etc.

Ruptiōes.

Per ruptiones intelligendi sunt, Gal. in Commentarijs teste, dolores quos per consensum ruptiones ipsæ efficiunt: quod nimirū fieri haud possit, ut ruptiones descendant. Descendūt autem ad cubitum in ipsa ruptione humores, qui subinde illic dolorem excitant; quibus uacuat per uenæ sectionem, solui dolorem necesse est, ut fusius in Commentarijs Galenus exponit.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

ῥύμα

Ruptum.) Græce, *ῥύμα*, ruptio. Quam etiam libro tertio Thequid. rap. cap. 1. ait esse, carnosæ partis citrà uulnerationē diuisionem.

Hæc

Hec uerba.) Quæ scribuntur sectione 1. aphorismo 21. Reliqua nihil habent difficultatis.

APHORISMVS XXIII.

Ἡρόβος καὶ συνδυμὴ πολλῷ χρόνῳ διατελεῖν, μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτον.

Si metus & mæstitia longo tempore perseuerant, melancholiam significant.

Q Vanquam multa sunt melancholicorū symptomata, ut odi Varia melancholicorum
um hominum solitudinis amor, uisa uaria, quæ commo-
morat Galenus libro tertio de Male affectis locis, cap. 6. tamen symptomata
omnia hæc Hippocrates in duo coegit, metum & mæstitiam. Me-
tus enim eos nunquam deserit, ideoq; alius testam se factum pu-
tans, timet ne collidatur. Alter, ne Atlas qui mundum sustinere
dicitur, grauatus sub tanto onere, ipsum à se excutiat, atq; ipse
cum illo collidatur, ac nos quoq; unà pereamus, formidat. Alius me-
tuit, ne in carcerem rapiatur, aliq; id genus multa. Præterea mæ- Metus.
stitia eos inducit, ut odio prosequantur omnes quotquot uiderint,
nunquam non tristitiam præ se ferentes. Omnes itaq; melancholi-
ci timent, mœrent, uitam damnant, odioq; habent homines: ut re-
ctissime dictum sit ab Hippocrate, Si metus & mæstitia diu durant
& perseuerant, melancholicum esse. Per idem quod ait, Si diu
durant, excludit primum timorem & mæstitiam à causa manifesta
& externa factos: ut uerbi gratia, propter incursum hostium, aut
flagitium aliquod recens perpetratum, mortem parentum, & ami-
corum: ij enim non diu durare solent, sed progressu temporis desi-
nunt. Quod si tamen acciderit ut & ij perseuerent, itidem melan-
choliā, ut in commentarijs attestatur Galenus, significabunt. Por-
rò cur melancholicus humor metum & mæsticiam pariat, loco ci-
tato Galenus, et libro secundo de Symptomatum causis, capite
ultimo exponit.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarijs.

Etiā si nondum tempus acceperint.) Variant hoc loco Græ

ci codices. Aldinus enim ita legit, *ἀλλ' ἂν μὲν αἱ τὴν χεῖρα καὶ τοὺς πόδας*, id est, & magis si diuturna fuerint, scilicet hæc duo symptomata, timor & tristitia, significabunt melancholiam. Quæ certe lectio à veritate ipsa non abhorret. Quanto enim diuturniora fuerint hæc symptomata, tantò magis melancholiam præ se ferent. Alij codices habent, *ἀλλ' ἂν μὲν αἱ τὴν χεῖρα καὶ τοὺς πόδας*, hoc est, etiã si nondum fuerint diuturna. Quæ itidem ut prior lectio, veritati consona est. Nam metus & tristitia nonnunquã, etiã si non diu durauerint, melancholiam tamen significant, quod experientia quoq; ipsa confirmat. Quando multi uisi sint, qui antea satis leti ac hilares, mox autem tristes facti, melancholiam inciderint. Hanc posteriorem lectionem secutus est Leonicens, & antiquus interpres, qui locum hunc ita conuertit, Et si hæc accidentia non diu morentur. Insaniam significabunt. Græcè est, *μολιχολίαν οὐ δεικνύμενα*, melancholiam portendent.

APHORISMVS XXIII.

Εντόριον ἢ διακονικὸν ἢ λειψὸν π, οὐ συμφύεται.

Si quod ex tenuioribus intestinis præcisum fuerit, non coalescit.

Quò idem paulo supra, nempe aphorismo 18. huius sectionis, dixerit Hippocrates, uidetur temere hoc loco hæc de nouò esse inserta sententia. Quæ quum ibidem à nobis sit abunde enarrata, non est cur hic eandem iterum explicemus.

APHORISMVS XXV.

Ερυσιπέλας ἔξωθεν ἀταχεόμενον ἔσω τρέπεται, οὐ καλόν. ἔσωθεν δὲ ἔσω, ἀγαθόν.

Erysipelas exterius effusum uerti introrsum, nõ est bonum: ab interioribus autem foras, bonum.

Erysipelæis exemplo docet Hippocrates, bonum esse ut omne malum corporis à nobilioribus partibus, & ab interioribus ad ignobiliores atq; exteriores uertatur. Contrà uero malum esse, si ab externis partibus ad internas transmutetur. Quippe internis et

prin-

principaliorib. partibus innatum erysipelas, uitæ periculum adfert. Contrā in externis ac ignobilioribus ortum, nullius momenti incommodum infert. Hinc est quod suprā dixerit: Si mulieri grauidæ in utero fiat erysipelas, letale. Et libro tertio prognost. Aphoris. 20. Maxime uero potest ab ea secunda ualctudo contingere, si robur simul & ceruicem & pectus comprehendat, neq; ad interna recurrat erysipelas. Si uero neq; in diebus iudicatorijs dispareat, deleatur uel erysipelas, neq; ad exteriores partes conuertatur tumor, neq; pus crearet, mortem significat. Et ibidem: Tuitius est tumorem et ruborem in externas partes maxime cōuerti. Ex hoc itaq; aphorismo descendum erit, quā plurimum errent medici, qui erysipelas extrā in cute apparens, intempestiue per frigida & reprimentia medicamenta ad interiora & partes principes propellunt: quum consultius sit, ut quicquid est illorum humorū à quibus erysipelas nascitur, ab ijs quæ principatū in corpore habent partibus ad exteriora euocetur, quā ut hac ratioe ad ipsas protrudatur. Naturæ itaq; exemplo discamus, melius esse, in externis esse erysipelas, aliudq; quodcunq; malum corporis, quā in internis.

Erysipelas
ab externis
partibus ad
internas non
propellendū.

APHORISMVS XXVI.

Οἱ σίσιτι γὰρ ὅτις ἀκύνσισι τῶμοι γίνονται, πᾶσι κοπὴ λύει.

Quibus in ardentibus febribus tremores fiunt, ijs delirium succedit.

Multi huic Hippocratis aphor. ex uocib. quib. in eo utitur parum recte intellectis, peruersus affingunt interpretationes. Nos Galeni expositionē, quæ haud dubie legitima et germana est, sequemur. Statuimus itaq; hūc aphor. perinde atq; præcedentē, esse exemplū aliquod sermonis uniuersalis, eius nēpe qui est de humorū noxoriū in febrib. ab una corporis parte in aliā translatione. Quippe in eo docet Hipp. quod in febrib. ardentib. quartū causa est intra uasa, nonnunq̄ trāsferatur ad neruos: et tum faciat tremor. hoc est tremores. Est aut tremor, Gal. li. 2. de Symp. causis ea. 3. teste, malū quod ex duob. perficitur motib. uno quidē, dū cogitur membrū ob morbū atq; grauitatē ad inferiora recipere: altero, dum sursum à facultate fertur. Quare Brasauolus et alij quidam errant,

Tremor.

Nusq̄ error
tum

errant, qui per tremorē hic Hippocratē rigorē intelligere censent, quum rigorem à tremore plurimū differre constet. In eum autē errorē non alia de causa lapsi sunt, quā quod uiderint Hippocratē hic uti uerbo λῦσι, hoc est soluit. Quare idem hoc loco illū dicere arbitrati sunt, quod supra, nēpe sect. 4. aphor. 53. ubi dixit: Qui ardēte febre correptus est, si rigor succedat, à morbo liberatur. Nō animaduertūt autē, quod tamen in Commentarijs etiā suis monuit

Galēus, improprie hoc uerbum λῦσι usurpasse Hippocratē. Nam translatis humorib. noxijs à uenis ad neruos, subinde per cōsensum afficitur cerebrū, deliriumq; sequitur: quod certē non tantum non soluit prius malum, atq; adeo hominem liberat, sed eo etiam peius et periculosius existit. Hinc ut istam ambiguitatē tolleremus, hanc postremam aphorismi partem ita conuertere uoluimus, ut deliriū succedit. Nam, ut Gal. in Commentarijs attestatur, quæ succedunt morbis, eorūq; constitutionē non solunt, et hominē non prorsus liberant, hæc Hippocrates haud ait soluere. Verba eius hæc sunt: ταῦτα γὰρ οὐ μάλιστ' ἐκωρύνει τὴν ποκράτους ἐπιγνώμονα τισὶ λῦσι καὶ τῷ πλεῖστον κατασκευάζει, ὅσα τῆς ἐκ τῆς ἀνθρώπου, οὐχ ὅσα γονὰ πλεονεξία ἐκ τῆς ἀνθρώπου, οὐδὲν ἢ τῶν τοῦ πρὸς τὴν ἐκ τῆς ἀνθρώπου.

Interpretis
lapsus.

Quæ uerba ideo recitare uolui, quod nō satis recte ab interprete conuersa sint. Ita enim reddēda latinitati erant: Hæc enim quæ nonnullis succedunt, Hippocrates nominare cōsueuit, soluere eorūdem constitutionem quæ perfecte hominē sanāt, et minime quæ alterū malum priori non minus periculosum generant. Hæc quidem breuis, attamen perspicua, et Galeni interpretationi consentanea huius est sententiæ expositio.

APHORISMVS XXVII.

Οκόσοι ἐμπνοὶ ἢ ὑδρωτικοὶ καίενται, ἢ τέμνονται, ἐκρυίνονται τὸ πύον, ἢ τὸ ὑδρατὸς ἀδρόν, πάντως ἀπόλλυνται.

Qui suppurati, aut aqua inter cutem, correpti ueruntur, aut secantur, si pus aut aqua confertim effluxerit, omnino intereunt.

Conferat
uacuationes
noxias

Exemplo suppuratorū et aqua inter cutē laborantiū, conferre uacuationes esse noxias, imò letales, Hippocrates hoc in loco

loco ostendit. Quippe suppurati si uruntur, ut Hippocratis aetate so-
lenne erit, confertimq; pus effluit, omnes moriuntur. Id quod etiam
contingit hydropicis, ubi confertim aqua uacuata fuerit. Suppu-
ratos autem esse secandos, aut urendos, Hippocrates in libro de
Interioribus malis, quem Galenus in Comment. librum magnum de
Malis alio nomine appellat, diserte docet, ita scribens, ἢ ἐξ ὧν τὰ
πύλας ἐς τὰ στήθεα, ἢ ὑποὶ τῷ στήθεϊ ἀποσπυμίνεσθαι, ἐνέεισι μάστιγι τετα-
μένῃ, ἢ λαύσας ἀφρονάαι τοῦ πύου ὀλίγον τὸ πρῶτον. Si pus in thoracē
prorūpat, quā tibi mōstrare uidetur, illic potissimū secans aut urēs,
primū exiguum puris emittito. Quibus sanē uerbis non tantū do-
cet secandos aut urendos esse suppuratos, sed etiam pus non con-
fertim, sed paulatim esse educendum. Qua uero ratione istio & se-
ctio in suppuratis fieri debeat, docet Paulus Aeginetali. 6. ca. 44.
Cornelius quoq; Celsus lib. 3. cap. 22. ut non sit opus hic ea longius
repetere. Cæterum aqua inter cutem laborantes, ascite præsertim,
esse secandos & urendos, Hippocrates quoq; in libro de Locis in
homine ijs uerbis docet. φάρμακα, inquit, πωσιονεν ἢ ὅν ὕδωρ λα-
βαρεῖται, λαὶ στήθα τὰ ἐλγυματωδὲς ἵστα διδόναι, ἢ ἢ μὲν ὅν
ῥῶν γόνυται, λαίαν ὡς λιπώτατα λαίαν ὡς ἐπιπολαύετα, ὅπως τὸ
ὑδωρ ἰσχυρὸν διών πείριξ τοῦ ὀμφαλὸς λύνεσθαι, λαίαν ἐς τὸ ὀμφαλὸν μίαν.
λαίαν ἀφρονάαι ἐκείνης ἡμέρας, τῶν νοσημάτων ἐτι αὐτὴ ἐπικινδυνώτατον
ἐστίν, ὃν τῷ τοιῷ περὶ αὐτὴν δυνάμει χρὴ, ἐπιψυχῶν μὲν γὰρ ὑγιά ποιῶ-
σεις, ἀτυχεύσας δ' ὅσοι λαίαν ὡς ἐμυλὴ γίνεσθαι, τὸτο ἐπὶ λαίαν καὶ διὰ
ἢ χρὸ ὕδωρ πα ὡς ἰάσθαι, τὰ οὐδέντα καὶ ὕδατος ἐμπλῆαι, ἐξοίγειν
μαχαρίως. πυκνὰ καὶ σμικρὰ ἐξοίγετα. ἐξοίγειν δ' ὃν μίρει ἐκείνῳ
τοῦ σώματος. καὶ πύου ἐξ ὀφθαλμοῦ λαίαν αὐτὸν τὸν ἐξοίγετον χειρὶ
βορμάντην φαρμάκῳ. Medicamenta propinato quibus aqua pur-
gatur, cibosq; maximē pituitosos porrigito. Quod si uerō ne sic
quidem leuetur, quā subtilissimē et in superficie maximē urito, ut
aqua in circuitu umbilici emergere queat, per umbilicum autē mi-
nimē extrahito. & emittito quotidie, quoniam morborum pericu-
losissimus est. Oportet autem in illis periculum facere. si enim succe-
dit, sanū facies. Sin frustratus fueris, quod, & ut fieri debebat, hoc
passus es. Puerorū autem aquā intercutē sic curare oportet. Tumi-
das et aqua plenas partes gladio aperito, crebro autē et parū ape-

Suppurati
secandi &
urendi.

Aqua inter
cutem labo-
rantes secan-
di aut urēdi.

rire oportet, & in unaquaq; corporis parte, fomentisq; utendū, & nunquā nō pars aperta calefaciēte medicamēto linienda. Hec Hippocrates, quæ quidē Caluus, ut alia ferē omnia, miserrime transtulit. Nos locū qui in Aldino codice est notatus asterisco, deprauatū esse putamus. Neq; enim umbilicus ipse incidendus erit, sed sectiones iuxta umbilicū, & in ambitu eius faciendæ. Quod testatur etiā Hippocrates in lib. de Externis morbis iniquens, τέμνεται ἢ ὑπὸ πτερύγεσσι ἢ ὑπὸ μηρῶν, secatur autē iuxta umbilicū. Ceterū Paulus Aegineta lib. 6. ca. 50. perspicue quoq; docet, quomodo hydropicorum aqua sit emittenda, nempe ad eū quem hic Hippocrates præscribit modum. Porro quod ij moriantur quibus confertim pus aut aqua emittitur, minime mirū: quippe unī cū humore spiritus vitalis uacuatur, atq; adēo vires deficiunt, ut copiosius in Cōment. Galenus ostēdit. Præstat itaq; sensim & paulatim uacuare, ac summo opere cauere conseruas, hoc est quæ semel uniuersum educunt uacuationes.

APHORISMVS XXVIII.

Εὐνοχοὶ δὲ ποδὶ ἀγχιώσιν, ὅδε φάλαγγες γίνονται.

Eunuchi neq; podagra laborant, neq; calui efficiuntur.

Multi reperti sunt parū certe memores eius quod ueterum dicta candidē sint interpretanda, qui hoc loco Hippocratem grauissimum scriptorem reprehendere non sunt ueriti. Quodrum sanē temeritatem quum Galenus in Commentarijs suis, Hippocratem honestis & optimis rationibus excusans, satis superq; retulerit, non est cur in ijsdem refutandis temerē nos tempus denuō teramus. Rationē autem nominis eunuchi, quod pleriq; eam non satis tenere uideatur, paulo accuratius explicabimus. εὐνοχες enim Græcis, ut etiā Institutiones græcæ lib. 1. de Adoptionibus testantur, nomen est generale, & in tres species diuiditur. Quoniam eunuchorum alij sunt spadones, quidam thlibiæ, aliqui castrati. Et castrati quidem sunt, quibus ante pubertatem membra uirililia, hoc est non solum testes, sed & totus coles ipse, exsecta sunt. aut qui naturaliter sine testib. progeniti sunt. hi penitus non arrigunt: ideoq; propriissime eunuchi dicuntur Græcis, qui apud Latinos sunt castrati. εὐνοχες enim Græcis, Phauorino teste, appellatus est ἀπὸ τοῦ

Veterū dicta
candidē in-
terpretanda.

Eunuchus
qui.

Castrati.

τοῦ τὸν οὐρανὸν ἔχει, hoc est ab eo quod lectum reginarum ac uirgi-
 num custodiant. ἔχει enim illis idem quod φυλάσσειν significat.
 Vel, ut alijs placet, παρὰ τὸν οὐρανὸν ἔχει, καὶ ἀπὸ πολλῶν θαι τῶν αὐ-
 τοῦ οὐρανοῦ, αἱ γὰρ αὐτοῦ αὐτὰ ἀφροδισια ἀνέκτα ἐκείνων. ab eo quod
 bonæ sunt mentis, & à ueneris semoti. ueteres enim Græci uene-
 rea ἀνέκτα uocabant. Sic Lucianus in Pamphilo, eunuchos ab ipso
 statim ortu exectos esse tradit, ut nihil uirile unquam experiri pos-
 sint. Thlibiæ uero sunt, quibus à nutrice, uel forsitā matre attriti
 sunt testes, eo modo ut generare haud queāt. Διχὶ ἀπὸ τοῦ θλίβεω,
 id est ab atterēdo. Alio nomine Thlasiæ et Thladiæ, ἀπὸ τοῦ θλάω,
 quod testes illorum fracti sit. Hos etiam inter eunuchos, haud secus
 quā castros recēset Paulus Aegineta lib. 6. ca. 68. & collisionis
 seu attritionis modū docet, inquiens: Pueri adhuc infantes in aquæ
 calidæ solium collocantur, deinde ubi corpora eodem folio fuerint
 relaxata, digitis testiculi premuntur, usq; dum aboleantur & euas-
 nescāt, nec contrectari amplius possint. Qui hanc testiculorum at-
 tritionē sunt experti, nonnunquā uenerem appetunt, parte aliqua,
 ut uerisimile est, testiculorū inter atterendū delitescēte. Spadones
 tertiū eunuchorum genus, qui Græcis etiā ὑποσπασιαῖοι dicuntur,
 Gal. lib. 15. de Vsu par. corp. hum. ca. 3. teste, sunt quibus meatus pu-
 dendī per quē semen eiāculatur, propter uinculum quod ad uirgam
 habent, contortus est. Generare itaq; non possunt, non quod semen
 fecundum non habeant, sed quod in uirgæ flexibus hærens, ferri
 prorsum nequeat. Quam rem curatio ipsa cōprobat. uinculo enim
 abseiso geuerāt. Quam quidē Galeni sententiā confirmant ea quæ
 scribit Cælius lib. Lect. ant. 18. cap. 10. in eum modū: Quibus mea-
 tus habitu suo naturali priuātur, uel quia occæcati sunt qui ad pe-
 nem tendunt, quod spadonib. euenit, uel etiā alijs de causis, ijs semen
 in sedem confluit, &c. Quare rectissime in Institutionibus Græcis
 spadones esse definiūtur, qui propter aliquod uitii membrorū geni-
 taliū liberos procreare nō possunt, sed eo sublato liberos generant.
 Minus itaq; rectē Iurisc. ff. de uerb. sig. l. spadonū, generālē esse spa-
 donis appellationē tradit. Diuersum enim paulo antē ex Gal. et In-
 stit. Græcis cōprobauimus, nēpe spadonis appellationē minime esse
 uniuersalē, sed particularē, atq; eos priuatim qui uinculū quod ad

Thlibiæ.

Thlasiæ.

Attritionis
testiū modus.

“

“

“

Spadones.
ὑποσπασ-
ιαῖοι.

“

“

Institutionū
Græcarum
magna com-
modus.Iuriscōsultus
notatur.

Spadones
unde dicti.

Spadones
reginis os-
lum cur in
delicijs.

uirgam est contortum obtinent, significare. Errant quoq; nonnulli Iuriconsultorum, qui spadones esse scribunt, quibus excelsa sunt uirilia. & dici $\alpha\pi\omicron\tau\omicron\upsilon\sigma\pi\alpha\tau\epsilon\upsilon$, id est euellendo, contudunt. Quinetiam nomen ipsum docet, Græcis $\sigma\pi\alpha\delta\omega\upsilon\varsigma$ esse quos diximus. Sic enim appellauerūt $\alpha\pi\omicron\tau\omicron\upsilon\sigma\pi\alpha\tau\epsilon\upsilon$, hoc est conuellendo, quod scilicet uinculum quoddam ad uirgam habent, pudendum sic conuellat, ut meatus eius contortus semen intus retineat, nec extra ferri sinat. Hæc duo eunuchorum genera. spadones potissimum, reginis olim, & alijs mulieribus, quæ iniri uolebant, non parere, in delicijs erant. nam perpetuò ferè arrigunt, neq; mentula sunt emortua, quòd nihil unquam emittant, sed tantum arrigant. Quòd Satyra sexta Iuena-
lis ijs innuere uerbis uoluit: -

Sunt quæ eunuchi imbelles, ac mollia semper
Oscula delectent, & desperatio barbæ,
Et quòd abortiuo non est opus.

Has tres eunuchorum species eo prolixius explicauimus, ut haberent etiam medici quod hac in re certi responderent Iuriconsultis, dum de Adoption. disputant. Hoc autem loco loquitur Hippocrates de prima specie eunuchorum, qui Latinis castrati uocantur. ij enim Hippocratis ætate neq; podagra laborabant, neq; calui fiebant, propter rationes à Gal. in Commēt. abunde expositas: quas nos in nostris annotationibus paulo post latius prosequemur.

ANNOTATIONES IN COMMEN-
tarios Galeni.

Aldinus Galeni codex Græcus emendatus. Eunuchi quare non caluescunt. Propter naturæ humiditatē. Rectè ita cōuertit interpres. legendū enim erit $\alpha\iota\alpha\tau\omicron\tau\omicron\upsilon\sigma\pi\alpha\tau\epsilon\upsilon$, et non ut habet Aldinus codex, $\alpha\iota\alpha\tau\omicron\tau\omicron\upsilon\sigma\pi\alpha\tau\epsilon\upsilon$. Nā caluitiei causa præcipua, Gal. l. 1. de Cōp. med. localitū ca. 1. teste, est inopia humorū ex quib. capilli nutriri cōsueuerūt. Quū igitur testitū excelsio eunuchos mulierib. similes, hoc est natura humidos, reddat, minimè mirū eos nō caluere. Hinc est quòd Arist. lib. 5. de Gene. animal. ca. 3. ita scriptū reliquerit. $\kappa\alpha\iota\ \sigma\tau\epsilon\upsilon\lambda\omicron\varsigma\ \delta\ \gamma\iota\upsilon\tau\omicron\iota\alpha\ \phi\alpha\lambda\omicron\upsilon\sigma\tau\omicron\varsigma$, $\alpha\iota\alpha\tau\omicron\tau\omicron\upsilon\sigma\pi\alpha\tau\epsilon\upsilon\ \tau\omicron\upsilon\ \theta\eta\lambda\upsilon\ \mu\epsilon\tau\alpha\delta\alpha\lambda\lambda\alpha\upsilon$. Eunuchus nō caluescit, quòd in sceminā mutetur. Eandē etiā causam cur non caluescāt eunuchi, affert Philotheus, qui inter cetera ita scribit. $\epsilon\pi\iota\delta\iota\ \theta\alpha\lambda\omicron\upsilon\gamma\gamma\omicron\upsilon\varsigma\ \epsilon\iota\sigma\iota\upsilon$, $\kappa\alpha\iota\ \epsilon\chi\sigma\iota\ \mu\alpha\lambda\lambda\omicron\upsilon\ \upsilon\gamma\gamma\epsilon\tau\iota\ \eta\varsigma\ \mu\alpha\iota\omicron\tau\alpha\ \tau\omicron\sigma\alpha\upsilon$, $\kappa\alpha\iota\ \epsilon\pi\iota\tau\omicron\upsilon\tau\omicron\upsilon\sigma\pi\alpha\tau\epsilon\upsilon\ \tau\omicron\upsilon\varsigma\ \beta\epsilon\lambda\epsilon\iota\upsilon$,
i. f. c.

ἐξ ἧς αὖ τῆς ἑρπύλλης καὶ πολλοῦ ὀύρου, quandoquidē saxeine ge-
neris sunt, multatq; humiditatem redundantem obtinent, & ad
capillos fluentem, ex qua capilli nutriuntur & augentur. Verū
exiit.) Græcē, *ὡς ἀπὸ ὕδατος*, uerum erat. Propter immodicum o-
cium, &c.) Hippocratis itaq; tempore tribus potissimum de cau-
sis eunuchi non laborabant podagra. Primò, quod non uterentur
prorsus ocio, sed mulieribus inferuiebant. Secundò, quia non ute-
bantur coitu, qui nervosas partes, præsertim articulos ac pedes,
maxime ubi immodicus fuerit, plurimū debilitat. Tertiò, quòd mo-
derata uictus ratione utebatur. Nunc quā contrā omnia faciāt, ni-
hil mirū eos podagra quoq; laborare. Offendūt.) Variat hoc loco
exēplaria Græca. Nonnulla enim habēt *πολλὰς*. Eā lectionē in
sua conuersione secutus est Leoniceus. Aliqua legunt *πολλὰς*, cō-
plēt. Vtraq; lectio uera. Nam si imbecillē nervosam substantiā faci-
unt, atq; offendunt, subinde etiā superuacuis cōplent. Ad imbecil-
liores enim partes corporis superuacua detrahuntur, ut copiosiss.
lib. 3. de Naturalib. facul. Gal. docet. Vina potentia.) Nihil est e-
nim in rerum natura quod podagrā magis excitet, atq; uini robu-
stioris, maxime si ieiunus id bibat, potio, & immodicus coitus.
Quod postremum libri secundi Epigrā. elegantissime ostendit ijs
quidē uerbis, *Λυσιμελὴς βάνχης, καὶ λυσιμελὴς ἀφροδίτης, Γενναῖ-
ου θυγάτηρ λυσιμελὴς ποδάγρα*. Quo nihil aliud significatur, nisi
quod ex Baccho & Venere, mēbra corporis eneruatibus nascatur
Podagra filia, quæ & ipsa mēbra soluit, et eneruat. Quā itaq; po-
dagra non inuadat nisi eos q̄ affluūt diuitijs, ppetuoq; ocio et luxu
omnis generis utūtur, rαὐδὲ uel nūq̄ paup̄i ædes ingreditur. Quod
elegāter eodem in loco scriptū epigramma significat, ijs uerbis:

μυσὸς τῶς θεῆς μὲν πολλὸς διαμάττειται,

ὃ τὸ καλὸς ἴσται πάντοτ' ἐπισταμένον.

εἰ δ' ἢ καὶ ἀλλοτρίοις ἐπιστομένον ποσὶ χεῖρας,

ὀλοφροσύνῃ οἶδας, καὶ μύρα σοι μέλειται.

τόβῃσι καὶ σέφαιρός σε, καὶ αὐσονὶ πόμα βάνχης.

ταῦτα παρὰ τῶς θεῆς γίνεται δόλωσι.

τὸν καὶ πόσις πονίης τὸν χαλκὸν δόλω,

τέρπει δ' αἶς πλὴν πρὸς πόδας ὀρχομένον.

Bunus Hip-
pocratis tem-
porib. cur po-
dagra nō la-
borabant.

Vinum robu-
stum & coi-
tus podagrā
generant.

Hoc Alcibiades sic conuertit:

Diua beatorum domitrix, inopesq; perosa,
 Quæ lautè uitam ducereq; ubiq; soles,
 Et gaudes residens alienis inuida plantis,
 Stant unguenta tuis textaq; ferta comis.
 Et larga Ausonij te oblectant pocula Bacchi,
 Quorum pauperibus copia nulla domi est.
 Ergo inopum meritò scrupos, loca et aspera uitas,
 Diuitis in pedibus sed bene culta sedes.

APHORISMVS XXIX.

Γυνὴ ὃ ποδᾶ γριᾶ, ἢ μὴ τὰ κατὰ μύστα αὐτῆς ἐκλείπῃ.
 Mulier podagra nō affligit, nisi mēstrua deficiāt.

Est et hæc sententia ex eorum numero quas candidè interpre-
 tari decet: quòd scilicet etate Hippocratis uerissima fuerit,
 nunc, propter uictus intemperantiam, minime, quemadmodū Ga-
 lienus leuius etiam in Commentarijs suis annotauit. Mulieres enim quia tū
 Hippocratis moderata uictus ratione utebantur, et sobriè uiuebant, podagra
 etate podag. non corripiebantur, nisi præter naturam illis mēstrua supprime-
 gra non cor- rētur, superuacuis scilicet tū non uacuatīs per uterū, sed ad partes
 ripiebantur. imbecilliores ac ignobiliore a natura detrufis. Quare Hippocras
 tis etiam seculo propter retentos menses mulieres podagra labora-
 bant, et nulla alia de causa. Hodie plurimæ, etiam mensibus pro-
 manantibus, propter causam paulo ante dictam, podagra affligun-
 tur. In Comment. ubi interpretes Galeni conuertit, ex sola partiū
 imbecillitate, Græcè legitur ἐν μέρει τῆς τοῦ μορίου ἐμπροσθεν.
 ex sola partium ad patiendum habilitate: quod idem est. Nam tunc
 ut affligantur facile partes sunt aptæ, quum imbecilles fuerint.

APHORISMVS XXX.

Πᾶς ὃ ποδᾶ γριᾶ, πρὶν τὸ ἀφροδιασμοῦ.

Puer podagra non laborat, antequam uenere
 uti incipiat.

Exemplo puerorum monstrat, usum uenereorum plurimum
 momenti habere ad podagra generationem. Pueri enim an-
 te uenereorum usum non laborant podagra. Neq; enim articulos
 ac pe-

ac pedes imbecillos priusquam coeant obtinent, neq; etiam, ut Philoth. ait, ἐν αὐτοῖς βραχυῖς γίνεσθαι ἅπασι τῶν ἀφροδισίων. μετὰ δὲ τὸ ἀφροδισιάζειν ποδὶ αὐτοῖς, τῷ λόγῳ τοῦ βραχυῖς ἡμῶν τῶν ἰσχυρῶν ἀφροδισίων, ἀπὸ ἧς χύσις ποιοῦται τῶν ὄλων, ἡ δὲ καταβολὴ πῶς τὸς πόδας, εἰ τὴν αὐτὴν συνάφην εἶναι, ἡ δὲ τὴν ποδὶ αὐτοῖς ποιοῦσιν. in ipsis concussio fit propter uenereorum abstinentiam. post uerò ueneris usum podagra laborant, ratione concussionis et motus uenereorū, quæ quidem materias fundunt, pedesq; lædunt, potissimum si ipsos habiles esse ad patiendum contingit, ac podagram efficiūt. Puerorum itaq; exemplo qui coitus abstinentia à podagra sunt, moniti adulti etiam, immodicum ueneris usum fugiāt, modo à podagra securi esse cupiant.

Veneris usum
podagra affert.

APHORISMVS XXXI.

Ὁ δυνάει δὲ φθαλμάδιν ἀκρότητος, ἢ λοῦτρον, ἢ πυρίν, ἢ φλιβορμίν, ἢ φαρμακὴν λύει.

Dolores oculorum meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut uenæ sectio, aut medicamentū purgatorium soluit.

Remediorum quibus oculorum dolores sanantur, quinq; genera hoc loco Hippocrates tradit, idq; citra ullam limitationem adhibitan. Quare diligenter considerandum erit, quandoquidem illa non omnibus simul doloribus conueniant, in quibus singulorum eorum affectibus utile sit. Quod nisi fecerimus, nihil prorsus utilitatis hæc Hippocratis afferret sententia. Quare is uerborum Hippocratis sensus erit. Aliquos dolores oculorū meri potio soluit, alios balneū, hos fomentū, illos sanguinis missio, &c. Meri itaq; potio sanat eos dolores qui ex copia sanguinis crassioris in uenulis oculorū, citra plenitudinē totius corporis contēti procreantur, quemadmodū in Consuis Gal. fusius testatur. Quod etiam confirmat Paulus Aeg. lib. 3. ca. 22. ubi inter cætera sic scribit: In quibus sanguis crassus oculorū uenulas intēdit, citra plethoricū totius corporis affectū, uini potione utendū est, quod possit calfacere, uacuare, et obstructions tollere. Tale autē est, ut Actius etiā li. 7. ca. 7. attestatur, colore fuluū, substantia tenuē, et etate antiquū.

Meri potio
quos dolores
sanat.

Quin-

- Quinetiam Philotheus scribit *ἀκροποσίαν τῷ θερμαίνεω, καὶ διωλύεω, καὶ διασπέρῃ τὸν ὕλιν*, meri potionē calefaciendo, extenuando, et discuiendo, materiā conferre. Balneū uero conducit, Galeni in Comment. testimonio, ijs oculorū doloribus, qui ab acribus humorib. ad oculos fluentes, citra corporis plenitudinē, oriuntur. Intelligit aut balneū aquę dulcis, quod ut Paulus li. 1. cap. 51. scribit, dolores mitigat, acresq; humores, Galeno lib. 3. de Tuend. sanit. cap. 3. teste, euocat, atq; contēperat. Fomentū aut prodest, ubi nihil omnino confluit in oculos. tum enim quod in ipsis est superuacuu discutiens, sanitatē affert, ut copiosius in Commen. Gal.
- Balneum.**
- Fomentum.**
- Sanguinis** tradit. Sanguinis missione aut utendum inter initia statim, ubi plenitudine corpus uniuersum labor auerit. Incidēdaq; humeralis uocata uena, et ea quę secundū rectū oculi male affecti existit, quem admodū luculenter Galenus cap. 16. libri de Curandi ratione per sang. mis. docet, in eū scribens modum: Oculorum per se per grauiissimos dolores ē directio uenę quām humeralem nomināt sectio, intra horę unius spaciū compescuit. Purgatio ubi malis succis refertū corpus fuerit, *κακοχυμίων* Gręci uocant, utilis erit, quā pro redūdantis humoris qualitate seu specie uariare conuenit. In Comment. Galeni, ubi interpres conuertit acutos humores, Gręcē est *διειμίω*, hoc est acres. Vbi idē translulit, per in frigidantia torpescere: Gręcē legitur, *διὰ τὸν ν. κ. π. ω. τ. ι. ν. ὄν*, per stupefacientia. Et ubi est, cessante inflammatione: Gręcē habetur, *ὡς τὸ π. α. ὑ. σ. α. τ. θ. α. τ. ἴ. λ. ὁ φ. θ. λ. α. ἴ. α. ν.*, cessante lippitudine. Vbi est tota die, adiiciendum, sepius: quia Gręcē est, *π. ω. τ. ι. ρ. ὄ. σ. θ. α. ν. π. ο. λ. λ. α. ἴ. κ. ι. ρ. ὀ. ἴ. ὁ λ. η. ἴ. μ. ἴ. ρ. η. ς.* Vni potionē.) omisum est, uti. Gręcē enim legitur, *οἷον χ. ρ. ὀ. σ. θ. α. ν. ὀ. σ. σ. ε.* Obstructiones aperire.) Gręcē est, *εὐσ. ἴ. α. τ. η. ς. ἰ. κ. ρ. ρ. ἄ. τ. ἴ. η. ς. ε.* aquę obstitunt instillantē soluere. Sanguine redundante.) Gręcē est, *π. λ. η. θ. ω. ρ. η. κ. ὁ μ. ἔ. ν. ὄ. τ. ο. ς.* Porro hæc Hippocratis sententia multis locis citatur à Galeno, præcipuē uero lib. 6. de Simplic. medic. facul. c. a. de Abrotono. Li. 3. The. met. c. a. 2. Li. 2. de Diff. feb. c. a. 11.
- Purgatio.**

APHORISMVS XXXII.

Τραυλοὶ τὸν σ. σ. ῥ. ὀ. ἴ. η. ς. μ. α. λ. ἴ. α. ἄ. λ. ἰ. σ. κ. ο. ν. τ. ο. ἰ. μ. α. κ. ῥ. η. ς.

Balbi ab alui profluuiō longo maxime capiūtur.

Qui

Qui si proprie balbi, & quibus de causis balbuties, quæ Balbi.
 Græcis τραλότης & τραύλωσις dicitur, accidat, quodq;
 de ea quæ ob multam humiditatem fit, hoc loco Hippocrates loqua-
 tur, & alia quæ ad huius aphorismi intelligentiam faciunt, abunde
 Galenus in Commentarijs suis docuit, ut non sit necesse nostra expli-
 catione. Sensum igitur tantum uerborum Hippocratis adferemus pau-
 lo pleniorē, hunc nimirum. Quum balbi, de quibus hic sermo est,
 natura humidius iusto cerebrum habeant, fit ut ab eo subinde in uen-
 triculum humida illa excrementa defluant, quapropter ut longo al-
 ui profluuiο capiantur necesse est. Hoc est, si balbi corripuntur alui
 profluuiο, longo potissimum capiuntur. Et hoc quidem Hippocra-
 tes per hanc uocem maxime uoluit innuere.

ANNOTATIONES IN COM-
 mentarios Galeni.

Verum siccitas tanta nulli inesse potest, &c.) Accidit quidem ut
 interdum ob linguam uehementer exiccatam, ueluti in ardentibus fe-
 bribus, balbuties fiat: ea tamen nō diu durat, cum morbo enim abit.
 Nulli enim eorum qui secundum naturam se habent, tanta potest in-
 esse siccitas, ut illam balbuties sequatur. Si igitur hæc accidit, fit non
 ratione naturalis siccitatis, sed morbose, ideoq; cessante morbo, &
 ipsa cessat balbuties. Quod eis potest accidere.) Sic in Græcis Græci Galeni codex eo
 quoq; codicibus legitur αὐτοῖς, quare ad musculos referendum e-
 rit. Quod si fit, in sequentibus nō recte legetur λαμβάνειν, hoc est su-
 scipit, sed legendum erit λαμβάνουσι, id est suscipiunt, scilicet muscu-
 li. Et hanc lectionem confirmat antiquus interpres, qui locum hunc
 ita conuertit: uel neruorum ad lacertos à cerebro uenientium. Sin-
 aliquis λαμβάνειν planè esse legendum contendat, necesse erit ut pro
 αὐτοῖς scribat αὐτῶν, id est ei, linguæ nimirum. Et tum iterum con-
 stabit sensus, nempe in balbutie musculos linguæ non posse firmari,
 & stabiliri, uel propter suam, uel neruorum, quos à cerebro reci-
 pit, imbecillitatem. Ut qui alteram sui tunicam.) Internam scili-
 cet, communem habeat ad linguam, aliasq; oris partes, quemadmo-
 dum copiosius lib. 4. de Usu par. Galenus ostendit.

APHORISMVS XXXIII.

Οἱ ἐφ' ὧν γινώσκουσιν ὅτι πάντες πλὴν ὧν ἔχουσιν γίνονται.

XX Qui

capillorum defluuium patiuntur. ueluti propter alopeciam, aut ophi-
asim. Qui igitur capillorum defluuium laborant, ijs magnæ uarices nō
fiunt: quōd tum uitiosi humores ad caput, et non ad crura ferantur,
Si uero ijs qui capillorum defluuium laborant, uarices successerint, ijs
capilli denudō nascuntur. Nam uitiosi humores qui ante radices ca-
pillorum corruperant, nunc ad crura transferuntur. Quemadmodū
enim stirpes alienis naturæ ipsarū humorib. occurrentes pereunt: sic
etiam capilli, ex humiditatis quæ nutriuntur prauitate corrumpun-
tur, ut copiosius lib. 1. de compo. medi. localium cap. 1. Galenus do-
cet. In Commentarijs Galeni ubi interpres conuertit, quasi neq; illæ
quæ sint manifesta nascentibus: Græce est, *ὅς μὴ δὲ τὰ φανερά γε-
νέσκειν*, quasi non sint manifesta etiam ijs qui iudicio ualent.

APHORISMVS XXXV.

Τοῖσι τὸ ὕδωρ πικρὸς ἐστὶν ἐν τῇ γαστρὶ καὶ ἐν τοῖς
Aqua inter cutem laborantibus, si tussis super-
ueniat malum est.

Tussis hydro-
picorum cur
mala.

Tusim quæ ratione aquæ inter cutem accidit, Hippocrates
malam, imò letalem esse innuit, idq; meritò sanè. Quippe a-
quosum humorem ita aduclum significat, ut iam asseram arteriā
occupet, atq; adeò suffocationis periculum imminuat. Non autem
temere à nobis dictum est, ratione aquæ inter cutem. Nam si alia de
causa, uerbi gratia, propter destillationem à capite, aut fumum, aut
puluerem, hydropicis accadat tussis, letalis non est. Id quod per hanc
uocem *ἐν τῇ γαστρὶ καὶ ἐν τοῖς* Hippocrates significare uoluit, ut in Commen-
tarijs suis Galenus copiosius explicauit.

APHORISMVS XXXVI.

Δυσχερὲς φλεβοτομὴν εἶναι. τίμηνει δὲ τὰς εἴσω.
Difficultatem urinæ uenæ sectio soluit: incide-
re autem oportet interiores.

Non omnē difficultatē urinæ uenæ sectio soluit, sed eam tantū
quæ ob inflammationem aut plenitudinem fit. Neq; etiam
hanc cuiusq; uenæ sectio tollit, sed eius duntaxat quæ in crurib. est,
et quidē interior, poplitis nimirū uena, aut malleolorū, quod Gale-
nus etiam

ius etiam in Comment. docet. Ibidem tamen interpres σφυρὸν, non recte talum cōvertit. De quo errore alibi diximus plura. Interior enim uena magis ē directio est. Hanc quoq; rationem Philotheus assignat dicens, εἶσω ἢ φλέβα τὴν οὖσαν κατ' σφύρας, interiorem uenam quæ secundū rectum est. Hæ siquidem uenæ partium quæ infra iecur sunt, utri potissimū et uescicæ, malis conferunt. Quod ca. 18. libri de Curâ di. ra. per sang. misionem palâm attestatur Galenus, in eum scribens modum: Porro quemadmodū omnes superiores thoracis partes in cubito secta uena iuuatur, sic quæ ijs inferiores sunt, illis quæ per poplites et malleolos decurrunt. Sunt autē ijs inferiores, coxæ. dix, uicrus, uescica. Repetetur hæc sententia in sectione 7. aph. 49.

APHORISMVS XXXVII.

Υπὸ λεωάνης ἐχομένη οἰδημα γινέσθαι οἷον πρὸς χήλῃ, ἀγαθόν.

Ab angina correpto, si tumor in ceruice fit, bonum est.

A Ngine exemplo monstrat, bonū esse ut à partib. nobiliorib. Bonū est ma ad ignobiliores mala corporis transferantur. Loquitur au la ad exteriorē de uehementiore angina, ideoq; usus est participio, ἐχομένη. Di- ra corporis etum enim iam sepe est, Hippocratem uti hac uoce, quum mali ue- conuerti. hementiam significare uult. Si itaq; in angina tumor extrâ in cerui- ἐχομένη. ce apparuerit, bonum est: humores enim noxij ab internis ad externa transferuntur. Hinc est quod lib. 3. Prognost. aph. 18. ita scriptum reliquerit: Angina periculosissima est, celeriterq; enecat, si neque in faucibus, neq; in ceruice quicquā apparet. Et paulo post: Tutius est aph. 12. et tumorem et ruborem in externas maxime partes conuerti.

APHORISMVS XXXVIII.

Οκόσοις λευκοῖς καρκίνοι γίνονται, μὴ θόραπ δέειν βέλτιον. θόραπ δυνάμει γὰρ ἀπὸ λυγρῆς ταχέως. μὴ θόραπ δυνάμει δὲ, πολλὴν χρόνον διατελοῦσι.

Quibus canceri occulti fiunt, eos nō curare præstat. Qui enim curantur, celerius pereunt: qui uero non curantur, longiore tempore durant.

Cancros occultos nō esse curandos. hoc loco hortatur Hippocrates, eiusq; rei causam adiungit, quam in Comment. subin de Galenus susius explicat, ut non sit opus a merepeti. Occultos autem can-
 Occulti can- tem cancos haud dubie uocat, qui in profundo corporis sunt, nec
 cri qui. in superficie apparent. Hi sanē neq; medicamentis, neq; sectione, ne-
 que uestione curandi, quod ita magis irritemur, et ulcera ad cicatri-
 cem perducere non possint. aliaq; multa symptomata periculosa sequā-
 tur. Placandi igitur potius ac mitigandi, quemadmodum Galenus in
 Cōmentarijs, Paulus lib. 3. ca. 77. et nos lib. 5. de Sanandis malis cor-
 po. ca. 13. docuimus, medicamentis dolorem nūrgantibus, sanemq;
 eluentibus. Quod si uero occultos cancos sanare conabimur, effici
 emus haud dubie, ut ijs laborantes citius pereant, quum non curati
 longiore tempore perdurare possent, ut abunde in Cōmentarijs suis
 Galenus docet, ad quos nunc, ut alia semper, lectio em ablegamus,
 quandoquidē studio quae ab illo sufficienter sum exposita praeteres-
 mus. Accedit quod curatio cancri sit à Paulo et Aëtio copiose per-
 scripta, ut nō sit opus nostram enarrationem hic esse longiorem.

APHORISMVS XXXIX.

Σπασμός γίνεται, ἢ ὑπὸ πλερώσει, ἢ ὑπὸ ἐνυγμῶσι.
 τὸ δὲ καὶ λυγμός.

Conuulsio fit uel ab expletione, uel inanitione.
 Eodem uero modo & singultus.

Con-
 uulsio-
 nis dicitur cau-
 sa.
Dvas esse causas conuulsionis, eius quidem quae primogeniū
 est malum. hoc in aphorismo docet Hippocrates, nempe ex-
 pletionem et uacuationē. Non autē temere à nobis dictū est, conuul-
 sionis quae primogeniū est malum. Praeter hanc enim est conuulsio
 quae per consensum partis alicuius accidit, ubi nimirū aliquid à par-
 te primo male affecta ad cerebrum ipsam trāsfertur. Hoc enim quā
 Cōuulsio per
 consensum.
 aspmus nō
 proportio-
 nis ad mate-
 riam.
 ascerebrum depellere conatur, conuulsorio motu concutitur. Ricē-
 tiores barbaram seclantes medicinam, Spasmodum non proportionatū
 ad materiam uocant. Cuius appellationis causam lib. 1. de Sanandis
 corp. mal. s. cap. 30. recensuimus. Conuulsionem autem fieri ab exple-
 tione et inanitione, Galen. chordarū exemplo in Cōment. ostendit.

Quod

Quod etiam facit lib. 2. de Male affe. locis ca. 2. ubi in huc moaū scri-
bit: Nervorum dolores utrinque uehementer distendere possunt, quia
ad utraq; extrema tenduntur, tum id à quo incipiunt, tum illud in
quod finiuntur. Non secus quam chorde in cithara, quæ sæpenu-
ro ubi nimis intenduntur, disrumpi solent. Quapropter citharistæ,
quum instrumenta sua post usum reponere uoluerint, chordas rela-
xant. Nam planè consiat eas, à contrarijs tum causis tum affectibus
intendi, siue humidus fuerit ambiens aer, ut rigare ipsas & implere
possit, siue uehementer aridus. Ab utraq; enim ambientis temperie,
ad ultimam tensionem perueniunt. Proinde recte dixit Hippoc. ner-
uorum conuulsiones & à plenitudine, & ab inanitione euenire, ut
pote per quas nerui immodicè scilicet tenduntur. Hæc ille. Fusius
uero eadem deinde tractat lib. 3. ca. 5. et lib. 6. ca. 5. atq; utrobique hæc
Hippocratis sententiā citat. Plura etiam ad institutum facientia ha-
bet Galenus lib. 2. de Sympt. causis ca. 2. ut non sit necesse pluribus nos
hic uti uerbis ad explicandam hanc aphorismi præsentis partem. Cæ-
teram quemadmodum conuulsio duas præcipuas habet causas, im-
pletionem & uacuationem, sic etiam singultus. Quippe fit singultus Singultus
etiam ab alijs causis, nempe ubi uenterculus, ut auctor est Galen. lib. 3. de male affe. lo. ca. 8. corruptis cibis mordicus inflatur, aut acri-
bus humorib. exagitur. Quod clarius significauit lib. 5. de Comp. medi. localium ca. 3. in hunc modū scribens: Hippoc. quidē dixit cō-
uulsionem fieri & ab expletione & inanitione, adiectūq; est apho-
rismo propemodum in omnibus exemplaribus, ita & singultus.
Ego uero in conuulsione tertiam præter uacuationem & expletio-
nem causam, nondum reperi. Singultum uero uideo etiam citra hæc
fieri, nonnunquam ubi acres humores, aut medicamentosæ sanies
stomachum mordicant, quos si euomuerint, statim singultire desi-
nunt. Multi quoque medicamentum Diatrionpipercon deglutien-
tes, si confestim unum superbibant, omnino singultiunt, quorum
unus & ego sum. Præterea cibo etiam in mordacem qualitatem
corrupto quidam singultiunt. Quidam etiam quibus os uentriculi
refrigeratum est, singultiunt. Maxime uero pueris assidue ut sin-
gultiant accedit, tum ex cibi in uentriculo corruptione, tam refri-
geratione partis. Hæc Galenus.

Sicuti etiam est motus eorum, &c.) Græcè nō recte legitur, ὡς ὁ
Græcus Galen. τὸ πρῶτον αὐτοῖς ἐστὶ κίνησις. Habent uero aliqui codices
leni codex ὡς, etiam minus recte. Legendum enim ἔναρ, ut sit sensus: quan-
doquidem etiam ipsi, scilicet musculi, motus sit secundum naturā.

Colliguntur.) Græce est *συναρτηται*, contrahuntur. Singulus
 singularis nō tus concedatur conuulsio stomachi nominari.) Neq; enim est abso-
 lutā conuulsio, eodem Galeno lib. 2. de Symp. causis ca. 2. teste. hæc
 stomachi. enim solis musculis accidit atqui neque uentriculus ipse, neq; ipsius
 ostioli musculus esse censebitur. Stomachum, qui proprie sic ap-
 pellatur.) Stomachus autem proprie uetribus, ut testis est Galenus
 lib. 4. de Vsu par. corp. huma. ca. 1. omnis uentris caui uē cervicem in-
 star isthmi angustam præpositam significabat. Post Aristotelis uero
 seculum, ut idem Galenus lib. 5. de Male affe. locis cap. 4. scribit, ad
σινναρτηται, hoc est gulam tantum translata uox est.

APHORISMVS XL

Οκόσοισι πάλι τὸ ὑποχόνδριον πόνος γίνετ', ἅτις φλεγμονῆς, τὰ τέλεισι πυρετὸς ἐπιγενόμεν· ὅ λυα τὸν πόνον.

Docet in hoc aphor. Hippoc. qui dolores hypochondriorū à febre succedente sanari possunt, nēpe qui neq; à morfu, neq; à phlegmone sunt excitati. Accipitur autē uox Phlegmone hoc in loco cōmuniter pro omnib. calidis & dolorificis cū feruore tumoribus. Quā quidē in significatione ab Hippocrate passim usurpatur. Idem igitur illi quod φλογωσιs denotat, adeoq; in se erisypelata etiā, berpetas & carbunculos complectitur. Tria igitur genera dolorum hypochondriorum à febre succedente sanantur, nempe qui propter obstructionem, uel spiritum flatulentum, uel inaequalem intemperiem frigidam sunt. Quippe febris crassos humores obstructionem efficiens dissoluens et extenuans, flatuq; discutiens, atq; intemperiem frigidam corrigens, & ad aequalitatem perducens, dolores sanat.

APHO-

APHORISMVS XLII.

Οκόσοις διακύνει τι ἐν τῷ σώματι μὴ ἀποσημαί-
ται, τουτέστι διακύνεται τοῦ ὕνους, ἢ τῷ τόπῳ, οὐκ
ἀποσημαίνεται.

Quibus suppuratio aliqua in corpore abdita
non innotescit, ijs propter crassitudinem uel pu-
ris, uel loci delitescit.

DVabus de causis pus in aliqua corporis parte natum occul-
tari posse, hoc in aphorismo Hippocrates docet, nempe de causis
propter puris uel loci male affecti crassitudinem. Si enim pus cras-
sum fuerit in profundo manens, nunquam ad circumferentiam mo-
uetur & tumorem excitat, qui nos puris illic latentis commone-
facere queat. Sic quoq. cutis ipsa sub qua pus coaceruatur, si cras-
sior et densior fuerit, ut est ea quæ in calcaneo existit, in tumorem
attolli non potest, ideoq. nos latet. Quare Philotheus non inepte
ἀποσημαίνει interpretatur ἀποκρυφύεται, id est eminentiam quan-
dam præ se fert. Vt cumq. autem oculorum adiumento puris gene-
rationem deprehendere nobis non liceat, sunt tamen duo alia si-
gna quibus id ipsum cognoscere certò licebit, nempe dolor & fe-
bris. Hinc suprà dixit: Dum pus generatur, dolores ac febres acci-
dunt magis, quàm iam confecto.

Pus duab.
tari posse.
propter puris
uel loci male
affecti crassi-
tudinem. Si
enim pus cras-
sum fuerit in
profundo man-
ens, nunquam
ad circumferen-
tiam mouetur
& tumorem
excitat, qui
nos puris illic
latentis commo-
nere facere
queat. Sic quoq.
cutis ipsa sub
qua pus coaceru-
atur, si cras-
sior et densior
fuerit, ut est
ea quæ in calca-
neo existit, in
tumorem attol-
li non potest,
ideoq. nos la-
tet. Quare Phi-
lotheus non ine-
pte ἀποσημαί-
νει interpretatur
ἀποκρυφύεται,
id est eminentiam
quandam præ
se fert. Vt cumq.
autem oculorum
adiumento puris
generationem
deprehendere
nobis non liceat,
sunt tamen duo
alia signa quibus
id ipsum cognos-
cere certò lice-
bit, nempe dolor
& febris. Hinc
suprà dixit: Dum
pus generatur,
dolores ac febres
accidunt magis,
quàm iam confecto.

APHORISMVS XLIII.

Εν τοῖσι μὲν ἐκ τοῦ ἰκτερός τὸ ἥπαρ σκληρὸν γινώσκει, πονηρόν.

Morbo regio correptis iecur durum effici,
malum est.

DVriciem iecoris in morbo regio accidentem, hoc loco Hip-
pocrates malum esse inquit. Significat enim hæc ipsa uel
inflammationem, uel durum tumorem in iecore esse: quorū utrun-
que malum & letale est. Morbum aut̄ regionis iecoris inflam-
matione ortum, esse malum, sect. one. 4. apho. 61. & 64. copiose
demonstrauimus, ut non sit opus explicatione fusiore.

Duricies ie-
coris in
morbo
regio.

APHORISMVS XLIII.

Οκόσοις ἀσθενήσας ὑπὸ δυνάμει αἰσιντείνης ἀλίσκονται,

ΥΥ ΤΟΥΤΟ

του τίσιν ἐπιγιγνομίνας μακρὺς δυσεντερίης, ἢ ὕδρωϊ
ἐπιγίνεται, ἢ λευεντερίᾳ, καὶ ἀπόλλυται.

Quicumq; lienosi à difficultate intestinorum
corripiuntur, ijs longa difficultate intestinorum
facta, aut aqua intercutem, aut intestinorum leui-
tas succedit, & moriuntur.

Lienosi. **V**T plenius hic Hippocratis sermo intelligatur, animad-
uertendum Lienosos ab eo dici, quibus longo tempore lien
obduratus fuit. Quod in Commentarijs Galenus testatur dicens,
σπληνώδης οἷσι τοῖς σπλῆνα χροῖται ὑπερμερῶς χροῖται. Et Philothe-
μι, σπληνώδης οἷσι τοῖς ἐκ τῆς περὶ ὕλης καὶ μελαγχολικῆς χροῖται πρὶ τὸν
σπλῆνα. Lienosi sunt, qui in liene habet tumorē ex melancholico
humore natū. Hi itaq; si capiūtur à difficultate intestinorū brevī,
à morbo liberantur, quod per eam uacuentur crassi & melancho-
lici lienem obsidentes humores. Sin longa difficultate intestinorū
corripiuntur, ex multa uacuatione iecur debilitatur, & refrigera-
tur, fitq; hydrops. Aut ventriculus & intestina ab immodica uac-
uatione leduntur, & fit leuitas intestinorum, & moriuntur, ut
copiosius in Commentarijs Galenus ostendit.

APHORISMVS XLIII.

Οκόςοισιν ἐκ σπυγγορίης εἰλιός ἐπιγίνεται, ἐν ᾗ τῇ
ἡμέρᾳ αὐτῇ ἀπόλλυται, ἢ μὴ πυρετοῦ ἐπιγιγνομένου ἀλλ'
τὸ οὐρον ἐνῆ.

Quibus à stillicidio urinæ ileos superuenit,
intra septimum diem moriuntur, nisi febre succe-
dente urina satis effluat.

IS aphorismus uehementer est obscurus, adeo ut Galenus etiam
fessus sit se non satis intelligere ea quæ in illo Hippocrates tra-
diderit, ut patebit legētibz eius Cōmentarios, in quibus ueterū in
hanc sentētiā expositiones prolixè conuellit. Nobis sanè uidetur
particula ἢ, hoc loco idē quod καὶ, id est post significare. In qua
etiā significatione supra hāc sepe usurpauit, ut in sect. 4. aph. 4.
Sudor multum à somno factus, ut sit sensus: Quibus post urinæ stil-
licidium

Uelidū, quod ex crudis et frigidis humorib. natū est, ilcos succedit, (nā id diserte innuit per uerbum *παρὰ τὸν*) ij intra septimum diē propter immensos, quos ileos excitat dolores, & quod urina retinetur pereunt. nequeūt enim duobus maximis malis obistere: quare deuicta uolēt a istorū malorū uirtute, moriūtur. Si uero ileos non succedit stillicidīo urinae, sed febris, tum si satis urina effluerit, non moriuntur, sed à malo liberantur. Febris enim sua caliditate humores crassos concoquit et extenuat, ut subinde cōmodius per urinae meatus uacuari possint. Hæc quidem commoda & ueritati cōsona esiet interpretatio. Sin aliā effinxerimus, hāc nimirū ut durāte simul ileo, succedēs febris malū soluat, manifeste falsum asseremus. Nam quū febris tunc nō fieret nisi propter inflāmationem ileū excitantē, quāto certe febris tū maior et grauior esset, tāto quoq; magis augetetur inflāmatio, cuius febris symptoma est. Ad crudorū autē & frigidorū humorū extenuationē ac dissolutionem, febris satis uehēmēs requiritur. Febris autē uehēmēns nō nisi magnā ac uehementē inflāmationē, quæ haud dubie egrū interimet, sequetur. Nō poterit igitur febris succedēs, utcūq; urina satis fluat, egrū ab interitū uindicare. Liberabit quidē à stillicidīo, ut uihilominus ab ileo quē inflāmatio, quod febris satis indicat, exci-
tauit, eger morietur. Quare nostrā præstat sequi expositionem.

ANNOIATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Vomitus stercoris aduenit, etc.) De qua re aliqua anno tabimus infra in sect. 7. aph. 10. Interclusa uia.) Græce *ἀποκλεισμένη* οὗτος τῆς κάτω διόδου, interclusa inferiori uia. Stercoris sicci.) Græce est *λέπρον σκληρὰ*, stercoris duri, nullo certe sensus discrimine. Est enim aridū stercus etiā durū. Atq; tenaciū.) Græce *ὁ γλοιχευόμενος* aut tenaciū. Quod uidetur omnibus.) Adijciendū, propemodū. Græce enim est, *ὡς ἐν τῷ σκληρῷ ὡσεὶ ἀλεῖται*. Ex cōpressionē in intestinis.) Addendū, nōnullis. Græce enim legitur, *ὡς τῶν τῶν ἰσχυρῶν*. Vsq; adilia.) Græce *μὴ τῶν ὑποχονδρίων*, usq; ad hypochondria. De quo errore interpretis iā crebro diximus. Neq; enim neq; si legitimus.) Abundat alterum neq;, quū Græce legatur *ὅτι γὰρ ἀγνώστου ἐστὶν ἀφαιρημένον ἀπὸ τοῦ ἵκτου*, neque enim an legitimus sit aphorismus dicere possum.

Interpretis
erratum.

APHORISMVS XLV.

ΕΛκτα ὁκτα ἐνιαύσια γίνονται, ἢ μακρότερον χρόνον
ἔχουσιν, ἀνὼ γνη οἷον ἀφίσταται, καὶ τὰς οὐλὰς κίχας
γινώσκει.

Quæcunque ulcera annua sunt, aut longiore te-
pore durāt, in ijs os abscedere, & cicatrices cauas
fieri est necesse.

CAusam hoc in aphorismo exponit Hippocrates, cur ulcerū
que annū integrum, aut longius tempus durauerunt, cica-
trices caue fiant. Nam quū hæc ipsa sint maligna, necesse est ut nō
tantum caro ipsa, uerumetiam os quod carni subiectum est corrū-
patur, & abscedat. Eo uero abscedēte, quum non possit regigni a-
liud, ut dictum est suprà in apho. 19. huius sectionis, necesse est ut
cicatrix, propter os deperditū, caua fiat. Atq; hæc quidē breuis et
plana est huius sententiæ explicatio, quā Galenus in suis Commēt.
copiosius tractat. In quibus nihil est quod moneamus, nisi quod in-
terpres non satis significāter dixerit, passio implicata, quū Græcè
sit ἡ περιπλοκή, malū cōplicatum, compositum ue. Multa
autē ad huius loci intelligentiā conducentia reperiēt studiosi li. 3.
The. meth. ca. 9. et 10. Dein ubi interpres habet, uocatur autē &
anthrax, Græcè est, ἀκλῆτος ἄτις ἢ ἄβλας, uocatur autem aliquod
etiam anthrax. In fine pro crassitudinem, significantius conuerteret
amplitudinem.

APHORISMVS XLVI.

Οἱ ὅσοι ὑβόι ὁ ἀδματῶ, ἢ βυχὸς γίνονται πρὸ τοῦ
ἐκς, ἀπώλωνται.

Qui gibbi ex asthmate, aut tussi fiunt ante pu-
bertatem, intereunt.

Gibbi. **Q**ui sint proprie gibbi, eorūdemq; causas, Galenus in Com.
et in expositionibus suis in librū Hippocratis de Articulis
copiose docet. Et nos nonnulla suprà de ijs diximus in enarratione
aphorismi 40. sectionis secūde. Abunde quoq; hæc Hippocratis
sententiā Galenus explicauit, ut non sit necesse nostra cōmentatio
ne, Secū-

ne. Sensum igitur tantū illius disertē exponemus, adiecta eiusdē ratione. Vult certe Hippocrates, q. hi qui ante pubertatē ex asthma-
te, aut tussi, gibbi sūt, cito moriantur. Quippe thorax in ijs male
affectus nō potest cū corde et pulmone augeri. Quū igitur pulmo
unā cū corde in gibbis istis augeatur, locus uero continēs minor est
ficiatur, necesse est breui tēpore tantā fieri spiritus difficultatē, ut
homo intereat, quēadmodū fusissime Galenus in Com. docet. Quo
circa hæc uerba πρὸ τ' ἔβη, id est ante pubertatem, ad præcedentia
sunt referenda, et cōma post ἔβη subijciendū, quod interpretes non
uidētur animaduertisse. Sic autē esse legendū, uerba Galeni in Cō.
evidenter testantur dicentis, ἀλλὰ νῦν γὰρ πρὸ τ' ἔβη ὁ βρογχίτης ἐκ
ἀσθματος ἢ βηχί, διαφθίρειται φασὶ τὰ γῆρας. Sed nūc quidē eos qui ante
pubertatem ex asthma te aut tussi gibbi facti sunt, cito mori ait.

ANNOTATIONES IN COM-
mentarios Galeni.

Conuexos.) Græcē est κυρτός. Regibbū.) Græcē λοφιδόν, recur-
uum, repandū ue. Sed hæc quidē.) Nēpe gibbū & recuruū, illa ue-
ro, κυρτόν & καυῖ. Recurua sūt.) λοφιδόν. Neq; enim uult.)
Græcē, ὁ καὶ ὤλετ, neq; enim potest. Vnā cū alijs.) Græcē est, ἐκ-
φῆς, deinceps. Difficilē.) Græcē, δυσπνεύμων, difficiliter spirantes.
Aliquando suppurari, etc.) Græcē est, ἀναγκαῖον αὐτοῖς ἵκνυσθαι,
πρὶν ἢ διὰ φθίρειν τὴν ἀσθμῶν, necesse est eis suppurari, aliquan-
do uero etiam interficere hominē. Quæ uero unā cū tussi.) Græ-
cē est, ὅσα δ' οἱ ἴσταν, ἅμα βηχί, quæ uero, ut dixi, unā cum tussi. Cū
difficili anhelitu.) Græcē, πρὸς δυσπνέειν, cū difficili spiratione. Ad
uitā opportuno.) Græcē est, ἐν ἱκαναίῳ χρόνῳ & τόπῳ, in loco tho-
racis opportuno. Anhelitus difficultatē.) Græcē, δύσπνοιαν, diffi-
cilem spirationem.

APHORISMVS XLVII.

οἷοςισι φλεβοῦμιν, ἢ φαρμακίῃ συμφέρει, τοῦτος τῇ
εὐπροσῆκον φλεβοῦμιν, ἢ φαρμακίῃ κινεῖν χρῆ.

Quibus sanguinis missio, aut medicamētum
purgās confert, his uerno tēpore sanguinē deira-
here, aut medicamēta purgātia adhibere oportet.

Vere esse uenam secandam, purgans ue medicamentum ex-
hibendum ijs qui adhuc sani sunt, agri autem nisi uacuen-
tur futuri sunt, Hippocrates hoc in loco docet. Vnum enim tem-
pus, quum sit temperatum, ut sectione tertia demonstraui-
mus, ad corporis per sanguinis missionem aut purgationem aptissimum ex-
istit. Id quod Philotheus ijs uerbis innuere etiam uoluit. *ἰσχυρὸν ἐστὶν ἡ ἀφαιρέσις τοῦ αἵματος ἐν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ὅταν ᾖ τὸ σῶμα ἐν τῇ μέσῃ ἡλικίᾳ, καὶ οὐκ ᾖ ὑπερθερμὸν οὐδὲ ὑποθερμὸν, ἀλλὰ μέτριοις ὑποκειμένη, quoniam tum non est calor qui corporum ef-
ficiat dissolutionem, neq; frigus humorum concretionem asserens,
non inaequalitas uires perturbans, sed potius medium temperamē-
tum. Legitur autem perperam in omnibus ferē Philothei exempla
rib. *ἰσχυρὸν* pro *ἡμέριον*, non sine magno errore, neq; enim frigus mor-
dacidatem humorum, sed concretionem potius efficit, atq; adeo fi-
xos & ad uacuationem ineptos reddit humores, ut uidere licet a-
pud Galenum lib. 1. de Simpl. medi. facul. ca. 17. Falsam lectionem
secutus est quoq; Brascauolus in suis Commentarijs, de quo sanē mi-
ror, quandoquidem a frigore humores mordaces fieri planē ratio-
ni aduersetur. Quod autē uerna sanguinis detractio multos a mor-
bis praeseruet, uarijs exemplis Galenus in Com. suis ostendit.*

ANNOTATIONES IN COM-
mentarios Galeni.

Plenitudinis passionibus.) *Gracē est, ἡ ἀφαιρέσις τοῦ αἵματος, si plenitudinis morbis. Nos plurimos ita seruauimus. Quod multis etiam ostēdit ca. 7. li. de Curā di. ra. per sang. missionē. Et in libello cui titulus est, Quos purgare oporteat. Ex acritudine eorū quae excernūtur, etc.) Sic aloē quoq; aperit ora uenarū: id autē minime facit per se et primo, sed ex accidēte, quia nimirū expurgat per inferiora bilē, quae sua acrimonia subinde hēmorroidas aperit. Circa finē ueris.) Quia ut anteuertamus ne febres aestiuo tēpore acci-
dāt, circa finē ueris purgare oportet. Quae ex crassīs humorib. ge-
nerātur, circa ueris initia. Eius rei rationē reddit Galenus sectio-
ne prima, Cō. 15. apho. ad quem quidem locum lector ē alegantius.*

APHORISMVS XLVIII.

Τοῖσι αἰσθητέοις αἰσθητέοις αἰσθητέοις αἰσθητέοις, ἀγνόη.

Li no

Lienosis difficultas intestinorum succedens, bono est.

Satis superq; hæc Hippocratis sententia supra est explicata, ideoq; uberiore enarratione non eget. Fuit autem ordine 43.

APHORISMVS XLIX.

Ὅσοι ποδαγρικά νοσήματα γίνονται, ταῦτα ἀπὸ πλε
γμύναντα ἐν τρισὶν ἡμέρησι ἢ πενήντα.

Podagrici morbi, intra quadraginta dies sedata inflammatione finiunt.

Quis sit perfecte solutionis podagricarum inflammationum terminus, hoc in aphorismo docet Hippocrates, eas intra *Terminus* quadragesimum diem finiri dicens: id quod uerū est, quemadmodū solutionis in Com. etiam monet Galenus, si medicus omnia recte fecerit, et e- podagrica- ger illi obedierit. His itaq; duob. accedentibus, simpliciter uerū sen rum inflame- tentia Hippocrat. erit. Nullo enim prædictorū aberrante, si cri nō mationum. potest quin intra quadragesimū diē finiatur podagrica inflāmatio, Musa notā- ut copiose in Cō. suis Galenus monstrat. Quare minime opus erat tur.

Musa hoc loco producere nescio quas inutiles distinctiones. Neq; enim Hippocrat. negat ante quadragesimū diē interdū finiri posse podagricā inflāmationē, quū dicat eandē intra quadragesimū diē cessare. Quod autē hodie sæpe terminū ab Hippocrate præscrip- tum excedat inflammatio podagrica, partim agrotantis, partim e- tiā imperitorū medicorū culpa accidit. Proinde perperā etiā, Cal- Calui con- mi conuersionem, passim monstratissimā existētem, secutus Musa, uersio mon- Hippocratis uerba ex libro eiusdem πρὸς γέλυτον citat, quum in ijs strosissima.

non habeatur dictio plerūq;. ita enim Hippocrates illic scribit, *ὅσοι ποδαγρικά νοσήματα γίνονται, ταῦτα ἐν τρισὶν ἡμέρησι ἢ πενήντα καίονται.* Quicūq; morbi podagrici sūt, hi intra qua- draginta dies sedata inflammatione finiuntur. Quam quidem sen- tentiam eo libentius citauī, quod magnam lucem aphorismo quem nunc enarramus affert. Diserte enim ostendit, Hippocratem hic tantum loqui de termino inflammationis, quum dicat ἀπὸ πλεγμύναν- Hippocra- τα καίονται. Quamquam omnia exemplaria, etiam ea quæ ex Fro- tis locus- beniana prodierūt officina, falso legant ἀπὸ πλεγμύναντα. Hinc erroris emendatur.

quoq;

Quibus bene ualentibus dolores capitis repente accidunt, statimq; obmutescunt, & stertūt, intra septem dies pereunt, nisi febris apprehendat.

ET hæc Hippocratis sentētia ad prædictionis partem spectat. correptos enim ab apoplexia mori intra septimū diem, nisi febris eos corripiat, docet, inquit: Quibus sanis & adhuc illefas actiones omnes habētibus, subito dolores capitis accidunt, statimq; muti fiunt, actionibusq; uoluntarijs destituuntur, & stertunt, intra septimū diem pereunt, nisi febris satis ualida, spiritus flatuosos, & humores pituitosos dissoluēs & extenuans, succedat. Hinc ut idipsum innueret Hippocrates, in lib. 2. de Morbis, ubi præsentē sententiā repetit, hanc febrem ignē, caloris uehementiā significare uolens, nominauit. Verba eius ita habent, ἡ φανερὸς ἐστὶν λαμπρὰ τὸ τοῦ κεφαλῆ, καὶ παρὰ χεῖρα ἄφρονες γίνονται, καὶ ἀναπνέουσι στυγνὰ, οὗτοι ἀποθνήσκουσιν ἐν ἑπτὰ ἡμέραισι, ἢ μὴ μὲν πῶς ἐπαλάβη. Si dolor repente caput inuadit, & cōfestim mutus fit, et imbecillior seipso, is intra septē dies moritur, nisi ipsum ignis ualidaue febris corripiat. Quū uero abūde satis hic aphorismus à Galeno sit enarratus, non est cur in eo explicādo nos lēgiore esse deceat. Hoc tamen adijcere in præsentiarū placuit, quod locus primus qui citatur in Commētarijs, est in sect. 2. aph. 42. Alter in lib. 3. de Male. affect. locis cap. 10.

APHORISMVS LII.

Σκοπεῖν δὲ χρὴ καὶ τὰς ὑποφασίας τὸ φθαλμῶν γὰρ ποῖσι
ὑπνοῖσι. ἢ γὰρ πῶς φαίνεται συμβαλλομένων τῶν βλα-
φέρων τῷ λόγῳ, μὲν ἐκ διαρροῖας ἐόντι, ἢ ἐκ φαρμακοπο-
σίας, φλαυρον τὸ σημεῖον, καὶ θανάτῳ δόδω σφόδρα.

Considerare oportet oculorū per somnū susce-
ptiones. Si quid enim cādide partis cōmissis palpe-
bris apparet, neq; ex alui profluuiō, neq; ex pur-
gātis medicamenti potione istud contingat, prauū
est signum, & admodum exitiale.

Est & hic aphorismus ex numero corū qui ad prædicendi ar-
tem pertinet: quippe docet quomodo ex cādida oculorū par-

te per somnos palpebris cōmissis apparēte, malum & exitiū inter-
dum agrotātis prædici possit. Nam significat hoc symptoma inbe-
cillitatem palpebras mouentis facultatis, modo nō præcesserit alui
fluor, aut purgantis medicamenti potio, aut uehemens tristitia, aut
uigilia, aut alimenti in.igentia, aut sanguinis eruptio copiosa, aut
simpliciter quæuis alia immodica uacuatio, quemadmodū in Cōm.
Gal. fusius docet, et lib. 1. Prognost. 14. ubi ad uerbū hæc sentētia
repetitur. Est itaq; candidi oculorū palpebris cōmissis in somno ap-
paritio signū exitiale, quoties non sit à causa aliqua externa. extre-
mam enim tum facultatis cerebri motricis imbecillitatē portendit.

Candidum
oculorū com-
missis palpe-
bris appa-
rens, quando
exitium præ-
se fert.

APHORISMVSVS LIII.

Αἱ παραφροσύναι αἱ μὲν τὰ γέλωτ' ἐκ γινόμεναι, ἀσφα-
λέστεραι, αἱ δὲ μὲν τὰ ἀπουδῆς, ἐπισφαλέστεραι.

Deliria quæ cum risu accidunt, tutiora sunt: quæ
uero serio, periculosiora.

AD præfagiendum & hæc Hippocratis sententia conducit,
ut scilicet sciamus quæ deliria sint secura, et contrā quæ pe-
riculosa. Quippe quæ cum risu fiunt, securiora & minus periculo-
sa sunt, quod nimirum à sanguine parum adusto, aut sola caliditate
sine uitioso, Gal. in Cōmentarijs teste, humore procreantur. Quæ
uero serio quodam fiunt, periculosiora sunt, quod scilicet ex atra
bile, quæ ex flaua bile superaffata procreata est, nata sint. Quid
multa? Deliria cum risu orta, quod ab humore aut qualitate minus
praua cōcitantur, minus sunt periculosa: quæ uero serio, id enim est
μετὰ σπουδῆς, fiūt, periculosiora, quod à prauo humore genita sint.

μετὰ σπου-
δῆς.

ANNOTAT. IN GAL. COMMENT.

Ex ebrietate.) Græcè, ἐπὶ οἶνῳ πόσεισι, ex uini multa potatione.

Ex sanguinis fece.) Græcè, αἱματός ἰλύος καὶ τρυφῆς, ex limo &
fecce. In alijs locis de atra bile.) Suprà potissimū sect. 3. Cōment.
21. Nondum atrā bilem.) Vt dictū est sect. 4. aphoris. 21.

APHORISMVS LIV.

Ἐν τοῖσιν ὀξείσι πάθεσι τοῖσι μετὰ πυρετῶ αἱ λαυθυμώ-
στες ἀνάπνοαι, λαγνῆ.

In acutis morbis qui cū febre affligunt, luctuo-
se

ſæ ſpirationes malum ſignificant.

Luctuoſas ſpirationes in acutis morbis qui cum febris affligunt, eſſe malas, hoc aph. docet Hippocrates. Sūt autē luctuoſæ ſpirationes, quæ in medio ſui interrumpuntur, atq; adeò luctui ſimiles exiſtūt. In lib. 2. Epid. ſect. 3. et lib. 6. Epid. par. 2. aphor. 5. id genus ſpirationis *διπλὴ εἶσω ἐπαυσιμότης, καὶ ἐπὶ πνεύσει*, id eſt ingeminatā intrō reuocationē, & iteratā ſpirationē. lib. 2. Viſt. acn. morb. aph. 4. 7. *πνεῦμα παρορτιζόμεν* & ſect. 4. aph. 68. *πνεῦμα παρορτιζόμεν*, id eſt ſpirationē ſubſiſtentem appellat. Ea uero ſi in acutis morbis cū febre affligētib. accidit, malū portēdit. Quippe muſculo rū et neruorū præ ſe fert duriciē, uel uirū imbecillitatē, uel doloriſcū aliqūē uel cōuulſoriū affectū, quemadmodū in Cōm. ſuis fuſius docet Gal. Hinc eſt quod ſuprà dixerit: In febr. ſpiratio ſubſiſtēs, malo eſt: cōuulſionē enim ſignificat. In cuius ſentētiæ enarratiōe multa ad inſtitutū faciētia diximus. In cōmēt. Gal. ubi interpres cōuertit, pectoris ſimilē cōuulſioni diſpoſitionē, Græcē eſt *σπασμώδης τὴν τῶν μυῶν τῆς θώρακος διαθεσίς*, cōuulſoriū aliqūē muſculorū thora- cis affectū. Et ubi trāſtulit, uult tactā: Græcē eſt, *εἰς κρούειν*, dictā.

APHORISMVS LV.

Τὰ ποδαγρικά τὸ ἡρῶ, καὶ τὸ φθινοπώρου καινέται, ὡς ἐπὶ τὸ πάλιν.

Podagrici morbi uere & autumnno, magna ex parte mouentur.

Podagricos morbos uere & autumnno magna ex parte moueri & excitari, hoc in aphorismo docet Hippocrates. Quippe cū τῷ ἡρὶ θέρμῳ ὄντι συμμετέτρως τῆς προσωαχέσεως οὗ χερῶν ὕλης γίνεται, καὶ ἀποδιείδεται ἀπὸ τῶν ἰσχυρῶν τέπων, ἐπὶ τὴν ἀσθενείαν, τοῖς ἐπὶ τὴν πόδας, uere mediocriter calido exiſtēte, materiæ per hunc mem antea cōgeſtæ fit effuſio, et à ualidiorib. partib. ad imbecillas, nēpe pedes, detruditur, ideoq; minime mirū tum podagricos et articulares morbos excitari. Quod in autūno excitātur podagrici morbi, duplici fit ratiōe, Philoth. autore. Primò, quod uitiōſi humores in æſtate propter fructuū eſum coaceruati, tū ad imbecilliores partes decūbunt. Secūda cauſa eius eſt inæqualitas, quæ horū aliorūq; citentur.

Magna ex multorum morborum causa esse solet, ut in sectione tertia dictum est, parte. Quod autem dixit magna ex parte, non temere est factum. interdum enim hyeme et estate morbi podagrici fiunt, sed hoc rarius est.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Superius in enumeratione uernalium, &c.) Sectione nimirum tertia aph. 20. Qualitate extranea.) Græcè est, τῷ τῆς ποιότητος ἀλλοτρίῳ, aliena qualitate, hoc est cacochymia. Sæpe enim qualitas apud Galenum pro cacochymia usurpatur, seu differētia humoris molestantis et pravi, quemadmodum in explicatione aphorismi qua. secūdi primæ sectionis copiose à nobis est demonstratū. Et certe ex ijs quæ præcedūt palam fit, hic qualitatem sumi pro cacochymia. Secundū alterū enim solū, hoc est qualitatem alienā, seu humorū pravi tatem, in autūno excitari dolores articularū, ait in fine Cōm. sui Gal. Id quod paulo antè ijs uerbis efferre uoluit. παρὰ φύσιν γὰρ μὲν οὖν οἱ τῆς αἵματος τὰ φθινοπωρινῶν, οἱς αὖ ἐν τῷ θέρε κατὰ τὴν εὐνοίαν οὐκ ἐξαισθητοῖς κακοχυμία. excitatur autē quādoq; et autūno, ijs utiq; quibus in estate, hoc quo maturantur fructus tempore, aliquis uitio suis succus cacochymia uel coaceruata fuerit. Ita ut nihil sit certius quā alienā qualitatem hoc loco significare humoris pravi speciem aut differētiā. Quod hic monuisse placuit propter parū peritos, qui fortē à nuda qualitate fieri posse articularū dolores existimarent.

Articularū dolores non sunt à nuda qualitate.

APHORISMVS LVI.

Τοῖς μελαγχολικοῖς νουσημασίῃς ἐς τὰς ἐπικίνδυνους αἰετοσκοπίους, ἢ ἀποπλησίῃς τῶν ματῶν, ἢ ἀσπασμῶν, ἢ μανίῃς, ἢ τύφλωσιν σημαίνει.

In melancholicis morbis ad has partes decubitus sunt periculosi. aut enim apoplexiam, aut cōuulsionem, aut furorem, aut cæcitatem significant.

Quatuor modi periculi si mutationis melancholicorum humorum.

Quatuor esse mutationis melancholicorum morborū modos periculosos, hoc in aphorismo Hippocrates monstrat, quum nimirū ad cerebri uentriculos, neruos, ac cerebri substantiā uel mēbranas eiusdē, uel ad oculos decubunt, melancholici humores. Si enim

ad cerebri uentriculos deferuntur, apoplexiā: si ad ueruos, cōuulsio-
nem: si ad substantiam aut membranas, supra modum exustus, aut
putrefactus melancholicus humor translatus fuerit, furorem: si ad
oculos, cecitatem parit. Non autem temerē à nobis adiectum est,
supra modū exustus, aut putrefactus. nisi enim talis fuerit humor
melancholicus, non creabit furorem, sed potius melancholiam. Ad
furorem enim requiritur, ut in Commentarijs testatur Galenus, hu-
mor irritās ac mordicās, qualis est flaua bilis, aut melancholicus hu-
mor plurimum adustus, aut putrefactus. nam ita malignam quan-
dam etiam acrimoniam induit.

APHORISMVS LVII.

Απόπληκτοι ἡ μάλιστα γίνονται ἡλικίᾳ τῇ ἀπὸ τεσσαρά-
κοντα ἐπὶ ἑξήκοντα.

Apoplexia in ea ætate quæ est à quadragesimo
anno usq; ad sexagesimum, maxime corripiuntur.

DE ea hoc in loco apoplexia agit Hippocrates, quæ ex me-
lancholia oritur. quare precedenti aphorismo recte copu-
latur, quemadmodum etiam in Commentarijs suis Galenus signi-
ficauit. Quum itaq; hac ætate, quæ est à quadragesimo anno usq;
ad sexagesimum melancholia plurimū in corporibus nostris abun-
det, nihil mirū hoc tempore maxime fieri apoplexiā. Siquidē atra
bilis uentriculos cerebri sua crassitie obstruens, hæc ipsam efficit.

APHORISMVS LVIII.

Ἡ ἐπίπληξ ἐκπίσσει, ἀνάγκη ἔρποναι.

Si omentum procidat, ut putrescat necesse est.

PRO huius sententiæ intelligentia initio sciendum erit, omen-
tū esse membranā nullis fibris implicatā, simplicēq; sed mul-
tis abundantem uenis, arterijs, & neruis, & aliquā sui regione glā-
dosum sibi innatum habens corpus, & multū quoq; adipem. Græ-
cis ἐπίπληξ, & contractæ ἐπίπληξ dicitur, quod scilicet uentricu-
lo, Galeno li. 4. de Vsu part. autore, insideat, & ueluti supernatet,
innatumq; eius calorem foueat, ac tueatur. Arabib. Zirbus, uulgo
Retē appellatur. Hoc itaq; si abdomine, quod Græcis κοιλία dicitur
dicitur, uulnere exciderit, longoq; tempore haud repositum fue-

Omentum.

ἐπίπληξ.

rit, neceſſe eſt ut putreſcat. Quippe ut teſtatur Philotheus, facile acri ambiēti expoſitum patitur, adeoq; putreſfactioni obnoxium eſt. Quum itaq; quod excidii facile putreſcat ubi reductum & re-poſitum fuerit, ideo pars eius quæ nudata eſt, reſecanda & ampu-tanda erit: maxime ea quæ nigra & liuens fuerit, quemadmodum lib. 6. Ther. method. cap. 4. ubi ex profeſſo de omenti procidentia tractat, Galenus copioſius docet. Et Paulus lib. 6. cap. 52. Ex am-putatione tamen omenti hoc mali conſequitur homines, ut ſubin-de male concoquant. Quod Galenus exemplo cuiusdam gladiato-ris lib. 4. de Vſu part. cap. 9. oſtendit, in eū ſcribens modū: Quod lutem caſe faciendi gratia factum ſit omentū, euidenter diſcere licet in illis, quibus vulnērato abdomine omentum per vulnus excidit, deinde liuidum factum medicos partem læſam adimere cogit. Om-nes enim hi frigidiorē ſentiūt uentriculum, minusq; concoquūt, ac pluribus operimentis extrinſecis egent, et maxime quando in-ſigni fuerit magnitudine quod abſciſſum eſt. Quemadmodum cer-te & nos aliquando ſerē totum ipſum abſcidimus gladiatori cui-dam ita vulnerato. Homo autem ſanatus quidem conſeſtim eſt, ſed tamē adeo facile et patiebatur et ladebatur ab externo frigore, ut non ſuſtineret nudū habere ventrem, ſed lanis aſſiduē eſſet obuo-lutus. Hæc ille.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Extra peritonæum, id est membranam. Circ.) Hæc uerba, extra membranam abdominis interiorem, prorsus sunt expungenda.

Interpretis Græcè enim est, *ὑποβήναι τὸ πνεῦμα*, extra perito
error. nœum exciderit omentum. De hoc autem errore interpretis saepe
antea dictũ est: quare hic obiter tantũ meminisse satis sit. In parte
uentris superiore.) Græcè est, *ἔστι τὸ ἐν τῷ ὕπερθε*, in abdomine.

APHORISMVS LIX.

Οκόςοισιν ὑπὸ ἰχθῆλιν ὁ γυνὴ λουμῆοισι χρόνους ὀξῆσαι
 πρετὸ ἰχθῆλιν, κὶ πάλιν ἐμπύπῃ, ταῦτοισι μῦθαι ἐγγίνονται.

Quib. a coxendice infestatis diuturna coxa exit,
& rursus illat i, ijs mucres in ea parte nascuntur.

Causam

Causam hoc in aphorismo exponit Hippocrates, cur in coxendice diuturna coxa e sua cavitate exeat, et rursus ingreditur. Hoc ipsum enim ob pituitosum humorem, qui ligamenta articulationis humectat, & laxiora efficit, fieri ait, quem mucorē appellat. Coxendicem autem hoc loco non pro parte corporis, sed dolore ac malo quod eam partem infestat, accipimus.

Mucor.

Coxendix.

ANNOTAT. IN GAL. COMMENT.

His qui ita morbo laborant coxendicum.) Græcè est, τοῖς οὕτως διακειμένοις ἰσχιαδικοῖς, ijs qui ita affecti sunt in morbo coxendicum. Vel qui ita affecti sunt, ischiadicis. Quando autem coxā ait excidere, articulum coxæ debemus intelligere.) Hoc non temere monuit Galenus, quippe quum proprie loquendo, ut cap. 21. libri de Ossibus testis est Galenus, coxa non sit nisi os quod continet sinus in quos femorum capita inseruntur, certe excidere et incidere non potest. Adeo ut hoc loco minus recte dixerit Musa, os coxæ incidit et excidit. Caput quidē femoris quod coxæ inseritur, excidere et illabi recte dicitur, at non coxa quæ fixa est, & caput hoc in se recipit. Hinc Philotheus inquit, καὶ τὸ ὄσθον ἐξίσταται, καὶ πάλιν ἐμπίπτει ἐν κοιλίᾳ τοῦ μηροῦ, et inde exit et rursus illabitur caput femoris. Quare rectissime Galenus monuit, per coxam nō os ipsum quod excidere & incidere, ut comprehensum est, haud potest, sed τὸ κατ' ἰσχίον ἄρθρον, articulum coxæ potius esse inaudiendū. Quod autem per articulum caput sit intelligendum, & non cavitas, li. 1. Hippocratis de Articulis aphor. 1. Comment. in eum scribens modum ostēdit Galenus, ὅτι τῶν διαρθρωμένων ὀστέων ἀλλήλοις ἀρθρὸν ὀνομάζου εἶναι, οὐ τὸ ἐν ὑποδοχῇ κοιλίᾳ τοῦ ὀστέου τὸ τῶν πολλοῦ ὀστέων τοῦ ὀστέου πῆρας, ἀλλ' αὐτὸ τὸ πῆρας εἶναι. De articulationē inter se iunctorum ossium appellare articulum solere, non sinus qui alterius ossis caput in se recipit, sed ipsum quod inseritur caput, dictū est. In libro de Articulis.) Nempe aphorismo primo, cuius nūc etiam Commentarium citavimus.

Coxa.

Musa nota-
tus.

Articulus.

APHORISMVS LX.

Οὐόσοισιν ὑπὸ ἰσχιάδος γόγκλα μὲν οἰσιν χρόνιος τὸ ἰσχίον ὀξεία τοι, τὰ τέτοις τήκεται ὁ σκίλος, & χαλᾷται, ἢ μὴ λευθαῖσιν.

Quibus

Quibus à coxendice uexatis diuturna coxa excidit, ijs crus contabescit, & claudicat, nisi uratur.

Uisionis ef-
fectus.

Haec sententia cum superiori est neclenda, quod nimirum quid sequatur crebrum articuli coxae propter mucoris multitudinem exitum & ingressum ostendat. Nam mucoris copia frigiditate sua obstructionem parit, atq; adeo impedit ne nutrimentum illuc deferatur. Quo fit ut ἀρροφία laborans crus contabescat, et subinde claudicet, nisi uratur. Quippe ustio mucorem illapsum absorbit & exiecat, ac ligamenta solidiora efficit, neq; habitum naturalem reducit. Reliquum igitur est, ut deinde femoris caput à sua cavitate excidere nequeat. Quomodo autem facienda ustio, docet Paulus lib. 3. cap. 77. Et in libro 6. cap. 76. Aetius lib. 12. cap. 3. Celsus lib. 4. cap. 22.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Os contabescere.) Græcè est, ὀλίγων τὸ σκέλος, crus contabescere. In libro de Articulis.) Scilicet primo, aphor. 40. sequentibus. Vt etiam alijs.) Adjiciendum, omnibus. Græce enim legitur, καθὸ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπαγορεύεται.

Ι Π Π Ο Κ Ρ Α Τ Ο Υ Σ

ΑΦΟΡΙΣΜΩΝ ΤΜΗΜΑ

τὸ ἑβδόμου.

HIPPOCRATIS APHORIS-

morum sectio septima.

APHORISMVS PRIMVS.

Εν τῶν σῶν ὀξείσι νοσήμασι ψύξις ἀκροτελεῶν, κακόν.

In acutis morbis frigiditas extremarum partium, malum est,

T uniuersa propemodum hæc sectio ad prædicen-
di artem pertinet, ita hic quoq; primus eiusdem a-
phorismus, in quo, quid frigiditas extremarum
partium corporis in acutis morbis significet, osten-
dit. Significat autem exitium, nempe uehementis-
simam uisceris cuiusdam, uerbi gratia, iecoris aut uentriculi, inflam-
mationem, cuius calor instar cucurbitæ sanguinem ad se trahit, ut
abunde in cōmentarijs à Galeno est ostensum. Per acutos uerò mor-
bos, febres maxime continuas, et eas præsertim quæ ardentes per-
niciose uocantur, intelligit. Hinc est quod suprà dixerit: In non in-
termittentibus febribus si exteriores partes frigide fuerint, interio-
res uero uruntur, et sitim habent, letale est. In cuius quidem apho-
rismi enarratione multa diximus ad hunc locum attinentia, ita ut
non sit opus nos in hac sententia explicandis longiores esse. Ibidem
quæ sint extreme corporis partes, copiose etiam exposuimus.

Frigiditas
extremarum
partium cor-
poris quid si-
gnificat.

Acuti morbi

4. Aph. 48.

Intermittentibus febribus si exteriores partes frigide fuerint, interio-
res uero uruntur, et sitim habent, letale est.

In cuius quidem apho-
rismi enarratione multa diximus ad hunc locum attinentia, ita ut
non sit opus nos in hac sententia explicandis longiores esse. Ibidem
quæ sint extreme corporis partes, copiose etiam exposuimus.

ANNOTATIONES IN COMMEN-
tarios Galeni.

Quod magnis accidit uiscerum inflammationib;.) Græcè legitur,
μεγιστῆς σφοδρστάτους τῶν σπλάγχνων, uehementissimis uisce-
rum inflammationibus. Febres magna ex parte.) Græcè est, οἱ
πυρετοὶ τοῦ πλείονος εἰσι συνεχεῖς, febres omnino sunt continuæ. Sunt
enim febres morborum acutorum, ut testatur sect. 1. Aphor. Cōmen-
7. Galenus, inseparabiles, ita ut nulla unquam febris in acutis mor-
bis intermittens esse queat, ueluti fusius in enarratione loci Galeni
iam citati demonstrauimus. ut errasse hoc loco interpretem sit ma-
nifestissimum, τὸ πλείονος conuertentem magna ex parte, quandoqui-
dem omnes fibres acutorum morborum sint continuæ, ac nulla in-
termittens. Non igitur magna ex parte, sed semper continuæ erunt.

Febres mor-
borum acu-
torum sunt
inseparabi-
les.

Interpretis
lapsus.

APHORISMVS II.

Ἐπὶ ὀστέῳ νοσούντι σὰρξ ψελλιστὴν, κακόν.

In osse ægrotante caro liuida, malū significat.

Carnem liuidam propter os quod ægrotat significare malum,
hoc in aphorismo Hippocrates docet. Quippe immensam of-
fis putredinem, atq; adeo natiui caloris extinctionem præ se fert.

Caro liuida
quid signifi-
cat.

AA 3 liuidum

Liuidum autem colorem natui caloris extinctionem, ac quasi mortificationem partium significare, externum frigus abunde testatur, utpote à quo corporis partes omnes liuescant.

APHORISMVS III.

Ἐπὶ ἐμέτῳ λύγξ, καὶ ὀφθαλμοὶ ἐρυθροὶ, κακόν.

A uomitu singultus, et oculi rubri, malū portēdūt.

Singultus à uomitu excitatum, et oculos rubros malum significare, hac in sententia Hippocrates ostēdit. Cōiungit aut utrunq; malum, nempe singultum et oculos rubros, ut diserte quid hac ipsa portenderent nobis significaret, nimirū haud mediocrem uel cerebri uel uentriculi inflammationem, quemadmodū copiosius in cōmentarijs suis docet Galenus. Quod ideo monere uoluit, ne quis putaret perpetuū singultū significare prædictarū partiū inflāmationem. Nam si citra oculorum ruborem ficeret, post uomitū, inanitionem magnam præse ferret potius quā in flāmationem. Quare ut Hippocrates sententiam suam nobis planē exponeret, adiecit, et oculi rubri. Hi enim, ut ait Philotheus, ἀφαιμένοι τὸν ὕλην καὶ διατεταμένοι οὐκ ἔστιν, ὁ ὀφθαλμὸς γίνονται, materiam excipientes, et similiter affecti, rubri fiunt. Hoc autē inflāmatione in cerebro existente præcipue accidit, quemadmodum in suis cōmentarijs Galenus indicauit. In ijs ubi interpretēs conuertit, nonnunquā os eius: Græce est, οὗς τὰ νοσήσασκεν, ut plurimum autem os eius, et c.

APHORISMVS IIII.

Ἐπὶ ὕδατος φοβέου, κακόν.

Post sudorem horror, minime bonū significat.

Horrorē post sudorem esse malū, hoc loco Hippocrates ostēdit. Nam sudor qui egrotantem à morbo non leuat, aut imbecillitatem excreticis facultatis, aut materie noxie copiam significat, ideoq; hunc statim horror sequitur, utpote uniuerſis noxijs per sudorem non expulsis, sed iuxta sensibiles partes haerentibus. Horror igitur qui sudori succedit, malam indicationem significat, iuxta Hippocratis dictū lib. 2. Epid. sect. 2. quod à Galeno citatur in cōmentarijs, iniquentis: Signa iudicatoria non iudicantia, nonnulla morum, aliqua uero malam indicationem portendunt.

APHOR.

APHORISMVS V.

Ἐπὶ μανίᾳ δισώντες ἐν, ἢ ὕδαρ, ἢ ἐκτασις, ἀγαθόν.

A furore difficultas intestinorum, uel aqua inter cutem, uel mentis alienatio, bona est.

HAcc quidē sententia. ut superiores omnes, ad prædicendū artem spectat. In ea enim Hippocrates ostendit, quod bonū sit si a furore fiat difficultas intestinorū, uel hydrops, uel uehēmēs mentis alienatio. Signū enim est, ut in cōmen etiam Galen. testatur, noxios humores a capite ad inferiora transferri. Nam si illi ipsi ad uentrem & intestina defluerint, difficultatem intestinorū efficiunt. Si ad iecur, eius facultatis sanguinem procreantis imbecillitatē pariūt, quā subinde aqua inter cutem sequitur. Vtrumq; igitur tā dētum malum, bonum est: non quidem simpliciter, sed collatione ad id quod præcessit. Vt idem hoc loco bonū significet, quod melius. Quo pacto etiam sumebatur supra sect. 4. aphor. 25 Bonum præterea est si furorē ἐκτασις, hoc est alienatio mentis uehēmēs, qualis sit in ijs quibus paulo post futura est iudicatio, accidit, sequatur. Significat enim naturam in hoc esse, ut noxios humores iam concoctos paulo post per iudicationem euacuet. Sic quoq; Philotheus ἐκτασις interpretatur, esse hoc loco λίνισιν καὶ ταράχῃ μείλλονσιν ἐπινοῶν, motum ac perturbationem quæ iudicationem est factura. Et certe huic expositioni Galenus etiam subscribit. Quam nisi sequamur, necesse erit Hippocratis sententiam falsam esse dicamus.

APHORISMVS VI.

Ἐπὶ νόσῳ πολυχρονίᾳ ἀσισί, καὶ ἀκρίστοις τροφαῖσις, κακόν.

In diuturno morbo cibi fastidium, & sinceræ de iectiones, malum ostendunt.

QUod in sectione sexta aphorismo tertio speciatim de difficultate intestinorū diuturna dixit, hoc in uniuersum de omnibus longis morbis nunc pronunciat Hippocrates, nempe fastidium cibi in his malum ostendere: concoctricis enim facultatis imbecillitatem præ se fert. Ea autē imbecilla existente, nutriri corpus haud potest, sed quotidie imbecillius fit: ideoq; uirtus imbecilla ad finem morbi, qui diuturnus est, perdurare nō potest. Significant & in ijs mor-

Sinceræ de his malū, sinceræ, et quæ nullo aquosos sibi permixtos humores habent deiectiones. nam omnē naturā humiditatē à febrili calore esse exuisti, ut Galenus etiam in cōmentarijs monstrat, indicant. Quid sit aëritia, et ita, seu aëritia, in expositione suprà citati aphorismi diximus.

APHORISMVS VII.

Ἐκ πολυποτίου γίγῃ, καὶ παρὰ φροσύνης, κακόν.

A multa potatione uini rigor & desipientia, malum portendunt.

SAcpe accidit ut à uini potatione aliquis desipientia corripitur, quemadmodū in ebrijs liquidū apparet. Hec tamen non admodum magni momenti malū præ se fert. Verum ubi simul etiam rigor à multa uini potatione extinctionem. Quod aut uinum non semper ea malum monlesciat animal, luculentia similitudine, cuius etiā hic in cōmentarijs strant. meminit, Galenus lib. 3. de Temp. cap. 3. ostendit inquit: Proinde nec uinum non uinum ipsum semper calefacit animal, æquē ut nec oleum flammam semper cale accendit, tametsi aptissimū est ignis nutrimentum. Imò si imbecille facit. & exigua flūme confertim multū oleum infundat, suffocabis eam,

- » prorsusq; extinguēs, potius quā augebis. Sic igitur et uinum, ubi
- » plus bibitur quā ut uinci possit, tantū abest ut animal calefaciat, ut
- » etiam frigidiora uitia gignat. Hec Galenus. Quapropter ut Hippocrates significaret hanc noxā uini, rigorem desipientiæ cōiunxit.

APHORISMVS VIII.

Ἐπὶ φύματος ἔσση σήψις, καὶ κλύσις, καὶ λεπτοὺ χίνηται.

A tuberculi interna ruptione exolutio, uomitus, & animi defectio eueniunt.

QUæ symptomata sequantur internā tuberculi ruptionē, hoc loco Hippocrates monstrat. Internam autem ruptionem uo interna cat eā, Galeno in cōmentarijs teste, quæ in uentriculū fit. Hanc enim uo. solam uomitus consequitur. Quare quā reliqua duo symptomata, nempe exolutio & animi defectio, omnium ruptionū cōmunia sint, ut disertē se hic tantū de eo tuberculo cuius ruptione in uentriculū fit, loqui significaret, tertium adiecit symptoma, nimirū uomitū. Hic enim

solum

solā que in uentriculū sit ruptionē cōsequitur. Quir uero ruptionē tuberculorū sequatur exolutio, & animi defectio, Galen. in cōment. exposuit. Philotheus censet qualitātē puris ad cor delatā, exolutionē & animi defectum excitāre. Ceterū tuberculum, quod Hippocrati φύμα dicitur, generatim accipitur pro omni tumore qui statim auge-
tur, & ad suppurationem festinat. Qua in significatione hic quoq; usurpatur, nempe pro eiusmodi tumore qui in uentriculo nascitur.

Tuberculū.
φύμα.

APHORISMVS IX.

Επὶ αἵματι φύμα παραφροσύνη, καὶ ἀσυνεχὲς κακόν.

A' profusione sanguinis deliriū, aut etiam con-
uulsio, malo est.

Delirium, aut cōuulsione à copiosa sanguinis uacuatione ac-
cidentem, malū portendere, hoc in aphorismo Hippocrates
monstrat. Quippe defectū, & siccitatem corporis magnā, uirumq;
cerebri imbecillitatē significāt, ut in cōmentarijs quoq; Galenus mo-
nuit. Peius tamen est si à profusione sanguinis fiat cōuulsio, q̄ si deli-
rium accadat. Quippe quū hæc cōuulsio ex inanitione fiat, insanabi-
lis sit necesse est, quemadmodū ex quatuor primis sectionis quintæ
aphorismis patet sit, potissimum uero ex tertio, qui ita habet: San-
guine copioso profluente si conuulsio successerit, malum est. Ad hu-
ius itaq; sententiæ explicationem, ne p̄ter necessitatem longiores
simus, ablegamus lectorem.

ANNOTATIONES IN COM-
mentarijs Galeni.

Quo manuū & pedum tremores. Græce est μαχαλνός τις τρέπῳ
τοῖς χερσὶ καὶ τοῖς πόδεσσιν, inslar qui in membris sunt tremorū. χερσὶ καὶ
que Latinis artus & membra dicuntur, nō sunt nisi manus integra,
que brachio, cubito, & summa manus constat: & pedes, qui ex foe-
more & tibia cōstitiuntur. Quare nō inapte interpret ea per manus
& pedes expressit. Delirantis. Græce ληροῦδες, nugatoriū. Hoc
est, tale genus est delirij, quod cōferre possumus cum illorū despicen-
tia qui sibi quidē pulchre sapere uidentur, interim tamen ita nuga-
ntur, ut plus iucunditatis afferant auditoribus, atq; risum maiore mo-
ueant, quā si decem moriones adhibeas.

Ἐπὶ εἰλεῶν ἔλκτος, ἢ μύγξ, ἢ ακρομὸς, ἢ παραφροσύνη, ἡσυχία.

Ab ileo uomitus, aut singultus, aut conuulsio, aut delirium, malum portendit.

P. xitialis
ilei signa.

Vomitus.

EXitialis ilei signa hoc in aphorismo tradit Hippoc. Horum autem primū est uomitus, de quo ita Galenus lib. 6. de male affe. lo. ca. 2 scriptum reliquit: Atq; interdum alij quoq; dolores, et quidem vehementissimi in sublimioribus intestinorū partibus eueniunt, grauius uomitionibus cruciantes, adeo ut nonnulli sub fine stercus quoq; euomere conspiciantur, a quo malo uix unquā aliquis potuit sanus euadere. hoc εἰλεῶν Græci uocāt. Quare uero stercus uomane, Galen. in cōmen. suis exposuit. Clarus uero lib. 3. de natur. facul. ubi inter cetera in eum scribit modum de ileo: Ipsum quod phlegmone laborat intestinū, nec pondus, nec acrimoniam tolerat excrementorū, eoq; excernere expellereq; ea q̄ longissime à se nititur: prohibitū uero deorsum persequi, quū scilicet hoc loco grauisima pars phlegmones fuerit, in proxima suprà positorū intestinorū extrudit. Itaq; iam excreticis facultatis momento per continuū intestinum sursum uerso, excrementa usq; ad os ascendunt. Hæc ille. Eandem rationē affert

Singultus.

lib. 3. de sympt. causis ca. 3. Alterū signū letale est singultus, qui tum maxime fit, ubi stercus ad uentriculū usq; cōscenderit, quemadmodū in cōmen. Gale. et Philotheus etiam ita scribens testatur, εἰ οὐκ ἂν ταὶ τῆς ὑσῆας τῆς γαστρός ἢ λέκρος, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ σπλῆνος, λέγεται μοι εἶναι. Si igitur uentriculi essentiā stercus ipsum attingat, morsum excilians, singultum parit.

Delirium.

Conuulsio.

Tertium signum est delirium, quod accidit propter consensum cerebri cum uentriculo, quemadmodum etiam conuulsio, quartum letalis ilei signum.

APHORISMVS XI.

Ἐπὶ πλειυρίτιδι περιπνευμονία, ἡσυχία.

A pleuritide pulmōis inflāmatio, malū præ se fert.

Malum eff: si pleuritidi succedat pulmōis inflāmatio, Hippocrates hoc in aphorismo docet, quod scilicet satis periculis sit à sola pleuritide, etiā si non succedit peripneumonia. Maius itaq; effe

esse malū succedente inflāmatione etiam pulmonis, est necesse, quod
tum pars noxiorum humorum à parte ignobiliore, costis nimirū, ad
magis principem partem, pulmonem scilicet, transferatur.

APHORISMVS XII.

Επὶ πνευμονίᾳ φρενίτις, κακόν.

A' pulmonis inflāmatione phrenitis, malum
portendit.

Phrenitim à pulmonis inflāmatione fieri, malū esse, Hippo, mon
strat: quod scilicet altero manēte nouus succedat morbus, uspo
rib. à pulmone ad cerebrū delatis, ut in cōmen. etiā suis docet Galen.

APHORISMVS XIII.

Επὶ καύμασιν ἰσχυροῖσι, πᾶσι, ἢ τέτανϞ, κακόν.

A' uehementibus æstibus conuulsio aut disten
tio, malum significat.

Quum uox καύμασι, hoc est æstus uarie, ut in cōmen. testatu
Galen. exponi possit, factū est ut alij aliter etiam hunc apho
rismum enarrauerint. Quidam enim de febr. uehementib. loqui Hip
pocratem dixerunt. Alij de ambientis feruore, nonnulli de cauterijs,
seu ignitis candentibus uē ferris. Et ij sanē omnes recte de hac senten
tia statuerunt. Ad quodcūq; enim prædictorum sequitur cōuulsio,
uel distentio, malo est: quandoquidem neruorum siccitatem præ se fe
rat. Melius tamen ut de febribus intelligamus. Et ita quidē interpre
tatus est Philotheus, qui ἐπὶ καύμασι exposuit, ἐπὶ καυσώδην πυρε
τῷ, hoc est ab ardente febre. Celsus etiam lib. 2. cap. 6. sic sementiam
hanc intellexisse uidetur, quod illam ita conuerterit: Per magnos fer
uores corporis, rigor aut distentio, malū. Et huc sanē quadrat quod 2. aphor. 26.
suprà dixit: Febrem cōuulsioni succedere melius est, quàm febri con
uulsionem. Sunt qui legūt pro καύμασι, τραύμασι, id est uulneribus.
Quæ quidem lectio nihil habet absurditatis. Nam et ipse suprà di
xit: Conuulsio ex uulnere, letalis est. Ne tamen eandē rem bis dixisse
uideatur Hippocrates, consultius est legere καύμασι. 3. aphor. 2.

APHORISMVS XIII.

Επὶ πληγῇ ἐς τὴν κεφαλὴν ἐκπληξίς, ἢ τῆς ἀφροσύνης, κακόν.

In capitis ictu stupor, aut delirium, malum.

Quid

ἀπαλκεί.

Quid sit stupor, qui Hippocrati ἐνπληξίς, & item quid sit delirium, Galenus in commentarijs suis exposuit. Siue autem stupor, siue delirium fiat uulnerato & isto capite, malum certe est signum, quippe uulnus ad cerebrum penetrasse significat.

APHORISMVS XV.

Ἐπὶ αἵματι & πύου πύουσι, λεῖκόν.

A sanguinis sputo, puris sputum, malum.

Puris sputum à sanguinis sputo factum, malum esse, Hippocrates hoc loco docet: quippe pulmonis exulcerationem significat. Quibus uero de causis sanguis primū expuatur, lib. 2. de Sanandis malis corporis cap. 10. diximus.

APHORISMVS XVI.

Ἐπὶ πύου πύουσι φθίσις, ἢ εὐνοῖς. ἐπὶ δὲ τὸ πύον ἔχεται, ἀρθρῶν κοῦσιν.

A puris sputo tabes, & fluor: quum uero sputum retinetur, moriuntur.

HAcc sententia causam exponit cur malum sit, puris sputū se- qui sanguinis spuitionē. Nam post puris sputum, quandoqui dē pulmonis exulcerationē prae se fert, tabes sequitur, cui deinde flu-

Fluor. or succedit, Per fluore autē licet uel capillorū defluxū, uel alui fluo- rem intelligere. utrumq; enim tabem sequitur, quemadmodū metipse

9. aphor. 11. Hippocrates testatur ijs uerbis: Si tabidis capilli à capite defluunt, le- 5. aphor. 12. tale est. Et iterū: Quib. tabe correptis capilli à capite defluunt, ij alui

» profusio succedente moriuntur. In quorū aphorismorū explicatione multa diximus huc spectantia. Ceterū ubi in tabidis illis sputū detine- tur, quod accidit tū quādo facultas expultrix tā imbecilla est, ut pū- » monē à pure expurgare haud possit, moriuntur: quod nimirū statim à puris copia in pulmone coaccruata, respirationis itinere obstructo strangulenter.

APHORISMVS XVII.

Ἐπὶ φλεγμονῇ τοῦ ἡπατος λύγξ, λεῖκόν.

Ab inflāmatiōe iecoris singultus, malū portēdit.

Singultus à iecoris inflāmate ortus, malum significare, suprà quoq; monuit Hippocrates. In cuius quidem loci explanatione multa diximus, quae huc refertī possunt. Quare non est cur hic ser- monem

5. aphor. 58.

monem protrahamus, præsertim quum Galenus etiam hunc aphorismum abunde suis illustrauerit Commentarijs. Satis itaq; sit, dixisse singultum in iecoris inflammatione esse malum, quod inflammationis magnitudinem significet, propter quam uenterculus in consensum rapitur.

APHORISMVS XVIII.

Ἐπὶ ἀγρυπνίᾳ πᾶσι μὲν, ἢ παρὰ προσώπῳ, κακόν.

Auigilia conuulsio, aut delirium, malum.

QUum præsens sententia, ut etiam præcedentes, facili admodum intellectu sit, non est cur in ea enarranda longiores sumus. Nemo enim est qui nesciat, immoderatam uigiliam corpus maxime exiccare & uacuare. Quare si hanc comitatur conuulsio, & siccitate fiet, adeoq; letalis erit. Ita delirium quoq; immodicæ siccitatis ratione accidit, ut abunde est à Galeno in Commentarijs suis expositum.

A uigilia conuulsio.

APHORISMVS XIX.

Ἐπὶ ὁσέῃ ψιλώσῃ, ἐρυσιπέλας, κακόν.

Ab ossis denudatione, erysipelas, malum.

MALum esse, si osse denudato circumstans caro erysipelate deprehendatur, Hippocrates hoc in loco docet. Significat enim confluere sanguinem calidiorem, & flauam bilem, quæ adiacentes carnes sua acrimonia exedit & absumit. Erysipelas enim non nascitur nisi ex sanguine feruente & tenui, aut ex sanguine et flaua bile calidioribus quam oportet, ut libro 5. de Sanandis corp. malis ca. 3. demonstrauimus.

Erysipelatis causa.

APHORISMVS XX.

Ἐπὶ ἐρυσιπέλει σκηπιδίῳ, ἢ ἐκ πύκνους, κακόν.

Ab erysipelate putredo, aut suppuratio, malum.

SI erysipelati comitetur putredo aut suppuratio, certum est erysipelas esse malignum, quod non tantum in superficie existit, sed & profundiores depascitur, adeoq; ut Philotheus quoq; testatur, ulcus putridum efficit, quod

undiquaq; ad sanas partes pascendo serpit.

APHORISMVS XXI.

Επι ἰχθυῶ σφυγμῶ ἐν τοῖς ἐλκυσιν, χιμὸς ῥα γιν.

A uehementi in ulceribus pulsu, copiosa sanguinis fit eruptio.

Pulsus uehementis qui in ulceribus pulsum copiosa sanguinis sequatur eruptio. Pulsus uero uehemēs est in ijs ulceribus, quib. pblegmone accedit. Causa copiose in Commentarijs suis exposuit Galenus, quare nō est cur repetam. Quod si itaq; copiosa sanguinis eruptio predictum pulsum sequatur, malum certe erit. idq; duabus de causis. Primò, quia ulceri esse conjunctionem maximam inflammationem ostendit. Dein quod hæc sanguinis eruptio nō fiat nisi aperto arterie ore. Quā uero difficile sit sanguinē ex arteria promanantē cōpescere, Galenus lib. 5. The. meth. abunde demonstrat. Perperam igitur hanc Hippocratis sententiam interpretantur, qui prædictam sanguinis eruptionem bonū portendere tradunt. Horum enim sententiam satis, præter ea quæ diximus, explodit, quod constat Hippocratem in hac sectione, quemadmodū Galenus suprā Com. 11. huius sectionis diserte est testatus, de ijs loqui quæ alijs morbis succedunt, quæ sane bona esse haud possunt, sed potius mala, quandoquidē, ut eodē in loco inquit Galenus, ijs statim hoc insit quod mala sint, utpote priorem morbum augmentia, peioremq; facientia.

APHORISMVS XXII.

Εὐὶ ὁδὴν πολυχρονίῳ τῷ πᾶσι τῇ κοιλίᾳ ἐκ πύθους.

A uentris diuturno dolore, suppuratio fit.

Suppuratio uentris diuturnum dolorem sequitur suppuratio, quod scilicet fieri nequeat, ut is dolor fiat uel à frigore, uel inæquali intemperie, uel flatibus multis, uel mordacibus humoribus. si enim omnia quæ ego conueniunt adhibita fuerint, dolor sanè à prædictis causis excitatus, in longum tempus extrahi non potest: reliquum igitur est, si diutius tum durauerit, ut propter inflammationem sit ortus. Hæc autem temporis progressu suppurabit. Quare recte Hippocrates dixit, à diuturno uentris

uentris dolore fieri suppurationem. Esse autem hanc suppurationem malam, ex ijs quæ iam sepe dicta sunt, abunde constat. Per ea quæ *ἐν τῷ τῷ λεινῷ*, Hippocrates intelligit totum uentrem inferiorem, omniaq; quæ in eo continentur, non tantum uentriculum.

Quod Philotheus etiam ijs testatur uerbis, *καὶ ἐν τῷ λεινῷ ὁ μὲν ἐστὶν ὁ σπλῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ παντὶ κοιλίᾳ*. Et hic sermo nō solum competit uentriculo, qui est cibi receptaculū, sed et toti parti, hoc est, omnibus quæ in inferiore uentre continentur. Sic enim hæc uerba Philothei, *ἐν τῷ παντὶ κοιλίᾳ*, ueniunt intelligenda. Quod subijcere placuit propter Musam, qui hæc uerba sic interpretatur, ut Philotheum de omnibus partibus corporis, oqui putet, ideoq; aphorismum hunc ad omnes corporis nostri partes esse ampliandum ait. Quum tamen nihil tale Philotheus dixerit, sed hoc tantum mouerit, quod per *λεινῷ* hoc loco Hippocrates non unam tantum uentris partem, nempe cibi receptaculum seu uentriculum, sed omnes partes in ea cauitate contentas, seu uiuersum uentrem intellexerit.

APHORISMVS XXIII.

Ἐν τῇ ἀκρῇ τῷ ὑποχωρήσει, δύσκολον πρὸς.

A sincera deiectione difficultas intestinorum sequitur.

Sincera deiectiones esse, quando sola bilis uel flaua uel atra a quoque humiditati non permixta per inferna excernitur, Gale nus in Com. huius aphorismi, et supra Commentario 6. diserte monstrat. Et de biliosis tantum intelligi deiectionibus, satis testatur quedam Hippocratis exemplaria, quæ legunt *ἐν τῇ καθάρσει ὑποχωρήσει*, à biliosa deiectione. Et hanc lectionē secutus est antiquus interpres. Quare quū uterq; humor suo transitu morsus et erosiones, adeoq; exulcerationes in intestinis efficiat, minime mirum est eorū excretionem sequi dysenteriam.

APHORISMVS XXIII.

Ἐν τῇ ὄψις ἀφαίρεσις τῆς κεφαλῆς, ἢ λεινῷ λαβῆ.

In oſis capitis præcisione, si uacuum excipiat, delirium fit.

Ossis capitis præcisione, quæ usq; ad interiorē superficiē, quam uacuus locus qui cerebrum excipit, ut uerbis Galeni in Com. utar, pertingit, delirium sequi, hoc in aphorismo Hippocrates monstrat. De ossibus autē capitis tantum hic loqui Hippocratē, ex Galeni Com. palam fit. Et ex Philotheo, qui ita scribit, *ἡ τὰ τοιαῦτα ἐστὶν ὅτι τὸ ἀκράδουν ἐστὶν ὁ αἰσθητικὸς*, hic ait, quod si utiq; capitis os præcisum fuerit. Loqui autem de capitis tantum ossibus Hippocratem, satis apparet ex decimoquarto huius sectionis aphorismo, ubi eadem sententia iisdem ferē uerbis repetitur. Inquit enim, in capitis istius stupor, aut delirium, malum. Sunt autem quedam exemplaria, in quibus præfens aphorismus ita scribitur, *ἡ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ στήθος καὶ τὰς ἄλλας μετέωρον*. in ossis capitis præcisione si uacuum apprehendit, delirium et stupor fit. Quare utrobique, idem docetur, ut non sit opus uberiore explanatione.

APHORISMVS XXV.

Ἐκ φαρμάκων ποσὶς ἀσπμὸς, θανάτῳ δεῖ.

A purgantis medicamentū potione conuulsio, letalis est.

s. aph. 1.

s. aph. 4.

Hæc sententia Hippocratis bis supra est repetita, primum ijs uerbis: Conuulsio ex ueratro, letalis est. Dein hoc modo: Ex immodica purgatione conuulsio, letalis est. Significat enim siccitatem insanabilem.

APHORISMVS XXVI.

Ἐπὶ ὁδῶν ἐχρῆν τῷ πόνει τὴν κριλὴν ἀποτοκείου ψύξης, κακόν.

In uehementi uentris dolore frigiditas partium extremarum, malum significat.

Algor extremarum partium.

Algoris extremarum partium causam hoc in aphorismo particularem, nempe uehementem dolorem, affert Hippocrates. Quum autem dolor uehemens non fiat nisi propter inflammationem insignem, quæ instar cucurbitæ ad se sanguinem trahit, necesse est ut illum frigiditas extremarum partium sequatur, adeoque malum non leue portendat. Nā et in primo huius sectionis

apho-

aphorismo generatim dixit: In acutis morbis frigida extremitatum
partium esse malum.

APHORISMVS XXVII.

Γυναικί ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ τενεσμός ἐπιγινώσκοντος, ἐκ-
τρώσκει ποιεῖ.

Sigrauidæ mulieri tenesmus acciderit, abor-
tum excitat.

Consensum uteri cum recto intestino Hippocrates hoc in a-
phorismo monstrat, eumq; tantū posse significat, ut propter abortus cau-
hunc grauidæ abortiant. Nam quum in reliquis uehementioribus sa-
corporis motibus aut doloribus grauidæ abortiant, minime mirum
si ob frequentes illas exurrectiones ad quas tenesmus grauidas im-
pellit, foetum eiciant: quemadmodum abunde in Commentarijs su-
is Galenus ostendit.

APHORISMVS XXVIII.

Ὅτι ἂν ὀστέον, ἢ χόνδρος, ἢ νύκρον ἀποκοπῇ ἐν τῷ σώ-
ματι, ὅτε αὖξεται, ὅτε συμψύεται.

Quodcunque os, aut cartilago, aut neruus in
corpore præcidatur, neq; augetur, neq; coalescit.

Hæc Hippocratis sententia repetita est supra sectione sexta.
ordineq; fuit 19. ibidemq; abunde à nobis exposita.

APHORISMVS XXIX.

Ἡρὺν τοῦ λευκοῦ φλέγματος ἐχομένου διαφόροις ἐπιγι-
νῆται ἰσχυρὰ, λύει τὸν νεύρον.

A pituita alba correpto si alui profluuium suc-
cesserit uehemens, tollit morbum.

Per albam pituitam Hippocratem intelligere eam aquæ in-
ter cutem speciem quæ λευκοφλεγματῖα dicitur, ex Galeni
Commentarijs patet. Quin etiam Philotheus ait, πρὶ λευκοφλεγμα-
τῖαι ὁδὸν τῶν νεύρων ἔχει τὴν ἰσχυρότητα, de aquæ inter cutē spe-
cie, quæ alba pituita dicitur, hunc sermonem Hippocrati esse.
Hanc autē tollit uehemens seu diuturnum alui profluuiū, τὴν λύει,
inquit Philotheus, τοῦ λευκοῦ φλέγματος αἰτίας, eo quod cau-

Alba pitui-
ta.

Quibus à coxendice uexatis diuturna coxa excidit, ijs crus contabescit, & claudicat, nisi uratur.

Uisionis ef-
fectus.

HAec sententia cum superiori estnectenda, quod nimirum quid sequatur crebrum articuli coxae propter mucoris multitudinem exitum & ingressum ostendat. Nam mucoris copia frigiditate sua obstructionem parit, atq; adeò impedit ne nutrimentum illuc deferatur. Quo fit ut *ἀρροπία* laborans crus contabescat, et subinde claudicet, nisi uratur. Quippe uisio mucorem illi assumptum absument & exiccat, ac ligamenta solidiora efficit, neq; habitum naturalem reducit. Reliquum igitur est, ut deinde femoris caput à sua cavitare excidere nequeat. Quomodo autem facienda uisio, docet Paulus lib. 3. cap. 77. Et in libro 6. cap. 76. Aetius lib. 12. cap. 3. Celsus lib. 4. cap. 22.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Os contabescere.) *Græcè est, ὀλίγων τὸ σκέλος*, crus contabescere. In libro de Articulis.) Scilicet primo, aphor. 40. sequentibus. Ut etiam alijs.) Adjiciendum, omnibus. *Græcè enim legitur, ἁπλὸς ὅτι τοῖς ἄλλοις ἄπαντι.*

Ι Π Π Ο Κ Ρ Α Τ Ο Υ Σ

ΑΦΟΡΙΣΜΩΝ ΤΜΗΜΑ

τὸ ἑβδόμου.

HIPPOCRATIS APHORIS-

morum sectio septima.

APHORISMVS PRIMVS.

Εν τοῖσι μὲν νοσήμασι ψύξις ἀκροτέρων, λεγόν.

In acutis morbis frigiditas extremarum partium, malum est,

VT

fiman
matic
abund
bos, se
nicio
termi
res uer
rismi
non sit
que si

Q
ἀλγυ
rum inf
περτο
enim feb
7. Gale
bis inte
iam cita
nifesti
dem on
termitt

Ε
Ι
C
sis puit

T uniuersa propemodum hæc sectio ad prædicen-
di artem pertinet, ita hic quoq; primus eiusdem a-
phorismus, in quo, quid frigiditas extremarum Frigiditas
partium corporis in acutis morbis significet, osten- extremarū
dit. Significat autem exitium, nempe uehementis- partium cor
simam uisceris cuiusdam. uerbi gratia. iecoris aut uentriculi, inflam poris quid si
mationem, cuius calor instar cucurbitæ sanguinem ad se trahit, ut gnificat.
abunde in cōmentarijs à Galeno est ostensum. Per acutos uerò mor- Acuti morbi
bos, febres maxime continuas, & eas præsertim quæ ardentes per-
niciose uocantur, intelligit. Hinc est quod suprà dixerit: In non in- 4. Aph. 48.
termittentibus febribus si exteriores partes frigide fuerint, interio-
res uero uruntur, & sitim habent, letale est. In cuius quidem apho-
rismi enarratione multa diximus ad hunc locum attinentia, ita ut
non sit opus nos in hac sententia explicanda longiores esse. Ibidem
quæ sint extremæ corporis partes, copiose etiam exposuimus.

ANNOTATIONES IN COMMEN-
tarios Galeni.

Quod magnis accidit uiscerum inflammationib.) Græcè legitur,
πλεγματῆς σφοδρῶτάτους τῶν σπλάγχνων, uehementissimis uisce-
rum inflammationibus. Febres magna ex parte.) Græcè est, οἱ
πυρετὶ τοῦ πλείονος εἰσι συνίχεῖς, febres omnino sunt continuæ. Sunt Febres mor-
enim febres morborum acutorum, ut testatur sect. 1. Aphor. Cōmen- borum acu-
7. Galenus, inseparabiles, ita ut nulla unquam febris in acutis mor- torum sunt
bis intermittens esse queat, ueluti fusi in enarratione loci Galeni inseparabi-
iam citati demonstrauius. ut errasse hoc loco interpretem sit ma- les.
nifestissimum, τοῦ πλείονος conuertentem magna ex parte, quandoqui- Interpretis
dem omnes febres acutorum morborum sint continuæ, ac nulla in- lapsus.
termittens. Non igitur magna ex parte, sed semper continuæ erunt.

APHORISMVS II.

Επὶ ὅσῳ νοσοῦντι σάφ' ἐπελιδνῇ, κακόν.

In osse ægrotante caro liuida, malū significat.

Carnem liuidam propter os quod ægrotat significare malum,
hoc in aphorismo Hippocrates docet. Quippe immensam of- Caro liuida
fis putredinem, atq; adeo natiui caloris extinctionem præ se fert. quid signifi-
cat.

AA a iuidum

Liuidum autem colorem natiui caloris extinctionem, ac quasi mortificationem partium significare, externum frigus abunde testatur, utpote à quo corporis partes omnes liuescant.

APHORISMVS III.

Ἐπὶ ἐμέτῳ λύγῃ, καὶ ὀφθαλμοὶ ἐρυθροί, κακόν.

A uomitu singultus, et oculi rubri, malū portēdūt.

Singultus à uomitu excitatum, et oculos rubros malum significare, hac in sentētia Hippocrates ostēdit. Cōiungit aut utrunq; malum, nempe singultum et oculos rubros, ut diserte quid hæc ipsa portēderent nobis significaret, nimirū haud medicum uel cerebrum uel uentriculi inflammationem, quemadmodū copiosius in cōmentarijs suis docet Galenus. Quod ideo monere uolui, ne quis putaret per petuū singultū significare prædictarū partiū inflammationem. Nam si citra oculorum ruborem fieret, post uomitū, inanitionem magnam præ se ferret potius quā inflammationem. Quare ut Hippocrates sententiam suam nobis planē exponeret, adiecit, et oculi rubri. Hi enim, ut ait Philotheus, ἀφαιμένοι τὸν ὑλὴν καὶ διατεθέντες ἀπὸ τοῦ τοῦ ἐρυθροὶ γίνονται, materiam excipientes, et similiter affecti, rubri fiunt. Hoc autē inflammatione in cerebro existente præcipue accidit, quemadmodum in suis cōmentarijs Galenus indicauit. In ijs ubi interpres conuertit, nonnunquā os eius: Græce est, οὐκ ἔστι τὸ ὄσφι, ut plurimum autem os eius, &c.

APHORISMVS IIII.

Ἐπὶ ὀδυνῇ φεῖται, ὀχρὸν.

Post sudorem horror, minime bonū significat.

Horrorē post sudorem esse malū, hoc loco Hippocrates ostēdit. Nam sudor qui ægrotantē à morbo non leuat, aut imbecillitatem excreticis facultatis, aut materie noxiæ copiam significat, ideoq; hunc statim horror sequitur, utpote uniuerſis noxijs per sudorem non expulsis, sed iuxta sensiles partes hærentibus. Horror igitur qui sudori succēdit, malam iudicationem significat, iuxta Hippocratis dictū lib. 2. Epid. sect. 2. quod à Galeno citatur in cōmentarijs, inquietis: Signa iudicatoria non iudicantia, nonnulla morum, aliqua uero malam iudicationem portēduat.

APHOR.

APHORISMVS V.

Ἐπὶ μανίᾳ δυσεντερίῃ, ἢ ὕδρωϊ, ἢ ἑκτασί, ἀγαθόν.

A furore difficultas intestinorum, uel aqua inter cutem, uel mentis alienatio, bona est.

HAcc quidē sententia, ut superiores omnes, ad prædicendi artem spectat. In ea enim Hippocrates ostendit, quod bonū sit si a furore fiat difficultas intestinorū, uel hydrops, uel uehementis alienatio. Signū enim est, ut in cōmen etiam Galen. testatur, noxios humores a capite ad inferiora transferri. Nam si illi ipsi ad uentrem & intestina defluerint, difficultatem intestinorū efficiunt. Si ad iecur, eius facultatis sanguinem procreantis imbecillitatē pariūt, quā subinde aqua inter cutem sequitur. Vtrumq; igitur iā dictum malum, bonum est: non quidem simpliciter, sed collatione ad id quod præcessit. Ut idem hoc loco bonū significet, quod melius. Quo pacto etiam sumebatur suprā sect. 4. aphor. 25 Bonum præterea est si furorem ἑκτασί, hoc est alienatio mentis uehementis, qualis fit in ijs quibus paulo post futura est iudicatio, accidit, sequatur. Significat enim naturam in hoc esse, ut noxios humores iam concoctos paulo post per iudicationem euacuet. Sic quoq; Philotheus ἑκτασί interpretatur, esse hoc loco λίαν σιτισιν καὶ ταράχην μέλλοντων λείπεισθαι, motum ac perturbationem quæ iudicationem est factura. Et certe huic expositioni Galenus etiam subscribit. Quam nisi sequamur, necesse erit Hippocratis sententiam falsam esse dicamus.

APHORISMVS VI.

Ἐπὶ νέσῳ πολυχρονίᾳ ἀσπίτι, καὶ ἀκρίστοις ὑποχωρήσεις, κακόν.

In diuturno morbo cibi fastidium, & sincera de iectiones, malum ostendunt.

QUod in sectione sexta aphorismo tertio speciatim de difficultate intestinorū diuturna dixit, hoc in uniuersum de omnibus longis morbis nunc pronunciat Hippocrates, nempe fastidium cibi in his malum ostendere: concoctricis enim facultatis imbecillitatem præ se fert. Ea autē imbecilla existente, nutriri corpus haud potest, sed quotidie imbecillius fit: ideoq; uirtus imbecilla ad finem morbi, qui diuturnus est, perdurare nō potest. Significat & in ijs mor-

Sincera de bis malū, sincera, et quæ nullos aquosos sibi permixtos humores habent defecationes. nā omnē naturā humiditatē à febrili calore esse exuisti, ut Galenus etiam in cōmentarijs monstrat, indicant. Quid sit adortia, ortia, seu ἀπορτία, in expositione suprā citati aphorismi diximus.

APHORISMVS VII.

Ἐκ πολυποσίας οἶνου, καὶ παραφροσύνης, λακόν.

A multa potatione uini rigor & desipientia, malum portendunt.

Saepe accidit ut à uini potatione aliquis desipientia corripiatur, quemadmodū in ebrijs liquidō apparet. Hec tamen non admodum magni momenti malū prae se fert. Verum ubi simul etiam rigor sipientia à uino accesserit, haud dubie malū non leue portendit, nempe caloris naturā à multa uini potatione extinctionem. Quod aut uinum non semper calum mon lesfaciat animal, luculentā similitudine, cuius etiā hic in cōmentarijs strant. meminit, Galenus lib. 3. de Temp. cap. 3. ostendit inquires: Proinde nec Vinum non uinum ipsum semper calefacit animal, a quē ut nec oleum flammam semper cale accendit, tametsi aptissimū est ignis nutrimentum. Imò si imbecille facit. Et exiguae flammę conferim multū oleum infundam, suffocabis eam, » prorsusq; extinguēs, potius quā augebis. Sic igitur et uinum, ubi » plus bibitur quā ut uinci possit, tantū abest ut animal calefaciat, ut » etiam frigidiora uitia gignat. Hec Galenus. Quapropter ut Hipocrates significaret hanc noxā uini, rigorem desipientię cōiunxit.

APHORISMVS VIII.

Ἐπὶ φύματος ἐστὶν ῥήξις καὶ ἐκλυσις, ἐμετος, καὶ λατψὺ χύμινος.

A tuberculi interna ruptione exolutio, uomitus, & animi defectio eueniunt.

Quæ symptomata sequantur internā tuberculi ruptionē, hoc loco Hippocrates monstrat. Internam autem ruptionem uo Interna cat eā, Galeno in cōmentarijs teste, quæ in uentriculū fit. Hanc enim ruptionē. solam uomitus consequitur. Quare quum reliqua duo symptomata, nempe exolutio et animi defectio, omnium ruptionū cōmuniā sint, ut disertē se hic tantū de eo tuberculo cuius ruptione in uentriculū fit, loqui significaret, tertium adiecit symptoma, nimirū uomitū. Hic enim solam

solā que in uentriculū sit ruptionē cōsequitur. Quir uero ruptionē tuberculorū sequeatur exolutio, & animi defectio, Galen. in cōment. exposuit. Philotheus censet qualitatē puris ad cor delatā, exolutionē & animi defectum excitare. Ceterū tuberculum, quod Hippocrati φύμα dicitur, generatim accipitur pro omni tumore qui statim auge-
tur, & ad suppurationem festinat. Qua in significatione hic quoq; usurpatur, nempe pro eiusmodi tumore qui in uentriculo nascitur.

Tuberculū.
φύμα.

APHORISMVS IX.

Ἐπὶ αἵματι & φύσει παραφροσύνη, ἢ ἐν ἀσθενὲς λακόν.

A profusione sanguinis deliriū, aut etiam con-
uulsio, malo est.

Delirium, aut cōuulsionē à copiosa sanguinis uacuatione ac-
cidentem, malū portendere, hoc in aphorismo Hippocrates
monstrat. Quippe defectū, & siccitatem corporis magnā, uirumq;
cerebri imbecillitatē significāt, ut in cōmentarijs quoq; Galenus mo-
nuit. Peius tamen est si à profusione sanguinis fiat cōuulsio, q̃ si deli-
rium accidat. Quippe quū hæc cōuulsio ex inanitione fiat, insanabi-
lis sit necesse est, quemadmodū ex quatuor primis sectionis quintæ
aphorismis patet fit, potissimum uero ex tertio, qui ita habet: San-
guine copioso profluente si conuulsio successerit, malum est. Ad hu-
ius itaq; sententiæ explicationem, ne p̃ter necessitatem longiores
simus, ablegamus lectorem.

ANNOTATIONES IN COM-
mentarios Galeni.

Quo manū & pedum tremores.) Græce est παραλυσίω τρέπω
τοῖς ἁτέροις καὶ τοῖς ἄλλοις, instar qui in membris fiunt tremorū. *λῶλα*,
que Latinis artus & membra dicuntur, nō sunt nisi manus integra,
que brachio, cubito, & summa manus constat: & pedes, qui ex fce-
more & tibia cōstituiuntur. Quare nō inepte interpres ea per manus
& pedes expressit. Delirantis.) Græce ληρώδης, nugatorii. Hoc
est, tale genus est delirij, quod cōferre possumus cum illorū desipien-
tia qui sibi quidē pulchre sapere uidentur, interim tamen ita nugan-
tur, ut plus iucunditatis afferant auditoribus, atq; risum maiore mo-
ueant, quā si decem moriones adhibeas.

λῶλα.

ληρώδης.

Ἐπὶ εἰλεῶν ἔλκτος, ἢ μύγξ, ἢ αἰσμός, ἢ περισπρωγῶν, ἡσπύρ.

Ab ileo uomitus, aut singultus, aut conuulsio, aut delirium, malum portendit.

Exitialis
ilei signa.

Vomitus.

EXitialis ilei signa hoc in aphorismo tradit Hippoc. Horum autem primū est uomitus, de quo ita Galenus lib. 6. de male affe. lo. ca. 2. scriptum reliquit: Atq; interdum alij quoq; dolores, et quidem vehementissimi in sublimioribus intestinorū partibus eueniunt, grauius uomitionibus cruciantes, adeo ut nonnulli sub fine stercois quoq; euomere conspiciantur, a quo malo uix unquā aliquis potuit sanus euadere, hoc εἰλεῶν Græci uocāt. Quare uero stercois uomant, Galen. in cōmen. suis exposuit. Clarius uero lib. 3. de natur. facul. ubi inter cetera in eum scribit modum de ileo: Ipsum quod phlegmone laborat intestinū, nec pondus, nec acrimoniam tolerat excrementorū, eoq; excernere expellereq; ea q̄ longissime a se nititur: prohibitu uero deorsum persequi, quū scilicet hoc loco grauisima pars phlegmones fuerit, in proxima suprà positorū intestinorū extrudit. Itaq; iam excreticis facultatis momento per continuū intestinum sursum uerso, excrementa usq; ad os ascendunt. Hec ille. Eandem rationē affert

Singultus.

lib. 3. de sympt. causis ca. 3. Alterū signū letale est singultus, qui tum maxime fit, ubi stercois ad uentriculū usq; cōscenderit, quemadmodū in cōmen. Gale. et Philotheus etiam ita scribens testatur, εἰ οὐδὲν αἴτιον τῆς ἐστίας τῆς γαστρὸς ἢ ἐλκτος, ἢ μύγξ, ἢ αἰσμός, ἢ περισπρωγῶν. Si igitur uentriculi essentia stercois ipsum attingat, morsum excitans, singultum parit. Tertium signum est delirium, quod accidit propter

Delirium.

Conuulsio.

consensum cerebri cum uentriculo, quemadmodum etiam conuulsio, quartum letalis ilei signum.

Ἐπὶ πνευμονίᾳ περιπνευμονία, ἡσπύρ.

A pleuritide pulmonis inflāmatio, malū prę se fert.

Malum est: si pleuritidi succedat pulmonis inflāmatio, Hippocrates hoc in aphorismo docet, quo d scilicet satis pericu-
li sit a sola pleuritide, etiā si non succedat peripneumonias. Maius itaq; esse

esse malū succedente inflāmatione etiam pulmonis, est necesse, quod tum pars noxiorum humorum à parte ignobiliore, costis nimirū, ad magis principem partem, pulmonem scilicet, transferatur.

APHORISMVS XII.

Επὶ περιπνευμονίᾳ φρενίτις, κακόν.

A' pulmonis inflāmatione phrenitis, malum portendit.

Phrenitis à pulmonis inflāmatione fieri, malū esse, Hippo. monstrat: quod scilicet altero manēte nouus succedat morbus, uisporib. à pulmone ad cerebrū delatis, ut in cōmen. etiā suis docet Galen.

APHORISMVS XIII.

Επὶ καύμασι πυρενοῖσι, πάσμος, ἢ τέτανος, κακόν.

A' uehementibus aestibus conuulsio aut distentio, malum significat.

Quam uox καύμασι, hoc est aestus uarie, ut in cōmen. testatur καύματα.
Galen. exponi possit, factū est ut alij aliter etiā hunc aphorismum enarrauerint. Quidam enim de febr. uehementib. loqui Hippocratem dixerunt. Alij de ambientis feruore, nonnulli de cauterijs, seu ignitis candentibus uē ferris. Et ij sanē omnes recte de hac sententia statuerunt. Ad quodcūq; enim prædictorum sequitur cōuulsio, uel distentio, malo est: quandoquidem neruorum siccitatem præ se ferat. Melius tamen ut de febribus intelligamus. Et ita quidē interpretatus est Philotheus, qui ἐπὶ καύμασι exponit, ἐπὶ καυσώδυν πυρετῷ, hoc est ab ardente febre. Celsus etiam lib. 2. cap. 6. sic sententiam hanc intellexisse uidetur, quod illam ita conuerterit: Per magnos feruores corporis, rigor aut distentio, malū. Et huc sanē quadrat quod 2. aphor. 26.
suprà dixit: Febrem cōuulsioni succedere melius est, quā febrī conuulsionem. Sunt qui legūt pro καύμασι, τραύμασι, id est uulneribus. Quæ quidem lectio nihil habet absurditatis. Nam et ipse suprà dixit: 3. aphor. 2.
Conuulsio ex uulnere, letalis est. Ne tamen eandē rem bis dixisse uideatur Hippocrates, consultius est legere καύμασι.

APHORISMVS XIII.

Επὶ πληγῇ ἐς τὴν κεφαλὴν ἐκπληξίς, ἢ πῦρ φροσύνη, κακόν.

In capitis ictu stupor, aut delirium, malum.

ἀνελκεις.

Quid sit stupor, qui Hippocrati ἐνελκεις, et item quid sit delirium, Galenus in cōmentarijs suis exposuit. Siue autem stupor, siue delirium fiat uulnerato et ictō capite, malum certe est signum, quippe uulnus ad cerebrum penetrasse significat.

APHORISMVS XV.

Ἐπὶ αἵματι πύου πύσις, κακόν.

A sanguinis sputo, puris sputum, malum.

Puris sputum à sanguinis sputo factum, malum esse, Hippocrates hoc loco docet: quippe pulmonis exulcerationem significat. Quibus uero de causis sanguis primū expuatur, lib. 2. de Sanandis malis corporis cap. 10. diximus.

APHORISMVS XVI.

Ἐπὶ πύου πύσις φθίσις, καὶ εὐσις. ἐπὶ δὲ τὸ πύον ἔχεται, ἀπθνήσκουσιν.

A puris sputo tabes, & fluor: quum uero sputum retinetur, moriuntur.

Haec sententia causam exponit cur malum sit, puris sputū sequi sanguinis spuitionē. Nam post puris sputum, quandoquidē pulmonis exulcerationē præ se fert, tabes sequitur, cui deinde fluor.

or succedit. Per fluorē autē licet uel capillorū defluxū, uel alui fluorem intelligere. utrunq; enim tabem sequitur, quemadmodū metipse
 4. aphor. 11. Hippocrates testatur ijs uerbis: Si tabidis capilli à capite defluunt, tale est. Et iterū: Quib. tabe correptis capilli à capite defluūt, ij alui
 5. aphor. 12. profluuiō succedente moriūtur. In quorū aphorismorū explicatione multa diximus huc spectantia. Ceterū ubi in tabidis illis sputū detinetur, quod accidit tū quādo facultas expultrix tā imbecilla est, ut pulmonē à pure expurgare haud possit, moriūtur: quod nimirū statim à puris copia in pulmone coacervata, respirationis itinere obstructo strangulentur.

APHORISMVS XVII.

Ἐπὶ φλεγμονῇ τοῦ ἥπατος λύγξ, κακόν.

Ab inflāmatiōe iecoris singultus, malū portēdit.

Singultus à iecoris inflāmentatione ortus, malum significare, supra quoq; monuit Hippocrates. In cuius quidem loci explanatione multa diximus, quæ huc referri possunt. Quare non est cur hic sermone

monem protrahamus, præsertim quum Galenus etiam hunc aphorismum abunde suis illustrauerit Commentarijs. Satis itaq; sit, dixisse singultum in iecoris inflammatione esse malum, quod inflammationis magnitudinem significet, propter quam uenterculus in consensum rapitur.

APHORISMVS XVIII.

Ἐπὶ ἀγρυπνίᾳ πᾶσι κακόν, ἢ παραφροσύνη, κακόν.

A uigilia conuulsio, aut delirium, malum.

Quam præsens sententia, ut etiam præcedentes, facilis admodum intellectu sit, non est cur in ea enarranda longiores simus. Nemo enim est qui nesciat, immoderatam uigiliam corpus maxime exiccare et uacuare. Quare si hanc comitatur conuulsio, à siccitate fiet, adeoque letalis erit. Ita delirium quoque immodice siccitatis ratione accidit, ut abunde est à Galeno in Commentarijs suis expositum.

A uigilia conuulsio.

APHORISMVS XIX.

Ἐπὶ ὅτε ὁ ψιλῶς, ἐρυσιπέλας, κακόν.

Ab ossis denudatione, erysipelas, malum.

Malum esse, si osse denudato circumstans caro erysipellate deprehendatur, Hippocrates hoc in loco docet. Significat enim confluere sanguinem calidiorem, et flauam bilem, quæ adiacentes carnes sua acrimonia exedit et absorbit. Erysipelas enim non nascitur nisi ex sanguine feruente et tenui, aut ex sanguine et flaua bile calidioribus quam oportet, ut libro 5. de Sanandis corporum malis ca. 3. demonstrauimus.

Erysipelatis causa.

APHORISMVS XX.

Ἐπὶ ἐρυσιπέλασι σπιγδαῖν, ἢ ἐκπύεσις, κακόν.

Ab erysipellate putredo, aut suppuratio, malum.

Si erysipelati comitetur putredo aut suppuratio, certum est erysipelas esse malignum, quod non tantum in superficie existit, sed et profundiores depascitur, et malignum. adeoque, ut Philotheus quoque testatur, ulcus putridum efficit, quod

undiquaq; ad sanas partes pascendo serpit.

APHORISMVS XXI.

Ἐπὶ ἰσχυρῷ σφυγμῷ ἐν τοῖσι μὲλεσσι, τιμὸν ἔσται.

A uehementi in ulceribus pulsu, copiosa sanguinis fit eruptio.

DOcet in hoc aphorismo Hippocrates, quod uehementem in ulceribus pulsum copiosa sanguinis sequatur eruptio. Pulsus uero uehemens est in ijs ulceribus, quib; pblegmone accedit. Causa copiose in Commentarijs suis exposuit Galenus, quare non est cur repetam. Quod si itaq; copiosa sanguinis eruptio prædictum pulsum sequatur, malum certe erit. idq; duabus de causis. Primo, quia ulcere esse coniunctam maximam inflammationem ostendit. Dein quod hæc sanguinis eruptio non fiat nisi a aperto arterie ore. Quam uero difficile sit sanguinem ex arteria promanantem cōpescere, Galenus lib. 5. The. meth. abunde demonstrat. Perperam igitur hanc Hippocratis sententiam interpretantur, qui prædictam sanguinis eruptionem bonum portendere tradunt. Horum enim sententiam satis, præter ea quæ diximus, explodit, quod constat Hippocratem in hac sectione, quemadmodum Galenus supra Com. 11. huius sectionis diserte est testatus, de ijs loqui quæ alijs morbis succedunt, quæ sanè bona esse haud possunt, sed potius mala, quandoquidē, ut eodē in loco inquit Galenus, ijs statim hoc insit quod mala sint, utpote priorem morbum augmenta, peioremq; facientia.

APHORISMVS XXII.

Ἐπὶ ὀδυνῇ πολλῇ, καὶ τῇ κοιλίᾳ ἐκ πύθους.

A uentris diuturno dolore, suppuratio fit.

Suppuratio uentris
dolorem se
quens.

Ventris diuturnum dolorem sequitur suppuratio, quod scilicet fieri nequeat, ut is dolor fiat uel a frigore, uel inequali intemperie, uel flatibus multis, uel mordacibus humoribus. si enim omnia quæ egro conueniunt adhibita fuerint, dolor sanè a prædictis causis excitatus, in longum tempus extrahi non potest: reliquum igitur est, si diutius tum durauerit, ut propter inflammationem sit ortus. Hæc autem temporis progressu suppurabit. Quare recte Hippocrates dixit, a diuturno

uentris

uentris dolore fieri suppurationem. Esse autem hanc suppurationem malam, ex ijs quæ iam sæpe dicta sunt, abunde constat. Per ea quæ περιτλίου λεγεται, Hippocrates intelligit totum uentrem inferiorem, omniaq; quæ in eo continentur, non tantum uentriculum. Quod Philotheus etiam ijs testatur uerbis, ὅτι ὅτι ἐν τῷ κοίτι καὶ ἐν τοῖς περιτλίοις καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις καὶ ἐν τοῖς πύλοις. Et hic sermo nō solum competit uentriculo, qui est cibi receptaculū, sed et toti parti, hoc est, omnibus quæ in inferiore uentre continentur. Sic enim hæc uerba Philothei, ἐν παντί κοίτι, ueniunt intelligenda. Quod subijcere placuit propter Musam, qui hæc uerba sic interpretatur, ut Philotheum de omnibus partibus corporis loqui putet, ideoq; aphorismum hunc ad omnes corporis nostri partes esse ampliandum ait. Quum tamen nihil tale Philotheus dixerit, sed hoc tantum monuerit, quod per λεγεται hoc loco Hippocrates non unam tantum uentris partem, nempe cibi receptaculum seu uentriculum, sed omnes partes in ea cavitare contentas, seu uniuersum uentrem intellexerit.

Musa interpretatio improbatur.

APHORISMVS XXIII.

Ἐνὶ ἀκρίτῳ ὑποχωρήσει, δύσεν τε.

A sincera deiectione difficultas intestinorum sequitur.

Sincera deiectiones esse, quando sola bilis uel flaua uel atra aquosæ humiditati non permixta per inferna exeeritur, Gale nus in Com. huius aphorismi, et supra Commentario 6. diserte monstrat. Et de biliosis tantum intelligi deiectionibus, satis testatur quedam Hippocratis exemplaria, quæ legunt ἐνὶ κοίτι καὶ ἐν τοῖς περιτλίοις, à biliosa deiectione. Et hanc lectionē secutus est antiquus interpres. Quare quū uterq; humor suo transitu morsus et erosiones, adeoq; exulcerationes in intestinis efficiat, minime mirum est eorū excretionem sequi dysenteriam.

APHORISMVS XXIII.

Ἐνὶ ὄσις ἀφαιρῶν πρὸς τοὺς πύλους, καὶ ἐνὶ κοίτι καὶ ἐν τοῖς περιτλίοις.

In osis capitis præcisione, si uacuum excipiat, delirium fit.

aphorismo generatim dixit: In acutis morbis frigida extremarum
partium esse malum.

APHORISMVS XXVII.

Γυναικί ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ τενεσμός ἐπιγινόμενος, ἐκ-
τρώσκει ποιεῖ.

Si grauidæ mulieri tenesmus acciderit, abor-
tum excitat.

Consensum uteri cum recto intestino Hippocrates hoc in a-
phorismo monstrat, eumq; tantū posse significat, ut propter abortus cau-
hunc grauidæ abortiant. Nam quum in reliquis uehementioribus sa-
corporis motibus aut doloribus grauidæ abortiant, minime mirum
si ob frequentes illas exurrectiones ad quas tenesmus grauidas im-
pellit, fœtum eiciant: quemadmodum abunde in Commentarijs su-
is Galenus ostendit.

APHORISMVS XXVIII.

Ὅπ᾽ ἂν ὀστέον, ἢ χόνδρος, ἢ νύστρον ἀποκοπῇ ἐν τῷ σώ-
ματι, ὅτε αὐξήσεται, ὅτε συφύνηται.

Quodcunque os, aut cartilago, aut neruus in
corpore præcidatur, neq; augetur, neq; coalescit.

Hæc Hippocratis sententiâ repetita est supra sectione sexta,
ordineq; fuit 19. ibidemq; abunde à nobis exposita.

APHORISMVS XXIX.

Ἡρὺ πρὸ λυγρῆς φλέγματος ἐχόμενῳ διαβήσῃ ἐπιγι-
νεται ἰσχυρὴ, λυγρὴ τὴν νύστρον.

A pituita alba correpto si alui profluuium suc-
cesserit uehemens, tollit morbum.

Per albam pituitam Hippocratem intelligere eam aquæ in-
ter cutem speciem quæ λευκοφλεγματὶς dicitur, ex Galeni
Commentarijs patet. Quin etiam Philotheus ait, περὶ λευκοφλεγμα-
τὶς ὅστις τὸν λεγόμενον αὐτὴν τῷ ἰσχυρῶς, de aquæ inter cutē spe-
cie, quæ alba pituita dicitur, hunc sermonem Hippocrati esse.
Hanc autē tollit uehemens seu diuturnum alui profluuiū, τὸν λεγόμενον,
inquit Philotheus, τὸν λευκοφλεγματὶς τὸν νύστρον, eo quod cau-

Alba pitui-
ta.

fam efficientem morbum uacuat. Idq; si ualida modo uirtus excre-
trix puerit, uerum erit. Nam si propter imbecillitatem uirtutis re-
tentricis accideret alui profluuium, mor:em potius inferret.

APHORISMVS XXX.

Οὐδ' οὖν σιγὴ ἐφ' ὧδε αὖ τὰ διαχωρήματα ἐν τῇσι διαφύει
σι, τοτέοις γὰρ πὸ τῶν φιλύλων φλύγμz καὶ ταφύει.

Quibus in alui profluuijs spumosa excremen-
ta sunt, ijs pituita à capite defluit.

Spumosa ex-
cremēta un-
de genera-
tur.

Citra distinctionem hæc ab Hippocrate dicuntur. quum e-
nim multe sint cause spumosorum excrementorum, hic u-
nam tantum refert, nempe pituita à capite defluxum. Quā enim
pituita sit humor flatuosus, minime mirum si in eius à capite in uē-
triculum motu spumosa fiat. Simile enim accidere uidemus in ma-
ri uehementioribus uentis agitato, quemadmodum copiosius in Cō-

43. sectionis tertie aphorismorum Galenus monstrat, ubi ex pro-
fesso de spumæ generatione agit. Quare quum in alui profluuijs pi-
tuita illa in multas partes paruas atq; ampullas fracta sit, necesse
est ut excrementa subinde spumosa fiant. Neq; enim spumosa ex-
crementa alia sunt, quam quæ multas ampullas habent.

Spumosa
excremēta
quæ.

ANNOTATIONES IN COM-
mentarios Galeni.

Spiritus fla-
tuosus pitui-
te flatuosus
causa con-
iunctur
do dicitur.

Est autem huius pituitæ causa continens. Huius scilicet flatuo-
se pituitæ spiritus flatuosus causa est continens, hoc est commisce-
tur pituitæ, atq; adeo illam continet. Atq; cum esse horum uerbo-
rum sensum, metipse Galenus clare monstrat, dum seipsum ijs uer-
bis interpretatur dicens. Est uero cōtinens huius pituitæ causa spi-
ritus flatuosus, qui in commixtione cum humore ue: cimenti & in e-

„ quali motu indiget, ut dum ipse frangitur, pituitam quoq; in mul-
„ tas & exiguas partes frangat. Sic in Commentario paulo antè ci-
tato flatuosi spiritus & humoris mixtionem fieri ait, ambobus in
multa perfractis, & multis mutuo congressu complexu ue exigua-

Nulla cau-
sa continēs
is ampullis ab ipsis effectus. Vnde manifestissimum fit, quomo-
do spiritus flatuosus sit pituitæ iam dictæ causa continens. Qua-
uis morbis. re prorsus delirant, qui pro causæ continentis in morbis assertio-
ne hunc

ne hanc locum proferunt, cum nihil prorsus *πρὸς τὸν*, ut Græci dicunt, faciat. Habere enim pituitam hanc causam continētem, & alia multa quæ essentiam suam, in fieri obtinent nihil reluctamur, minime tamen concedimus, in rebus permanentibus, qualis morbus est, hanc reperiri, ut alibi copiosius commonstrauimus.

Sed neque omnino ex pulmone.) Græce est, *ἀλλ' οὐκ αἷμα διὰ τὰς ἀρτηρίας αὐτῶν τὸν αἵμα ἐκ τοῦ πνεύμονος*. Sed neq; semper sanguinem spumofum ex pulmone expuunt. Quippe ruptis interdum uasis pulmonis sanguis plurimus bene coloratus, et sine spuma expuitur, quemadmodum Com. 13. sect. 5. Galenus monstrat.

APHORISMVS XXXI.

Οξόσσοις πρὸς τὸν σπινθὴρ τοῖς ὄξοις κεμνέσθαι καὶ ὑποσάσις ὑπόσταται, μακρὸν τὸν χρόνον συμμείνεσθαι.

Quibus febricitantibus urinæ sedimina crassioris farinæ speciem referunt, diuturnū fore morbum significant.

QUum uniuersa hæc sectio septima ad eam artis partem pertineat quæ futura prædicat, ad præsagiendum uero non parum conducatur urinæ inspectio, ideò per aliquot nunc aphorismos Hippocrates de urinis agit, quidq; ex ijs sit prædicendū medico, monstrat. Primum autem de urina quæ crassioris farinæ speciem refert, & Græcis *λεμνέσθαι* dicitur, tractat, quodq; morbi diuturnitatem significet monstrat, præsertim ubi in febris apparet. Quip *λεμνέσθαι* pe materiam significat crassam, quæ exiguo tempore discuti non possit. Hinc est quod lib. 2. Prognost. 28. scriptum reliquerit: Si in urina sedimenta speciem farinæ crassioris referant, mala sunt. Viribus enim robustis existentibus, morbi, ut dictum est, diuturnitatem significant. Imbecilliores uero si fuerint, egrotantes cito moriuntur.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

In Prognostico.) li. 2. aph. 28. In lib. de iudicijs.) Scilicet 2. ad. 12. Tales urinæ.) Græcè, *ὀξόσσοις ἢ, ὅτι ἔστι τὸ λεμνέσθαι* & *ὑπόσταται*, exitiales enim sunt urinæ crassioris farinæ speciem referentes.

Minxit

Græcus Galeni
codex
emendatus.

Minxit totum simul subcrassum euacuatum. In codice Galeni Græco locus hic est deprauatus. habet enim ὁρμησεν ἀπὸ τοῦ χυμῶς λιγνύμενον, quum Hippocratis, unde hæc citantur, emendata exemplaria legant, ὁρμησεν ἀπὸ τοῦ πύκτου καὶ μίανον, minxit confertum, quod subcrassum in matella euadebat.

APHORISMVS XXXII.

Οκόςσοισι δὲ χολήδεις αἱ ὑποσώσεις, ἐν ὧν δὲ λιγνύται, ὁρμησεν ἀπὸ τοῦ σιμύειν σιν.

Quibus uero sedimina nunc sunt biliosa, quæ ab initio fuerunt tenuia, acutum morbum significant.

Biliosa sedi-
mina.

ἀνθρώπων.

Biliosa uocat Hippocrates sedimina, quæ à flaua bile sunt colorata: tenuia uero, quæ aquosa sunt. Cuius rei testis est in Commentarijs suis Galenus, et Philotheus quoque, qui χολήδεις ὑποσώσεις interpretatur esse λιγνύμενας ὑπὸ χολῆς, λιγνύς autem ὁ λεπτός est. Ceterum aduerbium ἀνθρώπων conuertimus ab initio: quippe et Galenus, et Philotheus hoc loco ὁ τῶν ἀνθρώπων ἀσθενειῶν, ἀλλὰ χρεῖν, non locum, sed tēpus significare tradunt, idemq; denotare quod ὁ ἀρχὴ τοῦ νοσήματος, hoc est ab initio morbi. Neq; eam distinctionē usurpāt Hippocrates tantum, uerum etiam alij. Nam ut Phaeo rinus annotauit ἀνθρώπων etiam rhetoribus dicitur ἡ τῶν ἀνθρώπων, ὁ χρεῖν.

Biliosum
semper ac-
utos morbos
efficit.

Quum itaq; sedimina urinarum ab initio tenuia fuerint, et subin de biliosa fiunt, acutum, hoc est breuem, fore morbum significant. Nam, ut initio suorum Commentariorū ait Galenus, biliosum semper acutos morbos efficit.

APHORISMVS XXXIII.

Οκόςσοισι δις ἡρότα τὰ οὕρα γίνεταί, τοῖς σοις τὰς ἀχλὺς ὑρῶν ἐν τῷ σώματι ἐσίν.

Quibus urinæ inæquales sunt, ijs uehemens perturbatio in corpore est.

Urinæ ine-
quales.

Vrinæ inæquales diximus, quas Hippocrates δις ἡρότα τὰ οὕρα nominauit. Nam δις ἡρότα οὕρα, Galeno et Philotheo testibus, nihil aliud est Hippocrati quàm ἀνίσωμα. Minime

μετο

vero mirū huiusmodi significare uehementem turbationē corporis, quod nimirū alicubi ἐπιπράττειται τῆς φύσεως, ait Philotheus, hoc est uictoriam, nō temperiem (ut cōuertit perperam Musā) naturæ; alicubi autem causarum morbosarum præ se ferant, quemadmodum abunde in Commentarijs suis Galenus monstrat. Musa notatus.

APHORISMVS XXXIIII.

Οκρόσοις γὰρ τοῖσις οὖροις ἐφίσαντες πομφόλυδες, νεφρτικὰ σημαίνουσι, καὶ μακρὴν ἀρρώστιαν εἰσεδῶν.

Quibus in urinis superstant bullæ, ijs morbum renum, & longum fore significant.

Quum bullæ fiant ab humiditate, ut in Commentarijs suis attestatur Galenus, quæ à flatuoso spiritu circum extenditur, ideo quibus in urinis bullæ superstant, significant flatuosum spiritum, adeoq; frigidum renum morbus: ex propinquis enim partibus is ipse fertur. Si autē frigidus est morbus, ut longus quoq; sit necesse est. Quippe frigidum omne solutu ac concoctu difficile existit, ut in Commentarijs quoq; suis Galenus monstrat. Ceterum Leoniceus hoc loco non recte conuertit subsidunt, est enim in contextu Hippocratis ἐφίστανται, quod Philotheo teste, ἰστάνται ἢ ἐπ' αὐτὸν τοῦ οὔρου, id est in superficie urinae consistunt, significat. Bullarum in urina causa. Leoniceus conuersio in probata.

APHORISMVS XXXV.

Οκρόσοις δὲ λιπαρὴ ἢ ἐπίσασις, καὶ ἀδρὴς, τοῦτεροι νεφρτικὰ, καὶ ὀφθαλμικὰ σημαίνει.

Quibus pinguedo in urina supernatat, & confertim exit, ijs renum uitium, & acutum morbum significat.

Pinguedinem in urinae superficie innatantem, tabem uniuersi corporis significare, Hippocrates lib. etiā 2. Prognost. aph. 35. prodidit ita scribēs: Et pingue telis araneorū simile in urina superficie natans, damnandū est. indicat enim consumptionē. Hic uero renū uitium mōstrare tradit. Hinc loco iam citato scribit: Ne te fallat, si ipsa uesica male affecta huiusmodi reddiderit urinam. Non enim totius corporis, sed ipsius tantum uesicae signum est. Pinguedo urinae innatans. Aph. 37.

Philothei lo-
cus emenda-
tus.

dum itaq; *ἐπίστασις*, et non *ἐπίστας*, ut habent aliqua deprauata
exemplaria, quæ magna ex parte in suis conuersionibus secuti sunt
interpretes. Et sanè eam lectionem esse ueriores, res ipsa satis testa-
tur. pingue enim non subsidet, sed potius supernat. Vtiur et Hip-
pocrates in iam citata ex libro Prognosticorum sententia, hac di-
ctione, inquit, *ὡς τὰς λεπτοτέρας ἢ τὰς αἰῶνι φισταμόνας*. Sic
quoq; Philotheus legit, etsi falso in quibusdam exemplaribus scribi-
tur *ἐπίστας*. Nam eam lectionē esse falsam, uerba eiusdem quæ sta-
tim subiunguntur euidentissimè commonstrant. ait enim, *ἔτις αἰῶν ἐ-
πίσταςται*. Emendandus itaq; in hunc modum Philothei locus erit,
*λεπτοτέρῃ ἐπίσταιν λέγει τὴν πιμυώσαν ὡς ἐλαϊώσαν, ἔτις αἰῶν ἐπί-
σταςται, ἢ οὐδὲ τοιαύτην ἐπίστας*, etc. Ut autem medicus sciat quando
pingue quod urina innatat, uescit et tātum uitium præseferat, Hip-
pocrates hoc in aphorismo eius rei indicium aliquod tradit, nempe
si pingue hoc confertim, et non paulatim exit, renum malum signi-
ficat: si uero paulatim, uniuersi potius corporis colliqutionē ostē-
dit, ut latius in Commentarijs suis Galenus docuit. Quid conser-
tim denotet, sect. 2. apho. 18. diximus.

Confertim.

APHORISMVS XXXVI.

*Οἰσσοῖσι ἢ νεφριτικοῖσι μὲν τὰ πρῶτα νεφρὶκά συμβαί-
ναι σημεία, πόνοι τε πρὸς αὐτὸ μῆλας αὐτῶν ῥαχιαίους γίνονται,
καὶ ἢ μὲν πρὸς αὐτὸ ἔξω τόπος γίνονται, ἐπὶ σπῆμα πρὸς δὲ χυ-
στὸν μὲν ἔξω. ἢ γὰρ μᾶλλον οἱ πόνοι πρὸς αὐτὸ ἔσω ἵπτασ γίνων-
ται, καὶ τὸ ἐπὶ σπῆμα πρὸς δὲ χυστὸν ἐσόμενον μᾶλλον ἔσω.*

Quibus nephriticis prædicta signa accidunt, do-
loresq; circa spinæ musculos fiunt, si quidē in locis
exterioribus accidunt, abscessus quoq; exterius fu-
tuos expecta. Si uero dolores in interioribus locis
fuerint, abscessus etiam intus fore expecta.

Docet hoc in aphorismo, quod ijs qui longo tēpore nephre-
tici sunt, doloresq; circa spinæ dorsi uel musculos obtinent,
abscessus accidunt. Eos autē pro uario positu musculorum uel inter-
nos uel externos futuros esse ait, quemadmodum copiosius Galenus

in suis Commentarijs exposuit.

APHORISMVS XXXVII.

Οκόσοι αἷμα ἐμέουσιν, ἢ μὲν ἀνδρὶ πυρετῷ, σωτήριον.
ὡ δὲ ξυῶ πυρετῷ, λακόν. διὰ πόνον δὲ τοῖσι συνηκόοις, ἢ
τοῖσι ψυχκοῖσι.

Sanguinis uomitus sine febre salubrior est, cum febre uero peior. Curare autem hunc oportet cum adstringentibus, & refrigerantibus.

QUum omnis sanguinis uomitus malus sit, id quod metipse 4. apb. 25.
testatur Hippocrates, qui supra dixit, Sanguis supra emissus,
qualis cuncq; fuerit, malus: idcirco hoc loco quis illorum salubrior
aut peior sit, docet. Neq; enim σωτήριον simpliciter salubre aut sa- σωτήριον.
lutare dicitur, sed collatione: ideo nos salubrius conuertimus, ut
λακόν, quod simpliciter aliàs malum significat, peius. Vomitus
itaq; sanguinis febre uacās salubrior est, quod nullam esse phlegmo-
nem in eo loco unde sanguis fertur significat, quemadmodum Ga-
lenus in Commentarijs suis fusius monstrat. Cæterum hunc uomi-
tum, qui scilicet sit sine phlegmone, adstringentibus & refrigeran-
tibus curare oportet. Quippe hæc impetum sanguinis erumpentis
cohibent ac reprimunt, suaq; siccitate ulcera sanant, de quibus mul- Interpretation
ta habet Galenus lib. 4. Simp. ca. 6. Et hoc loco monendus crit le- lapsus.
stor, interpretes non rectè hanc uocem συνήκοις, reddidisse acer-
bis, quæ quidem Græcis non συνήκοις, sed στυφον & potius dicuntur.
Vsi sunt enim nomine speciei pro genere. στυφον nanq; genus est ad στυφον.
acerbum & austrium, quando quidem utraq; adstringant, ut Gale-
nus loco iam citato, & lib. 3. de Compo. medi. localium ca. 3. in cum
scribens modum testatur. ἀποκρίνεται μὲν οὐδὲν ἀκλονέτι τὰτι ἀστυ-
φῶ, καὶ στυφον & λοιπὴ προσσηγορίᾳ λεχθημενά τῇ τῶν στυφόντων. Re-
primunt itaq; tum austera, tum acerba, quæ communem adstringen-
tium appellationem obtinent.

APHORISMVS XXXVIII.

Κατὰ ἄρροι ἐς τὴν ἀνω κοιλίην, ἐκ πυθὸν τῇ ἐν ἡμῶρσι ἐκκοσιν.

Defillationes in uentrem superiorem intra uigin-
ti dies suppurantur.

TErminum suppuratōis eorum quæ ex capite in thoracem defluunt, hoc in aphorismo exponit. Neq. enim κατὰ κεφαλὴν aliud est nisi humoris ex capite ad os & asperam arteriam, atq. per eam ad pulmonē dilatio, ut etiā hinc intelligi possit, per uentrē superiorē Hippocrate non accipere nisi thoracē, in quo pulmo continetur. Quod etiā diserte in Cōm. suis Gal monstrat, ut Philotheus quoq. id ipsum non obscuris uerbis significat inquit, λεωδία τὴν αἷμα λέγει θώροισα, παραβάλλων πρὸς τὴν λεωδίαν. Ventrē superiorē uocat thoracē, hunc scilicet ad inferiorem uentrem referens. Hæc itaq. destillationū terminus est uigesimus dies, ita ut hunc non transcedant, sed in eo planē, aut alio quodam decretorio die intra hunc dierū numerū cōtento, uerbi gratia decimoquarto, uel decimosextimo, suppurētur, idq. ob loci caliditatem. Vnde colligitur, uigesimū diem, & non uigesimumprimum esse iudicatorium, quod in Commentarijs etiam suis Galenus monuit.

APHORISMVS XXXIX.

Ἡ οὐρὴν αἷμα καὶ θρόμβους, καὶ σφαγγερίων ἔχει, καὶ ἐν αἰσὶν ἐμπιπταὶ δὲ τὸν πόρνεον, καὶ τὸ ὑπογαστρικόν, καὶ τὸν κτῆνα, τὰ πόδι τὴν κύστιν νοσήειν σημαίνει.

Si quis sanguinem mingat, & grumos, atq. urinae stillicidium habeat, dolorq. ad interfernineum, imum uentrem, & pectinem incidat, uescicam agrotare significant.

HAec sententia Hippocratis est supra repetita, nempe scđione quarta, in qua ordine fuit 80. Quum autem ibidem a nobis sit abunde exposita, non est cur hic uberiorem eiusdem explanationem afframus.

APHORISMVS XL.

Ἡ ἢ γλῶσσα θζαίφνης ἀκρατὴς γίνεται, ἢ ἀπὸ ληκτῶν τι τὸ σώματι, μελαγχολικόν τὸ τοιοῦτον.

Si lingua subito infirma fiat, aut pars aliqua corporis resoluator, hoc à melancholico humore accidit,

Quid per linguam ἀκραῖα, et ἀποπληξία sit intelligendū, Galenus in Commentarijs suis disertè exposuit, eiusq; expositionem nos in nostra conuersione secuti sumus. Docet aut hoc in aphorismo Hippocrates, linguam interdum subito ita infirmā fieri, ut non possit articulata effigere uocem, aut aliquam corporis partem resolui, idq; nulla alia de causa, quā quod melancholicus humor sua crassitie neruos sensum et motum deferentes à cerebro obstruit, atq; adeò impedit ne uis sensifica et motrix ad lingue aliarumq; partium musculos peruenire queat. Et hunc quidē esse huius aphorismi sensum, ex Galeni Commentarijs abunde liquet. Atq; hanc ipsam interpretationem confirmat Philotheus, q̄ hæc uerba Hippocratis, *μυλαγχολικὸν τὸ τοιοῦτον*, esse posita tradit αὐτὶ τῷ μελαγχολικοῦ χυμοῦ ἐμφορὰς ὄντες γίνεσθαι, pro eo quod est à melancholico humore obstructionem efficiente sit. Et certe minime mirum hæc ipsa à melancholico humore fieri, quā suprà 6. Apho. 57. dixerit apoplexiam nonnunquam à melancholico fieri humore. 6. Apho. 57.
Ceterum interpretes Latini hoc loco temere Galeni Comment. di- Interpretes
scerpserunt, ac aphorismum quem in Cōment. citat Galenus, in Hip- notantur.
pocratis contextum minus recte rapuerūt. Nam præter hoc quod in Aldino græco codice continua est horū Commentariorū series, etiā quiuis, modo amens non sit, legēs intelligit, quod toti huius aphorismi explicationi sint destinati, nec sine summa inscitia uiam eorundē partem ab alia auelli posse. In ijs sanè Commen. ubi interpres conuertit, lingue intemperaturæ, Græcè legitur, κατὰ τὴν γλῶττιν ἀκρατίας. Quare uertendum erat, lingue incontinētiæ, ἀκρατίας.
infirmittatisuē. ἀκρατίας enim Græcis, Phauorino attestante, idem ἀκρατία.
est quod ἀσθενίς. Hinc ἀκράτεια significat ipsdem ἀσθενείαν.

APHORISMVS XLII.

ἢ ὑπερκαθαρομένων τῶν πρὶς εὐτόρων λυγρῇ πύγνυνται, οὐκ ἀγαθόν.

Si seniorib. supra modum purgatis singultus superuenit, non bono est.

Quod suprà generatim de omni etate docuit, inquit : Ab 4. apbor. 4.
immoderata purgatione conuulsio, aut singultus superue-
niens,

niens, malum significat: hoc nūc ad senilem duntaxat et atē transfert. Si itaq; in ceteris omnibus etatibus malum est, ut pote immodicam siccitatē prae se ferēs, ubi ab immoderata purgatione singultus fit, multo certe peius erit, si senioribus, ut quos iam imbecilliores, etatis ratione, esse constat, superuenerit.

APHORISMVS XLIII.

Ἡ πυρετὸς μὴ ἀπὸ χολῆς ἔχῃ, ὕδατος πολλοῦ, καὶ θερμοῦ καὶ ταχυομένου καὶ ἐκ λεπτοῦ, λύσις τοῦ πυρετοῦ γίνεται.

Si febris non ex bile nata sit, aqua copiosa & calida affusa, tollit febrem.

Tria prima
genera februm.

Febris ex bile
nata.

HAec quidem sententia, ut aliae multae, propter antiquam Hippocratis breuitatem subobscura est. Docet autem in ea, quae sint febres quae ex infusione balneoū calidae aquae, usum aliquem sentiunt. Quum enim tria sint prima genera simplicium februm, unum quod in spiritibus accenditur, alterum quod in solidis, et tertium quod in humoribus, prioribus quidem duobus generibus tantum, tertio prorsus excluso, conuenire balneū tradit. Per febrem enim ex bile natam, omnes alias putridas intellexit, adeoque bilis nomine omnes reliquos humores inaudiri uoluit. Quod ex Galeni Commentarijs satis liquet, et ex Philotheo qui ita scriptū reliquit. *χολῆς μυσθῆς διὰ τὸ παρὰ τὴν φύσιν, οὗς βραχὺ λεγόμενους, τὸν λοιπὸν χυμὸν προσπαροῦν εἶναι ἐσθίαναι, τοὺς ὅτι φλέγμα, αἷμα, μέλαινα καὶ χολῆν. οὐδὲ γὰρ αὐτὸ ἄλλου εἶναι δύναται χυμὸν, ἀλλὰ ἐπὶ πρῶτον σιμ, ἢ ὁριστὸς ἀναπτομένην πυρετὸν ὡφελεῖ ἢ κατὰ χυμοὺς τοῦ θερμοῦ ὕδατος.* Bilis uice exempli mentionem faciens, reliquos humores, tanquam breuiloquus, subaudiendos esse significauit, nempe pituitam, sanguinem, et atram bilem. Neque enim ab ullo alio humore, sed in spiritibus, aut solidis accensam febrem infusio aquae calidae iuuat. Febris autem diarijs balneum aquae dulcis esse utile, potissimum ijs quae ab uisione solis, frigore, lassitudine, et cutis stipitatione nascuntur, Galenus in Commentarijs, et in Therap. meth. et libro primo ad Glauconem ostendit. Hecicis autem conuenire, in decimo Therap. methodi cap. decimo ijs uerbis testatur:

Quia.

Quicumque hectica febre laborant, atq; ex ijs præcipue qui iam marasmode hectica febricitant, modo ijs alia nulla febris, nec ex putrescente humore, nec phlegmone sit adiuncta, eos omnes audacter lauabis. Sed inquires, qui igitur sit, ut in alijs locis febrib. putridis balneum esse utile doceat Galenus, cum tamen hic diuersum tradat Hippocrates? Respondeo, Hippocratem & Galenum uelle quod balneum simpliciter, ac quouis tempore diarijs & hecticis febribus conueniat. Putridis uero, non nisi noxijs humoribus prius concoctis aut uacuatis. Et hanc esse Galeni sententiam, ex Commæ tarijs eius fit euidentissimum. Cur autem prædictis febribus utile sit balneum aquæ calidæ, in Comment. etiam exposuit Galenus.

Balneū aquæ dulcis hecticiū utile.

An balneum omnibus ex aquo febrib. competat.

ANNOTATIONES IN GALENI
Commentarios.

Quod reliquæ omnes.) Græcè, Ἀλλοὶ δὲ λέγουσι, πάλιν τῶν ἐν ἡλῶν γινόμενων, οἱ νοσήσας παύσει. ostendit autem, quod reliquæ omnes, exceptis ijs quæ à bile factæ sunt, &c. Volentes febre non esse morbum.) Græcè est, σύμπτωμα τῆς νόσου τὸν πυρετὸν αὐτῶν, οὐκ αὐτὸ πάθος. febre ipsam symptoma esse statuentes, non ipsum pathos. Lipuria.) De hac febre diximus in enarratione aphorif. quadragesimioctauæ sectionis quartæ. Eloden & typhoden.) De ijs uide quæ annotauimus in Commentario Galeni duodecimo primæ sectionis aphorismorum. Adeò quod nunc sermo, &c.) Græcè est, ὡς ἐν τῷ ὁ λόγος ἐστὶ τῷ ἰατρικῷ. Proinde nunc sermo est Hippocrati.

APHORISMVS XLIIII.

Γυνὴ ἀμφοτέρωθεν οὐ γίνεταί.

Mulier ambidextra non fit.

Mulierem propter naturæ imbecillitatem non nasci ambidextram, Hippocrates hoc in aphorismo testatur. Estq; quod docet ex eorum numero quæ magna ex parte ita accidere solent. Id quod testatur etiam Philotheus ijs uerbis ὅθεν μᾶλλον ἀφ' ὧν ἀμφιδέξιοι, ἢ γυναικίς. hinc uiri magis, quàm mulieres, ambidextri. Reliqua in Commentarijs Galeni exposita sunt.

Aphorif.

Οκρόσοι ἔμπυοι καίονται, ἢ τίμνονται, ἢ μὲν πύον λα-
βαρὸν ἐν ἡ, καὶ λευκὸν, ποδίζινονται. ἢ δὲ ὑφαίμον τε βορβο-
ρῶδες, καὶ δυσώδεις, ἀπολλύονται.

Qui suppurati uruntur, aut secantur, si pus ef-
fluxerit purum & album, euadunt: si uero sub-
cruentum, feculentum, & foetidum, pereunt.

Docet hoc in aphorismo Hippocrates, quæ ratione medicus
cognoscere possit, num suppurati dum uruntur, aut secan-
tur ex morbo euadere queant, an non. Vri autem & secari sup-
puratos, in sectione sexta est dictum. Cognoscet itaq; num euasuri
sunt, ex puris inspectione. Si enim hoc ipsum purum & albū efflu-
xerit, haud morietur. Significat enim, Philotheo teste, ὅτι ἡ φύσις
ἐμψύεται, καὶ ἡ λειτουργία ἡ πᾶσι φύσιν ἀνάσσει, quod natura uali-
da fuit, & affectum præter naturam deuicit. Si uero pus quod efflu-
it subcruentum, feculentum & foetidum fuerit, pereunt. Νᾶ Ἀνδρῶν
ἐπιγράταιων τοῦ νοσήματος, κατὰ τῶν αἰσθημάτων, signifi-
cat morbi uictoriam, facult. auct. casum, atq; adeo superasse has ip-
sas putredinem. Hinc non temere alibi ita scriptū reliquit Hippo-
crates: Pus illud optimū est, quod album, æquale, leue est, & haud-
quaquam foetidum. Quod uero huic contrarium est, pessimum est
se solet. Repetitur hæc sententia ad uerbum 2. Prog. 70. In Galeni
Commentarijs, ubi citatur sententia Platonis Comici, non satis be-
ne eiusdem per interpretem sunt reddita uerba. Sic aut conuertes:
Post hæc Euagoræ filius Cinesias ex pleuritide aridus, puris ex-
pers, arundinacea crura ferens, tabis præfagus, plurimas in corpo-
re gerens crustas, ab Euryphonte uisus. Græcè enim est, κατὰ ταῦ-
τα ἡ δύναμις ὁμοῦς ἐν πολλοῖς ἐκτετατοῖς Κινησίαις σπινδαῖς, ἄνους, κα-
λέμεναι σκέλη φορῶν, φθοῖς προσφύτης, ἐσχάρας λευκαίμονος πολλῆς
οἷας ἐπὶ συνφύωντος οὐ τῷ σώματι.

APHORISMVS XLVI.

Οκρόσοι τὸ ἥπαρ διαπυοῦ καίονται, ἢ τίμνονται, ἢ
τὸ πύον καθαρόν ἐν ἡ, καὶ λευκόν, ποδίζινονται ἐν χιτῶνι
γὰρ

γὰρ τὸ πύον τοῦτέστιν ἐστίν. ἢ δὲ οἶον ἀμύρην εἶναι, ἀ-
πώλλυται.

Qui iecore suppurato uruntur, aut secantur, si
quidem pus purum effluxerit, & album, euadūt
ijs enim pus conclusum in membrana est. Si ue-
ro ueluti amurca effluxerit, intereunt.

Hic Aphorismus præcedentis ueluti exemplum est. Nam cū ibi
dē signum tradidisset quo eos qui propter tubercula ad sup-
purationem tendentia uruntur aut secantur, num euaderent aut pe-
rissent dignoscere liceret, hic certe quod dixerat exemplo suppura-
tionis quæ in iecore excitatur cōfirmat. Quippe si post unctionē aut
sectionem pus excreuit, purum et album fuerit, euadunt. Rationē
metipse subiungit dicens. Pus enim tū in membrana est iecur ambi-
ente, adeoq; iecoris substantia nihil patitur. Philotheus quoq; idi-
psum bonū portēdere duplici de causā inquit. σημαίνει γὰρ τὰ τοιοῦ-
τον πύον εἶναι καὶ ἀλλοιωτικὴν διωχτικὴν. καὶ τὴν φλεγμονὴν ἐ-
ξωπρὶ τὸν ἥπατος εἶναι. Significat enim tale pus faculta-
tis alieratricis robur, et inflammationem extra iecur, nempe eius
membranam, esse. Membrana autem hæc, seu tunica, quæ iecoris in Membrana
uolucrum quoddam et tegumentum est, non est nisi peritonæum iecur ambi-
ienti tenuius obductum, ut testis est Galenus libro quarto de usu ens.
par. et 6. Anato. administrationum. Si uero pus effluens amurcam
referat, pereunt. Alieratricē enim facultatem imbecillā esse, et cor-
ruptionem usq; ad iecoris carnem peruenisse significat.

APHORISMVS XLVII.

Ὁδυνῶς ὀφθαλμῶν ἀκρητορ πτίσας, καὶ λεύσας πωλ-
λῶ θερμῶ, φλεβοτόμει.

Dolores oculorum ubi merum biberis, & mul-
ta calida laueris, uenæ sectione curato.

Quum hic aphorismus manifeste doceat multa absurda, quæ
admodum in cōmentarijs suis Galenus copiose monstrat,
ideo ab alio insertum, adeoq; adulterinum esse, ueniam non constat.

apho. 21.

In sexta uero sectione de sententia Hippocratis ponitur, ibidemq; à nobis est abundè enarrata.

APHORISMVS XLVIII.

Υδροπιδν τε ημ βαφεχην, αυε λπισος οδιν.

Aqua inter cutem laborantem si tussis corripit, desperatus est.

6. apho. 35.

Repetita est hæc sententia suprâ, & à nobis quoq; ibidem exposita: ideo noua explicatione non eget.

APHORISMVS XLIX.

Στραγγουρίλ, και διουσουρίλ θάλαφει και φλεβοτομία λυει. τεμνειν δε τας αϊσιν.

Stillicidium & difficultatem urinæ uini potio, & sanguinis missio tollit. Incidere uero internas uenas oportet.

Curationē stillicidij & difficultatis urinæ hoc in aphorismo docet, nō quidē omnis, sed eius tanuū stillicidij quod sit à frigidityte, & difficultatis urinæ quæ à crassis et glutinosis humoribus flatuosoq; spiritu sit. Hæc enim mala uini potio, uipote illa dissoluens et discutiens, sanat. Quòd si uero ab inflammatione prædicta mala oriatur. uenæ sectione, modo uirtus ualida sit, curatur: quæq; modū copiosius in cōmentarijs Gale. mōstrat. Interiores aut uenas, hoc est poplitū, aut malleolorū, esse incidēdas, in explicatiōe apho. 36. sectionis 6. diximus.

Interiores
uenæ.

APHORISMVS L.

Υπο κωαλγχις εχομενη οϊσμου, και ορυθημα εν τω σινει αυτη γυμνασιον, αγαθον. εγω γαρ τρεπειται το νοσημα.

Ab angina detento, si tumor & rubor in pectore superueniunt, bonum: foras enim uertitur morbus.

In angina
bonum est
noxios hu-
mores ad ex-
teriora trans-
ferri.

Hic aphorismus ab eo qui est in sectione sexta ordine 37. nihil differt, nisi quòd illic est in collo, hic uero in pectore. Ista uero diuersitate nihil aliud innuere Hippocrates uoluit, nisi quod bonum sit in angina noxios humores à partibus internis & nobiliorib.

nobiliorib. ad externas & ignobiles quascunq; transferri. In commentarijs autem Galeni perperam legitur ἐν τῷ τιτάριῳ, nusquā enim in quarta sectione reperitur hæc Hippocratis sententia, sed in sexta, ut est cōprehensum. Legendū itaq; erit, ἐν τῷ τίτῳ, in sexta.

APHORISMVS LI.

Οὐκ οἶσι σφακελιδῆ ὁ ἐγκέφαλος, γὰρ ἦσιν ἡμῶν σφαιρικοῦ καὶ οὐκ ὡς τὰς ἄλλων. ὅθεν αὐτὸς τὸν ἐγκέφαλον γίνονται.

Quib. cerebrum corrumpi incœperit, intra tertium diē moriuntur. Si uero hos euaserint, sani sūt.

Cerebri corruptione incipientē, quam σφακελισμὸν Hippocrates alijq; Græci uocant, intra triduum, propterea quod malum sit grauissimum, pariq; male affecta maxime princeps, ægrotantes perire necesse est. Si uero hos dies superuixerint, sanitati restituentur. Quippe hinc conijcimus uires esse robustas, quæ corruptionē superare possunt. In Galeni cōmentarijs ubi est de fracturis, Græcè legitur, ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν καὶ ἀρθρῶν, de fracturis et articulis. Vbi legitur, Ne fortē igitur, &c: Græcè est μήποτε οὐκ, nunquid igitur, &c. habentibus? Per interrogationem enim legenda hæc uerba. Vterq; locus in postrema Galeni editione est emendatus, ideoq; non est cur longiores simus.

APHORISMVS LII.

Πταρμός γίνεται ἐκ τῆς κεφαλῆς διαθερμαζομένου τοῦ ἐγκέφαλου, ἢ διυγραζομένου τοῦ ἐν τῇ κεφαλῇ. ὅθεν αὐτὸς τὸν ἐγκέφαλον γίνονται. ὅθεν αὐτὸς τὸν ἐγκέφαλον γίνονται.

Sternumentum fit ex capite cerebro calefacto, aut humectata capitis parte inani. Aer enim intus contentus extrā erumpit. Sonat autem, quoniam per angustum exit.

Quum multe ac uariæ sint causæ sternutamenti, ut Galenus etiam in commentarijs suis monstrauit, Hippocrates tamen de eo solo sternutamento hoc in aphorismo agit, quod principij sue generatiōis habet naturæ motū spiritū flatuosum ex capite excerne

re appetentis. Ideoq; ait, sternutamentū fit ex capite. eiusq; duas causas subiungit, calorem nimirum, & humorem. Calor enim humores rarefacit, & in status conuertit, quos subinde natura per sternutamentum expellit. Solus autem humor in capite redundans sternutamentum haud excitat, ut in Commentarijs fufius Galenus doctet. Per inaeuam uero capitis partem, cerebri uentriculos, aut uniuersum quod ambit cerebrum, esse intelligendum, idem Galenus diferte docet. Porro quum spiritus flatus ue qui cōiunctur in cerebro, erumpit; sonat; idq; non aliam fit ob causam, nisi quod per angustū narium meatum egreditur, ut copiose à Galeno in commentarijs ostenditur. Qui quum satis prolixi sint, hancq; Hippocratis sententiam abunde explicent, non est cur in ea enarranda longiores simus.

In his capi-
tis part.

APHORISMVS LIII.

Οκόσοι ἡπαρ περιδυνῶνσι, τουτέστι πνεῦμα ἐπιγινόμενος, λύει τὴν ὀδυνήν.

Quibus iecur uehementer dolet, ijs febris succedens leuat dolorem.

Dolores iecoris uehementiores citra febre

Dolores iecoris uehementiores citra febre, ex flatibus fiunt, quapropter febre succedente soluiuntur dolores, propterea quod haec ipsa flatus dissoluat & discutiat, ut copiosius est à nobis dictum in expositione apho. 40. sectionis sextae, ubi ijs uerbis repetitur hic Aphorismus: Quibus dolor iuxta hypochondrium fit citra inflammationem, ijs febris succedens dolorem soluit. Praeterea monendus nobis etiā lector uenit, ut in hac Hippocratis sententia intendere & augere significationem uerbi ὀδυνῶνσι, ut aliàs saepe, quemadmodum ostensum est Aphorif. 10. sectionis sextae.

πρὸς:

APHORISMVS LIIII.

Οκόσοις συμφίρει αἷμα ἀφαιρῶν ἀπὸ τῶν φλεβῶν, τουτέστι συμφίρει ἐὰν φλεβοτομήσῃ.

Quibus sanguinem à uenis detrudere confert, ijs uere sanguinem mittere prodest.

Hic Aphorismus abunde est à nobis enarratus suprà. quare 6. apho. 47. non est cur hunc denuò explicemus.

APHORISMVS LV.

Οκόσοισι μεταξὺ τῶν φρενῶν, καὶ τῆς γαστρὸς φλέγμα ἀπο-
λέγεται, καὶ ὁ δαίμων παρ᾽ ἑαί, οὐκ ἔχει διέφοδον, οὐδὲ εἰς
ἐτέρην τῶν κοιλῶν, τυττεύει κατὰ τὰς φλέβας εἰς τὴν κύ-
σιν τραπέντος τοῦ φλέγματος, λύσις γίνεται τῆς νόσου.

Quibus inter septū transversum & ventrem
pituita concluditur, doloremq; infert, utpote quæ
ad alteram cavitatem exitum non habet: ijs per ue-
nas ad uesticam conuersa pituita, morbus soluitur.

IN hoc aphorismo docet Hippocrates, quod natura interdum pi-
tuitam inter septum transversum & ventrem conclusum, dolo-
remq; inferentē, per latentes vias ad uenas, & subinde ab ijs ad uesti-
cam transmittat: ut verissimum sit quod alibi de natura dixit, Na-
tura ipsa sua sponte, non ex intelligentia, viam impetum ue ad suas
actiones inuenit. Quippe natura à nullo edocita est, neq; ea quæ cō-
ueniunt facere didicit. Per ventrem autem hoc loco, Galeno in com-
mentarijs teste, inaudire oportet τὴν σύριγγα, ὅσην λέγω μὲν
εἶναι τῶν φρενῶν, ἐν δὲ τῷ τῶν λεγτῶν ἐπιγαστρικῶν περιτονναίου, laxi-
us spaciū quod est infra septum transversum, et intra peritoneum
quod iuxta abdomen est. Quum itaq; pituita intra hoc spaciū
clauditur, doloremq; sua tensione excitat, nec ad alteram cavitatem
transmitti potest, necesse est ut hanc ipsam naturam extenuet,
atq; subinde per occultas vias ad uenas, & ab ijs rursus ad uesticam
transscrat. Quo facto, accidit ut morbus soluatur, expulsa nimirum
per urinas pituita ipsa.

6. Epid. par.

5. apbo. 2

Venter.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Quod est inter septi corpus.) Græcè est, ἀντὶ τοῦ μεταξὺ τῶν
τῶν φρενῶν ἰδίου σώματος, ὃ σαρκώδες ἐστίν. quod est inter septi
transuersi proprium corpus. quod carnosum est. Transumptio-
nem ad uenas.) Hic locus non tantum in Latinis, sed & Græcis Galeni locus
codicibus est deprauatus. Videtur autem in eum esse emendan-
dus modum, ἀλλὰ εἰ καὶ εἰς τὴν ἀνωμαλίαν τὸ Μαρίν, τὸν εἰς τὰς

emendatus.

φρίβας μεταλεψιμὸς μοῖως ἐν πορὸς εἶναι. εἰ δὲ αὐτὸν γὰρ ἐντιϋθεῖν
ἐπὶ τοὺς νεφροὺς ἀφίλεισθαι διὰ φλεβῶν, ἐν οἷς ἐν τῇς ὑπὸ τὸ περιτό-
ραιον ἐνυχοφίας ἀδύνατον. Sed et si ita inaudierimus ὁ Marine,
translationem ad uenas, similiter meatu facilis erit. Si enim hinc ad
renes per uenas peruenire potest, neq; ex eo spacio quod est sub peri-
toneo, impossibile erit.

APHORISMVS LVI.

Οἷοι σισι τὸ ἥπαρ ὕδατος πλεονάζειν, εἰς τὸν ἐπὶ πλου-
ραζῆν, τουτέστιον ἡ κοιλίᾳ ὕδατος ἐμπίπτειν, καὶ ἀπο-
θνήσκουσιν.

Quib. iecur aqua completū, ad omenti regio-
nē eruperit, ijs uenter aqua impletur, et moriūtur.

Iecur aqua
impletum.

PER iecur aqua impletum Hippocrates intelligit, Galeno in cō-
mentarijs teste, quod in membrana extrinsecus id ipsum ambi-
ente multas uescas aqua plenas obtinet. Quæ si rumpantur, ad o-
menti regionē, hoc est, Galeno interprete, εἰς τὴν λίαν ἐν τοῦ ἥπατος
περιτονεῖον χόρσαν, in locum peritonæi quod iuxta abdomen est, a-
qua effunditur. Quare hæc Hippocratis uerba, εἰς τὸν ἐπὶ πλεονάζειν,
non sunt sic intelligenda, ut aqua ex uescis iecoris ruptis effusa in
omentum effluat. Solidum enim et firmum est, ita ut nihil in ipsum
incidere queat, quemadmodum in commentarijs Galenus fusius do-
cet. Aqua uero ad prædictum locum effusa moriuntur, nisi nature
ope, aut medicamentorum admotione seruentur.

APHORISMVS LVII.

Ἀνύκνη, χολόσμη, φρέϊκνη, οἶνος ἴσος ἴσω πινόμενος λυ-
τὼ νοῦσον.

Anxietudinem, oscitationem, horrorem, uinū
æquali portione aquæ mixtū epotū, soluit morbum.

ANxietudinis, oscitationis, et horrois curationē, per uini cō-
æqua portione aquæ mixti potionem, fieri hoc loco tradit
Hipp. Quippe uinū moderato suo calore in corpus digestū, eas quæ
ἐπιπλεονάζουσιν infestāt materias, malāq; hæc efficiūt, expellūt et uacuat, reliquāq;
ἐπερᾶται. id enim est Græcis ἐπιπλεονάζειν, quo uerbo Galenus in com-
mentarijs

mētarijs est usus. Quid autē proprie hæc uox apud medicos Græcos significet, alibi copiose, et in explicatione aphorismi 17 sectionis primæ diximus. Quid uero sit anxietudo, quam ἀνῆλιν Hippocrates nominat, in cōmentarijs suis copiose Galenus exposuit. Errant qui pandiculationē cōuertūt, ea enim Græcis proprie σκερδονισμός dicitur, et nihil aliud est nisi omnium partium corporis distensio. Differtq; ab oscitatione nō alia ratione quā quod pandiculatio omnium musculorū sit symptoma, oscitatio uero eorum tantū quæ iuxta maxillas sunt, quæ admodū lib. 6. Epide. Hippo. par. 5. apho. 4. com-
monstrauimus. Causas horū symptomatum in cōmentarijs, et lib. 2. de sympt. causis ca. 7. refert Galenus, ut non sit necesse nos prolixiores esse. Quod etiā rarius per totā hanc sectionē errata interpretis in commentariorū Galeni conuersione admissa annoto, non alia sit de causa, quam quod magna ex parte in recenti editione operū Galeni sine emendata.

Anxietudo.
ἀνῆλιν.
Pandiculatio.
σκερδονισμός.
Oscitatio.

APHORISMVS LVIII.

Οκόσοισιν ἐν τῇ θυρήθρῃ φύματα γίνονται, πυτυόσι διαπυήσαντες καὶ ἐκτρέφοντες, λύνεται ὁ πόνος.

Quib. in urinaria fistula tubercula nascuntur, ijs suppurationē & eruptione factis, leuatur dolor.

Hic aphorismus est à nobis suprā, nempe sectione quarta, in qua ordine 82. fuit, enarratus: ideo non est cur denuo illum exponamus.

APHORISMVS LIX.

Οκόσοισι δ' ἂν ἐγκέφαλος σειδῆν ὑπὸ τινὸς προσφοδσίου, ἀναγλῆν αὐφώνους γινέσθαι παραχρῆμα.

Quibus cerebrum aliqua de causa concussum est, eos repente fieri mutos necesse est.

Eos quorū cerebrū ob causam aliquā externā, id enim πρόφασις apud Hippocratē, ut lib. 6. Epid. par. 6. com. 17. diximus, significat, uerbi gratia, casum ex alto loco, aut isliū capitis, cōmotū et concussū est, amittere uocē, omnesq; alios motus uoluntarios. id enim per mutos intelligit Hippocr. ut in com. suis. et sect. 6. suprā comment. 51. Testatur Galenus, experiētia quotidiana confirmat. Quare nō est cur prolixius hanc Hippocratis sententiā enarremus, præsertim quum Galenus eandem abunde explicauerit.

πρόφασις.
Muti quī?

APHORISMVS LX.

Τοῖσι σώμασι τοῖσιν ὑγρὰς τὰς σαρκὰς ἔχουσι, λιμὸν ἐμποιοῦν. λιμός γὰρ ξηραίνει τὰ σώματα.

Corporib. humidis habentib. carnes, famem adhibere oportet. Fames enim corpora exiccat.

Carnes hu-
midæ.

Fames.

Corporib. carnes humidæ, hoc est pituitosæ & molles, habēt famem esse adhibendam, hoc loco Hippocrates docet. Per famem autem non omnimodam, aut diuturnam ciborum detracti-
onem intelligere conuenit, sed planè mediocrem, quæ nimirum ad carniū humiditatem corrigendam sufficiat. Nam ut Hippocrates
» in libro de Veteri medicina scriptum reliquit, non minus delictum
» est, nec minus hominem lædit si pauciora, minusq; quàm conueni-
at assumantur. Fames enim magnā uim in natura hominis obtinet,
» & sanandi, & debilitandi, & occidendi. Quod uero ex accidente
» exidente sic siccet fames, & quomodo id accadat, Galenus in commentarijs suis
» ostendit.

APHORISMVS LXI.

Οὐκ ἐν ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολαί, κὶ τὸ σῶμα κατὰ φύλῃται, κὶ παλιν θερμαίνεται, ἢ χρῶμα ἐτόρον ὅζ' ἐτόρα μεταβάλλῃ, μὴ κ' νόσος σημαίνει.

Vbi in uniuerso corpore mutationes fiunt, & modo corpus frigescit, & rursus calefcit, aut colorem alium ex alio recipit, longitudinem morbi significat.

Est & hic aphorismus antea enarratus, nempe sectione quarta, in qua ordine quadragesimus fuit.

APHORISMVS LXII.

Ἰσχυρὸς πολὺς θερμὸς, ἢ ψυχρὸς ῥέων, αἰεὶ σημαίνει ἔχειν πλεονασμὸν ὑγροῦ. ἀπ' αὐτοῦ οὖν καὶ τῷ μὲν ἰσχυρῷ ἀνωθίει, τῷ δ' ἀδινεῖ κατὰ θερά.

Sudor copiosus, calidus aut frigidus assidue ef fluens, humoris copiam significat. Deducere itaq; oportet robusto quidem supra, debili uerò infra.

Quum

QUum Hipocrates supra monuerit, humores eo ducendos ^{1. aph. 22.} esse quo sua sponte repūt, facileq; uacuantur, hic uero in ualidis per uomitum, in imbecillibus autem per alui deiectionem redundantantes humores educendos esse statuat, idq; præter omnem rationem, per alium quendam esse hunc aphorismum adiectum, quod Galenus etiam in suis Commentarijs constanter affirmat, nemini non sit manifestum. Vt autem infereretur, occasionem dedit imperito cuidam aphorismus 4. 2. sectionis quartæ, cuius initium à præsentis aphorismo nihil distat, quemadmodum in suis Commentarijs Galenus etiam significauit.

APHORISMVS LXIII.

Ἡ γὰρ πυρετός οὐκ ἰσχυρὸν δίδωσι τῷ μὲν ὑγιαίνοντι ἰσχύς, τῷ δὲ καὶ μὲν οὐκ.

Si quis cibum febricitanti dederit, sano quidem robur, laboranti autem morbus.

ESt et hic aphorismus, ut omnes sequētes, ab alio quodam insertus. absurdam enim planè sententiam de se præbet. Si quis enim febricitat, non potest esse sanus et laborans, quare quomodo cibum febricitanti datus sano possit esse robur, laboranti autem morbus, non uideo. In adulterinis itaq; ac supposititijs ijs aphorismis enucleandis, non est cur temere tempus teramus.

APHORISMVS LXIIII.

Τὰ σπῆξις καὶ κνύσις ὁμοιωτέοντα ὁρᾶν δεῖ, εἰ οἷα τοῖς ὑγιαίνουσιν ὁμοιωτέοντα. τὰ κνύσις οὐκ ὁμοία τοῖς τοῖσι, τῶν τὰ νοσῶντων. τὰ δὲ ὁμοιωτέοντα τοῖς ὑγιαίνουσιν, κνύσις νοσῶντων.

Quæ per uesicā excernuntur, conspicienda sunt num talia sint qualia sanis excernuntur. Quæ igitur ijs minimū similia sunt, hæc morbosiora. Quæ uero sanis sunt magis similia, minimum morbosa.

ET si hæc sententia à ueritate nō abhorret (docet enim ea quæ sanis sunt similia, esse bona: cōtrā quæ ijsdem dissimilia sunt, mala. quod Hippocrates etiam in Prognosticis exemplo faciei, decubitus, excrementorum alui, et urinae monstrat) tamen quia Hip

procratis phrasim haud refert, ideo cum Galeno suppositivum esse indicamus. Quare non est cur aliquid Galeni Cōment. adijciamus.

APHORISMVS LXV.

Καὶ οἷσι τὰ ὑποχωρήματα ἢ ἐλπίδες εἶναι, καὶ μὴ κινῆ-
σθαι ὁρίζεται οἷον φύσματα, καὶ ἢ ὀλίγα ἢ, ὀλίγη ἢ νοῦσ
γίνεται. ἢ δὲ πολλὰ, πολλή. τοτέοις, συμφέρει ὑποκαθῆ-
ραι τὴν κοιλίαν. ἢ δὲ μὴ καθαρῶς ποίνοντας, διόδως
τὰ τροφήματα, βλάβεις. ἐκὼς αὖ πλείω διόδως, μᾶλλον
βλάβεις.

Quorum deiectionibus si stare sinas, & nō mo-
ueas, quasi strigmēta subsistunt, siq̃ pauca fuerint,
exiguus morbus est: sin multa, maior. His confert
alui purgatio. Quod si uero aluo haud purgata for-
bitiones dederis, nocebis: et quò utiq̃ plus dederis
eò magis nocebis.

QUum obscurus sit admodū hic aphorismus, propter impro-
prium nominum & uerborum usum, quemadmodō in suis
Cōmentarijs Galenus copiose monstrauit, palam hinc conijcimus
eum nō esse Hippocratis, sed ab alio quopiam obscuritatis affectu
tore insertum. Quare quum constet non esse legitimū, ab eius enar-
ratione lubentes abstinemus, præsertim quā in eum scripserit pro-
lixos admodum Commentarios Galenus.

APHORISMVS LXVI.

Αἱ ἀποχρίματα ἐν τοῖσι πυρετοῖσι. εἴσι μὴ διαλέπθη
πελιδναί, καὶ αἵματά εἰδον, καὶ χολά εἰδον, καὶ στυφά εἰδον,
πᾶσαι κακαί. ἀποχωρεῖν δὲ καλῶς, ἀγαθὰ, καὶ κατὰ
κοιλίην, καὶ ἐν σπ. καὶ ὅκου αὐτῇ ἀποχωρεῖν μὴ κακὰ
μύρον, κακόν.

Excreationes in febribus intermittētibz liui-
dæ, cruentæ, biliosæ, & foetidæ, omnes malæ. Si ue-
ro benè excernuntur, bonæ, & per uenirent, & per
uēscant.

uesicam. Et ubi aliquid secedere debēs steterit non purgatum, malo est.

Hæc sententia suprà in sectione quarta, ubi ordine erat 4.7. est à nobis exposita, ubi ad uerbum serè est repetita. In fine enim adiectū est aliquid quod in priore non erat, nempe, Et ubi aliquid secedere debens steterit non purgatum, malo est. Quorum quidem uerborum is est sensus: Si in purgationibus quæ uel per uētre[m], uel per uesicam, uel per alia uacuationis loca fiunt, aliquid quod uacuandum erat in corpore manserit, et non expurgatum fuerit, malum affert. Quæ enim à iudicatione relinquuntur in morbis, Hippocrate ipso teste, recidiuas facere consueuerunt.

2. aph. u.

APHORISMVS LXVII.

Τὰ σώματα ἧ ὅλου τις βούλεται καθαίρειν, εὐρὸς ποιεῖν. καὶ ἢ μὲν αὖ, σῆσαι τὴν κοιλίαν, ἢ δὲ καθῆαι, ὑγρῶσαι τὴν κοιλίαν.

Corpora ubi quis purgare uoluerit, fluida effice re oportet: & si per superiora, aluum sistere: si uerò per inferiora, humectare.

Expositus est hic aphorismus in sectione secunda, in qua ordine nonus fuit.

APHORISMVS LXVIII.

Ὑπνὸς, ἀγρυπνία, ἀμφοτέρω μᾶλλον τὸ μετρίου γινώμειν, νοῦσθ'.

Somnus, uigilia, utraq; plus iusto facta, morbum præ se ferunt.

Hic aphorismus sectione secunda, in qua ordine fuit tertius, à nobis est abundè enarratus.

APHORISMVS LXIX.

Ἐν τοῖσι μὴ σπλαγχνουσι πυρετοῖσιν, ἢ τὰ μέγιστα ψυχρὰ ἢ, τὰ δὲ ἕσσω καίεται, καὶ πυρετὸς ἔχει, θανάσιμον.

In febribus non intermittentibus si exteriora fri-

gent, interiora uero urūtur, & febris habeat, letale.

Explicauimus hanc sententiam supra, sectione quarta: in qua ordine 48. fuit.

APHORISMVS LXX.

Εἰ μὴ διαλέπνῃ πυρετῶ ἢ χεῖλος, ἢ ῥίς, ἢ ὀφθαλμός, ἢ ὀφρύς διασραφῇ, ἢ μὴ βλέπῃ, ἢ μὴ ἀκούῃ, ἢ δὴ ἀσθενῇς εἶναι, ὅτι αὐτῶν γίνεται, ἐχθρὸς θάνατος.

In febre non intermittente si labium, aut nasus, aut oculus, aut supercilium peruertatur, si non uideat, nec audiat, iam imbecillus existens æger, quicquid horum acciderit, mors in propinquo est.

Expositus est & hic aphorismus antea sectione quarta, in qua ordine quadragessimūnonum fuisse constat.

APHORISMVS LXXI.

Επὶ λευκῷ φλέγματι, ὕδρωψ' ἐπιγίνεται.

A pituita alba, aqua inter cutem succedit.

λευκοφλεγ-
ματία.

Non certè omnis, sed ea quæ Græcis λευκοφλεγματία, et alio nomine ὑποσάρκα καὶ ἀνὰσάρκα dicitur. Idq; accidit, ubi in uenis, & totius corporis habitu pituita fuerit accruata, ut in Cæmentarijs suis testatur Galenus.

APHORISMVS LXXII.

Επὶ διαρροίῃ, δυσωπτόρις.

Ab alui profluuiio, difficultas intestinorum superuenit.

Aph. 23. b. u.
in sectionis.

Non quidem omni alui profluuiio intestinorum difficultas succedit, sed huic dūtaxat quod diurnū est, & in quo deiectiones syncræ, hoc est biliosæ, sunt. Hinc paulo antè dixit, A syncræ deiectione, difficultas intestinorum sequitur. Biliosi enim humores paulatim abradunt intestina, donec in profundum subeunte erosione, prorsus exulcerentur.

APHO-

APHORISMVS LXXIII.

Επὶ δυσεντερίᾳ, λευγντέρῃ ὡλγίνεται.

A' difficultate intestinorum, leuitas intestino-
rum succedit.

Hic aphorismus pars est aphorismi quadragesimūtertij, sectionis sextæ: quare enarratione non eget.

APHORISMVS LXXIIII.

Επὶ σφακλισμῷ, ἀπὸ σφαισὶς ὁσεία.

A' corruptione, ossis abscessus succedit.

Corruptionem et carnis et ossis succedere ossis abscessum, hoc loco Hippocrates docet. Caro enim si corrumpitur, corruptio ipsa ad ossa usque procedit: quæ et ipsa lesa, subinde abscedere solent. Quod multò magis accidit, si in ipso osse corruptio caput.

APHORISMVS LXXV.

Επὶ αἵματι ἐμὲτω φθόν, καὶ πύου καθάρσις ἀνω. ἐπὶ τῇ φθόν, ῥεύμα ἐκ τῆς καθάρσις. ὡδὶ τῷ ῥεύματι, διασφύρα. ἐπὶ διασφύρα, σχήσις τῆς ἀνω καθάρσις, ἐπὶ τῇ σχήσις, θάνατος.

A' sanguinis uomitu, tabes, & puris per superiora purgatio: à tabe, fluxio de capite: à defluxu, alui profluuium: ab alui profluuiio, retentio purgationis superioris: à retentione, mors.

Est et hæc sententia supposititia, quòd multa in se absurda, et ab Hippocratis placitis aliena contineat. Neque enim sanguinis uomitioni tabes succedit, sed sanguinis potius spūto. Est autem coaceruata è duobus aphorismis suprà positis et enarratis, uidelicet 15 et 16. huius sectionis, ubi legitimum eorum malorum quorum hic fit mentio, Hippocrates ordinem recensuit.

APHORISMVS LXXVI.

Οποία καὶ γὰρ τοῖσι κατὰ τὴν ἑνείην, καὶ τοῖσι κατὰ τὴν ἑκατοστήν, ἀπὸ τῆς ἀνω καθάρσις, καὶ γὰρ τοῖσι κατὰ τὴν ἑκατοστήν, ἀπὸ τῆς ἀνω καθάρσις, καὶ γὰρ τοῖσι κατὰ τὴν ἑκατοστήν, ἀπὸ τῆς ἀνω καθάρσις.

λη φύσεως ἐκβαίνει τὸ σῶμα, ἢ ὀλίγον, ὀλίγη ἢ νοῦσος γίνεται. ἢ πολὺ δέ, πολλή. ἢ πάνυ πολὺ, θανάσιμος τὸ νοῦν.

Qualia sint quæ per vesicam & aluum excernuntur, & per carnes, atq; sicubi aliter à natura sua corpus excefferit, considerare oportet, si parum, exiguus sit morbus: si multum, magnus: si ualde multum, letale est signum.

ET hic aphorismus per alium est adiectus, atq; è multis Hippocratis sententijs acervatus. Docet enim ea quæ ex vesica, aluo, & carnibus excernuntur, hoc est urinas, deiectiones, & sudores, à medico diligenter consideranda. Quod in Prognosticis etiã & lib. 6. Epid. Hippocrates multis in locis faciendum esse monet. Posthæc hortatur, etiam excessus corporis à propria natura esse contemplandos. Si enim parui fuerint, parvus erit morbus. Si uero multi, magnus. Si ualde magni, letales erunt: id quod cuius patet, hæc prolixiore explicatione opus est.

SECTIONIS SEPTIMÆ
FINIS.

ERRATA.

Pag. 7. uer. 4. legend. difficilis 17. 28. *quod* 25. ult. ad
 pleniorē inclinare 33. 31. ab eadem 36. 10. in ipsis accessioni-
 bus, uerba expungenda sunt, quod statim repetantur. 37. 6. egro-
 tantis • 49. 19. idco legendum simpliciter 37. 24. fundantur
 94. 7. à iudicatione • 96. 8. hæc uerba, Quocirca consue-
 ptione: hic nihil opus fuit: ueniunt expungenda. 107. 32. prædica-
 mus 109. 15. iudicationes 110. 27. immanissimi 118. 20. sex-
 tum 125. 4. quartæ septimane 149. 2. et qualitatis cognatione
 150. 1. Quod etiā 151. 21. morbosissimos 161. 22. exudat 170.
 29. subitam mutationē 181. 5. excessu 190. 27. moderato 199.
 ult. hunc cōpulit 206. 1. producant, dictio expungenda, et legē-
 dum, Quum uero hoc loco meminerit, &c. 251. 13. hæc temp.
 290. 29. trahat: et 32. tractionem 315. 17. transuehat 343.
 17. magni, rari: 344. 18. per se 348. 17. adaugent 358. ult.
 portendat 361. 10. quos ego 267. 21. illarum
 413. 2. exposuisset 420. 23. pu-
 ris 431. 3. nimio

BASILEAE, EX OFFI-

CINA IOANNIS OPORINI. AN-

NO SALVTIS 1544.

Mense Augusto.

